



UNIVERSAL  
LIBRARY

**OU\_202167**

UNIVERSAL  
LIBRARY

ಶ್ರೀಮದ್ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತರತ್ನಮಾಲಾ  
ದ್ವಿತೀಯ ರತ್ನವು—ಹದಿಮೂರನೆಯ ಸಂಚಿಕೆಯು

ಶ್ರೀಮದ್ವಿಗಮಾಂತ ಮಹಾದೇಶಿಕಪ್ರಣೀತ  
ಶ್ರೀಮದ್ರಹಸ್ಯತ್ರಯ ಸಾರೇ

ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ಶೋಧನಾಧಿಕಾರಶ್ಚತುರ್ವಿಂಶಃ

---

ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಇಲಾಖಾ ರಿಟೈರ್ಡ್ ಸರ್ಕಲ್ ಇನ್ಸ್‌ಟ್ರುಕ್ಟರು  
ಸಿ. ಯಂ. ವಿಜಯರಾಘವಾಚಾರ್ಯರಿಂದ  
ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ

ಆಚಾರ್ಯಹೃದಯಾನ್ವೇಷಿಣೀ  
ಎಂಬ ಕನ್ನಡ ಅರ್ಥ ತಾತ್ಪರ್ಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಮುದ್ರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

---

ಬೆಂಗಳೂರು ಸಿಟಿ

೧೯೩೮

ಕ್ರಯ ೧ ರೂಪಾಯಿ





ಶ್ರೀಯ್ಯನಮಃ

ಶ್ರೀಮತೇ ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯನಮಃ

ಶ್ರೀಮತೇ ನಿಗಮಾನ್ತ ಮಹಾಜೀತಿಕ್ರಮ ನಮಃ



## ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ಶೋಧನಾಧಿಕಾರಃ ೨೪

ಯಥಾಧಿಕರಣಂ ಪ್ರಭುತ್ವಜನ ದಾನ ಹೋಮಾರ್ಚನಾ ।  
ಭರನ್ಯಸನ ಭಾಸನಾ ಪ್ರಭೃತಿಭಿಸ್ಸಮಾರಾಧಿತಃ ।

ಹಿಂದಿನ ಅಧಿಕಾರ ಶ್ಲೋಕೋಪಾಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆತನ ಗುಣ ಸಂಬಂಧಾದಿಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಬಹುದಾದ ಶಂಕಾಗಳೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಮಾಣಗಳೊಂದಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಸಮಾಧಾನಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದವರಾಗಿ ಈ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಉಂಟುಬಹುದಾದ ಶಂಕಾಗಳಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ಆದರೆ 'ತನ್ನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ತನಗೇನೇ ಸಾಧನತ್ವವು ಸರಿಯೆಂದು ತೋರಿಬರುವದಿಲ್ಲವು; ಯಾಗ ದಾನ ಹೋಮಾದಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಅಪೂರ್ವ ದ್ವಾರಾ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತವೆಂದು ಮನುಷ್ಯನು ಹೇಳುವ ಪ್ರಕಾರ, ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗಕ್ಕೂ ಕೂಡ ಆ ಅಪೂರ್ವ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ ನೋಡುವ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟಾಗುವದರಿಂದ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯದ ಅವಶ್ಯಕತೆಗೆ ಕಾರಣವಿಲ್ಲವೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುವರು; ಭರನ್ಯಾಸದಲ್ಲದರೂ ಭಗವಂತನನ್ನೇ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೆಂದೇ ವರಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಹೇಳುವದರಿಂದ ಭರನ್ಯಾಸವೇ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿರುವಾಗ, ಆ ಭರನ್ಯಾಸವೆಂಬ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯದ ಶೋಧನದ ಮಾತೇ ಉಂಟಾಗಲು ಕಾರಣವಿಲ್ಲವು.' ಇಂತಹ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನರೂಪದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಯಃಪತಿಯು ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೆಂಬುದನ್ನು ಶ್ರುತಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳದಲ್ಲೂ, ಸ್ಮೃತಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದಲೂ,

ಫಲಂದಿಶತಿ ದೇಹಿನಾ ಮಿತಿಹಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಸ್ಥಿತಿ ।

ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿ ಗುರೂಕ್ತಿ ಭಿನ್ನಯವತೀಭಿ ರಾಭಾತಿ ನಃ ॥೫೩॥

ಸತ್ತರ್ಕಗಳಿಂದಲೂ, ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳಿಂದಲೂ, ಪರಮಾಚಾರ್ಯರುಗಳ ದಿವ್ಯಸೂಕ್ತಿ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಿಂದಲೂ, ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಅಂತಹ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನು ಸುಮ್ಮನೆ ತನ್ನಿಷ್ಟ ಬಂದಂತೆ ಫಲ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳಿಂದ ಆರಾಧಿತನಾಗಿ ಸಂತಪ್ತನಾದರೇನೇ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವನೇ ವಿನಾ ಅನ್ಯಥಾ ಇಲ್ಲವೆಂದುಪದೇ ತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಶ್ರಿಯುಃಪತಿಯನ್ನು ಉಪಾಯಭಾವದಿಂದ ವರಿಸುವ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವಾದ ಭರನ್ಯಾಸಾನುಷ್ಠಾನವೂ ಅವಶ್ಯಕವು. ಅದರ ಶೋಧನವೂ ಸಹ ಅವಶ್ಯಕವು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ—

ಅರ್ಥ—ಪ್ರಭುಃ - ಸರ್ವಶಕ್ತಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಕಾರುಣ್ಯ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಸಮರ್ಥನಾಗಿರುವ ನಮ್ಮ ಸ್ವಾಮಿಯು, ಯಥಾಧಿಕರಣಂ - ವರ್ಣಾಶ್ರಮರೂಪ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ, ಎಂದರೆ ಹಾಗೆ ಅನುಷ್ಠಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಯಜನ ... ಪ್ರಭೃತಿಭಿಃ, ಯಜನ - ಯಜ್ಞ, ದಾನ, ಹೋಮ, ನಾಯಂಪ್ರಾತರ್ದ್ಯೋಮವೂ, ಅರ್ಜುನ - ಪೂಜೆ, ಭರನ್ಯಾಸನ - ಭರನ್ಯಾಸಾನುಷ್ಠಾನ, ಭಾವನಾ - ಧೃವಾನುಷ್ಠುತಿಯು, ಎಂದರೆ ಭಕ್ತಿಯೋಗ, ಪ್ರಭೃತಿಭಿಃ - ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ, (ಈ ಪ್ರಭೃತಿ ಶಬ್ದದಿಂದ ಕೆಲವು ವ್ಯಾಖ್ಯಾತೃಗಳು ವ್ರತಾನುಷ್ಠಾನ, ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ, ಭಗವತ್ತೇವೆ, ಭಾಗವತಸೇವೆಗಳು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟವೆಂದು ಹೇಳುವರು; ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಭಾವನಾಶಬ್ದದಿಂದ ಭಕ್ತಿಯೋಗವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಭೃತಿ ಶಬ್ದದಿಂದ ಕರ್ಮಜ್ಞಾನಯೋಗಗಳು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟವೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುವರು.) ಸಮಾರಾಧಿತಃ - ಜಿನ್ನಾಗಿ ಆರಾಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿರಲೇ, ದೇಹಿನಾಂ - ಜೀತನರಿಗೆ, ಫಲಂ ದಿಶತಿ - ಆಯಾಯಾ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾದ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವನು, ಇತಿ ಹಿ - ಎಂಬುದಾಗಿ ಯಲ್ಲವೇ, ಸಂಪ್ರದಾಯ ಸ್ಥಿತಿಃ - ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರುಗಳ ಉಪದೇಶಮೂಲಕ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಬಂದ ಮರ್ಯಾದೆಯ ನೆಲೆಯು, ನಃ-ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಮತ್ತು ಆಚಾರ್ಯರುಗಳ ಉಪದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಶ್ರದ್ಧೆಯುಳ್ಳ ನಮಗೆ, ನಯವತೀಭಿಃ - ಸತ್ತರ್ಕಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದ, ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿ ಗುರೂಕ್ತಿಭಿಃ-ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿಗಳ ಮತ್ತು ಗುರುಗಳ ದಿವ್ಯಸೂಕ್ತಿಗಳಿಂದ, ಅಭಾತಿ - ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತದೆ. ಯಜನ

ದಾನ ಹೋಮಾದಿಗಳ ಮೂಲಕ ಹೇಗೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವನೆಂದು ನಾವು ನಂಬಿದ್ದೇವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಗೂ ಕೂಡ ಭರನ್ಯಸನ ಛಾವನಗಳಾದ ಪ್ರಪತ್ತಿಭಕ್ತಿಗಳಾದ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳ ಮೂಲಕ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡುವನೆಂಬುದು ಸಾರಾಭಿಪ್ರಾಯವು.

**ತಾತ್ಪರ್ಯ**—ಈ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ಸಹಕಾರಿಗಳಾದ ಯಜನ ದಾನ ಹೋಮಾದಿಗಳನ್ನು ಯಥಾಧಿಕರಣಂ - ಅಧಿಕಾರಾನುಗುಣವಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ಯಜನ ದಾನ ಹೋಮಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲವು ತ್ರೈವರ್ಗಿಕರಲ್ಲದವರಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲವು ಅರ್ಚನ ಭರನ್ಯಸನಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವರಿಗೂ ಅಧಿಕಾರವುಂಟು. ಭಾವನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಶೂದ್ರ ಚಂಡಾಲಾದಿಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲವು ; ಆದುದರಿಂದ ಯಥಾಧಿಕರಣಂ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು.

ಯಜನ ದಾನ ಹೋಮಾದಿಗಳಾದ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಉಪಾಯಗಳೆಲ್ಲಾ ಮುಮುಕ್ಷುವಿನ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸಕೂಡದು. ಚತುರ್ವಿಧಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಿಗೂ ಇವು ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು. ಆದರೆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಡುವ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳು ಎರಡೇ. ಇವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ “ ಪ್ರಪನ್ನಶ್ಚ ದ್ವೇಧಾ ಸುಚರಿತ ಪರೀಪಾಕಭಿದಯಾ ” ಎಂಬ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ ಆಲಂಕಾರ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ. ಈ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸದೇ ಅವುಗಳ ನೈಜಫಲಗಳು ದೊರೆತುವದಿಲ್ಲವು. ಹಾಗಾದರೆ ಅವುಗಳೇ ಫಲಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತವೆಯೇ, ಇಲ್ಲವೇ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಫಲಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆಯೇ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಮಿಮಾಂಸಕರು ಹೇಳುವದೇನೆಂದರೆ, ಈ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳಿಂದ ಒಂದು ಅವ್ಯಷ್ಟವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆಂದೂ ಅದಕ್ಕೆ ಅವ್ಯಾರ್ಥವೆಂಬ ಹೆಸರೆಂದೂ, ಈ ಅವ್ಯಾರ್ಥವೇ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆಂದೂ ಹೇಳುವರು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಖಂಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳೆಲ್ಲಾ ಅಚೇತನಗಳು, ತಾನೇ ಸ್ವತಂತ್ರಿಸಿಯಾಗಲಿ, ಅವ್ಯಷ್ಟದ್ವಾರಾವಾಗಲಿ ಫಲಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಾರವು ಫಲಕೊಡುವವನು ಸರ್ವೇಶ್ವರನು. ಆತನು ಈ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳಿಂದ ಆರಾಧಿತನಾಗಿಯೇ ಫಲ ಕೊಡುವನೇ ವಿನಾ ತಾನಾಗಿಯೇ ಕೊಡನು. ಇದರಿಂದ ಸರ್ವಶಕ್ತನಾಗಿ, ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿ, ಪರಮಕಾರುಣಿಕನಾಗಿರುವ ಮಹಾ ಪ್ರಭುವು ಈ ಆಜಾಗಳ ಸ್ತನರೂಪವಾದ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವನೇ ಎಂಬಾಕ್ಷೇಪಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವು ಇಸರಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಇವುಗಳಿಂದ ಸಮಾರಾಧಿತನಾದರೇನೇ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ಫಲವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುವನು, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲವು ಈ ಸಾಧ್ಯೋ

ಪಾಯಗಳ ಆ ಸತ್ಯಕತೆಯು ಏಕೆಂದರೆ ತನಗೆ ವೈಷಮ್ಯ ನೈಘೃಣ್ಯಾದಿಗಳೆಲ್ಲವೆಂದು ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

“ಫಲಂ ದಿಶತಿ ದೇಹಿನಾಂ” ಇಲ್ಲಿ ಜೀತನನನ್ನು ದೇಹೀ ಎಂದು ಹೇಳಿದುದು, ಆತನಿಗೆ ಪ್ರಭುವಾದ ಸ್ವಾಮಿಯು ಕರಣ ಕಳೆಬರಬೋಗವನ್ನು ಪರಮಕೃಪಯಾ ದಯಪಾಲಿಸಿರುವುದು, ಆತನು ತನ್ನ ಸಜ್ಜಲ್ಪ ಪ್ರಯತ್ನಗಳ ಮೂಲಕ ಇಂತಹ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸಲಿ ಎಂಬ ಉದಾರ ಭಾವದಿಂದ ಎಂಬುದು ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುತ್ತಿರಲಾಗಿರಬಹುದಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಿಸುವಹಾಗೆ ಮಾಡುವನು ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾದ ಸರ್ವಶಕ್ತನಾದ ಸ್ವಾಮಿಯೆಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಭು ಶಬ್ದವನ್ನು ಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ, ಹಾಗೆ ಪ್ರೇರಿಸುವದಕ್ಕೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಸರ್ವಶಕ್ತತೆಯೂ, ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಗಣವೂ, ಪತ್ತೀ ವೊದಲಾದ ವಿಶೇಷಣಗಳ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯೂ, ತತ್ತ್ವಲಪ್ತದಾನಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಗಳೂ ಪ್ರಭು ಶಬ್ದದಿಂದ ಸಬ್ಬಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು ಈ ಪ್ರಭು ಶಬ್ದವನ್ನೇ ತೀರ್ದೇಶಕರರು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ “ಸರ್ವಜ್ಞಮಾಯಾ, ಸರ್ವಶಕ್ತಿಯಾಯಾ, ಪರಮಾಕಾರುಣಿಕಮಾಯಾ, ಸರ್ವಶೇಷಿಯಾಯಾ, ಸಪತ್ನೀಕಮಾಯಾ, ಸರ್ವಲೋಕ ಶರಣ್ಯಾ” ಎಂದು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳಿಂದಾರಾಧಿತನಾಗಿಯೇ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯವು ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವನೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು, ತಮಗೆ ಆಚಾರ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಾ ಉಪದೇಶಮುಖೇನ ಬಂದುದು ಎಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಸಂಪ್ರದಾಯಸ್ಥಿತಿಃ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು ಪ್ರಕೃತ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಭರವ್ಯವನ ಭಾವನಗಳಿಲ್ಲದೆ ಪ್ರಭುವು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡುವದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲವು ನಾಥಮುಗಿಳು ವೊದಲುಗೊಂಡ ಸಂಪ್ರದಾಯ ರೀತ್ಯಾ ದೊರೆತ ಅನೋಘಾಭಿಪ್ರಾಯವು. ಅದುದರಿಂದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ವಹಾಕೃಪಾನಿಧಿಯು, ಹೇಗೂ ಉಪ್ಪಾರಮಾಡುವನು, ಈ ಭರವ್ಯವಾದಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು, ಇತ್ಯಾದಿ ಅಕ್ಷೇಪಗಳಿಗೆ ಸ್ವತಃ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭವವು. ಇದು ಸಂಪ್ರದಾಯಸ್ಥಿತಿಯಾದುದರಿಂದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಉಜ್ಜ್ವಲಿಸಿ ನಡೆಸುವವ ಶ್ರೀಯ ಸ್ವರವಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವೂ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ.

ಬರೀ ಸಂಪ್ರದಾಯಸ್ಥಿತಿಯೇ ಆದ ಸತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಕ್ಷಯವರು ಮನಬಂದಂತೆ ನಡೆಯಬಹುದು. ಆ ಸಂಪ್ರದಾಯಸ್ಥಿತಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಬಲವುಂಟೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಥಮತಃ ಸತ್ತರ್ದದ ಬಲವುಂಟೆಂದು ನಯವತೀಭಿಃ ಎಂಬುದರಿಂದ ಉಪಸೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಫಲಮತಃ ಉಪಪತ್ತೇಃ ಎಂಬ (೩.೨.೩೭) ಶಾರೀರಕ

ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಭಗವಂತನ ಅನುಗ್ರಹವೇ ಫಲಪ್ರದವಲ್ಲವೆಂದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳದ ಆವೂರ್ದವು ಫಲಪ್ರದವಲ್ಲವೆಂದು ತೋರಿಸುವ ಸತ್ಕಾರ್ಯವು ಗೃಹೀತವಾದುದು ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿ ಗುರೂಕ್ತಿಗಳು ಎಂಬ ಭಾವವು ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರವರ ಅಚಾರ್ಯರಾದ ವಾದಿಹಂಸಾಂಬುಮಾಹರಂಬ ಅಪರನಾಮಧೇಯವುಳ್ಳ ಆಪ್ತುಳ್ಳಾರ್ಯವರು ವಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮರು, ಅಂತಹ ಮಹನೀಯರು ಈ ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿ ಗುರೂಕ್ತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ವಾದಮೂಲಕ ಸ್ಥಿರಪಡಿಸಿ ತಮಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದರು ಎಂಬ ರ್ಥವು ನಯವತೀಭಿರಾಭಾತಿ ನಃ ಎಂಬುದರಿಂದ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿ ಗುರೂಕ್ತಿಗಳು ನ್ಯಾಯಾನುಗೃಹೀತಗಳಾದರೂ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಗಳು, ಆಭಾತಿ-ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವುಗಳಿಂದ ಅಪಾರ್ಥಗಳೇ ತೋರಿಬರುವದರಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವದಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ವಿಪಕ್ಷದವರಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. ತಮಗಾದರೂ ಮಹಾವಾದಿಶ್ರೇಷ್ಠರುಗಳ ಉಪದೇಶವು ದೊರೆತು ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿ ಗುರೂಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ನ್ಯಾಯಾನುಗೃಹೀತ ಸಮಂಜಸಾರ್ಥವು ದೊರೆತಿರುವದರಿಂದ ಅವು ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಸುಕ್ರತಿಕಳೆಂದು ತಮ್ಮ ಎದೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ನಃ ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಹಾಗೆ ಆಭಾತಿನಃ ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ

ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳಿಂದ ಪ್ರೀತನಾದ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೇ ಸಕಲ ಫಲಪ್ರದನೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ :—

೧. “ ಸ ವಾ ಏಷ ಮಹಾನಜಃ ಆತ್ಮಾ ಅನ್ನಾದೋ ವಸುದಾನೋ ವಿನೃತೇ ವಸು ” (ಬ. ೬ ೪ ೨೪) ಯಾವನು ಈ ಮಹತ್ವಾಗಿ ನಿತ್ಯನಾಗಿ ಉತ್ಪತ್ತಿ ರಹಿತನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಅನ್ನವನ್ನೂ ದ್ರವ್ಯವನ್ನೂ ಕೊಡುವ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೆಂದು ತಿಳಿದು ಉಪಾಸಿಸುತ್ತಾನೋ, ಆತನು ಅನ್ನವನ್ನೂ ದ್ರವ್ಯವನ್ನೂ ಹೊಂದುವನು ಎಂಬರ್ಥವು ಇವರಿಂದ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನದಿಂದ ಫಲವೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವು. ಆದರೂ ಫಲಕೊಡುವವನು ಸರ್ವೇಶ್ವರನ, ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವಲ್ಲವು ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯದಿಂದ ಆರಾಧಿತನಾಗಿ ಪೀತನಾಗಿ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವನು

೨ “ ಸ ವಿನೈನಂ ಭೂತಿಂ ಗಮಯತಿ ” (ಯಜುರ್ದೇವ ಸು. ಹಿತೆ ೨೧೧) ಯಾರು ನಾಯುದೇವತಾಕನಾಬಿ ದುಚ್ಛವನ್ನು ಮಾಡುವರೋ, ಅವರಿಗೆ ಅದೇ ವಾಯುದೇವತೆಯು ಎಂದರೆ ತದಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಭಗವಂತನು, ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿಸುವನು.

೩. “ ತಮಕ್ರತುಂ ಪಶ್ಯತಿ ವೀತಶೋಕೋಧಾತುಃ ಪ್ರಸಾದಾನ್ಮಹಿ ಮಾನ ಮೀಶಂ ” (ತೈತ್ತರೀಯ. ಅಂಭಸಿ) ಅಂತಹ ಸರ್ವಕರ್ಮ ಬಂಧ ಶೂನ್ಯ

ನಾದ ಅಪಹತ ಪಾಪನಾದ ಮಹತ್ತಾದ ಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳ ಸರ್ವ ನಿಯಾಮಕ ನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಯಾವಾಗ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸುವನೋ, ಆಗ ಸರ್ವ ಸೃಷ್ಟಿ ವಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಶೋಕವಿಲ್ಲದವನಾಗುವನು ಎಂದರೆ ನಿರತಿ ಶಯ ಅನಂದವನ್ನು ಹೊಂದುವನು. (೪. ೨ ೧.)

೪. “ಯಂಯಮಂತತಮಭಿಕಾಮಾ ಭವಂತಿ, ತಂತಮೇವೋಪ ಜೀವಂತಿ”

೫. “ಯಮೇ ನೈಷ ವ್ಯಣುತೇ ತೇನ ಲಭ್ಯಃ” (ಮುಂ. ೩ ೨.೩)  
ಇದರರ್ಥವು ಹಿಂದೆಯೇ ಉಪಪಾದಿತವು.

ಸ್ಮೃತಿವಾಕ್ಯಗಳು.

೬. “ಅಹಂ ಹಿ ಸರ್ವ ಯಜ್ಞಾನಾಂ ಭೋಕ್ತಾ ಚ ಪ್ರಭುರೇವ ಚ |

ಭೋಕ್ತಾರಂ ಯಜ್ಞತಪಸಾಂ ಸರ್ವಲೋಕೇ ಾಹೇಶ್ವರಂ ||

ಯೇ ಯಜಂತಿ ಪಿತೃಣಾಂ ದೇವಾಣಾಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಣಾಂ ಸಹುತಾಶನಾಃ |

ಸರ್ವಭೂತಾಂತರಾತ್ಮಾನಂ ವಿಷ್ಣುಮೇವ ಯಜಂತಿತೇ ||

ಎಂಬುದರಿಂದ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳಾದ ಸರ್ವ ಕರ್ಮಗಳಿಂದಲೂ ಶ್ರೀ ಮಹಾ ವಿಷ್ಣುವೇ ಆರಾಧಿಸಲ್ಪಡುವನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಮುಂದೆ ಆತನೇ ಪ್ರೀತನಾಗಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಉಚಿತವಾದ ಫಲಗಳನ್ನು ಕೊಡುವನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ :—

“ಯೋ ಯೋ ಯಾಂ ಯಾಂ ತನುಂ ಭಕ್ತಃ ಶ್ರದ್ಧಯಾರ್ಚಿತು ಮಿಚ್ಛತಿ” ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಕಡೆಗೆ,

“ಲಭತೇ ಚ ತತಃ ಕಾರ್ಮಾ ಮಯೈವ ವಿಹಿತಾ ಹಿತಾ” ||

ಎಂಬುದರಿಂದ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಕ್ಕೆ ಉಚಿತವಾದ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವವನೂ ತಾನೇ ಎಂದುಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ,

ಅನನ್ಯೇನೈವ ಯೋಗೇನ ಮಾಂ ಧ್ಯಾಯಂತ ಉಪಾಸತೇ |

ತೇಷಾಮಹಂ ಸಮುದ್ದರ್ಶಾ ಮೃತ್ಯುಸಂಸಾರ ಸಾಗರಾತ್ ||

ಇಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವಾದ ಯೋಗದಿಂದಲೇ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. (ಗೀ. ೧೬ ೨೪)

ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಮಹರ್ಷಿಯೂ ಕೂಡ

೭. “ಕಥಂಚಿದುಪಕಾರೇಣ ಕೃತೇನ್ನೈಕೇನ ತುಷ್ಯತಿ” ಎಂಬುದರಿಂದ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯದಿಂದ ಶ್ರೀ ರಾಮನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ, ಅನುಗ್ರಹೋನ್ಮುಖನಾಗುವ

ವನು ಎಂಬುದನ್ನು “ನಸ್ತುರತ್ಯಪಕಾರಾಣಾಂ ಶತಮಸ್ಯಾತ್ಮವತ್ತಯಾ” ಎಂಬುದರಿಂದ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

೮. ಶೀ ಪರಾಶರರು ಪ್ರಾಚೀನ ಬರ್ಹಿವಾಕ್ಯದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ :—

ಧರ್ಮನುರ್ದಂ ಚ ಕಾಮಂ ಚ ಮೋಕ್ಷಂಚಾನ್ವಿಚ್ಛತಾಂ ತಥಾ ।

ಆರಾಧನೀಯೋ ಭಗವಾನನಾದಿಃ ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ ॥

(ವಿ ಪು. ೧. ೧೪. ೧೬) ಚತುರ್ವಿಧ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪೇಕ್ಷಿಸುವವರು ಆಯಾ ಫಲಗಳಿಗನುಗುಣವಾದ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳಿಂದ ಪುರುಷೋತ್ತಮನನ್ನು ಆರಾಧಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

೯. “ಕರ್ಣಧಾರ ಇವಾಪಾರೇ ಭಗವಾನ್ ಪಾರದರ್ಶನಃ” ಸಂಸಾರ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾದವರನ್ನು ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಹಡಗಿನಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿ ಆಜಿಯ ದಡವನ್ನು ಸೇರಿಸುವನೆಂಬುದರಿಂದ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೆಂಬುದನ್ನೂ, ಹಾಗೆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ನಾಗಲು ಬೇಕಾದ ಭಗವತ್ತೀತಿಯುಂಟಾಗಬೇಕಾದರೆ, “ಅತಃ ಪುಂಞಿರ್ದ್ವಿಜ ಶ್ರೇಷ್ಠಾ ವರಾ ಶ್ರಮ ವಿಭಾಗಶಃ । ಸ್ವನುಸ್ಥಿತಸ್ಯ ಧರ್ಮಸ್ಯ ಸಂಸಿದ್ಧಿರ್ದರಿತೋಷಣಮ್” ತಸ್ಮಾದೇಕೇನ ಮನಸಾ ಭಗವಾನ್ ಸಾತ್ವತಾಂ ಪತಿಃ । ಶ್ರೋತೃವ್ಯಃ ಕೀರ್ತಿತವ್ಯಶ್ಚ ಧೈಯಃ ಪೂಜ್ಯಶ್ಚ ನಿತ್ಯದಾ” (ಭಾ. ೧. ೨. ೧೩-೪) ಎಂಬುದರಿಂದ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಹಾಗೆಯೇ “ಶ್ರವಣಂ ಕೀರ್ತನಂ” ಎಂಬಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳೂ ತತ್ಸಹಕಾರಿಗಳೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು ಮತ್ತು “ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿಯೋಗೇನ ಪ್ರಾಪ್ತಾ ಭಾಗವತೀ ಗತಿಃ” ಭಾಗ. (೩. ೨೪. ೫೭) ಎಂಬಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯೋಗದಿಂದ ಮೋಕ್ಷಫಲವು ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

೧೦. ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ಲೋಕಗುರುವಾಗಿ ಅನೇಕ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಾವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. “ಸರ್ವಧರ್ಮಾ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಮಾ ಮೇಕಂ ಶರಣಂವ್ರಜ” ವೆಂದೂ (ಗೀ ೧೮ ೬೬) “ಸಕೃದೇವ ಪ್ರಪನ್ನಾಯ ತನಾಸ್ತೀತಿ ಚ ಯಾಚತೇ । ಅಭಯಂ ಸರ್ವಭೂತೇಭ್ಯೋ ದದಾಮ್ಯೇ ತದ್ಭ್ರತಂ ಮಮ” (ರಾ ಆಯೋಧ್ಯಾ ೧೮ ೩೩) ವೆಂದೂ ತನ್ನ ದಿವ್ಯಸಜ್ಜಲ್ಪವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುತ್ತಾನೆ.

೧೧. ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿ ಗುರೂಕ್ತಿಭಿಃ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಗುರೂಕ್ತಿಭಿಃ ಎಂಬುದರಿಂದ ಶ್ರೀ ಯತಿವರರು “ಫಲಮತ ಉಪಪತ್ತೇಃ” ಎಂಬ ಸೂತ್ರವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ “ಸ ಏವಹಿ ಸರ್ವಜ್ಞ ಸ್ವರ್ವಶಕ್ತಿರ್ಮಹೋದಾರೋ ಯಾಗದಾನ ಹೋಮಾದಿಭಿ ರ.ಸಾಸನೇನಚಾರಾಧಿತಃ ಐಹಿಕಾಮುಷ್ಮಿಕ

ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಂ ವಿನಾ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯಸ್ಯ ವಶೀಕರಣಂ ನ ಸಾಧ್ಯಂ.

ಇಪ್ಪಡಿ ಸರ್ವಜ್ಞನಾಯ್ಕ, ಸರ್ವಶಕ್ತಿಯಾಯ್ಕ, ಪರಮಕಾರುಣಿಕ

ಭೋಗಜಾತಂ ಸ್ವಸ್ವರೂಪವಾಪ್ತಿರೂಪಮಪವರ್ಗಂ ಚ ದಾತುಮಿಷ್ಟೇ ” ಮತ್ತು ಹಾಗೆಯೇ ಫಲಾಧಿಕರಣವ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಿರುವ “ತದಾರಾಧನ ರೂಪಾಣಿ ಚ ಯಾಗದಾನ ಹೋಮಾತ್ಮಕಾನಿ”, “ಸ್ತುತಿನಮ ಸ್ಕಾರ ಸಂಕೀರ್ತನಾರ್ಜನಧ್ಯಾನ ನ್ಯಾಸಾದಿಭಿರಾರಾಧಿತಾತ್ಮರಸ್ತುತ್ಪುರುಷಾದ್ಭೋಗಾಪವರ್ಗರೂಪ ಫಲಂಚ ವದಂತೀತಿ ಸರ್ವಂ ಸಮಂಜಸಂ” ಎಂಬೀ ವಾಕ್ಯಗಳೂ ಸಹ ‘ಜ್ಞಾಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು ಇವುಗಳ ಅರ್ಥವೇನೆಂದರೆ:— “ಆ ಪರಬ್ರಹ್ಮನು, ತಾನೇ ಸರ್ವಜ್ಞನು, ಸರ್ವಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನು, ಮಹೋದಾರಿಯು, ಹೋಮ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದಲೂ, ಉಪಾಸನೆಯಿಂದಲೂ ಕೂಡ ಆರಾಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ ಐಹಿಕಾಮುಷ್ಮಿಕಭಿಂಗ ಸಮೂಹವನ್ನೂ, ಚೇತನನು ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದುವ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ, ಕೊಡಲು ಶಕ್ತನಾಗಿ ದ್ದಾನಷ್ಟೆ” ಮುಂದೆ ಅಚೇತನವಾಗಿ ಅನಿತ್ಯವಾಗಿ ಕ್ಷಣಧ್ವಂಸಿಯಾಗಿರುವ ಕರ್ಮವು ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡಲಾರದಷ್ಟೇ ಎಂದು ಇತಿ. “ಸ್ತುತಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಕೀರ್ತನೆ ಅರ್ಚನೆ ಉಪಾಸನೆ ಭರಸಮ ರ್ಪಣೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಆರಾಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪರಮ ಪುರುಷನಿಂದಲೇ ಸರ್ವವಿಧ ಭೋಗಗಳೂ ಮೋಕ್ಷವೂ ಸಹ ಫಲವೆಂದು ವೇದಾಂತಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆಯಾದುದರಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಶಾಸ್ತ್ರವೂ ನಮಗೆ ಸಮಂಜಸವು ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಫಲಾಧಿಕರಣವನ್ನು ಮುಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಾವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಹೇಳುವ ನಃ-ತಮಗೆ, ಸರ್ವವೂ ಸಮಂಜಸವು ಎಂಬರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯೇ, ಅಭಾತಿನಃ ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರವರು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟೇ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ.

ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವಿಲ್ಲದೆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನನ್ನು ವಶಮಾಡಿ

ಕೊಳ್ಳುವದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವು

ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನ ಸ್ವರೂಪ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತವನಾಗಿ ದ್ದರೂ, ಅತನಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಭಕ್ತಿಯೂ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಮೈರಾಗ್ಯವೂ, ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದ್ದರೂ, ಪ್ರಾಪ್ತವನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕೆಂಬ ರುಚಿ, ತ್ವರೆ ಸಹ ತಲೆತೋರಿ



ಮಾಯ್, ಸರ್ವಶೇಷಿಯಾಯ್, ಸಪತ್ನೀಕಮಾಯ್, ಸರ್ವಲೋಕ ಶರಣ್ಯಮಾನ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ವಿಶೇಷಮ್ ತೆಳಿನ್ನಾಲುಮ್, (೧) “ಆರೋಗ್ಯ

ದ್ವರೂ, ಹೀಗೆ ಜ್ಞಾನ ಭಕ್ತಿ ವೈರಾಗ್ಯಗಳು ಈ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಗೆ ಉಂಟಾಗಿದ್ದರೂ, ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನವಹಾಗೆ ಮಾಡುವ ತನ್ನ ಸುಕೃತವೂ ಅದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುವ ಭಗವಂತನ ಅನುಗ್ರಹವೂ, ಇಲ್ಲದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಈ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾದ ಮುಕುಂದನು “ ನದಿಶತಿ ಮುಕುಂದೋ ನಿಜಪದಂ ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ, ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡುವದಿಲ್ಲವು ಎಂದು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಲು ಬೇಕಾದ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳು ಆತನಲ್ಲಿವೆ ಎಂದು ಪ್ರಥಮತಃ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇಪ್ಪಡಿ-ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ಶೋಧನಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಸರ್ವಜ್ಞಮಾಯ್-ಸರ್ವಜ್ಞನಾಗಿ, ಸದಾ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲೇ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸುವವನಾಗಿ, ಇದರಿಂದ ಚೇತನನು ಮಾಡಿದ್ದನ್ನರಿತು ಆತನು ಹೇಗೆ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಅರ್ಹನೆಂದು ತಿಳಿಯಲು ಬೇಕಾದಗುವು, ಸರ್ವಶಕ್ತಿಯಾಯ್ - ಈತನುಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳಿಂದ, ಪ್ರಾವೃತ್ತಾಪಕಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧಗಳನ್ನು ನಿವಾರಣೆಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯು, ಏಕಕಗಳಿಗಾಗಿ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವಾದರೂ, ತತ್ಪಲಪ್ರಾಪ್ತಿ ವಿರೋಧಗಳನ್ನೂ ಹೋಗಲಾಡಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯು, ಪರಮಕಾರುಣಿಕಮಾಯ್-ಕೃಪಾಸಾಗರನಾಗಿ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿದ್ದರೂ ಕೃಪೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅನುಗ್ರಹ ಉಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಉಪಪಾದಿಸಿರುವಹಾಗೆ, ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಕೃಪೆಯೂ ಅವಶ್ಯಕವು, ಸರ್ವಶೇಷಿಯಾಯ್- ಎಲ್ಲವೂ ತನ್ನ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿರುವದರಿಂದ ಸಮಸ್ತಕ್ಕೂ ಶೇಷಿಯಾಗಿ, ಇದರಿಂದ ಚೇತನಾನುಗ್ರಹವೂ ಆತನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವ ಸ್ವಭಾವವೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು, ಸಪತ್ನೀಕಮಾಯ್-ಅನುಗ್ರಹಮಯಿಳಾಗಿ ಚೇತನ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಬದ್ಧಾದರವುಳ್ಳ ಪತ್ನಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿ, ಈ ವಿಶೇಷವೂ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಕವು, ಸರ್ವಲೋಕಶರಣ್ಯಮಾನ - ಸಮಸ್ತ ಚೇತನರಿಗೂ “ಸಮೋಹಂಸರ್ವಭೂತೇಷು” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ಏನೊಂದೂ ಪಕ್ಷಪಾತವಿಲ್ಲದೆ ತನ್ನನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿದವರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಉದ್ಧಾರಮಾಡುವವನಾದ, ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ವಿಶೇಷಮ್ ತೆಳಿನ್ನಾಲುಮ್ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೆಂಬ ಜ್ಞಾನ ಉಂಟಾಗಿದ್ದರೂ, ಮತ್ತು (೨)

ಮಿಂದ್ರಿಯಾಲ್ಪಣ್ಯ ಮೈತ್ಸರ್ಯಂ ಶತ್ರು ಶಾಲಿತಾ | ವಿಯೋಗೋ ಬಾಂಧ  
ವೈರಾಯುಃ ಕಿಂತದ್ಯೇನಾತ್ರತುಷ್ಯತಿ" ಎಜ್ಜಿರಪಡಿಯೇ ವಿನೇಕಮಿಲ್ಲಾ  
ದಾರ್ಯ ಗುಣಮಾಯ್ ತೋತ್ತಿನ ವೈಯುಮ್ ದೋಷಮಾನಪಡಿ ಕಂಡು  
(ಸಂಸಾರ) ವೈರಾಗ್ಯಮ್ ಪೂರ್ಣಮಾನಾಲುಮ್ (೨) "ಪರಃಸಾತ್ಮನಿ

"ಆರೋಗ್ಯಮಿಂದ್ರಿಯಾಲ್ಪಣ್ಯಂ - ಆರೋಗ್ಯವು ವಿಸಯೋಪಭೋಗಿಗೆ ಬಹಳ  
ಬೇಕಾದುದಾದರೂ, ವಿನೇಕಿಗೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಹಾವಳಿಗೆ ಕಾರಣಭೂತವಾಗಿ  
ದೋಷಯುಕ್ತವಾದುದು, ಐತ್ಸರ್ಯಂ ಶತ್ರು ಶಾಲಿತಾ-ಐತ್ಸರ್ಯವೇನೋ ಐಹಿಕ  
ಭೋಗಗಳಿಗೆ ಸಾಧಕವಾಗಿದ್ದರೂ ವಿನೇಕಿಗೆ ಇತರರಲ್ಲಿ ಅಸೂಯೆಯನ್ನುಂಟು  
ಮಾಡುವದರಮೂಲಕ ಶತ್ರುಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ದೋಷವುಳ್ಳದು, ಅಥವಾ  
ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ದೋಷವುಳ್ಳದು, ವಿಯೋಗೋ  
ಬಾಂಧವೈರಾಯುಃ - ಆಯಸ್ಸು ಬಹುಕಾಲ ಈ ಲೋಕದ ಉಪಭೋಗಗಳಿಗೆ  
ಸಾಧಕವಾಗಿದ್ದರೂ, ಬಹುಕಾಲ ಬದುಕಿದವನಿಗೆ ಪುತ್ರ ಕಳತ್ರ ಸಹೋದರಾದಿಗ  
ಳಾದ ಅನೇಕ ಬಂಧುವಿಯೋಗಮೂಲಕ ದುಃಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ದೋಷವು  
ಳ್ಳದು, ಹೀಗಿರುವಾಗ, ಯೇನ - ಯಾವುದರಿಂದ, ಅತ್ರ - ಈ ದೋಷ ಸ್ವತಃ  
ಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಲೋಕದಲ್ಲಿ, ತುಷ್ಯತಿ - ಸಂತೋಷಪಡುವನೋ, ತತ್-ಆದು,  
ಕಿಂ - ಯಾವುದು? ಎಂದರೆ ಯಾವುದೂ ವಿನೇಕಿಗೆ ಸಂತೋಷಕರವಾದುದಿಲ್ಲವು  
ಎಂಬ ಭಾವವು. ಸರ್ವವೂ (೩) "ಭಯನಿದಾನವೇ" ಭಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣಭೂತ  
ವಾದುದೇ ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಎಜ್ಜಿರಪಡಿಯೇ - ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ,  
ವಿನೇಕಮಿಲ್ಲಾ ದಾರ್ಯ - ವಿನೇಕವಿಲ್ಲದವರಿಗೆ, ಗುಣಮಾಯ್ ತೋತ್ತಿನ  
ವೈಯುಮ್ - ಒಳ್ಳೆದೆಂಬದಾಗಿ ತೋರಿಬಂದ, ಆಯುರಾರೋಗೈತ್ಸರ್ಯ  
ವೈಲ್ಯವೂ, ದೋಷಮಾನಪಡಿ ಕಂಡು - ದೋಷಯುಕ್ತವಾದುದು ಎಂದು  
ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತು, ವೈರಾಗ್ಯಮ್ ಪೂರ್ಣಮಾನಾಲುಮ್ -- ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ  
ವೈರಾಗ್ಯವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಉಂಟಾಗಿದ್ದರೂ

"ಸಂಪದಸ್ಪೃಶ್ಚ ಸಂಕಾಶಾ ಯಾವನಂ ಕುಸುಮೋಪಮಂ |

ತಟೀಕ್ಷುಂಚಲ ಮಾಯುಶ್ಚ ಕಸ್ಯಸ್ಯಾಜ್ಞಾನತೋ ಧೃತಿಃ ||"

ಎಂದರೆ "ಸಂಪತ್ತುಗಳು ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಗಂಟಿನ ಹಾಗೂ, ಯಾವನವು ಬಾಡಿ  
ಹೋಗುವ ವೃದುವಾದ ಪುಷ್ಪದಹಾಗೂ, ಆಯಸ್ಸು ಚಂಚಲವಾದ ಮಿಂಚಿನ

(೨) ನಾರದ ಪರಿವ್ರಾಜಕೋಪನಿಷತ್ತು. (೩) ಅಭೀತಿಸ್ತುತಿಃ.

ಯೋ ರಕ್ತಃ" ಎಜ್ಜಿರಪಡಿಯೇ ಪ್ರಾಪ್ಯರುಚಿಯುಂಡಾನಾಲುಮ್  
(೪) "ಮಹತಾ ಪುಣ್ಯಪಣ್ಯೇನ ಕ್ರೀತೇಯಂ ಕಾಯನೌ ಸ್ವಯಾ |  
ಪ್ರಾಪ್ತುಂ ದುಃಖೋದಧೇಃ ಪಾರಂ ತ್ವರ ಯಾವನ್ನಭಿದ್ಯತೇ" || ಎಜ್ಜಿರ  
ಪಡಿಯೇ ತ್ವರೈ ಪಿರಿನ್ನಾಲುಮ್, ಅನಾದಿಯಾಗ ಅನುವೃತ್ತಮಾನ

ಹಾಗೂ ವಿರಕ್ತನಿಗೆ ತೋರಿಬರುವದರಿಂದ, ಇಂತಹ ಸರಿಯಾದ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳ  
ಯಾವ ವಿವೇಕಿಗೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರಬುದ್ಧಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ" ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲಿ  
ಅನುಸಂಧೇಯವು. (೩) "ಪರಮಾತ್ಮನಿಯೋರಕ್ತಃ" ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ  
ಯಾವನು ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನೋ, ಮುಂದಕ್ಕೆ "ವಿರಕ್ತೋಽಪರಮಾತ್ಮನಿ" ಪರ  
ಮಾತ್ಮ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತಗಳಾದ ಐಹಿಕಗಳಲ್ಲಿ ವೈರಾಗ್ಯವುಳ್ಳವನಾಗುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಇದೆ,  
ಎಜ್ಜಿರಪಡಿಯೇ - ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಪ್ರಾಪ್ಯರುಚಿ ಯುಂಡಾನಾ  
ಲುಮ್ - ಪ್ರಾಪ್ಯನಾದ ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕೆಂಬ ಆಶೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ  
ದ್ದರೂ, (೪) ಇದು ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಗುರುವು ಹೇಳುವ ಸಂದರ್ಭವು. "ಮಹತಾ -  
ಮಹತ್ತಾದ, ಪುಣ್ಯಪಣ್ಯೇನ - ಪುಣ್ಯವೆಂಬ ದ್ರವ್ಯದಿಂದ, ತ್ವಯಾ - ನಿನ್ನಿಂದ,  
ಇಯಂ - ಈ, ಕಾಯನೌಃ - ಶರೀರವೆಂಬ ಹಡಗು, ಕ್ರೀತಾ - ಕೊಂಡುಕೊ  
ಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಎಂದರೆ ತುಂಬಾ ಪುಣ್ಯವಿಶೇಷವಿದ್ದುದರಿಂದಲೇ ಇಂತಹ ಮಾನುಷ  
ಜನ್ಮವು ನಿನಗೆ ಲಭಿಸಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಶರೀರವನ್ನೇ ಒಂದು  
ಹಡಗಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿರುತ್ತಾರೆ; ಏತಕ್ಕೆಂದರೆ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.  
ಯಾವತ್ - ಎಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ಈ ದೇಹವೆಂಬ ಹಡಗು, ನ ಭಿದ್ಯತೇ - ಒಡೆದುಹೋ  
ಗುವದಿಲ್ಲವೋ ಅಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಎಂದರೆ ದೇಹಾವಸಾನವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದರೊಳಗೇನೇ,  
ದುಃಖೋದಧೇಃ - ಸಂಸಾರವೆಂಬ ದುಃಖರೂಪ ಸಮುದ್ರದ, ಪಾರಂ-ಆಚೆಯ  
ದಡವನ್ನು, ಪ್ರಾಪ್ತುಮ್ - ಹೊಂದುವದಕ್ಕೆ, ತ್ವರ - ಶೀಘ್ರಪಡಿಸು, ಎಂದರೆ  
ಈ ಜ್ಞಾನವಿವೇಕಗಳಿರುವ ಈ ಮಾನುಷಜನ್ಮವು ತುಂಬಾ ಪುಣ್ಯಶೇಷದಿಂದಂಟಾ  
ದುದು, ಈ ಜನ್ಮವು ಕಳೆಯುವದರಲ್ಲೇ ಜ್ಞಾನ ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡು ಸಾಧ್ಯೋಪಾ  
ಯಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಆತನನ್ನು ಹೊಂದು," ಎಜ್ಜಿರಪಡಿಯೇ - ಎಂದು  
ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ತ್ವರೈ ಪಿರಿನ್ನಾಲುಮ್ - ಪ್ರಾಪ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕೆಂಬ  
ತ್ವರಾತಿಶಯವು ಉಂಟಾಗಿದ್ದರೂ, ಹೀಗೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನನ್ನು ಹೊಂದಲು ಬೇಕಾದ  
ವೈರಾಗ್ಯ, ಪ್ರಾಪ್ಯರುಚಿ, ಪ್ರಾಪ್ಯತ್ವರೆ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಇದ್ದರೂ, ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯ

(೪) ಮಹಾ ಪುರಾಣ.

ಅಜ್ಞಾತಿಲಂಘನ ಮಡಿಯಾಗ ಪ್ಪಿರಿನ್ನು ನಿರ್ಧರ ಬಂಧಕಮಾನ ಭಗವ  
ನ್ನಿಗ್ರಹತ್ವಕ್ಕು ಪ್ರಶಮನಮಾಗ, “ಮಾಮೇಕಂ ಶರಣಂ ವ್ರಜ” ಎನ್ನು  
ವಿಧಿವಾಕ್ಯ (ತ್ರಿ) ತ್ತಾಲುಮ್, “ಪ್ರಪದ್ಯೇ” ಎನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನ ವಾಕ್ಯ  
(ತ್ರಿ) ತ್ತಾಲುಮ್ ಶೋಲ್ಲಪ್ಪಟ್ಟ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ವಿಶೇಷಂ ತೆಳಿಯಾದ  
ಪೋದು ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ಭೂತನಾದ ಸರ್ವೇತ್ಸರನ್ನೈ ವಶೀಕರಿಕ್ಕವಿರಗಿಟ್ಟಿ.

ಶೇಷದಿಂದ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವು ಪರಮಾತ್ಮ ಕೃಪಯಾ ಉಂಟಾಗದಿದ್ದ  
ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಭಗವದನುಗ್ರಹವು ಅಂತವನಿಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಏಕೆಂದರೆ “ತಸ್ಯ  
ಚ ವಶೀಕರಣಂ ತಚ್ಚರಣಾಗತಿರೇವ” ಎಂದು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಯತಿವರ್ಮರು  
ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯನ್ನು  
ವಶೀಕರಣ ಮಾಡಲಸಾಧ್ಯವೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು. ಅನಾದಿಯಾಗ ಅನುವೃತ್ತ  
ಮಾನ - ಈ ದುಷ್ಕರ್ಮಗಳು ಯಾವಾಗಲಿಂದ ಅನುಸರಿಸಿ ಬಂದಿವೆ ಎಂದು  
ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ, ಅನಾದಿಯಾಗಿ ಅನುಸರಿಸಿ ಬಂದ ಎಂದು ಹೇಳ  
ಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ, ಅಜ್ಞಾತಿಲಂಘನಂ - ಸರ್ವೇತ್ಸರನ ಅಜ್ಞೆಗಳಾದ ವಿಧಿ ನಿಷೇಧ  
ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ ನಡೆದ ಅಕೃತ್ಯಕರಣ ಕೃತ್ಯಾಕರಣ ರೂಪ ಅಪರಾಧ  
ಗಳ, ಅಡಿಯಾಗ - ಮೂಲಕವಾಗಿ, ಪಿರಿನ್ನು ನಿರ್ಧರ - ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿರುವ,  
ಭಗವನ್ನಿಗ್ರಹಕ್ಕೆ, ಪ್ರಶಮನಮಾಗ - ಶಾಂತಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ, ಮಾಮೇಕಂ  
ಶರಣಂ ವ್ರಜ - ನನ್ನೊಬ್ಬನನ್ನು ಉಪಾಯವಾಗಿ ಹೊಂದು, ಎನ್ನು ವಿಧಿವಾಕ್ಯ  
ತ್ತಾಲುಮ್ - ಎಂಬ ವಿಧಿವಾಕ್ಯದಿಂದಲೂ, “ಪ್ರಪದ್ಯೇ” ಎನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನ  
ವಾಕ್ಯತ್ತಾಲುಮ್ - ಚರಣಾ ಶರಣ ಮಹಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ ಎಂದು ಅನುಷ್ಠಾನ  
ಮಂತ್ರವಾದ ದ್ವಯ ಪೂರ್ವ ಖಂಡದಿಂದಲೂ, ಶೋಲ್ಲಪ್ಪಟ್ಟ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ,  
ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ವಿಶೇಷಂ-ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ವಿಶೇಷವು, ತೆಳಿಯಾದಪೋದು -  
ಅದನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸುವದು ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕವೆಂಬ ಜ್ಞಾನ ಉಂಟಾಗದೇ ಇರುವಾಗ,  
ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ಭೂತನಾದ ಸರ್ವೇತ್ಸರನನ್ನು, ವಶೀಕರಿಕ್ಕ ವಿರಗಿಟ್ಟಿ -  
ವಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಮಾರ್ಗವು ಇನ್ನು ಯಾವುದೂ ಇರುವದಿಲ್ಲವು. ಸಾಧ್ಯೋ  
ಪಾಯವನ್ನವಲಂಬಿಸದೇ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಇಲ್ಲಿ  
ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹಿಂದೆ “ ಪ್ರಪನ್ನಾದನ್ನೇಷಾಂ ” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕಮೂಲಕ  
ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳು ಭಕ್ತಿಪ್ರಪತ್ತಿಗಳೆರಡೇ ಎಂದೂ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೂ  
ದೂರ ಒಂದನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸದೆ ಮುಕ್ತಿದಾಯಕನು ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡ

ಆಗೈಯಾಲ್ ಅರ್ಧಿ ಅಧಿಕಾರತ್ತಿಲುಮ್ ಸ್ವರೂಪತ್ತಿಲುಮ್, ಪರಿಕರ ಜ್ಞಳಿಲುಮ್, ವರುಮ್ ಕಲಕ್ಕಜ್ಞಳಿ ಶಮಿಪ್ಪಿಕ್ಕಿರೋಮ್ :—

ನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಮಾನೇಕಂ ಶರಣಂ ವ್ರಜ ಎಂಬುವದರಿಂದ ಭಕ್ತಿರೂಪ ಉಪಾಯವೂ, ಪ್ರಪದ್ಯೇ ಎಂಬುವದರಿಂದ ಭರನ್ಯಾಸವೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂದೂ, ಅಥವಾ ಎರಡರಿಂದಲೂ ಭರನ್ಯಾಸವು ಬೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂದೂ, ಭರನ್ಯಾಸವು ಪ್ರಕರಣಾನುಗುಣವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರೂ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗವೂ ಉಪಲಕ್ಷಣ ರೀತ್ಯಾ ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂದೂ ಭಾವಿಸಬಹುದು. ಶ್ರುತಿಯೂ ಕೂಡ “ನಾನ್ಯಾಪನ್ಥಾ ಅಯನಾಯ ವಿದ್ಯತೇ” (ಪು. ಸೂ) ಎಂದು ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವಿಲ್ಲದೆ ಆತನನ್ನು ಹೊಂದಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು

“ದೈವೀ ಹೈಷಾ ಗುಣಮಯಿಾ ಮನು ಮಾಯಾ ದುರತ್ಯಯಾ |

ಸೂ ಮೇವ ಯೇ ಪ್ರಪದ್ಯಂತೇ ಮಾಯಾ ಮೇತಾಂ ತರಂತಿತೇ”

ಈ ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ ಕರ್ಮ ಕೃತವಿಚಿತ್ರ ಗುಣಮಯ ವಾದ ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಸರ್ಗರೂಪ ವಾದ ಸಂಸಾರದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯು ಪ್ರವದನವನ್ನನುಷ್ಠಿಸದೆ ಎಂದಿಗೂ ಉಂಟಾಗುವವಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಧ್ಯಾನ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ

“ಯತ್ಪ್ರಪತ್ತಿಂ ವಿನಾ ಸರ್ವೈ ಯಸ್ಯಮಾಯಾ ದುರತ್ಯಯಾ |

ಧನಂಜಯ ರಥಸ್ಥಂ ತತ್ ಪ್ರಪದ್ಯೇ ಪರಮಂ ಮಹಃ ”

ಯಾವ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನನುಷ್ಠಿಸದೆ ಸಂಸಾರವನ್ನು ದಾಟಲಸಾಧ್ಯವೋ, ಅಂತಹ ಅರ್ಜುನಲೀಲಾ ಸಾರಧಿಯಾದ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಶರಣು ಹೊಂದುವೆನು. ಆಗೈಯಾಲ್ - ಹೀಗೆ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವಿಲ್ಲದೆ ಮೋಕ್ಷವಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಸ್ಥಾಪಿತವಾದನಂತರ, (೧) ಅಧಿಕಾರತ್ತಿಲುಮ್ - ಯಾರಿಗೆ ಈ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವಾದ ಭರನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವೆಂಬುವದರಲ್ಲೂ, (೨) ಸ್ವರೂಪತ್ತಿಲುಮ್ - ಅದರ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲೂ, (೩) ಪರಿಕರಜ್ಞಳಿಲುಮ್ - ಅದರ ಅಂಗಗಳಲ್ಲೂ, ವರುಮ್ ಕಲಕ್ಕಜ್ಞಳಿ - ಬರುವ ಶಬ್ದಾರೂಪ ಆಕ್ಷೇಪಗಳನ್ನು, ಶಮಿಪ್ಪಿಕ್ಕಿರೋಮ್ - ಶಮನಮಾಡುತ್ತೇನೆ, ಎಂಬದಾಗಿ ಈ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶಿಸುವದನ್ನು ಪ್ರತಿಜ್ಞಾವಾಕ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಮೂರು ವಿಧವಾದ ಆಕ್ಷೇಪಗಳಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ:—(೧) ಅಧಿಕಾರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ (೨) ಸ್ವರೂಪ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ (೩) ಪರಿಕರಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಬಹುದಾದ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷ

### ಪ್ರಪತ್ತೇ ಸ್ವರಾಧಿಕಾರಶ್ಚ ಸಮರ್ಥನಮ್

ಇಷ್ಟಪತ್ತಿಯು ಮೊರು ವೈದಿಕ ಧರ್ಮಮನ್ವೋ ? ಇದುವು ಮೊರು ಯಾಗ ವಿಶೇಷ ಮಾಗವನ್ವೋ ನ್ಯಾಸವಿದ್ಯೆಯಿಲೆಯೋದಪ್ಪಡು

ಮಾಡಿ ಅನುವದಿಸಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ವಿಷಯವಾದ ಶಿಷ್ಟಾಂಗ ಶೋಧಿಸಲ್ಪಡುವದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ಶೋಧನಾಧಿಕಾರವೆಂಬ ಹೆಸರು.

(೧) ಪ್ರಪತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವರಿಗೂ ಅಧಿಕಾರ ಉಂಟೆಂಬುದರ ಸಮರ್ಥನೆಯು.

ಪ್ರಥಮತಃ ಅಧಿಕಾರ ವಿಷಯದಲ್ಲುಂಟಾಗುವ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವನ್ನು ಪವಾದಿಸಿ ಅದನ್ನು ನಿರಸನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇಷ್ಟಪತ್ತಿಯು-ಈ ಭರನ್ಯಾಸವು, ಒರು ವೈದಿಕ ಧರ್ಮಮನ್ವೋ-ವೇದದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಒಂದು ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನವಲ್ಲವೋ? ಇದುವುಮ್ - ಈ ಪ್ರಸದನವು, ಒರು ಯಾಗವಿಶೇಷಮಾಗಮನ್ವೋ - ಒಂದು ಯಾಗವಿಶೇಷವೆಂದಲ್ಲವೇ ನ್ಯಾಸವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ, ಓದಪ್ಪಡುಗಿರದು - ಸರಿತ ವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂದರೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಆಗ್ನಿಯಾಲ್ - ಅದುದರಿಂದ, ಇದು ಸ್ವರಾಧಿಕಾರಮಾಗಕ್ಕೂಡಮೋ - ಈ ಪ್ರಪತ್ಯನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ಶೂದ್ರ ಚಂಡಾಲ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅಧಿಕಾರ ಉಂಟೆಂದು ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದು ಸರಿಯೋ, ಎನ್ನು - ಎಂಬದಾಗಿ, ಶಿಲರ್-ಕೆಲವರು, ಅವರು ಯಾರೆಂದರೆ, ಶ್ರೀ ಸೋಮೇಶಿಯಾಂಡಾನ್ ಪ್ರಭೃತಿಗಳು, ವಿಚಾರಿ ಪ್ಲಾರ್‌ಗಳ್ - ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವನ್ನು ಹೇಳುವರು. ಭರನ್ಯಾಸವೂ ಒಂದು ವೇದ ವಿಹಿತ ಧರ್ಮವು. ನ್ಯಾಸವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಯಾಗವಿಶೇಷವೆಂದೇ ರೂಪಕ ಮಾಡಿ ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಅದು ಯಾವುದೆಂದರೆ, ನಾವುಗಳು ಅದನ್ನು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ದೇವತಾರ್ಚನೆಯ ಶಾಸ್ತ್ರಮರೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಸುತ್ರೇವೆಯಾದುದರಿಂದ, ಓದಪ್ಪಡು ಗಿರದು - ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು (೧) “ತಸ್ಯೇವಂ ವಿದುಷೋ ಯಜ್ಞಸ್ಯಾತ್ಮಾ ಯಜಮಾನಃ” ಎಂದಾರಂಭಿಸಿ, “ತಸ್ಮಾದ್ಭೃಹ್ಣೋ ಮಹಿಮಾನ ಮಿತ್ಯು ಪ ನಿಷತ್” ಎಂದು ಮುಗಿಸುವ ವಾಕ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದರರ್ಥವೇನೆಂದರೆ:- ನ್ಯಾಸವಿದ್ಯಾನಿಷ್ಠನ ಸ್ವರೂಪಸ್ಥಿತಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಒಂದು ಯಾಗರೂಪವಾದುದೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಈ ನ್ಯಾಸವಿದ್ಯೆ ಎಂಬ ಯಾಗಕ್ಕೆ ಜೀವಾತ್ಮನೇ ಯಜಮಾನನು, ಯಜ್ಞ ಯಜಮಾನನು ಸಪತ್ನೀಕನಾಗಿರಬೇಕು, ಶ್ರದ್ಧೆಯೇ

ಗಿರದು. ಆಗ್ನಿಯಾಲ್ ಇದು ಸರ್ವಾಧಿಕಾರನಾಗ ಕೊಡುನೋ  
ವೆನ್ನು ಶಿಲರ್ ವಿಚಾರಿಪ್ಪರ್‌ಗಳ್.

ಪತ್ತಿಯು, ಆ ಪ್ರಪನ್ನನ ಶರೀರವೇ ಇದ್ದವು ಕಟ್ಟಿಗೆಯು, ವಕ್ಷಸ್ಥಳವೇ ವೇದಿ  
ಕೆಯು, ವಕ್ಷಸ್ಥಳದ ಕೂದಲುಗಳೇ ಪರಿಸ್ತರಣ ದರ್ಭೆಗಳು, ಶಿಖೆಯೇ ವೇದವು,  
ಇಲ್ಲಿ ವೇದ ಶಬ್ದವು ಯಾಗದಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದ ದರ್ಭವಿಶೇಷವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.  
(ಈಗಿನವರಿಗೆ ವೇದವೇ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಶಿಖೆಯಿಲ್ಲದವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.)  
ಹೃದಯವೇ ಕೋಪವೆಂಬ ಪಶುವನ್ನು ಕಟ್ಟುವ ಯುಪಸ್ತಂಭವು, ಕಾಮವೇ  
ಎಂದರೆ ಭಗವದನುಭವದ ಆಶೆಯೇ ಹೋಮಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ತುಪ್ಪವು, ಕೋಪವೇ  
ವಧಿಸತಕ್ಕ ಪಶುವು, ಶಾಂತಿಯೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಕೊಡುವ ದಕ್ಷಿಣೆಯು, ವಾಕ್ಯೇ  
ಎಂದರೆ ಪ್ರಪನ್ನನ ಭಗವದ್ಗುಣಪ್ರಶಂಸಾರೂಪ ವಾಕ್ಯೇ ಮುಪ್ಪಿಕ್ಕು ಹೇಳತಕ್ಕ  
ಮಂತ್ರಗಳು, ಪ್ರಾಣವೇ ಎಂದರೆ ವಾಯು ಸಂಚಾರಗಳೇ ಉದ್ಗಾತೃವಿನ ಸಾಮ  
ಗಾನವು, ಚಕ್ಷುಸ್ಸೇ ಎಂದರೆ ಜ್ಞಾನ ಚಕ್ಷುಸ್ಸೇ ಅಧ್ವರ್ಯುವಿನ ಯಜುರ್ವೇದಾಮ್ನಾ  
ನವು, ಮನಸ್ಸೇ ಬಹ್ಮಾ, ಕಿವಿಗಳೇ ಅಗ್ನಿಧ್ರವು, ದೇಹಾವಸನದವರಿಗೂ  
ಯಾಗದೀಕ್ಷೆಯು, ಇವನು ಊಟಮಾಡುವದೂ ಪಾನಮಾಡುವದೂ ಸೋಮ  
ಪಾನವು, ಹೀಗೆಯೇ ರೂಪಕಮಾಡಿ ಹೇಳಿ ಕೊನೆಗೆ ಯಾಗಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯ  
ವೇ ಮರಣವೆಂದು ಹೇಳಿ, ಈತನ ಜೀವಮಾನದಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ನಡೆಯತಕ್ಕ  
ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರವೆಂದು ತಿಳಿಸಿ, ಹೀಗೆ ತಿಳಿದ ಜ್ಞಾನಿ  
ಯಾದ ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ ಉಂಟಾಗಬಹುದಾದ ಆರ್ಚಿರಾದಿಗತಿಯನ್ನು ಬೋ  
ಧಿಸಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಫಲವಾಗಿ ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ  
ಪುರುಷಸೂಕ್ತದ ೧೮ನೆಯ ಮುಕ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ:— (೨)  
“ಯಜ್ಞೇನ ಯಜ್ಞ ಮಯಜಂತ ದೇವಾಃ | ತಾನಿ ಧರ್ಮಾಣಿ ಪ್ರಥಮಾ  
ನ್ಯಾರ್ಷ | ತೇಹನಾಕಂ ಮಹಿಮಾನ ಸ್ವಚಂತೇ | ಯತ್ರ ಪೂರ್ವೇ  
ಸಾಧ್ಯಾಸ್ತಂತಿ ದೇವಾಃ” || ಮುಕ್ತರಾಗಬೇಕೆಂಬವರು ಭರನ್ಯಾಸರೂಪಯಜ್ಞ  
ದಿಂದ, ಯಜ್ಞೋವೈವಿಷ್ಟು: ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಸರ್ವಯಜ್ಞಾರಾಧ್ಯ  
ನಾದ ಶ್ರೀ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಂತವರು ನಿತ್ಯವಿಭೂತಿಯಲ್ಲಿ  
ರುವ ಅನಂತ ಗರುಡ ವಿಷ್ಣುಕ್ಸೇನಾದಿ ನಿತ್ಯಸೂರಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಸೇರುವದಕ್ಕಾಗಿ  
ಆರ್ಚಿರಾದಿಗಳಿಂದ ಸನ್ಮಾನಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಹೋಗಿ ಸೇರುವರು  
ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. (೩) “ಯ ಸ್ವನಿಧಾಯ ಆಹುತೀರ್ಯೋ

ನೇದೇನ ದಾಶಮತ್ಯೋ ಅಗ್ನಯೇ ಯೋ ನಮಸಾ ಸಸ್ಯಧ್ವರಃ" (೪)  
 "ಹವಿ ಗೃಹೀತ್ವಾ ತ್ವರಾಪಂ ವಸುರಣ್ಯೇತಿ ಮಂತ್ರತಃ ಜುಹುಯಾತ್ಪು  
 ಣವೇನಾಗ್ನಾವಚ್ಯುತಾಖ್ಯೇ ಸನಾತನೇ" ಜೀವಾತ್ಮರೂಪದ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು  
 ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಓಂ ಎಂಬ ಪ್ರಣವವನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸಿ, ಅನಾದಿಯಾದ ಅಚ್ಯುತ  
 ನೆಂಬ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ "ವಸುರಣ್ಯೋ ವಿಭೂರಸಿ ಎಂಬ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳಿ ಹೊಮ  
 ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ಎಂದರೆ ಆತನ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ಭಾವವು.  
 ಮಂತ್ರವು ಯಾವುದೆಂದರೆ:— "ವಸುರಣ್ಯೋ ವಿಭೂರಸಿ, ಪ್ರಾಣೇತ್ಸ  
 ಮಸಿ ಸಂಧಾತಾ, ಬ್ರಹ್ಮತತ್ವಮಸಿ ವಿಶ್ವಸೃಕ್ ತೇಜೋದಾಃ ತ್ವಮಸ್ಯ  
 ಗ್ನೀಃ ವರ್ಜೋದಾಃ ತ್ವಮಸಿ ಸೂರಸ್ಯ ದ್ವಮ್ನೋದಾಃ ತ್ವಮಸಿ  
 ಚಂದ್ರಮಸ ಉಪಯಾಮ ಗೃಹೀತೋಸಿ, ಬ್ರಹ್ಮಣೇತ್ಸಾ ಮಹಸ  
 ಓಮಿತ್ಯಾತ್ಮಾನಂ ಯುಜ್ವೀತ" (ತೈ. ಅಂ. ೮. ೧) ಇದರರ್ಥವೇನೆಂದರೆ:—  
 ಇದು, ನ್ಯಾಸಶಬ್ದದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ಪ್ರಪದನ ಕರಣಮನ್ತ್ರವು. ವಸುರಣ್ಯಃ  
 ಎಂದರೆ ವಸುಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ಯನು, ಎಂಬುದರಿಂದ ಸರ್ವ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಉಪಾ  
 ಸ್ಯನು. ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಆತ್ಮಾವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಸರ್ವಕ್ಕೂ ನಿಯನ್ತಾವಾಗಿ  
 ವಿಭುವು. ಪ್ರಾಣೇತ್ಸಮಿಸಂಧಾತಾ - ಪ್ರಾಣ ಶಬ್ದದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಡುವ  
 ಕಾರ್ಯಕಾರಣಗಳ ಸಂಯೋಜಕನು; ವಿಶ್ವಸೃಕ್ - ವಿಶ್ವವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವವನು;  
 ತ್ವಮಸಿ ತೇಜೋದಾಃ - ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಕೊಡುವನೂ ನೀನೇ, ಕಾಂತಿಯನ್ನು  
 ಕೊಡುವನೂ ನೀನೇ, ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರಿಗೂ ಕಾಂತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವನು ನೀನೇ.  
 ನೀನು ಬಹು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿರುವಿ, ನಿನ್ನನ್ನು ಶರಣು ಹೊಂದೋಣ; ನಿನ್ನ  
 ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಭಗವತ್ಪೀಠತ್ವವನ್ನು ಉಪಪಾದಿಸುವ ಪ್ರಣವೋಚ್ಚಾ  
 ರಣೆ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣೆಯನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂಬುದು, ಈ ಶ್ರುತ್ಯ  
 ರ್ಥವು. (೫) "ಸಮಿತ್ಸಾಧನಕಾದೀನಾಂ ಯಜ್ಞಾನಾಂ ನ್ಯಾಸ ಮಾತ್ಮನಃ |  
 ನಮಸಾ ಯೋಕರೋ ದ್ವೇವೇ ಸಸ್ಯಧ್ವರ ಇತಿ ಲಿತಿತಃ" ಇದು ಮೂರನೆಯ  
 ಪ್ರಮಾಣದ ಉಪಬ್ರಹ್ಮಣವು. ಸಮಿತ್ತೇ ಸಾಧನವಾಗಿ ವುಳ್ಳೋಣ ಮೊದಲಾ  
 ದವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಯಜ್ಞಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಆತ್ಮಾವನ್ನು ನ್ಯಾಸಮಾಡುವ ಭರ  
 ನ್ಯಾಸವನ್ನು ಯಾವನು ಅಖಂಡ ನಮಸ್ಸಿನ ಮೂಲಕ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಲ್ಲಿ ಮಾಡು  
 ತಾನೋ ಅವನು ಸಮಾಚೀನವಾದ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡಿದವನೆಂದು ತಿಳಿಯ  
 ತಕ್ಕದ್ದು.

ಹೀಗೆ ಭರನ್ಯಾಸವೂ ಒಂದು ಯಾಗರೂಪಧರ್ಮವೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂ  
 ದಲೂ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ತ್ರೈವರ್ಣಿಕರಲ್ಲದೆ ಇತರರಾದ ಶೂದ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ಇಂತಹ ವೈದಿಕ



ಇದು ಸರ್ವೇಶ್ವರನೈ ಸರ್ವರುಕ್ಕುಮ್ ಶರಣಮೆನ್ನೋದುಗಿರ ಶ್ವೇತಾ ಶ್ವತರ ಶ್ರುತಿಬಲತ್ತಾಲೇ ಪರಿಹೃತಮ್. ಇವ್ವರ್ದಮ್ (೧) “ಸರ್ವಲೋಕ

ಧರ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲನೆಂದೂ ಅವಶೂದ್ರಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವದರಿಂದಲೂ ಈ ಪ್ರಸತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವರಿಗೂ ಅಧಿಕಾರ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳಿದುದು ಸುಯೋ ಎಂದಾಕ್ಷೇವವು. ಈ ಅಕ್ಷೇವಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯ ದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಇದು - ಈ ಅಕ್ಷೇವವು, ಸರ್ವೇಶ್ವರನೈ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನನ್ನು, ಸರ್ವರುಕ್ಕುಮ್ - ಸಮಸ್ತರಿಗೂ, ಶರಣಮ್ - ಉಪಾಯನು, ಎನ್ನಮ್ ಓದುಗಿರ - ಎಂದು ಪಠಿಸುವ ಶ್ವೇತಾಶ್ವತರ ಶ್ರುತಿಯ, ಬಲತ್ತಾಲೇ - ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿರ ವ ಬಲದಿಂದ, ಪರಿಹೃತಮ್-ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿತು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರವರು “ಶ್ರುತೀಸರ್ವಶರಣ್ಯತಾ ಭಗವತ ಸ್ತುತೃತ್ಯಾಪಿ ಸತ್ಯಾಪಿತಾ” ಎಂಬ ಪ್ರಸತ್ತಿಯೋಗ್ಯಾಧಿಕಾರದ ಸಂಗ್ರಹ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸರ್ವರುಕ್ಕುಮ್ ಎಂದು ಹೇಳುವಾಗ ಏನೆಂದೂ ಸಂಕೋಚವಿಲ್ಲದೆ ಶೂದ್ರ ವಂಚಮರಿಗೂ ಕೂಡ ಅನ್ವಯಿಸುವದರಿಂದ ಏನೆಂದೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲದೆ ಸರ್ವರಿಗೂ ಈ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವುಂಟೆಂಬ ಭಾವವು. ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ತೈತ್ತರೀಯ ಮತ್ತು ಶ್ವೇತಾಶ್ವತರಗಳುಬಹು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿಯೂ ಬಹುಸ್ಫುಟವಾಗಿಯೂ ಉಪದೇಶಿಸುವದರಿಂದ ಅಂತಹ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡುವದೇ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲದುದರಿಂದ ಶ್ವೇತಾಶ್ವತರ ಶ್ರುತಿ ಬಲತ್ತಾಲೇ ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. “ಸರ್ವಸ್ಯ ಶರಣಂ ಸುಹೃತ್” ಎಂಬುದು ಆ ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯವು. “ಪ್ರಸತ್ತಿಕ್ಕು ಜಾತ್ಯಾದಿ ನಿಯಮ ಮಿಲ್ಲಾನ್ಯೆಯಾಲೇ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರತ್ವಂಸಿದ್ಧಮ್” ಎಂದು ಅಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ

ನ ಜಾತಿಭೇದಂ ನ ಕುಲಂ ನ ಲಿಂಗಂ ನ ಗುಣಕ್ರಿಯಾಃ |

ನ ದೇಶಕಾಲೌ ನಾವಸ್ಥಾಂ ಯೋಗೋಹ್ಯಯಮಪೇಕ್ಷತೇ ||

ಭರಣ್ಯಾಸರೂಪವಾದ ಈ ಯೋಗವಾದರೋ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಶೂದ್ರಾದಿ ಜಾತಿ ಭೇದವನ್ನಾಗಲಿ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ನಿಕ್ರೃಷ್ಟ ಕುಲಗಳ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನಾಗಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷ ಭೇದವನ್ನಾಗಲಿ, ಗುಣಕ್ರಿಯೆಗಳ ಉತ್ತಮಾಧಮ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನಾಗಲಿ,

ಶರಣ್ಯಾಯ” (೨) ಸರ್ವಯೋಗ್ಯ ಮನಾಯಾಸ ಮಪ್ರಮಾದ ಮನೂಪ ಮಮ್ | ಪ್ರಪನ್ನಾರ್ತಿ ಹರಂ ವಿಷ್ಣುಂ ಶರಣಂ ಗಂತು ಮರ್ಹಸಿ ” ಇತ್ಯಾ

ದೇಶಕಾಲಗಳ ವಿವೇಚನೆಯನ್ನಾಗಲಿ, ಅವಸ್ಥೆಯ ಸಮೀಚೀನತ್ವವನ್ನಾಗಲಿ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವದಿಲ್ಲವು.

ಮುಂದೆ ಕೆಲವು ಶ್ರುತ್ಯುಪಬ್ರಹ್ಮಣಗಳನ್ನು ಮೇಲಿನಭಿಪ್ರಾಯದ ಸಮರ್ಥನೆ ಗಾಗಿ ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ :—

ಸರ್ವಲೋಕಶರಣ್ಯಾಯ ರಾಘವಾಯ ಮಹಾತ್ಮನೇ | ನಿವೇದಯತ ಮಾಂ ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ವಿಭೀಷಣಮುಪಸ್ಥಿತಂ || ಎಂಬುದು ಧೂರಾ ಶ್ಲೋಕವು, ಸರ್ವಲೋಕ ಶರಣ್ಯಾಯ - ಅಧಿಕಾರ ಭೇದವೇನೂ ಇಲ್ಲದೆ ದೇವ ಮನುಷ್ಯ ತಿರ್ಯಕ್ಸಾಫಾವರಾದಿ ಸಮಸ್ತಕ್ಕೂ ಮತ್ತು “ನಿಷಾದಾನಾಂ ನೇತಾ” ಎಂಬ ದಯಾ ಶತಕ ಶ್ಲೋಕ ೬೫ರಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ನಿಮ್ಮೋನ್ನತಿ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಸಮಸ್ತರಿಗೂ ಆಶ್ರಯಿಸಲು ಯೋಗ್ಯನಾದ, ರಾಘವಾಯ - ಶರಣಾಗತರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವದರಲ್ಲಿಯೂ ಬೇಡಿದುದನ್ನು ಕೊಡುವದರಲ್ಲೂ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ರಘುವಂಶದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದವನಾದ, ಮಹಾತ್ಮನೇ - ಮಹತ್ತಾದ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಾದ, ಅಥವಾ ಮನುಷ್ಯಾಂತಾರಿಯಾಗಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ, ವಿಭೀಷಣಂ ಮಾಂ - ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಸಕಲವಿಧ ಬಂಧು ತ್ವೇನ ಭಾವಿಸಿದ ವಿಭೀಷಣನಾದ ತನ್ನನ್ನು, ಒಂದು ಮುಹೂರ್ತ ಕೂಡ ಆತನನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರಲಾರನಾದುದರಿಂದ ತುಂಬಾ ದಾಹಪೀಡಿತನು ನೀರನ್ನು ಹೇಗೆ ಪಾನ ಮಾಡದಿರಲಾರನೋ ಹಾಗೆ ಇರುವ ತನ್ನನ್ನು, ಅಥವಾ ಧರ್ಮದಲ್ಲೇ ಬುದ್ಧಿ ಇರಬೇಕೆಂದು ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಅಂತಹ ವರವನ್ನು ಪಡೆದವನಾದುದರಿಂದ, ಇದುವರೆಗಿನ ಸ್ಥಿತಿಯು ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ತಪಿಸುವಂತಿರುವದರಿಂದ, ಅಂತಹ ವಿಭೀಷಣಮುಪಸ್ಥಿತಂ - ವಿಭೀಷಣನಾದ ತನ್ನನ್ನು, ಅಥವಾ ಆ ವರಪ್ರಸಾದದಿಂದಂಟಾದ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಸರ್ವಲೋಕ ಶರಣ್ಯನೆಂದು ನಂಬಿರುವ ವಿಭೀಷಣನಾದ ತನ್ನನ್ನು, ನಿವೇದಯತ - ಆತನ ಪಾದದಲ್ಲಿ ನೀವುಗಳು ಪುರುಷಕಾರಭೂತರಾಗಿ ಸಮರ್ಪಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(೨) “ಸರ್ವಯೋಗ್ಯಂ - ಸಮಸ್ತರಿಗೂ ಶರಣ್ಯನಾಗಿರಲು ಯೋಗ್ಯನು, ದಯಾದಿ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳಿಂದಲೂ, ಸರ್ವಶೇಷಿಯಾಗಿರುವದರಿಂದಲೂ, ಶರಣಾ

ದ್ಯುಪಬ್ರಹ್ಮಣಜ್ಞಳಾಲುಮ್ (೩) “ತ್ರಯಾಣಾಂ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾದೀನಾಂ” ಎನ್ನು ತುಡಜ್ಞ ಶೂದ್ರ ಪರ್ಮಂತಜ್ಞಳಾನ ವರ್ಣಂಗಳೈ ಯೆಡುತ್ತು “ಪ್ರಪನ್ನಾ ನಾಂಚ ತತ್ಪತಃ” ಎನ್ನು ಶೊಲ್ಲಾಗಿರ ಶ್ರೀ ಸಾತ್ವತ ವಚನತ್ತಾ ಲುಮ್, “ಕುಯೋನಿಷ್ವಪಿ ಸಂಜಾತೋ ಯಸ್ಸ ಕೃಚ್ಛರಣಂಗತಃ | ತಂ

ಗತ ಪರಿಪಾಲನಾದಿ ವ್ರತವಿಂದಲೂ ಯೋಗ್ಯನು, ಸರ್ವಯೋಗ್ಯನಾಗಿದ್ದರೂ, ತುಂಬು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯನೋ ಎಂದರೆ, ಅನಾಯಾಸಂ - ಏನೊಂದೂ ಆಯಾಸ ವಿಲ್ಲದೆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನು, ಹಾಗೆ ಸುಲಭನಾದರೂ ಪ್ರಮಾದವೇನಾದರೂ ಉಂಟೋ ಎಂದರೆ, ಅಪ್ರಮಾದಂ - ಏನೊಂದೂ ಪ್ರಮಾದವಿಲ್ಲದಿರುವವನು, ಅನೂಪಮಂ - ತನಗೆ ಸಮರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದವನು, ಅಸದೃಶನು, ಪ್ರಪನ್ನಾರ್ಥಿಹರಂ - ಪ್ರಪನ್ನನ ಕ್ಲೇಶಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅವಹರಿಸುವವನು ಎಂದರೆ ಹೋಗಲಾಡಿಸುವವನು ಇಂತಹ, ವಿಷ್ಣುಂ - ವಿಷ್ಣುವನ್ನು, ಶರಣಂ ಗಂತುಮರ್ಹಸಿ- ಶರಣು ಹೊಂದಲು ಯೋಗ್ಯನು, ಇಲ್ಲಿಯೂ ಸದ್ವಯೋಗ್ಯಂ ಎಂದಿರುವದರಿಂದ, ಸದ್ವೈಶಿಷ್ಟಶರಣಂ ಎಂಬ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವು ಉಪಬ್ರಹ್ಮಣ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು.” ಇಲ್ಲಿ ಅನಾಯಾಸಂ, ಅಪ್ರಮಾದಂ, ಅನೂಪಮಂ ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣಗಳು ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವಾದರೂ, ಅಂತಹ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಶರಣಂ ಗಂತುಂ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ, ಶರಣಶಬ್ದಕ್ಕೂ ವಿಶೇಷಣಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಆ ವಿಷ್ಣುವಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಪದನವೂ ಕೂಡ ಅನಾಯಾಸ, ಅಪ್ರಮಾದ ಅನೂಪಮಂ ಎಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು ; ಇತ್ಯಾದ್ಯುಪಬ್ರಹ್ಮಣಜ್ಞಳಾಲುಮ್-ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಉಪಬ್ರಹ್ಮಣಗಳಿಂದಲೂ, ತ್ರಯಾಣಾಂ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾದೀನಾಂ - ತ್ರಯಾಣಾಂ ಎಂದರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೈಶ್ಯರೆಂದು ಎಲ್ಲಿ ಅರ್ಥ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೋ ಎಂಬ ಶಂಕಾ ದಿಂದ, ಕ್ಷತ್ರಿಯಾದೀನಾಂ ಎಂದು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೈಶ್ಯ ಶೂದ್ರರುಗಳ, ಎನ್ನು ತುಡಜ್ಞ - ಎಂದು ಆರಂಭಿಸಿ, ಶೂದ್ರ ಪರ್ಮಂತಗಳಾದ ವರ್ಣಗಳನ್ನು, ಯೆಡುತ್ತು - ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತೋರುವಹಾಗೆ ಮಾಡಿ, “ಪ್ರಪನ್ನಾನಾಂಚ ತತ್ಪತಃ” “ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ ಪ್ರಪನ್ನರಾದ,” ಎನ್ನು - ಎಂಬ ದಾಗಿ, ಶೊಲ್ಲಾಗಿರ ಶ್ರೀ ಸಾತ್ವತ ವಚನತ್ತಾಲುಮ್ - ಹೇಳುವ ಶ್ರೀ ಸಾತ್ವತ ಸಂಹಿತಾ ವಾಕ್ಯದಿಂದಲೂ, ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಪನ್ನಾನಾಂ ಎಂಬುದು ತ್ರಯಾಣಾಂ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾದೀನಾಂ ಎಂಬುವದರೊಂದಿಗೆ ಅನ್ವಯವಾದುದರಿಂದ ಶೂದ್ರರಲ್ಲೂ

ಮಾತಾ ಪಿತೃಹಂತಾರ ಮಹಿಸಾತಿಭವಾರ್ತಿಹಾ” ಎನ್ನು ಶೋಲ್ವಾಗಿರ ಸನ  
ಪ್ತುಮಾರ ಸಂಹಿತಾ ವಚನತ್ತಾಲುಮ್, ದೃಢೀಕೃತಮ್.

ಪ್ರಪನ್ನತೆಗೆ ಅರ್ಹತೆಯುಂಟೆಂಬುದು ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಪ್ರಪತ್ತಿಗೆ  
ಸರ್ವಾಧಿಕಾರತ್ವವು ಸಿದ್ಧವು. “ಕುಯೋನಿಷ್ಟಪಿ - ಕುತ್ಸಿತ ಯೋನಿಗಳಾದ  
ಶೂದ್ರ, ನಿಷಾದ, ಪಂಚಮ ಜಾತಿಯಲ್ಲೂ ಕೂಡ, ಸಂಜಾತಃ - ಹುಟ್ಟಿದರೂ,  
ಸಕೃಚ್ಛರಣಂ ಗತಃ-ಮ ಕ್ರಿದಾಯಕವನ್ನು ಒಂದುಸಲ ಶರಣು ಹೊಂದುವನಾ  
ಗುತ್ತಾನೋ, ತಂ - ಅಂತಹ ಪ್ರಪನ್ನನನ್ನು, ಮಾತಾಪಿತೃ ಹಂತಾರಮಪಿ -  
ತಾಯಿತಂದೆಯನ್ನು ಕೊಂದವನಾಗಿದ್ದರೂ, ಭವಾರ್ತಿಹಾ - ಸಂಸಾರ ಬಂಧ  
ದಿಂದಂಟಾಗುವ ಕ್ಲೇಶಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವ ಭಗವಂತನು, ಪಾತಿ-ಸಂರಕ್ಷಿಸು  
ತ್ತಾನೆ” ಎನ್ನು - ಎಂಬುದಾಗಿ, ಶೋಲ್ವಾಗಿರ - ಹೇಳುವ ಸನತ್ಕುಮಾರಸಂಹಿತಾ  
ವಾಕ್ಯದಿಂದಲೂ, ದೃಢೀಕೃತಮ್ - ಸಮರ್ಥನೆ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಪ್ರಪನ್ನ  
ದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿ ಶ್ರವಣದವರಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ ಶೂದ್ರ  
ಪಂಚಮರಿಗೂ ಕೂಡ ಉಂಟು. ಇದಕ್ಕೆ ಸರ್ವರಿಗೂ ಅಧಿಕಾರ ಉಂಟೆಂಬುದಕ್ಕೆ  
ಶ್ರುತಿ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿ, ಅನಂತರ ಶ್ರುತಿಯು ಸರ್ವಾಧಿಕಾರತ್ವವನ್ನೇ  
ವಿಧಿಸಿತು ಎಂಬುದನ್ನು ಸಮರ್ಥನೆ ಮಾಡಿ ಹೇಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಸಾತ್ವತ ಸನತ್ಕು  
ಮಾರವಾಕ್ಯಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ಉದಾಹರಿಸಿದರು. ಕುಯೋನಿಷ್ಟು ಎಂದು ಹೇಳಿರು  
ವದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಜಾತ್ಯಾದಿ ಭೇದವೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದುದಲ್ಲದೆ, ಅಧಿಕಾ  
ರಿಯು ಎಷ್ಟು ಪಾಪಿಷ್ಠನಾಗಿ ತಾಯಿತಂದೆಗಳನ್ನು ಕೊಂದವನಾದರೂ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪ  
ಡುವನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಮಿತ್ರಭಾವೇನ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಂ ನ ತ್ಯಜೇಯಂ  
ಕಥಂಚನ | ದೋಷೋ ಯದ್ಯಪಿ ತಸ್ಯ ಸ್ಯಾತ್ಸತಾ ವೇತದಗ್ರಾಂತಂ  
ದೋಷಿಯೂ ಕೂಡ ಶರಣಾಗತನಾದರೆ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುವನೆಂದು ಶ್ರೀ ರಾಮನು ಹೇಳಿ  
ರುತ್ತಾನೆ. ಮಹಾ ಪಾಪಿಯಾದ ರಾವಣನೇ ಶರಣಾಗತನಾದರೂ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುವನು  
ಎಂದು “ಯದಿವಾ ರಾವಣಸ್ತ್ವಯಂ” ಎಂಬುದರ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಯಪಡಿಸು  
ತ್ತಾರೆ. ಕುಯೋನಿ ಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಮಹಾಪಾಪಿಯಾದ ಕಾಕನೂ ಕೂಡ ರಕ್ಷಿಸ  
ಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಪದನ ಮಾಡಿದುದರಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟನು. ಹೀಗೆ ಶರಣಾಗತಿಗೆ ಸರ್ವಾ  
ಧಿಕಾರತ್ವ ಉಂಟೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧವು. ಆದರೆ ಪ್ರಪನ್ನನು ಭವಾರ್ತಿಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ  
ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವದರಿಂದ ಆತನು ಯಾರೇ ಆಗಲಿ ಭವಾರ್ತಿಹಾ ಆದ  
ಶ್ರೀಹರಿಯು ಭವಾರ್ತಿಯಿಂದ ರಕ್ಷಿಸುವನೆಂಬ ಭಾವವು.

ಶೂದ್ರಾದೀನಾಂ ಉಪಾಸನೇನಧಿಕಾರಃ ನ ತು ಪ್ರಪತ್ತೌ.

ಅಗ್ನಿಯಾಲ್ ಉಪಾಸನಮ್ ತ್ರೈವರ್ಣಿಕಾಧಿಕಾರಮಾಗೆ ಅಪ ಶೂದ್ರಾಧಿ ಕರಣತ್ತಿಲೇ ಸಮರ್ಥಿತಮಾನಾಲಮ್, ವೈದಿಕಜ್ಞಳಾನ ಸತ್ಯ ವಚನಾದಿಗಳ್ ಪೋಲಿ, ಪ್ರಪತ್ತಿಯುಮ್ ಸಾಮಾನ್ಯಧರ್ಮ ಮಾಗ್ನಿ

ಶೂದ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ಉಪಾಸನದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲವು  
ಪ್ರಪತ್ತಿಯಲ್ಲಾದರೋ ಹಾಗಲ್ಲವು.

ಈ ಅಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಶೂದ್ರನಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೈಶ್ಯರಹಾಗೆ ಉಪಾಸನದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ಉಂಟೇ ಇಲ್ಲವೇ ಎಂಬ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಶೂದ್ರ ನಿಗೂ ಅರ್ಥಿತ್ವವೂ ಉಪಾಸನೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೂ ಇರುವದರಿಂದಲೂ, ಪುರಾಣಾ ದಿಗಳಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನವೂ ಉಂಟಾಗುವದರಿಂದಲೂ, ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಜಾನಶ್ರುತಿರಾಜನನ್ನು, ಓ ಶೂದ್ರನೇ ಎಂದು ಸಂಬೋಧಿಸಿ ರೈಕ್ಷರು ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆ ಯನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿರುವದರಿಂದಲೂ, ಶೂದ್ರನಿಗೂ ಅಧಿಕಾರ ಉಂಟೆಂದು ಪೂರ್ವ ಪಕ್ಷಮಾಡಿ, ಉಪನಯನಮಾಡಿ ಬಂದ ವೇದಾಂತಾಧ್ಯಯನ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಉಪಾ ಸನಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರ ಉಂಟಾಗುವದರಿಂದ, ಅಂತಹ ಉಪನಯನವು ಶೂದ್ರನಿಗಿಲ್ಲವಾ ದುದರಿಂದಲೂ, ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಜಾನಶ್ರುತಿಯನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸಿದುದು ಬ್ರಹ್ಮ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲವೇ ಎಂಬ ಶೋಕದ ಮೂಲಕ ಶೂದ್ರನೆಂದಾದುದರಿಂದಲೂ, ಜಾನ ಶ್ರುತಿರಾಜನು ಶೂದ್ರನಲ್ಲದೆ ಕ್ಷತ್ರಿಯನಾದುದರಿಂದಲೂ, ಶೂದ್ರನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆ ಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲವು. ಉಪಾಸನವು ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾರೂಪವಾದ ಉಪಾಯ ವಾದುದರಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೈಶ್ಯರು ಮಾತ್ರವೇ ವೇದಾಧಿಕಾರಿಗಳಾದುದ ರಿಂದ ಅದರಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ಉಂಟೆಂದೂ, ಶೂದ್ರ ಪಂಚಮರುಗಳಿಗೆ ಇಲ್ಲವೆಂದೂ, ವ್ಯಾಸಸೂತ್ರಗಳ ಅವಶೂದ್ರಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವಾಗ, ಈ ಪ್ರಸದನವೂ ಉಪಾಸನದ ಹಾಗೆ ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯವೆಂದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದಲೂ, ಅದೂ ಒಂದು ವೈದಿಕ ಕರ್ಮವಾದುದರಿಂದಲೂ ಉಪಾಸನದಹಾಗೆ ತ್ರೈವರ್ಣಿಕ ರಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಇದರಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವೆಂದು ಛಾವಿಸುವದು ನ್ಯಾಯವಲ್ಲವೇ ಎಂಬಾ ಕ್ಷೇಪಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ :-ಅಗ್ನಿಯಾಲ್-ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯಬಲದಿಂದ ಲೂ, ಅದನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿ ಹೇಳಿರುವ ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದಲೂ, ಪ್ರಪ

ಯಾಲೇ ಯಥಾಧಿಕಾರಮ್ ವೈದಿಕ ಮಂತ್ರತ್ತಾಲೆಯಾದಲ್, ತಾಂತ್ರಿಕ ಮಂತ್ರಾದಿಗಳಾಲೆ ಯಾದಲ್ ಸರ್ವರುಕ್ಕುಮ್ ಪ್ರಪತ್ಯನುಷ್ಠಾನತ್ತುಕ್ಕು ವೀರೋಧಮಿಲ್ಲೆ .

ತ್ತಿಗೆ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರತ್ವವು ತೋರಿಬರುವದರಿಂದ, ಉಪಾಸನವು, ತ್ರೈವರ್ಣಿಕಾಧಿಕಾರಮಾಗ-ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೈಶ್ಯ ಮೂರು ವರ್ಣದವರಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅಧಿಕಾರವಿರುವಹಾಗೆ, ವ್ಯಾಸಸೂತ್ರಗಳ ಆಪಶೂದ್ರಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥಿತಮಾನಾ ಲುಮ್-ಸಾಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ, ವೈದಿಕಜ್ಞಳಾನ - ವೇದದಲ್ಲಿಹೇಳಿರುವ, ಸತ್ಯ ವಚನಾದಿಗಳ ಪೋಲೇ-“ಸತ್ಯಂವದ ಧರ್ಮಂಚರ” (ತೈ. ತಿ. ಕ್ಷಾವಲ್ಲಿ) ಇತ್ಯಾದಿ ವಾಕ್ಯಗಳಹಾಗೆ, ಪ್ರಪತ್ತಿಯೂ ಕೂಡ, ಸಾಮಾನ್ಯ ಧರ್ಮಮಾಗ್ಯೆಯಾಲೆ- ಎಲ್ಲಾ ವರ್ಣದವರಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುವ ಧರ್ಮವಾದುದರಿಂದ, ಯಥಾಧಿಕಾರಮ್- ಅಧಿಕಾರಿಯು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿಯಲ್ಲೊಬ್ಬನೋ ಅಥವಾ ಶೂದ್ರಪಂಚಮನೋ ಅದ ಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ, ವೈದಿಕ ಮಂತ್ರತ್ತಾಲೆಯಾದಲ್-ಕಠಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ವೇದಪ್ರತಿ ಪಾದ್ಯವಾದ ದ್ವಯಮಂತ್ರದಿಂದಲೆಯಾಗಲಿ, ತಾಂತ್ರಿಕ ಮಂತ್ರಾದಿಗಳಾಲೆ ಯಾದಲ್ - ತಾಂತ್ರಿಕ ಮೂಲಕವಾಗಲಿ ಎಂದರೆ ತ್ರಿವರ್ಣದವರಿಗೆ ದ್ವಯ ಮಂತ್ರಮೂಲಕವಾಗಿ ಶೂದ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ “ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣಸ್ವಾಮಿ ” ಎಂಬ ತಾಂತ್ರಿಕಾದಿ ಮಂತ್ರದ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಎಂಬ ಭಾವವು, ಸರ್ವರಿಗೂ, ಪ್ರಪತ್ಯನುಷ್ಠಾನತ್ತುಕ್ಕು - ಪ್ರಪದನಾನುಷ್ಠಾನವುಂಟೆಂಬುದರಲ್ಲಿ, ವಿರೋ ಧಮಿಲ್ಲೆ - ವಿರೋಧವೇನೂ ಇಲ್ಲವು. ಭಕ್ತಿಯೋಗವು ಪ್ರಪದನದಹಾಗೆ ವೇದ ಪ್ರೋಕ್ತವಾದ ಉಪಾಯವಾಗಿ ತ್ರೈವರ್ಣಿಕರಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅದರಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ವುಂಟೆಂಬುದು ಶಾರೀಕಮೀಮಾಂಸಾ ಆಪಶೂದ್ರಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ (೧ ೩ ೯) ವ್ಯಕ್ತವು. ಉಪಾಸನ ಪ್ರಪತ್ತಿಗಳಿರಡೂ ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯಗಳು. ಹೀಗಿರು ವಾಗ ಉಪಾಸನದಲ್ಲಿ ತ್ರೈವರ್ಣಿಕರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ವಧಿಕಾರವೆಂದು ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರು ಆಪಶೂದ್ರಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ವೇದಪ್ರೋಕ್ತವೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವಾಗ ಪ್ರಪತ್ತಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರತ್ವವು ಹೇಗೆ ? ಎಂದರೆ ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿ ಪ್ರಮಾಣ ಗಳ ಬಲದಿಂದ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರತ್ವವು ಸಿದ್ಧವೆಂದು ಹಿಂದಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ದರು. ಹೀಗೆ ಪ್ರಪತ್ತಿಗೆ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರತ್ವವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೆ ಅನುಷ್ಠಾನ ವೇನು ಶೂದ್ರಾದಿಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಸಮವೇ ಇಲ್ಲವೇ ವ್ಯತ್ಯಸ್ತವೇ ಎಂದರೆ ತ್ರೈವರ್ಣಿಕರಿಗೆ ಮಂತ್ರವು ಯಥಾವತ್ತಾಗಿರಲು ಇತರಿಗೆ ತಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿಯೂ

ಸ್ವಾಶ್ರಯಣಂ ಸರ್ವ ಸಾಧಾರಣಮಿತಿ ಭಗವದುಕ್ತಿಃ.

ಕಾಕಾದಿಗಳುಮ್ ಪ್ರಪನ್ನರಾಗ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಳಿಲೇ ಕೇಳಾ ನಿನ್ನೋಮ್  
(೧) “ಮಾಂಹಿ ಸಾರ್ಥವ್ಯಸಾಶ್ರಿತ್ಯ ಯೇ ಪಿಸ್ಯುಃ ಸಾಪಯೋನಯಃ |

ಉಪದೇಶ್ಯವೆಂಬ ಭಾವವು. ತಾಂತ್ರಿಕ ಮಂತ್ರಗಳು ಯಾವುವೆಂಬುದು ದ್ವಯಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ:—“ಶ್ರೀಮನ್ನಾ ರಾಯಣಸ್ವಾಮಿನ್ನ ನನ್ಯ ಶರಣಸ್ತವ | ಚರಣಾ ಶರಣಂ ಯಾತಸ್ತನ್ಯೇವಾಸ್ತು ಹಮಚ್ಯುತ ||” ಎಂಬ ಪಂಚರಾತ್ರತಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಮಂತ್ರವನ್ನು ದ್ವಯಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದು, ಅಥವಾ ಶ್ರೀಮನ್ನಾ ರಾಯಣಸ್ವಾಮಿ ದಾಸೋಹಂ ತವ ತಸ್ಯವೈ | ಪರಮಾಪ್ನುಸ್ತಮೇವಾರ್ಥಮನುಕೂಲೋ ವಿವರ್ಚಯ || ಪ್ರಾತಿಕೂಲ್ಯಂ ಸುವಿಸ್ತೃಬ್ಧ ಸ್ವಂಪ್ರಾರ್ಥ್ಯ ಶರಣಂ ಗತಃ | ವ್ರಜಾಮಿ ಯುಷ್ಮಚ್ಚರಣಂ ತತ್ಪ್ರೇವಾಹಂ ಮಯಾರ್ಪಿತಂ ||” ಈ ಎರಡು ಶ್ಲೋಕಕ್ಕೂ ದ್ವಯವೆಂದೇ ಹೆಸರು. ತಾಂತ್ರಿಕ ಮಂತ್ರಾದಿ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಆದಿ ಪದದಿಂದ “ಮಂತ್ರೈ ರನುಶ್ರವ ಮುಖೇಷ್ವಧಿಗೈ ಮಾನೈ ಸ್ವಾಸ್ಥಿಧಿಕ್ರಿಯಾ ಸಮುಚಿತ್ಯೈ ಯದಿವಾನೈವಾಕೈಃ” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅನ್ಯವಾಕೈಃ ಎಂಬುದರಿಂದ ತೋರಿಬರುವ ಅದೇ ಅರ್ಥಗರ್ಭಿತವಾದ ಇತರ ವಾಕ್ಯಗಳು ಸೂಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ದ್ವಯದಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆಯೇ ಮೂಲಮಂತ್ರದ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಸ್ತ್ರೀ ಶೂದ್ರಾದಿಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ವ್ಯತ್ಯಾಸದಿಂದ ಉಪದಿಶ್ಯವು

ತನ್ನ ಅಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಸರ್ವರಿಗೂ ಅಧಿಕಾರ ಉಂಟೆಂದು  
ಭಗವಂತನ ಉಕ್ತಿಯು.

ಮುಂದೆ ತಿರ್ಮಿಷ್ಟಂತುಗಳಿಗೂ ಅಧಿಕಾರ ಉಂಟೆಂದು ಭಗವದುಕ್ತಿಯನ್ನೇ ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ಉದಾಹರಿಸಿ ಕೈಮುತಿಕನ್ಯಾಯಪ್ರಕಾರ ಶೂದ್ರರಿಗೆ ಅಧಿಕಾರ ಉಂಟೇಉಂಟೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಾಕಾದಿಗಳುಮ್-ಇಂದ್ರನ ಮಗನಾದ ಕಾಕಾಸುರನೇ ಮೊದಲಾದವರೂಕೂಡ, ಇಲ್ಲಿ ಆದಿಶಬ್ದದಿಂದ, ಕವೋತ ಗಜೇಂದ್ರಾದಿಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟರು, ಪ್ರಪನ್ನರಾಗ-ಪ್ರಪದನವನ್ನನುಷ್ಠಿಸಿ ಭಗವತ್ಪಾದಾಶ್ರಯವನ್ನು ಮಾಡಿದವರೆಂದು, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ, ಕೇಳಾನಿನ್ನೋಮ್-ಗುರುಮುಖೇನ ಕೇಳರುತ್ತೇನೆ, (೧) “ಹೇ ಸಾರ್ಥ-ಓ ರಾಜರ್ಷಿಯಾದ ಅರ್ಜುನನೇ, ಸ್ತ್ರೀಯಃ-

ಸ್ತ್ರಿಯೋ ವೈಶ್ಯಾಸ್ತಥಾ ಶೂದ್ರಾಸ್ತೇಪಿ ಯಾಂತಿ ಪರಾಂಗತಿಮ್" ಎನ್ನು ಭಗವದಾಶ್ರಯಣ ಮಾತ್ರಮ್ ಸರ್ವಸಾಧಾರಣ ಮಾಗ ಶರಣ್ಯ ತಾನು ಮ್ ಅರುಳಿಚ್ಚೆಯದಾ ಉಪಾಸನತ್ತುಕ್ಕುವ್. ಪ್ರಾರಂಭಂ ತ್ರೈವರ್ಣಿಕ ಶರೀರತ್ತಿಲೇಯಾನಾಲಾಮ್, ಅವಸಾನಮ್ ಸರ್ವಶರೀರತ್ತಿಲಾಮ್

ಸ್ತ್ರೀಗಳಾಗಲಿ, ವೈಶ್ಯಾಃ - ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಗಳ ವಿನೇಕವಿಲ್ಲವೆ ಯಾವಾಗಲೂ, ವಾಣಿಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ ವೈಶ್ಯರೂ, ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ಶೂದ್ರಾಶ್ಚ - ಆಚಾರ ಶೂನ್ಯರಾದ ಶೂದ್ರರೂ ಸಹ, ಪಾಪಯೋನಯೋಽಪಿ-ಪಾಪಜನ್ಮವನ್ನೆತ್ತಿದವರಾದರೂ ಕೂಡ, ಯೇಷ್ಯಾಃ - ಯಾರು ಆಗುತ್ತಾರೋ, ತೇಪಿ - ಅವರುಗಳೂ ಕೂಡ, ಮಾಂ ಹಿ ವ್ಯಸಾಶ್ರಿತ್ಯ - ನನ್ನನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವವರೇ ಪರಾಂಗತಿಂ ಯಾಂತಿ-ಅತ್ಯುತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಬಾಹ್ಯವಾಗಿ ಪುಣ್ಯವಂತರಾಗಿರುವವರು ಸಮತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು ಎಂದು ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದೇನಿವೆ, ಕೈಮುತಿಕವ್ಯಾಸಿದ್ಧವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ." ಎನ್ನು - ಎಂಬುದಾಗಿ, ಭಗವದಾಶ್ರಯಣ ಮಾತ್ರಮ್-ಭಗವಂತನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿ ಸೋಣ ಮಾತ್ರವು, ಸರ್ವ ಸಾಧಾರಣಮಾಗ - ಸಮಸ್ತರಿಗೂ ಸಾಧಾರಣವಾದುದೆಂದು ಎಂದರೆ ಸಮಸ್ತ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೂ ಉಂಟೆಂಬುದು, ಇಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಶಬ್ದದಿಂದ ಉಪಾಸನವು ಹಾಗಲ್ಲನೆಂಬುದು ಸೂಚಿತವು, ಸ್ತ್ರೀ ಶೂದ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ಉಪಾಸನದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲವು, ಶರಣ್ಯ ತಾನುಮ್ - ಸಮಸ್ತರಿಗೂ ಉಪಾಯ ಭೂತನಾಗಿ ರಕ್ಷಕನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ತಾನೇ, ಅರುಳಿಚ್ಚೆಯದಾ - ದಯೆ ಮಾಡಿ ಉಪವೇಶಿಸಿರುತ್ತಾನೆ, ಕಾಕಾದಿ ವೃತಾಂತಗಳು ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವು. ಸ್ತ್ರೀ ಶೂದ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ಉಪಾಸನ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲವೆಂದೂ ತ್ರೈವರ್ಣಿಕರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಉಂಟೆಂದೂ ಅಪಶೂದ್ರಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ, ಉಪಾಸನವು ಸಿದ್ಧಿಸದೆ ಸ್ತ್ರೀ ಶೂದ್ರಾದಿ ಜನ್ಮಗಳು ಅನಂತರ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದರೆ ಅಂತಹ ನೀಚ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಘೂರ್ಯೆ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ನೀಚ ಜಾತಿಯರೂ ಕೂಡ ಹಿಂದೆ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗವನ್ನವಲಂಬಿಸಿದವರು, ಅಂತಹ ನೀಚಜಾತಿಯಲ್ಲೂ ಉಪಾಯ ಪೂರ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಉದಾಹರಿಸಿ, ಹೀಗಿರುವಾಗ ಅಂತಹ ನೀಚ ಜಾತಿಯರಿಗೆ ಪ್ರಪದನದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಸ.ತಂಃ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಉಪಾಸನತ್ತುಕ್ಕುವ್



ಕೊಡುಮೆನ್ನುಮಿಡಮ್, (೧) ಧರ್ಮವ್ಯಾಧಾದಯೋಪ್ಯನ್ಯೇ ಪೂರ್ವಾಭ್ಯಾಸಾಜ್ಞುಗುಪ್ತಿತೇ | ವರ್ಣಾವರತ್ತೇ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಾ ಸ್ಪಂಸಿದ್ಧಿಂ ಶ್ರಮಣೇಯಥಾ" ಎನ್ನು ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುಧರ್ಮತ್ತಿಲೇ ಶೊಲ್ಲಪಟ್ಟಿದು.

ಪ್ರಾರಂಭಮ್-ಉಪಾಸನಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭವು, ತ್ರೈವರ್ಣಿಕ ಶರೀರತ್ತಿಲೇಯಾ ನಾಲಾಮ್ - ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೈಶ್ಯಜನ್ಮವನ್ನೆತ್ತಿದ ಶರೀರದಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ಆದರೂ, ಅವಸಾನಮ್-ಆ ಉಪಾಸನಕ್ಕೆ ಅಂತ್ಯವು, ಸರ್ವಶರೀರತ್ತಾಲಾಮ್ ಕೊಡುಮ್ - ಸ್ತ್ರೀ ಶೂದ್ರಾದಿ ಯಾವ ಜನ್ಮವನ್ನೆತ್ತಿದ ಶರೀರದಿಂದಲೇಯಾಗಲಿ ಸಮಸ್ತರಿಗೂ ಆಗಬಹುದು, ಎನ್ನುಮಿಡಮ್ - ಎನ್ನುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ:-(೧)"ಅನ್ಯೇ-ಇತರರಾದ, ಧರ್ಮವ್ಯಾಧಾದಯೋಪಿ-ಧರ್ಮವ್ಯಾಧನೇ ಮೊದಲಾದವರೂಕೂಡ, ಜುಗುಪ್ಸಿತೇ ತುಂಬಾ ಹೇಯವಾದ, ವರ್ಣಾವರತ್ತೇ - ಕೀಳು ವರ್ಣದ ಜನ್ಮವನ್ನು ಹೊಂದಿದರೂ, ಪೂರ್ವಾಭ್ಯಾಸಾತ್ - ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಅನುಷ್ಠಿಸಿದ ಭಕ್ತಿಯೋಗದ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ, ಸಂಸಿದ್ಧಿಂ - ಮೋಕ್ಷವನ್ನು, ಶ್ರಮಣೇಯಥಾ - ಸನ್ಯಾಸಿನಿಯಾದ ಶಬರಿಯು ಹೇಗೆ ಹೊಂದಿದಳೋ ಹಾಗೆ, ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಾಃ - ಹೊಂದಿದವರಾದರು" ಎನ್ನು-ಎಂಬದಾಗಿ ವಿಷ್ಣು ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ, ಶೊಲ್ಲಪಟ್ಟಿದು - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಡಬೇಳಾದ ಶಬರಿಯೂ, ವ್ಯಾಧನಾದ ಧರ್ಮವ್ಯಾಧನೂ ಸಹ ಇಂತಹ ಕೀಳುಜನ್ಮವನ್ನು ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ಹೊಂದಿದ್ದರೂ, ಹಿಂದಿನ ಉತ್ಕೃಷ್ಟಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಉಪಾಸನೆಯ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲೇ ನಿರತರಾಗಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದಿದರೆಂಬ ಇತಿಹಾಸಗಳುಂಟೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಹಿಂದೆ ಉಪಾಸನವನ್ನು ಉತ್ಕೃಷ್ಟಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಆರಂಭಿಸಿದುದರಿಂದ ಅನಂತರ ನಿಕ್ರೃಷ್ಟಜನ್ಮ ಬಂದರೂ ಭಗವದಾಶ್ರಯಣವು ಮೋಕ್ಷದಾಯಕವಾಗಿರುವಾಗ, ಪ್ರಪದನಾನುಷ್ಠಾನಮೂಲಕ ಭಗವದಾಶ್ರಯಣವು ಸರ್ವಾಧಿಕಾರವಾಗುವವರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಉಪಾಸನಕ್ಕೆ ತ್ರೈವರ್ಣಿಕರಿಗಲ್ಲದೆ ಶೂದ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲವು; ಆದುದರಿಂದ ಉಪಾಸನಾರಂಭಕ್ಕಾದರೂ ಉತ್ತಮವರ್ಣದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮವು ಅವಶ್ಯಕವು; ಪ್ರಪತ್ತಿಗಾದರೋ ಅಂತಹ ನಿಯಮವಿಲ್ಲವು. ಕೀಳು ಜನ್ಮದವರೂ ಅನುಷ್ಠಿಸಿ ಅದೇ ಜನ್ಮದಲ್ಲೇ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಬಹುದು. ಶಬರಿಯು ಸನ್ಯಾಸಿನಿಯೆಂದು

(೧) ವಿ. ಧ. ೧೦೨. ೨೯ ಹಿಂದೆ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವಾಧಿಕಾರದ ಗುಣವೆನೆಯ ಪುಟ ನೋಡಿ.

**ಪ್ರಪತ್ತೇಃ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರತ್ವಂ, ಆಕಿಂಚಿನ್ಯ ಮೇವ ಸರ್ವತ್ರಾಧಿಕಾರಃ**

ಇಪ್ಪಡಿ ಉಪಾಸನಮ್ ತ್ರೈವರ್ಣಿಕರ್ಕ್ಕೇ ಆರಂಭಣೀಯಮಾನಾ ರೋಲೇ ಪ್ರಪತ್ತಿಯಿಲೊರು ನಿಯಾಮಕತ್ತಾಲೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಚನ

ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತಲ್ಲಾ ಸನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮವು ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗುಂಟೋ ಎಂದರೆ ಸನ್ಯಾಸವೃತ್ತಿ ಯಲ್ಲಿದ್ದಳೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇ ವಿನಾ ಸನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮವನ್ನು ವಹಿಸಿದಳೆಂಬ ಭಾವ ವಲ್ಲವು. ಉತ್ತಮವರ್ಣದಲ್ಲಿ ಉಪಾಸನವನ್ನಾರಂಭಿಸಿ, ಉಪಾಸನ ನಿಷ್ಪತ್ತಿ ಯಿಲ್ಲದೇ ಹೋಗಿ, ಇನ್ನೊಂದು ನಿಕ್ರಷ್ಟಜನ್ಮಪ್ರಾಪ್ತವಾದರೆ ಆಗ ಉಪಾಸನ ವನ್ನು ಪೂರ್ತಿಮಾಡಲು ಅಧಿಕಾರ ಉಂಟೋ ಎಂದರೆ ವಿದುರಾದಿಗಳಹಾಗೆ ಯೋಗಾಧಿಕಾರವು ಶಬರಿಗೆ ಇತ್ತೆಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾತೃಗಳು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿರು ತ್ತಾರೆ. ಶ್ರೀ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಮಹರ್ಷಿಯೂ ೭೪ ನೆಯ ಸರ್ಗಾಂತ್ಯ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ “ತತ್ಪುಣ್ಯಂ ಶಬರೀ ಸ್ಥಾನಂ ಜಗಾಮಾತ್ಮಸಮಾಧಿನಾ” ಎಂದು ಆತ್ಮ ಸಮಾಧಿ ಶಬ್ದವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಸಮಾಧಿ ಶಬ್ದದಿಂದ ಅಷ್ಟಾಂಗ ಯೋಗವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿಲ್ಲವು; ಅಸನಾದಿಗಳಿಲ್ಲದೆ ತದೇಕಧ್ಯಾನವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಅಂಗವಾಗಿ ಯಜ್ಞಾದಿ ಕರ್ಮಗಳ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಗುರುವಾದ ಮತಂಗಮಹರ್ಷಿಯ ಶುಶ್ರೂಷೆಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಪುಣ್ಯಸ್ಥಾನವು ಪುನರಾವೃತ್ತಿ ರಹಿತವಾದ ಆಕ್ಷಯಲೋಕವಾದ ಪರಮಪದವೇ. ಶಬರೀ ವಿದುರಾದಿಗಳಿಗೆ ನಿರತಿಶಯವಾದ ಜ್ಞಾನದೀಪ್ತಿ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಆತ್ಮ ಜ್ಞಾನ ಮೂಲಕ ಪರಮಾತ್ಮ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಮೋಕ್ಷವು ಲಭಿಸಿತು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

**ಪ್ರಪತ್ತಿಗೆ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರತ್ವವುಂಟು ; ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಅಂಗವು ಆಕಿಂಚಿನ್ಯ ಮಾತ್ರವೇ.**

ಇಪ್ಪಡಿ - ಮೇಲೆಹೇಳಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಉಪಾಸನವು, ತ್ರೈವರ್ಣಿಕರ್ಕ್ಕೇ - ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೈಶ್ಯರಿಗೇನೇ, ಆರಂಭಣೀಯ ಮಾನಾರೋಲೇ ಆರಂಭಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಹಾಗೆ, ಪ್ರಪತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಒರು ನಿಯಾಮಕತ್ತಾಲೆ- ಒಂದು ನಿಬಂಧನೆಯ ಪ್ರಕಾರ, ಸಾಮಾನ್ಯ ವಚನತ್ತುಕ್ಕು - ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರಮಾಣವಾದ, “ಸರ್ವಸ್ಯ ಶರಣಂ ಸುಹೃತ್” ಎಂಬ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ, ಸಂಕೋಚ ಮಿಲ್ಲಾ ಮೈಯಾಲಾಮ್ - ಸಂಕೋಚವಿಲ್ಲದೇ ಇರುವದರಿಂದಲೂ, ವಿಶೇಷ

ತ್ತುಕ್ಕು ಸಂಕೋಚಮಿಲ್ಲಾನ್ಮಯಾಲೂಮ್, ವಿಶೇಷ ವಚನ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ತ್ತಾಲೂಮಿ, ಪ್ರಪದನಂ ಸರ್ವಕ್ಕು ಯೋಗ್ಯಮ್. ಆನ ಪಿನ್ನು ಇದು ತನಕ್ಕು ವಿಶೇಷಿತ್ತುವೇಣ್ಣಾಮಃಧಿಕಾರಾಂಶಮುಮ್ ಮುನ್ನೇ ಶೊನ್ನೋಮ್.

ವಚನ ಬಲತ್ತಾಲೂಮ್-ಸರ್ವರಿಗೂ ಅಧಿಕಾರ ಉಂಟೆಂದು ವಿಶೇಷಿ ಹೇಳಿರುವ ಪ್ರಮಾಣಗಳ ಬಲದಿಂದಲೂ, ಪ್ರಪದನಂ ಸರ್ವಕ್ಕು ಯೋಗ್ಯಮ್ - ಪ್ರಪದನವು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಯೋಗ್ಯವಾದುದು, ಎಂದರೆ ಪ್ರಪದನದಲ್ಲಿ ಸರ್ವರಿಗೂ ಅಧಿಕಾರ ಉಂಟೆಂಬ ಭಾವವು. ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಉಪಾಸನದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸರ್ವರಿಗೂ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲವು. ತ್ರೈವರ್ಣಿಕರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಆರಂಭಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರವು; ಉಪಾಸನ ನಿಷ್ಪತ್ತಿಯು ನಿರೃಷ್ಟಜನ್ಮದಲ್ಲೂ ಆಗಬಹುದು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಹೀಗೆ ಪ್ರಪದನಕ್ಕೆ ಇಂತಹ ನಿರ್ಬಂಧವು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲವು. ತ್ರೈವರ್ಣಿಕರಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಎಂದಾಗಲಿ, ಶೂದ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಎಂದಾಗಲಿ, ಯಾವ ನಿರ್ಬಂಧವೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. ಆನಪಿನ್ನು - ಪ್ರಪದನವು ಸರ್ವಾಧಿಕಾರವುಳ್ಳದ್ದೆಂದಾದ ನಂತರ, ಇದು ತನಕ್ಕು - ಈ ಪ್ರಪದನಕ್ಕೆ, ವಿಶೇಷಿತ್ತುವೇಣ್ಣಾಮ್ ಅಧಿಕಾರಾಂಶಮ್-ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬೇಕಾದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಎಂದರೆ ಅಜ್ಞವನ್ನು, ಮುನ್ನೇ ಶೊನ್ನೋಮ್-ಹಿಂದೆ ಪ್ರಪತ್ತಿಯೋಗ್ಯಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಆಕಿಂಚನ್ಯವೇ ಮುಖ್ಯಾಧಿಕಾರವೆಂದು ಹೇಳಿದೆವು. ಹಿಂದೆ ಪ್ರಪತ್ತಿಯೋಗ್ಯಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದು ಉಪಾಸನಕ್ಕೆ ಅರ್ಹತೆಯಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ಪ್ರಪತ್ತ್ಯಾಧಿಕಾರವೆಂದು ತೋರಿಬರುವದರಿಂದಲೂ, ತ್ರೈವರ್ಣಿಕತ್ವವು ಉಪಾಸನಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರವೆಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದಲೂ, ತ್ರೈವರ್ಣಿಕರಿಗೆ ಪ್ರಪತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲವೆಂದಾಗುತ್ತದೋ ಎಂಬ ಸಂದೇಹ ಉಂಟಾಗಬಹುದು. ಆಕಿಂಚನ್ಯವೂ ಮುಖ್ಯವೆಂದು ಹೇಳುವದರಿಂದ ಆಕಿಂಚನ್ಯವೂ ತ್ರೈವರ್ಣಿಕತ್ವವೂ ಇದ್ದುದಾದರೆ ಅಧಿಕಾರವೆಂದು ಊಹಿಸಿದರೆ, ಆಗ ಶೂದ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಸರ್ವರಿಗೂ ಅಧಿಕಾರ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟರೆ, ಉಪಾಸನಾದಿಗಳಿಗೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೂ ವಿಳಂಬಾಸಹತ್ವಾದಿಗಳೂ ಇರುವ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಗೂ ಅಧಿಕಾರ ಉಂಟೆಂದಾಗುತ್ತದೆ. ಇತ್ಯಾದಿ ಎಲ್ಲಾ ಶಂಕಾಗಳಿಗೂ ಸಮಾಧಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಒಂದು ಕಾರಿಕೆಯನ್ನು ಮುಂದೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾರೆ—ತ್ರೈವರ್ಣಿಕನಾಗಲಿ ತ್ರೈವರ್ಣಿಕನಲ್ಲದೇಇರಲಿ, ಸರ್ವರಿಗೂ ಪ್ರಪತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ಉಂಟು;

ಕಾ. ಅತಸ್ತ್ರೈವರ್ಣಕ ತ್ವಾದೇ ಭಾವೋಽಭಾವೋಪಿ ಕಸ್ಯಚಿತ್ |  
ನಾಧಿಕಾರಃ ಪ್ರಪತ್ತೇಸ್ಸಾದಾಕಿಂಚನ್ಯ ಮನಾಶ್ರಿತಃ ||೩೬||

ಹಾಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿರಲು ಮುಖ್ಯವಾದ ಅಂಗವು, ಆಕಿಂಚನ್ಯವು ; ಸಾಮರ್ಥ್ಯ  
‘ವಿಳಂಬಾ ಸಹತ್ವಾದಿಗಳಿರುವ ಭಕ್ತಿಯೋಗನಿಷ್ಠನು ಸಕಿಂಚನನಾಗಿ ಆಕಿಂಚನ್ಯ  
ವಿಲ್ಲದವನಾದುದರಿಂದ, ಆತನು ಪ್ರಪತ್ತಿಗೆ ಅಧಿಕಾರಿಯಲ್ಲವು, ಎಂಬೀ ಅರ್ಥ  
ಗರ್ಭಿತವಾದ ಕಾರಿಕೆಯನ್ನು ನುಗ್ಗಿಹಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಕಾ. ಅರ್ಥವು— ಅತಃ-ಹೀಗೆ ಮೇಲೆ ಉಪಪಾದಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಪ  
ತ್ತಿಗೆ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರತ್ವವು ನಿರ್ಣಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ, ಅಥವಾ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ  
ಯಾವ ವಿಧ ಸಂಕೋಚವೂ ಇಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ, ತ್ರೈವರ್ಣಕತ್ವಾದೇಃ -  
ಬ್ರಹ್ಮ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೈಶ್ಯಜಾತಿಯೇನು, ಆದಿಶಬ್ದದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಾ ಗೃಹಸ್ಥವಾನ  
ಪ್ರಸ್ಥಸನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮವೇನು, ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷನಾಗಿರುವದೇನು ಇವುಗಳ,  
ಭಾವಃ-ಸದ್ಭಾವಃ, ಇರೋಣವೂ, ಅಭಾವೋಪಿ - ಇಲ್ಲದಿರೋಣವೂ ಕೂಡ,  
ಕಸ್ಯಚಿತ್ - ಯಾವ ಜೇತನಿಗೇ ಆಗಲಿ, ಆಕಿಂಚನ್ಯ ಮನಾಶ್ರಿತಃ-ಆಕಿಂಚನ್ಯ  
ವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸದೇ ಇರುವನಾಗಿ, ಎಂದರೆ ಆಕಿಂಚನ್ಯವಿಲ್ಲದುದಾದರೆ, ಆ ಕಾರಣ  
ದಿಂದ, ಪ್ರಪತ್ತೇಃ - ಪ್ರಪದನಕ್ಕೆ, ಅಧಿಕಾರಃ ನಸ್ಯಾತ್-ಅಧಿಕಾರವಾಗುವದಿ  
ಲ್ಲವು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿ ಯಾವಜಾತಿಯವನೇ ಆಗಲಿ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಾದಿ ಯಾವ  
ಅಶ್ರಮವನ್ನು ವಹಿಸಿದವನೇ ಆಗಲಿ, ಈ ಜಾತಿಯವನಾಗದೆ ಶೂದ್ರ ಪಂಚಮ  
ಯಾವ ಜಾತಿಯವನೇ ಆಗಲಿ, ಪುರುಷನೇ ಆಗಲಿ, ಸ್ತ್ರೀಯೇ ಆಗಲಿ, ಆಕಿಂ  
ಚನ್ಯವಿಲ್ಲದೇ ಹೋದರೆ ಆತನು ಪ್ರಪತ್ತಿಗೆ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗುವದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಈ  
ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥವು. ಇದರಿಂದ ಆಕಿಂಚನ್ಯವಿದ್ದುದಾದರೆ ಸರ್ವರೂ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೇ  
ಎಂಬ ಭಾವವು. ಭಕ್ತಿಯೋಗ ನಿಷ್ಠನು ಆಕಿಂಚನನಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಪ್ರಪತ್ತಿಗೆ  
ಅಧಿಕಾರಿಯಲ್ಲವು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ,

ನ ಜಾತಿಭೇದಂ ನ ಕುಲಂ ನ ಲಿಜ್ಜಂ ನ ಗುಣ ಕ್ರಿಯಾಃ |

ನ ದೇಶಕಾಲಾ ನಾವಸ್ಥಾಂ ಯೋಗೋಹ್ಯಯ ಮಪೇಕ್ಷತೇ||

ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕವನುಸಂಧೇಯವು. ಪ್ರಪದನರೂಪವಾದ ಈ ಯೋಗವು  
ಜಾತಿ ಕುಲಗಳ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆ ನಿಕ್ರೃಷ್ಟತೆಯನ್ನಾಗಲಿ ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷ ಭೇದವನ್ನಾಗಲಿ  
ಗುಣಕ್ರಿಯೆಗಳ ಉತ್ತಮಾಧಮ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನಾಗಲಿ, ದೇಶಕಾಲಾವಸ್ಥೆಗಳ  
ಯೋಗ್ಯಾಯೋಗ್ಯತೆಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವದಿಲ್ಲವು. ಇನ್ನು ಯಾವುದನ್ನು  
ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದರೆ ಆಕಿಂಚನ್ಯವನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ.

ಇವ್ವರ್ಧತ್ತೈ (೧) “ಕುಲಜ್ಞ ಳಾಯ ವೀರಿರಂದಿ ಲೊನ್ನಿಲುಮ್ ಪಿರನ್ನಿಲೇ” ಎಜ್ಜಿರ ಪಾಟ್ಟಿಲುಮ್, (೨) “ಜನಿತ್ವಾಹಂ ವಂಶೇ” ಎಜ್ಜಿರ ಶ್ಲೋಕತ್ತಿಲುಮ್, ಕಣ್ಣುಕೊಳ್ಳದು.

ಇವ್ವರ್ಧತ್ತೈ - ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿರುಮಳಶೈಯಾಳ್ವಾರವರು ರಚಿಸಿದ ತಿರುಚ್ಚಂದವಿರುತ್ತದ (೧) “ಕುಲಜ್ಞ ಳಾಯ” ಎಂಬುವ ಪಾಶುರದಲ್ಲಿ (೨) “ಜನಿತ್ವಾಹಂ ವಂಶೇ” ಎನ್ನುವ ಯಾಮುನೇಯರ ಸ್ತೋತ್ರರತ್ನದ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ, ಕಣ್ಣುಕೊಳ್ಳದು - ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು. “ಕುಲಜ್ಞ ಳಾಯ” ಎಂಬ ಪೂರಾ ಪಾಶುರಕ್ಕೂ ಅದರ ಅರ್ಥಕ್ಕೂ ಉತ್ತರಕೃತ್ಯಾಧಿಕಾರದ ೧೨೩ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ. ಅಲ್ಲಿ ಆಕಿಂಚನ್ಯವು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಶೀ ಯಾಮುನೇಯರ ಶ್ಲೋಕವು ಯಾವುದೆಂದರೆ—

ಜನಿತ್ವಾಹಂ ವಂಶೇ ಮಹತಿ ಜಗತಿ ಖ್ಯಾತ ಯಶಸಾಂ |

ಶುಚೀನಾಂ ಯುಕ್ತಾನಾಂ ಗುಣ ಪುರುಷ ತತ್ವ ಸ್ಥಿತಿವಿದಾಂ ||

ನಿಸರ್ಗಾದೇವ ತ್ವಚ್ಚರಣ ಕಮಲೈಕಾಂತ ಮನಸಾಂ |

ಅಧೋಧಃ ಪಾಪಾತ್ಮಾ ಶರಣದ ನಿಮಜ್ಜಾಮಿ ತಮಸಿ ||೬೧||

ಇದು ವಿಶೇಷವಾದ ಆಕಿಂಚನ್ಯವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ಶ್ಲೋಕವು. ಹೇ ಶರಣದ - ಅನನ್ಯಗತಿಕರಾಗಿಯೂ ಸಕಿಂಚನರಾಗಿರುವವರಿಗೆ ಅವರವರ ಅಧಿಕಾರಾನುಗುಣವಾಗಿ ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸುವವನೇ, ಜಗತಿ-ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ, ಖ್ಯಾತ ಯಶಸಾಂ-ಆಗಮೋತ್ಥ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವರೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ, ಶುಚೀನಾಂ - ಅಂತರಿದ್ರಿಯ ಬಾಹ್ಯೇಂದ್ರಿಯಗಳ ಪಾಶುದ್ಧ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ, ಬರೀ ಜಲದಿಂದ ಶುದ್ಧಿ ಹೊಂದಿದವರೆಂಬರ್ಥವಲ್ಲವು, ಅಥವಾ ಕರ್ಮಯೋಗದಿಂದ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಪರಿಶುದ್ಧರಾದ, ಯುಕ್ತಾನಾಮ್-ಆತ್ಮಾವಲೋಕನಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯರಾದ, ಎಂದರೆ ಜ್ಞಾನಯೋಗನಿರತರಾದ ಅಥವಾ ನಿನ್ನ ಅನುಭವದ ವಿಶ್ಲೇಷವಿಲ್ಲದಿರುವ, ಗುಣಪುರುಷ ತತ್ವಸ್ಥಿತಿವಿದಾಂ - ಪ್ರಕೃತಿಪುರುಷ ಇವುಗಳ ಸ್ವರೂಪ ಯಾಥಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿರುವ, ನಿಸರ್ಗಾದೇವಃ - ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ, ತ್ವಚ್ಚರಣ ಕಮಲೈ ಕಾಂತ ಮನಸಾಂ-ನಿನ್ನ (ಸರ್ವೇಶ್ವರನ) ಚರಣಕಮಲದಲ್ಲೊಂದರಲ್ಲೇ ಸಕ್ತವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳ, ಹೀಗೆ ಭಕ್ತಿಯೋಗ ನಿಷ್ಕರ, ಮಹತಿ ವಂಶೇ - ಘನವಾದ ವಂಶದಲ್ಲಿ

(೧) ತಿರುಚ್ಚಂದವಿರುತ್ತಂ. ೯೦. (೨) ಆಳ. ಸ್ತೋ. ೬೧,

ಆಗೈಯಾಲ್ ಶರಣ್ಯ ಶರಣಾಗತಿ ಜ್ಞಾನಮುಮ್, ಆಕಿಂಚನ್ಯಾದಿಗಳು ಮುಡೈಯ ಸರ್ವಜಾತಿಯರ್ಕ್ಕುಮ್ ಪ್ರಪತ್ತ್ಯಧಿಕಾರಮ್ ಸಿದ್ಧಮ್.

ಅಹಂ - ದುರ್ಭಗನಾದ ನಾನೊಬ್ಬ ಮಾತ್ರ, ಜಾತ್ಯಾ - ಹುಟ್ಟಿ, ಪಾಪಾತ್ಮಾ - ಪಾಪಗಳಲ್ಲೇ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಅಥವಾ ಪಾಪವೇ ಸ್ವರೂಪ ಸ್ವಭಾವಗಳಾಗಿ ಉಳ್ಳವನಾಗಿ, ತಮಸಿ - ಅಜ್ಞಾನ ವಿಪರೀತಜ್ಞಾನರೂಪ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ, ಅಧೋಧಃ - ಕೆಳಕೆಳಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾ, ನಿಮಜ್ವಾಮಿ - ಮುಳುಗಿರುವೆನು, ಇಂತಹ ಮಹಾಜ್ಞಾನನಿಧಿಗಳ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರುವಾಗಲೇ ಉಪಾಯವಲಂಬನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಈ ಜ್ಞಾನ ಸಾಗರವನ್ನು ದಾಟಿದೇ ಆ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲೇ ಮುಳುಗಿರುತ್ತೇನೆ; ಹೀಗೆ ಯಾವುದೊಂದೂ ಗತಿಯಿಲ್ಲವೆ ಆಕಿಂಚನನಾದ ನನಗೆ, ಹೇ ಶರಣದ ನೀನೇ ಪರಮಕೃಪಯಾ ಒಂದುಪಾಯವನ್ನು ತೋರಿ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಿ ಈ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಕೃಪಯಾ ಕೈಹಿಡಿದು ಎತ್ತತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ತಮ್ಮ ಆಕಿಂಚನ್ಯವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಮುಂದಿನ ಶ್ಲೋಕವಾದ “ಅಮರ್ಯಾಃ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಆಕಿಂಚನ್ಯವೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. “ಶರಣದ” ಎಂದು ಸಂಖೋಧನೆಯಿರುವದರಿಂದ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರತ್ವವೂ ಸೂಚಿತವು. ಆಕಿಂಚನ್ಯಮಾತ್ರ ಅವಶ್ಯಕವೆಂಬ ಭಾವವು. ಮಹಾಕುಲ ಪ್ರಸೂತತ್ವವೂ ಕೂಡ ಕಾರ್ಯಕಾರಿಯಾಗುವದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. ಉಪಾಸನಾದಿಗಳಿಗೆ ತಾನು ಅಶಕ್ತನೆಂಬ ಆಕಿಂಚನ್ಯಮಾತ್ರವೇ ಅಧಿಕಾರವೆಂದು ತಾವು ಇಷ್ಟುದೂರ ಉಪಪಾದಿಸಿದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ನಿಗಮನಮಾಡಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ—

ಆಗೈಯಾಲ್ - ಹೀಗೆ ತ್ರೈವರ್ಣಿಕತ್ವ ಅತ್ರೈವರ್ಣಿಕತ್ವಾದಿಗಳು ಯಾವುದೂ ಪ್ರಪತ್ತಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ, ಶರಣ್ಯ ಶರಣಾಗತಿ ಜ್ಞಾನ ಮುಮ್ - ಸರ್ವರಿಗೂ ಉಪಾಯಧೂತನಾಗಿರುವ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಶರಣಾಗತಿಯ ಜ್ಞಾನವನ್ನೂ, ಆಕಿಂಚನ್ಯಾದಿಗಳುಮ್ - ಆಕಿಂಚನ್ಯವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನೂ, ಉಡೈಯ - ಹೊಂದಿರುವ, ಸರ್ವಜಾತಿಯರ್ಕ್ಕುಮ್ - ಸಂಚಮಾದಿ ಸಮಸ್ತ ಜಾತಿಯವರಿಗೂ, ಪ್ರಪತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವು, ಸಿದ್ಧಮ್ - ಸ್ಥಾಪಿತವು. ಈ ನಿಗಮನ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಜಾತಿಯವರಿಗೂ ಅಧಿಕಾರವೆಂದು ಸರ್ವಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರೂ, ಅಂಗಾಂಗ ಸಮೇತ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಶರಣ್ಯನಲ್ಲಿ ಅನುಸ್ಥಿಸಿದರೇನೇ ಪ್ರಪತ್ತಿವೂರ್ಣವಾಗುತ್ತೆಯೇ ವಿನಾ, ಪ್ರಧಾನಾಬ್ಧಿವಾದ ಆಕಿಂಚನ್ಯ ಒಂದು ಮಾತ್ರವಿದ್ದು ಬಿಟ್ಟರೆ ಶರಣಾಗತಿಯಾಗುವದಿಲ್ಲ

ಅಥ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಸ್ವರೂಪ ಶಙ್ಕಾ ಪರಿಹಾರಃ

ಇವುಪ್ರಸಾಯ ಸ್ವರೂಪತ್ವೈ ಪತ್ತೆ “ನಾರಾಯಣಂ ಸಲಕ್ಷ್ಮೀಕಂ ಪ್ರಾಪ್ತುಂ ತಚ್ಚ ರಣದ್ವಯಮ್ | ಉಪಾಯ ಇತಿ ವಿಶ್ವಾಸೋ ದ್ವಯಾರ್ಥ ಶೃರಣಾಗತಿಃ” || ಎಜ್ಜ ರಭಿಯುಕ್ತರ್ ಪಾಶುರಮುಮ್, ಅಧಿಕಾರ ಕೋಟಿಯಲುಮ್ ಅಜ್ಜ ಕೋಟಿಯಲುಮ್ ನಿರ್ಧಿರ ವಿಶ್ವಾಸತ್ತಿ ನುಡೈಯ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯಮ್ ಶೊಲ್ಲುಗೈಕ್ಕಾಗವತ್ತನೈ.

ವೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ “ಶರಣ್ಯ ಶರಣಾಗತಿ ಜ್ಞಾನ ಮುಮ್” ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು.

ಹೀಗೆ ಪ್ರಪತ್ತ್ಯಧಿಕಾರದ ಸ್ವರೂಪವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಮುಂದೆ ಪ್ರಪತ್ತಿಸ್ವರೂಪವಾದ ಅಂಗಿಯಲ್ಲುಂಟಾಗುವ ಶಂಕಾಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುತ್ತಾರೆ

ಪ್ರಪತ್ತಿ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಶಙ್ಕಾಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಸರೈಶ್ವರನು ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಯೇ ರಕ್ಷಿಸುವನೆಂಬ ಮಹಾ ವಿಶ್ವಾಸವೇ, ಶರಣಾಗತಿಯೇ, ಅಥವಾ ಆತನ ಚರಣದ್ವಂದವೇ ನಮಗೆ ಸರ್ವವಿಧದಲ್ಲೂ ತಾರಕ ವೆಂಬ ಮಹಾ ವಿಶ್ವಾಸವೇ ಶರಣಾಗತಿಯೇ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳದೇ ಮಹಾ ವಿಶ್ವಾಸವಾದ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅಜ್ಞಾನಾದ ಶರಣಾಗತಿ ಯೆಂದು ಕೆಲವರು ಭಾವಿಸುವರು. ಇದು ಸರಿಯಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಲ್ಲವೆಂದೂ, ಮಹಾ ವಿಶ್ವಾಸವೇ ಶರಣಾಗತಿಯೆಂದು ಹೇಳಿದುದರ ಸರಿಯಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವೇನೆಂಬುದನ್ನೂ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಇವುಪ್ರಸಾಯ ಸ್ವರೂಪತ್ವೈ - ಈ ಪ್ರಪದನವೆಂಬ ಉಪಾಯದ ಸ್ವರೂಪ ವನ್ನು ಕುರಿತ, ಇದು ಅಭಿಯುಕ್ತರ್ ಪಾಶುರಮುಮ್ ಎಂಬುದರಿಂದಿಗೆ ಅನ್ವಯವು, (೧) “ಸಲಕ್ಷ್ಮೀಕಂ-ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಂದಿಗೆ ಸದಾ ಇರುವ, ನಾರಾಯಣ ನನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತುಂ-ಹೊಂದಲು, ತಚ್ಚ ರಣದ್ವಯಮ್-ಆ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರ ಪಾದದ್ವಂದವು, ಉಪಾಯ ಇತಿ ವಿಶ್ವಾಸಃ-ಉಪಾಯವೆಂಬದಾಗಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಮಹಾ ವಿಶ್ವಾಸವು, ಎಂಬುದು ದ್ವಯಾರ್ಥ ಶೃರಣಾಗತಿಃ-ದ್ವಯಮಂತ್ರದ ಅರ್ಥವಾದ “ಶರಣಾಗತಿಯು”, ಎನ್ನು - ಎಂಬದಾಗಿ, ಅಭಿಯುಕ್ತರ್ ಪಾಶುರಮುಮ್- ಮಹಾವೂಷ್ಠರ ಶ್ಲೋಕವು, ಅಧಿಕಾರ ಕೋಟಿಯಲ್ಲೂ, ಅಜ್ಜ ಕೋಟಿಯಲ್ಲೂ,

### ವಿಶ್ವಾಸಪ್ರಾರ್ಥನೇ ಅಜ್ಞಾನ, ನತು ಅಜ್ಞಾನೀ

ಅಪ್ಪಡಿಯೇ (೧) “ಪ್ರಪತ್ತಿ ರ್ವಿಶ್ವಾಸ ಸ್ವಕೃತ್ಪಾರ್ಥನಾ ಮಾತ್ರೇಣಾ ಪೇಕ್ಷಿತಂ ದಾಸ್ಯತೀತಿ ವಿಶ್ವಾಸಪೂರ್ವಕಂ ಪ್ರಾರ್ಥನ ಮಿತಿಯಾವತ್” ಎಜ್ಞರವಾಕ್ಯಮುಮ್ ಸಾಧಾನ್ಯವಿವಕ್ಷೆಯಾಲೇ ಮುದಲ್ ವಿಶ್ವಾಸ

ನಿರ್ವಿರ - ಇರುವ, ಮಹಾ ವಿಶ್ವಾಸದ, ಸಾಧಾನ್ಯಮ್ - ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು, ಶೋಲ್ಲಗ್ಯಕ್ಕಾಕ ವತ್ತ ನೈ - ಹೇಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಮಾತ್ರವೇ. ಮಹಾ ವಿಶ್ವಾಸವೇ ದ್ವಯಾರ್ಥವಾದ ಶರಣಾಗತಿಯೆಂದರೆ ಮಹಾವಿಶ್ವಾಸವೇ ಅಜ್ಞಾನಾದ ಶರಣಾಗತಿಯೆಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು. ಮಹಾವಿಶ್ವಾಸವು ಶರಣಾಗತಿಗೆ ಒಂದು ಮುಖ್ಯವಾದ ಅಂಶವೆಂದು ಹಿಂದೆ ಪರಿಕರವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ಈ ಮಹಾ ವಿಶ್ವಾಸವು ಅಧಿಕಾರಿ ಎಂದೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೂ ಬೇಕು, ಮತ್ತು ಅಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರಧಾನವಾದ ಅಜ್ಞವಾಗಿಯೂ ಬೇಕು, ಹೀಗಿರುವದರಿಂದ ಅದರ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ವಿಶ್ವಾಸವೇ ಶರಣಾಗತಿ ಎಂದು ಹೇಳಬಿಟ್ಟರೇ ವಿನಾ, ಪ್ರಪದನಕ್ಕೆ ಅಜ್ಞವಾದ ಮಹಾ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನೇ, ಅಜ್ಞೆಯೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದಲ್ಲವೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಸಮರ್ಥನೆಗಾಗಿ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರೂ, ಪ್ರಪತ್ತಿಯೇ ಮಹಾವಿಶ್ವಾಸವೆಂದು ಹೇಳಿ, ಅದರ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ವಿಶ್ವಾಸಪೂರ್ವಕಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಎಂದು ವಿವರಿಸಿ, ಇದೇ ಪ್ರಪದನವೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರ ಶಿಷ್ಯರು ಒಂದಾನೊಂದುಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪವೆಂತಾದ್ದೆಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಲು, ಆಗ ಅವರು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸಿದ ಮುಕ್ತಕ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ—

ವಿಶ್ವಾಸ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗಳು ಅಂಗಗಳು, ಅಜ್ಞಾನಿಯಾಗಲಾರವು.

ಅಪ್ಪಡಿಯೇ - ಮೇಲೆ ಉಪಪಾದಿಸಿದ ಹಾಗೆಯೇ “ಪ್ರಪತ್ತಿ-ಪ್ರಪತ್ತಿ ಎಂಬುದು, ವಿಶ್ವಾಸ - ವಿಶ್ವಾಸವು, ಸ್ವಕೃತ್ಪಾರ್ಥನಾ ಮಾತ್ರೇಣ - ಒಂದು ಸಲ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವ ಮಾತ್ರದಿಂದ, ಅಪೇಕ್ಷಿತಂ - ಕೋರಿದ ಫಲವನ್ನು, ದಾಸ್ಯತೀತಿ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಕೊಡುವನೆಂದು ವಿಶ್ವಾಸ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ, ಪ್ರಾರ್ಥನ ಮಿತಿಯಾವತ್ - ಪ್ರಾರ್ಥಿಸೋಣ ಯಾವುದೋ ಅದು,” ಎಜ್ಞರ ವಾಕ್ಯ ಮುಮ್ - ಎನ್ನುವ ವಾಕ್ಯವೂ, ಸಾಧಾನ್ಯ ವಿವಕ್ಷೆಯಾಲೇ - ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ, ಮುದಲ್ ವಿಶ್ವಾಸತ್ರೈ ಚ್ಛೋಲ್ಲಿ

(೧) ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರ ಸೂಕ್ತಿ.



ತ್ತೈ ಚಿಕ್ಕೊಲ್ಲಿ, “ಅನನ್ಯ ಸಾಧ್ಯೇ” ಎಜ್ಜಿರ ಭರತಮುನಿ ಪ್ರಣೇತ ಲಕ್ಷಣ ವಾಕ್ಯತ್ತಿ ನ್ನಡಿಯೇ ವಿಶ್ವಾಸಪೂರ್ವಕಂ ಪ್ರಾರ್ಥನಮೆನ್ನು ನಿಷ್ಕರ್ಷಿ ತ್ತದು.

ಮೊದಲು ಪ್ರಪದನವೇ ವಿಶ್ವಾಸವೆಂದು ಹೇಳಿ, “ಅನನ್ಯ ಸಾಧ್ಯೇ” ಎಜ್ಜಿರ ಭರತಮುನಿ ಪ್ರಣೇತ - ಎಂದು ಭರತಮುನಿಯಿಂದ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಲಕ್ಷಣ ವಾಕ್ಯತ್ತಿ ಪಡಿಯೇ - ಪ್ರಸತ್ತಿಗೆ ಹೇಳುವ ಲಕ್ಷಣ ವಾಕ್ಯದಹಾಗೆ, ವಿಶ್ವಾಸ ಪೂರ್ವಕನಾದ, ಪ್ರಾರ್ಥನ ಮೆನ್ನು - ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೆಂದು, ನಿಷ್ಕರ್ಷಿತ್ತದು - ನಿಷ್ಕರ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು ಪ್ರಸತ್ತಿ ಎಂಥಾದ್ದು ಎಂದರೆ ತ್ರಿ ಭಾಷ್ಯಕಾರರೂ ಮಹಾ ವಿಶ್ವಾಸವೆಂದು ಪ್ರಧಾನತಃ ಹೇಳಿ, ವಿಶ್ವಾಸವು ಪ್ರಸತ್ತಿಗೆ ಅಂಗವಾಗಿ ರುವಾಗ ಅದೇ ಅಂಗರೂಪ ಶುಣಾಗತಿಯಾದೀತೆಂಬ ಪೂರ್ವಕ್ಷ ಬಂದೀತೆಂದು, ಮಹಾವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ತನ್ನ ಪುರುಷಾರ್ಥವು ಯಾವುದೋ ಆದನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವದೆಂದು ತನ್ಮತವಾಕ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಭರತಮುನಿಯು ಲಕ್ಷಣ ವಾಕ್ಯಾನುಸಾರವಾಗಿ ಹೇಳಿದರು. ಹಾಗೆ ಹೇಳಲು ಕಾರಣವೆನೆಂದರೆ ಆ ಮಹಾ ವಿಶ್ವಾಸಾಂಗದ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿ ಹೇಳುವವಕ್ಕಾಗಿ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಭರತ ಮುನಿಯ ವಾಕ್ಯವು ಯಾವುದೆಂದರೆ. —

ಅನನ್ಯ ಸಾಧ್ಯೇ ಸ್ವಾಭೀಷ್ಟೇ ಮಹಾ ವಿಶ್ವಾಸಪೂರ್ವಕಂ ।

ತದೇಕೋಪಾಯತಾ ಯಾಚ್ಛಾ ಪ್ರಸತ್ತಿ ಶ್ವರಣಾಗತಿಃ॥

ಇವರರ್ಥಕ್ಕೆ ಸಾಂಗಪ್ರಪದನಾಧಿಕಾರದ ಗಂಭೀರತೆಯ ಪುಟವನ್ನು ಪರಾಂ ಬರಿಸಿ. ಭರತ ಮುನಿಗಳು ವಿಶ್ವಾಸಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಭಗವಂತನೇ ಮುಖ್ಯ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೆಂದು ತಿಳಿದು ಸ್ವಾಭೀಷ್ಟವನ್ನು ಸಕ್ರತ್ ತಿಳಿಸಿ ರಕ್ಷಾಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವದೇ ಪ್ರಸತ್ತಿ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರೂ “ಪ್ರಾರ್ಥನಮಿತಿರ್ಯಾ ನತ್” ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು ಕೂಡ ಗೋಪ್ಯತ್ವ ವರಣರೂಪವಾದ ಅಜ್ಞವು. ಅದು ತಾನೇ ಪ್ರಸತ್ತಿ ಹೇಗಾದೀತು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗಿ, ಯಾಚ್ಛಾ ಪ್ರಸತ್ತಿಃ - ಎಂಬುದರಿಪ್ರಾಯವು, “ಭರನ್ಯಾಸಂ ಯಾಚ್ಛಾನ್ವಿತ ಮಭಿನದಂತಿ ಪ್ರಪದನಂ” ತನಗೆ ಅಪೇಕ್ಷಿತವಾದುದರ ಸರ್ವ ಭರವನ್ನು ಸರ್ವೇಶ್ವರನಲ್ಲಿಡುವದೇ ಪ್ರಪದನವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದೆಂದು ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರವರೇ ಸಾಂಗಪ್ರಪದನಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಇನ್ವಾಕ್ಯೆನ್ತಾನುಮ್, ಆತ್ಮನಿಕ್ಷೇಪ ಮಜ್ಜಾ ಇತರಂಗಳ್ ಅಜ್ಜಿಂಗಳೆನ್ನು ಶೋಲ್ಲಾಗಿರ (೧) “ನ್ಯಾಸಃ ಪಂಚಾಂಗ ಸಂಯುತಃ” ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನ ಜ್ಞಾಲೇ ಪ್ರಾರ್ಥನೈಯುಮ್ ಅಜ್ಜಿಮಾಗೈಯಾಲ್ (೨) “ರಕ್ಷಾಪೇಕ್ಷಾಂ ಪ್ರತೀಕ್ಷತೇ” ಎಜ್ಜಿರಪಡಿಯೇ ಈರ್ಪರಳ್ ಅಪೇಕ್ಷಾಮಾತ್ರಸಾಪೇಕ್ಷೇ ನೆನ್ನಿವ್ವಜ್ಜಿತ್ತಿಲ್ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತ್ವೈ ವಿನಕ್ಷಿತ್ತು ಚೋನ್ನಪಡಿ.

ಮಹಾ ವಿಶ್ವಾಸವೂ ಅಜ್ಜಿವು, ಮತ್ತು ಯಾಚನೆಯೂ ಗೋಪ್ತೃತ್ವವರಣರೂಪ ಅಜ್ಜಿವು; ಇವೆರಡೂ ಅಜ್ಜಿಯಾದ ಪ್ರಸತ್ತಿಯಾಗಲಾರವು. ಭರತಮುನಿ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರುಗಳು ವಿಶ್ವಾಸ ಪೂರ್ವಕ ಯಾಚನೆಯೇ ಪ್ರಸತ್ತಿ ಎಂದು ಹೇಳಿದುದರಭಿಪ್ರಾಯವು. ಮಹಾ ವಿಶ್ವಾಸವೂ ಗೋಪ್ತೃತ್ವವರಣವೂ ಎರಡೂ ಮುಖ್ಯವಾದ ಅಜ್ಜಿಗಳೆಂದು ತಿಳಿಸುವದರಲ್ಲಿ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಹಾಗಾದರೆ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು “ವಿಶ್ವಾಸಪೂರ್ವಕಂ ಪ್ರಾರ್ಥನಮಿತಿ ಯಾವತ್” ಎಂದು ಪ್ರಸತ್ತಿಗೆ ಹೇಗೆ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೇಳಿದರು ಎಂಬಾಕ್ಷೇಪಕ್ಕೆ ಮುಂದೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಇನ್ವಾಕ್ಯೆನ್ತಾನುಮ್-“ಪ್ರಸತ್ತಿರ್ದಿಶ್ವಾಸಃ” ಎಂದಾರಂಭಿಸಿ “ಪ್ರಾರ್ಥನಮಿತಿ ಯಾವತ್” ಎಂದು ಮುಗಿಸಿ ಹೇಳಿರುವ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರ ವಾಕ್ಯವೂ ಕೂಡ ಆತ್ಮನಿಕ್ಷೇಪವು ಅಜ್ಜಿ, ಇತರಂಗಳ್ - ಎಂದರೆ ವಿಶ್ವಾಸ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಮೊದಲಾದವು, ಅಜ್ಜಿಂಗಳೆನ್ನು ಶೋಲ್ಲಾಗಿರ ಅಜ್ಜಿಗಳೆಂದು ಹೇಳುವ, “ನ್ಯಾಸಃ ಪಂಚಾಂಗ ಸಂಯುತಃ” ಎಂದರೆ ಆತ್ಮನಿಕ್ಷೇಪವೆಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಭರ ನ್ಯಾಸವೆಂಬ ಅಜ್ಜಿಯು ಐದು ಅಂಗಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದುದು” ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನ ಜ್ಞಾಲೇ - ಇವೇ ಮೊಲಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ, ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯುಮ್ ಅಜ್ಜಿಮಾಗಿಲ್-ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೂ ಗೋಪ್ತೃತ್ವ ವರಣರೂಪ ಅಜ್ಜಿವಾದುದರಿಂದ, “ರಕ್ಷಾಪೇಕ್ಷಾಂ ಪ್ರತೀಕ್ಷತೇ” - “ಪ್ರಸತ್ತಿಯು ಭಗವಂತನ ರಕ್ಷೆಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನು ಎದುರು ನೋಡುತ್ತದೆ” ಎಜ್ಜಿರಪಡಿಯೇ-ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ, ಈಶ್ವರ-ಸರ್ವೇಶ್ವರನು, ಅಪೇಕ್ಷಾಮಾತ್ರ ಸಾಪೇಕ್ಷ - ತನ್ನ ಮನೋರಥವು ಯಾವುದೆಂದು ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಯಲು ಅಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವನು, ಎನ್ನಿವ್ವಜ್ಜಿತ್ತಿಲ್ - ಎಂಬದಾಗಿ ಈ ಗೋಪ್ತೃತ್ವ ವರಣರೂಪ ಅಜ್ಜಿದ, ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವನ್ನು, ವಿನಕ್ಷಿತ್ತು ಚೋನ್ನಪಡಿ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂಬಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂದು

### ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರಾಭಿಪ್ರಾಯೇಽಪಿ ನಿಕ್ಷೇಪ ಏವಾಜ್ಞೇ

ಶಿರಿಯ ಗದ್ಯತ್ತಿಲುಮ್ ವಿಶ್ವಾಸಪೂರ್ವಕ ಪ್ರಾರ್ಥನೈಯೈಪ್ಪಣ್ಣಿ  
“ನನೋಸ್ತುತೇ” ಎನ್ನು ಮುಡಿಕ್ಕೆಯಾಲಾಮ್, ಉಸಾಯ ವರಣಶಬ್ದ  
ಸಾಮರ್ಥ್ಯತ್ತಾಲುಮ್ ನಿಕ್ಷೇಪಮುಮ್ ಸಿದ್ಧಮ್.

ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. “ಪ್ರಪತ್ತಿರ್ದಿಶ್ವಾಸಃ” ಎಂದು ಹೇಳುವಾಗ ಹೇಗೆ ಪ್ರಪತ್ತಿಗೆ  
ವಿಶ್ವಾಸರೂಪ ಅಜ್ಞದ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಹಾಗೆ ಪ್ರಯೋಗವೋ,  
ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಾರ್ಥನಮಿತಿಯಾವತ್ ಎಂದು ಹೇಳುವಾಗಲೂ, ಗೋಪ್ತೃತ್ವ  
ವರಣ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ತಾತ್ಪ  
ರ್ಯವು. “ನ್ಯಾಸಃ ಪಂಚಾಂಗ ಸಂಯುತಃ” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಸ್ವಾಮಿ  
ದೇಶಿಕರವರೇ ಉದಾಹರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಷೋನೆಯ ಪುಟವನ್ನೂ ೧೦೦೦ ಪುಟ  
ವನ್ನೂ ನೋಡಿ.

ಹಾಗೆಯೇ “ರಕ್ಷಾಪೇಕ್ಷಾಂ” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕವನ್ನೂ ಪರಿಕರ ವಿಭಾಗಾಧಿ  
ಕಾರರಲ್ಲೇ ಉದಾಹರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ೧೨೦೮ನೆಯ ಪುಟ ನೋಡಿ.

ಹೀಗೆ ವಿಶ್ವಾಸವೂ ಯಾಚನೆಯೂ ಸಹ ಪ್ರಪತ್ತಿಗೆ ಅಜ್ಞಗಣಾದೇ, ಅಜ್ಞ  
ಯಾವುದು ಎಂದು ತೋರ್ಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆಯೇ ಎಂದರೆ ಬಹುಕಡೆಯಲ್ಲಿ ನಿಕ್ಷೇಪವೇ  
ಅಜ್ಞ ಎಂದು ತೋರ್ಪಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ —

ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಾನುಸಾರವಾಗಿಯೂ  
ನಿಕ್ಷೇಪವೇ ಅಜ್ಞೆಯು

ಮಂದೆ, ಇತರರು ಹೇಳುವಹಾಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೇ ಪ್ರಪತ್ತಿಯ  
ಲ್ಲವು, ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಆತ್ಮನಿಕ್ಷೇಪವೆಂಬುದೇ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ  
ವೆಂದು ಮಿತ್ರಗದ್ಯ ಮತ್ತು ವೈಕುಂಠ ಗದ್ಯವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಡಿಸು  
ತ್ತಾರೆ ಅದುದರಿಂದ “ವಿಶ್ವಾಸಪೂರ್ವಕಂ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ” ಎಂಬ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯ  
ಕಾರರ ವಾಕ್ಯವೂ, “ಯಾಚ್ಛಾಪ್ರಪತ್ತಿಃ” ಎಂಬ ಭರತಮುನಿಯ ವಾಕ್ಯವೂ  
ಔಪಚಾರಿಕವು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಶಿರಿಯ ಗದ್ಯತ್ತಿಲುಮ್ - ಚಿಕ್ಕ ಗದ್ಯವಾದ  
ಶ್ರೀರಂಗ ಗದ್ಯದಲ್ಲೂ, ವಿಶ್ವಾಸಪೂರ್ವಕ ಪ್ರಾರ್ಥನೈಯೈಪ್ಪಣ್ಣಿ - “ನಿತ್ಯ  
ದಾಸ್ಯಂ ದಾಸ್ಯತೀತಿ ಮಹಾ ವಿಶ್ವಾಸ ಪೂರ್ವಕಂ ನಿತ್ಯ ಕಿಜ್ಜಿರತಾಂ  
ಪ್ರಾರ್ಥಯೇ” ಎಂದು “ವಿಶ್ವಾಸಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದಿವ್ಯವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿದ್ದು, ನಿನಗೆ  
ಸದಾ ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವದನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವನೆಂದು” ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ

### ನಮಶ್ಯಬ್ದ ಆತ್ಮನಿವೇದನ ಪರಃ

ನಮಸ್ಸಾತ್ಮ ನಿಕ್ಷೇಪ ಪರಮೆನ್ನು ಮಿಡಮ್ (೧) “ನಮಸ್ಕಾರಾ

“ನಮೋಸ್ತುತೇ” ನಿನಗೆ ನವ ಸ್ವರವನ್ನು ಮಾಡ ವೆನೆಂದು ಮುಗಿಸಿರುವದರಿಂದಲೂ, ಉಪಾಯವರಣ ಶಬ್ದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯತಾಲುಮ್ - ಅಲ್ಲಿ ಇರುವದೇನೆಂದರೆ “ತತ್ತ್ವವಾ ನಂತಕಾಲ ಸಮೀಕ್ಷಯಾಪ್ಯದೃಷ್ಟ ಸಂತಾರೋಪಾಯೋ ನಿಖಿಲ ಜನ್ತು ಜಾತ ಶರಣ್ಯಂ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣ ತವ ಚರಣಾರವಿಂದ ಯುಗಳಂ ಶರಣಮಹಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ” ಎಂಬಲ್ಲಿ “ಶರಣಮಹಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ” ಎಂದಿರುವದರಿಂದ ಉಪಾಯ ನಾಗಿರಬೇಕೆಂಬ ಶಬ್ದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದಲೂ, ನಿಕ್ಷೇಪ ಮುಮ್ - ಎಂದರೆ ಆತ್ಮ ನಿಕ್ಷೇಪವು, ಸಿದ್ಧಮ್ - ಸ್ಥಾಪಿತವು, ಎರಡು ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಎಂಬ ದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲವು, ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಯೊಂದಿಗೆ ಆತ್ಮನಿಕ್ಷೇಪವೇ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ (೧) “ನಮೋಸ್ತುತೇ” ಎಂದು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ, ನಮಶ್ಯಬ್ದಕ್ಕೆ ಆತ್ಮನಿಕ್ಷೇಪಾರ್ಥವು ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ ಹಾಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿರುವದಕ್ಕೆ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ (೨) ಶರಣಮಹಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ ಎಂದೂ ಇರುವದರಿಂದ; ಶರಣ ಶಬ್ದವು ಉಪಾಯಾರ್ಥವಾಗಿ ಉಪಾಯ ಭರವನ್ನು ಅವನಲ್ಲದುವದರಿಂದ ಆತ್ಮನಿಕ್ಷೇಪವು ಸಿದ್ಧವು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ಇದು ಹೇಗೆಂದರೆ- ಶರಣಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ ಎಂಬುದು ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ಉಪಾಯಭೂತನೆಂಬ ನಿಶ್ಚಯಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವದರಿಂದ ಉಪಾಸನ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ನಿಂತು ಉಪಾಯ ಪೂರ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವನೆಂದು ನಂಬಿ ಸರ್ವ ಭರವನ್ನೂ ಅವನಲ್ಲಿಡುವದೇಯಾದುದರಿಂದ ಶರಣಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ ಎಂಬುದರಿಂದ ಆತ್ಮನಿಕ್ಷೇಪ ಸಿದ್ಧಿಯೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು

ನಮಸ್ಸು ಆತ್ಮನಿವೇದನ ಪರವೆಂದು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ—

ನಮಃ ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ಆತ್ಮನಿವೇದನ ಪರವು

ನಮಸ್ಸು - ನಮಶ್ಯಬ್ದವು, ಆತ್ಮನಿಕ್ಷೇಪ ಪರಮೆನ್ನು ಮಿಡಮ್ - ಆತ್ಮನಿಕ್ಷೇಪವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ “ನಮಸ್ಕಾರಾತ್ಮಕಂ - ನಮಸ್ಕಾರ ರೂಪವಾದ, ಆತ್ಮನಿವೇದನಂ - ಆತ್ಮನಿಕ್ಷೇಪವನ್ನು, ಯಸ್ಮೈ -

ತೃಕಂ ಯಸ್ಮೈ ವಿಧಾಯಾತ್ಮ ನಿವೇದನಮ್: ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧಮ್.

ಯಾವ ಭವಂತನಿಗಾಗಿ, ವಿಧಾಯ ಮಾಡಿ, ಮುಂದೆ “ತೃಕ್ತದುಃಖೋಽಖಿ  
ಲಾನ್ಯಾಮಾನಶ್ಚ ತೇತಂನಮಾಮ್ಯಹಂ” ಎಂದು ಇರುತ್ತದೆ; ಸಮಸ್ತ ದುಃಖ  
ಗಳಿಂದಲೂ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ಸಮಸ್ತ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಯಾವನಿಂದ  
ಹೊಂದುವನೋ, ಅಂತಹ ಲಕ್ಷ್ಮೀನೃಸಿದನನ್ನು ನಾನು ನಮಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂದರೆ  
ಶರಣು ಹೊಂದುತ್ತೇನೆಂಬುದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲೇ-ಇವೇ ಮೊದ  
ಲಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ, ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ-ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದು ತನ್ನ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿ  
ಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಉಪಾಯಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲತೆಯ ರಕ್ಷಾಭರವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಮರ್ಪಿ  
ಸುವದೇ ಆತ್ಮನಿಕ್ಷೇಪವು. ಇದು ಪ್ರಣಾಮರೂಪವಾದುದು. ಹಾಗೆಯೇ ನಮಸ್ಸು  
ಆತ್ಮನಿಕ್ಷೇಪ ಪರವೆಂದು ಭಾರತ ವನವರ್ವದಲ್ಲಿ ( ೯೨ ೫೨) ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ  
ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಮಹರ್ಷಿಯು ಯುಧಿಷ್ಠಿರಾದಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು  
ಸಾಮಾನ್ಯನಲ್ಲವು ಆತನೇ ಪರತತ್ವವು, “ಸರ್ವೇಷಾಮೇವಲೋಕಾನಾಂ ಪಿತೌ  
ಮಾತೌ ಚ ಮಾಧವಃ | ಗಚ್ಛಧ್ವಮೇನಂ ಶರಣಂ ಶರಣ್ಯಂ ಪುರುಷ  
ಷಭಾಃ” || ಆತನನ್ನೇ ಶರಣು ಹೊಂದಿರಿ ನಿಮ್ಮಷ್ಟಾರ್ಥವು ಕೈಗೂಡುತ್ತದೆಂದು  
ಹಿತೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಲು, ಆದಕ್ಕೆ “ವಿವಮುಕ್ತಾಶ್ಚತೇ ಸಾರ್ಥಾ  
ಯಮಾಚ ಪುರುಷಷಭಾ | ದ್ರಿಪದ್ಯಾ ಸಹಿತಾಸ್ಸರ್ವೇ ನಮಶ್ಚಕ್ರ  
ರ್ಜನಾರ್ದನಂ” || ಆ ಪಂಚಸಾಂಡವರೂ ದ್ರಿಪದಿಯೊಂದಿಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ  
ಪ್ರಣಾಮವನ್ನೆಸಗಿದರು ಎಂದು, ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಅದುದರಿಂದ ನಮಸ್ಸು  
ಆತ್ಮನಿಕ್ಷೇಪ ಪರವಾದುದು. ನಮಸ್ಸಿಗೆ ಪರ್ಯಾಯ ಪದವಾದ ಪ್ರಣೆಪಾತ  
ಶಬ್ದವೂ ಆತ್ಮನಿಕ್ಷೇಪ ಪರವೆಂದು ಹಿಂದೆಯೇ “ಪ್ರಣೆಪಾತ ಪ್ರಸನ್ನಾಹಿ  
ಮೈಥಿಲೀ ಜನಕಾತ್ಮಜಾ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ, ೯೨ನೆಯ ಪುಟ  
ಮೂರನೆಯ ಪಂಕ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ

ಆದರೆ ಪ್ರಣಾಮರೂಪವಾದ ನಮಸ್ಸು ಸರ್ವವಿಧ ಫಲಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಆಗ  
ಬಹುದಾದುದರಿಂದ, ವೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಯು ಮಾಡುವ ಆತ್ಮ ಹವಿಸ್ಸಮರ್ಪಣರೂಪ  
ಅಜ್ಞೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬಾಕ್ಷೇಪಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನರೂಪವಾಗಿ,  
ಶ್ರೀ ವೈಕುಂಠಗವ್ಯದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮ ಹವಿಸ್ಸಮರ್ಪಣವು ಪ್ರಣಾಮರೂಪವಾದುದೆಂಬ  
ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಬರುವಹಾಗೆ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಅದುದ

ರಿಂದ “ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದ ಪ್ರಕಾರ, ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ವಿಶ್ವಾಸಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲವು; ಮತ್ತು ವಿಶ್ವಾಸ ಪೂರ್ವಕ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೂ ಅಲ್ಲವು; ವಿಶ್ವಾಸ ಪೂರ್ವಕ ಯಾಚ್ಛೆಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಣಾಮಮಾಡಿ ಆತ್ಮಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯ ಪಾದಾರವಿಂದದಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸೋಣವೇ ಪ್ರಪತ್ತಿ” ಎಂದು, ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ

ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ರಚಿಸಿದ ಶ್ರೀ ವೈಕುಂಠ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪವು ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಪೂರ್ವಕಾತ್ಮ ನಿಕ್ಷೇಪಮ್ - ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಪೂರ್ವಕವಾದ ಆತ್ಮನಿವೇದನವೆಂದು, ಕಂಠೋಕ್ತಮಾಯಾತ್ಮು - ಅನುಮಾನ, ಉಪಮೊದಲಾದವುಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇಲ್ಲದೇನೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಎಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ ಎಂದರೆ “ಮಾಮೈಕಾಂತಿಕಾತ್ಯಂತಿಕ ಪರಿಚರಣ್ಯ ಕರಣಾಯ ಪರಿಗೃಹ್ಣೀ ಷ್ವೇತಿ ಯಾಚಮಾನಃ ಪ್ರಣಮ್ಯಾತ್ಮಾನಂ ಭಗವತೇ ನಿವೇದಯೇತ್” ಎಂದು ಕಂಠೋಕ್ತವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ, “ನನ್ನನ್ನು ನಿನಗೇನೇ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಿಯೂ ಯಾವಾಗಲೂ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಕೈಂಕರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಅರ್ಪಿಸಿಕೊಡು ಎಂದು ವಾರ್ಧಿಸುವನಾಗಿ ನವ ಸ್ವರೂಪ ಆತ್ಮಾವನ್ನು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ನಿವೇದನಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ಎಂಬುದಾಗಿ ಈ ವಾಕ್ಯದ ಅರ್ಥವು, ಆದುದರಿಂದ ಆತ್ಮನಿಕ್ಷೇಪವೇ ಅಜ್ಞ ಎಂದು ಕಂಠೋಕ್ತವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ, ಇತರ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ, “ಪ್ರಪತ್ತಿ ರ್ವಿಶ್ವಾಸಃ” ಎಂದೂ “ನಿತ್ಯಕಿಚ್ಚಿರತಾಂ ಪ್ರಾರ್ಥಯೇ” ಎಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ, ಈ ಕಂಠೋಕ್ತವಾದ ಭರಣ್ಯಾಸ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಈ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ವಿಶ್ವಾಸಪೂರ್ವಕ ಯಾಚ್ಛಾ ಇದ್ದರೇನೇ ಪ್ರಪತ್ತಿಗೆ ಸ್ವರೂಪಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಎಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹಾಗೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂಬ ಭಾವವು, ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ವಿಶ್ವಾಸವೆಂದೂ ಯಾಚ್ಛಾ ಎಂದೂ ಹೇಳುವದು ಔಪಚಾರಿಕವು.

ಆತ್ಮನಿಕ್ಷೇಪವೇ ಅಜ್ಞ ಎಂಬುದೇ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರಾಭಿಪ್ರಾಯವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಏನು ಪ್ರಮಾಣವು ?

ಹೀಗೆ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಅಜ್ಞ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಿಷ್ಕರ್ಷಿಸಿದುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣಗಳೇನಾದರೂ ಉಂಟೋ ಎಂದರೆ ಎರಡು ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ:—ಅಗ್ನಿಯಾಲ - ಶ್ರೀ ವೈಕುಂಠ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ “ಯಾಚಮಾನಃ” ಎಂದು ವಿಶ್ವಾಸಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿ, ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬೇರೆ

ಆತ್ಮನಿಕ್ಷೇಪ ಏವಾಜ್ಞೇತಿ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರಾಭಿಪ್ರಾಯೇ  
ಕಿಂ ಪ್ರಮಾಣಂ ?

ಶ್ರೀ ವೈಕುಂಠ ಗದ್ಯತ್ತಿಲೇ ಸ್ವಾರ್ಥನಾಪೂರ್ವಕಾ ತ್ಮನಿಕ್ಷೇಪಸ್ಯ  
ಕಂಠೋಕ್ತೃವಾಯಾತ್ಮ. ಆಗೈಯಾಲ (೧) “ಅನೇನೈವತು ಮನೋಣ  
ಸ್ವಾತ್ಮಾನಂ ಮಯಿ ನಿಕ್ಷಿಪೇತ್” (೨) “ಆತ್ಮಾತ್ಮೀಯ ಭರನ್ಯಾಸಃ” ಇತ್ಯಾ  
ದಿಗಳಿಲೇ ಅಜ್ಞಾನಿಧಾನಮ್. ಇಪ್ಪಡಿ ಯಲ್ಲಾದವೋದು, (೩) ಪಡ್ವಿಧಾ

ಯಾಗಿ ಆತ್ಮನಿವೇದನರೂಪ ನಿಕ್ಷೇಪವೂ ಸಿದ್ಧವಾದುದರಿಂದ (೧) “ಈ ಮಂತ್ರದ  
ಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ ಆತ್ಮಾವನ್ನು ನನ್ನಲ್ಲಿಡತಕ್ಕದ್ದು” ಎಂಬ ಸಾತ್ಯಕಿ ತಂತ್ರ  
ಪ್ರಮಾಣ ಮತ್ತು (೨) “ಆತ್ಮಾತ್ಮೀಯ ಭರನ್ಯಾಸೋ ಹ್ಯಾತ್ಮನಿಕ್ಷೇಪ  
ಉಚ್ಯತೇ” “ತನ್ನ ಮತ್ತು ತನ್ನವ ರಕ್ಷಣೆಯ ಭವನ್ನು ವರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿಡು  
ವವೇ ಆತ್ಮನಿಕ್ಷೇಪವು” ಎಂಬ ನಾತ್ಯತ ಪ್ರಮಾಣ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲೇ - ಇವೇ  
ವೇದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ, ಇಲ್ಲಿ ಅವಿಶಬ್ದದಿಂದ “ಆತ್ಮಾತ್ಮೀಯಭರಂ ಸರ್ವಂ  
ನಿಕ್ಷಿಪ್ಯ ಶ್ರೀಪತೇಃಪದೇ” ಇವೇ ವೇದಲಾದ ಇನ್ನೂ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿವೆ ಎಂಬ  
ಭಾವವು ಸೂಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಅಜ್ಞಾನಿಧಾನಮ್ - ಅಂಗಿ ಯಾವುದೆಂದು ವಿಧಿ  
ಸೋಣವು, ನಿರ್ದೀತಂ ಎಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು, ನಿರ್ಣಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈ  
ಪ್ರಮಾಣಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರಸತ್ತಿಯ ಅಂಗಿಯು ಆತ್ಮನಿಕ್ಷೇಪವೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧ  
ವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಆದರೆ “ಪ್ರಸತ್ತಿರ್ವಿಶ್ವಾಸಃ” ಎಂಬ ಯತಿರಾಜರ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲೂ, “ತದೇ  
ಕೋಸಾಯತಾ ಯಾಚ್ಛಾ ಪ್ರಸತ್ತಿಶ್ಚರಣಾಗತಿಃ” ಎಂಬ ಭರತಮುನಿಯ  
ವಾಕ್ಯದಲ್ಲೂ, ಔಪಚಾರಿಕಾಭಿಪ್ರಾಯಕಲ್ಪನೆಯು ನ್ಯಾಯವೋ ? ಮಹಾ ವಿಶ್ವಾ  
ಸವೂ, ಪ್ರಾರ್ಥನಾ, ಆತ್ಮನಿಕ್ಷೇಪವೂ ಈ ಮೂರನ್ನೂ ಅಜ್ಞಿಯಾಗಿಯೇ ಏಕೆ  
ಭಾವಿಸಕೂಡದು ? ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರೆ, ಆಗ ಉಂಟಾಗುವ ದೋಷವನ್ನು ಸೂಚಿ  
ಸುತ್ತಾರೆ. ಇಪ್ಪಡಿಯಲ್ಲಾದವೋದು-ವಿಶ್ವಾಸ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗಳು ಅಜ್ಞಿಗಳೆಂದೂ,  
ಆತ್ಮನಿಕ್ಷೇಪವೇ ಅಜ್ಞಿಯೆಂದೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ, ಪಡ್ವಿಧಾ ಶರಣಾಗತಿಃ  
ಎನ್ನಿರ ವಾಕ್ಯತ್ತಿಲ್ - ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ, ಅಸಾತಪ್ರತೀತಿಯೈ ಕೂಂಡು-

(೧) ಮಂತ್ರರಾಜ ಪದ ಸ್ತೋತ್ರಂ.

(೨) ಶ್ರೀ ಸಾತ್ವ ೧೨ ೪೫

(೩) ಅಹಿ. ೩೩.೨೨೭,

ಶರಣಾಗತಿ” ಎಜ್ಜಿರ ವಾಕ್ಯತ್ತಿಲ್ ಆಸಾತಪ್ರತೀತಿಯೈಕ್ಕೊಂಡು, (೨)  
 “ಸ್ನಾನಂ ಸಪ್ತವಿಧಂ ಸ್ತೃತಂ” ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿರ್ ಶೊನ್ನ ಸ್ನಾನಾದಿ ಭೇದ

ಮೇಲೆ ತೋರುವ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಮೇಲಕ್ಕೆ ತೋರುವರ್ಧವು ಯಾವು  
 ದೆಂದರೆ ಶರಣಾಗತಿಯು ಆರು ವಿಧವಾದ ದುಂಬುದು, “ಸ್ನಾನಂ ಸಪ್ತವಿಧಂ  
 ಸ್ತೃತಮ್” ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲ್ - ಸ್ನಾನವು ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವದು  
 ಏಳುವಿಧವು ಎಂಬಿನೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ, ಶೊನ್ನ ಸ್ನಾನಾದಿ ಭೇದಜ್ಞಳ  
 ಪೋಲೇ-ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಸ್ನಾನವೇ ಮೊದಲಾದ ಭೇದಗಳ ಹಾಗೆ, ತನಿತ್ತನಿಯೇ-  
 ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ, ಪ್ರಸತ್ತಿ ವಿಶೇಷಜ್ಞಳಾಗಿ - ಪ್ರಸತ್ತಿ ಭೇದಗಳಾಗಿ, ಪ್ರಸ  
 ಜ್ಞಕ್ಕುಮ್ - ಉಂಟಾಗಬಹುದು ಸ್ನಾನಗಳು ಏಳು ವಿಧವೆಂದು ಹೇಳಿರುವ  
 ಹಾಗೆ, ಷಡ್ವಿಧಾ ಶರಣಾಗತಿ ಎಂದರೆ ಪ್ರಸತ್ತಿಯು ಆರು ವಿಧಗಳೆಂದು ಈ  
 ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ತೋರುವ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟು ಪ್ರಸತ್ತಿಯು  
 ವಿಶ್ವಾಸವೆಂದೂ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೆಂದೂ, ಆತ್ಮ ನಿಕ್ಷೇಪವೆಂದೂ ಹೀಗೆ ಪ್ರಸತ್ತಿ  
 ಭೇದಗಳೆಂದು ಅರ್ಥಮಾಡಿಬಿಟ್ಟರೆ,

“ಅನುಕೂಲ್ಯಸ್ಯ ಸಜ್ಜಲ್ಯಃ ಪ್ರಾತಿಕೂಲ್ಯಸ್ಯ ವರ್ಜನಂ ।

ರಕ್ಷಿಷ್ಯತೀತಿ ವಿಶ್ವಾಸೋ ಗೋಪ್ತೃತ್ವನರಣಂ ತಥಾ ।

ಆತ್ಮನಿಕ್ಷೇಪ ಕಾರ್ಪಣ್ಯೇ ಷಡ್ವಿಧಾ ಶರಣಾಗತಿಃ”

ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಅನುಕೂಲ್ಯಸ್ಯ ಸಂಕಲ್ಪವೇ ಒಂದು ವಿಧ ಶರಣಾಗತಿ  
 ಯೆಂದೂ, ಪ್ರಾತಿಕೂಲ್ಯಸ್ಯ ವರ್ಜನವೇ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಧವೆಂದೂ ಹೀಗೆಲ್ಲಾ  
 ಅರ್ಥಮಾಡಬೇಕಾಗಿ ಬರುವದರಿಂದಲೂ, ಮತ್ತು ನ್ಯಾಸಃಪಂಚಾಂಗ ಸಂ  
 ಯುತಃ ಇತ್ಯಾದಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗುವದರಿಂದಲೂ ಅಸಾ  
 ರ್ಥವು; ಅದುದರಿಂದ ಷಡ್ವಿಧಾ ಶರಣಾಗತಿಃ ಎಂದರೆ ಶರಣಾಗತಿಯು, ಐದು  
 ಅಂಗಗಳು ಒಂದು ಅಂಗಿಯು ಹೀಗೆ ಆರು ಅಂಶಗಳುಳ್ಳದು ಎಂದು, ಬಹುವ್ರೀಹಿ  
 ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವದೇ ಸರ್ವ ಸಮಂಜಸವೆಂಬ ಭಾವವು, ಇದರ ಉಪಪಾದ  
 ನೆಗೆ ೯೫೨-೪ನೆಯ ಪುಟಗಳನ್ನು ಪರಾಂಬರಿಸಿ. ಅದುದರಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೇ  
 ಪ್ರಸತ್ತಿಯು ಎಂಬ ಕೆಲವರಭಿಪ್ರಾಯವು ಇದರಿಂದ ಸಮಂಜಸವಾದುದಲ್ಲವೆಂದು  
 ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

“ಷಡ್ವಿಧಾ ಶರಣಾಗತಿಃ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಪ್ರಸತ್ತಿಯು ಆರು ವಿಧಗಳೆಂದರೆ  
 ಅನುಕೂಲ್ಯಸ್ಯ ಸಂಕಲ್ಪಾದಿಗಳೂ ಪ್ರಸತ್ತಿಗಳೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆಂದು



ಜ್ಞಳ್ ಪೋಲೆ ತನಿತ್ತನಿಯೇ ಪ್ರಸತ್ತಿ ವಿಶೇಷಜ್ಞಳಾಗ ಪ್ರಸಜ್ಞಕ್ಕುಮ್  
(೧) “ಪ್ರಸತ್ತಿಂ ತಾಂ ಪ್ರಯುಂಜೀತ ಸ್ವಾಜ್ಞಿಃ ಪಂಚಭಿ ರಾವೃತಾಮ್”  
ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಾಂತರ ಬಲತ್ತಾಲೆ ನಿಯಮಿಕ್ಕೆ ಸಾರ್ಥಿಲ್, ಅಪ್ಪಡಿಯೇ  
ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ವಿಶ್ವಾಸಾದಿಗಳ್ಳಿ ಪ್ರಸತ್ತಿಯೆನ್ಮ ಶೋಲ್ವಾಗಿರ ವಚನಜ್ಞಿ  
ಯುಮ್ ನಿಯಮಿತ್ತು (೨) “ನ್ಯಾಸಃ ಪಂಚಾಜ್ಞ ಸಂಯುತಃ” ಇತ್ಯಾದಿ  
ಗಳಿರ್ ಪಡಿಯೇ ನಿಕ್ಷೇಪಮೊನ್ಮನೇ ಅಜ್ಞಿ, ಇತರಜ್ಞಳ್ ಅಜ್ಞಿಗಳೆ  
ನೈಯುಚಿತಮ್

ದೋಷ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ, ಅಮದರಿನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು ಪ್ರಸತ್ತಿಯಲ್ಲವೆಂದು  
ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಈ ನಾಶಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕ್ಷೆಯಮರು ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳುವರು: ಏನಂ  
ದರೆ, “ಪ್ರಸತ್ತಿಂ ತಾಂ ಪ್ರಯುಂಜೀತ ಸ್ವಾಜ್ಞಿಃ ಪಂಚಭಿರಾವೃತಾಮ್”  
ಎಂಬ ಲಕ್ಷ್ಮೀತಂತ್ರ ಪ್ರಮಾಣಾನುಸಾರವಾಗಿ ಐದು ಅಜ್ಞಿಗಳು ಒಂದು ಅಜ್ಞಿ  
ಎಂದು ಭಾವಿಸುವದೇ ಯುಕ್ತವು; ಅಮದರಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೇ ಅಂಗೀ, ಮಿಕ್ಕವು  
ಗಳೆಲ್ಲಾ ಆತ್ಮನಿಕ್ಷೇಪಮೊಂದಿಗಾಗಲೆಂದು ಹೇಳುವೆವು ಎಂದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸಮಾ  
ಧಾನವನ್ನು ಮುಂದಿನವಾಕ್ಯವಾದ “ಪ್ರಸತ್ತಿಂ ತಾಂ ಪ್ರಯುಂಜೀತ” ಎಂಬುದ  
ರಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

“ಪಂಚಭಿಃ - ಐದಾದ, ಸ್ವಾಜ್ಞಿಃ - ತನ್ನ ಅಜ್ಞಿಗಳಿಂದ, ಆನ್ಯತಾಂ -  
ಕೂಡಿದ, ತಾಂ ಪ್ರಸತ್ತಿಂ - ಅವಸದನವನ್ನು, ಪ್ರಯುಂಜೀತ - ಪ್ರಯೋಗಿಸ  
ತಕ್ಕದ್ದು,” ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಾಂತರ ಬಲತ್ತಾಲೇ - ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಬೇರೆ  
ಪ್ರಮಾಣಗಳ ಬಲದಿಂದ, ನಿಯಮಿಕ್ಕೆ ಸಾರ್ಥಿಲ್ - ಸದ್ವಿಧಾ ಶರಣಾಗತಿ  
ಎಂಬಲ್ಲಿ ಅರು ವಿಧಗಳೆಂಬ ಅರ್ಥ ಹೇಳದೆ ಅರು ಅಂಶಗಳುಳ್ಳದ್ದೆಂದೇ ಹೇಳು  
ವದು ವಿಧಾಯಕವಾಗಿ ಕಂಡರೆ, ಅಪ್ಪಡಿಯೇ - ಅದರ ಹಾಗೆಯೇ, ಪ್ರಾರ್ಥನೆ  
ವಿಶ್ವಾಸ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಸತ್ತಿ ಎಂದು ಹೇಳುವ ಪ್ರಮಾಣವಚನ  
ಗಳನ್ನೂ ಸಹ, ನಿಯಮಿತ್ತು-ಅವುಗಳು ಅಜ್ಞಿಗಳೆಂದು ಹೇಳುವ ಇತರ ಪ್ರಮಾಣ  
ಬಲದಿಂದ ಬುಂಡಿಸಿ “ನ್ಯಾಸಃ ಪಂಚಾಜ್ಞ ಸಂಯುತಃ - ನಿಕ್ಷೇಪರೂಪವಾದ  
ಪ್ರಸತ್ತಿಯು ಐದು ಅಂಗಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದುದು” ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲ್ ಪಡಿಯೇ -  
ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ನಿಕ್ಷೇಪ ಮೊನ್ಮನೇ  
ಅಜ್ಞಿ - ನಿಕ್ಷೇಪ ಒಂದೇ ಅಜ್ಞಿಯು, ಒಂದೇ ಎಂದು ಹೇಳಿದುದರಿಂದ ವಿಶ್ವಾಸ

ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗಳು ಅಜ್ಞಿಗಳಾಗಲಾರವೆಂಬ ಭಾವವು. ಇತರಜ್ಞಿಗಳ - ಆರರಲ್ಲಿ ಮಿಕ್ಕ ಐದೂ ಅಜ್ಞಿಗಳು, ಎನ್ನೈಯುಚಿತಮ್ - ಎಂದು ಹೇಳುವದೇ ಸಮಂಜಸವು. ಇಲ್ಲಿ ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ನಿಯಮನ ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ, ಅಜ್ಞಿಯಾವ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಮಹಾ ವಿಶ್ವಾಸ ಪೂರ್ವಕವಾದ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಿಂದ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದುದು ಎಂದು ಕೆಲವು ವಾಕ್ಯಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ ಎಂದೂ, ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಮಹಾವಿಶ್ವಾಸವು ಪ್ರಧಾನವಾದ ಅಜ್ಞವಾಗಿ, ಅದರಿಂದ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿರಬೇಕೆಂದೂ ನಿಯಮನವೆಂಬ ಭಾವವು. “ಪ್ರಪತ್ತಿಂ ತಾಂ ಪ್ರಯುಂಜೀತ ಸ್ವಾಜ್ಞೈಃ ಪಂಚಭಿರಾವೃತಾಂ” ಎಂಬ ಬೇರೇ ಪ್ರಮಾಣಾನುಸಾರವಾಗಿ “ಷಡ್ವಿಧಾ ಶರಣಾಗತಿಃ” ಎಂಬ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಅಪ್ಪಯಿಸತಕ್ಕದ್ದು ನ್ಯಾಯವಾದುದರಿಂದ, ಒಂದೇ ಅಜ್ಞಿಯು, ಐದು ಅಜ್ಞಿಗಳೆಂದು ಅರ್ಥ ಮಾಡುವದೇ ಯುಕ್ತವೆಂದು ಒಪ್ಪಿ, ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೇ ಅಜ್ಞಿಯು, ಇನ್ನು ಮಿಕ್ಕ ಐದು ಅಜ್ಞಿಗಳೆಂದು ಹೇಳುತ್ತೇವೆ. “ಸ್ನಾನಂ ಸತ್ತವಿಧಂ” ಎಂಬ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಾದರೋ ವಿಳುವಿಧವಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುವ ಪ್ರಮಾಣಬಲವ್ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ, ಸ್ನಾನವು ವಿಳುವಿಧವೆಂದೇ ಆರಮಾತತಕ್ಕದ್ದು. “ಷಡ್ವಿಧಾ ಶರಣಾಗತಿಃ” ಎಂಬುವ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಕ್ಕಾದರೋ ಪ್ರಪತ್ತಿಂ ತಾಂ ಪ್ರಯುಂಜೀತ ಇತ್ಯಾದಿ ಇತರ ಪ್ರಮಾಣ ಬಲವಿರುವದರಿಂದ ಐದು ಅಜ್ಞಿಗಳು, ಒಂದು ಅಜ್ಞಿ ಎಂದೇನೋ ನೀವು ಹೇಳುವಹಾಗೆ ಹೇಳುವೆವು. ಆದರೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು ಅಜ್ಞಿ, ಇತರಗಳು ಅಜ್ಞಿಗಳೆಂದು ಹೇಳುವೆವು ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವ ಪಕ್ಷವು. ಇದಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವು ಹೇಗೆಂದರೆ—ಐದು ಅಜ್ಞಿಗಳು ಒಂದು ಅಜ್ಞಿ ಎಂದು ಇತರ ಪ್ರಬಲಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡನಂತರ, ಹಾಗೆಯೇ “ನ್ಯಾಸಃ ಪಂಚಾಂಗ ಸಂಯುತಃ” ಎಂಬ ಪ್ರಬಲಪ್ರಮಾಣವಾದ ಅಹಿರ್ಬುಧ್ವ್ಯ ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ನ್ಯಾಸವೆಂದರೆ ಆತ್ಮನಿಕ್ಷೇಪವೆಂಬ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಐದು ಅಜ್ಞಿಗಳುಳ್ಳದ್ದೆಂದು ತೋರಿ ಬರುವದರಿಂದ ಆತ್ಮನಿಕ್ಷೇಪವೇ ಅಜ್ಞಿ ಎಂದೂ, ಇತರಗಳು ಅಜ್ಞಿಗಳೆಂದೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಭ್ಯಂತರವೇನು? ಎಂಬ ಭಾವವು.

ಇವರಮೇಲೆ ಇನ್ನೊಂದು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವೇನೆಂದರೆ :—“ ಭೂಯಸಾಂ ಸ್ಯಾದ್ವಲೀ ಯಸ್ತುಂ” ಎಂಬ ಭೂಯಸಾಂ ನ್ಯಾಯದಪ್ರಕಾರ, ಒಂದು ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿದ್ದರೆ, ಅದು ಒಂದೆರಡು ಶಾಸ್ತ್ರವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ತೋರಿಬಂದರೂ ಇವುಗಳನ್ನು ಬೇರೇ ವಿಧವಾಗಿ ಅಪ್ಪಯಿಸಿಬಿಟ್ಟು ಆ ವಿಷಯವೇ ಉಪಾದೇಯವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೇ ಪ್ರಪತ್ತಿಯೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿರುವಾಗ, ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ, ಆತ್ಮ

ಭೂಯಸಾಂ ನ್ಯಾಯರೀತ್ಯಾ ನಿಕ್ಷೇಪ ಏವ ಅಜ್ಞೇ ನ ತು ಪ್ರಾರ್ಥನಾ.

ಭೂಯಸಾಂ ನ್ಯಾಯತ್ವೈ ಪ್ರಾರ್ಥಾಲುಮ್ ಸಾತ್ಯಕಿತಂತ್ರ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ತನ್ಮಾಹಿರ್ಬುಧ್ವೈ ಸಂಹಿತಾದಿಗಳೆಲ್ ಪ್ರಸತ್ತ್ಯಧ್ಯಾಯಜ್ಞಿಲೇ ನಿಕ್ಷೇಪ ಮಜ್ಞಿಯೇನೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧಮ್.

ನಿಕ್ಷೇಪವೇ ಅಜ್ಞ ಎಂದು ಭಾವಿಸುವದು ಹೇಗೆ? ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೇ ಪ್ರಸತ್ತಿ ಎಂದು ಹೇಳುವ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ—

೧. ತ್ವಮೇವೋಪಾಯಭೂತೋ ನೇ ಭವೇತಿ ಪ್ರಾರ್ಥನಾಮತಿಃ |

ಶರಣಾಗತಿರಿತ್ಯುಕ್ತಾ ಸಾದೇವೇ ಸ್ತಿನ್ಮಯುಜ್ಯತಾಂ || ಅಹಿ.

೨. ಅನನ್ಯಸಾಧ್ಯೇ ಸ್ವಾಭೇಷ್ಟೇ ಮಹಾನಿತ್ವಾಸಪೂರ್ವಕಂ |

ತದೇಕೋಪಾಯತಾ ಯಾಚ್ಛಾ ಪ್ರಸತ್ತಿಶ್ಚರಣಾಗತಿಃ || ಭರತಮುನಿ ವಾಕ್ಯವು.

೩. ಉಪಾಯಂ ವೃಣುಲಕ್ಷ್ಮೀಶಂ ತಮುಪೇಯಂ ವಿಚಿಂತ್ಯಚ | ಇತ್ಯಾದಿ.

ಈ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೇನೆಂದರೆ:—ನೀವು ಹೇಳುವ ಭೂಯಸಾಂ ನ್ಯಾಯಪ್ರಕಾರವಾಗಿಯೇ ಅತ್ಮನಿಕ್ಷೇಪವೇ ಪ್ರಸತ್ತಿಯ ಅಜ್ಞ ಎಂದು ಹೇಳುವದರಿಂದ ಅತ್ಮನಿಕ್ಷೇಪವೇ ಅಜ್ಞೆಯೇ ವಿನಾ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಭೂಯಸಾಂ ನ್ಯಾಯಪ್ರಕಾರ ನಿಕ್ಷೇಪವೇ ಅಜ್ಞೆಯು,

ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಲ್ಲವು

ಭೂಯಸಾಂ ನ್ಯಾಯತ್ವೈ ಪ್ರಾರ್ಥಾಲುಮ್ - “ಭೂಯಸಾಂ ಸ್ಯಾದ್ಧು ಲೀಯಸ್ತ್ವಂ” ಬಹು ಪ್ರಮಾಣಗಳಿರುವದಕ್ಕೇನೇ ಪ್ರಬಲಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಎಂಬ ನ್ಯಾಯದ ಪ್ರಕಾರ ನೋಡಿದರೂ, ಸಾತ್ಯಕಿ ತಂತ್ರ, ಲಕ್ಷ್ಮೀತಂತ್ರ, ಅಹಿರ್ಬುಧ್ವೈ ಸಂಹಿತೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಸತ್ತ್ಯಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ, ನಿಕ್ಷೇಪವೇ, ಅಜ್ಞೆಯೇನೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧಮ್ - ಅಜ್ಞೆಯೆಂಬುದೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ವಿಷಯವು ಆಪ್ರಮಾಣಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ—

೧ “ಸ್ವಾತ್ಮಾನಂ ಮಯಿ ನಿಕ್ಷಿಪೇತ್” ಸಾತ್ಯಕಿ ತಂತ್ರವಾಕ್ಯವು ೧೦೬ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ. ೨. “ಅತ್ಮಾತ್ಮೀಯ ಭರನ್ಯಾಸೋ ಹ್ಯಾತ್ಮ

ಅಜ್ಞಸ್ಯ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯಾತ್ ಅಜ್ಞಾಜ್ಞಿ ನೋರಭೇದಃ,  
ಏಷಃ ಲೋಕಸಿದ್ಧಃ

“ತ್ವನೋವೋಪಾಯ ಭೂತೋ ಮೇ ಭವೇತಿ ಪ್ರಾರ್ಥನಾಮತಿಃ |  
ಶರಣಾಗತಿರಿತ್ಯುಕ್ತಾ” ಎಜ್ಞಿರದುಪುನಾ ತತ್ಪ್ರಕರಣತ್ತಿಲೆ ಪ್ರಧಾನಮಾಗ

ನಿಕ್ಷೇಪ ಉಚ್ಯತೇ” ಲಕ್ಷ್ಮೀತಂತ್ರ ವಾಕ್ಯವು. ೩ ತೇನ ಸಂರಕ್ಷ್ಯಮಾಣಸ್ಯ  
ಫಲೇ ಸ್ವಾಮ್ಯ ವಿರುಕ್ತತಾ | ಕೇಶವಾರ್ಪಣ ಪರ್ಮಿತಾ ಹ್ಯಾತ್ಮ ನಿಕ್ಷೇಪ  
ಉಚ್ಯತೇ” || ಲಕ್ಷ್ಮೀತಂತ್ರವಾಕ್ಯವು ೧೦೬೩-೪ನೆಯ ಪುಟಗಳನ್ನು ನೋಡಿ  
೪. “ನ್ಯಾಸಃ ಪಂಚಾಂಗ ಸಂಯುತಃ” ೫. “ಅನೇನೈವತು ಮನ್ತ್ರೇಣ ಸ್ವಾತ್ಮಾನಂ ಮಯಿ ನಿಕ್ಷಿಪೇತ್” ಮಯಿ  
ನಿಕ್ಷಿಪ್ತ ಕರ್ತವ್ಯಃ ಕೃತಕೃತ್ಯೋ ಭವಿಸ್ಯತಿ” || ಸಾತ್ಯಕಿ ತಂತ್ರವಾಕ್ಯವು.  
೧೦೦೨ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ. ೬ “ಯದ್ವೇನ ಕಾಮ ಕಾಮೇನ ನ  
ಸಾಧ್ಯಂ ಸಾಧನಾಂತರೈಃ | ತೇನ ತೇನಾತ್ಮತೇ ತತ್ತನ್ನಾಸೇನೈವ  
ಮಹಾಮುನೇ” || ೭ “ಹಿಮಿತ್ಯಾತ್ಮಾನಂ ಯುಂಜೀತ” ೮. “ಆತ್ಮಾ  
ತ್ತೀಯ ಭರಂ ಸರ್ವಂ ನಿಕ್ಷಿಪ್ಯ ಶ್ರೀಪತೇಃ ಪದೇ” ೯. “ವಿಧಾಯಾತ್ಮ  
ನಿವೇದನಂ” ೧೦ “ನಿವೇದಯತ ಮಾಂ ಪ್ರಪುಂ ವಿಭೀಷಣ ಮಪಸ್ಥಿ  
ತಮ್”

ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥನಾವ್ಯತಿರಿಕ್ತಾತ್ಮನಿಕ್ಷೇಪಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿರುವುದರಿಂದ  
ಆತ್ಮನಿಕ್ಷೇಪವೇ ಅಜ್ಞಿಯು. ಹೀಗೆ ಆತ್ಮನಿಕ್ಷೇಪವೇ ಅಜ್ಞಿ ಎಂದು ಹೇಳುವ  
ದಾದರೆ, “ತ್ವನೋವೋಪಾಯ ಭೂತೋ ಮೇ” ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಭವೇತಿ  
ಪ್ರಾರ್ಥನಾಮತಿಃ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಉದ್ಧಿಯಲ್ಲದೆ ಶರಣಾಗತಿ ಎಂದು  
ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದದ್ದು ಹೇಗೆ? ಆ ವಾಕ್ಯದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನು? ಎಂದು  
ಕೇಳಿದರೆ ಅವರ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ತ್ವಂ - ನೀನು, ಮೇ - ಅನನ್ಯಗತಿಕನಾದ ನನಗೆ, ಉಪಾಯ ಭೂತ  
ಏವ - ಉಪಾಯ ರೂಪವೇ ಎಂದರೆ ಉಪಾಯಾಂತರವಾದ ಉಪಾಸನಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ  
ಏನೇ ನಿಲ್ಲುವನು ಭವ - ಆಗು, ಇತಿ - ಎಂಬುದಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥನಾಮತಿಃ -  
ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳದೇ, ಶರಣಾಗತಿರಿತ್ಯುಕ್ತಾ-ಶರಣಾಗತಿ ಎಂದು ಹೇಳಿ  
ಲ್ಪಟ್ಟಿದು, ಸಾದೇವೇಷ್ವಿ ಪ್ರಯುಜ್ಯತಾಂ - ಎಂದು ಶ್ಲೋಕ ಪೂರಣವು

ಚೊನ್ನ ಭರನ್ಯಾಸ ಪರ್ಯಂತ ಮೆನ್ನು ಮಿಡಮ್ ಅವಧಾರಣ ಸಹ ಕೃತೋಪಾಯ ಶಬ್ದತ್ತಾಲೇ ವ್ಯಂಜಿತಮ್. ಓರೋರು ವಿನಷ್ಟೈಗ ಳಾಲೇ ಅಜ್ಜಿ ಜ್ಞಿ ಕೈ ಪ್ರಧಾನಮಾಗ ಚೊಲ್ಲಾಗೈ ಲೋಕತ್ತಿಲು ಮುಂಡು.

ಸಾ - ಅಂತಹ ಶರಣಗತಿಯು, ಅಸ್ಥಿ ದೇವೇ - ಈ ಕ್ರೀಡಾಪರನಾದ ಸರ್ವೇ ಶ್ವರನಲ್ಲಿ, ಪ್ರಯುಜ್ಯತಾಂ - ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಡಲಿ, ಎಜ್ಜಿ ರದುಮ್ - ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದೂ, ತತ್ಪ್ರಕರಣತ್ತಿಲೆ - ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಧಾನಮಾಗ ಚೊನ್ನ - ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ, ಭರನ್ಯಾಸಪರ್ಯಂತಮೆನ್ನು ಮಿಡಮ್ - ಭರನ್ಯಾಸ ಪರ್ಯಂತವಾಗುವ ಎನ್ನುವ ಸಂದರ್ಭವು, ಅವಧಾರಣ ಸಹಕೃತ - ಏನು ಎಂಬ ಅವಧಾರಣವಿರುವ ಸಂದರ್ಭ, ಉಪಾಯ ಶಬ್ದತ್ತಾಲೇ - ಉಪಾಯ ಭೂತ ಎಂಬ ಶಬ್ದವಿರುವ, ವ್ಯಂಜಿತಮ್ - ವ್ಯಕ್ತವು, ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ಉಪಾಯ ವಾಗಬೇಕೇ ಎನಿಸಿ ಅನ್ಯಥಾ ಇಲ್ಲವು ಎಂಬ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದ ರಿಂದ ಈ ಪ್ರಾರ್ಥನಾವಿರುವ ಶರಣಗತಿಯು ಭರನ್ಯಾಸ ಪರ್ಯಂತವೆಂದು ಭಾವಿಸುವದೇ ನ್ಯಾಯವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ ಇಲ್ಲಿ ಏನು ಎಂಬ ಅವಧಾರಣ ವನ್ನು ಉಪಾಯಭೂತವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅನ್ಯಾಯತತ್ವವು ಓಗೇ ಉಪಾಯ ವಾಗು ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಶರಣಗತಿಯ ನ್ನು ನುಸಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ಭಾವವು; ಸಾದೇ ವೇಸ್ಥಿ ಪ್ರಯುಜ್ಯತಾಂ - ಎಂದು ಉತ್ತರಾರ್ಥಾತ್ಯದಲ್ಲೆ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಉಪಾಯರೂಪ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗಿಂತ ಪ್ರಯೋಗವು, ಬೇರೆಯಾದುದೆಂಬುದೂ ತೋರಿ ಬರುತ್ತದೆ.

ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ, “ಪ್ರಮೋವೋಪಾಯ ಭೂತೋ ಮೇ” ಎಂಬ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿರುವ ಹಾಗೆ ಅವಧಾರಣ ಸಹಕೃತ ಉಪಾಯಶಬ್ದರೂಪ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಬ್ಬವಕ್ಷೆ - ಎಷ್ಟಾದ್ದಾಗಿ ಅಬ್ಬಿಯಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ ಲೋಕ ವಾಚಿಕವಲ್ಲ. ಮುಖ್ಯವಾದ ಅಬ್ಬದ ಪ್ರಧಾನವನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅಬ್ಬಿತ್ತೇನು ಭಾವನೆಯುಂಟೆಂದು ತಿಳಿ ಸುತ್ತಾರೆ.

ಅಜ್ಞಾನಾದಭವಾ ಜ್ಞಾನಾದಪರಾರ್ಥೇಷು ಸಂಸ್ಥಮಿ ।

ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಂ ಕ್ಷಮಸ್ತೇತಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೈಕೈವ ಕೇವಲಮ್ ॥

ಇಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮಿಸ್ತಿಯ್ಯಾ ಎಂಬ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯ ಮುಖ್ಯವಾದ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವೆಂದು ಹೇಳಿರುವದು, ಈ ಪ್ರಾರ್ಥನಾರೂಪವಾದ ಅಬ್ಬದ ಮಾಸಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ

“ಶರಣಂವ್ರಜ” ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಶ್ವಾಸಾಜ್ಞಪರವಾಕ್ಯೇಷಿ ಆತ್ಮ  
ಸಮರ್ಪಣ ಪರ್ಯಂತತ್ವ ಸಿದ್ಧಿಃ

ಅಲಂಭ ಶಬ್ದಮ್ ಯಾಗಪರ್ಯಂತ ಮಾನಾರ್ಪೋಲೆ, “ಶರಣಂ

ದಕ್ಕಾಗಿ ಅಜ್ಞಿಯೊಂದಿಗೆ ಅಭೇದವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಓರೋರು ವಿವಕ್ಷೈ  
ಗಳಾಲೇ - ಒಂದೊಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ತಿಳಿಸುವ ಆಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ,  
ಅಜ್ಞಜ್ಞಳೈ - ಅಜ್ಞಗಳನ್ನು, ಪ್ರಧಾನಮಾಗೆ ಚೋಲ್ಲುಗೈ - ಮುಖ್ಯವಾಗಿ  
ಹೇಳೋಣವು, ಲೋಕಶ್ಶಿಲು ಮುಂಡು ಲೋಕವಾಡಿಕೆಯಾಗಿರೂ ಉಂಟು.  
ಕಾರ್ಯಸಹಾಯಕನಾದ ರಾಜಭಟ್ಟನಿಗೆ “ಇವನೇ ರಾಜನು” ಎಂದು ಉಪಚಾರ  
ರೂಪವಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗವು ಉಂಟು. ಹಾಗೆಯೇ ಕ್ಷಮಸ್ವ ಎಂಬ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು  
ಅಜ್ಞವು; ಈ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು ಪ್ರಧಾನರೂಪ ಅಜ್ಞವಾದುದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೂ ಪ್ರಪ  
ದನಕ್ಕೂ ಅಭೇದವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು.

ಶರಣಂ ವ್ರಜ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ವಿಶ್ವಾಸದ್ವ್ಯೂತಕ ವಾಕ್ಯ  
ದಲ್ಲೂ ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣ ರೂಪಾಜ್ಞೆಯ ಸಿದ್ಧಿಯು.

ಹಿಂದೆ ಲೋಕದೃಷ್ಟಾಂತದಿಂದ ಪ್ರಧಾನಾಜ್ಞಕ್ಕೆ ಅಜ್ಞತೃಣ ನಿರ್ದೇಶ  
ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳಿದರು ಈ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ “ಲೋಕೇ ವೇದೇಚ”  
ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ವಿದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವದೇ ಲೋಕಸಂಮತವಾದುದ  
ರಿಂದ ವೈದಿಕ ಮಾರ್ಗದೆಯೂ ಹಾಗೆ ಉಂಟೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ದೃಷ್ಟಾಂತ  
ವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸುತ್ತಾರೆ “ಮಾಮೇಕಂ ಶರಣಂ ವ್ರಜ”, “ತಮೇವ  
ಶರಣಂ ಗಚ್ಛ” ಇತ್ಯಾದಿ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಾವಿಶ್ವಾಸಮಾತ್ರವೇ ತೋರಿಬಿರು  
ತ್ತದೇ ವಿನಾ, ಆತ್ಮನಿಕ್ಷೇಪರೂಪ ಅಜ್ಞೆಯು ತೋರಿಬಿರುವದಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ಎಂದರೆ  
ವ್ರಜ, ಗಚ್ಛ, ಎಂಬವುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಧಾತುಗಳಿಂದ ತೋರಿಬಿರುವ ಅರ್ಥ ಪ್ರಕರಣ  
ಗಳಿಂದ ಆತ್ಮನಿಕ್ಷೇಪವೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಅಲಂಭ ಶಬ್ದಮ್ - “ನಾಯವ್ಯಗ್ಂ ಶ್ವೇತಮಾಲಭೇತ”, ಅಗ್ನೀ  
ಷೋವಿಯಾಯಂ ಪಶುಮಾಲಭೇತ”, ಇತ್ಯಾದಿ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸ  
ಲ್ಪಟ್ಟ ಆ ಪಶುಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಅಲಂಭಶಬ್ದವು, ಯಾಗ ಪರ್ಯಂತ  
ಮಾನಾರ್ಪೋಲೆ - ಪಶುಹಿಂಸೆ ಮಾತ್ರವನ್ನೇ ಬೋಧಿಸದೇ, ಪೂರಾ ಅಗ್ನಿಷೋ  
ವಿಯಾಯ ಯಾಗವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹ್ಯಾಗೆ ಬೋಧಿಸುತ್ತದೋ ಹಾಗೆ, “ಶರಣಂ ವ್ರಜ”

ವ್ರಜ" ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲ್ಲ ಧಾತುಗಳ ನ್ಯಾಸ ನಿಕ್ಷೇಪತ್ಯಾಗಾದಿ ಶಬ್ದಜಿ  
ಫಾಲೇ ಶೋಲ್ವಪ್ಪಟ್ಟಿ ಆತ್ಮಯಾಗತ್ತೈ ಚೋಲ್ವಗೈ ವೈದಿಕ ಮರ್ಯಾದೈ  
ಕ್ಕುಮ್ ಅನುಗುಣಮ್.

ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲ್ಲ, ಶೃಣು ನನ್ನು ಹೊಂದು ಇವೇ ಮೊದಲಾದವು ಇಲ್ಲಿ ಅದಿಪದ  
ದಿಂದ "ತನೋವ ಶರಣಂ ಗಚ್ಛ" ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಬೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು ಧಾತು  
ಗಳ - ವ್ರಜ, ಗಚ್ಛ, ಪೃಣು ಎಂಬವೇ ಧಾತುಗಳ, ನ್ಯಾಸ, ನಿಕ್ಷೇಪ, ತ್ಯಾಗ  
ಮೊದಲಾದ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ, ಶೋಲ್ವಪ್ಪಟ್ಟಿ ಆತ್ಮಯಾಗತ್ತೈ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿ ಆತ  
ಹವಿಸ್ಸವಾರ್ಪಣ ರೂಪಯಾಗವನ್ನು, ಶೋಲ್ವಗೈ - ಹೇಳೋಣವು, ವೈದಿಕ  
ಮರ್ಯಾದೈಕ್ಕುಮ್ - ಶಾಸ್ತ್ರಮರ್ಯಾದೆಗೂ, ಅನುಗುಣಮ್ - ಅನುರೂಪವಾ  
ದಮು, ಅಗ್ನೀವೇನೋನಿಯಂ ಪಶುವಾಲಭೇತ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಪಶು  
ಹವನ ಮಾತ್ರವೇ ಹೇಳಲ್ಪಡದೆ ಆ ಯಾಗವೇ ಹೇಗೆ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೋ,  
ಹಾಗೆಯೇ ಶರಣಂ ವ್ರಜ ಇತ್ಯಾದಿ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಶರಣಾಗತಿಯಾದ ಆತ್ಮನಿಕ್ಷೇ  
ಪವೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂಬ ಭಾವವು. ಏಕೆಂದರೆ ಸ್ವರವಿನ ಅಲಂಭವು ಯಾಗದ  
ಏಕದೇಶವು ಹೇಗೆಂದೂ, ಹಾಗೆ ಶೃಣುವನ್ನು ಹೇಳುವುದೂ ಸಹ, ಆತ್ಮಯಾಗದ  
ಏಕದೇಶವು. ಈ ಆತ್ಮ ನಿಕ್ಷೇಪವೂ ಆತ್ಮಯಾಗದಹಾಗೆ ಎಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರು  
ತ್ತದೆ? ಎಂದರೆ

೧. "ನಮಸಾ ಯೋ ಕರೋದ್ಧೇವೇ ಸಸ್ವಧ್ವರಇತಿರಿ ತಃ" ಇಲ್ಲಿ ಭರ  
ನ್ಯಾಸಾನುಷ್ಠಾತೃವು ಸಮಾಚೀನವಾದ ಅಧ್ವರವೆಂದರೆ ಯಾಗಾನುಷ್ಠಾತೃವೆಂದು  
ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

೨ "ಬ್ರಹ್ಮಣೇತ್ಯಾ ಮಹಸ ಓಮಿತ್ಯಾತ್ಮಾನಂ ಯುಂಜೀತ " ಮಹಾ  
ತೇಜೋರೂಪನಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನಾದ ನಿನಗೆ ಈ ಆತ್ಮಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸು  
ವೆನು ಎಂಬದಾಗಿ, ಆತ್ಮಾವನ್ನು ಸ್ವಾಮಿಪಾದವೆಂದದಲ್ಲಿತಕ್ಕದ್ದು.

೩. "ಹವಿರ್ಗೃಹೀತ್ವಾತ್ಮರೂಪಂ ವಸುರಣ್ಯೇತಿ ಮಂತ್ರತಃ |

ಜಾಹುಯಾತ್ಪ್ರಣನೇನಾಗ್ನಾವಚ್ಯುತಾಖ್ಯೇ ಸನಾತನೇ" ||

ವಸುರಣ್ಯೋವಿಭೂರಸಿ ಎಂಬ ಮಂತ್ರಮೂಲಕವಾಗಿ, ಆತ್ಮರೂಪವಾದ  
ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅನಾದಿಯಾದ ಅಚ್ಯುತನೆಂಬ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ, ಓಂ  
ಎಂಬ ಪ್ರಣವವನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸುತ್ತಾ ಹೋಮ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಆ "ವಸು  
ರಣ್ಯೋ" ಎಂಬ ಪ್ರಪದನ ಕರಣಮಂತ್ರವು ಯಾವುದೆಂದರೆ—

“ವಸುರಣ್ಯೋ ವಿಭೂರಸಿ | ಪ್ರಾಣೇ ತ್ವಮಸಿ ಸಂಧಾತಾ | ಬ್ರಹ್ಮಕ್ ತ್ವಮಸಿ ವಿಶ್ವಸೃಕ್ | ತೇಜೋದಾ ಸ್ತ್ವಮಸ್ಯಗ್ನೇ, ವರ್ಚೋದಾ ಸ್ತ್ವಮಸಿ ಸೂರ್ಯಸ್ಯ, ದ್ಯುಮ್ನೋದಾ ಸ್ತ್ವಮಸಿ ಚಂದ್ರಮಸಃ | ಉಪ ಯಾಮ ಗೃಹೀತೋಸಿ | ಬ್ರಹ್ಮಣೇ ತ್ವಾಮಹಸ ಓಮಿತಾತ್ಮಾನಮ್ ಯುಂಜೀತ | ಏತದ್ವೈ ಮಹೋಪನಿಷದಂ ದೇವಾನಾಂ ಗುಹ್ಯಂ, ಯ ಏನಂ ವೇದ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಮಹಿಮಾನಮಾಪ್ನೋತಿ ತಸ್ಮಾ ದ್ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಮಹಿಮಾನಮಿತ್ಯುಪನಿಷತ್” ತೈ ನಾ ೪. ೫

ವಸುರಣ್ಯಃ - ವಸುಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ಯನು ಎಂದರೆ ವಸು ಶಬ್ದದಿಂದ ಉಪ ಲಕ್ಷಿತರಾದ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಉಪಾಪ್ಯನು, ವಿಭೂರಸಿ - ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕ ನಾಗಿದ್ದೀ, ಪ್ರಾಣೇ - ಪ್ರಾಣಶಬ್ದದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಕಾರ್ಯಕಾರಣದಲ್ಲಿ, ತ್ವಮಸಿ ಸಂಧಾತಾ - ನೀನು ಸಂಯೋಜಕನಾಗಿದ್ದೀ, ಬ್ರಹ್ಮಕ್ ತ್ವಮಸಿ ವಿಶ್ವಸೃಕ್-ಓ ಪರಬ್ರಹ್ಮನೇ ನೀನೇ ಸಮಸ್ತ ವಿಶ್ವಕ್ಕೂ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತಾ, ತೇಜೋ ದಾ ಸ್ತ್ವಮಸ್ಯಗ್ನೇ-ಅಗ್ನಿಗೆ ನೀನೇ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಕೊಟ್ಟವನು, ವರ್ಚೋದಾ ಸ್ತ್ವಮಸಿ ಸೂರ್ಯಸ್ಯ - ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಕೊಟ್ಟವನೂ ನೀನೇ ದ್ಯುಮ್ನೋದಾ ಸ್ತ್ವಮಸಿ ಚಂದ್ರಮಸಃ - ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಕಾಂತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ವನೂ ನೀನೇ, ಉಪಯಾಮ - ನಿನ್ನನ್ನು ಶರಣು ಹೊಂದೋಣ, ಗೃಹೀ ತೋಸಿ-ಬಹುಕಾಲಕ್ಕೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದಿರುವೆ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ಎಂದರೆ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ, ಬ್ರಹ್ಮಣೇತ್ವಾಮಹಸೇ - ಮಹತ್ತಾದ ಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳ ಪರ ಬ್ರಹ್ಮನಾದ ನೀನಿಗೆ ಎಂದರೆ ನಿನ್ನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ, ಓಂ ಎಂಬ ಪ್ರಣವಮಂತ್ರ ವನ್ನು ಚ್ಚರಿಸುವದು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ ಆತ್ಮಾನಂ ಯುಂಜೀತ-ಆತ್ಮಸಮ ರ್ಪಣರೂಪ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಈ ಸಂದರ್ಭದ ಭಾಷ್ಯ ದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ರಂಗರಾಮಾನುಜಸ್ವಾಮಿಗಳು “ಓಮಿತಿ ಮಂತ್ರೇಣಾಪಿ ಭಗವ ಚ್ಛೇಷತ್ಯ ಪ್ರತಿಪಾದಕೇನ ಪುನರಾತ್ಮಸಮರ್ಪಣಂ ಕರ್ತವ್ಯ ಮೇವೇ ತ್ಯರ್ಥಃ” ಎಂದು ಬರೆದಿರುತ್ತಾರೆ ಇದರಿಂದ ಬರೀ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಸಾಲದು, ಶರ ಣಾಗತಿಯ ಅನುಷ್ಠಾನವೂ ಅವಶ್ಯಕವೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧವು.

೪. ತೈತ್ತರೀಯ ಸಾರಾಯಣೀಯದ ಮುಂದಿನ ಅನುವಾಕವಾದ “ತಸ್ಯೇ ವಂ ವಿದುಷೋ ಯಜ್ಞಸ್ಯಾತ್ಮಾ ಯಜಮಾನಃ” ಎಂದಾರಂಭಿಸಿ ಇದು ವಿದ್ವಾಂಸನಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಡುವ ಆತ್ಮಹವಿಸ್ತಮರ್ಪಣರೂಪವಾದ ಯಜ್ಞವು, ಇತರೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಯಜ್ಞಗಳಿಗಿಂತಲೂ ವಿಶೇಷ ಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳದ್ದೆಂದು ರೂಪಕಮಾಡಿ ಅದರ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯು ತೋರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.



### ಆತ್ಮ ಸಮರ್ಪಣಂ ಆತ್ಮಯಾಗಃ.

ಯಾಗಮಾನದು ? ಇನ್ನು ದೇವತೈಕ್ಯವನ್ನು ಹವಿಸ್ಸೆ ನಿಜ್ಜಿನೇ ಯೋರು ಬುದ್ಧಿವಿಶೇಷಮ್. ಇಪ್ಪಡಿಯೆನ್ನಾತ್ಮಾವಾಗಿರ ಸ್ವಾದುತಮಮಾನ ಹವಿಸ್ಸು ಶ್ರೀ ಮಾನಾನ ನಾರಾಯಣ್ ಪೊರುಟ್ಟೆನಿಜ್ಜಿನೇ ಯಿರುಪ್ಪ ದೊರು ಬುದ್ಧಿವಿಶೇಷಮ್ ಇನ್ನಿಡತ್ತಿಲ್ ಆತ್ಮಯಾಗಮ್.

ಹೀಗೆ ಆತ್ಮ ಹವಿಸ್ಸುನುಪರ್ಣವೂ ಕೂಡ ಒಂದು ಯಾಗವೆಂದೇ, ಆತ್ಮ ಯಾಗವೆಂದೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ವ್ರಜ, ಗಚ್ಛ ಇತ್ಯಾದಿಗಳೂ ಕೂಡ ಆತ್ಮ ಯಾಗವನ್ನೇ ಅನುಷ್ಠಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಬೋಧಿಸುತ್ತವೆ ಎಂಬುದು ಮುಖ್ಯ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಆಗಲಿ, ಆತ್ಮಯಾಗವೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ಯಾಗರಬ್ದವು ಕೂಡುತ್ತದೋ ? ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಯಾಗವೋ ? ಇಲ್ಲವೇ ಬರೀ ಭಾವನೆಯೋ ? ಎಂದರೆ ಭಾವನೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲವು; ಇದೂ ಒಂದು ಎಲಕ್ಷಣ ಯಾಗವೇ ಎಂದು ಹೇಳಲು ಹೊರಟು ಯಾಗ ಶಬ್ದಾರ್ಥವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ ವಿಶ್ವಾಸಿ ಎಂದರೆ ಭರಣ್ಯನವು ಬರೀ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲವು. ವಿಷದ ಹಾವು ಕಚ್ಚಿರುವವನಿಗೆ ಗರುಡಧ್ಯಾನಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಅಲ್ಲದೆ ಅದರೊಂದಿಗೆ ವಿಷಾಸಹಾರಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯೂ ಹೇಗೆ ಅವಶ್ಯಕವೋ, ಹಾಗೆ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಹಿಡಿತನಾದ ಈ ಬದ್ಧಚೇತನನಿಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸಪೂರ್ವಕ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೊಂದಿಗೆ ಪಾಪಗಳ ನ್ನಿಲ್ಲಾ ಹೋಗಲಾಡಿಸುವ ಶರಣಾಗತಿಯೂ ಅವಶ್ಯಕವೆಂಬ ಭಾವವು

### ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣವು ಆತ್ಮಯಾಗವು.

ಯಾಗಮಾನದು - ಯಾಗವೆಂಬುದು ಯಾವುದು ? ಇನ್ನು ದೇವತೈಕ್ಯವನ್ನು ಹವಿಸ್ಸೆನು - ಈ ದೇವತೆಗೆ ಉದ್ದಿಶ್ಯವಾವುದು ಈ ಹವಿಸ್ಸು ಎಂದು. ಇಜ್ಜಿನೆ ಯೋರು ಬುದ್ಧಿ ವಿಶೇಷಮ್ - ಇರುವ ಒಂದು ಬುದ್ಧಿ ವಿಶೇಷವು. ಇಪ್ಪಡಿ - ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿಯೇ, ಎನ್ನಾತ್ಮಾವಾಗಿರ - ನನ್ನ ಆತ್ಮಾವಾಗಿರುವ, ಸ್ವಾದುತಮಮಾನ - ಅಪಹತ ಪಾಪ್ಮತ್ವಾದಿ ಗುಣಾತ್ಮಕಗಳಿಂದಲೂ, ಅನಂದಾದಿ ಗುಣಗಳಿಂದಲೂ ಪರಿಶುದ್ಧನಾಗಿ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ “ಅಹಮನ್ನಂ ಅಹಮನ್ನಂ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವವನಿಗೆ, ಬಹು ಭೋಗ್ಯಭೂತವಾದ, ಹವಿಸ್ಸು ಶ್ರೀ ಮಾನಾನ - ಲಕ್ಷ್ಮೀಯುಕ್ತನಾದ, ನಾರಾಯಣನ್ ಪೊರುಟ್ಟೇ - ನಾರಾ

ಯಣನಿಗಾಗಿಯೇ, ಎನ್ನು - ಎಂಬದಾಗಿ, ಇಜ್ಜಿನೇ - ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಇರು  
ಪ್ಪದು - ಇರುವಂತಹ, ಒರುಬುದ್ಧಿ ವಿಶೇಷವು - ಒಂದು ಜ್ಞಾನವಿಶೇಷವು,  
ಇವ್ವಿಡತ್ತಿಲ್ - ಈ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ, ಆತ್ಮಯಾಗಮ್ - ಆತ್ಮಯಾಗವೆಂದು  
ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತಾದ್ದು; ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಯಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೇವತೆಯ  
ಉದ್ದಿಶ್ಯವಾಗಿ ಒಂದು ವಿಧವಾದ ಹವಿಸ್ಸಿನ ಸಮರ್ಪಣವು, ಇದನ್ನು ಅಗ್ನಿಮುಖ  
ದಲ್ಲಿ ದ್ರವ್ಯತ್ಯಾಗಮೂಲಕ ಸಮರ್ಪಿಸತಕ್ಕದ್ದು; ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಾದರೋ  
ಆತ್ಮಯಾಗವು ತುಂಬಾ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದುದು: - (೧) ಯಜಮಾನನು ಹವಿಸ್ಸನ್ನು  
ಇತರ ಯಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸುವನು, ಇಲ್ಲಾದರೋ “ಯಜ್ಞಸ್ಯಾತ್ಮಾ ಯಜ  
ಮಾನಃ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುವ ಯಜಮಾನನೂ ತಾನೇ,  
ಹವಿಸ್ಸೂ ತಾನೇ; ತಾನೇ ತನ್ನನ್ನೇ ಸಮರ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. (೨) ಸಾಧಾರಣ  
ವಾಗಿ ಒಂದು ಹವಿಸ್ಸು ಒಂದು ದೇವತೆಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಸಮರ್ಪಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.  
ಇಲ್ಲಿಯಾದರೋ ಈ ಆತ್ಮಹವಿಸ್ಸು ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಉದ್ದೇಶಿಸಿ  
ಸಮರ್ಪಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ ನಗಮಾಂತ ದೇಶಿಕರು ಇದನ್ನು ತೀಸ್ತುತಿಯಲ್ಲಿ “ಉದ್ದೇ  
ಶ್ಯತ್ವಂ ಜನನಿ ಭಜತೋರುಜ್ಜಿತೋಪಾಧಿ ಗಂಧಂ ಪ್ರತ್ಯಗ್ರಾಸೇ ಹವಿಸಿ  
ಯುವಯೋರೇಕಶೇಷಿತ್ವಯೋಗಾತ್” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಿ  
ರುತ್ತಾರೆ (ದಾಸನು ಬರೆದಿರುವ ತೀಸ್ತುತಿಯ ೬ನೆಯ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ನೋಡಿ.)  
ಆದರೆ ಒಂದು ಹವಿಸ್ಸಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ದೇವತೆಗಳು ಉದ್ದೇಶವಾಗಿರಬಹುದೋ  
ಎಂದರೆ ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ಉಂಟು. “ತ್ವನ್ನೋ ಅಗ್ನೇ” ಎಂದಾ  
ರಂಭಿಸಿ ಆಜ್ಞಾಹುತಿಯನ್ನು “ಅಗ್ನೇ ವರುಣಾಭ್ಯಾಂ ಇದಂ ನಮಾಮು” ಎಂದು  
ಕೊಡುವುದುಂಟು. (೩) ಯಾಗದಲ್ಲಿ ಹ ಸ್ವಮರ್ಪಣೆಯು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕಾರ್ಯ  
ರೂಪವಾದುದು. ಈ ಯಾಗದಲ್ಲಾದರೋ ಕರ್ಮವಿದ್ದರೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಜ್ಞಾನ  
ರೂಪವಾದುದು. ಹೀಗೆ ಆತ್ಮಯಾಗವು ವಿಲಕ್ಷಣವಾದುದು ಎಂಬ ಭಾವವು.

ಮುಮುಕ್ಷುವು ಮಾಡುವ ಆತ್ಮಹವಿಸ್ಸಮರ್ಪಣವೇನೋ ಅಜ್ಞಿ ಎಂದು ಒಪ್ಪಿ  
ಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಇತರ ಪುರಷಾರ್ಥಗಳಿಗಾಗಿ ಮಾಡುವ ಪ್ರವತ್ತಿಯಲ್ಲಿ  
ಅಜ್ಞಿಯು ಆತ್ಮಹವಿಸ್ಸಮರ್ಪಣವಲ್ಲವಷ್ಟೇ ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಎಂದು  
ಪ್ರಶ್ನಿಸಬಹುದೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ತಾನೇ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಸರ್ವ  
ಫಲಾರ್ಥಗಳಿಗೂ ಸಾಧಾರಣವಾದ ಆತ್ಮನಿಷ್ಠೆ ಪರೂಪವಾದ ಅಜ್ಞಿಯು ರಕ್ಷಾ  
ಭರಣ್ಯನೆಂದು ಹಿಂದೆಯೇ “ಅತ್ರ ರಕ್ಷಾ ಭರಣ್ಯಸ” ಎಂಬ ಕಾರಿಕೆಯ  
ಮೂಲಕ ಸಾಂಗ್ರಹಿಸದನಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ  
೧೦೮ ನೆಯ ಪುಟ ನೋಡಿ. ಅಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನಿಷ್ಠೇವವು ಮೂರು ಅಂಶಗಳುಳ್ಳದು,

ಇವ್ಯಾತ್ಮ ನಿಕ್ಷೇಪತ್ತಿಲ್ ಸರ್ವಫಲಾರ್ಥಿಗಳುಳ್ಳುಮ್ ಸಾಧಾರಣ ಮಾನ ಕರ್ತವ್ಯಸ್ವರೂಪಮ್ ರಕ್ಷಾಭರನ್ಯಾಸಮೆನ್ನು ಮಿಡಮ್ ಮುನ್ಯೇ ಶೊನ್ನೋಮ್.

ಸ್ವರೂಪ ಫಲ, ರಕ್ಷಾಭರಸಮರ್ಪಣವುಳ್ಳದು. ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಇವು ಮೂರೂ ಆತ್ಮನಿಕ್ಷೇಪದಲ್ಲಿಯುಂಟು, ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ ರಕ್ಷಾಭರ ಸಮರ್ಪಣಮಾತ್ರವೇ, ಅದುದರಿಂದ ರಕ್ಷಾಭರಸಮರ್ಪಣವು, ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಪತ್ತಿಗಳಿಗೆ ಸಾಧಾರಣವಾದುದು ಎಂದು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿರುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ—ಇವ್ಯಾತ್ಮನಿಕ್ಷೇಪತ್ತಿಲ್ - ಈ ಪ್ರಪತ್ತಿಯ ಅಜ್ಞಿಯಲ್ಲಿ, ಸರ್ವ ಫಲಾರ್ಥಿಗಳುಳ್ಳುಮ್ - ಚತುರ್ಥ ಪುರಷ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವವರಿಗೂ, ಸಾಧಾರಣ ಮಾನ - ಸಾಧಾರಣವಾದ, ಕರ್ತವ್ಯಸ್ವರೂಪಂ - ಅನುಷ್ಠಾನವು, ರಕ್ಷಾ ಭರನ್ಯಾಸವು, ಎನ್ನುಮಿಡಂ - ಎಂಬ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು, ಮುನ್ಯೇಶೊನ್ನೋಮ್ - ಹಿಂದೆ ಸಾಬ್ಲಪ್ರವದನಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ, ಶೊನ್ನೋಮ್ - “ಅತ್ರರಕ್ಷಾ ಭರನ್ಯಾಸ” ಎಂಬ ಕಾರಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ಹೇಳಿದೆವು ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥ ನಿಕ್ಷೇಪವು, ಸ್ವರೂಪ, ಫಲ ರಕ್ಷಾಭರನ್ಯಾಸವು, ಈ ಮೂರನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡುಹೋದ್ದೂ, ಮಿಕ್ಕ ಫಲಾಂತರಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಿನ ನಿಕ್ಷೇಪವು ರಕ್ಷಾಭರನ್ಯಾಸಮಾತ್ರವುಳ್ಳದೆಂದ. ಹಿಂದೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ಅದುದರಿಂದ ರಕ್ಷಾಭರನ್ಯಾಸರೂಪನಿಕ್ಷೇಪವು ಸರ್ವಫಲಾರ್ಥಿಗಳ ಪ್ರಪತ್ತಿಗಳಲ್ಲೂ ಅಜ್ಞಿಯಾದುದರಿಂದ ಸರ್ವಫಲಾರ್ಥಿಗಳುಳ್ಳುಮ್ ಸಾಧಾರಣಮ್ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಪತ್ತಿಯ ಅಜ್ಞಿ ಸ್ವರೂಪ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಈಗ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಎಂದು ಏನೆಂದರೆ—

೧ ಕೆಲವರು ಉಪಾಸುತ್ವ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೇ ಶರಣಾಗತಿಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇವರಿಗೆ ಪ್ರಮಾಣಗಳು :—

“ತ್ವಮೇವೋಪಾಯ ಭೂತೋ ಮೇ ಭವೇತಿ ಪ್ರಾರ್ಥನಾಮತಿಃ |

ಶರಣಾಗತಿರಿತ್ಯುಕ್ತಾ ಸಾದೇವೇ ಸ್ಥಿತಿ ಪ್ರಯುಜ್ಯತಾಂ” ||

“ಅನನ್ಯಸಾಧ್ಯೇ ಸ್ವಾಭೀಷ್ಟೇ ಮಹಾವಿಶ್ವಾಸಪೂರ್ವಕಂ |

ತದೇಕೋಪಾಯತಾ ಯಾಚ್ಛಾ ಪ್ರಪತ್ತಿಶ್ಚರಣಾಗತಿಃ” ||

ಯಾಚ್ಛಾರೂಪ ಅಜ್ಞದ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವದಾಗಿ ಈ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಅಜ್ಞವನ್ನು ಅಜ್ಞಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿದವೆಂಬ ಸಮಾಧಾನವು.

ಹವಿಸ್ಸಮರ್ಪಣಾದತ್ರ ಪ್ರಯೋಗ ವಿಧಿ ಶಕ್ತಿತಃ |

ಅತ್ಮರಕ್ಷಾ ಭರನ್ಯಾಸೋಽಕಿಂಚನಸ್ಯಾತಿರಿಚ್ಯತೇ ||೩೭||

೨. ಇನ್ನು ಕೆಲವರು, ಅಜಿವಾದ ಮಹಾ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನೇ ಅಜ್ಞಿ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇವರಿಗೆ ಪ್ರಮಾಣವು—

ನಾರಾಯಣಂ ಸಲಕ್ಷ್ಮೀಕಂ ಪ್ರಾಪ್ತುಂ ತಚ್ಚರಣದ್ವಯಂ |

ಉಸಾಯ ಇತಿ ವಿಶ್ವಾಸೋ ದ್ವಯಾರ್ಥ ಶ್ರರಣಾಗತಿಃ ||

ಇಲ್ಲಿಯೂ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಗೆಂದರೆ—ಮಹಾ ವಿಶ್ವಾಸದ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೇಳುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಹಾಗೆ ಪ್ರಯೋಗವು.

ಆದುದರಿಂದ ಆತ್ಮನಿಕ್ಷೇಪವೇ ಅಜ್ಞಿಯೇವನಾ ಅನ್ಯಥಾ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹಿಂದೆ ಅನೇಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳು (ಹತ್ತು) ಉದಾಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಯು ಮಾಡುವ ಪ್ರಸತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಆತ್ಮರಕ್ಷಾಭರಸಮರ್ಪಣವೇ ಅಜ್ಞಿ ಎಂದೂ ಅದೂ ಒಂದು ಆತ್ಮಹವಿಸ್ಸಮರ್ಪಣರೂಪವಾಗುವದೂ, ಈ ಹವಿಸ್ಸಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರಿಬ್ಬರೂ ಉದ್ದೇಶ್ಯರೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಸ್ವತಂತ್ರಪ್ರಸತ್ತಿನಿಷ್ಠನಲ್ಲದ ಭಕ್ತ್ಯುಪಾಯವು ಸಿಗೂ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪ ಸಮರ್ಪಣವಿಲ್ಲದ. ಮತ್ತು ಮುಮುಕ್ಷುವಲ್ಲದ ಇತರರ ಮಾಡುವ ಶರಣಾಗತಿಯಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲವು ಆದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಸತ್ತಿಗಳಿಗೂ ಸಾಧಾರಣವಾದ ಅಜ್ಞಿಯು ರಕ್ಷಾಭರ ಸಮರ್ಪಣವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಇದರಮೇಲೆ ಇನ್ನೊಂದು ಆಕ್ಷೇಪವು ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಜ್ಯೋತಿಷ್ವೋ ಮಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಹವಿಸ್ಸಮರ್ಪಣೆಯಿದ್ದರೂ ರಕ್ಷಾಭರಸಮರ್ಪಣೆಯಿಲ್ಲವು ಹೀಗಿರುವಾಗ ಈ ಪ್ರಸತ್ತಿಯಲ್ಲೂ ರಕ್ಷಾಭರಸಮರ್ಪಣೆಯನ್ನು ಏಕೆ ಅಜ್ಞಿಯಾಗಿ ಅಜ್ಞೀಕರಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಎಂಬಾಕ್ಷೇಪಣೆಗೆ ಒಂದು ಕಾರಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಅರ್ಥ—ಅತ್ರ - ಈ ಪ್ರಸತ್ತಿ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ, ಆತ್ಮರಕ್ಷಾ ಭರನ್ಯಾಸಃ - ಆತ್ಮರಕ್ಷಣ ಭರನ್ಯಾಸ ಸಮರ್ಪಿಸೋಣವು, ಅಕಿಂಚನಸ್ಯ - ಅಕಿಂಚನನಾಗಿ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ಪ್ರಸತ್ತಿಮಾಡಿದವನಿಗೆ, ಹವಿಸ್ಸಮರ್ಪಣಾತ್ - ಹವಿಸ್ಸಮರ್ಪಣವಾದ ಆತ್ಮಯಾಗಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅಧನಾ ಎಲ್ಲಾವಿಧ ಹವಿಸ್ಸಮರ್ಪಣವಿರುವ ಯಾಗಕ್ಕಿಂತಲೂ, ಅತಿರಿಚ್ಯತೇ - ಅಧಿಕವಾದುದು, ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು, ಏಕೆಂದರೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಯೋಗವಿಧಿಶಕ್ತಿತಃ - ಪ್ರಯೋಗವಿಧಿ ಸಾಮ

ಧ್ಯದಿಂದ, ಪ್ರಯೋಗಪ್ರಕಾರವನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ವಿಧಿಯು ಪ್ರಯೋಗವಿಧಿಯು ; ಪ್ರಪದನಾನುಷ್ಠಾನಪ್ರಕಾರವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ವಿಧಿಯು ಯಾವುದೆಂದರೆ :—

(೧) “ಆತ್ಮಾತ್ಮೀಯಭರಂ ಸರ್ವಂ ನಿಕ್ಷಿಪ್ಯ ತ್ರೀಪತೇ ಪದೇ |

ಉಪಾಯಂ ವೃಣು ಲಕ್ಷ್ಮೀಶಂ ತಮುಪೇಯಂ ವಿಚಿಂತ್ಯ ಚ” ||

ಆತ್ಮಾತ್ಮೀಯ ಉಪಾಯ ಘಟಾದಿಗಳ ಸಮಸ್ತಭರವನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಪತಿಯ ಪಾದಾರವಿಂದದಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಅತನನ್ನೇ ಪ್ರಾಪ್ಯನೆಂದು ನಂಬಿ, ಆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯನ್ನೇ ಉಪಾಯವಾಗಿ ಪರಿಣು ಎಂಬುದು ಇದರರ್ಥವು.

(೨) ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಪ್ರಮಾಣವೂ ಉಂಟು.

“ಹವಿರ್ಗೃಹೀತ್ವಾತ್ಮರೂಪಂ ವಸುರಣೈತಿ ಮಂತ್ರತಃ |

ಜುಹುಯಾತ್ಪ್ರಾಣವೇನಾಗ್ನಾ ವಚ್ಯತಾಚ್ಚೇದ ಸನಾತನೇ” ||

ಆತ್ಮರೂಪವಾದ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು “ವಸುರಣ್ಯೋ ವಿಭೂರಸಿ” ಎಂಬ ಮಂತ್ರಮೂಲಕವಾಗಿ ಸನಾತನನಾದ ಲಚ್ಯತನೆಂಬ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಓಂ ಎಂದು ಪ್ರಣವವನ್ನು ಚ್ಚರಿಸುತ್ತಾ ಹೋಮಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

ಈ ಎರಡರಲ್ಲಿ ಒಂದನೆಯ ಪ್ರಯೋಗವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ “ಭರಂ ನಿಕ್ಷಿಪ್ಯ” ಎಂದು ಕಂಠೋಕ್ತವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎರಡನೆಯದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ವರ್ಮಾಣೋಚಿಸಿದರೆ “ಓ ಮಿತ್ರಾತ್ಮಾನಂ ಯುಂಜೀತ” ಎಂದು ಏಕಿಂಚನಾಂಕಾರಿಯ ವಿಷಯ ವಾದುದರಿಂದ, ರಕ್ಷಾಭರಣವನ್ನಿಟ್ಟು ಉಪಾಯತ್ವವೇ ಸಿದ್ಧಿಸುವಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಪ್ರಯೋಗವಿಧಿಯಲ್ಲಿ ರಕ್ಷಾಭರಣವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು. ತೋರಿದೆ. — “ಓಂ ಇತ್ಯಾತ್ಮಾನಂ ಯುಂಜೀತ” ಎಂದಿರುವುದರಿಂದ ಓಂ ಎಂಬ ಪ್ರಣವ ಮಂತ್ರವು ಹವಿಸ್ಸವರ್ಪಣಕ್ಕೆ ಕರಣಮಂತ್ರವಾಯಿತು. ಆ ಪ್ರಣವದಲ್ಲಿ ಏಕಾಂವಚನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ವಿಶಿಷ್ಟ ತೀವ್ರಹಾವಿಷ್ಟು ವಿನಸ್ತ ವಿಕಾರವಾಚ್ಯನಾದ ಜೀವನ ಸಮಸ್ತವು ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ತೋರುವ ಅವರಕ್ತಣಿ ಎಂಬ ಧಾತು ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಮೂಲಕ ರಕ್ತಣಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವ ಸಮರ್ಥನಾದವನಲ್ಲಿ ರೈವಸ್ತುವಾದ ಆತ್ಮಾವನ್ನು ಸರ್ವರ್ಪಿಸುವನೆಂದು ಅನು ಸಂಧಾನದಿಂದ, ರಕ್ಷಾಭರಣವನ್ನು ಕಂಠೋಕ್ತವಾಗಿ ಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅರ್ಥವಾಗಿ ಭಾವಿಸಬಹುದು. ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಯೋಗ ವಿಧಿಯು ಕಠವಲ್ಲದಲ್ಲ “ಸತ್ಯಂ ತದ್ವೈಯಂ ಸಕೃದುಚ್ಯಾ ರೋ ಭವತಿ” ಎಂದು ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ದ್ವಯೋ ಚ್ಚಾರಣೆಯ ಮೂಲಕ ಶರಣಾಗತಿಯು ; ದ್ವಯದ ಉತ್ತರ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಅತ್ಮನಿಕ್ಷೇಪವು ಸೂಚಿತವು.

ಹೀಗೆ ಈ ಪ್ರಯೋಗವಿಧಿಗಳ ಆತ್ಮಾತ್ಮೀಯ ಭರಣ್ಯಸವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

ಸ್ವಪ್ರವೃತ್ತಿನಿವೃತ್ತಿರೇವ ಪ್ರಪತ್ತಿರಿತಿ ವಾಕ್ಯಸ್ಯ ತಾತ್ಪರ್ಯಂ

ಅತಃ ಶ್ರೀ ರಾಮಮಿಶ್ರಾದ್ಯೈ ಭರನ್ಯಾಸ ವಿವಕ್ಷಯಾ  
ಸ್ವಪ್ರವೃತ್ತಿನಿವೃತ್ತಂಶಃ ಪ್ರಪತ್ತಿರಿತಿ ಲಕ್ಷಿತಃ ||೩೬||

ಟೈತೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು. ಇತರ ಯಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಹವಿಸ್ಸಮರ್ಪಣವಿದ್ದರೂ ಈ ರಕ್ಷಾಭರನ್ಯಾಸವು ಇನ್ನೂ ಅರೂದರಿಂದ ಇತರ ಯಾಗಗಳಿಗಿಂತ ಈ ಅತ್ಯಯಾಗದಲ್ಲಾದರೋ ಅತ್ಯರಕ್ಷಾಭರನ್ಯಾಸವು ಅಧಿಕವೆಂದು ಪ್ರಯೋಗವಿಧಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳ ಸಾಕಾರ್ಯದಿಂದ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದೆಂಬುದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಅನಂತರಿಕೆ. ಅತ್ಯರಕ್ಷಾಭರನ್ಯಾಸವೇ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪವೂ; ಅದೇ ಅಜ್ಞಾನವು ಸ್ವಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆದರೆ ಶ್ರೀರಾಮಮಿಶ್ರರೇ ಮೊದಲಾದ ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರುಗಳು, ಸ್ವಪ್ರವೃತ್ತಿನಿವೃತ್ತಿಯೇ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಎಂದು ಹೇಳಿದರಲ್ಲದೆ ಅದು ಹೇಗೆ ಅವರುಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವೇ ಹೇಗೆ ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಈ ಕಾರಿಕೆಯು ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಅವರುಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಸಹ ಈ ರಕ್ಷಾಭರನ್ಯಾಸವೇ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಎಂಬುದನ್ನೇ ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಸ್ವಪ್ರವೃತ್ತಿಯನಿವೃತ್ತಿಯೇ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಅತಃ-ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಎಂದರೆ ಹಿಂದೆ ಉದಾಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅನೇಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದಲೂ, ಈ ಪ್ರಯೋಗವಿಧಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದಲೂ ಅತ್ಯರಕ್ಷಾಭರನ್ಯಾಸವೇ ಅಕಿಂಚನನ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞಾನಾದಿಂದಲೇ ಶ್ರೀರಾಮಮಿಶ್ರಾದ್ಯೈ - ಶ್ರೀರಾಮಮಿಶ್ರರೇ ಮೊದಲಾದ ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರುಗಳಿಂದ, ಭರನ್ಯಾಸ ವಿವಕ್ಷಯಾ - ಅತ್ಯರಕ್ಷಾಭರನ್ಯಾಸವೇ ಪ್ರಪತ್ತಿಯ ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯದಿಂದ, ಸ್ವಪ್ರವೃತ್ತಿನಿವೃತ್ತಂಶಃ ಪ್ರಪತ್ತಿರಿತಿ - ಭರನ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದನಂತರ ಉತ್ತರಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೇರೇ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನರೂಪ ಪ್ರಪತ್ತಿಯಿಂದ ನಿವೃತ್ತಿ ಎಂಬ ವಿಷಯವೇ ಪ್ರಪತ್ತಿಯೆಂದೂ ಅಥವಾ ಉಪಾಯಾಂತರ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ಅದರಿಂದ ನಿವೃತ್ತಿರೂಪವಾದ ಅಕಿಂಚನನೇ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಎಂದೂ, ಲಕ್ಷಿತಃ - ಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇದರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಇಷ್ಟೇ. ದೇಹವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ ಅತ್ಮನಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಸ್ವಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿಂದ ನಿವೃತ್ತಿ ಎಂಬುದು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲವು. ನಿತ್ಯನೈಮಿತ್ತಿಕ ಕರ್ಮತ್ಯಾಗವು

ಸ್ವಪ್ರವೃತ್ತಿ ನಿವೃತ್ತಿ ಎಂಬುದರಿಂದ ಎಂದಿಗೂ ಸರಿಯಾದುದಿಲ್ಲವಷ್ಟೇ. ಅದುದರಿಂದ ಸ್ವಪ್ರವೃತ್ತಿ ನಿವೃತ್ತಿ ಶಬ್ದದಿಂದ ಭಗವದ್ವ್ಯತಿರಿಕ್ತಗಳಾದ, ಮತ್ತು ಉಪಾಯಾಂತರಗಳಾದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳಿಂದ ನಿವೃತ್ತಿ ಎಂದು ಅರ್ಥಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಇಂತಹ ಸ್ವಪ್ರವೃತ್ತಿ ನಿವೃತ್ತಿಯು, ಭಗವಂತನೇ ಉಪಾಯವೇ ವಿನಾ ಇತರರಲ್ಲವೆಂದು ನಂಬಿ, ಅವನಲ್ಲೇ ಸಮಸ್ತ ಭರವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿದುದಲ್ಲದೇ ಉಂಟಾಗಲಾರದು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಸ್ವನ್ಯಾಪಾರತ್ಯಾಗವಿರಬೇಕೋ ಅಲ್ಲಿ ರಕ್ಷಾಭರಣ್ಯಾಸವಿದ್ದೇ ಇರಬೇಕು ಎಂದು ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನೂ ಹೇಳಬಹುದು ಅದುದರಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮ ಮಿಶ್ರಾದಿಗಳು ಪ್ರಪತ್ತಿಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಸದೇಶಿಸಿದುದು ಆತ್ಮರಕ್ಷಾ ಭರನ್ಯಾಸಾಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲದೆ ಆ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಚನ್ನಾಗಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಹೇಳಿದರೆಂಬ ಭಾವವು ಭರನ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡದೆ ರಕ್ಷಾಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಸ್ವಪ್ರವೃತ್ತಿ ನಿವೃತ್ತಿಯು ಎಂದಿಗೂ ಸಿದ್ಧವದು ಒಂದು ಅಮೋಘಾಭರಣವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದವನು ಅಭರಣವನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಶಕ್ತನನ್ನು ಕಾಪಾಡು ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವವರಿಂದ ತನ್ನ ಮನೋರಥವೂ ಸಿದ್ಧವದು, ಮತ್ತು ಅಭರಣವು ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವುದರಿಂದ ಸ್ವಪ್ರವೃತ್ತಿ ನಿವೃತ್ತಿಯೂ ಸಿದ್ಧವದು. ಶಕ್ತನು ಅದನ್ನು ಕಾಪಾಡಬೇಕಾದರೆ ಅಭರಣವನ್ನು ಅವನಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿಬಿಟ್ಟು ರಕ್ಷಾಭರವನ್ನೂ ಅವನಲ್ಲಡತಕ್ಕದ್ದು. ಶ್ರೀರಾಮ ಮಿಶ್ರಾದಿಗಳು ಹೇಳಿದುದು ಸ್ವಪ್ರವೃತ್ತಿ ನಿವೃತ್ತಿಯೇ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಎಂದು; ಇಲ್ಲಿ ಕಾರಿಕೆಯಲ್ಲಾದರೂ ಸ್ವಪ್ರವೃತ್ತಿ ನಿವೃತ್ತ್ಯಂತಃ ಪ್ರಪತ್ತಿಃ ಎಂದು; ಹೀಗೆ ಹೇಳುವುದರಭಿಪ್ರಾಯವು ಪ್ರಪತ್ಯತ್ವರಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾವದೊಂದು ತದ್ವಿಷಯಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೂ ಬೇಡವೆಂದು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ ಅದೀಗ ಅವರುಗಳ ತಾತ್ಪರ್ಯವೆಂಬ ಭಾವವು ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಶ್ರೀ ರಾಮಮಿಶ್ರರು ಯಾರು ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಕೆಟ್ಟಲೂರು ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರವರು ಉಚ್ಯತೆಗೊಂಡಾರರು ಎಂದು ಬರೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ಉಚ್ಯತೆಗೊಂಡಾರರು ನಾಧಮುನಿಗಳ ಶಿಷ್ಯರು. ಇವರಿಗೆ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷರೆಂಬ ಹೆಸರುಂಟು. ಶ್ರೀ ರಾಮ ಮಿಶ್ರರೆಂಬ ಹೆಸರುಂಟು ಎಂದು. ಸಾರದೀಪಿಕೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತೃವು ಶೋಮಾಶಿವಗುಂಡಾ ಎಂದು ಬರೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ಇವೀಗ ಸರಿಯಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ ಯಾಮುನೇಯರೆ ಗುರುನಾದ ಮಣಿಕ್ಕಾಲ್ ನಂಬಿಗೂ ಶ್ರೀರಾಮ ಮಿಶ್ರರೆಂಬ ಹೆಸರುಂಟು.

ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಮುಂದಿನ ಕಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ರಕ್ಷಾಪೇಕ್ಷೆಯೇ ಸಾಲದೇ? ಭರನ್ಯಾಸವು ಹೇಗೆ ಅವಶ್ಯಕವು? ಎಂಬುದು ಕೆಲವರ ಆಕ್ಷೇಪವು ರಕ್ಷಾಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನು ಯಾಚಿಸಿದನಂತರ, ಸ್ವಪ್ರ

### ಭರನ್ಯಾಸಸ್ಯ ಅವಶ್ಯಕತ್ವಂ

ಅಕ್ಕತೇತು ಭರನ್ಯಾಸೇ ರಕ್ಷಾಪೇಕ್ಷಣ ಮಾತ್ರತಃ ।

ಪಶ್ಚಾತ್ಸಂಸ್ಕಾರಯತ್ನ ವಿರತಿನಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಲೋಕನತ್ ॥೨೯॥

ವೃತ್ತಿ ನಿವೃತ್ತಿಯುಂಟಾಗಬೇಕೆಂದೂ ಅದೇ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿಂದೂ ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರುಗಳು ಹೇಳಿದರು. ಇದು ಆತ್ಮಾತ್ಮೀಯ ಭರನ್ಯಾಸವಿಲ್ಲದೆ ಉಂಟಾಗದೆಂದು ಮುಂದಿನ ಕಾರಿಕೆಯಿಂದ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ.

### ಭರನ್ಯಾಸದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯು.

ಅರ್ಥ:—ಭರನ್ಯಾಸೇ - ಭರನ್ಯಾಸವು, ಅಕ್ಕತೇತು - ಮಾಡಲ್ಪಡದೇ ಇರಲಾಗಿ, ಇಲ್ಲಿ ತು ಶಬ್ದವು ಶಬ್ದವನ್ನೂ ವ್ಯಾವರ್ತಿಸುತ್ತದೆ; ಇಲ್ಲಿ ಶಬ್ದವು ಯಾವುದೆಂದರೆ ಭರನ್ಯಾಸವಿಲ್ಲದೆ ಸ್ವಪ್ರಯತ್ನ ನಿವೃತ್ತಿರೂಪವಾದ ನಿರ್ಭರತ್ವವು ಉಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು; ಹಾಗಾದರೆ ಹೇಗೆ ಭರನ್ಯಾಸವಿಲ್ಲದೆ ಬರೀ ರಕ್ಷಾಪೇಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಿಂದ ಸ್ವಪ್ರಯತ್ನ ನಿವೃತ್ತಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ? ಎಂಬುದು ಶಬ್ದ; ಈ ಶಬ್ದವ್ಯಾವೃತ್ತಿಯು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ, ಭರನ್ಯಾಸವು ಮಾಡಲ್ಪಡದೇ ಹೋದರೆ, ರಕ್ಷಾಪೇಕ್ಷಣ ಮಾತ್ರತಃ-ರಕ್ಷಾಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಾಡುವದರ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ, ಸ್ವಯಂತ್ನವಿರತಿಃ - ಸ್ವಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ನಿವೃತ್ತಿಯು, ನ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿತಿ - ಸಿದ್ಧಿಸುವದಿಲ್ಲವು; ಹೇಗೆಂದರೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಲೋಕನತ್ - ಲೋಕದೃಷ್ಟಾಂತದಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಒಬ್ಬನು ತನ್ನ ಧನವನ್ನು ಈ ಅಪತ್ಯಾಲದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಆಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೇನೇ ನೀನೇ ರಕ್ಷಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ತನ್ನ ಧನವನ್ನು ಒಬ್ಬ ಸಮರ್ಥನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟರೆ ತಾನು ನಿರ್ಭರನಾಗಿ ಆ ಧನದ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಏನೊಂದೂ ಪ್ರವರ್ತಿಸದೆ ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಇರಬಹುದು. ಆದರೆ ಹಾಗೆಮಾಡದೆ ಧನವನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು ಎಂಬ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೇನಾತ್ರದಿಂದ, ಸ್ವಪ್ರವೃತ್ತಿ ನಿವೃತ್ತಿರೂಪ ನಿರ್ಭರತ್ವವುಂಟಾಗಲಾರದು. ಯಾವಾಗ ಕಳ್ಳರು ಬಂದು ಕದ್ದೊಯ್ದರೋ ಎಂಬ ಭೀತಿಯೂ ಚಿಂತೆಯೂ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೂ ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲವು,

೧ ಆದುದರಿಂದ ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರ ಸ್ವಪ್ರವೃತ್ತಿ ನಿವೃತ್ತಿಯೇ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು, ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಲಕ್ಷಣವಾಕ್ಯದ ತಾತ್ಪರ್ಯವೇನೆಂದರೆ :—ಆತ್ಮರಕ್ಷಾ



ಭರವು, ಓ ಕೃಪಾಸಾಗರನೇ ನಿನ್ನದೇ ವಿನಾ ನನಗೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸಂಬಂಧ  
ವಿಲ್ಲವು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಭರನ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ, ಅನಂತರ ಅದರಿಂದ ಸ್ವಪ್ರವೃ  
ತ್ತಿಯ ನಿವೃತ್ತಿಯುಂಟಾಗಿ ತನಗೆ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆಂಬ  
ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

೨. ಹಾಗೆಯೇ ಭರತಮುನಿಗಳ ಲಕ್ಷಣವಾಕ್ಯವಾದ

ಅನನ್ಯಸಾಧ್ಯೇ ಸ್ವಾಭೀಷ್ಟೇ ಮಹಾವಿಶ್ವಾಸಪೂರ್ವಕಂ ।

ತದೇಕೋಪಾಯತಾ ಯಾಚ್ಛಾ ಪ್ರಸತ್ತಿಶ್ಚರಣಾಗತಿಃ॥ ಎಂಬುದರ  
ತಾತ್ಪರ್ಯವೇನೆಂದರೆ, ಗೋಪ್ತೃತ್ವ ವರಣರೂಪವಾದ ಅಜ್ಞವಿಲ್ಲದೆ ಸರ್ವಪಿ  
ಸಿದ ಭರನ್ಯಾಸವನ್ನು ಅಜ್ಞಾಕುಸುನವಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ, ಈ ಅವಶ್ಯಕವಾದ  
ಅಜ್ಞವಾಗಿರುವ ಉಪಾಯತ್ವ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಿಂದ ಭರಸ್ವೀಕಾರ ಸಿದ್ಧಿಯುಂಟಾಗು  
ತ್ತದೆ ಎಂಬುದು (೧೦೫೪ ನೆಯ ಪುಟನೋಡಿ)

೩. ಹಾಗೆಯೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀತಂತ್ರದ ಲಕ್ಷಣವಾಕ್ಯವಾದ “ಆತ್ಮಾತ್ಮೀಯ ಭರ  
ನ್ಯಾಸೋ ಹ್ಯಾತ್ಮನಿಕ್ಷೇಪ ಉಚ್ಯತೇ” ಆತ್ಮ ಭರನ್ಯಾಸವೂ ಮತ್ತು ಉಪಾಯ  
ಫಲಾದಿಗಳ ಭರನ್ಯಾಸವೂ, ಆತ್ಮ ನಿಕ್ಷೇಪರೂಪ ಅಜ್ಞ ಎಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.  
ಹೀಗೆಯೇ ಅಹಿಂಸಾಧ್ಯ ಸುಹಿತೆ, ಸಾತ್ಯಕೀತಂತ್ರ ಮೊದಲಾದ ಬಹು ಪ್ರಮಾಣ  
ಗಳು ಭರನ್ಯಾಸವೇ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಅದುದರಿಂದ ಇದೇ ಅಜ್ಞ  
ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಇದಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲದೆ ಇತರ ಲಕ್ಷಣ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸ  
ತಕ್ಕದ್ದು ನ್ಯಾಯವೆಂಬ ಭಾವವು. ಈ “ಆತ್ಮಾತ್ಮೀಯ ಭರನ್ಯಾಸಃ” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ  
ತನ್ನ ಮತ್ತು ತನಗೆ ಸೇರಿದವರ ರಕ್ಷಾಭರವೆಂದು ೧೦೬೩ ನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಬರೆ  
ದಿರುತ್ತದೆ. ಸ್ವಾಮಿ ನಿಗಮಾಂತ ದೇಶಿಕರ ನ್ಯಾಸವಿಂಶತಿಯ ೧೪ ನೆಯ ಶ್ಲೋಕ  
ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮೀಯ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಉಪಾಯಫಲಾದಿ ಎಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ  
ಮಾಡಿರುವುದರಿಂದ ಆತ್ಮಭರವೇನು, ಆತ್ಮೀಯವಾದ ಉಪಾಯ ಫಲಗಳೇನು ಇವು  
ಗಳ ಭರನ್ಯಾಸವೆಂದು ಅರ್ಥಮಾಡುವುದೂ ಸರಿಯಾದುದರಿಂದ ಇವೂ ಕೂಡ  
ಅಲ್ಲಿಯೂ ಅಂತರ್ಗತವು ಇದು ಯಥಾರ್ಥ ಭರನ್ಯಾಸ ಪರವಾದ ವಾಕ್ಯವು ಈ  
ಮೂರು ಲಕ್ಷಣವಾಕ್ಯಗಳಿಗೂ ಅರ್ಧಹೇಳಿ ಸಮನ್ವಯಮಾಡಿ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧ  
ವಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರಿಸ ವದೇ ಮುಖ್ಯವು. ಮೂರನೆಯದರಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞಿಯು ಸಾಕಷ್ಟಿ  
ತ್ತಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಮೊದಲನೆಯದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಪ್ರವೃತ್ತಿ ನಿವೃತ್ತಿಗೂ ಭರನ್ಯಾ  
ಸಕ್ಕೂ ವ್ಯಾಸ್ಯ ವ್ಯಾಸಕ ಭಾವರೂಪದಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞಾಜ್ಞಾಭಾವವಿರುವುದರಿಂದ ಅಭೇ  
ದವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಎಲ್ಲಿ ಭರನ್ಯಾಸವಿದೆಯೋ ಅಲ್ಲಿ ಸ್ವಪ್ರ  
ವೃತ್ತಿ ನಿವೃತ್ತಿಯುಂಟು. ಎಲ್ಲಿ ಭರನ್ಯಾಸವಿಲ್ಲವೋ, ಅಲ್ಲಿ ಸ್ವಪ್ರವೃತ್ತಿ ನಿವೃತ್ತಿ

ಪ್ರಪತ್ತಿ ಲಕ್ಷಣ ವಾಕ್ಯಾನಾಂ ಐಕಕಂಠ್ಯಂ ಸಿದ್ಧಮ್

ಆಕಿಂಚನ್ಯ ಭರನ್ಯಾಸೋಪಾಯತ್ವ ಪ್ರಾರ್ಥನಾತ್ಮನಾಂ |

ತ್ರಯಾಣಾಂ ಸೌಹೃದಂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಂ ಯಃ ಪಶ್ಯತಿ ಸ ಪಶ್ಯತಿ ||೪||

ಯಿರುವಿಲ್ಲವೆಂದು ಎರಡಕ್ಕೂ ಸಾಮಾನ್ಯವನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದು. ಮತ್ತು ಎರಡ ನೆಯದರಲ್ಲಿ ಉಪಾಯತ್ವ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೂ ಭರನ್ಯಾಸಕ್ಕೂ ಜನ್ಯ ಜನಕಭಾವ ವಿರುವದರಿಂದ ಅಜ್ಞಾಂ ಜ್ಞ ಭಾವದಿಂದ ಎರಡಕ್ಕೂ ಅಭೇದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂದು ಭಾವಿಸುವದರಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆ ಈ ಮೂರು ಲಕ್ಷಣವಾಕ್ಯಗಳು ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧವಾದವಲ್ಲವು, ಮೂರೂ ಐಕಕಂಠ್ಯದಿಂದ ಭರನ್ಯಾಸವೇ ಅಜ್ಞ ಎಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತವೆಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ, ಮುಂದಿನ ಕಾರಿಕೆಯನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಮೂರು ವಾಕ್ಯಗಳ ತಾತ್ಪರ್ಯಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಮರ್ಶಿಸಿ ತಿಳಿದು ಐಕಕಂಠ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವನೇ ಜ್ಞಾತಾ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಮೂರುವಿಧ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಲಕ್ಷಣವಾಕ್ಯಗಳಿಗೂ ಐಕಕಂಠ್ಯವು ಸಿದ್ಧವು

ಆಕಿಂಚನ್ಯಭರನ್ಯಾಸೋಪಾಯತ್ವ ಪ್ರಾರ್ಥನಾತ್ಮನಾಂ - ಶ್ರೀರಾಮ ವಿಶ್ವರ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ತೋರುವ ಆಕಿಂಚನ್ಯವೇನು, ಲಕ್ಷ್ಮೀತಂತ್ರವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳ ಲ್ಪಟ್ಟ ಭರನ್ಯಾಸವೇನು, ಭರತಮುನಿಯ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ತೋರುವ ಉಪಾಯ. ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಏನು, ಈ ರೂಪಗಳಾಗಿರುವ, ತ್ರಯಾಣಾಂ - ಮೂರಕ್ಕೂ ಸಹ, ಸೂಕ್ಷ್ಮಂ - ಮಂದಮತಿಗಳಿಗೆ ತೋರಲು ಅಸಾಧ್ಯವಾದ, ಸೌಹೃದಂ - ಪರ ಸ್ಪರ ಐಕಕಂಠ್ಯರೂಪ ಮೈತ್ರಿಯನ್ನು, ಯಃ - ಯಾವನು, ಪಶ್ಯತಿ - ತಿಳಿಯು ತ್ತಾನೋ, ಸಃ - ಅವನೇ, ಪಶ್ಯತಿ - ಸರಿಯಾದರ್ಥವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿದ ಬುದ್ಧಿ ವಂತನು ಆಕಿಂಚನ್ಯ ವೆಂದರೆ ಸ್ವರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಉಪಾಯಾಂತರದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿಲ್ಲವೇ ಎಂಬದಾಗಿ ತನ್ನ ಆಶಕ್ತಿ ಪ್ರದರ್ಶನವು; ಭರನ್ಯಾಸವೆಂದರೆ ಸ್ವರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಉಪಾಯಾಂತರದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗೆ ತಾನು ಆಶಕ್ತನಾದೆನೇ ಎಂದು ಸ್ವರಕ್ಷಾಭರವನ್ನು ಶಕ್ತನಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸುವದು; ಉಪಾಯತ್ವ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಎಂದರೆ ಸ್ವರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಉಪಾಯಾಂತರದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗೆ ತಾನು ಆಶಕ್ತನಾಗಿದ್ದೇನೆಯಾದುದರಿಂದ ಆ ಉಪಾಯಾಂತರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನೀನೇ ನಿಂತು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು; ಹೀಗೆ ಮೂರೂ ಒಂದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಉಳ್ಳವೇ

ವಿನಾ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲವು ; ಆಕಿಂಚನ್ಯ ಪ್ರದರ್ಶನದಲ್ಲೂ ಉಪಾಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಯಲ್ಲೂ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಒಂದೇಯಾಗಿ ಇನ್ನೂ ಭರವಸೆ ಸಮರ್ಪಿಸದೇ ಇರುವ ಸ್ಥಿತಿಯು, ಇಷ್ಟೇ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೇ ಬೇರೆ ಯಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಮೂರಕ್ಕೂ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೇನೂ ಇಲ್ಲವು. ಇವೆರಡರೊಂದಿಗೂ ಭರಸಮರ್ಪಣ ವಾವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಅವುಗಳ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಹಾಗೆ ಶ್ರೀ ರಾಮ ಮಿಶ್ರರೂ ಭರತಮುನಿಗಳೂ ಹೇಳಿದರೇ ವಿನಾ ಅನ್ಯಥಾ ಇಲ್ಲವು. ಎಲ್ಲಾ ಒಂದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳುಳ್ಳವೆಂಬ ಭಾವವು ಆಕಿಂಚನ್ಯವಿದ್ದರೇನೆ ಭರನ್ಯಾಸವು. ಎಲ್ಲಿ ಆಕಿಂಚನ್ಯವಿದೆಯೋ ಅಲ್ಲಿ ಭರನ್ಯಾಸವು, ಆಕಿಂಚನ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಭರನ್ಯಾಸವಿಲ್ಲ ವೆಂದು ತೋರಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದರು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಭರನ್ಯಾಸ ಪೂರ್ವಕಾಲಿಕ ಸ್ವಪ್ರವೃತ್ತಿ ನಿವೃತ್ತಿ ಎಂದರೆ ಉಪಾಯಾಂತರ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗೆ ಅಶ ಕ್ತನೇ, ಅದುದರಿಂದ ಅದರಿಂದ ತಾನು ನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದೇನೆಂದು ಆಕಿಂಚನ್ಯ ವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ, ನಾನೇ ಆ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಅದರ ಫಲವ ನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ಎಂಬ ಭಾವವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಸ್ವಪ್ರವೃತ್ತಿ ನಿವೃತ್ತಿಯು ಭರನ್ಯಾಸ ಉತ್ತರಕಾಲಿಕವೆಂದರೆ, ಭರನ್ಯಾಸವನ್ನು ಅಜ್ಞಾಕರಿಸಿದಂತಾಯಿತು; ಆಗ ಸ್ವಪ್ರವೃತ್ತಿ ನಿವೃತ್ತಿ ಎಂದರೆ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಮಾಡಿ ತಾನು ಕೃತಕೃತ್ಯ ನಾದುದರಿಂದ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೂ ಯಿಲ್ಲದ ಅವಸ್ಥೆಯೇ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ನಿವೃತ್ತಿ ಎಂಬುದರ - ಧವು

ಭರತಮುನಿಯ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಾದರೇ ಉಪಾಯತ್ವ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಿಂದಲೇ ಭರನ್ಯಾಸಕಾರ್ಯ ಉಂಟಾಗುವದರಿಂದ ಹಾಗೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೇ ವಿನಾ, ಗೋಪ್ತೃತ್ವ ವರಣರೂಪ ಅಜ್ಞಾಕೃತಲೂ ಇದು ಬೇರೆಯಾದುದಲ್ಲವು. ಹೀಗೆ ಈ ವಾಕ್ಯಗಳ ಲ್ಲಡಗಿರುವ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾರ್ಥವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿದವನೇ ಕ.ಶಲಿಯೇ ವಿನಾ, ಅಜ್ಞಗಳಾದ ಇವುಗಳನ್ನು ಅಜ್ಞ ಎಂದು ಭಾವಿಸುವವನು ಕುಶಲಿಯಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು.

ಅದುದರಿಂದ ಶ್ರೀ ರಾಮಮಿಶ್ರರ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೂ, ಭರತಮುನಿಗಳ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೂ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷ್ಮೀತಂತ್ರ, ಅರ್ಹಭ್ಯಾಧ್ಯಾ ಸಂಹಿತಾ ನೊದಲಾದ ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೂ ಅತ್ಯಂತ ಸಾಮಾನ್ಯ ಉಂಟೇ ವಿನಾ ಪರಸ್ಪರವಿರೋಧವಿಲ್ಲವು. ಈ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಗ್ರಹಿಸಲಾರರೆಂಬ ಭಾವವು. ಅಂತಹ ಸೂಕ್ಷ್ಮವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿದ ವರೇ ಬಲ್ಲವರು ಎಂದು ಯಾ ಪಶ್ಯತಿ ಸ ಪಶ್ಯತಿ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಮೂರು ಲಕ್ಷಣವಾಕ್ಯಗಳಿಗೂ ಐಕಕಂಠ್ಯವು ಸಾಬ್ಬ ಪ್ರಪದಸಾಧಿಕಾರದ ಅದಿ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಹ ವ್ಯಕ್ತವು. ಹೇಗೆಂದರೆ ಭರನ್ಯಾಸಂ ಯಾಚ್ಛಾನ್ವಿತ ಮಭಿ ವದಂತಿ ಪ್ರಪದನಂ ಎಂದು ಯಾಚ್ಛಾಯೊಂದಿಗೆ ಭರನ್ಯಾಸವು ಸೇರಿರುವದರಿಂದ

### ಅಥ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಸ್ವರೂಪಂ ನಿಗಮಯತಿ

ಇಪ್ಪಡಿ ಅಜ್ಞ ಪಜ್ಞಾಕ ಸಂಪನ್ನಮಾನ ಆತ್ಮರಕ್ಷಾ ಭರನ್ಯಾಸವೇ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಮೆಲ್ಲಾ ತ್ತಿಲುಮ್ ಪ್ರಧಾನವಿಧೇಯಮೆನ್ನು ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣು ಚಿತ್ತ ವಾದಿಹಂಸಾಂಬುವಾಹ ವರದಾಚಾರ್ಯಾದಿಗಳ ಸಜ್ಜಹಿತಾರ್‌ಗಳ್.

ಭರತಮುನಿಗಳ “ತದೇಕೋಪಾಯತಾ ಯಾಚ್ಛಾ ಪ್ರಪತ್ತಿಶ್ಚರಣಾಗತಿಃ” ಎಂಬ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀತಂತ್ರವಾಕ್ಯಕ್ಕೂ ಅಭೇದವು ಏರ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇತಃ ಪಶ್ಯಾದ್‌ಸದ್ಯತೇನ ನಿರಪೇಕ್ಷಣ ಭವತಾ ಸಮರ್ಥಃ ಎಂಬ ಮತಿ ವಿಶೇಷವು ಇರುವದರಿಂದ ಶ್ರೀ ರಾಮಮಿಶ್ರರ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಸ್ವಸೃಷ್ಟಿ ನಿವೃತ್ತಿಗೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀತಂತ್ರವಾಕ್ಯಕ್ಕೂ ಅಭೇದವು ಏರ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಪ್ರಪತ್ತಿ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಿಗಮನಮಾಡಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ಇಪ್ಪಡಿ ಈ ಮೇಲೆ ಉಪಪಾದಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಅಜ್ಞಪಂಚಕ ಸಂಪನ್ನಮಾನ-ಅಜ್ಞ ಪಜ್ಞಾಕಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ, ಆತ್ಮರಕ್ಷಾ ಭರನ್ಯಾಸವೇ, ಪ್ರಪತ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಮೆಲ್ಲಾ ತ್ತಿಲುಮ್ - ಪ್ರಪತ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೆಲ್ಲಾದರಲ್ಲೂ, ಪ್ರಧಾನ ವಿಧೇಯ ಮೆನ್ನು - ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವಿಧಿಸಿರುವದು ಎಂದು ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು ಚಿತ್ತರ, ವಾದಿಹಂಸಾಂಬುವಾಹರು, ವರದಾಚಾರ್ಯರೇ ವಾದಲಾದವರು, ಸಜ್ಜಹಿತಾರ್‌ಗಳ್ - ಪ್ರಪನ್ನ ಪಾರಿಜಾತ ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿ ಹೇಳಿದರು. ಇಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪಡಿ ಎಂದು ಹೇಳಿದುದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯ ಸಮ್ಮತವಾದುದು ಈಗ ತಾವು ಮಾಡಿರುವ ಪ್ರಪತ್ತಿಸ್ವರೂಪ ನಿರೂಪಣವೆಂಬ ಭಾವವು. ಅಜ್ಞ ಪಜ್ಞಾಕ ಸಂಪನ್ನಮಾನ ಆತ್ಮರಕ್ಷಾಭರನ್ಯಾಸವೆಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಭರನ್ಯಾಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞ ಪಜ್ಞಾಕಗಳೂ ಇದ್ದರೇನೇ ಭರನ್ಯಾಸ ಸಿದ್ಧಿಯು ಎಂಬದು ತಿಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಎಲ್ಲೋ ಒಂದು ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ನೇರವಿವರಿಸುವಲ್ಲಿವು. ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲೂ ಇಂತಹ ಅಜ್ಞ ಪಜ್ಞಾಕಯುಕ್ತವಾದ ರಕ್ಷಾ ಭರನ್ಯಾಸವೇ ಅಜ್ಞ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಆಗಲಿ ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯ ಸಮ್ಮತಿ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಉಂಟೋ ಎಂದರೆ ಉಂಟು ಎಂದು ಮೂರು ಮಹನೀಯರುಗಳಾದ ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಹಾಗೆಯೇ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಅಥ ಕರ್ತವ್ಯತ್ವ ಶಙ್ಕಾ ಪರಿಹಾರ: ಶೇಷತ್ವ ಜ್ಞಾನಮಾತ್ರಂ ನಾಲಮ್.

ಇವ್ವಿಡತ್ತಿಲ್ ಶಿಲರ್ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥ ತತ್ತ್ವಮ್ ತೆಳಿನ್ದ ಪೋದೇ ಶೇಷತ್ವಾನು ಸಂಧಾನಮ್ ಪಣ್ಣೆನಾನಮೋ ? (೧) “ಸ್ವೋಚ್ಛೇದನೇಚ್ಛಾ

ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣು ಚಿತ್ತ ರೆಂಬುವರು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರ ಪ್ರಶಿಷ್ಯರು, ಶ್ರೀ ವರದಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ (ನಡಾದೂರ್ ಆಮ್ನಾಳ್‌ರವರಿಗೆ) ಅಚಾರ್ಯರು. ಇದರಿಂದ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರಿಗೂ ಸಮ್ಮತವಾಗಿ ಪರಂಪರೆಯಾ ಬಂದುದೊಂದು ಊಹಿಸಬಹುದು. ಶ್ರೀನಾದಿ ಹಂಸಾಂಬುವಾಹರು ಶ್ರೀ ನಿಗಮಾಂತ ದೇಶಿಕರಿಗೆ ನೋವರನಾನಂದಿರು ಮತ್ತು ಅಚಾರ್ಯರು, ಇವರು ನಡದೂರ್ ಆಮ್ನಾಳ್‌ರವರ ಶಿಷ್ಯರು. ವರದಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ನಡದೂರ್ ಆಮ್ನಾಳ್ ಎಂದು ಅಪರನಾಮಧೇಯವು. ಶ್ರೀ ನಿಗಮಾಂತದೇಶಿಕರಿಗೆ ಪ್ರಾಚಾರ್ಯರು. ಇಲ್ಲಿ ಅದಿ ಪದದಿಂದ ಪರಾಶರ ಭಟ್ಟರು ಸುಧರ್ಶನಾಚಾರ್ಯರು ಮೊದಲಾದವರು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟರು. ಅಜ್ಞಾನವಾದುದು, ಅದರ ಸಮರ್ಪಣವನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡತಕ್ಕದೆಂಬುದನ್ನು ಸ್ವಾಮಿ ದೇಶಿಕರವರು ನ್ಯಾಸದಶಕದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಮುಂದೆ ಕರ್ತವ್ಯಾಂಶದಲ್ಲಿನ ಶಙ್ಕಾ ಪರಿಹಾರವು, ಶೇಷತ್ವ ಜ್ಞಾನಮಾತ್ರ ಪ್ರಪತ್ತಿಯಲ್ಲವು.

ಮುಂದೆ ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನ ಮಾತ್ರವೇ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು, ಇಷ್ಟಮಾತ್ರವಿದ್ದರೆ ಸಾಕು, ಬೇರೆ ಯಾವ ಅನುಷ್ಠಾನವೂ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲವೆಂಬ ಕೆಲವರ ಮತವನ್ನು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷರೂಪದಲ್ಲಿ ಅನುನಾದಮಾಡಿ ಹೇಳಿ, ಆ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವ್ವಿಡತ್ತಿಲ್ - ಪ್ರಪತ್ತಿ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಶಿಲರ್ - ಕೆಲವರು. ಇದಕ್ಕೆ ಕ್ರಿಯಾಪದವು ಶೋಲ್ಲುವರ್‌ಗಳ ಎಂದು ಮುಂದೆ ಇದೆ. ಏನನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಎಂದರೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ:— “ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥ ತತ್ತ್ವಮ್ ತೆಳಿನ್ದ ಪೋದೇ - ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥದ ಯಾಥಾತ್ಮ್ಯವು ತಿಳಿದಾಗಲೇ, ಶೇಷತ್ವಾನುಸಂಧಾನಂ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಶೇಷಿಯು ತಾನು ಅವನಿಗೆ ಶೇಷನು ಎಂದು ಅನುಸಂಧಾನವನ್ನು, ಪಣ್ಣೆನಾನಮೋ - ಮಾಡಿದ ನಲ್ಲವೋ ಎಂದರೆ ಮಾಡಿದರೆ ಸಾಲದೋ ? ಮುಂದೆ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಯು ಉದಾ

(೧) ವಿಷ್ಣು ತತ್ವ.

ಯಾದಿ ತೇ ಸ್ವಸತ್ತಾಯಾಂ ಸ್ಪೃಹಾಯಾದಿ ಆತ್ಮದಾಸ್ಯಂ ಹರೇ ಸ್ವಾಮ್ಯಂ ಸ್ವಭಾವಂ ಚ ಸದಾ ಸ್ಮರ" ಎನ್ನದುವುಮ್ ಪರಮ ಪುರುಷಾರ್ಥ ತದುಪಾಯಜ್ಞಿ ವೇಣ್ಡಿಯಿರುನ್ನಾಯಾಗಿಲ್ ನೀ ದಾಸನಾಯ್ ಈಶ್ವರನ್ ಸ್ವಾಮಿಯಾಯ್ ಇರುಕ್ಕಿರದು ಸ್ವಭಾವ ಸಿದ್ಧಮೆನ್ನು ತತ್ವತ್ತಿಲ್ ತೇವೋಡೆ ವರ್ತಿ ಯೆ ಪಡಿಯನ್ನೋ? ಅನಾಲಿಪ್ಪೋದು ಆತ್ಮ ಸಮರ್ಪಣ ಮೆನ್ನೊರು ವಿಧೇಯ ಮುಂಡೋ ವೆನ್ನು ಶೊಲ್ಲುವರ್ಗಳ್.

ಹರಿಸಬಹುದಾದ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೇಳಿ ಅದಕ್ಕೆ ಅವರುಗಳು ಹೇಳಬಹುದಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಅನುವದಿಸುತ್ತಾರೆ. ತೇ - ನಿನಗೆ, ಸ್ವೋಜ್ಜೀವನೇಚ್ಚಾ ಯಾದಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ದೆಶೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಳಬೇಕೆಂಬ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿದ್ದದಾದರೆ, ಪರಮ ಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕೆಂಬ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಇದ್ದುದಾದರೆ ಅದಕ್ಕಾಗಿ, ಸ್ವಸತ್ತಾಯಾಂ ಸ್ಪೃಹಾ ಯಾದಿ - ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನದಿಂದ ನೀನು ಸತ್ತೆಯನ್ನು ಹೊಂದ ಬೇಕೆಂಬ ಆಶೆಯಿದ್ದರೆ, ಅದನ್ನು ಹೊಂದಲು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಉಪಾಯದಲ್ಲಿ ಆಶೆಯಿದ್ದರೆ ಎಂಬರ್ಥವು, ಆತ್ಮದಾಸ್ಯಂ - ನೀನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ದಾಸನಾಗಿರುವದನ್ನೂ, ಹರೇ ಸ್ವಾಮ್ಯಂ ಚ - ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿರುವನು ಎಂಬ ಭಾವವನ್ನೂ, ಸಹ, ಸ್ವಭಾವಂ - ಇದು ಸ್ವಭಾವಸಿದ್ಧವಾದುದೆಂಬುದನ್ನು ಸದಾ ಸ್ಮರ - ಯಾವಾಗಲೂ ಸ್ಮರಿಸು. ಈ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥವನ್ನು ಸ್ವಾಮಿ ದೇಶ ಕರೇ ಮುಂದೆ ಅನುವಾದಮಾಡಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಎನ್ನದುವುಮ್ - ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದೂ, ಪರಮ ಪುರುಷಾರ್ಥವೇನು, ತದುಪಾಯಜ್ಞಿ ಅದನ್ನು ಹೊಂದುವ ಉಪಾಯವೇನು, ಇವುಗಳನ್ನು, ವೇಣ್ಡಿಯಿರುನ್ನಾಯಾಗಿಲ್ - ನೀನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದುದಾದರೆ, ನೀ ದಾಸನಾಯ್ - ನೀನು ದಾಸನಾಗಿ, ಈಶ್ವರನ್ ಸ್ವಾಮಿ ಯಾಯ್ - ಈಶ್ವರನು ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿ, ಇರುಕ್ಕಿರದು - ಇರುವದು ಸ್ವಭಾವ ಸಿದ್ಧವಾದುದೆಂದು ತತ್ವತ್ತಿಲ್ ತೇವೋಡೆ - ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನದೊಂದಿಗೆ ವರ್ತಿ - ಸದಾ ಇರು, ಯೆನ್ನಪಡಿಯನ್ನೋ - ಎಂದು ಹೇಳಿದಹಾಗಲ್ಲವೋ ಅನಾಲ್ - ಹೀಗಾದನಂತರ, ಇಪ್ಪೋತು - ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣವೆಂದ, ಒರುವಿಧೇಯ ಮುಂಡೋ - ಒಂದು ಅನಿಷ್ಠಾನಕ್ರಮ ಉಂಟೋ? ಎನ್ನು - ಎಂಬದಾಗಿ ಶೊಲ್ಲುವರ್ಗಳ್ - ಹೇಳುವರು, ಎಂದರೆ ಅಕ್ಷೇಪಿಸುವರು ಎಂಬರ್ಥವು. ಈ ಮೇಲಿನ ಪ್ರಮಾಣಪ್ರಕಾರ ಮುಖ್ಯತತ್ವ ನೀನು ಎಂದರೆ ಶ್ರೀ ಹರಿಯು ಸಹ ಸ್ವಾಮಿಯು, ನಾವು ಆತನಿಗೆ ಸಹಜ ದಾಸ

ಇದುವುಮ್ ವಾಕ್ಯಜನ್ಯಜ್ಞಾನ ಮಾತ್ರತ್ತಾಲೇ ಮೋಕ್ಷಮನ್ಯೈಪ್ಪೋಲಿ  
ಅನಾದರಣೀಯಮ್

ಭೂತರು, ಈ ಜ್ಞಾನವು ಪರಮ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೂ ತದುಪಾಯಕ್ಕೂ  
ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕವು, ಇದರ ಅನುಸಂಧಾನವು ಯಾವಾಗಲೂ ಇರತಕ್ಕದ್ದು. ಇಷ್ಟು  
ಮಾತ್ರ ಈ ಪ್ರಮಾಣಾನುಸಾರ ಸಾಲದೇ, ಇನ್ನು ಬೇರೇ ಭರಣ್ಯಸಾನುಷ್ಠಾನ  
ವೆಂಬುದು ಯಾವುದು? ಎಂದು ಆಕ್ಷೇಪವು ಇದಕ್ಕೆ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ  
ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:—ಇದುವುಮ್ - ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯರೂಪಾಕ್ಷೇ  
ಪವೂ ಸಹ, ಇದುವುಮ್ ಎಂದಿರುವದರಿಂದ ಮೇಲೆಅನುವದಿಸಿದ ಇತರ ಆಕ್ಷೇ  
ಪಗಳಿಗಾಗಿ, ಎಂಬ ಭಾವವು; ವಾಕ್ಯಜನ್ಯ ಜ್ಞಾನಮಾತ್ರತ್ತಾಲೇಮೋಕ್ಷಮ್-  
ತತ್ತ್ವಮಸಿ” ಇತ್ಯಾದಿ ಉಪನಿಷದ್ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತ್ಪನ್ನವಾದ ಜ್ಞಾನಮಾತ್ರ  
ದಿಂದಲೇ ಮೋಕ್ಷವು, ಎನ್ನೈಪ್ಪೋಲಿ - ಎಂದು ಶಾಂಕರರು ಹೇಳುವಹಾಗಿ,  
ಅನಾದರಣೀಯಮ್-ಗಮನಿಸಲು ಅರ್ಹವಾದುದಲ್ಲವು. ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಸ್ವಾಮಿ  
ನಾವು ಅವನಿಗೆ ದಾಸರು ಎಂಬ ಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದಂಟಾಗುವ ಜ್ಞಾನವೇ ಮೋಕ್ಷ  
ಸಾಧಕವು, ಬೇರೆ ಪ್ರಪತ್ತ್ಯನುಷ್ಠಾನವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಏನು? ಎಂದರೆ ಅದ್ವೈತಿಯ  
ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೂ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೂ ಏನೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.  
ಅದ್ವೈತಿಗಳು ತತ್ತ್ವಮಸಿ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ಮೋಕ್ಷವೆಂದು  
ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಹಾಗೆ, ಶಾಸ್ತ್ರಜನ್ಯವಾದ ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ಮೋಕ್ಷ  
ವೆಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ವಾಕ್ಯಜನ್ಯ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಮೋಕ್ಷವೆಂದಿಗೂ  
ಉಂಟಾಗಲಾರವೆಂದೂ, ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನದಿಂದಮಾತ್ರವೇ ಮೋಕ್ಷವೆಂದೂ  
ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ತೋರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ವಾಕ್ಯಜನ್ಯಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ಮೋಕ್ಷ  
ವೆಂದರೆ ಉಪಾಸನ ವಿಧಿಗೆ ವೈಯರ್ಥ್ಯವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ; ಹಾಗೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ  
ಪ್ರಪತ್ತಿಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಬಹು ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಗೆ ವೈಯರ್ಥ್ಯವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ  
ಎಂಬ ಭಾವವು; ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನವೇ ಸಾಕು, ಭರಣ್ಯವವು ಅವಶ್ಯಕವಲ್ಲವು ಎಂಬ  
ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಅನಾದರಣೀಯವೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಅನಾದರಣೀಯ  
ವೆಂದರೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ:—ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಆತ್ಮನಿಕ್ಷೇಪದಲ್ಲೂ ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನವೂ  
ಅವಶ್ಯಕವಾದುದರಿಂದ, ಅದಕ್ಕೂ ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನಕ್ಕೂ ಏನೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲ  
ವೆಂಬಾಕ್ಷೇಪಕ್ಕೂ ಕೂಡ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

### ಪ್ರಪತ್ತಿಃ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತರೂಪೇತಿ ವಿಧೇಯಾ

ಜಿತಕೌಸ್ತುಭಚೌರ್ಯಸ್ಯ ಸಮ್ರಾಜ ಸ್ಸರ್ವಸಾಕ್ಷಿನೌಂ ।

ಶಿಷ್ಯಂ ಹ್ಯಾತ್ಮಾಪಹಾರಸ್ಯ ನಿಷ್ಕೃತಿಸ್ಸಪ್ತಭರಾರ್ಪಣಮ್ ॥೪೧॥

ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತರೂಪವೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಿರುವುದು.

ಜಿತಕೌಸ್ತುಭಚೌರ್ಯಸ್ಯ - ಕೌಸ್ತುಭರತ್ನದ ಚೌರ್ಯವು ಯಾವುದಕ್ಕೆ ಜಿತವೋ ಅದು ಎಂದರೆ ಕೌಸ್ತುಭರತ್ನಚೌರ್ಯವು ಆತ್ಮಚೌರ್ಯದಿಂದ ಜಿತವು. ಕೌಸ್ತುಭರತ್ನವು ಭಗವಂತನ ಅಭರಣವು ಅಜೀತನವು; ತತ್ಸನ್ನಿವೇಶನಾಗಿರುವವನು ಜೀತನನಾದ ಜೀವಾತ್ಮನು, ಯಾವಾಗ ಆತ್ಮಚೌರ್ಯಮಾಡಿ ಸ್ವತಂತ್ರಾತ್ಮಭ್ರಾಂತಿಯುಂಟಾಯಿತೋ ಆಗ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ದಿವ್ಯಾಭರಣವಾದ ಕೌಸ್ತುಭರತ್ನಚೌರ್ಯಮಾಡಿದಂತಾಯಿತೆಂಬ ಭಾವವು. ಇಂತಹ ಅತಿಶಯವಾದ ಚೌರ್ಯವೆಂಬ ಭಾವವು, ಜಿತಕೌಸ್ತುಭ ಚೌರ್ಯಸ್ಯ ಎಂಬುದು ಆತ್ಮಾಪಹಾರಸ್ಯವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷಣವು, ಆತ್ಮಾಪಹಾರಚೌರ್ಯವು ಇನ್ನೂ ಎಂತಾದ್ದೆಂದರೆ ಸರ್ವಸಾಕ್ಷಿನೌಂ ಸಮ್ರಾಜಃ - ಸರ್ವಸಾಪಗಳಿಗೂ ಈ ಆತ್ಮಾಪಹಾರಚೌರ್ಯವು ಮೂಲಕಾರಣವಾದುದರಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಸಾಪಗಳಿಗೂ ರಾಜನಾದ, ಆತ್ಮಾಪಹಾರಸ್ಯ-ಅಹಂ ಮೇ ಎಂಬ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಿಂದನಾಡಿದ ಆತ್ಮಾಪಹಾರಕ್ಕೆ ನಿಷ್ಕೃತಿಃ-ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವು, ಸ್ವಭರಾರ್ಪಣಮ್-ಸ್ವರೂಪ ಫಲಸಮರ್ಪಣಗಳಿಂದ ಸೇರಿದ ಆತ್ಮರಕ್ಷಾಭರಸಮರ್ಪಣವು ಎಂದು, ಶಿಷ್ಯಂ ಹಿ-ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಿರುತ್ತದೆಯಷ್ಟೇ? “ಯೋನೃಥಾ ಸಂತಮಾತ್ಮಾನಮನೃಥಾ ಪ್ರತಿಪದ್ಯತೇ । ಕಿಂತೇನ ನಕೃತಂ ಪಾಪಂ ಚೋರೇಣಾತ್ಮಾಪಹಾರಿಣಾ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಸಾಪಗಳೆಲ್ಲಾ ತುಂಬಾ ಅತಿಶಯವಾದ ಸಾಪವು. “ಮಾನೇಕಂ ಶರಣಂ ವ್ರಜ । ಅಹಂತಾ ಸರ್ವಸಾಪೇಭ್ಯೋ ಮೋಕ್ಷಯಿಷ್ಯಾಮಿ” ಇತ್ಯಾದಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಾಗಿ ವಿಧಿಸಿರುತ್ತದೆ.

ಅಥವಾ, ಜಿತಕೌಸ್ತುಭ ಚೌರ್ಯಸ್ಯ - ಕೌಸ್ತುಭ ಚೌರ್ಯವು ಯಾವ ಪುರುಷನಿಂದ ಜಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ ಎಂದರೆ ಕೌಸ್ತುಭಚೌರ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾದ ಚೌರ್ಯ ಕೃತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದವನಿಗೆ, ಆ ಆತ್ಮಾಪಹಾರಿಗೆ ನಿಷ್ಕೃತಿಯು ಸ್ವಭರಾರ್ಪಣವು ಎಂದೂ ಅರ್ಥಮಾಡಬಹುದು.



ಕೌಸ್ತುಭವೂ ಭಗವಂತನ ಸ್ವತ್ತು. ತತ್ತ್ವಾನ್ವಯ ನಾದ ಅತ್ಮನೂ ಅವನ ಸ್ವತ್ತು. ಅತ್ಮನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸದಾ ಕೈಬ್ಬರೈಮಾಡಿ ಆನಂದವನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಅಂತವನು ಸ್ವತಂತ್ರನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಅಹಂ ಮನು ಎಂದು ಆತ್ಮಾಪಹಾರ ಮಾಡುವವನು, ಕೌಸ್ತುಭ ಜೋರುಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಪಾತಕಿಯು ಎಂಬರ್ಥವು ಅಂತವನಿಗೆ, ನಿಷ್ಕೃತಿ-ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವು, ಸ್ವಭಾರ್ವಣವೆಂದೂ ಅರ್ಥಮಾಡಬಹುದು. ಒಬ್ಬ ರಾಜನ ಅಭರಣವನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿ ವೇಶ್ಯಾಸ್ತ್ರೀಗೆ ಕೊಡುವದರಿಂದ ಉಂಟಾದ ನಿಗ್ರಹವು, ಅವನ್ನು ಪುನಃ ಪಡೆದು ರಾಜನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುವದರಿಂದ ನಿಗ್ರಹವು ಹೇಗೆ ತಪ್ಪುತ್ತದೋ, ಮತ್ತೆ ಅದರಿಂದಾಗಿ ತನ್ನ ರಕ್ಷಾರೂಪ ಸರ್ವ ಭರವನ್ನು ಆತನಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಬಿಟ್ಟರೆ, ಅಂತಹ ದಾಸನನ್ನು ರಾಜನು ಹೇಗೆ ಕೈಬಿಡದೆ ರಕ್ಷಿಸುವನೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಅತ್ಮಸಮರ್ಪಣೆ ಅತ್ತೀಯ ಸಮರ್ಪಣೆಗಳಿಂದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಆತ್ಮಾಪಹಾರಚಾರ್ಯವನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ, ಅಂತಹ ಪ್ರವಣನನ್ನು ಕೈಬಿಡದೆ ರಕ್ಷಿಸುವನೆಂಬ ಭಾವವು ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ತಾನು ದಾಸನು ಎಂಬ ಜ್ಞಾನ ಉಂಟಾದುದರಿಂದಲೇ ಆತನು ತನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಾರನು. ಆತ್ಮಾವಹಾರ ಚಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಇದೀಗ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವೆಂದು ವಿವರಿಸುವದರಿಂದ ಆ ವಿಧಿಗನು ಸಾರವಾಗಿ ನಡೆಸರೇನೇ ಮನ್ನಿಸುವವು ಮತ್ತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸುವವನು ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಮಹಾ ಕೃಪಾಶಾಲಿ ಸಾಯಿತಲ್ಲ, ಈ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನತಾನೆ ಏಕೆ ಎದರಿ ನೋಡುವದು? ಏಕೆ ಮನ್ನಿಸಕೂಡದು? ಎಂದರೆ ತನಗೆ ವೈಷಮ್ಯಾದಿಗಳ ಸಂಭವ ವಿಲ್ಲದೆ ಇರುವದಕ್ಕಾಗಿ ವ್ಯಾಜಗಳು ಅವಶ್ಯಕವು; ತನ್ನ ಕಾನೂನಿಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿಯಲ್ಲವೇ ರಾಜನೂ ಕೂಡ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವನು.

ಹೀಗೆ ಈ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತದಿಂದಲೇ ಸರ್ವವೂ ಸಿದ್ಧಿಸುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಶೇಷತ್ವ ಜ್ಞಾನದಿಂದೇನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವೋ? ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಮೂಲ ಮಂತ್ರಾದಿಗಳಲ್ಲೂ ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ತುಂಬಾ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವು ತೋರಿರುತ್ತದೆಯಲ್ಲಾ? ಎಂದರೆ ಆ ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನವು ಭರನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿಯೂ ಅನಂತರವೂ, ಹೇಗೆ ಪ್ರಯೋಜಕವೆಂಬುದನ್ನು ಮುಂದಿನ ಕಾರಿಕೆಯಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ

**ಶೇಷತ್ವ ಜ್ಞಾನದ ಪ್ರಯೋಜನವು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ**

**ಪರಶೇಷತ್ವ ಧೀಮಾತ್ರಮ್**- ತಾನು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಶೇಷವೂತನು ಎಂಬ ಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದಂಟಾಗುವ ಜ್ಞಾನಮಾತ್ರವು, ತಾನು ಭಗವಂತನ ಸ್ವತ್ತಾಗಿ, ಆತನಿಗೆ ದಾಸನಾಗಿ, ಆತನ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಎಂಬ ಭರನ್ಯಾಸವಿಲ್ಲದೆ ಬರೀ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನವು, ಅಧಿಕಾರವಿಶೇಷಣ(ಕ)ಮ್-ಭರನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಂಥಾಮ್. ಮಾತ್ರಮ್ ಎಂಬ ಪದವಿಂದ ಭರನ್ಯಾಸವಿಲ್ಲದೆ ಬರೀ ಜ್ಞಾನ ಮಾತ್ರ

## ಶೇಷತ್ವ ಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನಮಾಹ

ಪರಶೇಷತ್ವಧೀಮಾತ್ರ ಮಧಿಕಾರ ವಿಶೇಷಣ(ಕ)ಮ್ ।

ಪಶ್ಚಾದಾತ್ಮಾಪಹಾರಸ್ಯ ನಿರೋಧಾಯ ಚ ಕಲ್ಪತೇ ॥೪೨॥

ಶೇಷತ್ವಾದಿ ನಿಶಿಷ್ಟಮಾನ ಆತ್ಮತತ್ವತ್ರೈ ಶಾಸ್ತ್ರತ್ರಾಂತೇ ತೇಜಿನ್ದವ ನುಕ್ಯು ಅಧಿಕಾರ ವಿಶೇಷತೋಡುಮ್, ಪರಿಕರ ವಿಶೇಷತೋಡುಮ್

ಎಂಬರ್ಥವು ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ ಇವನರೆಗೂ ತಾನು ಆತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪ, ತಾನು ಆತ ನಿಗಾಗಿಯೇ ಎಂದು ತಿಳಿಯದೆ ಆತ್ಮಾಪಹಾರ ಚಾರ್ಯವು ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಈಗ ತಿಳಿದುದರಿಂದ, ಆಕಿಂಚನ್ಯ ಅನನ್ಯಗತಿತ್ವಗುಣವಾಗಿ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಲು ಅರ್ಹತೆ ಯುಂಟಾಯಿತೆಂಬ ಭಾವವು. ಹೀಗೆ ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನವು ಭರನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಉಪಕಾರ ಕವು ಉತ್ತರಾರ್ಥದಿಂದ ಆ ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನವು ಭರನ್ಯಾಸಾನಂತರವೂ ಹೀಗೆ ಉಪ ಕಾರಕನೆಂಬುವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವು ಶಾಸ್ತ್ರ-ಆತ್ಮಾತ್ಮೀಯ ಭರಸವರ್ವಣ ವಾದನಂತರ, ಆತ್ಮಾಪಹಾರಸ್ಯ - ಆತ್ಮಾಪಹಾರರೂಪಚಾರ್ಯದ ಎಂದರೆ ತಾನು ಸ್ವತಂತ್ರನು ಎಂಬಜ್ಞಾನವು, ನಿರೋಧಾಯ - ಪ್ರತಿಬಂಧಕಾಂಗಿ, ಕಲ್ಪತೇ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ ಹೀಗೆ ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನವು ಭರನ್ಯಾಸಮಾರ್ಗ ಕಾಲಿಕವಾಗಿಯೂ ಉತ್ತರ ಕಾಲಿಕವಾಗಿಯೂ ವ್ಯವಹರಿಸುವುದು. ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಭರನ್ಯಾಸ ಪ್ರಕಾರವನ್ನು ಅನುಮಾನಿಸುವರಾಗಿ ಭರನ್ಯಾಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಹ ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನವು ಆವಶ್ಯಕವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಹೀಗೆ ವೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಗೆ ಶೇಷ ತ್ವಜ್ಞಾನವು ಸಮಾ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿದ್ದರೂ ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನವೇ ನಾಕು, ಭರನ್ಯಾ ಸವು ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ ಎಂದುಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವು, ಎಂದುಹೇಳಿ ಭರನ್ಯಾಸಕ್ರಮವನ್ನು ಸಜ್ಜುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಿರುವವರಮೂಲಕ, ಮೇಲಿನ ಎರಡು ಕಾರಕಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಸು ತ್ತಾರೆ; ಶೇಷತ್ವಾದಿ ನಿಶಿಷ್ಟಮಾನ ಆತ್ಮತತ್ವತ್ರೈ “ದಾಸಭೂತಾಸ್ಸತಸ್ಸರೇ ಹ್ಯಾತ್ಮಾನಃ ಪರಮಾತ್ಮನಃ” ಎಂಬಲ್ಲಿ, ಪ್ರಣವದಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುವ ಶೇಷ ತ್ವವೇ ಮೊದಲಾದ ವಿಶೇಷಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಜೀವಾತ್ಮ ತತ್ವವನ್ನು, ಶಾಸ್ತ್ರ ತ್ರಾಂತೇ ತೇಜಿನ್ದವನುಕ್ಯು - ಇವುಗಳು ಸ್ವತಃ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯು ವದು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವುದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ ತಿಳಿದವನಿಗೆ, ಅಧಿಕಾರ ವಿಶೇಷತೋಡುಂ - ಅಧಿಕಾರವಿಶೇಷಣಗಳಿಂದ ಆಕಿಂಚನ್ಯ ಅನನ್ಯಗತಿತ್ವಗಳಿಂ ದಿಗೆ, ಪರಿಕರವಿಶೇಷತೋಡುಂ - ಅನುಕೂಲವಾಗಿ ಅಭ್ಯವಶ್ಯಕಗಳೊಂದಿಗೆ, ಫಲ

ಫಲಸಂಪತ್ತಿ ವಿಶೇಷತೋಷಾದುಮ್ ಕೂಡಿನ ಶೇಷತ್ವ ಪ್ರತಿಸಂಧಾನ  
ಗರ್ಭಮಾನ ಸ್ವಾತ್ಮ ರಕ್ಷಾ ಭರನ್ಯಾಸಮಿರಿ, ಅನಾದ್ಯಪರಾಧ ಮೂಲ ನಿಗ್ರಹ  
ನಿವೃತ್ತಿಕ್ಕು ಉಪಾಯಮಾಗ ವಿಧಿಕ್ಕಪ್ಪಡುಗಿರ ಆತ್ಮ ಸಮರ್ಪಣಮ್.

ಸಂಪತ್ತಿ ವಿಶೇಷತೋಷಾದು - ಅದರಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ವೇಷತ್ವ ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ  
ಕೂಡ ಭಗವಂತನಿಗೇ ಎಂದು ಫಲತ್ಯಾಗ ಸಂಪತ್ತಿ ದೊಂದಿಗೆ, ಇವುಗಳಿಂದೆಲ್ಲಾ  
ಕೂಡಿನ - ಸೇರಿವ, ಶೇಷತ್ವ ಪ್ರತಿಸಂಧಾನ ಗರ್ಭಮಾನ - ತಾನು ಭಗವಂತ  
ನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತನು ಎಂಬ ಅನುಸಂಧಾನವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ, ಸ್ವರಕ್ಷಾ  
ಭರನ್ಯಾಸಮಿರಿ - ತನ್ನ ಆತ್ಮಫಲ ರಕ್ಷಣೆಗಳ ಭರಸಮರ್ಪಣೆ ಈಗ, ಅನಾದ್ಯ  
ಪರಾಧಮೂಲ ನಿಗ್ರಹ ನಿವೃತ್ತಿಕ್ಕು - ಅನೇಕಾಪರಾಧಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾಪ್ತ  
ವಾದ ಭಗವನ್ನಿಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಉಪಾಯವಾಗಿ ವಿಧಿಕ್ಕಪ್ಪಡುಗಿರ - “ಮುಮುಕ್ಷು  
ರೈಶ್ವರಣ ಮಹಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ”, “ಓಮಿತಾತ್ಮಾನಂ ಯುಂಜೀತ”  
“ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಮಹಿಮಾನ ಮಾಪ್ನೋತಿ,” “ಮಾಮೇಕಂ ಶರಣಂವ್ರಜ  
ಅಹಂತ್ವಾ ಸರ್ವಸು ಪೇಭ್ಯೋ ಮೋಕ್ಷಯಿಷ್ಯಾಮಿ” ಎಂಬಿವೇ ಮೊದಲಾದ  
ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಆತ್ಮ ಸಮರ್ಪಣವು ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನದ ಅನು  
ಸಂಧಾನವು ಭರಸಮರ್ಪಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಿಕ್ಕು, ಅವಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿಯೂ  
ಬೇಕು, ಉತ್ತರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಿಕ್ಕು, ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಅನು ಭರನ್ಯಾಸದ ಸ್ಥಾನ  
ವನ್ನು ವಹಿಸಲಾರದು ಶೇಷತ್ವಾದಿ ವಿಶಿಷ್ಟಮಾನ ಆತ್ಮತತ್ವಕ್ಕೆ ತೆಳಿನ್ನು  
ಎಂಬುದರಿಂದ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನವು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದುಹೇಳಲ್ಪ  
ಟ್ಟಿತು. ಶೇಷತ್ವ ಪ್ರತಿಸಂಧಾನ ಗರ್ಭಮಾನ ಎಂಬುದರಿಂದ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ  
ಅನುಸಂಧಾನಪರಿಚಯವು ಕೇವಲ ತಾಯಿತು ಅದರೂ ಭರನ್ಯಾಸವು ವಿಧೇಯ  
ವಾದುದರಿಂದ ಅನುಸ್ಥಿತವದು ಅವಶ್ಯಕವು, ಅದೇ ಆತ್ಮ ಸಮರ್ಪಣರೂಪ  
ಆದ್ದಾಯು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು

ಅದೇ ಭರಸಮರ್ಪಣವೂ ಜ್ಞಾನರೂಪವೇ ಆಗಿರುವಾಗ ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನವೇ  
ಸಾಲದೋ? “ತತ್ವಜ್ಞಾನೋನ್ಮೋಕ್ಷಃ” ಎಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪ  
ಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನವು ತುಂಬಾ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿರುವಾಗ ಶಾಸ್ತ್ರಜನ್ಯ  
ಶೇಷತ್ವ ಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ಮೋಕ್ಷವೆಂದು ಹೇಳುವದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲವೋ? ತತ್ವ  
ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಮೋಕ್ಷವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸ  
ಬಹುದು :- “ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಏನಂ ಮುಚ್ಯತೇ ಸರ್ವಸಾಹ್ಯಃ”, “ಬ್ರಹ್ಮವೇದ

“ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಾನೋಕ್ಷ” ಇತಿ ವಾಕ್ಯಸ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯಃ

“ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನತತ್ತಾಲೇನೋಕ್ಷ” ಮೆಜ್ಜಿರ ವಿದುವುಮ್ ಒರು ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನತ್ರೈ ಮುನ್ನಿಟ್ಟನ್ನು ಮಿಡಮ್ (೧) “ಭಜಸ್ತಮಾಂ” (೨) “ಮಾಮೇಕಂ ಶರಣಂ ವ್ರಜ” ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಧಿಬಲ ಪ್ರಾಪ್ತಮ್

ಬ್ರಹ್ಮೈವ ಭವತಿ”, “ಸೃಥಗಾತ್ಮಾನಂ ಪ್ರೇರಿತಾರಂ ಚ ಮತ್ವಾ” “ಭೋಕ್ತಾ ಭೋಗ್ಯಂ ಪ್ರೇರಿತಾರಂಚ ಮತ್ವಾಜುಷ್ಯಸ್ತತಸ್ತೇನಾ ಮೃತತ್ವಮೇತಿ” ಈ ಪೂರ್ವ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು “ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನತತ್ತಾಲೆ” ಎಂದಾರಂಭಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ತತ್ತ್ವ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ನೋಕ್ಷವೆಂಬ ವಾಕ್ಯದ ತಾತ್ಪರ್ಯವು

ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವು ಅವಶ್ಯಕವೆಂಬುದನ್ನೇನೋ ಅಯ್ಯೋಕರಿಸುವೆವು, ಅದರೆ ಅದು ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಉಪಕಾರಕವಾಗಿ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನದ್ವಾರಾ ನೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಹೇತುವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನದಿಂದ ನೋಕ್ಷವು, ಎಜ್ಜಿರ ವಿದುವುಮ್ - ಎಂದು ಹೇಳುವದೂ ಕೂಡ, ಒರು ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನತ್ರೈ ಮುನ್ನಿಟ್ಟನ್ನು ಮಿಡಮ್ - ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಮೂಲಕವಾಗಿ ಎಂದು ಹೇಳುವ ಸಂದರ್ಭವು (೧) “ಭಜಸ್ತ” (೨) “ಮಾಮೇಕಂ ಶರಣಂ ವ್ರಜ” ಎಂಬಿವೇ ನೊದಲಾದ, ವಿಧಿ ಬಲಪ್ರಾಪ್ತಮ್ - ವಿಧಿವಾಕ್ಯಗಳ ನುಮಾಘ್ಯದಿಂದಂಟಾದುದು, ಹಾಗೆ ಹೇಳದೇ ಹೋದರೆ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ವಾಕ್ಯಗಳು ನಿರರ್ಥಕಗಳಾಗುತ್ತವೆ; ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ವೈಯರ್ಥ್ಯವುಂಟಾಗುತ್ತದೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು “ಜ್ಞಾತ್ವಾದೇವಂ ಮುಚ್ಯತೇ” ಸರ್ವೇಶ್ವರನನ್ನು ಹೀಗೆ ತಿಳಿದು (ಉಪಾಸನ ಮೂಲಕ) ನೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದುವನು. “ಸರ್ವ ಪಾಪೈ ಸ್ತಮೇವಂ ವಿದಿತತ್ವಾತಿ ಮೃತ್ಯುನೇತಿ” ಅತನನ್ನು ಹೀಗೆ (ಉಪಾಸನ ಮೂಲಕ) ತಿಳಿದು ಸರ್ವಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ ಮೃತ್ಯು ಎಂದರೆ ಸಂಸಾರವನ್ನು ದಾಟುವನು. “ಅನುವಿದ್ಯ ವಿಜಾನಾತಿ” “ವಿಜ್ಞಾಯ ಪ್ರಜ್ಞಾಂ ಕುರ್ವೀತ” ಎಂಬ ವಿಶೇಷ ವಿಧಿಗಳಿರುವದರಿಂದ ಶೇಷ ಶೇಷಿತ್ವ ಸಂಪಂಧಜ್ಞಾನ

ಜ್ಞಾನಾನೋಕ್ಷೋಪದೇಶೇ(ಶೋ)ಹಿ ತತ್ಸೂರ್ವೋಪಾಸನಾದಿನಾ |  
ಉಪಾಸನಾದಿ ರೂಪಾದ್ವಾ ಜ್ಞಾನಾನೋಕ್ಷೋ ವಿವಕ್ಷಿತಃ ||೪೩||

ಮಾತ್ರವೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಿ ಮೋಕ್ಷಹೇತುವಾಗಲಾರದು. ಅದುದರಿಂದ “ಭಜಸ್ವ” ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುವ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನದ್ವಾರಾ ಮೋಕ್ಷವೇವಿನಾ ಅನ್ಯಥಾ ಅಲ್ಲವೆಂಬ ಛಾಪವು. “ಕಿಂಪುನ ಬ್ರೂಹ್ಮಣಾಃ ಪುಣ್ಯಾ ಭಕ್ತಾ ರಾಜರ್ಷಯಸ್ತಥಾ | ಅನಿತ್ಯಮಸುಖಂ ಲೋಕಮಿಮಂ ಸ್ಪಾಶ್ಯ ಭಜ ಸ್ವಮಾಂ” || ಎಂಬುದು ಪೂರಾ ಶ್ಲೋಕವು. ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ; ನೀನು ಇರುವ ಲೋಕವು ಅನಿತ್ಯವಾಗಿ ಸುಖವಿಲ್ಲದುದಾಗಿ ತಾಪತ್ರಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದಾದರಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಭಜಿಸು ಎಂದ ಹಿತೋಪದೇಶಮಾಡಿದರು. ಅಭಜನವು ಇದ್ದರೂ, ಎಂಬುದಕ್ಕೆ “ಮನ್ಮನಾಭವ” ಎಂದು ವಿವರಿಸಿ, ಮಾಮೈವೇಷ್ಯಸಿ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಯತಿ ರಾಜರು, “ಉಕ್ತಲಕ್ಷಣ ಮಿದ ಮುಪಾಸನ ಮುಪಾದದಾನೋ ಮಾ ಮೇವ ಸ್ಪಾಶ್ಯಸಿ” ಎಂದು ಮುಗಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಸರಿಪೂರ್ಣ ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನ ವೇ ಸಾಲದು, ಅದಕ್ಕೊಂದಿಗೆ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವೂ ಅವಶ್ಯಕವೆಂಬುದು ತ್ರೀ ಯತಿರಾಜರ ದಿವ್ಯಸೂಕ್ತಿಯ ಮೂಲಕ ಸಿದ್ಧಾಂತಿತವು.

ಹೀಗೆ ತತ್ಸೂರ್ವಾನೋಕ್ಷಃ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಎರಡು ವಿಧವಾಗಿ ಉಪ ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿರುತ್ತಾರೆ — (೧) ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಕೋಪನನಾದಿಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದ ಜ್ಞಾನದಿಂದಲಾಗಲಿ ಅಥವಾ (೨) ಉಪಾಸನಾದಿರೂಪಜ್ಞಾನದಿಂದ ಲಾಗಲಿ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವದ ರಲ್ಲಿ ಏನೊಂದೂ ಬಾಧಕವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಒಂದು ತಾರ್ಕಿಕವಾದೂಕ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಜ್ಞಾನಾನೋಕ್ಷೋಪದೇಶೇ - ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಶೇಷತ್ವ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಮೋಕ್ಷವುಂಟಾಗುತ್ತದೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸುವದರಲ್ಲಿ, ತತ್ಸೂರ್ವೋ ಪಾಸನಾದಿನಾ - ಶಾಸ್ತ್ರಾನುಷ್ಠಾನ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಉಪಾಸ ನವೇ ಮೊದಲಾದ ಉಪಾಯಾದಿಗಳಾಗಲಿ, ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾದ ಎದು ಹೇಳಿದು ದರಿಂದ ಭರಣ್ಯಾಸೂಪಾಸನಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗಳು, ಅಥವಾ ಉಪಾಸನಾದಿ ರೂಪಾದ್ವಾ- ಉಪಾಸನ ಭರಣ್ಯಾಸೂಪಾಸನಾದಿ ಜ್ಞಾನದಿಂದಲಾಗಲಿ, ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಮೋಕ್ಷವೆಂ ಬುದು, ವಿವಕ್ಷಿತಃ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಜ್ಞಾನಾನೋಕ್ಷಃ ಎಂಬುದನ್ನೇನೋ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದೇ, ಅದರೆ ವಿಧಿಸಿರುವ ಉಪಾಯಗಳಿಂದ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳಿಗೆ

ಶಾಸ್ತ್ರಜನ್ಯಮಾನ ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನ ಮಾತ್ರಂ ನಿವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮಜ್ಞಾನ ನ್ಯಾಸೋಪಾಸನಾದಿಗಳೆಲ್ಲಾ ತ್ತು ಕ್ಕುಮ್ ಪೊದುವಾಯಿರುಕ್ಕುಮ್ ; ಶೇಷ

ವೈಯರ್ಥ್ಯವುಂಟಾಗದ ಹಾಗೆ ಅವರಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಶಾಸ್ತ್ರಜನ್ಯಜ್ಞಾನವೂರ್ವಕವಾದ ಉಪಾಸನ ಭರಣ್ಯಾಸಗಳಿಂದ ಮೋಕ್ಷವು ಎಂದಾದರೂ ಅರ್ಥಹೇಳತಕ್ಕದ್ದು ; ಅಥವಾ, ಉಪಾಸನ ಭರಣ್ಯಾಸರೂಪ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಮೋಕ್ಷವೆಂದಾದರೂ ಅರ್ಥಹೇಳತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂಬುದ ಈ ಶ್ಲೋಕತಾತ್ಪರ್ಯವು ಹಾಗಲ್ಲದೆ, ಅನ್ವೈತಿಕಗಳು ವಾಕ್ಯಜನ್ಯ ಜ್ಞಾನವಿಂತ ಮೋಕ್ಷವೆಂದು ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ, ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶಾಸ್ತ್ರಜನ್ಯ ಶೇಷತ್ವ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೇ ಮೋಕ್ಷವೆಂಬ ವಾದವನ್ನು ತಂದರೆ, ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯ, ಗೀತಾಭಾಷ್ಯಗಳ ಉಪದೇಶಕ್ಕೂ, ಉಪಾಸನ ಶರಣಾಗತಿ ರೂಪೋಪಾಯ ಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಇತಿಹಾಸ ಪುರಾಣಗಳಿಗೂ, ಪ್ರತ್ಯುತ ವಿರುದ್ಧವಾಗುವದರಿಂದ, ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನವು ಎಂದಿಗೂ ಬಿಡ್ಬೆಯಲ್ಲವು, ಇನ್ನು ಯಾವುದು ಎಂದರೆ, ಅಂತಹ ಜ್ಞಾನವಿರುವ ಕೂಡಿಸಿ ಅತ್ಮರಕ್ಷಾ ಭರವಸು ವರ್ಣವೇ ಅದ್ವೈತಿಯು ಎಂಬುದೇ ಸಿದ್ಧಾಂತವು.

“ಸೋಜ್ಞೇವನೇಚ್ಛಯಾದಿತೇ” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನವು ಮೋಕ್ಷ ಹೇತುವೆಂದ, ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭವನ್ನು ಹೇಳುವದರಿಂದ ಅದು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಹೇತುವಲ್ಲದರೂ, ಹಾಗೆ ಉಪಕಾರಕವೆಂಬುದನ್ನು ಜ್ಞಾನಾನೋಮೋಕ್ಷೋಪದೇಶೇ ಎಂಬ ಕಾರಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ವಿವರಿಸಿ ತಿಳಿಸುವದನ್ನೇ, ಮುಂದಿನ ಎಂದ, ವ್ಯಾಸಗಳ ಮೂಲಕ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಜನ್ಯಮಾನ ಶೇಷತ್ವ ಜ್ಞಾನಮಾತ್ರಂ-ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದಂಟಾದ ಶೇಷತ್ವ ಜ್ಞಾನವಾದರೋ, ನಿವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮಜ್ಞಾನ - ಫಲಾಭಿ ಸಂಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾತ್ವಿಕ ತ್ಯಾಗವನ್ನು ಹೇಳಿ ಅನುಷ್ಠಿಸಿದ ಧರ್ಮಗಳಿಂದ, ಭರಣ್ಯಾಸ ಉಪಾಸನ ಮೊದಲಾದ ಎಲ್ಲಾ ವಿಧಿವಾಕ್ಯಾನುಸಾರ ನಡೆಸಿದ ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನಗಳಿಗೂ, ಪೊದುವಾ ಯಿರುಕ್ಕುಮ್ - ಸಾಧಾರಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಶಾಸ್ತ್ರದ ವಿಧಿ ವಾಕ್ಯಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ನಡೆಸಿದ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಧರ್ಮವೆಂಬ ಹೆಸರು. ಫಲಾಭಿ ಸಂಧಿ ವೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಿಸಿದ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮವೆಂದೂ ಫಲಾಭಿ ಸಂಧಿಯನ್ನು ತೊರೆದು ತ್ಯಾಗವೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಿಸಿದ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ನಿವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮವೆಂದೂ, ಹೆಸರು. ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮವು ಬಂಧಕವು, ನಿವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮವು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಉಪಕಾರಕವು ; ಅದರಿಂದಲೇ ಮೋಕ್ಷಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ‘ಪ್ರವೃತ್ತಿ: ಪುನರಾ

ವೃತ್ತಿರೂಪಮಾನ ಕೈಜ್ಜರ್ಯಮೇ ಮುಮುಕ್ಷುವುಕ್ಕು ಪುರುಷಾರ್ಥಕಾಷ್ಟೈರ್ಯಾಗೈಯಾಲೇ ಶೇಷತ್ವ ಮರಿಯಾದ ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯಂ ಅನುಷ್ಠಿಕ್ಯೈ ಘಟಿಯಾದಿರೆ.

ವೃತ್ತಿನಿವೃತ್ತಿಃ ಪರಮಾಗತಿಃ” ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ನಿವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮಗಳಾದ ನ್ಯಾಸೋಪಸನಾದಿಗಳಿಗಲ್ಲಾ ತುಂಬಾ ಉಪಕಾರಕವು ಈ ಶಾಸ್ತ್ರಜನ್ಯ ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನವೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು. ಉತ್ತರಾರ್ಧದ ಅರ್ಧವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಶೇಷವೃತ್ತಿ ರೂಪಮಾನ ಕೈಜ್ಜರ್ಯಮೇ - ಶೇಷವೃತ್ತಿಗೆ ಸ್ವರೂಪವಾದ ಕೈಜ್ಜರ್ಯಮೇ, ಮುಮುಕ್ಷುವುಕ್ಕು - ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಗೆ, ಪುರುಷಾರ್ಥಕಾಷ್ಟೈರ್ಯಾಗೈಯಾಲೇ - ಪುರುಷಾರ್ಥವು ಮೋಕ್ಷವು, ಅದರ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆಯ ಕೈಜ್ಜರ್ಯವು, ಮೋಕ್ಷವು ಏತಕ್ಕೆಂದರೆ ದಾಸಭೂತನಾದ ತಾನು ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಶ್ರೀವಾಸುದೇವನಿಗೆ ಕೈಜ್ಜರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ, ಅದುದರಿಂದ ಕೈಜ್ಜರ್ಯವು ಪುರುಷಾರ್ಥ ಕಾಷ್ಟೆಯೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಶೇಷತ್ವ ಮರಿಯಾದ - ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದ, ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯಂ-ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯಗಳಾದ ನ್ಯಾಸೋಪಸನಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು, ಅನುಷ್ಠಿಕ್ಯೈ - ಅನುಷ್ಠಿಸೋಣವು, ಘಟಿಯಾದಿರೇ - ಸಂಘಟಿಸಲಾರದಷ್ಟೆ; ಶೇಷತ್ವ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದವನಿಗೆ ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸಲು ಅಭಿರುಚಿಯು ಉಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲವು. ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ತನಗುಂಟಾಗುವ ನಿರತಿತಯ ಸಂವತ್ಸು ಯಾವುದೆಂದರೆ, ಕಿಂಕರ ತ್ಯಾಧಿರಾಜ್ಯಂ ಎಂದು ಪ್ರಥಮ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು; ಅದುದರಿಂದ ಕೈಜ್ಜರ್ಯವೇ ತನಗೆ ಪುರುಷಾರ್ಥಕಾಷ್ಟೆ ಎಂಬಜ್ಞಾನ ಯುಕ್ತವಾದವು, ನ್ಯಾಸೋಪಸನೆಗಳು ಎಂಬ ಭಾವವು,

ಅದುವರಿಂದ ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನವು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಿ ಮೋಕ್ಷದಾಯಕವಲ್ಲವು; ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಉಪಕಾರಕವೆಂದು ನಿಗಮನಮಾಡಿ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯವಾದ “ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನ” ವೆಂಬುವ ವಾಕ್ಯದ್ವಯದಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ- ಹಾಗೆ ಉಪಕಾರಕ ಮಾತ್ರನಾದರೆ, ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯುಂಟೋ ಎಂದರೆ ಉಂಟು ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಆಗ ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅಂತಹ ಧರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನಬಲದಿಂದ ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನ ಉಂಟಾಗಿ, ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನ ಪೂರ್ತಿಯಿಂದ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಅತಃ ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನಮಾತ್ರಂ ನಾಲಮಿತಿ ನಿಗಮನಂ.

ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನ ಮನ್ರಿಕ್ಯೇ ನೊಕ್ಕಾರ್ಥಮಾಗ ವಿಧಿತ್ವ ಧರ್ಮ ಜ್ಞೇ ಅನುಷ್ಠಿತಾನಾಗಿಲಮ್ ಇವರ್ಮಜ್ಞಿತ್ ತಾನೇ, ಶೇಷತ್ವ ಜ್ಞಾನತ್ರೈಯಮ್ ಉಣ್ಣಾಕ್ತಿ, ಪೂರ್ಣಾನ ಸ್ಥಾನ ಮುಖತ್ತಾಲೇಯಿರೆ ನೋಕ್ಷಹೇತುವಾವದು

ಆದುದರಿಂದ ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನಮಾತ್ರವೇ ಸಾಲದು ಭರನ್ಯಾಸವೂ  
ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ನಿಗಮನವು.

ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನ ಮನ್ರಿಕ್ಯೇ - ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೇನೇ, ನೋ ಕ್ಕಾರ್ಥಮಾಗವಿಧಿತ್ವಧರ್ಮಂಗಳೈ - ನೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳೆಂದು ವಿಧಿಸಿದ ನ್ಯಾಸೋಪಾಸನೆಗಳನ್ನು, ಅನುಷ್ಠಿತಾನಾಗಿಲಮ್ - ಅನುಷ್ಠಿಸಿದರೂ ಕೂಡ, ಇದ್ಧರ್ಮಜ್ಞಿತ್ ತಾನೇ - ಈ ಭಂನ್ಯಾಸ ಮತ್ತು ಕರ್ಮಯೋಗಾದಿ ಧರ್ಮಗಳೇ, ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು, ಉಂಡಾಕ್ತಿ - ಉಂಟು ಮಾಡಿ, ಪೂರ್ಣಾನುಷ್ಠಾನ ಮುಖತ್ತಾಲೇಯಿರೆ - ಅನುಷ್ಠಾನಪೂರ್ತಿದ್ವಾರಾ ವಾಗಿ ತಾನೇ, ನೋಕ್ಷಹೇತುವಾವದು - ನೋಕ್ಷಹೇತುವಾಗುತ್ತವೆ ಇದ ರಿಂದ ನೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಿ ಹೇತುವು ನ್ಯಾಸೋಪಾಸನರೂಪ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವೇವಿನಾ ಅನ್ಯಥಾ ಯಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು ಶೇಷತ್ವ ಜ್ಞಾನವಾದರೋ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಪರಂಪರಯಾ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿ, ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಪೂರ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ, ನೋಕ್ಷಹೇತುವಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು ಸುಕೃತ ಪರಿಪಾಕಮೂಲಕವಾಗಿ, “ಸ್ವಲ್ಪಮುಪ್ಯಸ್ಯ ಧರ್ಮಸ್ಯ ತ್ರಾಯತೇ ಮಹತೋಭಯಾತ್” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಪ್ರಕಾರ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗದಲ್ಲೇನೋ ಕರ್ಮಯೋಗಾರಂಭ ಉಂಟಾದನಂತರೆ, ತನ್ಮೂಲಕವಾಗಿ ಈತನಿಗೆ ಪರಂಪರಯಾ ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನವೂ, ಉಪಾಸನ ನಿಷ್ಪತ್ತಿಮೂಲಕ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಪೂರ್ತಿಯೂ ಉಂಟಾಗಬಹುದು. ಆದರೆ ಭರನ್ಯಾಸವು ಸಕೃದನುಷ್ಠೇಯವಾಗಿರುವಾಗ, “ಶೇಷತ್ವ ಜ್ಞಾನತ್ರೈಯಮ್ ಉಣ್ಣಾಕ್ತಿ ಪೂರ್ಣಾನುಷ್ಠಾನ ಮುಖತ್ತಾಲೆ” ಎಂಬುದು, ಹೇಗೆ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಬಹುದು. ಭರನ್ಯಾಸವೂ ಅಚಾರ್ಯಮುಖೇನ ನಡೆಯುವದರಿಂದ ಅವರುಗಳ ಮೂಲಕ ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನೋಪದೇಶ ಉಂಟಾಗಿ



ಆಗ್ನಿಯಾಲಿ ಇಜ್ಜು ವಿಧೇಯಮಾನ ಸಮಸ್ತಂ ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನ ಮಾತ್ರಮನ್ಯು ; ಮುಕ್ತೋದೇನ್ನಿಲ್, ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನಾದಿ ಯುಕ್ತಮಾನ ಸ್ವರಕ್ಷಾ ಭರನ್ಯಾಸಮ್.

ಉಪಾಯಪೂರ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು. ಅನುಷ್ಠಾನ ಕರಣಮಂತ್ರವೇ ಈ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ

ಆಗ್ನಿಯಾಲಿ - ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಎಂದರೆ ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನವು ಅಧಿಕಾಂ ವಿಶೇಷಣವಾದುದರಿಂದಲೂ, ಅಕಿಂಚಸ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವು ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಇಜ್ಜು - ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಅಜ್ಞಿಯಾವುದೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸುವ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ, ವಿಧೇಯಮಾನ ಸಮರ್ಪಣವು - “ಅತ್ಮಾನಂ ಮಯಿನಿಕ್ಷಪೇತ್” ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸಮರ್ಪಣವು, ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನಮನ್ಯು - ಬರೀ ಶೇಷತ್ವ ಜ್ಞಾನವಲ್ಲವು; ಮುಕ್ತೋದೇನ್ನಿಲ್ - ಇನ್ನು ಯಾವುದು ಎಂದರೆ, ಶೇಷತ್ವ ಜ್ಞಾನಾದಿಯುಕ್ತಮಾನ - ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನವೇ ಮೊದಲಾದುದರಿಂದ ಕೂಡಿದ, ಸ್ವರಕ್ಷಾ ಭರನ್ಯಾಸಮ್ - ತನ್ನ ರಕ್ಷಾ ಭರನ್ಯಾಸವು; ಇದರಲ್ಲಿ ಉಪಾಯ ಫಲಗಳ ಭರನ್ಯಾಸವೂ ಅಂತರ್ಗತವು. ಇದೀಗ ಅಜ್ಞಿಯು ಎಂಬ ಭಾವವು.

ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಉಪಾಯತ್ವಜ್ಞಾನಮಾತ್ರವೇ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು  
ಎಂಬ ವಾದದ ಖಂಡನವು

ಈ ಶ್ಲೋಕಕ್ಕೆ ಎರಡು ವಿಧವಾಗಿ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

(೧) ಹಿಂದೆ ಶೇಷತ್ವ ಜ್ಞಾನವೇ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಎಂಬ ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ, ಭಗವಂತನೇ ನಮಗೆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೆಂಬ ಜ್ಞಾನವೇ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಎಂಬ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಮುಂದಿನ ಕಾರಿಕೆಯಿಂದ ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವನ್ನು ಅನುವಾದಮಾಡಿ, ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಾದದಿಂದ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:—

ವಾಕ್ಯಮಾತ್ರೇಣ ಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್ ಚರಮಶ್ಲೋಕದ ವಾಕ್ಯವಾದ “ಶರಣಂ ವ್ರಜ” ಎಂಬುದರಿಂದ ಮಾತ್ರ ಎಂದರೆ ಯಾವ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಸಿದ್ಧಿ ಸುವದರಿಂದ ಎಂದು ಸಾರದೀಪಿಕೆ ಸಾರವಿವರಣೆಯವರು ಅರ್ಥಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ, ಸಾರಸಂಗ್ರಹದವರು “ನ್ಯಾಸ ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮ” ಎಂದು ಸಮಾನಾಧಿಕರಣ್ಯವು ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಪರಬ್ರಹ್ಮವು ಹೇಗೆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೋ ಹಾಗೆಯೇ

ಭಗವತ್ಪ್ರಸಾದಾತ್ ಜ್ಞಾನಮಾತ್ರಮೇವ ಪ್ರಪತ್ತಿರಿತಿಪಕ್ಷಸ್ಯ ನಿರಸನಂ

ವಾಕ್ಯಮಾತ್ರೇಣ ಸಿದ್ಧತತ್ವಾತ್ಸಿದ್ಧೋಪಾಯಇಹೋಚ್ಯತೇ (ತಾಂ) ।

ಪ್ರಪತ್ತಿರಿತಿ ವಾದೋಪಿ ವಿಧಿನಾತ್ರ ವಿಹನ್ಯತೇ ॥೪೪॥

“ಶರಣಂ ವ್ರಜ” ಎಜ್ಞರವಿದು “ಇಮು ಮರ್ಥಂ ಜಾನೀಹಿ”

ಪ್ರಪತ್ತಿಯೂ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯವೆಂಬುದು ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಸುವದರಿಂದ, ಅಥವಾ ಪ್ರಪತ್ತಿಯೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ತೋರಿರುವ ವಾಕ್ಯಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಸಿದ್ಧಿಸುವದರಿಂದ, ಪ್ರಪತ್ತಿಃ - ಪ್ರಪತ್ತಿಯು, ಇಹ - ಈ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ, ಸಿದ್ಧೋಪಾಯಇತಿ - ಸಿದ್ಧೋಪಾಯವೆಂದು, ಉಚ್ಯತೇ - ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ, ಇತಿ ವಾದೋಪಿ - ಎಂಬ ವಾದವೂ ಕೂಡ, ಅತ್ರ - ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ವಿಧಿನಾ - ವ್ರಜ ಎಂಬ ಧಾತುವಿನಲ್ಲಿರುವ ವಿಧಿ ಪ್ರತ್ಯಯದಿಂದ, ವಿಹನ್ಯತೇ - ಹೊಡೆಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ, ನಿರಸನ ಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಮಾಮೇಕಂ ಶರಣಂ ವ್ರಜ - ಶರಣವನ್ನು ಹೊಂದು ಎಂಬ ವಿಧಿಸೂಲಕವಾಗಿ ಕೃತಿಯಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾದ ಒಂದು ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವು ಬೋಧಿತವಾಗುವದರಿಂದ “ಅನುಷ್ಠಾನ ಬೇಕಿಲ್ಲವು, ವಾಕ್ಯ ಜ್ಞಾನಮಾತ್ರವೇ ಪ್ರಪತ್ತಿ” ಎಂಬ ವಾದವು ನಿರಸನ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು

(೨) ಕಾರಿಕಾ ದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಬೇರೇ ವಿಧವಾಗಿ ಅನ್ವಯಿಸಿರುತ್ತಾರೆ

ವಾಕ್ಯಮಾತ್ರೇಣ ಸಿದ್ಧತತ್ವಾತ್-ಯಾವುದು ವಾಕ್ಯಮಾತ್ರದಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದುದು ಎಂದರೆ, ಪ್ರಪತ್ತಿಃ - ಎಂದು ಉತ್ತರಾರ್ಥದಲ್ಲಿರುವದಕ್ಕೆ ಇತರರು ಅನ್ವಯಿಸಿದರು, ಇವರು ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನಂ ಎಂದು ಅಧ್ಯಾಹಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನವು ಶಾಸ್ತ್ರಜಞ್ಯಜ್ಞಾನದಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಸುವದರಿಂದ ಈ ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನವು ಭಗವಂತನಹಾಗೆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯವೆಂದೇ, ಉಚ್ಯತೇ ಅಥವಾ ಉಚ್ಯತಾಂ - ಹೇಳಲ್ಪಡಲಿ, ಆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯವಾದ ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನವೇ, ಪ್ರಪತ್ತಿಃ - ಪ್ರಪತ್ತಿಯು, ಇತಿ ವಾದಃ - ಎಂಬವಾದವು, ವಿಧಿನಾ - ಕೃತಿಸಾಧ್ಯವಾದ ವಿಧಿವಾಕ್ಯವಾದ ಶರಣಂವ್ರಜ ಎಂಬುದರಿಂದ, ವಿಹನ್ಯತೇ - ಹೊಡೆಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

ಈ ಕಾರಿಕಾ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತೃವಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪ್ರಕಾರ ಜ್ಞಾನರೂಪವಾದ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯವೇ ಸಾಲದು, ಶರಣಂ ವ್ರಜ ಎಂಬ ವಿಧಿವಾಕ್ಯವಿರುವದರಿಂದ, ಕೃತಿಸಾಧ್ಯವಾದ ಒಂದು ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವಾದ ಭರಸಮರ್ಪಣವು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದುಸಾಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇದರಮೇಲೆ ಪುನಃ ಇನ್ನೊಂದು ಮಾರ್ಗಪಕ್ಷವೇನೆಂದರೆ, ವ್ರಜ ಶಬ್ದವು ಗತೃರ್ಥ

ಎಜ್ಜಿರ ಮಾತ್ರಮಾಯ್ ಒರು ಕರ್ತವ್ಯೋಪಾಯ ವಿಧಿ ಪರ ಮನ್ರಿಕ್ಕೇ ಯೋಳಿನ್ದಾಲೋ ವೆನ್ನಿಲ್ ? ಇದು ತಬ್ಬಸ್ವಾರಸ್ಯ ವಿರುದ್ಧಮ್.

ವಾದುದು, ಗತ್ಯರ್ಥವುಳ್ಳವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಬುದ್ಧ್ಯರ್ಥದಲ್ಲೂ ಪ್ರಯೋಗವುಳ್ಳವುಗಳಾದುದರಿಂದ, ಶರಣಂವ್ರಜ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಕೃತಿಸಾಧ್ಯವಾದುದು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲವು, ಶರಣಂ ವ್ರಜ ಎಂದರೆ ಶರಣಮಿತಿ ಜಾನೀಹಿ, ಶರಣವೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದೆಂಬರ್ಥವು, ಅದುದರಿಂದ ಪ್ರಪತ್ತಿಗೆ ಅನುಷ್ಠಾನ ಬೇಕಿಲ್ಲವು, ಬರೀ ಜ್ಞಾನ ಮಾತ್ರವೇ ಎಂಬದಾಗಿ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವು, ಇದಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಶರಣಂ ವ್ರಜ ಎಜ್ಜಿರುವುದು - ಶರಣಂವ್ರಜ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು, “ಇಮ ಮರ್ಥಂಜಾನೀಹಿ” - “ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಾದ ನಾನು ಶರಣವೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಅರ್ಜುನನಾದ ನೀನು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು.” ಎಜ್ಜಿರಮಾತ್ರಮಾಯ್ - ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವುಳ್ಳದಾಗಿ, ಮಾತ್ರಶಬ್ದದಿಂದ ಅನುಷ್ಠಾನ ಪರವಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು, ಇದನ್ನೇ ಮುಂದೆ ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ, ಒರುಕರ್ತವ್ಯೋಪಾಯ ವಿಧಿ ಪರಮನ್ರಿಕ್ಕೇ - ಒಂದು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿರುವ ಉಪಾಯವನ್ನು ವಿಧಿಸುವದಿಲ್ಲವಾಗಿ, ಒಳಿನ್ದಾಲೋ ವೆನ್ನಿಲ್-ಪ್ರಾಪ್ತವಾದುದು ಎಂದರೋ, ಹೀಗೆ ಪೂರ್ವ ಪಕ್ಷ ತಂದರೆ ಎಂಬ ಭಾವವು, ಮಾಮೇಕಂ ಶರಣಂ - ನಾನೊಬ್ಬನೇ ನಿನಗೆ ಉಪಾಯವು ಎಂದು ವ್ರಜ - ತಿಳಿ ಎಂಬುದೀಗ ಅರ್ಥವಾಗಿ, ಆ ಕಾರಣವಿಂದ ಅನುಷ್ಠಿಸಬೇಕಾದ ಯಾವ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವೂ ಬೇಕಿಲ್ಲವೆಂದು ಅರ್ಥಮಾಡಿದರೆ ಎಂಬರ್ಥವು, ಹೀಗೆ ಅರ್ಥಮಾಡಿದರೆ ಇದು, ಶಬ್ಬಸ್ವಾರಸ್ಯ ವಿರುದ್ಧಮ್ - ವ್ರಜ ಎಂಬುದು ಲೋಟ, ಅದಕ್ಕೆ ಕೃತಿಸಾಧ್ಯವಾದ ವಿಧಿಯಿಲ್ಲೇ ಅರ್ಥಸ್ವಾರಸ್ಯ ವಿರುವದರಿಂದ, ಅದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಯಿತು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಶರಣಂ ವ್ರಜ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಶರಣಾಗತ್ಯನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಸ್ವಾರಸ್ಯವೇ ವಿನಾ, ಜ್ಞಾನಮಾತ್ರೋಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. ಇಷ್ಟುಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲವು, ಇನ್ನೂ ಒಂದು ದೋಷವುಂಟು, ಅದೇನೆಂದರೆ ಪ್ರಪತ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ಫುಟಿತರವಾಗಿ ವಿಧಿಸುವ ಅನೇಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದುದೂ ಅಗುತ್ತದೆಂದು ಮುಂದೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

“ತಾಂ ಪ್ರಪತ್ತಿಂ - ಅಂತಹ ಪರಿಕರಗಳುಳ್ಳ ಪ್ರಪತ್ತಿಯನ್ನು, ಪ್ರಯುಂಜೀತ - ಅನುಷ್ಠಿಸತಕ್ಕದ್ದು” ಇತ್ಯಾದಿಗಳಾನ - ಇವೇ ಮೊದಲಾದ, ಸಪರಿಕರ ಸ್ಫುಟಿತರ ಪ್ರಪತ್ತಿ ವಿಧಿಗಳೋಡುಮ್ - ಐದು ಅಂಗಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ

(೧) “ಪ್ರಪತ್ತಿಂ ತಾಂ ಪ್ರಯುಂಜೀತ ಸ್ವಾಜ್ಞಿಃ ಪಂಚಭಿರಾವೃತಾಂ” ಇತ್ಯಾದಿಗಳಾನ ಸಪರಿಕರ ಸ್ಫುಟಿತರ ಪ್ರಪತ್ತಿ ವಿಧಿಗಳೋಡುಮ್ ವಿರೋಧಿಕ್ಕುಮ್. ಈಶ್ವರನ್ ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯ ಮಜ್ಜಿರ ವಿವ್ವಳನೇ ಇಜ್ಜುವತ್ತವ್ಯಮಾಯ್, ಮೋಕ್ಷಾಧಿಕಾರಿಕ್ಕು ವಿಧೇಯಾಂತರ ಮನ್ರಿಕ್ಕೇಯೊಳಿಂದಾಲ್, ಇನ್ನಿಡಮ್ ಪ್ರಸ್ತುತಮಾನ ಭಕ್ತಿಯೋಗತ್ತುಕ್ಕುಪೇಕ್ಷಿತಮಾನ ತತ್ಪೋಪದೇಶ ಮಾತ್ರಮಾಮ್.

ಬಹು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ತೋರುವ ಪ್ರಪತ್ತಿ ವಿಧಿಗಳಿಗೂ ಸಹ, ವಿರೋಧಿಕ್ಕುಮ್ - ವಿರುದ್ಧವಾದುದಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾವುದು ಎಂದರೆ “ಶರಣಂ ವ್ರಜ ಎಂಬಲ್ಲಿ ವ್ರಜ ಎಂಬ ವಿಧಿಗೆ ಬುದ್ಧ್ಯರ್ಥವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸೋಣವು” ಎಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು ಲಕ್ಷ್ಮೀತಂತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಪೂರಾವಾಕ್ಯವು, “ಪ್ರಪತ್ತಿಂ ತಾಂ ಪ್ರಯುಂಜೀತ ಸ್ವಾಂ ಗೃಹಪಂಚಭಿ ರಾವೃತಾಂ” ಎಂದಿರುವುದರಿಂದ ಸಪರಿಕರ ಸ್ಫುಟಿತರ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಇಲ್ಲಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಎಂದು ಅದಿ ಪದದಿಂದ ಪ್ರಪತ್ತಿಯನ್ನು ಬೋಧಿಸ ವ ಇತರ ವಿಧಿವಾಕ್ಯಗಳೆಲ್ಲಾ ಸ್ವಚಿಶ್ಲಟ್ಟವು ( ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ) ಶರಣಂ ವ್ರಜ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ವ್ರಜ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಗಾಣೀಹಿ ಎಂದು ಅರ್ಥಮಾಡಿದಿರಿ ; ಪ್ರಯುಂಜೀತ ಎಂಬ ವಿಧಿಗೆ ಹಾಗೆ ಅರ್ಥ ಕಲ್ಪಿಸೋಣವು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವಷ್ಟೇ ಎಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು. ಪ್ರಸ್ತಾವಾಗುವ ಮೂರ ನೆಯ ದೋಷವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಈಶ್ವರನ್ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನು, ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯವು, ಎಜ್ಜಿರ - ಎಂದು ಹೇಳು, ಇವ್ವಳನೇ - ಇಷ್ಟುಮಾತ್ರವೇ, ವತ್ತವ್ಯ ಮಾಯ್-ಹೇತವಕ್ಕದ್ದಾಗಿ, ಮೋಕ್ಷಾಧಿಕಾರಿಗೆ, ವಿಧೇಯಾಂತರ ಮನ್ರಿಕ್ಕೇಬೀರೆ ವಿಧಿರೂಪದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲದಿರೋಣ ಹೇಗೊಹಾಗೆ, ಒಳಿಂದಾಲ್ - ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟರೆ, ಇವ್ವಿಡಂ - ಈ ಸಂವರ್ಧವು ಎಂದರೆ ಶರಣಂ ವ್ರಜ ಎಂಬ ಪ್ರಕರಣವು, ಪ್ರಸ್ತುತಮಾನ ಭಕ್ತಿಯೋಗತ್ತುಕ್ಕು - ಈಗ ಉದ್ವಿಶ್ಯವಾದ ಭಕ್ತಿಯೊಂಗೆಕ್ಕೆ, ಅಪೇಕ್ಷಿತಮಾನ - ಬೇಕಾಗಿರುವ, ತತ್ಪೋಪದೇಶಮಾಮ್ - ಪ್ರಪತ್ತಿರೂಪ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ವಿಧಿಯನ್ನು ಬೋಧಿಸುವದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಸುಮ್ಮನೆ ತತ್ಪೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮಾಡಿದಹಾಗಾಗುತ್ತದೆ ಈ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಇದನ್ನು ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯ ವಿಧಿಯೆಂಬದಾಗಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕೆ ವಿರೋಧಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಭಾವವು.

(೧) ಲಕ್ಷ್ಮೀತಂತ್ರ ೨೮, ೧೧ ೭

ಸ್ವಯತ್ನ ನಿವೃತ್ತಿಯೇ ಪ್ರಪತ್ತಿರಿತಿ ಪಕ್ಷಸ್ಯ ಪ್ರತಿಕ್ಷೇಪ:

ಇಜ್ಜಿ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನ ಮುಡೈಯವನುಕ್ಕು ಸ್ವರಕ್ಷಣಾರ್ಥ ಸ್ವನ್ಯಾ ಪಾರ ನಿವೃತ್ತಿಯೇ ಪ್ರಪತ್ತಿಯಾಯ್. ಸರ್ವಧರ್ಮ ಸ್ವರೂಪತ್ಯಾಗ ಮಾತ್ರಮ್ ಸಾಧ್ಯಮಾಗ ವಿಧಿಕ್ಕ ಪಡಗಿರಬೆನ್ನಾರುಕ್ಕು, ನಿವೃತ್ತಿರೂಪ ಮೇಯಾಗಿಲುಮ್, ಸಾಧ್ಯಮಾಗ ವಿಧಿಕ್ಕಪ್ಪಟ್ಟಿ ಸರ್ವಧರ್ಮತ್ಯಾಗಮ್ ತಾಗ, ಸ್ವರಕ್ಷಣಾರ್ಥ ಸ್ವನ್ಯಾಪಾರ ಮಾಗೈಯಾಲೇ, ಸ್ವವಚನ ವಿರೋಧ ಮುಮ್, ಸಾಜ್ಜಿಪ್ರಪತ್ತಿ ವಿಧಾಯಕಮಾನ ವಾಕ್ಯ ವಿರೋಧಮುಮ್, ವರುಮ್

ಸ್ವಯತ್ನ ನಿವೃತ್ತಿಯೇ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯದ ಖಂಡನವು

ಇಜ್ಜಿ - ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವಿರವ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಗೆ, ಸ್ವರಕ್ಷಣಾರ್ಥ-ಸ್ವರಕ್ಷಣವೇ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಿ ವಳ್ಳ, ಸ್ವನ್ಯಾಪಾರ ನಿವೃತ್ತಿಯೇ-ತನ್ನ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವದೇ, ಪ್ರಪತ್ತಿಯಾಯ್ - ಪ್ರಪತ್ತಿ ಎಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಂಡು, ಸರ್ವಧರ್ಮ ಸ್ವರೂಪತ್ಯಾಗ ಮಾತ್ರಮ್ - ಸರ್ವಧರ್ಮ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಎಂಬ ವಿಧಿಯ ಮೂಲಕ ಸಮಸ್ತ ಧರ್ಮಗಳ ಸ್ವರೂಪತ್ಯಾಗ ಮಾತ್ರಮ್, ಸಾಧ್ಯಮಾಗ - ಸಾಧ್ಯವಾದುದಾಗಿ, ವಿಧಿಕ್ಕಪಡಗಿರದು - ವಿಧಿ ಸಲ್ಲದವದು, ಎನ್ನಾರುಕ್ಕು - ಎಂದು ಹೇಳುವವರಿಗೆ, ನಿವೃತ್ತಿ ರೂಪಮೇ ಯಾಗಿಲುಮ್ - ಪ್ರಪತ್ತಿ ರೂಪವೆಂಬ ಬರಾ ತ್ಯಾಗರೂಪವಾದದಾದರೂ, ಸಾಧ್ಯಮಾಗ ವಿಧಿಕ್ಕಪ್ಪಟ್ಟಿ-ಸಾಧ್ಯವಾಗುವೆನ್ನು ವಿಧಿಸಿರುವ, ಸರ್ವಧರ್ಮಗಳ ತ್ಯಾಗಮೂ ಕೂಡ, ಸ್ವರಕ್ಷಣಾರ್ಥ ಸ್ವನ್ಯಾಪಾರ ಮಾಗೈಯಾಲೇ - ಸ್ವರಕ್ಷಣ ಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಿದ ನಿವೃತ್ತಿರೂಪ ವ್ಯಾವಾರವಾದುದರಿಂದ, ಸ್ವವಚನ ವಿರೋಧ ಮುಮ್ - ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದ ಎಂಬ ವಚನಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವೂ, ಸಾಜ್ಜಿಪ್ರಪತ್ತಿ ವಿಧಾಯಕಮಾನ ವಾಕ್ಯ ವಿರೋಧಮುಮ್ ವರುಮ್ - ಐದು ಅಜ್ಜಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅಜ್ಜಿಯಾದ ಅತ್ಮನಿಕ್ಷೇಪವನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಪ್ರಮಾಣ ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೂ ವಿರೋಧ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಸರ್ವಧರ್ಮನ್ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಎಂದು ವಿಧಿಸಿರುವದರಿಂದ, ಸ್ವರಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು ಎಂದ ಏರ್ಪಟ್ಟಿತು ; ಇದೇ ಪ್ರಪತ್ತಿಯೆಂದೇ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದೇ ವಿನಾ, ಬೇರೆ ಇನ್ನು

ಪ್ರಪತ್ತಿಕ್ಕು ಸಾಧನತ್ವಮಾದಲ್ ಸಿದ್ಧಸಾಧನ ಸಹಕಾರಿತ್ವ ಮಾದಲ್ ಕೊಳ್ಳಿಲ್, ಸಿದ್ಧೋಪಾಯಮಾನ ಈಶ್ವರನುಡೈಯ ಏಕತ್ವಂ, ಸಿದ್ಧತ್ವಂ, ಪರಮಚೇತನತ್ವಂ, ಪರಮ ಕಾರುಣಿಕತ್ವಂ, ಸರ್ವಶಕ್ತಿತ್ವಂ, ನಿರಪೇಕ್ಷತ್ವಂ, ಮುದಲಾನ ಸ್ವಭಾವ ವಿಶೇಷಜ್ಞಳುಕ್ಕು ವಿರುದ್ಧಮಾನುನ್ನುಮ್ ಪ್ರಸಜ್ಜಿಗಳ್, ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿ ವಿರೋಧ, ವ್ಯಾಪ್ತಿಶೂನ್ಯತ್ವಾದಿ ದೋಷಜ್ಞಳಾಲೇ ತರ್ಕಾಭಾಸಜ್ಞಳ್.

ಯಾವ ಪ್ರವೃತ್ತಿರೂಪವಾದ ಪ್ರಪತ್ತ್ಯನುಷ್ಠಾನವೂ ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಕೆಲವರ ಮತವು ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಎರಡು ಕಾರಣಗಳಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. (೧) ಸ್ವರಕ್ಷಣ ದರ್ವಾಗಿ ಸ್ವಾಧ್ಯಾತ್ಮರೂಪ ತ್ಯಾಗವೂ ಕೂಡ ಸ್ವರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಒಂದು ಉಪಾಯವಾಗಲಿಲ್ಲವೋ? ಆಗ ಸ್ವರಕ್ಷಣಾರ್ಥ ಸ್ವವ್ಯಾಪಾರ ನಿವೃತ್ತಿಯಾಗಲಿಲ್ಲವೇ? ನ್ವನಚನ ಏಕೋಧ ಉಂಟಾಯಿ ತಲ್ಲವೇ ಎಂಬ ಭಾವವು (೨) ನಾಜ್ಞಪ್ರಸದವನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಅನೇಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿವೆ, ಅವುಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ವಿರೋಧವಾಗುವುದು ಆಗುತ್ತದೆ

ಹೀಗೆ ಎರಡು ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಸ್ವರಕ್ಷಣಾರ್ಥ ಸ್ವವ್ಯಾಪಾರ ನಿವೃತ್ತಿಯೇ ಪ್ರಪತ್ತಿಯೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ತೋರಿಸಿ, ಈ ಪಕ್ಷದವರು ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯದ ಮೇಲೆ ಆಪಾದಿಸುವ ದೋಷಗಳಿಗೆ ಸಮಾಧಾನಗಳನ್ನು “ಪ್ರಪತ್ತಿಕ್ಕು” ಎಂಬ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ಪ್ರಪತ್ತಿಕ್ಕು - ಪ್ರಪದನಕ್ಕೆ, ಸಾಧನತ್ವ ಮಾದಲ್ - ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಾಧನತ್ವವನ್ನಾಗಲಿ, ಅಥವಾ, ಸಿದ್ಧಸಾಧನ ಸಹಕಾರಿತ್ವ ಮಾದಲ್ - ಸಿದ್ಧೋಪಾಯತ್ವಕ್ಕೆ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿರ ವದನ್ನಾಗಲಿ. ಕೊಳ್ಳಿಲ್ - ಅಜ್ಞೇಕರಿಸಿದರೆ, ಸಿದ್ಧೋಪಾಯವಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ, ಏಕತ್ವ - ಒಬ್ಬನೇ ಎನ್ನುವದಕ್ಕೂ, ಸಿದ್ಧತ್ವಂ - ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೆಂಬ ಭಾವಕ್ಕೂ, ಪರಮಚೇತನತ್ವಂ - ಆತನ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟ ಚೇತನ ಭಾವಕ್ಕೂ, ಪರಮ ಕಾರುಣಿಕತ್ವಂ - ಪರಮ ಕಾರುಣಿಕನೆಂಬ ಭಾವಕ್ಕೂ, ಸರ್ವಶಕ್ತಿತ್ವಂ - ಸರ್ವಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಭಾವಕ್ಕೂ, ನಿರಪೇಕ್ಷತ್ವಂ - ಆತನು ಯಾವುವನ್ನೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸದೇ ಇರುವ ಭಾವಕ್ಕೂ, ಮುದ, ಲಾನ ಸ್ವಭಾವ ವಿಶೇಷಜ್ಞಳುಕ್ಕು - ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಗುಣವಿಶೇಷಗಳಿಗೆ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಎಂಬುದರಿಂದ ಪೂರ್ಣತ್ವಕ್ಕೂ ವಿರೋಧವು, ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ಸಾಪೇಕ್ಷತ್ವವಿರುವದರಿಂದ ಈಶ್ವರನ ಪರಿಪೂರ್ಣತ್ವಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವೆಂಬ ಭಾವವೂ,

ವಿರುದ್ಧನಾಮ್ - ವಿರುದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ, ಎನ್ನುಮ್ ಪ್ರಸಜ್ಞಗಳ್ - ಎನ್ನುವ ಆಕ್ಷೇಪಗಳು, ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧವೇನು, ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಶೂನ್ಯತ್ವ-ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಹೇತುವಿಲ್ಲದಿರುವ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಿಲ್ಲದಿರೋಣವೇನು, ಆದಿ - ಇವೇ ಮೊದಲಾದ, ದೋಷಜ್ಞಳಾಲೇ-ದೋಷಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ತರ್ಕಾಭಾಸಜ್ಞಳ - ಕೌತರ್ಕಗಳು, ಪ್ರಸತ್ತಿ ಬೇರೆ ಬೇಕಾದುದಲ್ಲವು, ಸ್ವರಕ್ಷಣ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ನಿವೃತ್ತಿಯೇ ಪ್ರಸತ್ತಿ ಎಂದು ಕೆಲವು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುವರು, ಇದು ಸ್ವವಚನ ವಿರೋಧವಾದುದೆಂದೂ ಅನೇಕ ವಿಧಿಪ್ರಮಾಣಗಳಿಗೂ ವಿರೋಧವಾದುದೆಂದೂ ಹೇಳಿದರು. ಅವರುಗಳು ಪ್ರಸತ್ತಿಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಲು ಕಾರಣವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೇನೆಂದರೆ— ಪ್ರಸತ್ತಿಯನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸುವುದರಿಂದ ಆತನ ಅನೇಕ ಮಹತ್ವಗಳಿಗೆ ಕುಂದಕವಾಗುತ್ತದೆ ಹೇಗೆಂದರೆ :—

(೧) ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವೂ ಒಂದು ಬೇಕು ಎಂಬುದರಿಂದ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಿ ಒಬ್ಬನೇ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಕುಂದಕವು (೨) ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವೂ ಒಂದು ಬೇಕು ಎಂದರೆ ಸಿದ್ಧತ್ವಕ್ಕೆ ಹಾನಿಯು. (೩) ಗೋಪ್ಯತ್ವನಿರಣದ ಮೂಲಕ ಸ್ವಾಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಬೇಕು ಎಂದರೆ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟ ಚೇತನತ್ವಕ್ಕೆ ಕುಂದಕವು, ಸರ್ವಜ್ಞನಾದುದರಿಂದ ತಾನೇ ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. (೪) ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯದಿಂದ ಆತನನ್ನು ವಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎಂದರೆ, ಆತನ ಪರಮಕಾರುಣಿಕತ್ವಕ್ಕೆ ಭಂಗವು (೫) ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ಸಹಕಾರಿತ್ವವಿಲ್ಲದೆ ರಕ್ಷಿಸುವನಲ್ಲವು ಎಂದರೆ ಪ್ರಸತ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಆತನಿಗೆ ರಕ್ಷಿಸಲು ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲವೆಂದಾಗಿ ಸರ್ವಶಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವು. (೬) ಶಕ್ತನಾಗಿದ್ದರೂ ಪ್ರಸತ್ತಿಯ ಸಹಕಾರಿತ್ವವನ್ನು ಆಪೇಕ್ಷಿಸುವನೆಂದರೆ ಆತನ ನಿರಪೇಕ್ಷತ್ವಕ್ಕೆ ಕುಂದಕವು, ಹೀಗೆ ಅವರ ಆಕ್ಷೇಪಗಳು. ಇವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿ ವಿರೋಧವೇನು, ವ್ಯಾಪ್ತಿಶೂನ್ಯತೆ ಏನು, ಇಂತಹ ದೋಷಯುಕ್ತಗಳಾದುದರಿಂದ ಸತ್ಕರ್ತಗಳಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ—

(೧) “ಬ್ರಹ್ಮಣೇತ್ಯಾಮಹಸ ಓಮಿತ್ಯಾತ್ಮಾನಂ ಯುಂಜೀತ” ತೈ.ನಾರಾ (ಹಿಂದೆ ನೆಯ ಪುಟ ನೋಡಿ ) ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಗೆ ವಿರೋಧವು.

(೨) “ಹವಿರ್ನೈಹಿತ್ವಾತ್ಮರೂಪಂ ವಸುರಣೈತಿ ಮಂತ್ರತಃ |

ಜುಹುಯಾತ್ಪ್ರಣನೇನಾಗ್ನಾ ವಚ್ಯತಾಪ್ಯೇ ಸನಾತನೇ ||

(೩) ಮುಮುಕ್ಷುರೈಶರಣಮಹಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ” ಇದಕ್ಕೂ ವಿರೋಧವು

(೪) “ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪರಮಯಾನಾಪಿ ಪ್ರಪತ್ತ್ಯಾ ನಾ ಮಹಾನುತೇ”

ಪ್ರಾಪ್ಯೋಹಂ ನಾನೃಥಾ ಪ್ರಾಪ್ಯೋ ಮಮಕೈಜ್ಕರ್ಮಲಿಪ್ಸುಭಿಃ

ಎಂಬ ಸ್ಮೃತಿಗೆ ವಿರೋಧವು.

ವಿಭೀಷಣ, ಗಜೇಂದ್ರ, ಕಾಕ, ಕಾಳೀಯನು ಪ್ರವದನವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸಿದರೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಭಗವಂತನ ಏಕತ್ವ ಸಿದ್ಧತ್ವ, ಸ್ವಮಜೇತನತ್ವ, ಪರಮ ಕಾರುಣಿಕತ್ವ, ಸರ್ವ ಶಕ್ತಿತ್ವ, ನಿರವೇಕ್ಷತ್ವಗಳಿಗೆ ಏನೊಂದೂ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲವು. ಹಾಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿದ್ದರೆ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಉಪಸಾದಿಸುವರೇ ? ಹಾಗೆಯೇ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಸರ್ವಜ್ಞನಾಗಿ, ಪರಮಕಾರುಣಿಕನಾಗಿ ಯಿದ್ದರೂ ಭ್ರವನು ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದನಂತರವೇ, ಆದನ್ನು ಸಾಧನವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಆತನ ಅಭೀಷ್ಟವನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಟ್ಟನು.

೧. ಎಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರಿ ಸಾವೇಕ್ಷತ್ವವಿದೆಯೋ ಅಲ್ಲಿ ಏಕತ್ವವಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಸಹಕಾರಿಸಾವೇಕ್ಷತ್ವವಿದ್ದರೂ ಏಕತ್ವವಿರುವುದುಂಟು. ಭಗವಂತನು ಒಬ್ಬನಾಗಿಯೇ ಅನೇಕ ನಿತ್ಯಸೂರಿಗಳ ಸಹಕಾರಿತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವನು.

೨ ಎಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರಿ ಸಾವೇಕ್ಷತ್ವವಿದೆಯೋ ಅಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧತ್ವವಿಲ್ಲವೆಂದ, ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಆದರೆ ಸಿದ್ಧತ್ವವಿಷ್ಟು ಸಹಕಾರಿ ಸಾವೇಕ್ಷತ್ವವುಂಟು ರಾಜರುಗಳು ಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದರೂ ವಿಶೇಷಸಹಕಾರಿ ಸಾವೇಕ್ಷತ್ವವುಳ್ಳವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

೩. ಹಾಗೆಯೇ ಎಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರಿ ಸಾವೇಕ್ಷತ್ವವಿದೆಯೋ, ಅಲ್ಲಿ ಪರಮಜೇತನತ್ವವಿಲ್ಲವು, ಅಲ್ಲಿ ಪರಮ ಕಾರುಣಿಕತ್ವವಿಲ್ಲವು. ಅಲ್ಲಿ ಸರ್ವಶಕ್ತಿತ್ವವಿಲ್ಲವು, ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಪರಮ ಜೇತನನಾದ, ಪರಮ ಕಾರುಣಿಕನಾದ, ಸರ್ವಶಕ್ತನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು, ಸುಗ್ರೀವಾದಿಗಳ ಸಹಕಾರಿತ್ವವನ್ನು ಬಯಸಿದನು ಪಿಶಾಚಾರ್ ದಾನವಾರ್ ಯಕ್ಷಾರ್ ಅಂಗುಲೈಗ್ರೀಣಾರ್ ಹನ್ಯಾಮಿಚ್ಛಾರ್ ಹರಿಗಣೇಶ್ವರ | ಎಂದು ಶ್ರೀರಾಮನು ಹೇಳಿಯೂ ಕೂಡ, ಲೋಕನಾಥಃ ಪುರಾಭೂತ್ವಾ ಸುಗ್ರೀವಂ ನಾಥಮಿಚ್ಛತಿ | ಎಂಬ ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ಸುಗ್ರೀವಾದಿಗಳ ಸಹಾಯವನ್ನು ಬಯಸಿದನು. ಹೀಗೆ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಶೂನ್ಯತೆ ಎಂಬ ದೋಷವೂ ಉಂಟಾಗುವದರಿಂದ ತರ್ಕಾಭಾಸವೆಂಬ ಭಾವವು.

ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ, ಸಹಕಾರಿ ಸಾವೇಕ್ಷತ್ವವೂ ಏಕತ್ವವಿಲ್ಲವು ಅದು ಧರ್ಮಗಳೂ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧವಾದುವು ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲೂ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧಭಾವಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ:—ಒಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಅರಸಂ ಅರೂಪಂ ಗಂಧವರ್ಜಿತಂ ಎಂದೂ, ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವರ ಗಂಧಸ್ಪರ್ಶರಸಃ ಎಂದೂ, ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ; ಹಾಗೆಯೇ ಒಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಸಗುಣನೆಂದೂ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಗುಣನೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಾಮಂಜಸ್ಯ ಉಂಟಾಗುವಹಾಗೆ, ಹೇಗೆ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇವೋ, ಹಾಗೆಯೇ



ಇಲ್ಲಿಯೂ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಕಲ್ಯಾಣಗಣಾಕರನಾಗಿ ಸಗುಣನು, ಪ್ರಾಕೃತ ರೇಯಗುಣ ರಹಿತನಾಗಿ ನಿರ್ಗುಣನು ಎಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳುತ್ತೀವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ತನಗೆ ಸ್ವಾಧೀನವಾದ ಸಹಕಾರಿಯನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದರೂ, ಅಂತಾ ದ್ದನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸದೆಯೂ ಇರಬಹುದಾದುದರಿಂದ ನಿರಸೇಕ್ಷತ್ವ, ಏಕತ್ವ, ಸಿದ್ಧತ್ವ ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಕುಂದಕವಿಲ್ಲವು. ತನಗೆ ಸ್ವಾಧೀನವಾದ ವಿಶೇಷ ಸಹಕಾರಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೂ ಸರ್ವಶಕ್ತತೆಗೆ ಕುಂದಕವಿಲ್ಲವು, ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಸರ್ವ ಶಕ್ತತೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೇನೇ ಸ್ವಾಧೀನವಾದ ಸಹಕಾರಿತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವು ತನ್ನ ಕರುಣೆಯ ಅನೇಕರಿಗೆ ಉಪಯೋಗವಾಗಲೆಂದು ಅನೇಕ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿರೋಣವೇ ಪರಮ ಕಾರಣಿಕ ಲಕ್ಷಣವು, ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಎಂಬ ಸುಲಭೋಪಾಯವನ್ನು ವಲಂಬಿಸಿದವರನ್ನೆಲ್ಲಾ ರಕ್ಷಿಸಿ ಬಿಡುವೆನೆಂದು ಏರ್ಪಡಿಸಿರುವದೇ ಪರಮಕಾರಣಿಕತ್ವದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯು, ಸರ್ವಜ್ಞನಾಗಿ ಶರಣಾಗತನ ಅಭಿಲಾಷೆ ಏನಿರಬಹುದು ಎಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ, ಫಲವು ಪುರುಷಾರ್ಥವೆಂದು ತಿಳಿಯುವದಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಾಭಿಷ್ಠ ವನ್ನು ಭಗವಂತನು ಸಲ್ಲಿಸಿದನೆಂಬ ಪ್ರತೀತಿಯುಂಟಾಗುವದಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಗೋಪ್ತೃತ್ವವರಣವು ; ಇದರಿಂದ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವವುಳ್ಳ ಪರಮಚೇತನತ್ವಕ್ಕೇನೂ ಕುಂದಕವಿಲ್ಲವು. ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಶೂನ್ಯತ್ವಾದಿ ದೋಷಜ್ಞಿಗಳ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಅದಿಸದದಿಂದ ವೈಷಮ್ಯ ನೈರ್ಘೃಣ್ಯದೋಷವೂ ಕೂಡ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಅರೋಪಿಸದಂತಾಗುತ್ತದೆ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಮಾಡಿದ ಪರಮಭಕ್ತನನ್ನೂ, ವಹಾ ಪಾಪಿಯಾದವನನ್ನೂ, ಉಪಾಯದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲದೆ ರಕ್ಷಿಸಿಬಿಟ್ಟರೆ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಪಕ್ಷಪಾತಿಯೆಂದೆನಿಸಲ್ಪಡುವನು. ಇಂತಹ ದೋಷಗಳೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದರಿಂದ ತರ್ಕಾಭಾಸಗಳು.

ಹೀಗೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಗಳೆಲ್ಲಾ ದೋಷಯುಕ್ತಗಳೆಂದು ತೋರಿಸಿದರು ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿಗಳಿಗೆ ನಿರೋಧವೂ, ತರ್ಕಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಾಸವೂ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಪಕ್ಷಪಾತಿಯೂ, ಇತ್ಯಾದಿ ದೋಷಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತವೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಅವರುಗಳು ನೇಳಿರುವ ತರ್ಕಗಳಲ್ಲಿ ಏನೊಂದೂ ದೋಷವಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಅವುಗಳು ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಸತ್ತರ್ಕಗಳೆಂದೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೂ ಆಗಲೂ ಉಂಟಾಗುವ ಭಾದಕಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಇವತ್ತೈ - ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಅಕ್ಷೇಪಣೆಗಳನ್ನು, ಸತ್ತರ್ಕಜ್ಞಿಗಳಾಗ - ಣ್ಯಾಯವಾದವುಗಳೆಂದು, ನಿನ್ಯೈಕ್ತಿಲ್ - ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೂ, ಎಂದರೆ ಉಪಾಯದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೆ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಏಕತ್ವ, ಸಿದ್ಧತ್ವ, ಪರ

ಇವತ್ತಿ ಸತ್ತ ರೈಜ್ಜಿಳಾಗ ನಿನ್ನೆಕ್ಕಿಲ್ ಉಪಾಸನತ್ತುಕ್ಕಿತ್ತೆನ್ನ ಸಾಧನಭಾವಾದಿಗಳಿಲುಮ್ ಇಪ್ಪಸಜ್ಜಿಳ್ ವರುಮ್.

ಉಪಾಸನಂ ತಾನುಮ್ ಸಾಧನ ಮನ್ನೆನ್ನಿಲ್, “ಸರ್ವಧರ್ಮಾ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ” ಎಜ್ಜಿರ ವಿಡತ್ತಿಲ್ ಉಪಾಸನತ್ತಿಯುಮ್ ಧರ್ಮಶಬ್ದಾರ್ಥವಾಗ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮ್ ಪಣ್ಣುಗೈಯಾಲೇ ಸ್ವವಚನ ವಿರೋಧ ಮುಣ್ಣಾಮ್.

ಮಕಾರುಣಿಕತ್ವಾದಿಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯ ಸಮಂಜಸವಾದುದೆಂದು ಒಪ್ಪಿದರೂ, ಉಪಾಸನತ್ತುಕ್ಕು - ಉಪಾಸನಕ್ಕೆ, ಇತ್ತೆನ್ನ - ಪ್ರತಿ ಕಕ್ಷೆಗಳಪೇಕ್ಷಿಸುವ, ಸಾಧನ ಭಾವಾದಿಗಳಿಲುಮ್ - ಸಾಧನ ಭಾವವೇ ಮೊದಲಾದುವು ಇಲ್ಲೂ, ಇಪ್ಪಸಜ್ಜಿಳ್ - ಈ ಆಕ್ಷೇಪಗಳು, ವರುಮ್ - ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತವೆ ಪ್ರಪತ್ತಿಗೆ ಸಾಧನತ್ವವನ್ನು ಅಜ್ಞಾಕರಿಸದವರು ಉಪಾಸನಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸಾಧನತ್ವವನ್ನು ಅಜ್ಞಾಕರಿಸಿರುತ್ತೀರಲ್ಲಾ, ಆಗಲೂ ಏಕತ್ವ, ಸಿದ್ಧತ್ವ, ಪರಮಚೇತನತ್ವ ಪರಮಕಾರುಣಿಕತ್ವ, ಸರ್ವಶಕ್ತಿತ್ವ, ನಿರಣೇಕ್ಷತ್ವ ಮೊದಲಾದ ಸ್ವಭಾವ ವಿಶೇಷಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗುವದಿಲ್ಲವೇ? ಇಲ್ಲಿ ವಿರುದ್ಧವಲ್ಲವಾದರೆ, ಪ್ರಪತ್ತಿ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ವಿರುದ್ಧವಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಲು ಅಭ್ಯಂತರವೇನೆಂಬ ಭಾವವು ಈ ಆಕ್ಷೇಪಣೆಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ, ಉಪಾಸನವೂ ಸಾಧನವಲ್ಲವೆಂದೇ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಎಂದರೆ ಆಗಲೂ ದೋಷ ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲವೆಂದು ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಉಪಾಸನಮ್ ತಾನುಮ್ - ಉಪಾಸನವೂ ಕೂಡ ಪ್ರಪತ್ತಿಯ ಹಾಗೆ ಸಾಧನ ಮನ್ನೆನ್ನಿಲ್ - ಸಾಧನವಲ್ಲವೆಂದು ನೀವು ಒಂದು ವೇಳೆ ಹೇಳಿದರೆ, ಸರ್ವಧರ್ಮಾ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಎಜ್ಜಿರ ವಿಡತ್ತಿಲ್ - ಎಂದು ಹೇಳುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಉಪಾಸನತ್ತಿಯುಮ್ - ಉಪಾಸನವನ್ನೂ ಕೂಡ, ಧರ್ಮಶಬ್ದಾರ್ಥವಾಗ-ಧರ್ಮ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವಾಗಿ, ಎಂದರೆ ಅಲೌಕಿಕ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಾದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವದು ಎಂಬ ಅರ್ಥವಾಗಿ, ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮ್ ಪಣ್ಣುಗೈಯಾಲೇ - ನೀವೇ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಿರುವದರಿಂದ, ಸ್ವವಚನ ವಿರೋಧಮುಣ್ಣಾಮ್ - ನಿಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇ ನಿಮಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದುದು ಆಗುತ್ತದೆ ಹೇಗೆಂದರೆ, ಉಪಾಸನವು ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿರುತ್ತೀರಿ, ಯಾವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಸರ್ವಧರ್ಮಾ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡುವಾಗ ಧರ್ಮ ಶಬ್ದವು ಅಲೌಕಿಕ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಾದ ಉಪಾಸನವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಿರು

ಶಿರುಕ್ಕು ಡಕ್ಕುಗೈಕ್ಕಾಗ ವೇಣ್ಣಾಚ್ಚುಮೈಗಳೈ ಯೆಡುಪ್ಪಿಕ್ಕೇಯಾಲೆ  
ಅನ್ಯಪರಮಾನ ಉಪದೇಶತ್ತಾಲೆ ಪಿರನ್ನ ಅರ್ಜುನ ಬುದ್ಧಿಯಾಲೆ ಧರ್ಮ  
ಮೆನ್ನು ತೋತ್ತಿಷವತ್ತೈ "ಸರ್ವಧರ್ಮಾ" ಎನ್ನು ಅನುವದಕ್ಕಿರದೆನ್ನಿಲ್,

ತೀರಿ. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿರುವವರು ಯಾರು ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವು  
ಶ್ರೀ ಪಿಳ್ಳೆಲೋಕಾಚಾರ್ಯರು ಪ್ರಭೃತಿಗಳು ಎಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು; ಅವರು ಬರೆ  
ದಿರುವ ರಹಸ್ಯವಾದ ಶ್ರೀಶಂಭ ಭೂಷಣ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ  
ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆಂಟ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಅಲ್ಲಿ ನೋಡ್ತ ಸಾಧನವೆಂದು ಹೇಳಿ, ಈಗ  
ಸಾಧನವಲ್ಲವೆಂದರೆ ಸ್ವವಚನ ವಿರೋಧವೆಂಬ ಭಾವವು. ಸ್ವವಚನ ವಿರೋಧ  
ವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ, ಧರ್ಮಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾದ ಉಪಾಯವೆಂಬರ್ಥ  
ವಲ್ಲವು; ಅರ್ಜುನನು ಅನುಷ್ಠಾನವಾದುದನ್ನು ಉಪಾಯವೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿದ ಧರ್ಮ  
ವೆಂದು ಅರ್ಥ ಹೇಳುವೆವು; ಅರ್ಜುನನು ಧರ್ಮವಲ್ಲದುದನ್ನು ಧರ್ಮವೆಂದು ಭ್ರಮಿ  
ಸಿದನಲ್ಲಾ ಅಂತಹ ಧರ್ಮವಿಗ "ಸರ್ವಧರ್ಮಾ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ" ಎಂಬಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಶಬ್ದ  
ದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಸ್ವವಚನ ವಿರೋಧವೆಂದು ಹೇಳಲು  
ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವು, ಎಂತರೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆಗಲೂ ದೋಷವು ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲವೆಂದು  
ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ :-

ಶಿರುಕ್ಕು - ಗತ್ವವನ್ನು, ಅಡಕ್ಕುಗೈಕ್ಕಾಗ - ಅಡಗಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಎಂದರೆ  
ಪರಿಹರಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ, ವೇಣ್ಣಾಚ್ಚುಮೈಗಳೈ - ಬೇಡದ ಎಂದರೆ ನಿರರ್ಥಕ  
ಗಳಾದ ಹೊರೆಗಳನ್ನು, ಯೆಡುಪ್ಪಿಕ್ಕೇಯಾಲೆ - ಹೊರಿಸುವವರಿಂದ, ಇದು  
ಹೇಗೆಂದರೆ ಮದಸಿಡ ಗೂಳಿಗಳು ಗರ್ವವನ್ನು ಮುರಿಯುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅದರ ಮೇಲೆ  
ತುಂಬಾ ಭಾರವಾದ ಮರಳು ತುಂಬಿದ ಚೀಲಗಳನ್ನು ಹೊರಿಸುವ ಹಾಗೆ ಎಂಬ  
ತಾತ್ಪರ್ಯವು; ಅನ್ಯಪರಮಾನ ಉಪದೇಶತ್ತಾಲೆ ಪಿರನ್ನ ಅರ್ಜುನಬುದ್ಧಿ  
ಯಾಲೇ - ಹಾಗೆ ನಿರರ್ಥಕವಾದ ಉಪದೇಶವಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಅರ್ಜುನ ಬುದ್ಧಿ  
ಯಿಂದ, ನಿರರ್ಥಕ ಹೇಗೆಂದರೆ, ಉಪಾಯಗಳಲ್ಲದ ಕರ್ಮಯೋಗಾದಿಗಳನ್ನು  
ಉಪಾಯವೆಂದು ಉಪದೇಶಮಾಡುವದರಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಅರ್ಜುನ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ,  
ಧರ್ಮಮೆನ್ನು ತೋತ್ತಿಷವತ್ತೈ - ಧರ್ಮವೆಂದು ತೋರಿದವನ್ನು, "ಸರ್ವ  
ಧರ್ಮಾ" - ಇಲ್ಲಿ ಸರ್ವ ಧರ್ಮವೆಂದು, ಅನುವದಕ್ಕಿರದು - ಅನುವಾದ ಮಾಡಿ  
ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಸರ್ವಧರ್ಮಾ ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ಧರ್ಮಶಬ್ದವು ನಿರರ್ಥಕವಾದ ಕರ್ಮ  
ಯೋಗ ನೋಡತಕ್ಕ ಜ್ಞಾನದ ಭಾರವನ್ನು ಹೊರಿಸಿ, ಅರ್ಜುನ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಧರ್ಮವಾಗಿ

(೧) “ಇಚ್ಛಾಚಾರ ದಮಾ ಹಿಂಸಾ ದಾನ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ ಕರ್ಮಣಾಂ ।  
ಅಯಂಕು ಪರನೋಧರ್ಮೋ ಯದ್ಯೋಗೇನಾತ್ಮದರ್ಶನಮ್” (೨)  
“ಸರ್ವೇಷಾ ಮೇವ ಧರ್ಮಾಣಾಂ ಮುಕ್ತನೋ ವೈಷ್ಣವೋ ವಿಧಿಃ”

ತೋರಿದುದನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದರೆ ಆಗ, ಶಾಸ್ತ್ರವು ಬೋಧಿಸುವ ಕರ್ಮ ಯೋಗಾದಿ ರೂಪವಾದ ನಿಸ್ಕತ್ತಿ ರೂಪಧರ್ಮವೇ ಧರ್ಮವಲ್ಲದಿರುವದರಿಂದ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ರೂಪ ಧರ್ಮವೂ ಧರ್ಮವಲ್ಲದುದಾಗಿ, ಶಾಸ್ತ್ರವೇ ಪ್ರಮಾಣವಲ್ಲವೆ ನಿರರ್ಥಕವಾಗಿ ಬಾಹ್ಯಕುದೃಷ್ಟಿಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಇಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಗಳು ಕರ್ಮಯೋಗಾದಿ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಧರ್ಮವಲ್ಲವೆಂದು ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿದರು. ಆದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕರ್ಮಯೋಗಾದಿ ಧರ್ಮಗಳು ಪರಮ ಧರ್ಮಗಳಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ ಎಂದು ತೋರಿಸಲು ಮೂರು ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ.

(೧) “ಇಚ್ಛಾ - ಭಗವದಾರಾಧನವೂ, ಅಚಾರ - ನಿಕೃ ನೈಮಿತ್ತಿಕ ಕರ್ಮ ನುಷ್ಠಾನವೂ, ದಮ - ಇಂದ್ರಿಯ ನಿಗ್ರಹವೂ ಅಹಿಂಸಾ - ಪ್ರಾಣಹಿಂಸೆ ಮಾಡದಿರೋಣವೂ, ದಾನ - ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ದ್ರವ್ಯ ವೇದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಸತ್ಪಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಉಚಿತವಾಗಿ ಪ್ರತಿಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆ ಅರ್ಪಿಸೋಣವೂ, ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ - ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಮಾಡೋಣವೂ ಕರ್ಮಣಾಂ - ಸಪ್ತವ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪಷ್ಠಿಯ, ಕರ್ಮಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ, ಯತ್ - ಯಾವು, ಯೋಗೇನ - ಕರ್ಮಯೋಗವೆಂಬ ಭಕ್ತಿಯೋಗಗಳ ಮೂಲಕ, ಅತ್ಮದರ್ಶನಮ್ - ಮೊದಲು ಅತ್ಮಾವಲೋಕನ ಉಂಟಾಗಿ ಅನಂತರ ಪರಮಾತ್ಮ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೋ, ಅಯಂ - ಇದು, ಪರನೋಧರ್ಮಃ - ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ನಿವೃತ್ತಿರೂಪಧರ್ಮವು. ಅದುದರಿಂದ ಅರ್ಜುನ ಬುದ್ಧಿಗೆ ತೋರಿದುದು ಪರಮಧರ್ಮವೇ ವಿನಾ ಅನ್ಯಥಾ ಅಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು.

(೨) ಸರ್ವೇಷಾಂ ಮೇವ ಧರ್ಮಾಣಾಂ - ಸಮಸ್ತವಾದ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲಾ, ವೈಷ್ಣವೋ ವಿಧಿಃ - ಪರತತ್ವವಾದ ಶ್ರೀ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಡುವ ಧರ್ಮವು, ಉತ್ತಮಃ - ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾದದ್ದು ಅದು ಯಾವುದೆಂದರೆ ಇಹಲೋಕವ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಪುನಃ ಹೊಂದದವನಾಗಿ ಆತನನ್ನು ಹೊಂದುವ ಉಪಾಯ

(೩) “ನವಿಷ್ಟಾರಾಧನಾತ್ಪುಣ್ಯಂ ವಿದ್ಯತೇ ಕರ್ಮವೈದಿಕಮ್” ಇತ್ಯಾದಿಗಳಾಲೇ ಪರಮ ಧರ್ಮಜ್ಞಳಾಗ ಪ್ರಸಿದ್ಧಜ್ಞಳಾನ ನಿವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮಜ್ಞಳೈ ಧರ್ಮಜ್ಞಳನೈನಾಲ್ ಕೈಮುತಿಕ ನ್ಯಾಯತ್ತಾಲಿ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಧರ್ಮಜ್ಞಳುಮ್ ಧರ್ಮಜ್ಞಳನಿಕ್ಕೇ ಸರ್ವ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಳುಕ್ಕುಮ್ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಮಿಲ್ಲಾದ ಪಡಿಯಾಯ್ ಪರಬಾಹ್ಯ ಕುದ್ಯಷ್ಟಿ ಪಕ್ಷಜ್ಞಳಿಲೇ ಪ್ರವೇಶಮಾಮ್.

ರೂಪವಾದ ಉಪಾಸನವು. ಇದರ ಉತ್ತರಾರ್ಥವು:—“ರಕ್ಷತೇ ಭಗವಾ ವಿಷ್ಣು ಭಗವತ್ಪೂಜಾತ್ ಶರೀರವತ್” ಭಗವಂತನಾದ ವಿಷ್ಣುವು ತನ್ನ ಶರೀರವನ್ನೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಭಕ್ತನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವನು ಎಂಬರ್ಥವು. ಶ್ರುತಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಎಲ್ಲಾ ಜೀವಾತ್ಮರೂ ಆತನಿಗೆ ಶರೀರವು, ಆದುದರಿಂದ ಸರ್ವರೂ ರಕ್ಷ್ಯ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರಿ, ಆತನೇ ರಕ್ಷಕನೇ ಸರಿ. ಆದರೂ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕಾದರೆ ಉತ್ತಮ ವೈಷ್ಣವ ವಿಧಾನವಾದ ಧರ್ಮವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದವರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆಯೇ ವಿನಾ, ಅನ್ಯಥಾ ಅಲ್ಲವು. ಹಾಗೆ ಮಾಡದೆ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ರಕ್ಷಿಸಿಬಿಟ್ಟರೆ, ವೈಷಮ್ಯಾದಿಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತವೆ ಎಂಬ ಭಾವವು.

(೩) ವಿಷ್ಣಾರಾಧನಾತ್-ದೈವಯಜ್ಞವಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಆರಾಧನೆಗಿಂತಲೂ, ವೈದಿಕಮ್-ವೇದೋದಿತವಾದ, ಪುಣ್ಯಂ ಕರ್ಮ-ಪವಿತ್ರಕರನಾದ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವಾದ ಕರ್ಮವು, ನವಿದ್ಯತೇ - ಇರುವದಿಲ್ಲವು. ಇತ್ಯಾದಿಗಳಾಲೇ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರವಾದಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ಪರಮಧರ್ಮಜ್ಞಳಾಗ ಸರೋತ್ಪನ್ನ ಧರ್ಮಗಳೆಂದು, ಪ್ರಸಿದ್ಧಗಳಾದ ನಿವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೇ, ಧರ್ಮಜ್ಞಳನೈನಾಲ್ - ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟರೆ, ಕೈಮುತಿಕ ನ್ಯಾಯದಿಂದ, ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮಗಳೂ ಕೂಡ, ಧರ್ಮಜ್ಞಳನಿಕ್ಕೇ - ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲದವುಗಳಾಗಿ, ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಳುಕ್ಕುಮ್-ಸಮಸ್ತ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೂ, ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಮಿಲ್ಲಾದ ಪಡಿಯಾಯ್ - ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವಿಲ್ಲದಹಾಗಾಗಿ, ಎಂದರೆ ನಿವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮಗಳೂ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮಗಳೂ ಇವುಗಳ ವಿಷಯವೇ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದು, ಇವೆರಡೂ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲದೆ ಹೋದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಪ್ರಮಾಣರೂಪದಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲವಾಗುತ್ತದೆ, ಆದುದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರವು ನಿರರ್ಥಕವಾದುದಾಗಿ, ಪರಬಾಹ್ಯಕುದ್ಯಷ್ಟಿಪಕ್ಷಜ್ಞಳಿಲೇ ಪ್ರವೇಶಮಾಮ್ - ಪ್ರಕಕ್ಷಿಗಳಾದ ವೇದಬಾಹ್ಯರು ಮತ್ತು ವೇದಗಳಿಗೆ ಅಪಾರ್ಥ

(೩) ವ್ಯಾಸಸ್ತುತಿ.

ಪ್ರಪತ್ತೇಸ್ಸಾಧನತ್ವೇ ಸಿದ್ಧಸಾಧನ ಸಹಕಾರಿತ್ವೇನಾ ಚರಮಶ್ಲೋಕ  
ವಿರೋಧ ಇತಿ ಶಬ್ದಾ ನಿರಾಸಃ

ಅನಾಲಮ್ ಉಪಾಸನಾದಿಗಳ್ ಪೋಲೆ ಶರಣವರಣಂ ಧರ್ಮಶಬ್ದ  
ನಾಚ್ಯಮಾಗ್ಯಾಲೇ ಇಜ್ಞ ಸರ್ಮಶಬ್ದ ಸಜ್ಜ್ಯೋಚಮ್ ವಾರಾಮೈಕ್ಯಾಗ

ಗಳನ್ನು ಹೇಳುವವರು, ಇವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ; ಎಂದರೆ ಇವರುಗಳಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಹೇಗೆ ನಿರರ್ಥಕವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ನಿವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲಾ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವವರಿಗೂ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ನಿರರ್ಥಕ ವಾಗುತ್ತವೆಂಬ ಭಾವವು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಗಳೇ ಇಲ್ಲದುದರಿಂದ ವಿಧೇಯಾಂ ಶವೇ ಇಲ್ಲವಾಗಿ ನಾವು ಧರ್ಮೋಪದೇಶವನ್ನು ಯೊಂದಿ ಧರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ಯಾವುದೂ ಇರುವದಿಲ್ಲವಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು

ಪ್ರವೃತ್ತಿಗೆ ಸಾಧನತ್ವವನ್ನಾಗಲಿ ಸಿದ್ಧ ಸಾಧನ ಸಹಕಾರಿತ್ವವನ್ನಾಗಲಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೆ ಚರಮಶ್ಲೋಕ ವಿರೋಧವೆಂಬ ಶಬ್ದಾ ಪರಿಹಾರವು.

ಆದರೆ ಪ್ರಪತ್ತಿಗೆ ಸಾಧನತ್ವವನ್ನಾಗಲಿ, ಸಿದ್ಧ ಸಾಧನಕ್ಕೆ ಸಹಕಾರಿ ಎಂಬ ದನ್ನಾಗಲಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೆ, ಚರಮಶ್ಲೋಕದ “ಸರ್ಮಧರ್ಮಾ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಸರ್ಮ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಇರೂ ಕೂಡ ಸೇರಿ ಇರೂ ತ್ಯಾಜ್ಯವಲ್ಲವೋ? ಇದು ಅಲ್ಲಿವು ಎಂದರೆ ಆಗ ಸರ್ವ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ : ಚತ್ವೀಚಾರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳದಂತಾಗ ಲಿಲ್ಲವೋ? ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಅಕ್ಷೇಪಣೆಗಳನ್ನು ಉಪಪಾದಿಸಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಅನಾಲಮ್ - ಪ್ರಪತ್ತಿಗೆ ಸಾಧನತ್ವವನ್ನಾಗಲಿ, ಸಿದ್ಧ ಸಾಧನ ಸಹಕಾರಿ ತ್ವವನ್ನಾಗಲಿ ಅಜ್ಞೀಕರಿಸದಿದ್ದರೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ದೋಷಗಳುಂಟಾಗುತ್ತ ವೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೂ ಉಪಾಸನಾದಿಗಳ್ ಪೋಲೆ - ಉಪಾಸನಾದಿಗಳು ಧರ್ಮಗಳೆಂದು ಅಜ್ಞೀಕರಿಸಿರುವ ಹಾಗೆ, ಶರಣವರಣಂ - ಶರಣಾಗತಿಂ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೂ ಕೂಡ ಎಂದರೆ ಪ್ರಪತ್ತಿಯೂ, ಧರ್ಮಶಬ್ದ ವಾಚ್ಯ ಮಾಗ್ಯಾಲೇ - ಧರ್ಮಶಬ್ದದಿಂದ ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದರಿಂದ, ಇಜ್ಞ - ಈ ಚರಮ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ, ಸರ್ವಶಬ್ದ ಸಜ್ಜ್ಯೋಚಮ್ ವಾರಾಮೈಕ್ಯಾಗ - “ಸರ್ಮ ಧರ್ಮಾ” ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ಸರ್ಮಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಸಜ್ಜ್ಯೋಚವು ಬಾರದೆ ಇರುವದಕ್ಕಾಗಿ,

ಇದುವುಮ್ ಸಾಧನತ್ವ ವೇಷತ್ತಾಲಿ ತ್ಯಾಜ್ಯಮನ್ನೋ ? ಆಗೈಯಾಲೆ ಪ್ರಪತ್ತಿಕ್ಕು ಸಾಧನತ್ವಮಾದಲ್ ಸಿದ್ಧಸಾಧನ ಸಹಕಾರಿತ್ವಮಾದಲ್ ಕೊಳ್ಳುಗೈ, ಇವ್ವಚನಮ್ ತನಕ್ಕು ವಿರುದ್ಧಮನ್ನೋ ವನ್ನಿಲ್ ? ಇಜ್ಜಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಸಾಧನತ್ವಬುದ್ಧಿಯ್ ವಿಡವೇಣು ಮೆನ್ನುಮ್ ಪೋದು, ಭಕ್ತಿಯೋಗಾದಿಗಳಿಲುಮ್ ತುಲ್ಯಮ್.

ಇದುವುಮ್ - ಈ ಪ್ರಪತ್ತಿಯೂ, ಸಾಧನತ್ವ ವೇಷತ್ತಾಲಿ - ಸಾಧನತ್ವ ರೂಪದಲ್ಲಿ, ತ್ಯಾಜ್ಯಮನ್ನೋ ? ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ತ್ಯಾಜ್ಯ ವಲ್ಲವೋ ? ಆಗೈಯಾಲಿ - ಹೀಗೆ ಸಾಧನತ್ವ ರೂಪದಲ್ಲಿ ತಾಜ್ಯವಾದುದರಿಂದ, ಪ್ರಪತ್ತಿಕ್ಕುಮ್ - ಪ್ರಪತ್ತಿಗೂ ಕೂಡ ಉಪಾಸನದಹಾಗಿ, ಸಾಧನತ್ವಮಾ ದಲ್ - ಸಾಧನತ್ವವನ್ನಾದರೂ, ಸಿದ್ಧಸಾಧನಕ್ಕೆ ಸಹಕಾರಿತ್ವವನ್ನಾದರೂ, ಕೊಳ್ಳುಗೈ - ಅಜ್ಞೀಕರಿಸೋಣವು, ಇವ್ವಚನಮ್ - ಹೀಗೆ ಪ್ರಪತ್ತ್ಯನುಷ್ಠಾ ನವು ಅಪಶ್ಯಕವೆಂದು ಹೇಳೋಣವು, ತನಕ್ಕೇ ವಿರುದ್ಧಮನ್ನೋ - ತನಗೇನೇ ವಿರುದ್ಧವಾದುದಲ್ಲವೋ, ಎನ್ನಿಲ್ - ಎಂದು ಅಕ್ಷೇಪವನ್ನು ತಂದರೆ, ಇಜ್ಜಿ - ಈ ಪ್ರಪತ್ತಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಸಾಕ್ಷಾತ್ಸಾಧನತ್ವ ಬುದ್ಧಿಯ್ ವಿಡವೇಣು ಮೆನ್ನುಮ್ ಪೋದು - ಪ್ರಪತ್ತಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಸಾಧನತ್ವ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸಾಧನವೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುವಾಗ, ಭಕ್ತಿಯೋಗಾದಿ ಗಳಿಲುಮ್ ತುಲ್ಯಮ್ - ಭಕ್ತಿಯೋಗಾದಿಗಳಲ್ಲೂ ಅದು ಸಮಾನವಾದುದೇ ; ಎಂದರೆ, ಪ್ರಪತ್ತಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಾಧನತ್ವಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಬಿಡತಕ್ಕದ್ದೆಂದರೆ, ಭಕ್ತಿಯೋಗವೂ ಪ್ರಪತ್ತಿಯಹಾಗೆ ಉಪಾಯವಾದುದರಿಂದ ಭಕ್ತಿಯೋಗದಲ್ಲೂ ಸಾಧನತ್ವ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಬಿಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಭಾವವು ; ಭಕ್ತಿಯೋಗಕ್ಕೆ ಸಾಧನತ್ವವನ್ನು ಅಜ್ಞೀಕರಿಸುವದಾದರೆ ಪ್ರಪತ್ತಿಗೂ ಏಕೆ ಅಜ್ಞೀಕರಿಸಕೂಡ ದೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಗಳು ಪ್ರಪತ್ತಿಗೆ ಸಾಧನತ್ವವನ್ನಾಗಲಿ ಸಿದ್ಧ ಸಾಧನ ಸಹಕಾರಿತ್ವವನ್ನಾಗಲಿ ಅಜ್ಞೀಕರಿಸಿದರೆ ಚರಮಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾದುದಾಗುತ್ತದೆ ; ಸರೈಧರ್ವಾ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ - ಎಂದು ಅಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಿರುವದರಿಂದ, ಪ್ರಪತ್ತಿಯೂ, ಧರ್ಮವಾದುದರಿಂದ ಪ್ರಪತ್ತಿಗೆ ಸಾಧನತ್ವ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಅಜ್ಞೀಕರಿಸುವದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲವೆಂದು ಅಕ್ಷೇಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಗೆ ಸಾಧನತ್ವಬುದ್ಧಿಯು ಸುಯಿಲ್ಲವಾದರೆ ಉಪಾಸನಗೂ ಕೂಡದೆಂದಾಗುತ್ತದೆ, ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರಸಾದನತ್ವವೇಷತ್ತಾಲುಮ್ ಧರ್ಮತ್ವಮಿದುಕ್ಚು ವಿಡುನೇಣು  
ಮೆನ್ನಿಲ್, ಸರ್ವ ಶಬ್ದ ಸಂಕೋಚಂ ವಾರಾನ್ಯೈಕ್ಯಾಗ “ಕೃಷ್ಣಂ ಧರ್ಮಂ  
ಸನಾತನಂ” ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿರ್ದಿಡಿಯೇ ಧರ್ಮಮಾನ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯತ್ತಿ  
ಲುಮ್ ಸಾಧನತ್ವ ಬುದ್ಧಿಯೈ ವಿಡಪ್ರಸಜ್ಞೈಕ್ಯಮ್. ಇವ್ವಾಕ್ಯತ್ತಿಲ್

ಸರ್ವ ಧರ್ಮಾ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ - ಎಂದಿರುವದರಿಂದ ಪ್ರಪತ್ತಿಯೂ ಒಂದು  
ಧರ್ಮವಾದುದರಿಂದ ಪರಿತ್ಯಾಗಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷ ತಂದುದರಿಂದ, ಆ  
ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವನ್ನು ಎರಡಾಗಿ ವಿಕಲ್ಪಿಸಿ ಕೇಳುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಪತ್ತಿಯೂ ಧರ್ಮವಾದು  
ದರಿಂದ ಪರಿತ್ಯಾಗನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತಲ್ಲ, ಅದೇನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪ್ರಾಧನತ್ವ  
ಬುದ್ಧಿಯ ತ್ಯಾಗವೇ ಇಲ್ಲವೇ ಪ್ರಸಾದನತ್ವವೇಷದಿಂದ ತ್ಯಾಗವೇ ಎಂದು ವಿಕ  
ಲ್ಪಿಸಿ, ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪ್ರಾಧನತ್ವಬುದ್ಧಿಯು ಕೂಡದೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ, ಆಗ ಉಪಾಸನವೂ  
ಸಾಧನವಲ್ಲವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಿದರು ಈಗ ಎರಡನೆಯ ವಿಕಲ್ಪವಾದ, ಪ್ರಸಾದ  
ನತ್ವವೇಷಧರ್ಮವಾಗುವದರಿಂದ ತ್ಯಾಜ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ, ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೂ  
ಪ್ರಸಾದನತ್ವರೂಪಧರ್ಮವೆಂದು ಹೇಳಿರುವ ಪ್ರಮಾಣವಿರುವದರಿಂದ ಅದನ್ನೂ  
ಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಆಗುವದರಿಂದ ಈ ವಾದಗಳು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರಸಾದನತ್ವವೇಷತ್ತಾಲುಮ್ - ಭಗವದನುಗ್ರಹ ಸಂಪಾದಕ ರೂಪ  
ದಿಂದಲೂ, ಧರ್ಮತ್ವವು, ಇದುಕ್ಚು - ಈ ಪ್ರಪತ್ತಿಗೆ, ಸಿದ್ಧಿಸುವದರಿಂದ ವಿಡು  
ನೇಣುಮೆನ್ನಿಲ್ - ಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು ಎಂದರೂ, ಸರ್ವಶಬ್ದ ಸಂಕೋಚಮ್  
ವಾರಾನ್ಯೈಕ್ಯಾಗ - “ಸರ್ವಧರ್ಮಾ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ” ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ಸರ್ವ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ  
ಸಂಕೋಚವು ಬಾರದೇ ಇರುವದಕ್ಕಾಗಿ, “ಕೃಷ್ಣಂ ಧರ್ಮಂ ಸನಾತನಮ್”  
ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನೂ ಅನಾದಿಯಾದ ಧರ್ಮವು” ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿರ್ದಿಡಿಯೇ - ಎಂಬಿನೇ  
ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ರೀತ್ಯಾ, ಧರ್ಮಮಾನ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ  
ತ್ತಿಲುಮ್. ಧರ್ಮವಾಗಿರುವ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯದಲ್ಲೂ, ಸಾಧನತ್ವ ಬುದ್ಧಿಯೈ  
ಉಪಾಯವೆಂಬ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ವಿಡಪ್ರಸಜ್ಞೈಕ್ಯಮ್ - ಬಿಡಬೇಕಾಗಿ ಬರು  
ವದು. ಸರ್ವಧರ್ಮಾ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಭಗ  
ವತ್ಪ್ರಸಾದನರೂಪಧರ್ಮವಾದುದರಿಂದ ಅದನ್ನೂ ಪರಿತ್ಯಾಗಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ವಾದ  
ತಂದರೆ, ಕೃಷ್ಣಂ ಧರ್ಮಂ ಸನಾತನಮ್ ಎಂದು ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೂ ಧರ್ಮವೆಂದು  
ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವದರಿಂದ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಲ್ಲೂ ಸಾಧನತ್ವಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಬಿಡಬೆ  
ಕೆದಂಬ ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.



ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯಮಾನ ಧರ್ಮತ್ರೈಯಿಗಳಿನ್ನು ಧರ್ಮಜ್ಞಳನ್ನೋ ತಾಜ್ಯಜ್ಞಳಾ  
ವನ ವೆನ್ನಿಲ್, ಇಜ್ಞ ವಿಹಿತೈಯಾನ ಶರಣಾಗತಿಯಿಲಾಮ್ ತುಲ್ಯಮ್.

ಈ ದೂಷಣದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ, ಸರ್ವಧರ್ಮಾ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ  
ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಧರ್ಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇತರ ಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲಾ  
ತಾಜ್ಯವೆಂದಲ್ಲವೇ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕದ್ದು ; ಹಾಗೆ ಹೇಳುವದರಿಂದ ಸಿದ್ಧೋಪಾ  
ಯನೂ ಧರ್ಮವೆಂದಾದರೂ, ಸಿದ್ಧೋಪಾಯವೂ ತಾಜ್ಯವಾಗುವದಿಲ್ಲವೆಂದು  
ಹೇಳುವೆವು ; ಎಂದರೆ ಅವಕ್ಕೆ ಪುನಃ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೇನೆಂದರೆ—  
ಹಾಗಾದರೆ ಈ ಚರಮ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲೂ ಮಾಮೇಕಂ ಶರಣಂವ್ರಜ ಎಂದು  
ಶರಣಾಗತಿಯಾದ ಧರ್ಮವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವದರಿಂದ ನಿಮ್ಮ ವಾದಕ್ಕೆ ಸಮಾನ  
ವಾಗಿ ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮಿಕ್ಕ ಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲಾ ತಾಜ್ಯಗಳೆಂದು ನಾವು ಹೇಳು  
ವೆವು ಎಂಬದಾಗಿ “ಇನ್ವಾಕ್ಯೈಶ್ಚಿಲ್” ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ವಾ  
ಕ್ಯೈಶ್ಚಿಲ್ - ಸರ್ವಧರ್ಮಾ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಮಾಮೇಕಂ ಶರಣಂವ್ರಜ ಎಂಬ  
ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ, ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯಮಾನ ಧರ್ಮತ್ರೈ - ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಧರ್ಮವನ್ನು,  
ಒಳಿನ್ನು - ಬಿಟ್ಟು ಮಿಕ್ಕ, ಧರ್ಮಜ್ಞಳನ್ನೋ - ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನಗಳನ್ನೆಲ್ಲವೋ,  
ತಾಜ್ಯಜ್ಞಳಾವನ ವೆನ್ನಿಲ್ - ತಾಜ್ಯಗಳಾಗಿ ಹೇಳಿರುವುದು ಎಂದು ಒಂದು  
ವೇಳೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿದರೆ, ಇಜ್ಞ ವಿಹಿತೈಯಾನ - ಈ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಶರಣಂ  
ವ್ರಜ ಎಂಬದಾಗಿ ವಿಧಿಸಿರುವ, ಶರಣಾಗತಿಯಿಲಾಮ್ - ಪ್ರಸತ್ಯನುಷ್ಠಾನ  
ದಲ್ಲೂ, ತುಲ್ಯಮ್ - ಸಮಾನವು ; ಸರ್ವಧರ್ಮಾ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಸರ್ವ  
ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಸಂಕೋಚವಿಲ್ಲದೆ ಅನ್ವಯಿಸಿ, ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಬಿಡತಕ್ಕ  
ದ್ದೆಂದು ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ಕೃಷ್ಣಂ ಧರ್ಮಂ ಸನಾತನಂ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧೋ  
ಪಾಯನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೂ ಕೂಡ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ, ಶೋಧನಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ  
ವೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿರುವದರಿಂದಲೂ, ಅಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಶಬ್ದವು ಔಪಚಾರಿಕವಲ್ಲದೆ  
ಮುಖ್ಯಾರ್ಥವನ್ನೇ ಉಳ್ಳದೆಂದು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುವದರಿಂದಲೂ ( ನೆಯ ಪುಟ  
ವನ್ನು ನೋಡಿ) ಉಪಾಸನಾದಿಗಳೆಲ್ಲವೋಲಿ ಎಂದಾರಂಭಿಸಿದ ವಾಕ್ಯಮೂಲಕ  
ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನನ್ನೂ ಬಿಡಬೇಕೆಂದಾಗುವದರಿಂದ, ಪ್ರತಿರಕ್ಷಿಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು  
ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದುದಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ಧರ್ಮವು ಎಂದು, ಅರ್ಥ  
ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವು, ಆ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಧರ್ಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇತರ  
ಎಲ್ಲಾ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಅರ್ಥ ಹೇಳಬೇಕು ; ಆಗ ಕೃಷ್ಣಂ

ಧರ್ಮಂ ಸನಾತನಂ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನು ತಾಜ್ಞಾನಾಗುವದಿಲ್ಲವು ಮಾನೇಕಂ ಶರಣಂವ್ರಜ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟನೆಂದು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವನ್ನು ತಂದರೆ, ಇದಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗಿ ಶರಣಂವ್ರಜ ಎಂಬುದರಿಂದ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವಾದ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟು ಸರ್ವಧರ್ಮಾ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಈ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮಿಕ್ಕ ಎಲ್ಲಾ ಧರ್ಮವನ್ನೂ ಬಿಡತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ನಿಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾಗಿ ನಾವೂ ಹೇಳುವೆವು ಅದರಿಂದ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಸಾಧನತ್ವರೂಪದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ಸಿದ್ಧಸಾದನಕ್ಕೆ ಸಹಕಾರಿ ರೂಪದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ಧರ್ಮವಾಗುವದರಿಂದ ತಾಜ್ಞವೆಂಬ ನಿಮ್ಮಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಸಮಂಜಸವಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು.

ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಗಳು ಹೇಗೆ ಉಪಕಾರಕಗಳು ?

ಇನ್ನೊಂದು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವೇನೆಂದರೆ:—ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನು ನಿತ್ಯನು, ಹೀಗಿರುವಾಗ ಆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯವನ್ನೇನಾದರೂ ಈ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳು ಉಂಟುಮಾಡಬೇಕೇ? ಏನೂ ಇಲ್ಲವು; ಹೀಗಿರುವಾಗ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಏತಕ್ಕೆ?

ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಿಗೆ ಉಪಚಯಾಪಚಯಗಳು ಎಂದರೆ ವೃದ್ಧಿ ಹ್ರಾಸಗಳು ಇಲ್ಲವು ಹೀಗಿರುವಾಗ ಈ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳೇನೂ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯಕ್ಕೆ ವರ್ಧಕವೇ? ಹಾಗಲ್ಲದೆ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಏತಕ್ಕೆ?

ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನು ಸರ್ವವಾ ಸಹಜಕಾರುಣ್ಯ ಪರಿಪೂರ್ಣನು, ಹೀಗಿರುವಾಗ ಅವನಿಗೆ ಯಾವ ಸಹಕಾರಿಯ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೂ ಇಲ್ಲವು ಈ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳು ಸಹಕಾರಿಯಲ್ಲದೆ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳೇನೇನು ಏತಕ್ಕೆ?

ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನು ಸತ್ಯಸ್ವಲ್ಪನು, ಯಾವುದರ ದ್ವಾರಾ ಇಲ್ಲವೆ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿ ಸಜ್ಜಲ್ಪಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನು. ಇಂತವನು ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳ ದ್ವಾರಾ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಬೇಕೇ? ಹಾಗಲ್ಲದೆ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಈ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಏನು? ಇತ್ಯಾದಿ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಗಳನ್ನು ಮುಂದೆ ಅನುವಾದ ಮಾಡಿ ಇವೈ ಅನಾದಿಯಾನ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯವೂಲಕ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹೇಗೆ ಉಪಕಾರಕವೆಂದರೆ, ಈ ಚಿಂತನೆಯು ಮಾಡಿರುವ ಅನಂತಾಪರಾಧಗಳಿಂದ ಭಗವನ್ನಿಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ ಈ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳು ಅಂತಹ ನಿಗ್ರಹವನ್ನು ಶಮನಮಾಡಿ, ಅನುಗ್ರಹ ಸಂಪಾದಕಗಳಾಗುತ್ತವೆ; ಅದುದರಿಂದ ಅವ

### ಭಕ್ತಿಃ ಪ್ರಸತ್ಯೋಃ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯೋಪಕಾರಕತ್ವಂ

ಉಪಾಸನಾದಿಗಳೈವೈಲೇ ತನಕ್ಕು ಉತ್ಪಾದಕ ಮಾಗನಾದಲ್, ವರ್ಧಕಮಾಗನಾದಲ್, ಸಹಕಾರಿಯಾಗನಾದಲ್, ದ್ವಾರಮಾಗನಾದಲ್, ಒನ್ಮಾಲಪೇಕ್ಷೈ ಯ ರುನ್ಮಡಿ, ನಿತ್ಯಮಾಯ್, ಉಪಚಯಾಪಚಯ ರಹಿತಮಾಯ್, ಸರ್ವದಾ ಪರಿಪೂರ್ಣಮಾನ ಸಹಜ ಕಾರುಣ್ಯಾದಿಗಳೈ ಯುಡೈತ್ತಾಯ್, ಸಜ್ಜಲ್ಪ ಮುಂಡಾನಪೋದು ದ್ವಾರ ನಿರಪೇಕ್ಷಮಾಗ ಕರ್ಯಂ ಪಿರುಕ್ಕುನ್ಮಡಿ ಸತ್ಯಸಜ್ಜಲ್ಪಮಾಯ್ ಇರುಕ್ಕಿರ ಸಿದ್ಧೋ

ಶ್ಯಕವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇವುಗಳ, ಸಿದ್ಧೋಪಾಯಕ್ಕೆ ಉತ್ಪಾದಕಗಳಾಗಲಿ, ವರ್ಧಕಗಳಾಗಲಿ, ಸಹಕಾರಿಗಳಾಗಲಿ, ದ್ವಾರಗಳಾಗಲಿ ಅಲ್ಲವು. ಪುನಃಪುನಃ ಸಂಸಾರ ಬಂಧಕ್ಕೆ ಹೇತು ಭೂತವಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ನಿಗ್ರಹವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ, ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಕೊಡುತ್ತವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಉಪಾಸನಾದಿಗಳೈವೈಲೇ - ಉಪಾಸನಾದಿಗಳ ಹಾಗೆ, ಇದು ವ್ಯತಿರಿಕ್ತ ದೃಷ್ಟಾಂತವು, ಹೇಗೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವೆಂಬುದು ಮುಂದೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ, ತನುಕ್ಕು - ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ, ಉತ್ಪಾದಕ ಮಾಗನಾದಲ್ - ಉಂಟು ಮಾಡುವದಾಗಿಯಾಗಲಿ ವರ್ಧಕಮಾಗಿಯಾದಲ್ - ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಾಡುವದಾಗಿಯಾಗಲಿ, ಸಹಕಾರಿಯಾಗನಾದಲ್ - ಸಹಾಯ ಮಾಡುವ ದಾಗಿಯಾಗಲಿ, ದ್ವಾರಮಾಗನಾದಲ್ - ಈ ಉಪಾಯಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಯಾಗಲಿ, ಒನ್ಮಾಲಪೇಕ್ಷೆಯರುಂಬಡಿ - ಹೀಗೆ ಯಾವದೊಂದು ವಿಧದಲ್ಲೂ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಇಲ್ಲದಿರುವಹಾಗೆ, ನಿತ್ಯಮಾಯ್ - ತಾನು ನಿತ್ಯನಾಗಿ ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಯಾವ ಉತ್ಪಾದಕದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯೂ ಬೇಡದವನಾಗಿ, ಉಪಚಯಾಪಚಯ ರಹಿತಮಾಯ್ - ವೃದ್ಧಿಪ್ರಾಪ್ತಿಗಿಲ್ಲದಿರುವದರಿಂದ ಯಾವುದರಿಂದಲೂ ವರ್ಧಕಾ ಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದವನಾಗಿ, ಸರ್ವದಾ ಪರಿಪೂರ್ಣಮಾನ ಸಹಜ ಕಾರುಣ್ಯಾದಿ ಗಳೈ ಯುಡತ್ತಾಯ್ - ಯಾವಾಗಲೂ ಸಹಜಕಾರುಣ್ಯಪರಿಪೂರ್ಣನಾಗಿ ಕರುಣಾಸಾಗರನೆನಿಸಿರುವದರಿಂದ ಯಾವುದರ ಸಹಾಯಾಪೇಕ್ಷೆಯೂ ಇಲ್ಲದವ ನಾಗಿ, ಸಜ್ಜಲ್ಪಮುಂಡಾನಪೋದು ದ್ವಾರನಿರಪೇಕ್ಷಮಾಗ ಕರ್ಯಂ ಪಿರುಕ್ಕುರಪಡಿ ಸತ್ಯಸಜ್ಜಲ್ಪಮಾಯ್ - ಯಾವಾಗ ತಾನು ಸಜ್ಜಲ್ಪಿಸು ತ್ತಾನೋ ಅಗಯಾವುದರ ದ್ವಾರಾ ಇಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಸಜ್ಜಲ್ಪಾನುಸಾರವಾಗಿ ಕಾರ್ಯವು

ಪಾಯತ್ತುಕ್ಕು ಭಕ್ತಿಪ್ರಪತ್ತಿಗಳ್ ಎನ್ನಾಕಾರತ್ತಾಲೆ ಉಪಕಾರಕಜ್ಞಳಾ  
ಗಿರನ ನೆನ್ನಿಲ್, ಇನ್ನೆಯನಾದಿಯಾನ ಅಪಚಾರ ಪರಂಪರೈಯಾಲೇ  
ಉತ್ಪನ್ನಮಾಯ್ ಸಂಸಾರ ಹೇತುವಾಯ್ ಕಿಡಕ್ಕಿರ ನಿಗ್ರಹತ್ತೈ ಶಮಿ  
ಪ್ಪಿತ್ತುಕೊಂಡು ಉಪಕರಿಕ್ಕಿರನ. ಇನ್ನೆ ಫಲಾಂತರತ್ತುಕ್ಕು ಉಪಾಯ

ನಡೆಯುವಹಾಗೆ ಸತ್ಯವಜ್ಞಲ್ಪನಾಗಿ, ಇರುಕ್ಕಿರ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯತ್ತುಕ್ಕು-  
ಇರುವ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಿಗೆ, ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಗಳು, ಎನ್ನಾಕಾರತ್ತಾಲೆ ಉಪ  
ಕಾರಕಗಳಾಗಿರನ ಎನ್ನಿಲ್ - ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಉಪಕಾರಗಳುಗುತ್ತವೆ  
ಎಂದರೆ, ಇನ್ನೆ - ಈ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳಾದ, ಭಕ್ತಿಪ್ರಪತ್ತಿಗಳು, ಅಪಚಾರ  
ಪರಂಪರೈಯಾಲೆ - ಭಗವಂತನ ವಿಧಿ ನಿಷೇಧವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ  
ನಡೆದು ಮಾಡಿದ ಅಕೃತ್ಯಕರಣ ಕೃತ್ಯಾಕರಣ ರೂಪಗಳಾದ ಪಾಪಸಮೂಹಗ  
ಳಿಂದ, ಉತ್ಪನ್ನಮಾಯ್ - ಉಂಟಾದ, ಸಂಸಾರ ಹೇತುವಾಯ್ ಕಿಡ  
ಕ್ಕಿರ - ಪುನಃ ಪುನಃ ಬಂಧಕಗಳಾಗಿ ಜನ್ಮ ಪರಂಪರೆಗಳನ್ನು ಎತ್ತುವಡಕ್ಕೆ  
ಕಾರಣಭೂತವಾಗಿರುವ, ನಿಗ್ರಹತ್ತೈ - ಭಗವಂತನ ಕೋಮೂಪವಾದ ನಿಗ್ರಹ  
ವನ್ನು, ಶಮಿಪ್ಪಿತ್ತುಕೊಂಡು - ಶಮನಮಾಡಿ, ಉಪಕರಿಕ್ಕಿರನ ಉಪಕಾರ  
ಕಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಉಪಾಸನಾದಿಗಳೈಪ್ಪೋಲೆ ಎಂಬುದು ವ್ಯತಿರೇಕ ದೃಷ್ಟಾಂತ  
ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ, ಉಪಾಸನವು ಕರ್ವಯೋಗಾದಿಗಳಿಂದ ಉತ್ಪಾದ್ಯವು; ಅಹ  
ರಹಸ್ಯನುಷ್ಠಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅಭ್ಯಾಸವಿಂದ ವರ್ಧಿತವು, ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕ ಕರ್ಮಗಳ ಸಹ  
ಕಾರಿಯನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸುವಂತಾದ್ದು ಸರ್ವೇಶ್ವರದ್ವಾರಾ ಫಲಪ್ರದವು, ಆದರೆ ಸಿದ್ಧೋ  
ಪಾಯನಿಗೆ ಉಪಾಸನೆಗೆ ಇರುವಹಾಗೆ ಉತ್ಪಾದಕವಿಲ್ಲವು ಇತ್ಯಾದಿ

ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಮ.ಮ.ಕ್ಷುವು ಮಾಡುವ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವು  
ಭಗವನ್ನಿಗ್ರಹವನ್ನೇನೋ ಶಮನ ಮಾಡುತ್ತದೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳೋಣ, ಮಮ  
ಶ್ಚಿವಲ್ಲವೆ ಇತರರು ಸ್ವರ್ಗವೆ ಫಲಾಂತರಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡುವ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನ  
ಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಭಗವನ್ನಿಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ, ಆಗ ಈ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ  
ಗಳು ಹೇಗೆ ಉಪಕಾರಕಗಳು ಎಂದರೆ “ಇನ್ನೆ ಫಲಾಂತರತ್ತುಕ್ಕು” ಎಂದರೆಂ  
ಭವದ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:—ನಿಗ್ರಹಕ್ಕೇನೋ ಕಾರಣವಿಲ್ಲವು, ಅನುಗ್ರ  
ಹಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಕೂಡದೋ? ಆದುದರಿಂದ ಭಗವತ್ತೈತಿಹಸವಾಗಿ ಆ  
ಮೂಲಕ ಈ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳು ಉಪಕಾರಕಗಳಾಗಬಹುದು. ಎಂದು ಹೇಳು  
ತ್ತಾರೆ ಇನ್ನೆ - ಈ ಉಪಾಯಗಳಾದ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಗಳು, ಫಲಾಂತರ

ಮಾಂಪೋದು ಜ್ಯೋತಿಷ್ಞೋಮಾದಿಗಳ್ಳಿ ಪೋಲಿ ತತ್ತದನುಗುಣ  
ಪ್ರೀತಿ ವಿಶೇಷಜ್ಞಿಳ್ಳಿ ಉತ್ಪಾದಿತ್ತು ಕೊಂಡು ಅಮ್ಮುಖತ್ತಾಲಿ ಉಪ  
ಕಾರಕಜ್ಞಿ ಳಾಮ್

ತ್ತುಕ್ಕು - ಮೋಕ್ಷೇತರವಾದ ಐಶ್ವರ್ಯ ಸ್ವರ್ಗಭೋಗಾದಿಗಳಿಗೆ, ಉಪಾಯ  
ಮಾಂಪೋದು - ಉಪಾಯಗಳಾಗುವಾಗ, ಜ್ಯೋತಿಷ್ಞೋಮಾದಿಗಳಹಾಗೆ, ತತ್ತ  
ದನುಗುಣ ಪ್ರೀತಿ ವಿಶೇಷಜ್ಞಿಳ್ಳಿ-ಆಯಾ ಫಲಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಪ್ರೀತಿ ವಿಶೇಷ  
ಗಳನ್ನು, ಉತ್ಪಾದಿತ್ತುಕೊಂಡು - ಉಂಟುಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಅಮ್ಮುಖ  
ತ್ತಾಲಿ - ಆ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ಉಪಕಾರಕಜ್ಞಿ ಳಾಮ್ - ಸಹಾಯಕಗಳಾಗ  
ಬಹುದು. ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳಿಂದ ಆಗತಕ್ಕ ಉಪಕಾರಗಳು ಎರಡು ವಿಧವು  
(೧) ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿಯು. (೨) ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ; ಮು.ಮುಕ್ತುವಿನ ವಿಷಯ  
ದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿಯು ಎಂದರೆ ಭಗವನ್ನಿಗ್ರಹರೂಪ ಪ್ರತಿ  
ಬಂಧಕ ನಿವೃತ್ತಿಯು ಆತ್ಮವಶ್ಯಕವು ಈ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳು ಈ ಎರಡು  
ಫಲಗಳನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತವೆ ಆದರೆ ಮುಮುಕ್ಷುವಲ್ಲವೆ, ಸ್ವರ್ಗೀಶ್ವರಾದಿ  
ಫಲಗಳನ್ನು ಆಪೇಕ್ಷಿಸುವವನಿಗೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ನಿವೃತ್ತಿಯು ಅವಶ್ಯಕವಿಲ್ಲದುದ  
ರಿಂದ, ಭಗವತ್ತೀತಿ ಅನುಗ್ರಹಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಸಂಸಾದಕಗಳಾಗಿ ಈ  
ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳು ಉಪಕಾರಕಗಳೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಮೋಕ್ಷಕ್ಕಾಗಿ  
ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳನ್ನು ನುಷ್ಠಿಸುವವನಿಗೂ ಕೂಡ ಈತನು ಆಪೇಕ್ಷಿಸದಿದ್ದರೂ ಐಹಿಕ  
ಭೋಗಗಳನ್ನೂ, ಪ್ರಿಯೋಹಿ ಜ್ಞಾನಿನೋತ್ಕರ್ಷಂ ಅಹಂ ಎಂದು ಹೇಳಿ  
ರುವ ಹಾಗೆ ತನ್ನ ಪ್ರಿಯಭಕ್ತನಿಗೆ ಕುಚೋಲಾದಿಗಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಹಾಗೆ ಐಹಿಕ  
ಭೋಗಗಳನ್ನೂ ಸಹ ಕೊಡಬಹುದು ದೇಹವಸಾನದಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪ್ರಾರಿ  
ಸಿರ ವದರಿಂದ ಸ್ವರ್ಗದಿ ಲೋಕಗಳ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಕೊಡುವದಿಲ್ಲವು. ಏಕೆಂ  
ದರೆ ಅವುಗಳ ಬಂಧಕಗಳಾದುದರಿಂದ ಕೊಡ ವದಿಲ್ಲವು. ಮೋಕ್ಷೇತರ ಫಲಾ  
ರ್ಥಿಗಾದರೋ ಈ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಜಮಾಡಿಕೊಂಡು ತತ್ತದಿಷ್ಟಾನು  
ಸಾರ ಫಲಗಳನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುವನು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಅಂತೂ ಈ ಎಲ್ಲಾ  
ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲೂ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಯು ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲವು.ಆದ.ದರಿಂ  
ದಲೇ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ (೧) ಚತುರ್ವಿಧಾ ಭಜಂಕೇನಾಂ ಜನಾಸ್ಸುಕ್ಯತಿನೋಽ  
ರ್ಜುನ || ಅರೋ ಜಿಜ್ಞಾಸುರರ್ಥಾರ್ಥೀ ಜ್ಞಾನೀಚ ಭರತರ್ಷಭ || ಎಂದು  
(ಗೀ. ೭. ೧೬ರಲ್ಲಿ) ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಯು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ

ನೋಕ್ಷ ಫಲಪ್ರದತ್ವೇ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯಃ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಯೋಃ  
ಉಪಕಾರಾಃ.

ಮುಮುಕ್ಷುವುಕ್ಕು ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಜ್ಞಳಾಗಿರ ವ್ಯಾಜಮಾತ್ರತ್ತಾಲಿ ಶಾಂತ ನಿಗ್ರಹಮಾನ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯಮ್ ನಿಗ್ರಹಫಲಮಾನ ಜ್ಞಾನ ಸಜ್ಜೋಚಾದಿಗಳೈ ಕೃತ್ಯಪೂರ್ಣ ಕೈಜ್ಞರ್ಯ ಪರ್ಯಂತ ಫಲತ್ವೈ ಕೊಡುತ್ತ ಯಾವದಾತ್ಮಭಾವಿಯಾಗ ಉಪಕರಿಕ್ಕುಮ್.

ಜ್ಞಾನಿಯು ಮಾತ್ರ ಮುಮುಕ್ಷುವು. ಮಿಕ್ಕ ಮೂವರು ಫಲಾಂತರಾಪೇಕ್ಷಿಗಳು. ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವಾದ ಭಜನವು ಉಪಾಸನಾರೂಪವಾದುದು.

ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವು ಫಲಪ್ರದವೇ ? ಸಿದ್ಧೋಪಾಯವು ಫಲಪ್ರದವೇ ? ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯಗಳೆರಡೂ ಸೇರಿ ಫಲಪ್ರದವೇ ? ಎಂದು ವಿಕಲ್ಪಿಸಿದರೆ, ಒಂದೊಂದೇ ಫಲಪ್ರದವೆಂದರೆ ಮತ್ತೊಂದು ನಿರರ್ಥಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಈಗ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಹೇಳಿದನಂತರ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯವು ನಿರರ್ಥಕವೆಂದಾಗುತ್ತದೆ. ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯವೇ ಪ್ರಧಾನವಾದುದಾಗಿ, ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ಶೋಧನಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಅದರ ಅವಶ್ಯಕತೆಯು ಹಿಂದೆಯೇ ಉಪಪಾದಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದುವರಿಂದ ಎರಡೂ ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಹೇಳಿದಂತೇ ಆಯಿತು. ಹಾಗೆ ಎರಡೂ ಅವಶ್ಯಕವಾದರೆ ಈ ಫಲಪ್ರದತ್ವದಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ಕೃತ್ಯವು ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ, ಸಿದ್ಧೋಪಾಯಕೃತ್ಯವು ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ.

ನೋಕ್ಷಫಲಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳು  
ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಉಪಕಾರಕಗಳು.

ಮುಮುಕ್ಷುವುಕ್ಕು-ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಗೆ, ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳಾಗಿರುವ, ವ್ಯಾಜಮಾತ್ರತ್ತಾಲಿ - ನೆಪಮಾತ್ರದಿಂದ, ಶಾಂತನಿಗ್ರಹಮಾನ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯಂ-ಅನಂತಾಪರಾಧ ಮಾಡಿದುದರಿಂದ ಇದುವರೆಗೂ ಭಗವನ್ನಿಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾದುದು ತಪ್ಪಿ ನಿಗ್ರಹ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ಶಮನವಾದ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನು, ಜ್ಞಾನಸಜ್ಜೋಚಾದಿಗಳೈ ಕೃತ್ಯ - ಇವನಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದ್ದ ಜ್ಞಾನಸಜ್ಜೋಚವು ತಪ್ಪಿ, ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವೇನು, ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಮಾಡುವ ವಿವಿಧ ಕೈಜ್ಞರ್ಯಗಳೇನು, ಅವುಗಳ ಪರ್ಯಂತವಾದ ಫಲವನ್ನು,

ಕೊಡುತ್ತ - ಕೊಟ್ಟು, ಯಾವದಾತ್ಮಭಾವಿಯಾಗ - ಆತ್ಮನು ನಿತ್ಯನಾದದ ರಿಂದ ಮುಂದೆ ಇರುವ ಕಾಲದಲ್ಲೆಲ್ಲ, ಉಪಕರಿಕ್ಕುವ - ಅನುಗ್ರಹಿಸು ತ್ತಾನೆ; ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳು ಜಡಗಳಾದುದರಿಂದ ಅವುಗಳು ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಫಲಪ್ರದಗಳಲ್ಲವು, ಅವು ನಿಮಿತ್ತಮಾತ್ರವು; ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಈ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಪತ್ತಿ ರೂಪ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಮಾಡಿದವರಿಗೇನೆ ಮೋಕ್ಷಕೊಡುವದಾಗಿ ಸಜ್ಜಿಲ್ಪಿಸಿ ರುವದರಿಂದ, ಆ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಗಳು ವ್ಯಾಜಮಾತ್ರಗಳೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪ ಟ್ಟವು. ವ್ಯಾಜಗಳಾದರೂ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಹಾಗೆ ವಿಧಿಸಿರುವದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸಲೇಬೇಕು. ಈ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಗಳಿಂದ ಸುಪ್ರೀತನಾದ ಸರ್ವೇ ಶ್ವರನು ಇವುವರೆಗೂ ನಿಗ್ರಹಿತಿರುವನು; ಬಾಧನಕ್ಕೆ ಗುರಿಮಾಡಿದವನನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ, ಆತನಿಗುಂಟಾಗಿದ್ದ ಪ್ರಕೃತಿಸಂಬಂಧವಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಜ್ಞಾನತಿರೋ ಹಿತತ್ವವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ, ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ, ಸ್ವೇನರೂಪೇ ಣಾಭಿನಿಷ್ಪದ್ಯತೇ ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲೂ, ಸಂಪದ್ಯಾವಿಭಾವಸ್ವೇನಶಬ್ದಾತ್ ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರದಲ್ಲೂ, ಹೇಳಿರುವದಾಗಿ ಸರ್ವಜ್ಞತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ, ಭಗವತ್ಕೃಪಾಪ್ರಾಪ್ತಿಯವರೆಗೂ ಹೇಳಿರುವ ಮೋಕ್ಷಫಲವನ್ನು ಹೊಂದಿಸು ವನು ಹೀಗೆ ಈ ಎರಡು ಉಪಾಯಗಳೂ ಅವಶ್ಯಕವು; ಎರಡೂ ಉಪಕಾರಕ ಗಳೂ ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಹೀಗೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುವದರಿಂದ ಸಾಧ್ಯೋಪಾ ಯದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೂ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯದ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವೂ ಎರಡೂ ಸಾರ್ಥಕವನ್ನು ಹೊಂದಿದವು.

ಮುಂದೆ ಹೀಗೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿರೇನೇ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವುಕಡೆ ಸಾಧ್ಯೋ ಪಾಯಗಳು ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಅವಶ್ಯಕವೆಂದೂ, ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಕಡೆ ಸಿದ್ಧೋ ಪಾಯನು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದೂ ಹೇಳುವ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿರಡೂ ಸುಸಜ್ಜಿತಗಳೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಸಿದ್ಧ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಎರಡು ವಿಧ ಪ್ರಮಾಣಗಳೂ ಸುಸಜ್ಜಿತಗಳು.

ಆಗ್ನೇಯಾಲ್ - ಹೀಗೆ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯಗಳಿರಡರಿಂದಲೂ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಯೆಂದು ಹೇಳುವದರಿಂದ ಎಂದರೆ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯದಿಂದ ವಶೀ ಕೃತನಾದ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯದಿಂದಲೇ ಮೋಕ್ಷವುಂಟಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳುವದ ರಿಂದ, ಮುನುಷ್ಯವಿನ್ಯಾಸಾಯ - ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಯು, ಸರ್ವಾನಿಷ್ಠ ನಿವೃತ್ತಿ ವೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ವರೆಗೂ

ಸಿದ್ಧ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ಪರೋಭಯಪ್ರಮಾಣಾನಿಸುಸಜ್ಜಿತಾನಿ.

ಅಗ್ನಿಯಾಲ್ ಮುಮುಕ್ಷುವಿನುಡೈಯ ಸರ್ವಾನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿಪೂರ್ವಕ ಮಾಯಾ ಪರಿಪೂರ್ಣಕೈಜ್ಞರ್ಯ ಪರ್ಯಂತಮಾನ ಫಲಪರಂಪರೈಯೆಲ್ಲವೂ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ಕಾರ್ಯಮೆನ್ನುಮ್, ಪ್ರಸಾದನಮಾನ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ಮಡಿಯಾಗ ವರುಗಿರದೆನ್ನುಮ್, ಪ್ರಮಾಣಗಳಿರಣ್ಣುಮ್ ಸುಸಜ್ಜಿತಜ್ಞಿಳ್.

ಉಂಟಾಗುವ ಫಲಪರಂಪರೆಗಳೆಲ್ಲಾ, ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ಕಾರ್ಯಮೆನ್ನುಮ್ - ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ನ ಕಾರ್ಯವೆಂದೂ, ಪ್ರಸಾದನಮಾನ - ಭಗವನ್ನಿಗ್ರಹವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ, ಆತನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಡುವ, ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ಮಡಿಯಾಗ - ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯದ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ವರುಗಿರುದೆನ್ನುಮ್ - ಈ ಫಲಪರಂಪರೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಬರುತ್ತವೆಂದೂ ಹೇಳುವ, ಪ್ರಮಾಣಗಳಿರಣ್ಣುಮ್ - ಎರಡುವಿಧ ಪ್ರಮಾಣಗಳೂ, ಸುಸಜ್ಜಿತಜ್ಞಿಳ್ - ಸಮುಂಬಸವಾದವು ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧವೆಂದಿಗೂ ಅಲ್ಲವು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಅಂತಹ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ :-

ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೇ ಮೋಕ್ಷಪ್ರದನೆಂಬುದಕ್ಕೆ :-

೧. ಅನ್ಯುತಸ್ಯ ಪರಂ ಸೇತುಮ್. ೨ ಅನ್ಯುತಸ್ಯೇಷಸೇತುಃ
  - ೩ ಸಕಲ ಫಲ ಪ್ರದೋಹಿ ನಿಷ್ಕೃಃ ೪ ಅಸರ್ವಗ್ ಪ್ರದೋಹರಿಃ
  - ೫ ತೇಷಾಮಹಂ ಸಮುದ್ಧರೌ ಮೃತ್ಯು ಸಂಸಾರ ಸಾಗರಾತ್.
  ೬. ಯನ್ಮೈ ನೇಷಮೃಣಾತೇ ತೇನಲಭ್ಯಃ
- ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳು ಮುಕ್ತಿಪ್ರದಗಳೆಂಬುದಕ್ಕೆ :-

೧. ನಿಜಾಯುತಂ ಮೃತ್ಯು ಮುಖಾತ್ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ. ೨. ಜ್ಞಾತ್ವಾ ದೇವಂ ಮುಚ್ಯತೇ ಸರ್ವ ಪಾಪೈಃ. ೩. ತನೇವಂ ವಿದ್ವಾ ನನ್ಯುತ ಇಹ ಭವತಿ. ೪. ಮುಮುಕ್ಷು ರ್ವೈ ಶರಣಮಹಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ. ೫ ತಂಗಚ್ಛ ಶರಣಂ ಹರಿಂ. ೬ ಮೋಕ್ಷೇಕಂ ಶರಣಂ ವ್ರಜ ೭. ಮಾಂ ಪ್ರಪನ್ನೋ ವಿಮುಚ್ಯತೇ ೮ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪರಮಯಾ ವಾಪಿ ಪ್ರಪತ್ತ್ಯಾ ವಾ ಮಹಾಮತೇ | ಪ್ರಾಪ್ನೋಹಂ ಗಾನ್ಯಥಾ ಸ್ಪ್ರಾಪ್ಯಃ ಮಮ ಕೈಜ್ಞರ್ಯ ಲಿಪ್ತುಭಿಃ



ಚರಮಶ್ಲೋಕೋ ನವಿಧಿಃ, ಕಿಂತ್ವನುವಾದ ಇತಿ ವಾದಸ್ಯ ಖಂಡನಂ.

೪. ಅನಾಲೂಮ್ ಇಪ್ರಪತ್ತಿಯಾಗಿರ ಉಪಾಯ ವಿಶೇಷತ್ವೈ ಶಾಸ್ತ್ರಂ

ಹೀಗಿರುವ ಎರಡು ವಿಧ ಪ್ರಮಾಣಗಳೂ ನಮಗೆ ಸಮಂಜಸವೇ. ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೇ ಸರ್ವಫಲಗಳನ್ನೂ ಕೊಡುವವನು. ಅದುದರಿಂದ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೇ ಸರ್ವ ಫಲಪ್ರದನೆಂಬ ಪ್ರಮಾಣಗಳೇನೋ ಸಮಂಜಸವಾದುವೇ. ಆದರೆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನು ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳಿಂದ ವಶೀಕೃತನಾಗಿ ಸುಪ್ರೀತನಾಗಿ ಫಲಪ್ರದೋನ್ಮುಖನಾಗುವದರಿಂದ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳೇ ಫಲಪ್ರದಗಳೆಂಬ ಪ್ರಮಾಣಗಳೂ ಕೂಡ ಸಮಂಜಸವಾದುವೇ ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಅದುದರಿಂದ ಪ್ರಪತ್ತಿಯೂ ಒಂದು ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವು ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವಲ್ಲವೆಂಬ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಗಳೆಲ್ಲಾ ನಿರಸ್ತವಾದವು.

ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಚರಮಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ “ಮಾನೇಕಂ ಶರಣಂ ವ್ರಜ” ಎಂಬ ವಾಕ್ಯವೇನು ವಿಧಿಯೇ? ಅನುವಾದವೇ? ಎಂದು ವಿಕಲ್ಪಿಸಿ, ಕೆಲವರು ಇದನ್ನು ವಿಧಿನಾಕೃತವೆಂದು ಒಪ್ಪುವದಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಅನುವಾದಮಾತ್ರವೆಂದೂ ಹೇಳುವರು. ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಅನುಷ್ಠಿತಕರ್ತವೆಂದು ಒಪ್ಪಿದರೂ, ಅಸಮರ್ಥನು ತನ್ನಿಷ್ಟವು ನೆರವೇರುವದಕ್ಕಾಗಿ ಸಮರ್ಥನನ್ನಾಶ್ರಯಿಸುವವೆಂಬುದು ಲೋಕಸಿದ್ಧವಾದುದನ್ನು ವಿಧಿಸಬೇಕೇ? ಯಾವಾಗ ವಿಧಿಯಲ್ಲದೆ ಅನುವಾದ ಮಾತ್ರವೆಂದಾಯಿತೋ, ಆಗ ಭಕ್ತಿ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂಬುದು ಸರಿಹೋಗುವದಿಲ್ಲವು; ಹೀಗೆ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವನ್ನು ಕೆಲವರು ಮಾಡುತ್ತಾರೆಂದು ಹೇಳಿ, ಅದನ್ನು ನಿರಸನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಚರಮ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿಧೇಯವೆಂದು ಒಪ್ಪಿದರೆ ತಾನೇ, ಅದು ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಹಾಗೆ ವಿಧಿನಾಕೃತವೇ ಅಲ್ಲವು ಎಂದು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವು.

ಚರಮ ಶ್ಲೋಕವು ವಿಧಿನಾಕೃತವಲ್ಲವು, ಅನುವಾದ ಮಾತ್ರವೇ ಎಂಬ ವಾದದ ಖಂಡನವು.

೪. ಅನಾಲೂಮ್ - ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಅವಶ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ಒಪ್ಪಿದರೂ, ಇಪ್ರಪತ್ತಿಯಾಗಿರ ಉಪಾಯವಿಶೇಷತ್ವೈ - ಈ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಎಂಬುವ ಉಪಾಯ ವಿಶೇಷವನ್ನು, ಶಾಸ್ತ್ರಂ ವಿಧಿಕ್ಕ ನೇಣನೋ? - ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರವು ವಿಧಿಸಬೇಕೇ? ವಿಧಿಸಬೇಕಾದುದೆಂದೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು; ಲೋಕಶಾಸ್ತ್ರಂ.

ವಿಧಿಕ್ಕನೇಣುನೋ? ಲೋಕತ್ತಿಲ್ ತನ್ನೈ ರಕ್ಷಿತ್ತುಕ್ಕೊಳ್ಳ ವಿರಗಿ  
ಲ್ಲಾದೆ ಯಳುನ್ನುವಾ ನೊರುವಾ ಆಪ್ಪೋದು ಸನ್ನಿಹಿತನಾನ ರಕ್ಷಣ  
ಸಮರ್ಥನೈ ಪ್ಪತ್ತು ಮಾಪ್ಪೋಲೆ, ತನ್ನೈಯುಮ್ ಈಶ್ವರನೈಯುಮ್  
ಸಿದ್ಧಪರಮಾನ ಶಾಸ್ತ್ರತ್ತಾಲೆ ತೆಳಿನ್ನಾಲ್, ತಾನೇ ಯವನೈ ಶರಣಮಾಗ  
ಪ್ಪತ್ತಾನೋ? ಆಕ್ಕೆಯಾಲ್ ಅಕಿಂಚನನುಕ್ಕು ಭಕ್ತಿಸ್ಥಾನತ್ತಿಲೆ ಪ್ರಪ  
ತ್ತಿಯೈ ವಿಧಿಕ್ಕಿರದೆನ್ನೈ ಕೂಡಾದೇ? ಎನ್ನು ಶಿಲರ್ ಶೊಲ್ಲುವರ್ಗಳ್.

ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ, ತನ್ನೈ ರಕ್ಷಿತ್ತುಕ್ಕೊಳ್ಳ ವಿರಗಿಲ್ಲಾದೇ - ತನ್ನ ರಕ್ಷಿಸಿ  
ಕೊಳ್ಳುವ ಮಾರ್ಗವು ಇಲ್ಲದೆ, ಅಳುನ್ನುವಾ-ಅಳುವವನು, ಶೋಕಿಸುವವನು,  
(ಮಾತುಚ: ಎಂಬ ವಾಕ್ಯ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಹೇಳಿದುದು),  
ಒರುವಾ - ಒಬ್ಬನು, ಆಪ್ಪೋದು ಸನ್ನಿಹಿತನಾನ - ಆಗಲೇ ಸಮಾ  
ಪಿಸಿ ಬಂದ, ರಕ್ಷಣ ಸಮರ್ಥನೈ ಪ್ಪತ್ತುಮಾಪ್ಪೋಲೆ - ರಕ್ಷಿಸಲು  
ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿರುವವನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವ ಹಾಗಿ, ತನ್ನೈಯುಮ್ ಈಶ್ವರನೈ  
ಯುಮ್ - ತನ್ನನ್ನೂ ಸರ್ವೇಶ್ವರನನ್ನೂ, ಸಿದ್ಧಪರಮಾನಶಾಸ್ತ್ರತ್ತಾಲೆ -  
ಸ್ವರೂಪಶೋಧಕಮಾಕ್ಯಗಳುಳ್ಳ ಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದ, ತೆಳಿನ್ನಾಲ್ - "ಈಶ್ವರತಾ"  
ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಹಾಗಿ ತಾನು ಅಸಮರ್ಥನೆಂದೂ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು  
ಸಮರ್ಥನೆಂದೂ ತಿಳಿದರೆ, ತಾನೇ, ಅವನೈ - ಅವನನ್ನು, ಶರಣಮಾಗಪ್ಪ  
ತ್ತಾನೋ? - ಉಪಾಯವಾಗಿ ಆಶ್ರಯಿಸಬಾರನೋ? ಅದಕ್ಕೆ ಶಾಸ್ತ್ರದ ವಿಧಿ  
ವಾಕ್ಯ ಬೇಕೆ? ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಅಸಮರ್ಥನು ಸಮರ್ಥನನ್ನು ಆಶ್ರ  
ಯಿಸುವದು ಲೋಕಾನುಭವವಾದ ವಿಷಯವು, ಇದಕ್ಕೆ ಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಧಿಯು ಬೇಕಿಲ್ಲ  
ನೆಂಬ ಭಾವವು, ಆಗ್ನೆಯಾಲ್ - ಆದುದರಿಂದ, ಅಕಿಂಚನನುಕ್ಕು - ಬೇಕೇ  
ಗತಿಯಿಲ್ಲದ ಅಸಮರ್ಥನಿಗೆ, ಭಕ್ತಿಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಉಪಾಸನದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ,  
ಪ್ರಪತ್ತಿಯನ್ನು, ವಿಧಿಕ್ಕಿರದೆನ್ನೈಕೂಡಾದು - ವಿಧಿಪ್ಪತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳು  
ವದು ಸರಿಯಲ್ಲವು, ಎನ್ನು - ಕೆಲವರು, ಶೊಲ್ಲುವರ್ಗಳ್ - ಹೇಳುವರು,  
ಪೂರ್ವಪಕ್ಷ ತರುವರು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಮುಂದೆ ಈ ವಾದವನ್ನು ಬಿಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ.  
ಸಕ್ಕರೆ ಸೀಯಾಗಿದೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿ ಬೇಕೇ ಎಂಬುದು ಅವರ ಅಕ್ಷೇಪವು

ಲೋಕಸಿದ್ಧವಾದ ಪ್ರಪತ್ತಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಧಿ ಬೇಕಿಲ್ಲನೆಂಬ

ವಾದದ ಬಂಡನವು.

ಇದುವುಮ್ - ಹೀಗೆ ಸಮರ್ಥನನ್ನು ಅಸಮರ್ಥನು ತಾನಾಗಿಯೇ ವಿಧಿ

ಪ್ರಸತ್ತೇಃ ಲೋಕಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್ ಅವಿಧೇಯತ್ವಮಿತಿ  
ವಾದಸ್ಯ ಖಂಡನಂ

ಇದುವು ಮೌಚಿತ್ಯ ಮೂಲಮಾನ ವತಿನಾದಮ್ :—ಎಜ್ಜಿನೇ ಯೆನ್ನಿಲ್ ಲೋಕತ್ತಿಲೆ ಒರುವನ್ನೆ ಒರುವ ಆಶ್ರಯಿಕ್ಕುಮ್ ಪೋದು, ಇನ್ನಪಡಿಯೇಯಾಶ್ರಯಿತ್ತಾಲ್ ಇವನಿರಜ್ಜು ಮೆನ್ನು ಮಿಡತ್ತೈಯೊರು ಪ್ರಮಾಣತ್ತಾಲೆ ಯರಿನ್ದಾಶ್ರಯಿಕ್ಕು ಮಾಪ್ಪೋಲೆ, ಇಜ್ಜು ಮಿಾತ್ವರನ್ನೆ ಯಿನ್ನು ಪ್ರಕಾರತ್ತಾಲೆ ಯಿನ್ನುವಧಿಕಾರಿ ಪತ್ತಿನಾಲ್, ಇವನ್ನೆ ಈಶ್ವರ ರಕ್ಷಿಕ್ಕು ವೆನ್ನುವಿಡಮ್ ಅರಿಯುಮೋದು ಕರ್ತವ್ಯ ಪರಮಾನ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮೊಳಿಯ ವೇರು ಪ್ರಮಾಣಮಿಲ್ಲೈ.

ಬಲದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲದೆ ಆಶ್ರಯಿಸುವನೆಂದು ಹೇಳುವದೂ ಕೂಡ, ಟಿಚಿತ್ಯ ಮೂಲಮಾನ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಸರ್ವಶಕ್ತನೆಂದೂ, ಬೇವಾತ್ಮನು ಆತನಿಗೆ ಪರ ತಂತ್ರನೆಂದೂ, ಆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದೊಂದಿಗೆ ತನಗೆ ಪರತಂತ್ರನಾಗಿ ದೀನನಾದವನಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣದಯೆಯು ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಉಂಟೆಂದು ತೋರಿಸುವ ಟಿಚಿತ್ಯಮೂಲ ವಾದ, ಅತಿನಾದಮ್ - ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮಾಡುವ ಯುಕ್ತಿವಾದವು. ಎಜ್ಜಿನೇ ಯೆನ್ನಿಲ್ - ಅದು ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ, ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನನ್ನು ಒಬ್ಬನು ಆಶ್ರಯಿಸುವಾಗ, ಇನ್ನಪಡಿಯೇ ಆಶ್ರಯಿತ್ತಾಲ್ - ಈ ರೀತಿ ಯಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯಿಸಿದರೆ, ಇವನಿರಜ್ಜು ಮೆನ್ನು ಮಿಡತ್ತೈ - ಇವನು ರಕ್ಷಿಸುವ ನೆಂಬ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಒರು ಪ್ರಮಾಣತ್ತಾಲ್ ಅರಿನ್ನು - ಒಂದು ಪ್ರಮಾಣ ದಿಂದ ತಿಳಿದು, ಆಶ್ರಯಿಕ್ಕುಮಾಪ್ಪೋಲೆ - ಆಶ್ರಯಿಸುವಹಾಗೆ, ಇಜ್ಜುಮ್ - ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೂ, ಎಂದರೆ ಪ್ರಸತ್ತೈನುಷ್ಠಾನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೂ, ಈಶ್ವರನ್ನೆ- ಸರ್ವೇಶ್ವರನನ್ನು ಇನ್ನಪ್ರಕಾರತ್ತಾಲೆ - ಈ ಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿ ಎಂಬರೆ ಗುರು ಮುಖೇನ ಐದು ಅಜ್ಜಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ, ಇನ್ನವಧಿಕಾರಿ-ಈ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಎಂದರೆ, ಭಕ್ತುಪಾಯಕ್ಕೆ ಅಸಮರ್ಥನಾದ ಅಧಿಕಾರಿಯು, ಪತ್ತಿನಾಲ್ - ಆಶ್ರಯಿಸಿ ದರೆ, ಇವನ್ನೆ - ಈ ಅಕಿಂಚನೈ, ಅನನ್ಯಗತಿತ್ವಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನಾದ ಇವನನ್ನು ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ರಕ್ಷಿಸುವನು, ಎನ್ನುವಿಡಮ್ - ಹೇಳುವ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು, ಅರಿಯುಮ್ ಪೋದು - ತಿಳಿಯುವಾಗ, ಕರ್ತವ್ಯ ಪರಮಾನ - ವಿಧಿಪರವಾದ, ಶಾಸ್ತ್ರ ಮೊಳಿಯ - ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ, ವೇರು ಪ್ರಮಾಣಮಿಲ್ಲೈ-ಬೇರೇ

ನಾಮ್ ಆಶ್ರಯಿಕ್ಕ ರಕ್ಷಿಕ್ಕುಮ್ ಎನ್ನು ಅನುಮಾನತ್ತಾಲಿ  
ಯರು ದಿ ಯಿಟ್ಟು ಆಶ್ರಯಿಕ್ಕಲ್ ಈಶ್ವರ ತತ್ವಜ್ಞಾನಮುಡೈಯಾರಿಲ್ಲಾ

ಪ್ರಮಾಣವಿಲ್ಲವು ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಮಾಣ ವಿನಾ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾನುಮಾನಗಳು ಯಾವುವೂ ಇಲ್ಲವು. ಈ ಹಿಂದಿನ ವಾಕ್ಯದ ಮೂಲಕ, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪರಮಕಾರುಣಿಕನಾದ ಸಮರ್ಥನು ತನಗೆ ಅಧೀನನಾಗಿ ದೀನನಾದವನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವದನ್ನು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಂಡಿರುವದರಿಂದ, ಇದಕ್ಕೆ ವಿಧಿವಾಕ್ಯ ಪ್ರಮಾಣವೇನೂ ಬೇಕಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಕಂಡಿರುವೆವು ಎಂದು ತಂದ ಅಕ್ಷೇಪಕ್ಕೆ ಆ ಲೋಕ ದೃಷ್ಟಾಂತ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ ಆಶ್ರಯಿಸುವದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣ ಬಲವು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ತೋರ್ಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಲೋಕದಲ್ಲೂ ಕಾರುಣಿಕನಾದ ಸಮರ್ಥನು ರಕ್ಷಿಸುವನೆಂಬ ಅಶಯದಿಂದ ಆಶ್ರಯಿಸುವಾಗಲೂ ಆತನನ್ನು ಎಂತವನು ಯಾವರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯಿಸಿದರೆ ರಕ್ಷಿಸುವನೆಂಬುದನ್ನು ಪ್ರಮಾಣಮುಖೇನ ತಿಳಿದು ಹೇಗೆ ಆಶ್ರಯಿಸುವನೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೂ ಎಂತಹ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಯಾವ ಅಜ್ಞಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಹೇಗೆ ಆಶ್ರಯಿಸಿದರೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ರಕ್ಷಿಸುವನು ಎಂಬುದನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಮಾಣದ ವಿಧಿವಾಕ್ಯದ ಮೂಲಕ ತಿಳಿದು ಹಾಗೆಯೇ ಅನುಷ್ಠಿಸಿದರೆ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ, ಅನೃಥಾ ಇಲ್ಲವು. ವಿಧಿವಾಕ್ಯಗಳಾದ “ಓಮಿತ್ಯಾತ್ಮಾನಂ ಯುಂಜೀತ ಏತದ್ವೈ ಮಹೋಪನಿಷದಂ ದೇವಾನಾಂ ಗುಹ್ಯಂ, ಯ ಏವಂ ವೇದ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಮಹಿಷಾನ ಮಾಪ್ನೋತಿ” ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ವಿಧಿಸಿರುವದರಿಂದ, ಅವನ್ನು ಪರಿಕರಗಳೊಂದಿಗೆ ಅನುಷ್ಠಿಸಲೇಬೇಕೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಹೀಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಸಿದ್ಧವಾದುದಕ್ಕೆ ಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಧಿಬೇಕೇ ಎಂಬ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ಆರೋಪಿಸಿ ಹೇಳಿದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು ನಿರಸನ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಮುಂದೆ ಅನುಮಾನ ಪ್ರಮಾಣರೀತ್ಯಾ ನೋಡಿದರೂ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಈ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವನು, ಹಿಂಗಿರುವಾಗ ಇದಕ್ಕೆ ಶರಣಂ ವ್ರಜ ಎಂಬ ವಿಧಿವಾಕ್ಯ ಬೇಕೇ? ಅದುದರಿಂದ ಶರಣಂ ವ್ರಜ ಎಂಬುದು ಅನುಮಾನವೇ ವಿನಾ ವಿಧಿಯಿಲ್ಲವು, ಎಂಬ ವಾದವು ನಿರಸನಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ನಾಮ್ ಆಶ್ರಯಿಕ್ಕ ರಕ್ಷಿಕ್ಕುಮ್-ನಾವು ಆಶ್ರಯಿಸಿದರೆ ರಕ್ಷಿಸುವನು, ಸಮರ್ಥವೂ ಕರುಣೆಯೂ ಇರುವದರಿಂದ ಎಂಬದಾಗಿ, ಅನುಮಾನತ್ತಾಲಿ - ಅನುಮಾನ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಆರುದಿಯಿಟ್ಟು - ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಆಶ್ರಯಿಕ್ಕಲ್ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ

ಕುರ್ವನ್ ಇಪ್ಪಡಿ ಅನುಷ್ಠಿತ್ಯು ಲಾಭಾಗ್ಯಯಾಲೇ ಉಪಾಸನ ವಿಧಾಯಕ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಃ ನಿರರ್ಥಜ್ಞಃ ಉಪಾಸನಾದಿಗಳೆ ಪುಣ್ಯ, ಅವತ್ತಿಲ್ ಸಮರ್ಥನಲ್ಲಾದವ ಪ್ರಪತ್ತಿಯೆಪ್ಪಣ್ಣವೆನ್ನು ವಿಶೇಷಿತ್ತು ನಿಯಮಕ್ಕೆ ಅನುಮಾನತ್ತಲ್ ಕಡಪ್ಪಡಾದು ಮತ್ತುಳ್ ಉಪಾ

ಸಿದರೆ, ಈಶ್ವರ ತತ್ವಜ್ಞಾನಮುಡೈಯಾರೆಲ್ಲಾ ರ್ಕುಮ್ - ಸಮರ್ಥನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೊಬ್ಬವಿದ್ದಾನೆಂಬ ಜ್ಞಾನವಿರುವರೆಲ್ಲರಿಗೂ, ಇಂತಹ ಜ್ಞಾನವು ನಾಸ್ತಿಕರಲ್ಲವೆ ಇತರರಿಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ಉಂಟು, ಆದುದರಿಂದ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ, ಇಪ್ಪಡಿ ಅನುಷ್ಠಿತ್ಯು ವತ್ತಾಗ್ಯಯಾಲೇ-ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ನಡತೆಯುಂಟಾಗಬಹುದಾದುದರಿಂದ, ಉಪಾಸನ ವಿಧಾಯಕ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಃ-ಉಪಾಸನವನ್ನು ಉಪಾಯವಾಗಿ ವಿಧಿಸಿರುವ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಎಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿಸ್ತೃತಿಗಳೆಲ್ಲಾ, ನಿರರ್ಥಜ್ಞಃ ಉಪಾಸನ - ನಿರರ್ಥಕವಾದುವುಗಳಾಗುವವು, ಆದುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾನುಮಾನ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜನಗಳು, ಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಮಾಣವೇ ಉಪಾದೇಯವಾಗಿ ಪ್ರಪತ್ತಿ ವಿಧಾಯಕ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿರುವದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿದ ಅನುಷ್ಠಾನವೇ ಶಿಷ್ಟಸಮ್ಮತವಾಗುವದರಿಂದ, ಮಾಮೇಕಂ ಶರಣಂವ್ರಜ ಎಂಬ ಗೀತೋಪನಿಷತ್ತಿನ ವಾಕ್ಯವು ವಿಧಿಯೇ ವಿನಾ ಅನು ವಾದವಲ್ಲವೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು

ಈ ದೂಷಣವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಮೂರ್ಖರಕ್ಷಿಯು "ಉಪಾಸನ ವಿಧಿನೈಯರ್ಥಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿಲ್ಲವು, ಸಮರ್ಥನಿಗೆ ಉಪಾಸನಾದಿಗಳನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರವು ವಿಧಿಸಿರುತ್ತದೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವೆವು ; ಆಸಮರ್ಥನಾದರೋ ಅನುಮಾನಮೂಲಕವಾಗಿ ತನಗೆ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಎಂಬದಾಗಿ ಊಹಿಸಬಹುದು; ಎಂದರೆ ಆಸಮರ್ಥನು ಸಮರ್ಥನನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿದರೆ ರಕ್ಷಿಸುವನು ಎಂಬುದನ್ನು ಅನುಮಾನಮೂಲಕ ಸಾಧಿಸಬಹುದು" ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಅನು ವಾದಮಾಡಿ ಖಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಮರ್ಥ ಉಪಾಸನಾದಿಗಳೆಪ್ಪಣ್ಣ- ಸಮರ್ಥನಾದವನು ಉಪಾಸನಾದಿಗಳನ್ನೂ, ಪುಣ್ಯ- ಶಾಸ್ತ್ರರೀತ್ಯಾ ವಿಧಿಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಮಾಡಬಹುದು, ಅವತ್ತಿಲ್ - ಆ ಉಪಾಸನಾದಿಗಳಲ್ಲಿ, ಸಮರ್ಥನಲ್ಲಾದವ - ಆಸಮರ್ಥನು, ಪ್ರಪತ್ತಿಯೆಪ್ಪಣ್ಣ - ಸಮರ್ಥನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಬಹುದು, ಎನ್ನು - ಎಂಬದಾಗಿ, ವಿಶೇಷಿತ್ತು ನಿಯಮಕ್ಕೆ - ಹೀಗೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ ನಿಯಮಿಸೋಣವು, ಅನುಮಾನ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಸಾಧಿಸು

ಯಜ್ಞಿಳಿಲ್ ಸಮರ್ಥನನ್ನಿಕ್ಕೇ ಯೊಳಿನ್ನಾಲ್ ಅವತ್ತಿನುಡೈಯ ಸ್ಥಾನ  
ತ್ತಿಲೇ ಪ್ರಪತ್ತಿಯೈ ಪಣ್ಣುವದೆನ್ನ ಶಾಸ್ತ್ರಮ್ ವಿಧಿಯಾದಪೋದು

ನದು, ಕಡಪ್ಪಡಾದು - ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವು, ಅನುಮಾನ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದಲೇ ಹೇಳು  
ತ್ತೇನೆ, ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಯು ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲವು ಎಂದು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರೆ, ಭಕ್ತ್ಯು  
ಪಾಯ ವಿಧಿವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ನೈರರ್ಥ್ಯಕ್ಕವು ಉಂಟಾಗಲಾರದಷ್ಟೇ ಎಂದರೆ ಅದಕ್ಕೆ  
ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಸಮರ್ಥನನ್ನು ಅಸಮರ್ಥನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದರೆ ರಕ್ಷೆ  
ಸು ವನೆಂಬುದನ್ನು ಊಹಿಸಿಯೇ ತೀಯಬಹುದು; ಇದಕ್ಕೆ ಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಧಿಯು  
ಬೇಕಿಲ್ಲವು, ಶಾಸ್ತ್ರವೀಗ ಅಪ್ರಾಪ್ತವಿಷಯದಲ್ಲೇ ವಿನಾ ಇಂತಹ ಸಿದ್ಧವಿಷಯ  
ದಲ್ಲಿ ಬೇಕಿಲ್ಲವು, ಎಂದು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಯು ಹೇಳಿದುದಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಥನು ಅಸಮರ್ಥ  
ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವನೆಂಬುದು ಅನುಮಾನ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದಲೇ ಯಾವಾಗ ವರ್ತ  
ಟ್ಟಿತೋ, ಆಗ ಎಲ್ಲರೂ, ಸಮರ್ಥನೇ ಆಗಲಿ ಅಸಮರ್ಥನೇ ಆಗಲಿ ಹೀಗೆ ಆಶ್ರ  
ಯಿಸಿಯೇ ರಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೊಂದುವದರಿಂದ, ಕಷ್ಟತರವಾದ ಉಪಾಸನವು  
ಯಾರಿಗೂ ಬೇಕಾಗದೆ, ಉಪಾಸನ ವಿಧಿಗೆ ನೈರರ್ಥ್ಯಕ್ಕವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ  
ಎಂದು ದೂಷಣವನ್ನು ಹೇಳಿದರು ಇದಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಯು ಉಪಾಸನ ಶಾಸ್ತ್ರ  
ನೈರರ್ಥ್ಯಕ್ಕೇನೂ ಕಾರಣವಿಲ್ಲವು; ಸಮರ್ಥನಿಗೆ ಉಪಾಸನರೂಪ ಶಾಸ್ತ್ರ  
ವಿಧಿಯು, ಅಸಮರ್ಥನಿಗಾದರೋ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಯು ಬೇಕಿಲ್ಲವು, ಲೋಕದಲ್ಲಿ  
ಸಮರ್ಥನು ಅಸಮರ್ಥನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವದರಿಂದ, ಅನುಮಾನ  
ಪ್ರಮಾಣದಿಂದಲೇ ಸಿದ್ಧವು, ಹೀಗೀಗ ನಿಯಮವು ಎಂದರೆ ಸಮರ್ಥನಿಗೆ  
ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಯೂ ಅಸಮರ್ಥನಿಗೆ ಅದು ಬೇಕಿಲ್ಲವು ಎಂಬುದನ್ನು ಅನುಮಾನ  
ದಿಂದ ಸಾಧಿಸುವದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. ಅದೇಕೆಂದರೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.  
ಮತ್ತುಳ, ಉಪಾಯಜ್ಞಿಳಿಲ್ - ಬೇರೇ ಉಪಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಉಪಾಸನ  
ಯಲ್ಲಿ, ಸಮರ್ಥನನ್ನಿಕ್ಕೆಯೊಳಿಂದಾಲ್ - ಸಮರ್ಥನಲ್ಲದೇ ಹೋದರೆ,  
ಅವತ್ತಿನುಡೈಯ ಸ್ಥಾನತ್ತಿಲೆ - ಆ ಉಪಾಸನೆಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಪ  
ತ್ತಿಯೈ ಪಣ್ಣುವದೆನ್ನ - ಪ್ರಪತ್ತಿಯನ್ನು ನುಷ್ಠಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು, ಶಾಸ್ತ್ರಮ್  
ವಿಧಿಯಾದ ಪೋದು - ಶಾಸ್ತ್ರವು ವಿಧಿಸದೆ ಹೋದರೆ, ಮುನ್ನು ವಿಧಿತ್ತ  
ಉಪಾಯತ್ತುಕ್ಕು - ಮೊದಲು ವಿಧಿಸಿದ ಉಪಾಯ ವಾದ ಉಪಾಸನೆಗೆ, ಅನರ್ಥ  
ನಾನಪಡಿಯಾಲೇ - ಸಮರ್ಥನಲ್ಲದೆ ಇರುವದರಿಂದ ಅನರ್ಥನಾದುದರಿಂದ,  
ಅರ್ಥಿ ಫಲಕ್ಕೆ - ಅದರ ಫಲವು, ಯಿಳಕ್ಕುಮ್ ಪಡಿಯಾಮ್ - ಸಿದ್ಧ

ಮುನ್ನು ವಿಧಿತ್ತ ಉಪಾಯಕ್ಕೆ ನರ್ಹನಾನ ಪಡಿಯಾಲೇ ಯದಿನ್  
ಫಲತ್ತೈ ಯಿಳಕ್ಕುಮ್ ಪಡಿಯಾಮ್.

ಸದೇ ಹೋಗಬೇಕಾಯಿತು. ಸವರ್ಧನಿಗೆ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನು ಹೇಳಿರುವ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿ  
ಎಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವದರಿಂದ, ಅತೀಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯವಾದ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ  
ವಿಧಿ ಬೇಕೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರ ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು ಅಸವರ್ಧನಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿ ಬೇಕಿಲ್ಲ  
ವೆಂದರೆ, ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ ಬೇಕಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು;  
ಆಗ ಅಸವರ್ಧನಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದೂ ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು. ಅತೀಂ  
ದ್ರಿಯ ವಿಷಯವಾದ ಮೋಕ್ಷವು ಅಸವರ್ಧನಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಇಲ್ಲದೇ ಇರ  
ಬಹುದೋ ಎಂದರೆ ಆಗ ಅಸವರ್ಧನಿಗೆ ಉಪಾಸನಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಯ  
ನ್ನನುಷ್ಠಿಸಬಹುದು ಎಂಬ ಅಪ್ರಾಪ್ತವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಯು ಅವಶ್ಯಕವು,  
ಈ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಯನ್ನು ನಾವು ಅಜ್ಞಾನಕರಿಸಿ ಅಶಕ್ತನು ಪ್ರಪದನನನ್ನನುಷ್ಠಿ  
ಸುವನು, ಅದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದುವನು ಎಂದು ಹೇಳುವೆವು. ನೀವು  
ಈ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಯನ್ನು ಅಜ್ಞಾನಕರಿಸದೇ ಇರುವದರಿಂದ ಅಸವರ್ಧನಿಗೆ ಮೋ  
ಕ್ಷವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಒಪ್ಪಬೇಕಾಯಿತು ಹಿಗಲಿಲ್ಲದರೂ ಉಂಟೋ? ಕೃಪಾಳು  
ವಾದ ಸಮರ್ಥನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಅಸವರ್ಧನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಯೇ ರಕ್ಷಿಸುವನು  
ಎಂದರೆ ಆಗ ಈ ಮಾರ್ಗವನ್ನೇ ಎಲ್ಲರೂ ಅವಲಂಬಿಸುವದರಿಂದ ಉಪಾಸನ  
ಶಾಸ್ತ್ರ ನೈರರ್ಥ್ಯಕ್ಕವು ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು.

ಈಗ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಗಳು ಹೇಳಿದುದು ಹೇಗೆಂದರೆ, “ಉಪಾಸನ ವಿಧಿಯ ಬಲ  
ದಿಂದ ಸವರ್ಧನಿಗೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೂ, ಅಸವರ್ಧನಿಗಾದರೋ ಲೋಕ  
ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಶಕ್ತನಾದವನನ್ನು ಆಶ್ರಯ ಸೋಣವೂ, ಎಂದು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರೆ  
ಪ್ರಪತ್ತಿಯನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸಲೇಬೇಕೆಂಬ ನಿರ್ಬಂಧವೂ ಇಲ್ಲವು, ಅಂತವನಿಗೆ ಮೋ  
ಕ್ಷದ ಸಿದ್ಧಿಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದಂತೆಯೂ ಆಗಲಿಲ್ಲವು” ಎಂಬುದು. ಪ್ರಪತ್ತಿಗೆ  
ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿ ಬೇಡವೆಂಬ ವಾದಕ್ಕೆ ಒಂದು ನಿವರ್ತನದ ಮೂಲಕ ಪ್ರತಿದ್ವಂದಿ  
ರೂಪದಲ್ಲಿ ಭಗವತ್ಸೇವಾರೂಪಕ್ಕೆ ಜ್ಞಾರ್ಯಾದಿಗಳಿಗೂ ಕೂಡ ಆಗ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಯು  
ಬೇಕಿಲ್ಲವೆಂಬ, ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಗೆ ಅನಭಿಮತವಾದುದು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆಂದು,  
ಎಜ್ಜನೇ ಯೆನ್ನಿಲ್ ಎಂದಾರಂಭಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಎಜ್ಜನೇ ಎನ್ನಿಲ್-ಅಸವರ್ಧನು ಉಪಾಸನದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಪದನಾನು  
ಷ್ಠಾನಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ವಿಧಿಯು ಅವಶ್ಯಕವೆಂಬುದನ್ನು ಸದೃಷ್ಟಾಂತವಾಗಿ ತೋರಿ

ಎಜ್ಜನೇ ಯೆನ್ನಿಲ್-ಲೋಕತ್ತಿಲ್ ರಾಜಸೇವಾದಿಗಳುಮ್ ತತ್ಪಲ  
ಜ್ಜಳುಮ್ ಕಾಣಚ್ಚೆಯ್ ದೇ, ಮಾಲಾಕರಣ ದೀಪಾರೋಪಣಸ್ತುತಿ  
ನಮಸ್ಕಾರಾದಿಗಳೈ ಶಾಸ್ತ್ರ ನಿರಪೇಕ್ಷವಾಗ ಅನುಷ್ಠಿತಾಲ್ ಅಪ  
ಚಾರಜ್ಜಳ ವರುಮ್ಪಡಿಯಾ ಯಿರುಕ್ಕೈಯಾಲೇ, ಪರಿಕರ ನಿಯಮಃ  
ಜ್ಜಳೋಡು ಕೂಡಿನ ಭಗವತ್ತೇವಾದಿ ಪ್ರಕಾರಜ್ಜಳುಮ್ ತತ್ಪಲಜ್ಜ  
ಳುಮ್ ನಿಯತಜ್ಜಳಾಗ ಶಾಸ್ತ್ರಮ್ ಕೊಂಡರಿಗಿರಾಪ್ಪೋಲೆ, ಇಜ್ಜಮ್,  
ಲೋಕತ್ತಿಲ್ ಪ್ರಪತ್ತಿಯುಮ್ ತತ್ಪಲಂಗಳುಮ್ ಕಣ್ಣು ಪೊನ್ನಾಲುಮ್,  
ಸದಾಚಾರ್ಯೋಪದೇಶ ಸಾಪೇಕ್ಷ ಮಂತ್ರ ನಿಶೇಷಾದಿಗಳೋಡೇ ಕೂಡಿನ  
ಪ್ರಪತ್ತಿಕ್ಕುಮ್ ಫಲನಿಶೇಷಜ್ಜಳುಕ್ಕುಮ್ ಸಾಧ್ಯಸಾಧನ ಭಾವಮ್

ಸುವೆವು, ಹೇಗೆಂದರೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ :—ಲೋಕತ್ತಿಲ್ - ಲೋಕದಲ್ಲಿ, ರಾಜ  
ಸೇವಾದಿಗಳುಮ್ - ರಾಜನಿಗೆ ಮಾಡುವ ಕೈಜ್ಜರ್ಯಗಳನ್ನೂ, ತತ್ಪಲಜ್ಜ  
ಳುಮ್ - ಅದರಿಂದಂಟಾಗುವ ಫಲಗಳನ್ನೂ ಸಹ, ಕಾಣಚ್ಚೆಯ್ ದೇ - ನಾವು  
ಕಂಡೇ ಇದ್ದರೂ ಎಂದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರ ನಿರಪೇಕ್ಷವಾಗಿರುವದನ್ನೂ ನಾವು ಕಂಡಿದ್ದರೂ  
ಕೂಡ, ಮಾಲಾಕರಣ - ಪುಷ್ಪಹಾರವನ್ನು ಮಾಡುವದು, ದೀಪಾರೋಪಣ-  
ದೀಪಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚೋಣವು, ಸ್ತುತಿ - ಸ್ತೋತ್ರವು, ನಮಸ್ಕಾರ ಮೊದಲಾದವು  
ಗಳು, ಇವುಗಳನ್ನು, ಶಾಸ್ತ್ರನಿರಪೇಕ್ಷವಾಗ ಅನುಷ್ಠಿತಾಲ್ - ಶಾಸ್ತ್ರದ  
ಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದಹಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಿಸಿದರೆ, ಅಪಚಾರಜ್ಜಳ ವರುಮ್ಪಡಿಯಾ ಯಿರು  
ಕ್ಕೈಯಾಲೇ - ಭಗವದಪಚಾರಗಳು ಉಂಟಾಗಬಹುದಾಗಿರುವದರಿಂದ, ಪರಿ  
ಕರನಿಯಮಜ್ಜಳೋಡೇ ಕೂಡಿನ - ಆಯಾ ಸೇವೆಗಳಿಗೆ ಯಾವಯಾವ ಅಜ್ಜ  
ಗಳು ಬೇಕೋ ಆಯಾ ಅಜ್ಜಗಳಿಂದ ಸೇರಿದ, ಭಗವತ್ತೇವಾದಿ ಪ್ರಕಾರಜ್ಜ  
ಳುಮ್ - ಭಗವತ್ತೇವೆ ಕೈಜ್ಜರ್ಯದ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನೂ, ತತ್ಪಲಗಳನ್ನೂ, ನಿಯ  
ತಜ್ಜಳಾಕ - ಹೀಗೆಯೇ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವಿರುವದನ್ನಾಗಿ, ಶಾಸ್ತ್ರಮ್  
ಕೊಂಡರಿಗಿರಾಪ್ಪೋಲೆ - ಹೇಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಯುತ್ತೇವೋ ಹಾಗಿ,  
ಇಜ್ಜಮ್ - ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಲೋಕತ್ತಿಲ್ ಪ್ರಪತ್ತಿಯುಮ್ ತತ್ಪ  
ಲಜ್ಜಳುಮ್ ಕಂಡು ಪೊನ್ನಾಲುಮ್ - ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅಸಮರ್ಥನು  
ಸಮರ್ಥನನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಫಲಗಳುಂಟಾಗಿರುವದನ್ನು ನಾವು ಕಂಡಿದ್ದರೂ,  
ಸದಾಚಾರ್ಯೋಪದೇಶ ಸಾಪೇಕ್ಷ ಮಂತ್ರ ನಿಶೇಷಾದಿಗಳೋಡೇ ಕೂಡಿನ -  
ಕರ್ಮಿಷ್ಠೆ ಜ್ಞಾನಿಷ್ಠೆಗಳಿರುವ ಆಚಾರ್ಯರ ಉಪದೇಶ ಬೇಕಾಗಿರುವ ದ್ವಯಾದಿ



ಶಾಸ್ತ್ರಮ್ ಕೊಣ್ಡರಿಯವೇಣ್ಣುಗೈಯಾಲ್ ಅವೋಫಲಜ್ಜಳುಕ್ಕಾಗ್. ಸೇವಾ ವಿಶೇಷಜ್ಜಳೈ ವಿಧಿಕ್ಕಿರಾಪ್ಪೋಲೆಪ್ರಪತ್ತಿಯೈಯುಮ್ ವಿಧಿಕ್ಕಿರದು.

ಮಂತ್ರವಿಶೇಷಗಳಿಂದ ಸೇರಿದ, ಪ್ರಪತ್ತಿಕ್ಕುಮ್ ಫಲವಿಶೇಷಜ್ಜಳುಕ್ಕುಮ್ - ಪ್ರಪತ್ತಿಗೂ ಅದರಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಫಲವಿಶೇಷಗಳಿಗೂ, ಸಾಧ್ಯ ಸಾಧನ ಭಾವನನ್ನು, ಶಾಸ್ತ್ರಮ್ ಕೊಂಡರಿಯವೇಣ್ಣುಗೈಯಾಲ್ - ಶಾಸ್ತ್ರ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗಿರುವದರಿಂದ, ಆಗೈಯಾಲ್ - ಆ ಕಾರಣ ದಿಂದ, ಅವೋಫಲಜ್ಜಳುಕ್ಕಾಕ - ಆಯಾ ಫಲಗಳಿಗಾಗಿ, ಸೇವಾ ವಿಶೇಷ ಜ್ಜಳೈ - ಭಗವತ್ಕೃಪೆಯ ವಿಶೇಷಗಳನ್ನು, ವಿಧಿಕ್ಕಿರಾಪ್ಪೋಲೆ - ಶಾಸ್ತ್ರವು ವಿಧಿಸಿರುವಹಾಗೆ, ಪ್ರಪತ್ತಿಯುಮ್ ವಿಧಿಕ್ಕಿರದು - ಶಾಸ್ತ್ರವು ಪ್ರಪತ್ತಿ ಯನ್ನೂ ವಿಧಿಸಿರುತ್ತದೆ, ಯಾವ ಯಾವ ಪರಿಕರಗಳೊಂದಿಗೆ ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಫಲಗಳಿಗಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂಬುವನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರವು ವಿಧಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಮೇಲಿನ ವಾಕ್ಯದ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ಇಷ್ಟೇ : - ಲೋಕದಲ್ಲಿ ರಾಜಸೇವೆಗಳು ನಡೆ ದಿರುವದನ್ನೂ ಅದರಿಂದ ರಾಜ ಕೈಜ್ಞಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದವರು ಫಲಗಳನ್ನು ಪಡೆ ದಿರುವದನ್ನೇನೋ ನಾವು ಕಂಡಿರುತ್ತೇವೆ ಇದು ಲೌಕಿಕ ವಿಷಯವು. ಈ ಲೋಕ ನ್ಯಾಯವು ಪಾರಲೌಕಿಕ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸರಿಹೋಗುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಲೋಕತ್ತಿಲ್ ಕಾಣಜ್ಜೆಯ್ದೇ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ಯದ್ಯಪಿ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅಸ ಮರ್ಥನು ಸಮರ್ಥನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಇಹಲೋಕ ಫಲಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ದನ್ನೇನೋ ಕಂಡಿರುವೆವು. ಇವುಗಳಿಗೇನೋ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲವು. ಈಗ ಭಗವತ್ಕೃಪೆಯುಗಳಾದ ಮಾಲಾಕರಣ ದೀಪಾರೋಪಣ, ಸ್ತುತಿ ನನು ಸ್ಕಾರಾದಿಗಳವೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರನಿರವೇಕ್ಷೆವಾಗಿ ಮಾಡಬಹುದೋ ? ಹಾಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಈ ಕೈಜ್ಞಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ, ಭಗವತ್ಪ್ರೀತಿ ಯುಂಟಾಗಿ ಶುಭಫಲವುಂಟಾಗುವದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಭಗವದಪ್ರೀತಿಯುಂಟಾಗಿ ಅಶುಭ ಫಲವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆಂಬುದು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಶಾಸ್ತ್ರವಿಹಿತವಾದ ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ಸಂಪ್ರಾದಿಸಿ ಹಾರವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ತುಳಸಿಯನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರ ನಿಷಿದ್ಧವಲ್ಲದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿತಂದು ಮಾಲೆಯನ್ನು ರಚಿಸಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಪ್ರತ್ಯನಾಯ ಉಂಟು. ಶಚಿಭೂತನಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸ ಬೇಕು. ಜಲಸ್ಪರ್ಶಮಾಡಿ ಬಿಟ್ಟು ಸ್ತುತಿಸಬಾರದು ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು “ಯುಗ್ಮಾ ನೇವತು ಕಾರಯೇತ್” ಎಂಬ ಪ್ರಮಾಣವಿರುವಾಗ ಒಂದು ಸಲವಾಗಲಿ ಮೂರು

ಸಲವಾಗಲಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಕೂಡದು ; ಮತ್ತು ಒಂದು ಕೈಯಿಂದ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಕೂಡದು. ನಮಸ್ಕಾರವು ಅಷ್ಟಾಂಗ ಸಂಯುತವಾಗಿರಬೇಕು ಹೀಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ಭಗವತ್ತೇವೆಗಳನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಅಪಚಾರಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಇಂತಹ ಭಗವತ್ಕೈಜ್ಞರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸತಕ್ಕದ್ದೆಂಬುದನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರಮೂಲಕ ತಿಳಿದು ಹೇಗೆ ನಡೆಸುತ್ತೇವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಪ್ರಸತ್ತಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೂ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ; ಲೋಕದಲ್ಲೂ ಅಸಮರ್ಥನು ಸಮರ್ಥನನ್ನು ಶರಣುಹೊಂದಿ ಫಲಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡಿರುವೆವು ; ಆದರೂ ಅದೃಷ್ಟ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವ ಪ್ರಸತ್ತಿಯು ಸದಾಚಾರ್ಯೋಪದೇಶ ಲಬ್ಧಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಮಂತ್ರಾರ್ಥಜ್ಞಾನವೇನು, ಅನುಷ್ಠಾನವೇನು, ಇವುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ ; ಆ ಪ್ರಸತ್ತಿಗೂ ಅದರ ಫಲಕ್ಕೂ ಸಾಧನ ಸಾಧ್ಯಭಾವಗಳು ಹೇಗೆ ಎಂಬುದನ್ನೂ ಶಾಸ್ತ್ರಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು, ಅದುದರಿಂದ ಭಗವತ್ತೇವಾರೂಪ ಕೈಜ್ಞರ್ಯಗಳು ಹೇಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಹಿತಗಳಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾನಿಯತ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಡೆಸತಕ್ಕವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಸತ್ತಿಯೂ ಕೂಡ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಹಿತವಾದ ಉಪಾಯವಾದುದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರವು ವಿಧಿಯ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸದಾಚಾರ್ಯರ ಮೂಲಕ ನಡೆಸತಕ್ಕದ್ದು.

ಹಾಗೆ ಪ್ರಸತ್ತಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಯು ಬೇಕಿಲ್ಲವೆಂದರೆ, ರಾಜಸೇವೆಗೆ ಹೇಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಭಗವತ್ತೇವಾರೂಪ ಕೈಜ್ಞರ್ಯಗಳಿಗೂ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಒಪ್ಪಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಪ್ರತಿಪದಿಸಿದರೂಪ ದೂಷಣವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ರಾಜಸೇವೆಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಬೇಕಿಲ್ಲವು, ಭಗವತ್ತೇವೆಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಯಾವಶ್ಯಕವು ; ಹೇಗೆಂದರೆ ಅಶುಚಿಯಾದ ಪುಷ್ಪದಿಂದ ರಚಿಸಿದ ಪುಷ್ಪಮಾಲೆಯು ಶಾಸ್ತ್ರನಿಷಿದ್ಧವಾಗಿ ಭಗವತ್ತೇವೆಗೆ ಅನರ್ಹವು ; ನೋಡಲು ಚನ್ನಾಗಿದ್ದರೆ ರಾಜನಿಗೆ ಅರ್ಹವಾದುದು. ಹಾಗೆಯೇ ಮಿಕ್ಕ ಸೇವೆಗಳಲ್ಲೂ ಊಹಿಸಬಹುದು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಪ್ರತಿಕ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಅನಭಿಮತವಾದ ವಿಷಯವು ಭಗವತ್ಕೈಂಕರ್ಯಗಳಿಗೆ ಅವರುಗಳು ತುಂಬಾ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯನ್ನು ಹೇಳುವದರಿಂದ ಅವು ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತ ನಡೆಯತಕ್ಕವುಗಳೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಅಜ್ಞಾನಲ್ಲದಪೋದು - ಪ್ರಸತ್ತಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಯು ಬೇಕಿಲ್ಲವು, ಅನುಮಾನದಿಂದಲೇ ವ್ಯಕ್ತವೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟರೆ, ರಾಜಸೇವೆಯೈಪ್ಪೋಲಿ - ರಾಜಸೇವೆಗೆ ಹೇಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿ ಬೇಕಿಲ್ಲವೋ, ಹಾಗೆಯೇ, ಭಗವತ್ತೇವೆಯೂ ಕೂಡ, ವಿಧಿಕ್ಕನೇಂಡಾದೊಳಿಯುಮ್ - ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಮೂಲಕ ವಿಧಿಸಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲವಾಗಿ ಹೋಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಭಗವತ್ತೇವೆಗೆ

ಅಜ್ಞನಲ್ಲಾದಪೋದು ರಾಜಸೇವೈ ಯೈಪ್ಪೋಲಿ ಭಗವತ್ತೇವಯುಮ್  
ವಿಧಿಕ್ಯ ನೇಣ್ಣಾದೊಳಿಯುಮ್; ಪ್ರಪತ್ತಿಕ್ಕುಮ್ ಸದಾಚಾರ್ಯೋಪದೇಶಪೂ  
ರ್ವಕ ಮಂತ್ರ ಗ್ರಹಣಾದಿಗಳ್ ಅನಪೇಕ್ಷಿತಜ್ಞಳಾಗ ಪ್ರಸಜ್ಞಕ್ಕುಮ್.

ನೀವು ಹೇಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಯು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತೀರೋ ಹಾಗೆಯೇ  
ಪ್ರಪತ್ತಿಗೂ ಕೂಡ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಯು ಅವಶ್ಯಕವು, ಅಸಮರ್ಥನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ  
ಅನುಮಾನ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದಲೇ ವ್ಯಕ್ತವೆಂದು ಹೇಳುವ ವಾದವು ಅತೀಂದ್ರಿಯ  
ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯವಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು.

ಹೀಗೆ ವಾದಿಸುವವರು ಪ್ರಪದನ ಮಂತ್ರವಾದ ದ್ವಯ ಮೊದಲಾದ ಮಂತ್ರ  
ಗಳ ಉಪದೇಶಮಾತ್ರ ಅಚಾರ್ಯ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರರೀತ್ಯಾ ನಡೆಸತಕ್ಕ  
ದ್ದೆಂದು ಹೇಳುವರು ಪ್ರಪದನಾನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು  
ಹೇಳುವವರಿಗೆ, ಈ ಮಂತ್ರೋಪದೇಶಮಾತ್ರ ಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಧಿಪ್ರಕಾರ ನಡೆಯ  
ಬೇಕೆಂಬುದು ತಾನೇ ಏಕೆ? ಎಂದು ಕೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇದೂ ಕೂಡ ಶಾಸ್ತ್ರ  
ನಿರಪೇಕ್ಷವಾಗಿಯೂ ಸದಾಚಾರ್ಯೋಪದೇಶ ನಿರಪೇಕ್ಷವಾಗಿಯೂ ನಡೆಯಬಹು  
ದಾಗಿ ಬರುತ್ತದೆಂದು ಮುಂದೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:—ಪ್ರಪತ್ತಿಕ್ಕುಮ್ - ಪ್ರಪತ್ತಿಗೂ  
ಕೂಡ ಸದಾಚಾರ್ಯೋಪದೇಶ ಪೂರ್ವಕವಾದ, ಮಂತ್ರಗ್ರಹಣಾದಿಗಳ್-  
ಮೂಲಮಂತ್ರದ್ವಯ ಚರಮಶ್ಲೋಕಾದಿಗಳ ಉಪದೇಶಗಳೂ ಕೂಡ, ಅನಪೇಕ್ಷಿ  
ತಜ್ಞಳಾಗ-ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲದವುಗಳಾಗಿ, ಪ್ರಸಜ್ಞಕ್ಕುಮ್ - ಉಂಟಾಗಬಹುದು.  
ಯಾವಾಗ ಮಂತ್ರೋಪದೇಶಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಅಚಾರ್ಯೋಪದೇಶರೂಪವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರ  
ವಿಧಿಯು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದಾಯಿತೋ, ಮಂತ್ರಾರ್ಥೋಪದೇಶ ಮೂಲಕವಾದ ಪ್ರಪ  
ದನಕ್ಕೂ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಯು ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕವು ಎಂಬ ಭಾವವು.

ಇದರಮೇಲೆ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಗಳು ಇನ್ನೊಂದು ವಾದವನ್ನು ತರಬಹುದು,  
ಹೇಗೆಂದರೆ:—ಪ್ರಪದನಕ್ಕೆ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರತ್ವವುಂಟು. ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ (೯-೨೨)

“ಮಾಂಹಿ ಸಾರ್ಥ ವ್ಯಸಾಶ್ರಿತೈ ಯೇಽಪಿಸ್ತುಃ ಸಾಪಯೋನಯಃ |

ಸ್ತ್ರಿಯೋವೈಶ್ಯಾ ಸ್ತಥಾಶೂದ್ರಾಃ ತೇಽಪಿಯಾನ್ತಿ ಪರಾಂಗತಿಂ”||

ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಯರೂ ವೈಶ್ಯರೂ ಶೂದ್ರರೂ ಚಂಡಾ  
ಲರೂ ಸಹ ಪ್ರಪದನಾಧಿಕಾರಿಗಳೆಂದು ಹಿಂದೆಯೇ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಯೋಗ್ಯಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ  
ಶಾಸ್ತ್ರರೀತ್ಯಾ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವದು ಸರಿಯಷ್ಟೇ, ಇವರಿಗೆ ಮಂತ್ರಗಳ ಉಪ  
ದೇಶವಿಲ್ಲವು, ಭಾಷಾಮಂತ್ರಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಅರ್ಹರು ಎಂದು ಅಜ್ಞೇಕರಿಸಿರುವದ

ಮಂತ್ರಾದ್ಯನರ್ಹರ್ಮ್ಯಾ ಶರಣ್ಯವಿಶೇಷ ಫಲವಿಶೇಷಾನುಬಂಧಿ  
ಯಾನ ಅನ್ಯಾನಾನ್ಯಧಿಕ ಕರ್ತವ್ಯ ವಿಶೇಷತಿಸುಡ್ಧೆಯ ವಧ್ಯವಸಾಯ  
ತ್ತುಕ್ಕು ಅನನ್ಯಥಾ ಸಿದ್ಧಮಾನವನುಮಾನಜ್ಞಿಡ್ಧಿಯಾದುದು.

ರಂದ ಹಾಗೆಯೇ, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಎಂದರೆ ವೈದಿಕ ಮಂತ್ರಕ್ಕೆ ಅರ್ಹರಿಗೂ ಕೂಡ, ಏಕೆ  
ಕೂಡದು ? ಶೂದ್ರಾದಿಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರನಿರಪೇಕ್ಷತ್ವವನ್ನು ಒಪ್ಪುವದಾ  
ದರೆ, ಎಲ್ಲಾ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲೂ ಒಪ್ಪಬಹುದಲ್ಲಾ ಎಂದು ಅಕ್ಷೇಪಿಸಬಹುದೆಂದು  
ಯೋಚಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಮಂತ್ರಾದ್ಯನರ್ಹರ್ಮ್ಯಾ-ದ್ವಯಮೂಲ ಮೊದಲಾದ ವೈದಿಕ ಮಂತ್ರಾದಿ  
ಗಳಿಗೆ ಅನರ್ಹರಾದ ಶೂದ್ರ ಪಂಚಮರುಗಳಿಗೂ, ಶರಣ್ಯವಿಶೇಷ-ಸತ್ಯತ್ವಜ್ಞಾನ  
ತ್ವಾದಿಗಳಾದ ಸ್ವರೂಪ ನಿರೂಪಕಧರ್ಮವೇನು, ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಕೃಪಾದಿಗಳಾಗಿ ಉಪಾ  
ಯನಾಗಿರುವದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಗುಣಗಳುಳ್ಳ ಶರಣ್ಯ ವಿಶೇಷವು, ಫಲವಿಶೇಷ-  
ಮೋಕ್ಷೇತರ ಪ್ರಪನ್ನರಾಗಿ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಫಲವಿಶೇಷವು ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಗ  
ಳಿಗೆ ಬೇಕಾದುದು, ಇವುಗಳಿಗೆ, ಅನುಬಂಧಿಯಾನ - ಸಂಬಂಧಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ,  
ಅನ್ಯಾನಾನ್ಯಧಿಕ - ಕಮ್ಮಿಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಅಧಿಕವೂ ಇಲ್ಲದೆಯೂ, ಕರ್ತವ್ಯ  
ವಿಶೇಷತಿಸುಡ್ಧೆಯ - ಮಾಡತಕ್ಕ ಪ್ರಪತ್ತ್ಯನುಷ್ಠಾನದ, ಅಧ್ಯವಸಾಯ  
ತ್ತುಕ್ಕು - ನಿಶ್ಚಯಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ, ಅನನ್ಯಥಾ ಸಿದ್ಧಮಾನ - ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿ ಬೇಕಾ  
ಗದೇ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಉಂಟಾಗುವ, ಅನುಮಾನಂ ಕಿಡಿಯಾದುದು - ಅನುಮಾನ  
ಪ್ರಮಾಣವು ಇಲ್ಲವು ವೈದಿಕ ಮಂತ್ರೋಪದೇಶಗಳಿಗೆ ಅನರ್ಹರಾದ ಶೂದ್ರ  
ಪಂಚಮಾದಿಗಳು, ಮೋಕ್ಷಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಇತರ ಫಲಗಳಿಗಾಗಿಯೂ ಶರಣಾ  
ಗತಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಶರ  
ಣ್ಯನು ಎಂತವನೆಂಬುದು ತಿಳಿದಿರಬೇಕು ಆತನ ಸ್ವರೂಪ ನಿರೂಪಕ ಧರ್ಮ  
ಗಳು ಯಾವುವು ? ಆತನು ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಿರುವ ಉಪಯುಕ್ತ ಗುಣಗಳಾ  
ವುವು ? ಆತನು ಯಾವಾಗಲೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಂವಿಗೇನೇ ಇರುವದರಿಂದಾಗುವ  
ಪ್ರಯೋಜನವೇನು ? ಇದೆಲ್ಲಾ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದ ವಿಷಯವು  
ಇದು ಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದಲೇ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದ ವಿಷಯವು. ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಶರಣಾ  
ಗತಿಯಿಂದಂಟಾಗುವ ಫಲಗಳು ಯಾವುವು ? ಮೋಕ್ಷಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡುವ ಶರಣಾ  
ಗತಿಗೂ ಇತರ ಫಲಗಳಿಗಾಗಿ ಮಾಡುವ ಶರಣಾಗತಿಗೂ, ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸ  
ನೇನು ? ಪರಿಕರಗಳು ಯಾವುವು ? ಅಜ್ಞಿಯಾವುದು ? ಇವೆಲ್ಲಾ ತಿಳಿಯತಕ್ಕ

ಏನಂ ಪ್ರಪತ್ತೇಃ ಕರ್ತವ್ಯತ್ವಂ ವಿಧೇಯತ್ವಂಚ  
ಸ್ಥಾಪಯಿತ್ವಾ ನಿಗಮಯತಿ

ಆಗೈಯಾಲ್ ಸಪರಿಕರ ಸೇವಾ ವಿಶೇಷಜ್ಞಳ್ ಪೋಲೆ ಸಪರಿಕರ  
ಭರಸಮರ್ಪಣಮು ಮಿಜ್ಞು ವಿಧೇಯಮಾಗಕ್ಕುರೈಯಿಲ್ಲೈ.

ವಿಷಯಗಳಾಗಿ ನೆ ಇವೆಲ್ಲಾ ಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ತಿಳಿಯತಕ್ಕವುಗಳೇ ಏನಾ ಕೇವಲ  
ಅನುಮಾನ ಪ್ರಮಾಣರಿಂದ ಸಾಧಿಸಲು ಅಸಾಧ್ಯವು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಧಿ ಬಲಾತ್ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ  
ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ನಿಗಮನವು

ಆತೀಂದ್ರಿಯ ಗೋಚರವಾದ ಶರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಆತೀಂದ್ರಿಯ ಫಲವಾದ  
ಮೋಕ್ಷಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾನುಮಾನ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ದುರ್ಬಲಗಳಾದುದರಿಂದ  
ಶಾಸ್ತ್ರವ್ರಮಾಣವಿಧಿ ಬಲದಿಂದಲೇ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಕರ್ತವ್ಯವು.  
ಇದು ಗುರಮುಖೇನ ವರ್ಣಾಶ್ರಮೇಚಿತ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಪರಿಕರಗಳೊಂದಿಗೆ  
ಅನುಷ್ಠಿತಕ್ಕದ್ದು. ಅಧಿಕಾರಾನುಗುಣವಾಗಿ ಯಾವ ಮಂತ್ರದಮೂಲಕ ಅನು  
ಷ್ಠಿತಕ್ಕದ್ದೆಂಬುದನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಮೂಲಕ ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಅದುದರಿಂದ  
ಶರಣಂವ್ರಜ ಎಂಬವ. ವಿಧಿಯೇಏನಾ ಅನುವಾದವಲ್ಲವು ಆಗೈಯಾಲ್-  
ಹೀಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾನುಮಾನಗಳಿಂದ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಸಿದ್ಧವಾದುದಲ್ಲದೆ ಶಾಸ್ತ್ರ  
ಮೂಲಕ ಕರ್ತವ್ಯತ್ವವೂ ವಿಧೇಯತ್ವವೂ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಸಪರಿಕರ  
ಸೇವಾ ವಿಶೇಷಜ್ಞಳ್ ಪೋಲೇ-ಭಗವತ್ಪ್ರಿಯಾರ್ಥಕ್ಕಲ್ಲಾ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿರೀತ್ಯಾ  
ಅಜ್ಞಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೇಗೆ ಅನುಷ್ಠಿತಕ್ಕವೋ, ಹಾಗೆಯೇ, ಇಜ್ಞು-ಈ ಪ್ರಪತ್ತಿಯ  
ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೂ ಅದು, ವಿಧೇಯಮಾಗ - ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿರೀತ್ಯಾ ಅನುಷ್ಠಿತಕ್ಕ  
ದ್ದಾಗಲೂ, ಕುರೈಯಿಲ್ಲೈ - ಯಾವ ನ್ಯೂನತೆಯೂ ಇಲ್ಲವು ಗುರು ಮುಖೇನ  
ಭರಸಮರ್ಪಣವು ಅನಾವಶ್ಯಕವೆಂದು ಬಿಟ್ಟಿರುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು, ತಮ್ಮ  
ಹಿತದಲ್ಲಿ ತಮಗೇನೇ ಮಮತೆಯಿಲ್ಲದೆ ಈ ಅನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿರುತ್ತಾ  
ರಲ್ಲಾ ಎಂಬ ಪರಿತಾಪದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಏತೋಪದೇಶವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಈ ಏತೋ  
ಪದೇಶವನ್ನರಿಯದೆ ತಮ್ಮ ವಾದವನ್ನು ಖಂಡಿಸಿರುತ್ತಾರಲ್ಲಾ ಎಂದು ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕ  
ರವರನ್ನು ಕೆಲವರು ನಿಂದಿಸುವರು ಇದು ಸರಿಯಲ್ಲವು.

(೫) ಭಕ್ತ್ಯುಪಾಯಸ್ವರೂಪ ವಿರುದ್ಧ ಇತಿವಾದಸ್ಯನಿರಾಸಃ

ಇಪ್ಪಡಿ ಯಥಾಧಿಕಾರಮ್ ಶಾಸ್ತ್ರಮ್ ವಿಧಿತ್ತವತ್ತಿಲುಮ್ ಉಪಾಸನಾದಿಗಳ್ ಸ್ವರೂಪ ವಿರುದ್ಧಜ್ಞಳಿನ್ರು ಶಿಲರ್ ಶೊಲ್ಲುವರ್ಗಳ್.

ಭಕ್ತ್ಯುಪಾಯವು ಸ್ವರೂಪ ವಿರುದ್ಧ ವೆಂಬ ವಾದದ ಖಂಡನವು.

ಇದುವರೆಗೂ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವಾದ ಪ್ರಪತ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಅಕ್ಷೇಪಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದರು ಪ್ರಾಸಜ್ಞಕವಾಗಿ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವಾದ ಭಕ್ತಿಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿನ ಅಕ್ಷೇಪಗಳಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಶಾಸ್ತ್ರವು ಉಪಾಯವಾಗಿ ವಿಧಿಸಿರುವದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಯಾದರೂ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ನಿರ್ಹೇತುಕ ಕೃಪೆಗೆ ಅನುರೂಪವಾದುದೆಂದಾದರೂ ಒಪ್ಪಬಹುದು. ಪ್ರಪತ್ತಿಗೆ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರತ್ವವೂ ಉಂಟು. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥನಿಗೆ ಭಕ್ತಿರೂಪ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವೂ, ಅಸಮರ್ಥನಿಗೆ ಪ್ರಪತ್ತಿಯೂ ಹೀಗೆಲ್ಲಾದರೂ ಉಂಟೋ? ಎಂಬುದು ಅಕ್ಷೇಪವು. ಶಾಸ್ತ್ರವು ಉಪಾಸನವನ್ನು ಒಂದು ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ವೆಂದು ವಿಧಿಸಿದ್ದರೂ, ಅದು ಸ್ವರೂಪ ವಿರುದ್ಧವಾದುದೇ ಎಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳಬಹುದು.

ಇಪ್ಪಡಿ - ಹೀಗೆ ಎಂದರೆ ಹಿಂದೆ ಪ್ರಪತ್ತಿಯನ್ನು ಯಥಾಧಿಕಾರವಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರವು ವಿಧಿಸಿರುವಂಥಾದ್ದು ಎಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಭಕ್ತಿ ಮಾರ್ಗವು ಸಮರ್ಥನಿಗೂ ಅಸಮರ್ಥನಾದ ಅಕಿಂಚನನಿಗೆ ಪ್ರಪದನವೂ ಎಂದು ಶಾಸ್ತ್ರವು ವಿಧಿಸಿರುವಾಗ ಎಂಬ ಭಾವವು, ಯಥಾಧಿಕಾರಮ್ - ಬ್ರಹ್ಮಣ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೈಶ್ಯರಾಗಿ ಸಮರ್ಥರಾಗಿರುವವರಿಗೆ ಭಕ್ತ್ಯುಪಾಯವೆಂದೂ, ಶೂದ್ರಾದಿಗಳೂ ಅಸಮರ್ಥರೂ ಇವರುಗಳಿಗೆ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಎಂದೂ ಹೀಗೆ ಅಧಿಕಾರಾನುಗುಣವಾಗಿ, ಶಾಸ್ತ್ರಮ್ ವಿಧಿತ್ತವತ್ತಿಲುಮ್ - ಶಾಸ್ತ್ರವು ವಿಧಿಸಿರುವದರಲ್ಲೂ, ಉಪಾಸನಾದಿಗಳ್ - ಉಪಾಸನ ಮತ್ತು ಆದಿಪದದಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಸಹಕಾರಿಯಾದ ಕರ್ಮಯೋಗ, ಜ್ಞಾನಯೋಗ, ಭಕ್ತಿಯೋಗಾದಿಗಳು, ಸ್ವರೂಪ ವಿರುದ್ಧಜ್ಞಳಿನ್ರು - ತನ್ನ ಪರತಂತ್ರವಾದ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದವುಗಳೆಂದು, ಶಿಲರ್ ಶೊಲ್ಲುವರ್ಗಳ್ - ಕೆಲವರು ಹೇಳುವರು ಶ್ರೀ ಪಿಳ್ಳೈ ಲೋಕಾಚಾರ್ಯರು ಅವರನುಗ್ರಹಿಸಿರುವ ಶ್ರೀ ವಚನ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ನಮಗೆ ಈ ಗ್ರಂಥವು ಹೇಗೋ, ಅವರಿಗೆ ಶ್ರೀವಚನ ಭಾಷಣವು

ಶೀವದ್ರಹಸ್ಯತ್ರಯದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ಉಪದೇಶ ಗ್ರಂಥವು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವರು ಹೇಳಿರುವದೇನೆಂದರೆ:—“ಪ್ರಾಪಕಾಂತರ ಪರಿತ್ಯಾಗ ತ್ತುಕ್ಮಮ್ ಅಜ್ಞಾನಾಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು; ಸ್ವರೂಪ ವಿರೋಧಮೇ ಪ್ರಧಾನಹೇತು. ಪ್ರಾಪಕಾಂತರಮ್ ಅಜ್ಞಾರ್ ಕ್ತುಪಾಯಮ್, ಜ್ಞಾನಿಗಳಕ್ತುಪಾಯಮ್; ಅಪಾಯ ಮಾಯಿಗ್ರಂಥ ದುಸ್ವರೂಪನಾಶಕಮಾಗ್ನಿಯಾಲೆ ವರ್ತತೇಮೇ ಮಹದ್ಭಯಮ್ ಎನ್ನೆಯಾಲೇ ಭವಜನಕಮ್; ಮಾಶುಚಿಃ ಎನ್ನೆಯಾಲೇ ಶೋಕ ಜನಕಮ್; ಮದಿರಾ ಬಿಂದುಮಿಶ್ರಮಾನ ಶಾತಕುಂಭಮಯ ಕುಂಭಗತ ತೀರ್ಥ ಸಲಿಲಮ್ಬಾಲೆ ಅಹಂಕಾರ ಮಿಶ್ರಂ; ರತ್ನತ್ತುಕ್ತು ಸಲಕರೈಪ್ಪೋಲುವುಮ್; ರಾಜ್ಯತ್ತುಕ್ತು ಎಲುಮಿಚ್ಚೆವ್ವುಳ ಪೋಲುವುಮ್, ಫಲತ್ತುಕ್ತು ಸದೃಶಮನ್ನು, ಔಷಧಸೀವೆ ಪಣ್ಣಾದವಂಗಳುಕ್ತು ಅಭಿಮತವಸ್ತುಕ್ತುಳಲೆ ಅತ್ಯೈ ಕಲಶಿಯಿಡು ವಾರೈಪೋಲೆ, ಈಶ್ವರನೈಕ್ಕಲನ್ನು ವಿಧಿಕ್ಕಿರ ವಿತ್ತನೈ; ಇತ್ತೈ ಪ್ರವರ್ತಿಪ್ಪಿ ತ್ತದು ಪರಹಿಂಸೆಯೈ ನಿವರ್ತಿಪ್ಪಿಕ್ಕೈ ಕಾಕ ಇದುರ್ತಾ ಪೂರ್ವವಿಹಿತ ಹಿಂಸೈ ಪೋಲೆ ವಿಧಿನಿಷೇದಜ್ಞಿರಂಡುಕ್ತುಮ್ ಕುರೈಯಿಲ್ಲೈ ಅತ್ಯೈ ಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಶ್ವಾ ಸತ್ತುಕ್ಕಾಗ ವಿಧಿತ್ತದು, ಇತ್ತೈ ಸ್ವರೂಪ ವಿಶ್ವಾಸತ್ತುಕ್ಕಾಗ ವಿಧಿತ್ತದು; ಅದು ತೋಲ್ ಪುರಯೈಪೋಮ್, ಇದುನುರ್ವಸ್ಪರ್ಶೀ. ಇದುರ್ತಾ ಕರ್ಮಸಾಧ್ಯ ಮಾಗ್ನಿಯಾಲೆ ದುಷ್ಕರಮುಮಾಯಿರುಕ್ತುಮ್” ಸಜ್ಜುಹವಾಗಿ ಇದರೈತಾತ್ಪರೈ ವೇನೆಂದರೆ (೧) ಪ್ರಾಪಕಾಂತರವಾದ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗವನ್ನು ಈಗಿನವರು ತ್ಯಜಿಸಿರುವದಕ್ಕೆ ಅಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಅಶಕ್ತಿಗಳೂ ಕಾರಣವೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಹಾಗೆ ಲ್ಲವು ಪ್ರಪನ್ನರ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿರುವದೇ ಕಾರಣವು. (೨) ಅದನ್ನು ಅಜ್ಞರಿಗೆ ಉಪಾಯವೆಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಇದು ಅಪಾಯವು. ಚೇತನರ ಸ್ವರೂಪವು ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪರತಂತ್ರನಾಗಿರುವದು, ಇದು ಸ್ವಯತ್ನರೂಪವಾದುದರಿಂದ ಸ್ವರೂಪನಾಶಕವು. (೩) “ವರ್ತತೇ ಮೇ ಮಹದ್ಭಯಂ” ಎಂದಿರುವದರಿಂದ ತುಂಬಾ ಭಯಾನಕವೆಂಬ ಭಾವವು. (೪) “ಮಾಶುಚಿಃ” ಎಂಬ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಅದು ಶೋಕಜನಕವು. (೫) ಹಾಗೆ ಸ್ವರೂಪನಾಶಕವೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ, ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಿಧಿಯನ್ನು ಎಕೆ ವಿಧಿಸಿತು ಎಂದು ಕೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. (೬) ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ತಿರುಕ್ಕುರಿಗೈಪ್ಪಿರಾರ್ ಎಂಬವರು ಇದು ಸುರ್ವಣದ ಕುಂಭದಲ್ಲಿಟ್ಟ ಪವಿತ್ರವಾದ ಗಂಗಾತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಒಂದು ಬಿಂದು ಹೆಂಡವು ಸೇರಿಸಿದಹಾಗೆ ಅಹಂಕಾರ ಮಿಶ್ರವಾದುದು. ಹೇಗೆಂದರೆ ಈ ಚೇತನನು ಸ್ವತಃ ಮಹಾ ಪರಿಶುದ್ಧನು ಕುಂಭಗತ ಗಂಗಾಜಲದಹಾಗೆ ಭಗವಚ್ಛೇಷತ್ವ ಜ್ಞಾನದಿಂದಲೂ ಪರಿಶುದ್ಧನು.

ಭಕ್ತುಸಾಯವನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರಿಸಿ ಅನುಷ್ಠಿಸುವದರಿಂದ, ಗುಣಾಡಲಕ್ಕೆ ಹೆಂಡದ ಸಂಬಂಧ ಬಂದಹಾಗೆ ಅಹಂಕಾರ ವಿಶ್ರವಾಯಿತು. (೭) ಎರಡು ನಿಜೆಯ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಡು ಎಂದು ಕೇಳಿದಹಾಗೆ, ಅಲ್ಪವಾದ ಭಕ್ತುಸಾಯವನ್ನು ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟು ಅಮೋಘಫಲವಾದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವದು ಆ ಫಲಕ್ಕೆ ಸದೃಶವಾದ ಉಪಾಯವಲ್ಲದುದರಿಂದಲೂ ಸ್ವರೂಪ ವಿರುದ್ಧವಾದುದು (೮) ಆತ್ಮನಿಗೆ ಕೊಡಲು ಯಾವುದೂ ತನ್ನಲ್ಲಿಲ್ಲವು. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಆತ್ಮವನ್ನು ಅನನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನ್ನೇ ಹಿಂತಿರುಗಿಕೊಟ್ಟರೂ ಅಥವಾ ಸುಮ್ಮನೇ ಅವನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದರೂ ಅದು ಉಪಾಯವಾಗಲಾರದು (ಅಜ್ಞಶರಣಾಗತಿ) ಹಾಗಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಆತ್ಮಾವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆಂಬ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಸಮರ್ಪಿಸಿದರೂ ಜೋರಕ್ಕೈದುವಾಯಿತು. (೯) ಅಥವಾ ಭರ್ತ್ಯಭೋಗ್ಯವನ್ನುಂಟು ಹೊಟ್ಟೆಹೊರಕ್ಕೊಳ್ಳುವ ಭಾರ್ಯೆಯ ಹಾಗೆ ಇಬ್ಬರ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೂ ಹಾನಿಯು. ಸತಿಯು ಭರ್ತಾವಿನ ಉಪಭೋಗಕ್ಕಾಗಿಯೇ ತಾನು ಮಾಡುವದೆಲ್ಲವು ಎಂದು ಭಾವಿಸದೇ ಇರುವದರಿಂದ ಸ್ವರೂಪ ಹಾನಿಯು ಅಂತವಳ ಸಂಬಂಧವಿರುವದರಿಂದ ಭರ್ತಾವಿಗೆ ಸ್ವರೂಪಹಾನಿಯು ಹಾಗೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಎಂಬ ಭಾವವು. (೧೦) ಆವರೆ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿ ಏತಕ್ಕಿಂತಲೇ ಔಷಧವನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳದಿರುವವರಿಗೆ ಔಷಧವನ್ನು ಸಕ್ಕರೆಯಲ್ಲಿ ಕಲಶಿಕೊಡುವಹಾಗೆ ಈ ಭಕ್ತಿಯ ಈಶ್ವರನೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಸುಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. (೧೧) ಇದು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪನಾದಿಗಳಹಾಗೆ ಸುಕೃತ ಅಥವಾ ಪುಣ್ಯರೂಪವಾಗಿ ತೋರಿದರೂ, ಪುಣ್ಯವೂ ಪಾಪವೇ ಹೇಗೋ, ಹಾಗೆ ಉಪಾಸನವು ಪಾಪರೂಪವಾದುದು. (೧೨) ಇದು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪನಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕ್ರೂರವು ಅದು ದುಃಖಮಿಶ್ರವಾಗಬಹುದು : ಇದಾದರೋ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನ ಉಂಟಾದವನಿಗೆ ಭಗವದೇಕ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯ ಸ್ವರೂಪ ನಾಶವೆಂಬ ಭಾವವು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಶ್ರೀ ನಿಗಮಾಂತ ದೇಶಿಕರವರು ಮುಂದೆ ಖಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಉಪಾಸನವು ಸ್ವರೂಪ ವಿರುದ್ಧವೆಂದು ಉಪಪಾದಿಸಿರುವುದು ಸ್ವಾಮಿದೇಶಿಕರವರಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಪಜ್ಞಿಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧಾಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿ ಸರ್ವಾತ್ಮನೂ ಹಿತವಲ್ಲವು. ಹೀಗೆ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಉಪಾಸನೆಯರೂಪದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲೂ ಗೀತೆಯಲ್ಲೂ ಪುರಾಣೇತಿಹಾಸಗಳಲ್ಲೂ ಉಪಬ್ರಹ್ಮಣವಾಗಿದ್ದರೂ, ಮತ್ತೂ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲೂ ಉಪಾಸನ ವಿಧಿಯು ಕೊಂಡಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ, ಅದು ಸ್ವರೂಪ ವಿರುದ್ಧವೆಂದು ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟರೆ, ಶಾಸ್ತ್ರ ಮರ್ಯಾದೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಮಮತೆಯುಳ್ಳವರು ಸಮ್ಮನಿಸುವದು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಈ ವಿಷಯವು ತಮ್ಮ ಉಪಪಾದನೆಯಾದ ಪ್ರಪದನ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಅನುಪಯುಕ್ತವಾಗಿದ್ದರೂ



ಇದುವುಮ್ ಪ್ರಪತ್ತಿಯೈ ಸ್ತುತಿಕ್ಕೈಕ್ಕಾಗ ಅತಿನಾದಮ್ ಪಣ್ಣಿ  
ನಾರ್‌ಗಳ್, ಅದು ಎಜ್ಜಿನೇ ಎನ್ನಿಲ್—

(೧) ಭಕ್ತ್ಯುಪಾಯವು ಆತ್ಮನಾಶಕತಯಾ ಸ್ವರೂಪ ವಿರುದ್ಧತ್ವ  
ಮಿತಿನಾದ ನಿರಾಸ:

ನಿತ್ಯಮಾನ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪತ್ತುಕ್ಕು ಇವೈ ನಾಶಕಜ್ಞ ಳಾಯ್‌ಕ್ಕೊಂಡು  
ಸ್ವರೂಪ ವಿರ ಧ್ವಜ್ಞಳೆನ್ನು ಮೊಣ್ಣಾದು

“ಅತಿನಾದಮ್ ಪಣ್ಣಿ ನಾರ್‌ಗಳ್” ಎಂದು, ಖಂಡಿಸಿ ಅದು ಹೇಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರ  
ವನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ ಅತಿನಾದವೆಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಖಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ

ಇದುವುಮ್ - ಹೀಗೆ ಸ್ವರೂಪವಿರುದ್ಧವೆನ್ನುವ ದೋಷಾರೋಪಣವೂ  
ಕೂಡ, ಪ್ರಪತ್ತಿಯೈ ಸ್ತುತಿಕ್ಕೈಕ್ಕಾಗ - ಸುಲಭೋಪಾಯವಾದ ಪ್ರಪತ್ತಿ  
ಯನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ, ಎರಡು ಮಾರ್ಗವಿದ್ದು, ಒಂದು ಮಾರ್ಗವು  
ದೋಷಾವಹವಾದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಉತ್ತಮವಾದದ್ದೆಂದು ಏರ್ಪಡುತ್ತದೆ, ಅದು  
ದರಿಂದ ಇನ್ನೊಂದುಪಾಯವಾದ ಪ್ರಪತ್ತಿಯನ್ನು ಶ್ಲಾಘಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ, ಅತಿ  
ವಾದಮ್ ಪಣ್ಣಿ ನಾರ್‌ಗಳ್ - ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ದೂರೀಕರಿಸಿದ ವಾದ  
ವನ್ನು ಮಾಡಿದರು ಅದು ಹೇಗೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಉರಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಜ್ಜಿನೇ  
ಎನ್ನಿಲ್ - ಅದು ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ:—

(೧) ಭಕ್ತ್ಯುಪಾಯವು ಆತ್ಮನಾಶಕವಾಗಿ ಸ್ವರೂಪ  
ವಿರುದ್ಧವೆಂಬ ವಾದದ ಖಂಡನವು

ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಭಕ್ತ್ಯುಪಾಯಾದಿಗಳು ವಿರುದ್ಧವೆಂದು ಹೇಳುವ  
ದೇನು, (೧) ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ನಾಶಕತ್ವವೇ ಅಥವಾ (೨) ಅಸಂಭಾವಿತ  
ತ್ವವೇ ಅಥವಾ (೩) ಅನರ್ಥಾವಹತ್ವವೇ ಎಂದು ಮೂರು ವಿಧವಾಗಿ ವಿಶ  
ಲಿಸಿ, ಮೊದಲನೆಯದನ್ನು ಮೊದಲು ಖಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ ನಿತ್ಯಮಾನ ಆತ್ಮ  
ಸ್ವರೂಪತ್ತುಕ್ಕು - ನಿತ್ಯವಾದ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ, ಇವೈ - ಭಕ್ತ್ಯಾದಿ ಉಪಾ  
ಯಗಳು, ನಾಶಕಜ್ಞ ಳಾಯ್‌ಕ್ಕೊಂಡು - ನಾಶಕವಾದವುಗಳಾಗಿ, ಸ್ವರೂಪ  
ವಿರುದ್ಧವೆಂದು ಹೇಳಲು ಆಗುವದಿಲ್ಲವು ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವು ನಿತ್ಯವಾಗಿರುವಾಗ  
ಅವರ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ನಾಶಕಗಳು ಹೇಗೆ ಆಗುತ್ತವೆ ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಅಸಂಭಾವಿತತ್ವೇನ ಸ್ವರೂಪ ವಿರುದ್ಧಮಿತಿವಾದ ನಿರಾಸ:

ಪ್ರಪತ್ತ್ಯನುಷ್ಠಾನತ್ತಿಲಾಮ್ ಕೃಜ್ಜುರ್ಯತ್ತಿಲಾಮ್ ಪೋಲಿ  
ಭಕ್ತ್ಯಾದಿಗಳಿಲಾಮ್ (೧) “ಕರ್ತಾ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥವತ್ತ್ವಾತ್” (೨) “ಪರಾತ್ಪು

ಮುಂದೆ ಪ್ರಪತ್ತ್ಯನುಷ್ಠಾನತ್ತಿಲಾಮ್ ಎಂದು ಅರಂಭಿಸಿದ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಎರಡ  
ನೆಯ ಪಕ್ಷವನ್ನು ದೂಷಿಸುತ್ತಾರೆ ಆ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವು ಹೇಗೆಂದರೆ:—ಜೀವನು  
ಅಣು ಸ್ವರೂಪನು, ಅಂತವನಿಗೆ ಕ್ರತ್ಯುತ್ವವು ದೇಹಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ ವಿನಾ  
ಸ್ವರೂಪ ಮೂಲಕವಲ್ಲವು ಹಾಗೆಯೇ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಕರ್ಮ ಸನ್ಯಾಸವನ್ನು  
ಬೋಧಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ “ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಾಧಾಯ ಕರ್ಮಾಣಿ” (ಗೀ. ೫. ೧೦)  
ಕರ್ಮಗಳು ಜೀವಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಎಂದರೆ ಪ್ರಕೃ  
ತಿಯಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಎಂಬರ್ಥವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ “ನ ಕರ್ತೃ  
ತ್ವತ್ವಂ ನ ಕರ್ಮಾಣಿ ಲೋಕಸ್ಯ ಸೃಜತಿ ಪ್ರಭುಃ (ಗೀ. ೫. ೧೦) ಈ  
ಜೀವಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಕರ್ತೃತ್ವವು ಸೇರಿದುದಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.  
ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ “ಪ್ರಕೃತೇಃ ಕ್ರಿಯಮಾಣಾನಿ ಗುಣೈಃ ಕರ್ಮಾಣಿ ಸರ್ವಶಃ |  
ಅಹಂಕಾರ ವಿಮೂಢಾತ್ಮಾ ಕರ್ತೃಹಮಿತಿ ಮನ್ಯತೇ” || (ಗೀ. ೩. ೨೭)  
ದೇಹಸಂಬಂಧವಿಂದುಂಟಾಗತಕ್ಕ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಸ್ವರೂಪತಃ ಕ್ರತ್ಯುತ್ವವು ಸಾಧ್ಯ  
ವಲ್ಲದ ಅತ್ಮನು ತಾನು ಆ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವನೆಂದು ತನ್ನ ಈ ಅವಿಜ್ಞಾತೆ  
ಯಿಂದ ತಿಳಿಯುವನೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು “ಗುಣಾ ಗುಣೇಷು  
ವರ್ತಂತೇ ಇತಿನುತ್ಪಾ ನ ಸಜ್ಜತೇ” ಸತ್ಪರಜಸ್ತವೋಗುಣಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತ  
ವಾದ ದೇಹವು ಸತ್ಪರಜಸ್ತವೋಗುಣರೂಪವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸು  
ತ್ತದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ತಾನು ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವದಿಲ್ಲವು  
ಇತ್ಯಾದಿ ಬಹು ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂಟು ಆದುದರಿಂದ ಹೀಗೆ ಜೀವಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ  
ಕ್ರತ್ಯುತ್ವವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ಭಕ್ತ್ಯಾದಿ ಕರ್ಮಗಳು ಅಸಂಭಾವಿತಗಳಾಗಿ ಸ್ವರೂಪ  
ವಿರುದ್ಧವು ಎಂಬುದು ಪೂರ್ವ ಪಕ್ಷಗಳ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ಇದನ್ನು ಖಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ :  
ಪ್ರಪತ್ತ್ಯನುಷ್ಠಾನತ್ತಿಲಾಮ್ - ಪ್ರಪತ್ತಿಯನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸುವದರಲ್ಲೂ ಸಹ,  
ಕೃಜ್ಜುರ್ಯತ್ತಿಲಾಮ್ ಪೋಲಿ-ಕೈಂಕರ್ಯಮಾಡುವದರಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಭಕ್ತ್ಯಾ  
ದಿಗಳಲ್ಲೂ ಸಹ, ಕರ್ತಾ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥವತ್ತ್ವಾತ್ ಎಂದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞೇತ  
ಉಪಾಸೀತ - ಸ್ವರ್ಗಕಾಮನಾದರೆ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡು, ನೋಕ್ಷಾಧಿ=ಯಾದರೆ

ತಚ್ಚುಶೇಃ” ಎಜ್ಞರಪಡಿಯೇ ಭಗವದಧೀನ ಕರ್ತೃತ್ವ ಮುಂಡಾ  
ಗೈಯಾಲಾಮ್,

ಉಪಾಸನೆಯನ್ನು ಮಾಡು ಎಂಬ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ಸಾರ್ಥಕ ಉಂಟಾಗಬೇಕಾದುದರಿಂದ ಆತ್ಮಾಕರ್ತೃವೆಂದು ಒಪ್ಪತಕ್ಕದ್ದು ಎಂದೂ, ಪರಾತ್ಪತಚ್ಚುಶೇಃ ಎಂದರೆ ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಕರ್ತೃತ್ವವು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅಧೀನವಾದುದೆಂದೂ, ಎಜ್ಞರಪಡಿಯೇ-ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ಭಗವದಧೀನವಾದ, ಕರ್ತೃತ್ವ ಮುಂಡಾಗೈಯಾಲಾಮ್ - ಜೀವನಿಗೆ ಕರ್ತೃತ್ವಉಂಟಾಗುವದರಿಂದಲೂ ; ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಗೆ ಏನು ಸಮಾಧಾನವೆಂದರೆ, ಜೀವನಿಗೆ ಸ್ವರೂಪತಃ ಕರ್ತೃತ್ವವೇ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ವಾದವೇ ನಿಜವಾದುದಲ್ಲವು; ಆತನಿಗೆ ಪರಾಯತ್ವ ಕರ್ತೃತ್ವ ಉಂಟೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರವು ಹೇಳುತ್ತದೆಂಬುದು ಈ ಎರಡು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳಿಂದಲೂ ವ್ಯಕ್ತವೆಂಬ ಭಾವವು; ಆದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವು ಬರಬಹುದು, ಏನೆಂದರೆ, ಹೀಗೆ ಜೀವನ ಕರ್ತೃತ್ವವು ಪರಮಾತ್ಮಾಧೀನವಾದರೆ, ಯಜ್ಞೇತ ಉಪಾಸೀತ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಧಿಗಳಿಲ್ಲಾ ಪರಮಪುರುಷನಿಗೆ ನ್ಯಾಯವೇ ವಿನಾ ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ “ಕೃತ ಪ್ರಯತ್ನಾಪೇಕ್ಷಸ್ತು ವಿಹಿತ ಪ್ರತಿಷಿದ್ಧಾ ನೈಯರ್ಥ್ಯಾದಿ ಭ್ಯಃ” ಎಂಬ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ (೨. ೩. ೪) ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರಥಮ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಜೀವನನ್ನು ಸಜ್ಜಲ್ಪಪ್ರಯತನಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿಬಿಟ್ಟು ಬಿಡುವದರಿಂದ ಕರ್ತೃತ್ವವು ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ ಕೂಡುತ್ತದೆ. ಅದುದರಿಂದ ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ ಕರ್ತೃತ್ವವಿಲ್ಲವೆಂಬ ವಾದವು ಅಸಂಗತವು. ಆದರೆ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಲ್ಲಾ ತಾತ್ಪರ್ಯವೇನೆಂದರೆ, ಈ ಕರ್ಮಗಳಿಲ್ಲಾ ಪೂರ್ವ ಕರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ದೇಹಮೂಲಕವಾಗಿ ತನ್ನ ಕರ್ತೃತ್ವಮೂಲಕ ನಡೆದರೂ ದೇಹವೇ ನಡೆಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಅನುಸಂಧಾನವಿರಬೇಕೆಂದೂ ಆ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಸಂಬಂಧ ಉಂಟೆಂದು ಭಾವಿಸಬಾರದೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ಶ್ರುತಿಯೂ ಕೂಡ “ಏಷಹಿ ದ್ರಷ್ಟಾಕರ್ತಾ ಭೋಕ್ತಾ ವಿಜ್ಞಾನಾತ್ಮಾಪುರುಷಃ” ಆತ್ಮಾವಿಗೆ ಜ್ಞಾತೃತ್ವ, ಕರ್ತೃತ್ವ, ಭೋಕ್ತೃತ್ವಗಳುಂಟೆಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ, ಅದುದರಿಂದ ಅಸಂಭಾವಿತವಾದುದರಿಂದ ಸ್ವರೂಪ ವಿರುದ್ಧವೆಂಬ ವಾದವು ಕೂಡುವದಿಲ್ಲವೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಈ ವಾಕ್ಯಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಪತ್ಯನುಷ್ಠಾನತಿ ಲಾಮ್ ಕೈಂಕರ್ಯಂಪೋಲಿ-ಭಗವದಧೀನ ಕರ್ತೃತ್ವ ಉಂಟು ಎಂದು ಏಕೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂದರೆ, ಈ ಪೂರ್ವ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಭಗವದ್ಭಾಗವತ ಕೃಜ್ಞಯಗಳು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಹಾಗಾದರೆ ಆತ್ಮಾವಿಗೆ ಕೃಜ್ಞಯಕ್ಕೆ ಕರ್ತೃತ್ವ

ಅತ್ಮಸ್ವರೂಪ ಮತ್ಯಂತ ನಿರ್ವ್ಯಾಪಾರ ಮೆನ್ನುವೋದು ಸತ್ವಲಕ್ಷಣಮಾನ ಅರ್ಥಕ್ರಿಯಾಕಾರಿತ್ವ ಮಿಲ್ಲಾ ಮೈಯಾಲೇ ತುಚ್ಛತ್ವಂ ಪ್ರಸಜ್ಞಕ್ಕೆ ಯಾಲೂಮ್,

ನಿದ್ದರೆ ಪ್ರಪತ್ತ್ಯನುಷ್ಠಾನಕ್ಕಾಗಲಿ ಭಕ್ತ್ಯುಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಕ್ಕಾಗಲಿ ಏಕೆ ಕರ್ತೃತ್ವವಿಲ್ಲವೆಂಬ ವಾದವು? ಎಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು; ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಹಾಗೆ ಪ್ರಯೋಗವು. ಮಂದೆ ಇನ್ನೊಂದು ದೂಷಣವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

(೨) ಅತ್ಮಸ್ವರೂಪವು, ಅತ್ಯಂತ ನಿರ್ವ್ಯಾಪಾರ ಮೆನ್ನುವೋದು-ಅಣುವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಾರಗಳಿಂದಲೂ ಶೂನ್ಯವಾದುದು ಎಂದು ಹೇಳುವಾಗ, ಸತ್ವಲಕ್ಷಣಮಾನ - ವಸ್ತುವಿನ ಸತ್ತಿಗೆ ಲಕ್ಷಣವಾದ, ಅರ್ಥಕ್ರಿಯಾಕಾರಿತ್ವಂ - ಪ್ರಯೋಜನ ರೂಪವಾದ ಒಂದು ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಮಾಡೋಣವು, ಇಲ್ಲಾ ಮೈಯಾಲೇ ಈ ಆತ್ಮಾವಿಗೆ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಮೂರ್ಘಪಕ್ಷಿಯು ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗುವದರಿಂದ, ತುಚ್ಛತ್ವಂ ಪ್ರಸಜ್ಞಕ್ಕೆ ಯಾಲೂಮ್-ಗಗನಾರವಿಂದ ಶಶಶೃಂಗ ಇವುಗಳಹಾಗೆ ಸ್ವರೂಪವೇ ಇಲ್ಲದಹಾಗೆ ಆಗುವದರಿಂದಲೂ; ಇದು ಎರಡನೆಯ ದೋಷವು; ಆತ್ಮನು ಅಣುವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಯಾವದೊಂದು ವ್ಯಾಪಾರವು ಆತನಿಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟರೆ, ಆಗ ಆತ್ಮಾವಿಗೆ ಸತ್ತಿಯೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಸತ್ತಿಗೆ ಲಕ್ಷಣವೇನೆಂದರೆ, ಅರ್ಥ ಕ್ರಿಯಾಕಾರಿತ್ವವು. ಪ್ರಯೋಜನರೂಪ ವ್ಯಾಪಾರವು, ಇದು ಆತ್ಮಾವಿಗೂ ಉಂಟು. ಮೇಲಿನ ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯಾನುಸಾರವಾಗಿ ಜ್ಞಾತೃತ್ವವೂ, ಇಚ್ಛಿಸೋಣವೂ, ಪ್ರಯತ್ನವೂ ಇವೆಲ್ಲಾ ಉಂಟು. ಕರ್ತೃತ್ವಕ್ಕೆ ಇವುಗಳೆರಬೇಕು. ಇವು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲವೆಂದರೆ ಗಗನ ಪುಷ್ಪದಹಾಗೂ ಮೇಲಿನ ಕೊಂಬಿಬಿಹಾಗೂ ಸ್ವರೂಪಶೂನ್ಯವಾದ ತುಚ್ಛತ್ವವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು ಹೀಗೆ ತಚ್ಛತ್ವವಾದವನ್ನು ತಾದರಿಕಾಲವು ವಿಭವಾದುದು, ಅಚೇತನವು, ಅವದರಿಂದ ನಿರ್ವ್ಯಾಪಾರವಾದುದು, ಎಂದು ಹೇಳಿ ಆಸಕ್ಕೆ ತಚ್ಛತ್ವವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿರಾ ಎಂದರೆ, ಅವಕ್ಕೆ ಕ್ಷಣ ಸುಣಾಮಾದಿ ರೂಪವ್ಯಾಪಾರವೂ ಉತ್ಪತ್ತಿ ವಿನಾಶರೂಪವ್ಯಾಪಾರವೂ ತಸ್ಮಾತ್ಕ ಉಂಟಾಗುವದರಿಂದ ತುಚ್ಛತ್ವ ಪ್ರಸಜ್ಞಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿಲ್ಲವು ಅರ್ಥಕ್ರಿಯಾಕಾರಿತ್ವವೂ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಉಂಟು.

(೩) ಜ್ಞಾನ ಚಿಕೀರ್ಷಾ ಪ್ರಯತ್ನಾಶ್ರಯತ್ವರೂಪಮಾನ - ಜ್ಞಾತೃತ್ವ, ಇಚ್ಛಾರೂಪ ಸಜ್ಜಿಲ್ಲ, ಪ್ರಯತ್ನ ಇವುಗಳಿಗೆ ಆತ್ಮಾ ಆಶ್ರಯವಾಗಿ

ಜ್ಞಾನ ಚಿಕೀರ್ಷಾ ಪ್ರಯತ್ನಾಶ್ರಯತ್ವ ರೂಪಮಾನ ಕರ್ತೃತ್ವಮಿಟ್ಟಿ  
ಯಾಕ್ಕೆ ಆತ್ಮಾವುಕ್ತು ಸನ್ನಿಧಿ ಮಾತ್ರವೇ ವ್ಯಾಪಾರಮೆನ್ನಿಲ್, ಭೋ  
ಕ್ತೃತ್ವಾದಿಗಳು ಮನ್ನಿಕ್ಕೇ ಇವನುಕ್ತು ಸಂಸಾರಮುಮ್ ಮಿಥ್ಯಾವಾಯ್  
ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯ ನೈರಪೇಕ್ಷಾದಿ ಪ್ರಸಜ್ಞಮ್ ವರುಗೈಯಾಲುಮ್,

ರುವದರಿಂದ ಅಂತಹ, ಕರ್ತೃತ್ವಮಿಟ್ಟಿಯಾಕ್ಕೆ - ಹೀಗೆ ಆತ್ಮಾವಿಗೆ  
ಇರುವ ಕರ್ತೃತ್ವವು ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿ, ಆತ್ಮಾವುಕ್ತು - ಆತ್ಮಾವಿಗೆ, ಸನ್ನಿಧಿ  
ಮಾತ್ರವೇ - ಪ್ರಕೃತಿಯು ಹತ್ತಿರವಿರುವದೇ, ವ್ಯಾಪಾರಮೆನ್ನಿಲ್ - ವ್ಯಾಪಾ  
ರವು ಎಂದು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಗಳು ಭಾವಿಸಿದರೆ ಭೋಕ್ತೃತ್ವಾದಿಗಳೂ, ಅನ್ರಿಕ್ತೇ  
ಇಲ್ಲದವುಗಳಾಗಿ, ಇವನುಕ್ತು - ಈ ಚೇತನನಿಗೆ, ಸಂಸಾರವು ಮಿಥ್ಯೆಯಾಗಿ  
ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯ ನೈರಪೇಕ್ಷಾದಿ ಪ್ರಸಜ್ಞಮ್ - ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯದ  
ಅನಾವಶ್ಯಕತೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಪ್ರಸಜ್ಞವು, ವರುಗೈಯಾಲುಮ್ - ಉಂಟಾ  
ಗುವದರಿಂದಲೂ; ಇಲ್ಲಿ ಆದಿ ಪದದಿಂದ ನಿರರ್ಥಕವೆಂಬ ಭಾವವೂ ಸೂಚಿಸಲ್ಪ  
ಟ್ಟಿತು ಯಾವಾಗ ಸಂಸಾರವೇ ಸುಳ್ಳೋ ಅಗ ಪ್ರಯತ್ನವೂ ನಿರರ್ಥಕವೆಂಬ  
ಭಾವವೂ ತೋರುತ್ತದೆ. ಇದು ಮೂರನೆಯ ದೂಷಣವು ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪದ ಗುಣ  
ಗಳು ಜ್ಞಾನ ಚಿಕೀರ್ಷಾಪ್ರಯತ್ನಗಳು, ಇವುಗಳಿಂದಲೇ ಆತ್ಮಾವಿಗೆ ಕರ್ತೃ  
ತ್ವವು ಉಪಾಧಿಮಾದ ಶರೀರ ಮೂಲಕವೂ ಅಲ್ಲದೆ, ಸ್ವರೂಪತಃ ಕೂಡ  
ಉಂಟು, ಈ ಕರ್ತೃತ್ವವು ಮುಕ್ತದೇಶಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಉಂಟು. ಮುಕ್ತದೇಶಿಯಲ್ಲಿ  
ಈ ಆತ್ಮಾವಿಗೆ ದಿವ್ಯಮುಖ್ಯ ವಿಗ್ರಹವು ಉಂಟಾದರೆ, ತನ್ನೂಲಕವಾಗಿಯೂ  
ಕರ್ತೃತ್ವವುಂಟು. ಆದರೂ ಇವು ಇವೆಂದೂ, ಪ್ರಕೃತಿಯು ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಾ  
ಪಾರವಾಗಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಇದ್ದಾನೆ ಎಂದೂ, ಪ್ರಕೃತಿಯಾದ ದೇಹವೇ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಾರಗ  
ಳನ್ನೂ ನಡೆಸುತ್ತದೆ ಎಂದೂ ಸಾಂಖ್ಯನು ಹೇಳುವಹಾಗೆ ವಾದಿಸಿದರೆ, ಅಗ ಆತ್ಮಾ  
ವಿಗೆ ಭೋಕ್ತೃತ್ವವೂ ಇಲ್ಲವೆಂದಾಗಿ, ಸಂಸಾರವೆಂಬುದು ಸುಳ್ಳಾಗಿ, ಮೋಕ್ಷ  
ಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವ ಉಪಾಯವೂ ಬೇಕಿಲ್ಲವೆಂಬದಾಗಿ ಆಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಆ ವಾದ  
ವನ್ನು ಖಂಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಹೀಗೆ ಆತ್ಮಾವಿಗೆ ಕರ್ತೃತ್ವವು ಸಂಭಾವಿತವು. ಅದುವರಿಂದ ಆತ್ಮ  
ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವೆಂದು ತಂದ ಆಕ್ಷೇಪವನ್ನು ಮೂರು ದೂಷಣಗಳಿಂದ  
ನಿರಸನ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ ಹೇಗೆಂದರೆ:--

೧. ಕರ್ತೃತ್ವವೇ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಇಲ್ಲವೆಂದರೆ, ಕೈಂಕರ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ

ಸಾಂಖ್ಯಾದಿಗಳ ಶೋಲ್ಲಮಾಪ್ತೋಲೆ ಸ್ವರೂಪತ್ತಿಲ್ ಕರ್ತೃತ್ವ  
ಮಿಲ್ಲಾನ್ಮಯಾಲೇ ಉಪಾಸನಾದಿಗಳ ಸ್ವರೂಪ ವಿರೋಧಜ್ಞಳೆನ್ನು  
ಶೋಲ್ಲುವು ಮೊಣ್ಣಾದು.

ಕರ್ತೃತ್ವವು ಹೇಗೆ? ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಕರ್ತೃತ್ವ, ಜ್ಞಾತೃತ್ವ, ಭೋಕ್ತೃತ್ವಾದಿಗಳುಂ  
ಟೆಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆಯಲ್ಲಾ? ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳು ಈಶ್ವರಾಯತ್ತ ಕರ್ತೃತ್ವ  
ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆಯಲ್ಲಾ? ೨. ಆತ್ಮಾವಿಗೆ ಕರ್ತೃತ್ವವಿಲ್ಲವೆಂದರೆ, ಅದು  
ಸತ್ತಾಯುಕ್ತನಾದುದಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು. ಸತ್ತಾಯುಕ್ತ ನಸ್ತುವಿನ  
ಲಕ್ಷಣವು ಅರ್ಧಕ್ರಿಯಾಕಾರಿತ್ವವು. ಇದೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಗುವದ  
ರಿಂದ ಆತ್ಮಾವಿಗೆ ತುಚ್ಛತ್ವವು ಏರ್ಪಟ್ಟಿತು. ೩. ಆತ್ಮಾವಿಗೆ ಕರ್ತೃತ್ವವಿಲ್ಲವು,  
ಪ್ರಕೃತಿಯ ಹತ್ತಿರವಿರುತ್ತದೆ, ಪ್ರಕೃತಿಯೇ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದಂ  
ತಾಯಿತು; ಆಗ ಆತ್ಮಾವಿಗೆ ಭೋಕ್ತೃತ್ವವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈ  
ಸಂಸಾರವೆಲ್ಲಾ ಏನು ಎಂದರೆ ಮಿಥ್ಯೆ ಎಂದು ಅದ್ವೈತಿಯು ಹೇಳಿದಂತೆ ಹೇಳ  
ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂಸಾರ ಸುಳ್ಳಾದರೆ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕಾಗಿ ಏಕೆ ಪ್ರಯತ್ನವು? ಮೋಕ್ಷ  
ಶಾಸ್ತ್ರವೆಲ್ಲಾ ಆಗ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲವು. ಇಂತಹ ದೂಷಣಗಳುಂಟಾಗುತ್ತವೆ ಎಂಬ  
ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಹೀಗೆ ದೂಷಣಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ, ನಿಗಮನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ವಾಕ್ಯ ಪೂರಣ  
ಮಾಡಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ದೂಷಣಗಳುಂಟಾಗುವದರಿಂದ, ಸಾಂಖ್ಯಾದಿಗಳ  
ಶೋಲ್ಲಮಾಪ್ತೋಲೆ - ಸಾಂಖ್ಯಾದಿಗಳು ಹೇಳುವಹಾಗೆ, ಅವರುಗಳು ಹೇಳುವ  
ದೇನೆಂದರೆ ಆತ್ಮಾ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಹತ್ತಿರ ಸುಮ್ಮನೆ ಕಲ್ಲಿನ ಹಾಗೆ ನಿರ್ವ್ಯಾಪಾರ  
ಉಳ್ಳದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಕಾರ್ಯ ಮಾಡ ವದೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಕೃತಿಯೇ, ದೇಹವೇ ಎಂಬ  
ದಾಗಿ, ಸ್ವರೂಪತ್ತಿಲ್ - ಆತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಕರ್ತೃತ್ವವಿಲ್ಲದಿರುವದರಿಂದ,  
ಉಪಾಸನಾದಿಗಳು ಸ್ವರೂಪ ವಿರುದ್ಧಗಳೆಂದು, ಶೋಲ್ಲುವುಮ್ ಮೊಣ್ಣಾದು-  
ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವು.

ಹೀಗೆ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಕರ್ತೃತ್ವವಿರುವದರಿಂದ ಕರ್ತೃತ್ವವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಪೂರ್ವ  
ಪಕ್ಷವನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವು ಅತ್ಮ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಅಸಂಭಾವಿತ  
ವಾಗಿ ವಿರುದ್ಧವಲ್ಲವೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಪೂರ್ವ ಪಕ್ಷಿಯು ಭಾರತ  
ಶಾಂತಿಪರ್ವ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಾ ಎನೊಂದೂ ಪ್ರಯತ್ನ  
ಮಾಡದಿದ್ದರೂ ಈತನಿಗೇ ಐಶ್ವರ್ಯವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಬಹುದೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲಾ  
ಅವಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ ಅದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

(೧) “ಅಚೇಷ್ಟಮಾನ ಮಾಸೀನಮ್ ತ್ರೀಃ ಕಂಚಿದುಪತಿಷ್ಠತಿ | ಕರ್ಮಾ ಕರ್ಮಾನು ಸೃತ್ಯಾನ್ಯೋ ನಪ್ರಾಶ್ಯಮಧಿಗಚ್ಛತಿ॥” ಎನ್ನದು ವುಮ್, ಶಾಸ್ತ್ರಚೋದಿತೋಪಾಯಜ್ಞಳಿನುಡೈಯ ನೈರರ್ಥಕ್ಯಮ್ ಶೊನ್ನಪಡಿಯುನ್ಮು ; ಪೂರ್ವಾನುಷ್ಠಿತ ಕರ್ಮವಿಶೇಷಜ್ಞಳಿನುಡೈಯ ಫಲ ವಿಶೇಷಮ್ ಶೊನ್ನಪಡಿಯುನ್ಮು.

(೧) ಅಚೇಷ್ಟಮಾನಂ - ಏನೆಂದೂ ಪ್ರಯತ್ನ ಕ್ರಿಯೆ ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲದಿರುವ, ಅಸೀನಂ - ಸುಮ್ಮನೇ ಕಾಳತರುವವನನ್ನು, ತ್ರೀಃ - ಸಂಪತ್ತು, ಐಶ್ವರ್ಯವು, ಕಂಚಿತ್ - ಜಾತಿ ಕುಲ ಗಣ ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲದ ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬನನ್ನು, ಉಪತಿಷ್ಠತಿ - ಬಂದು ಎದುರಿಗೆ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ, ಅಭಿಮುಖವಾಗಿ ಬರುತ್ತದೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು; ಕರ್ಮಾ - ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಚೋದಿತ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ, ಅನ್ಯಃ-ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಧಾರ್ಮಿಕನು, ಕರ್ಮಾನುಸೃತ್ಯ - ಆತನು ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ, ಪ್ರಾಶ್ಯಂ-ಅನುಭವಿಸುವ ಫಲವನ್ನು ನಾಧಿಗಚ್ಛತಿ - ಹೊಂದುವದಿಲ್ಲವು, ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿದ ಸುಕೃತವಿಶೇಷ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಒಬ್ಬನಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲದೆ ಪಿತ್ರಾರ್ಜಿತ ಪಿತಾಮಹಾರ್ಜಿತ ಭಾತ್ಯ ಸುಹೃತ್ತುಗಳು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಅಥವಾ ಇನ್ನು ಯಾವುದೋ ಕಾರಣಮೂಲಕ ಸರ್ವೇಶ್ವರ ಸಜ್ಜಲ್ಪರಿತ್ಯಾಧನವು ಲಭಿಸಬಹುದು. ಇನ್ನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಅಂತಹ ಸುಕೃತವಿಶೇಷ ಸ್ವಾಮಿಸಜ್ಜಲ್ಪಾದಿಗಳಿಲ್ಲ ವಾದುದರಿಂದ ಎಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನ ಪಟ್ಟರೂ ತನ್ನಷ್ಟವು ಲಭಿಸದೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು; ಈಶ್ಲೋಕಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಗಳು ಅಚೇಷ್ಟಮಾನ ಮಾಸೀನಂ ಎಂದಿರುವದರಿಂದ ನಿರ್ವ್ಯಾಪಾರತ್ವವು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಟ್ಟಿತು ; ಹಾಗೆಯೇ ಭಕ್ತ್ಯಾದಿ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಗಳಿಲ್ಲದೇ ಇದ್ದರೂ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ನಮ್ಮ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ಸಫಲಮಾಡುವನು ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡಬಹುದೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಇದು ನಿರ್ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಬೋಧಿಸಲು ಹೊರಟ ಶ್ಲೋಕವಲ್ಲವು, ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿದ ಸುಕೃತ ವಿಶೇಷದ ಫಲನಿರ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಳಿದ ಶ್ಲೋಕವೆಂದು ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಎನ್ನದುವುಮ್ - ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕಾಭಿಪ್ರಾಯವು, ಶಾಸ್ತ್ರಚೋದಿತೋಪಾಯಜ್ಞಳಿನುಡೈಯ - ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಿದ ಉಪಾಯಗಳ, ನೈರರ್ಥಕ್ಯಮ್ - ಅನುಪಯೋಗವನ್ನು ಶೊನ್ನಪಡಿಯನ್ನು - ಹೇಳಿದಹಾಗಲ್ಲವು ;

(೨) ಅನರ್ಥಾವಹತ್ವರೂಪೇನ ಸ್ವರೂಪ ವಿರುದ್ಧಮಿತಿವಾದ ನಿರಾಸ:

ನೋಕ್ಷಪ್ರತಿಕೂಲಜ್ಞಳಾನ ರಾಗಾದ್ಯುಪಾಧಿಗಳಡಿಯಾಗ ವಸ್ತುಕಾಮ್ಯ ನಿಷಿದ್ಧಜ್ಞಳ ಪೋಲಿ ಬಂಧಕಜ್ಞಳಲ್ಲಾಮೈಯಾಲಾಮ್, ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತೀ ತನಕ್ಕೇ ವಿಧಿಕ್ತೆಯಾಲಾಮ್, ಉಪಾಸನಾದಿಗಳುಳ್ಳ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮುಖತ್ತಾಲಿ ಅನರ್ಥಾವಹತ್ವ ರೂಪವಾನ ಸ್ವರೂಪ ವಿರೋಧಮ್ ಶೋಲವೊಣ್ಣಾದು.

ಹಾಗಾದರೆ ಅದರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾದರೋ, ಪೂರ್ವಾನುಷ್ಠಿತ - ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ, ಕರ್ಮವಿಶೇಷಜ್ಞಳನುಡೈಯ - ಸುಕೃತ ವಿಶೇಷಗಳು ಈಗ ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಕರ್ಮರೂಪದಲ್ಲಿರುವುದರ, ಫಲವಿಶೇಷಮ್ - ಫಲವಿಶೇಷವನ್ನ, ಶೋನ್ಮಪಡಿಯತ್ತನೈ - ಹೇಳಿದುದು, ಇಷ್ಟುಮಾತ್ರವೇ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಒಂದು ಫಲಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಾನುಸಾರವಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಿಸದೆ ನಿರ್ವ್ಯಾಪಾರವ್ಯವಿದ್ದರೂ ಫಲವು ದೈವ ಸಹಾಯದಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬರ್ಥವಲ್ಲವು. ಪೂರ್ವಾರ್ಜಿತ ಸುಕೃತ ದುಷ್ಕೃತ ತಾರತಮ್ಯಾನುಸಾರವಾಗಿ ಒಬ್ಬನಿಗೆ ತುಂಬಾ ಶ್ರಮವಿಲ್ಲದೇನೆ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ; ಇನ್ನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಶ್ರಮಪಟ್ಟರೂ ಲಭಿಸುವ ದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

(೨) ಅನರ್ಥಾವಹವಾಗಿ ಸ್ವರೂಪವಿರುದ್ಧವೆಂಬ ವಾದದ ನಿರಸನವು.

ಮುಂದೆ ಮೂರನೆಯ ವಿಕಲ್ಪವನ್ನು ಖಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಉಪಾಸನಾದಿಗಳು ಅನರ್ಥವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವುವು; ಹೇಗೆಂದರೆ ಈ ಉಪಾಯಗಳ ಮೂಲಕ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆನು ಎಂಬ ಒಹಂಕಾರವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಈ ಉಪಾಸನಾದಿಗಳು ಅನರ್ಥವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುವು; ಅದುದರಿಂದ ಸ್ವರೂಪ ವಿರುದ್ಧವೆಂದು ಅವರುಗಳಭಿಪ್ರಾಯವು. ಮೂರು ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಖಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ.

(೧) ಮೋಕ್ಷಪ್ರತಿಕೂಲಜ್ಞಳಾನ ಮೋಕ್ಷವಿರುದ್ಧವಾದ, ರಾಗಾದ್ಯುಪಾಧಿಗಳಾಲಿ ವಸ್ತುಕಾಮ್ಯ ನಿಷಿದ್ಧಜ್ಞಳ ಪೋಲಿ-ಕಾಮನೆಯೇ ಮೊದಲಾದ ಉಪಾಧಿಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಆಚರಿಸುವ ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮಗಳ ಮತ್ತು ನಿಷಿದ್ಧಕರ್ಮಗಳಹಾಗಿ, ಬಂಧಕಜ್ಞಳಲ್ಲಾಮೈಯಾಲಾಮ್ - ಪುನಃಪುನಃ ಸಂಸಾರ ಬಂಧವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕವು ಈ ಭಕ್ತ್ಯಾದಿ ಉಪಾಯಗಳಲ್ಲವಾದುದರಿಂದಲೂ,



(೨) ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥತನಕ್ಕೇ - ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಗೇನೇ, ವಿಧಿಕ್ಲ್ಯಯಾಲಮ್ - ಈ ಉಪಾಸನಾದಿ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ನುಸ್ತಿಸಬೇಕೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರವು ವಿಧಿಸಿರುವದರಿಂದಲೂ, (೩) ಉಪಾಸನಾದಿಗಳಿಗೆ, ಶಾಸ್ತ್ರಮುಖತ್ತಾಲಿ-ಶಾಸ್ತ್ರಮೂಲಕವಾಗಿ, ಅನರ್ಥಾವಹತ್ವರೂಪಮಾನ-ಅನರ್ಥವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತವೆ ಎಂದು ಕಂಠೋಕ್ತ ಪ್ರಮಾಣವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ, ಅವು ಅನರ್ಥವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಸ್ವರೂಪವಿರೋಧವುಳ್ಳವು ಎಂಬ ದೋಷವನ್ನು, ಶೋಲ್ಲವೋಕ್ಷಾಢು - ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವು. ಸ್ವಾಮಿಪಿಳ್ಳೈ ಶೋಕಾಚಾರ್ಯರವರು ಈ ಉಪಾಸನಾದಿಗಳು ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ “ಅವಾಯ” ವೆಂದೂ, “ಭಯಾವಹ”ವೆಂದೂ, “ಶೋಕ ಜನಕ”ವೆಂದೂ, “ಅಹಂಕಾರ ಮಿಶ್ರ”ವೆಂದೂ ಹೀಗೆ ಅನರ್ಥಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದರು. ಅಂತಹ ಅನರ್ಥಗಳನ್ನೇನೂ ಈ ಉಪಾಯಗಳು ಉಂಟುಮಾಡಲಾರವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಏಕೆಂದರೆ (೧) ಐಹಿಕಾಭಿಲಾಷೆಗೋಸ್ಕರ ಮಾಡುವ ಕಾಮ್ಯ ಸಿಂಹ ಕರ್ಮಗಳಿಗಾಗಿ ಇವು ಬಂಧಕಗಳಲ್ಲವು; ಬಂಧಕಗಳಾದರಲ್ಲವೇ ಅಪಾಯವೆಂದೂ ಭಯಾವಹವೆಂದೂ ಶೋಕ ಜನಕವೆಂದೂ ಅಹಂಕಾರ ಮಿಶ್ರವೆಂದೂ ಹೇಳಬಹುದು. ಹಾಗೆ ಬಂಧಕಗಳಲ್ಲವಲ್ಲಾ ಎಂಬ ಭಾವವು. (೨) ಇವುಗಳನ್ನು ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಯು ಉಪಾಸಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ತಜ್ಞಲಾನಿತಿ ಶಾಂತಮುಪಾಸೀತ (ಭಾಂ ೩. ೧೪. ೧) “ಬ್ರಹ್ಮವಿತ್ ಬ್ರಹ್ಮೈವ ಭವತಿ” ( ) “ಬ್ರಹ್ಮವಿದಾಪ್ನೋತಿ ಪರಂ” (ತೈ ಆ ೧. ೨) “ತಮೇವಂ ವಿದ್ವಾ ಅಮೃತ ಇಸ ಭವತಿ” (ಪುರುಷಸೂಕ್ತ) “ತಂ ವಿದ್ಯಾ ಚಕ್ಷುಕ್ರ ಮಮೃತಂ” (ಕಠ. ೨ ೬ ೧೭) “ಯ ಏವಂ ವಿದು ರಮೃತಾಸ್ತೇ ಭವಂತಿ” (ತೈ ಆರ) “ತದಾ ವಿದ್ವಾ ಪುಣ್ಯಸಾಪೇ ವಿಧಾಯನಿರಂಜನಃ ಪರಮಂ ಸಾನ್ಯ ಮುಪೈತಿ” (ಮುಂ. ೨ ೧ ೩.) ಇಂತಹ ಅನೇಕ ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದಲೂ, ಉಪಾಸನವು ಉಪಾದೇಯವು ಹಾಗೆಯೇ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ “ನಮಸ್ಯಂತೈ ಮೂಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ನಿತ್ಯಯುಕ್ತಾ ಉಪಾಸತೇ” (ಗೀ. ೯. ೧೪) “ಅನನ್ಯಾಶ್ಚಿಂತಯಂತೋ ಮೂಂ ಯೇಜನಾಃ ಪರ್ಮುಪಾಸತೇ | ತೇಷಾಂ ನಿತ್ಯಾಭಿಯುಕ್ತಾನಾಂ ಯೋಗಕ್ಷೇಮಂ ವಹಾಮ್ಯಹಂ” (ಗೀ. ೯ ೨೭) “ಯೇನಾಂ ನಿತ್ಯಯುಕ್ತಾ ಉಪಾಸತೇ ತೇ ಪ್ರಾಪ್ನುವಂತಿ ಮಾಮೇವ” (ಗೀ. ೧೨. ೨, ೪) ಯೋಧ್ಯಾಯಂತ ಉಪಾಸತೇ ತೇಷಾಂನುಹಂ ಸಮುದ್ಧರ್ತಾ ಮೃತ್ಯುಂ ಸಾರ ಸಾಗರಾತ್,” (ಗೀ. ೧೨ ೭) ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿರುವದರಿಂದ, ಉಪಾಸನಾದಿಗಳು ಅಪಾಯವೂ, ಅನರ್ಥಾವಹವೂ ಎಂದು ಹೇಳುವದು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯವೋ ತಿಳಿಯದು.

ಆಗ್ನಿಯಾಲ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪತ್ವೈಪ್ಪತ್ತ ಉಪಾಸನಾದಿಗಳುಳ್ಳು ನಾಶ ಕೆತ್ವಾ ಸಂಭಾವಿತತ್ವಾ ನರ್ಥಾವಹತ್ವಜ್ಞಿಲಲ್ಲಾನ್ಯೆಯಾಲೇ ಯೊರುಪಡಿ ಯಾಲಾಮ್ ಸ್ವರೂಪ ವಿರೋಧ ಪ್ರಸಜ್ಞಮಿಟ್ಟೈ.

(೩) ಇದು ಅನರ್ಥಾವಹವೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೂ ಹೇಳಿಲ್ಲವು ಆದರೆ ಹೇಳಿರುವದು “ನಾನ್ಯಃಸಂಥಾ ವಿದ್ಯತೇ ಅಯನಾಯ” ಇಂತಹ ಉಪಾಯಾ ನುಷ್ಠಾನವಿಲ್ಲದೆ ಪ್ರಾಪ್ತವನ್ನು ಹೊಂದಲು ಬೇರೆ ಮಾರ್ಗವೇ ಇಲ್ಲವು. ಇದ ನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟೇ ಹಿಂದೆ “ಪ್ರಪನ್ನಾದನ್ಯೇಷಾಂ ನದಿಶತಿ ಮು ಕುಂದೋ ನಿಜಪದಂ” ಎಂದು ಸ್ವಾಮಿ ದೇಶಿಕರವರು ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡದವರಿಗೆ ಮುಕ್ತಿಯೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹಿಂವೆಯೇ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಮೇಲೆ ಉಪಪಾದಿಸಿದುದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಜ್ಜುಗಿಸಿ ನಿಗ ವನಮಾಡಿ, ಆಗ್ನಿಯಾಲ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪತ್ವೈ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯಮೂಲಕ ಹೇಳು ತ್ತಾರೆ ಆಗ್ನಿಯಾಲ - ಆಕಾರಣವಿಂದ, ಯಾವಕಾರಣವಿಂದೆಂಬುದನ್ನು ತಾನೇ ಮುಂದೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ ; ಉಪಾಸನಾದಿಗಳಿಗೆ, ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪತ್ವೈ ಪತ್ತ - ಬೆವಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕರಿತು, ನಾಶಕತ್ವವೇನು, ಅಸಂಭಾವಿತತ್ವ ವೇನು, ಅನರ್ಥಾವಹತ್ವವೇನು, ಇತರರು ಹೇಳುವ ಈ ಮೂರು ದೋಷಗಳೂ, ಇಲ್ಲಾನ್ಯೆಯಾಲೇ - ಇಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ, ಒರುಪಡಿಯಾಲಾಮ್ - ಯಾರ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ, ಸ್ವರೂಪ ವಿರೋಧ ಪ್ರಸಜ್ಞಮಿಟ್ಟೈ - ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾದುವು ಉಪಾಸನಾದಿಗಳು ಎಂಬ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವೇ ಇಲ್ಲವು.

ಭಕ್ತಾದಿಗಳು ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ನಿಬಂಧನೆಯುಳ್ಳವಾದುದ

ರಿಂದ ಅಹಂಕಾರ ಗರ್ಭವೆಂಬ ವಾದದ ನಿರಸನವು.

ನೊದಲು ಪೂರ್ವ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಪಪಾದಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಖಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ ಆನಾ ಲಾಮ್ - ಒಂದುವೇಳೆ ನಾಶಕತ್ವ, ಅಸಂಭಾವಿತತ್ವ, ಅನರ್ಥಾವಹತ್ವ ಮೋಷ ಗಳಿಂದ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಲ್ಲವೆಂದು ಈಗ ಉಪಪಾದಿಸಿದುದನ್ನು ಒಪ್ಪಿ ದರೂ ಕೂಡ, ಇನ್ನೊಂದು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವು ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲವೆಂಬುದು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿ, ಆನಾಲಾಮ್ ಎಂದು ಅರ್ಥಾಂಗೀಕಾರದಿಂದ ಹೇಳುವ ಮಾತಾರತ್ತದೆ ; ಆತ್ಮಾ - ಈ ಬೆವಾತ್ಮನು, ದೇಹಾದಿವಿಲಕ್ಷಣ ನಾಗ್ನಿ ಯಾಲೇ - ದೇಹವೇ ನೊದಲಾದವುಗಳಂತಲೂ ವಿಲಕ್ಷಣನಾದುದರಿಂದ, ಇಲ್ಲಿ

(೩) ಭಕ್ತ್ಯಾದೇಃ ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ನಿಬಂಧನತ್ವಾ ದಹಂಕಾರ  
ಮಿಶ್ರತ್ವ ಮಿತಿನಾದ ನಿರಾಸಃ

ಅನಾಲಮ್ ಆತ್ಮಾ ದೇಹಾದಿವಿಲಕ್ಷಣನಾಗೈಯಾಲೇ ಸ್ವರೂಪ  
ಶ್ರೀಶ್ರೀ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಾದಿಗಳಿಲ್ಲೆ ಯೆನ್ನು ತೆಳಿನ್ನವನುಕ್ಕು “ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ  
ಹಂ, ಕ್ಷತ್ರಿಯೋಹಂ” ಎನ್ನಾರೋಲೆ ವರುಮ್ ಅಭಿಮಾನಜ್ಞಳಡಿಯಾಗ  
ವರ್ಣಾಶ್ರಮಾದಿ ಧರ್ಮಜ್ಞಳುಮ್ ಅವತ್ತೋಡೆ ತುನಕ್ಕುಣ್ಣಾನ ಉಪಾ  
ಯಾಂತರಜ್ಞಳುಮ್ ಅನುಷ್ಠೇಯಜ್ಞಳಲ್ಲಾಮೈಯಾಲೇ ಇವ್ವರ್ಣಾ  
ಶ್ರಮಾದಿ ನಿಬಂಧನಜ್ಞಳಾನ ಧರ್ಮಜ್ಞಳ್ ಸ್ವರೂಪವಿರುದ್ಧಜ್ಞಳೆನ್ನೆಕ್ಕು  
ಕುರೈ ಯೆನ್ನೆನ್ನಿಲ್. ಇದುವುಮ್ ಅನುಪಪನ್ನಮ್ ಎಜ್ಜನೇ ಎನ್ನಿಲ್,

ಅನಿರವಮಿವ “ದೇಹೇನ್ದ್ರಿಯಮನಃಪ್ರಾಣಧೀಭ್ಯೋಽನ್ಯೋಽನ್ಯಸಾಧ  
ನಃ” ಎಂಬ ಶ್ರೀ ಯಾಮು ಸೇವುರ ಶ್ರೀಮಾಕ್ಶಿಯನ್ನನುಸರಿಸಿ, ಇಂದ್ರಿಯ, ಮನ  
ಸ್ಸು, ಪ್ರಾಣ ಬುದ್ಧಿ, ಇವುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಆತ್ಮಾವಿಲಕ್ಷಣನು ಎಂಬ ಭಾವಮ್. ಸ್ವರೂ  
ಪಶ್ರೀಶ್ರೀ - ಆತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಆತ್ಮತ್ವಾದಿಗಳಲ್ಲಿ, ವರ್ಣಾಶ್ರಮಾದಿ  
ಗಳಿಲ್ಲೆ ಯೆನ್ನು - ವರ್ಣಾಶ್ರಮಾದಿ ಭೇದಗಳಲ್ಲಿ ಎಂಪು, ತೆಳಿನ್ನವನುಕ್ಕು -  
ಜ್ಞಾನಪವನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಿಗೆ, “ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋಹಂ ಕ್ಷತ್ರಿಯೋಹಂ”- ನಾನು  
ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು, ನಾನು ಕ್ಷತ್ರಿಯನು, ಎನ್ನಾರೋಲೆ ವರುಮ್ - ಎಂದು  
ಹೇಳುವಹಾಗೆ ಉಂಟಾಗುವ, ಅಭಿಮಾನಜ್ಞಳಡಿಯಾಗ-ಆಹಂಭಾವದಮೂಲ  
ಕವಾಗಿ. ವರ್ಣಾಶ್ರಮಾದಿ ಧರ್ಮಗಳೂ, ಅವತ್ತೋಡೆತುವಕ್ಕುಂಡಾನ -  
ಅವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ, ಉಪಾಯಾಂತರಜ್ಞಳುಮ್ -  
ಭಕ್ತ್ಯಾದಿ ಉಪಾಸನಗಳೂ ಕೂಡ, ಅನುಷ್ಠೇಯಜ್ಞಳಲ್ಲಾಮೈಯಾಲೇ -  
ಅನುಷ್ಠಿತಕೃತ್ಯಗಳಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ, ಇತ್ಯರ್ಥಾಶ್ರಮಾದಿ ನಿಬಂಧನಜ್ಞಳಾನ  
ಧರ್ಮಜ್ಞಳ್ - ಈ ವರ್ಣಾಶ್ರಮನೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಧರ್ಮ  
ಗಳ, ಸ್ವರೂಪವಿರುದ್ಧಜ್ಞಳ್ - ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದವು, ಏನೆಂತ  
ಕ್ಕುಕ್ಕುರೈ ಯೆನ್ನೆನ್ನಿಲ್ - ಎಂದು ಹೇಳಲು ಏನೂ ಕಮ್ಮಿ ಯಿಲ್ಲವು, ಎಂದರೆ  
ಧಾರಾಳನಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು ಎಂದು ಆಕ್ಷೇಪ ತಂದರೆ, ಇದುವುಮ್ ಅನುಪ  
ಪನ್ನಮ್ - ಇದೂ ಕೂಡ ಸಮಂಜಸವಲ್ಲವು ಏತಕ್ಕೆಂದರೆ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯ  
ದಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಆಕ್ಷೇಪವೇನೆಂದರೆ ಈ ಆತ್ಮನು ದೇಹ, ಇಂದ್ರಿಯ,

ಸ್ವರೂಪತ್ತಿಲ್ ಬ್ರಾಹ್ಮಣತ್ವಾದಿಗಳಿಲ್ಲೆ ಯೆನ್ನ ತೆಳಿನ್ನಾನೇ ಯಾಗಿ  
ಲುಮ್ ಕರ್ಮನಿಶೇಷಜ್ಞಳಡಿಯಾಗ ಬ್ರಾಹ್ಮಣತ್ವಾದಿ ನಿಶಿಷ್ಟಮಾನ  
ಶರೀರತ್ತೋಡೆ ಸಂಬದ್ಧ ನಾಯಿರುಕ್ಕೆಯಾಲೇ ಅಶ್ವರೀರ ಸಂಬಂಧ  
ಮಡಿಯಾಗ ವರುಗಿರ ಕ್ಷುತ್ರಿಪಾಸಾದಿಗಳುಳ್ಳ ಪರಿಹಾರಮ್ ಪಣ್ಣ

ವ.ನಕ್ಕು, ಪ್ರಾಣ, ಬುದ್ಧಿಗಳಿಗಿಂತ ನಿಲಕ್ಷಣಮು. ಅಣುಸ್ವರೂಪಮು ಮತ್ತು  
ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪಮು. ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮಗಳಿಲ್ಲ ದೇಹಕ್ಕೆ ನೇರಿದನೇ ವಿನಾ  
ಆತ್ಮನಿಗಲ್ಲವು. ಈಗ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ್ದರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವರ್ಣಾ  
ಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರಿಯು. ಈ ದೇಹವು ನಾಶವಾಗಿಹೋಗಿ ಶೂನ್ಯವಾಗುವವು  
ಪ್ರಾಪ್ತವಾದರೆ, ಆಗ ಶೂದ್ರ ಧರ್ಮಗಳಿಗೆ ಈತನು ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು  
ವೃಕ್ಷಗಳಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದರೆ ಆಗ ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರಿಯೇ ಆಗುವ  
ದಿಲ್ಲವು. ಆದುದರಿಂದ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಧರ್ಮಗಳು ಆತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಸಂಬಂ  
ಧಿಸಿದಲ್ಲವು. ದೇಹಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸುವು. ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ನಾನು ಕ್ಷತ್ರಿಯ  
ನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಅಹಂಕಾರವು ಉಕ್ಕನ್ನವಾಗಿರುವದು ವ್ಯಕ್ತವು  
ಇಂತಹ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೈಶ್ಯರು ಮಾತ್ರನೇ ಅನುಷ್ಠಿಸುವ ಉಪಾಯ  
ವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಉಪಾಸನವೂ ಕೂಡ ಅಹಂಕಾರ ಭೇದವು. ಆದುದರಿಂದ  
ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿಗಳುಮಾತ್ರವೇ ಅನುಷ್ಠಿಸುವ ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಕರ್ಮಗಳೂ, ಉಪಾ  
ಸನಾದಿ ಉಪಾಯಗಳೂ ಸಹ ಅನುಪಾದೇಯಗಳು. ಇದಿಗ ವೂರ್ತವೆಷ್ಟವು  
ಈ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವೂ ಅನುರೂಪವು, ಅಸಮಂಜಸವಾದುದು, ಶಾಸ್ತ್ರವಿರೋಧ  
ವಲ್ಲದ ಪೂರ್ವ ಪಕ್ಷವೆಂಬ ತತ್ವತ್ರಯವು ಎಜ್ಜಿನೇ ಯೆನ್ನಿಲ್ - ಹೇಗೆ  
ಎಂದರೆ, ಸ್ವರೂಪತ್ತಿಲ್ ಬ್ರಾಹ್ಮಣತ್ವಾದಿಗಳಿಲ್ಲೆ ಯೆನ್ನ ತೆಳಿನ್ನಾನೇ  
ಯಾಗಿಲುಮ್ - ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣತ್ವಾದಿಗಳಿಲ್ಲವೆಂದ ತಿಳಿದಿ  
ದ್ದರೂ ಕೂಡ, ಕರ್ಮನಿಶೇಷಜ್ಞಳಡಿಯಾಗ - ಪ್ರಾಣು ಕರ್ಮದ ಮೂಲಕ  
ವಾಗಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣತ್ವಾದಿ ನಿಶಿಷ್ಟಮಾನ ಶರೀರತ್ತೋಡೆ ಸಂಬದ್ಧನಾಯಿ  
ರುಕ್ಕೆಯಾಲೇ - ಬ್ರಾಹ್ಮಣತ್ವಾದಿಗಳಿಂದಿಗೆ ನೇರಿದ ಶರೀರವೆಂದ ಬದ್ಧನಾಗಿ  
ರುವುದರಿಂದ ಎಂದರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾದಿ ಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿರುವದ  
ರಿಂದ ಎಂಬ ಭಾವವು ಅಶ್ವರೀರ ಮಡಿಯಾಗ - ಆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿರುವ  
ಶರೀರ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ವರುಗಿರ - ಉಂಟಾಗುವ, ಕ್ಷುತ್ರಿಪಾಸಾದಿಗಳುಳ್ಳ -  
ಹಸಿವು, ಬಾಯಾರಿಕೆ, ಆದಿಶಬ್ದದಿಂದ ಉಚ್ಛಾಸ, ನಿಶ್ವಾಸ, ಸ್ನಾನ, ವಸ್ತ್ರ

ಗಿರ ಕಣಕ್ಕಿಲೇ, ಅಶ್ವರೀರಮ್ ವಿಡುಮಳವು ಮನ್ನೋ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಾ  
ದಿಗಳುಕ್ಕುಮ್ ತರ್ಕಶಕ್ತಿಕ್ಕುಮ್ ಅನುರೂಪಮಾಗ ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃ  
ತ್ತೀಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಗಳೆಪ್ಪತ್ತ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಂ ವಿಧಿತ್ತ ಧರ್ಮಜ್ಞಳೆ ಬಿಡ ವೊ

ಧಾರಣಾದಿಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು. ಪರಿಹಾರಮ್ ಪಣ್ಣು ಗಿರ ಕಣಕ್ಕಿಲೇ-ಪರಿಹಾರ  
ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ನ್ಯಾಯರಿತ್ಯಾ ಭೇಜನ, ಉದಕಪಾನಾದಿಗಳಿಂದ, ಅಶ್ವರೀರ  
ವಿಡವಳವುಮ್-ಅಶರೀರವನ್ನು ಬಿಡ ವವರೆಗೂ, ಅಮೋ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಾದಿ  
ಗಳುಕ್ಕುಮ್-ಆಯಾ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಾದಿಗಳಿಗೂ, ತರ್ಕಶಕ್ತಿಕ್ಕುಮ್-ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಗೂ,  
ಅನುರೂಪಮಾಗಿ-ಅನುರೂಪವಾಗಿ, ಅನಿಷ್ಟನಿವೃತ್ತೀಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಗಳೆ  
ಪ್ಪತ್ತ-ಅಪರಾಧಗಳ ದರಿಹಾರ ಮತ್ತು ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಳನ್ನು  
ಕುರಿತು, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ವಿಧಿಸಿದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು, ವಿಡವೊಣ್ಣಾದು-ಬಿಡತಕ್ಕ  
ದ್ದಲ್ಲವು ಪೂರ್ಣ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಹೇಳಿದಹಾಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣತ್ವಾದಿಗಳು ಶರೀರಕ್ಕೆ  
ಸಂಬಂಧಿಸಿದವೇ ನಿಜಾ ಅತ್ಯಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲವೆಂಬುದೇನೋ ಎಲ್ಲರೂ ಅಜ್ಞೇ  
ಕರಿಸತಕ್ಕದ್ದೇನು. ಆದರೆ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಈ ಶರೀರ ಸಂಬಂಧ ಬಂದಿರುವುದರಿಂದ  
ಆ ಶರೀರವು ಕಳೆದು ಹೋಗುವವರೆಗೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣತ್ವಾದಿ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಗಳನ್ನು  
ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ನಡೆಸಿಯೇ ತೀರಬೇಕು, ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಲ್ಲವು ಎಲ್ಲಾ  
ಶಾಸ್ತ್ರವಿಹಿತವಾದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲು ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ತನ್ನ ವರ್ಣಾ  
ಶ್ರಮೋಚಿತ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಯಥಾಶಕ್ತ್ಯ ನಡೆಸಬೇಕೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.  
ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣತ್ವಾದಿಗೊಳವು; ಅದುದರಿಂದ ಆಯಾ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಗಳು  
ಬೇಕಿಲ್ಲವು ಎಂಬ ವಾದವನ್ನು ತಂದರೆ, ಹುತ್ತಿಪಾನೆಗಳು ಅತ್ಯಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಸಂಬಂ  
ಧಿಸದೇ ಇರವಾಗ, ಅವುಗಳ ಉಪಶಮನಕ್ಕಾಗಿ ಅಹಾರ ಸೇವನೆ ಜಲಪಾನಾದಿ  
ಗಳು ತಾನೇ ಏತಕ್ಕೆ ? ವಸ್ತ್ರಧಾರಣೆತಾನೇ ಏತಕ್ಕೆ ? ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರತಿಬಂದಿ ತರ್ಕ  
ಗಳು ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲವು. ಅದುದರಿಂದ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿ ವರ್ಣಾ  
ಶ್ರಮಗಳಿಗೆ ಹೇಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರವು ವಿಧಿಸಿರುತ್ತದೋ, ಆ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿಯೇ ನಡೆಸಲೇ  
ಬೇಕೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ಪ್ರಮಾಣಾನುಸಾರ ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ  
ಬರೀ ವಾದಗಳನ್ನು ತಂದು ಆ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸೋಣವು ಯುಕ್ತ  
ವಲ್ಲವೆಂದು ಹಿಂದೆಯೇ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. “ಶರೀರಮಾಧ್ಯಂ ಬಿಲಃ ಧರ್ಮ ಸಾ  
ಧನಂ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಆಯಾ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಾದಿಗಳನ್ನೆ ಗಣವಾಗಿ  
ಪುರುಷಾರ್ಥಸಾಧನಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಹಿತೋಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಅಜೀಸಲೇ

ಣ್ಣಾದು. ಆಗೈಯಾಲ್ ಇದ್ಧರ್ಮಜ್ಜಿ ದೇಹಾತ್ಮ ವಿನೇಕ ಮಡಿಯಾಗ  
ಸ್ವರೂಪ ವಿರುದ್ಧಜ್ಜಿಳಾಕ್ಕಿ ಇವತ್ತುಕ್ಕು ತ್ಯಾಜ್ಯತೈ ಶೋಲ್ಲವೊಣ್ಣಾದು,  
ದೇಹಾತ್ಮ ವಿನೇಕ ಮುಡೈಯನನುಕ್ಕೇ ಸಾರಲಾಕಿಕ ಭೋಗ  
ಸಾಧನಮಾನ ಧರ್ಮತ್ತಿಲ್ ಅಧಿಕಾರಮಾಗೈಯಾಲ್, ಇದ್ಧರ್ಮಜ್ಜಿಳುಡೈಯ

ಬೇಕೆಂಬುದು ಸ್ಥಾಪಿತವು. ಇದನ್ನೇ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ನಿಗಮನಮಾಡಿ  
ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆಗೈಯಾಲ್ - ತನಗೆ ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಕರ್ಮಾನುಗುಣವಾಗಿ ಪಾಪ  
ವಾದ ಶರೀರ ಸಂಬಂಧಕ್ಕೆ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಹಿತವಾದ ಧರ್ಮಗಳು ಅವಶ್ಯಾನುಷ್ಠೇ  
ಯಗಳಾದುದರಿಂದ, ಇದ್ಧರ್ಮಜ್ಜಿಳೈ - ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾದಿ ವರ್ಣಾ  
ಶ್ರಮಿಗಳಿಗೆ ವಿಧಿಸಿರುವ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು. ದೇಹಾತ್ಮ ವಿನೇಕ ಮಡಿಯಾಗ - ಇವು  
ದೇಹಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವು, ತನ್ನ ಆತ್ಮಾವಿಗಲ್ಲವು, ಎಂಬ ತಿಳುವಳಿಕೆಯ ಮೂಲ  
ಕವಾಗಿ, ಇವತ್ತುಕ್ಕು - ಈ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಿರುವ ಕರ್ಮಗಳಾದ ನಿತ್ಯ ನೈಮಿ  
ತ್ತಿಕ ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮಗಳಿಗೂ ಅವರುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಾಸನೆಗೆ  
ಗಳಿಗೂ, ತ್ಯಾಜ್ಯತೈ ಶೋಲ್ಲವೊಣ್ಣಾದು - ಪರಿತ್ಯಾಗವನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಯುಕ್ತ  
ವಲ್ಲವು. ಆದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೈವಣೀಕರಣೆ ಉಪಾಸನವು ವಿಹಿತವಾಗಿದೆ  
ಯಲ್ಲ, ಅದಕ್ಕೆ ಹಾಗಾದರೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಯಾರೆಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿ  
ಗಳು ಹೇಳಿರುವದೇನೆಂದರೆ, ದೇಹಾತ್ಮಭ್ರಮೆಯಿಲ್ಲದೆ ದೇಹಾತ್ಮ ವಿನೇಕವನ್ನು  
ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದವರಿಗೆ ಈ ಧರ್ಮಗಳು ಯಾವುವೂ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲವು; ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪ  
ದಲ್ಲೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯಾದಿ ಭ್ರಮೆ ಇರುವವರಿಗೆ ಈ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗವು ಎಂದು ಹೇಳಿರು  
ತ್ತಾರೆ. "ಪ್ರಾಪಕಾನ್ತರಮ್ ಅಜ್ಞರ್ಕ್ಕು ಉಪಾಯಮ್, ಜ್ಞಾನಿಗೆ  
ಳಕ್ಕು ಅಪಾಯಮ್" ಎಂಬುದು ಅವರ ಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಇದು ಸರಿ  
ಯಲ್ಲವೆಂದು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ ಉಪಾಸನದಲ್ಲಿಯಾರಿಗೆ  
ಅಧಿಕಾರವೆಂಬುದನ್ನು ಪ್ರಧನವೆತ ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಾರೆ ದೇಹಾತ್ಮ ವಿನೇಕವುಳ್ಳ  
ಜ್ಞಾನಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವೇನಿಲ್ಲ, ಭ್ರವವುಳ್ಳ ಅಜ್ಞಾನಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲವೆಂದು  
ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ದೇಹಾತ್ಮ ವಿನೇಕ ಮುಡೈಯನನುಕ್ಕೇ - ಆತ್ಮಾದೇಹಕ್ಕಿಂತ ವಿಲಕ್ಷಣ  
ನೆಂಬ ಆತ್ಮನ ಯಥಾರ್ಥಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿನೇಕಿಸಿ ತಿಳಿದ ಜ್ಞಾನಿ  
ಗೇನೇ, (ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೈವಣೀಕರಣೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರು, ಏಕೆಂದರೆ ಶೂದ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ  
ಉಪಾಸನದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ,) ಸಾರಲಾಕಿಕ ಭೋಗಸಾಧನ

ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೂ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯಾದಿ ಭ್ರಮಮ್ ಅಧಿಕಾರಮನ್ತು; ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯಾದಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಶರೀರ ಸಂಬಂಧವೇ ಅಧಿಕಾರಮ್. ಅಗ್ನಿಯಾಲ್ ಸರ್ವಧರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೂಮ್ ಉಪಯುಕ್ತಮಾನ ಪ್ರಕೃತ್ಯಾತ್ಮವಿವೇಕ ಮಡಿಯಾಗ ಉಪಾಸನಾದಿಗಳುಳ್ಳ ವಿರೋಧಮ್ ಕಣ್ಣಿಲೋಮ್

ಮಾನ ಧರ್ಮಕ್ಕೂ - ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಭೋಗಗಳೇನು ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠಲೋಕದ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವರೂಪಭೋಗವೇನು, ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಾಧನರೂಪವಾದ ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕಗಳೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿದ ಉಪಾಸನಧರ್ಮದಲ್ಲಿ, ಅಧಿಕಾರ ಮಾಗ್ನಿಯಾಲ್ - ಅಧಿಕಾರವಾಗ ವದರಿದು, ಇದ್ಧರ್ಮಜಿಲ್ಲದೆಯೆ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೂ - ಈ ಧರ್ಮಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ, ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯಾದಿ ಭ್ರಮಮ್ ಅಧಿಕಾರಮನ್ತು - ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯಾದಿ ಸೇರಿದವು ಎಂಬ ಭ್ರಮವೇ ಅಧಿಕಾರವನ್ನಂಟುಮಾಡಲು ಕಾರಣವಲ್ಲವು; ಎಂದರೆ ತಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು, ತಾನು ಕ್ಷತ್ರಿಯನು, ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯಾದಿಗಳು ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವು ಎಂದು ಯಾರಿಗೆ ಭ್ರಮೆಯುಂಟೋ ಅವನಿಗೆ ಅಧಿಕಾರಿಯೆಂದು ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವು. ಅಧಿಕಾರಿಯಾರು ಎಂದರೆ ದೇಹಾತ್ಮವಿವೇಕವಿದ್ದು ತಾನು ದೇಹಕ್ಕಿಂತ ವಿಲಕ್ಷಣನೆಂಬ ಜ್ಞಾನವಿದ್ದವನು ತಾನು ಪರಲೋಕಸಂಬಂಧವಾದ ಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನು ಹೊಂದಲು ತನಗೆ ಪ್ರಾರಬ್ಧಾನುಗುಣವಾಗಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಶರೀರವುಳ್ಳ ತನಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಏನು ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿದು ಅನುಷ್ಠಿಸತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದ ದರಿಂದ ದೇಹಾತ್ಮವಿವೇಕಜ್ಞಾನಯುಕ್ತನೇ ಅಧಿಕಾರಿಯೇ ವಿನೂ, ಭ್ರಮೆಯುಳ್ಳ ಅಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಭಾವವು. ಈಗ ತಾವು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ನಿಗಮನಮಾಡಿ ಅಗ್ನಿಯಾಲ್ ಎಂಬ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಅಗ್ನಿಯಾಲ್ - ಹೀಗೆ ದೇಹಾತ್ಮವಿವೇಕವುಳ್ಳವನೇ ಈ ಉಪಾಸನಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರಿಯಾದುದರಿಂದ, ಸರ್ವಧರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೂಮ್ - ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕಾದಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕರ್ಮಯೋಗಾದಿ ಅಂಗಗಳಿಂದ ಸೇರಿದ ಉಪಾಸನಾದಿ ಧರ್ಮಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೂ, ಉಪಯುಕ್ತಮಾನ - ಬೇಕಾದ ಅಥವಾ ಉಪಯೋಗವಾದ, ಪ್ರಕೃತ್ಯಾತ್ಮವಿವೇಕಂ - ದೇಹಕ್ಕೂ ಆತ್ಮವಿಗೂ ಇರುವ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯದ ಜ್ಞಾನವು, ತನ್ಮೂಲಕವಾಗಿ, ಉಪಾಸನಾದಿಗಳುಳ್ಳ, ವಿರೋಧಮ್-ವಿರೋಧವನ್ನು ಹೇಳಿರುವುದು, ಕಣ್ಣಿಲೋಮ್ - ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕಣ್ಣಿಲ್ಲವು. ಸ್ವಾಮಿ

(೪) ಭಕ್ತಿಯೋಗೋಪಾಹಂಕಾರ ಗರ್ಭತ್ವಾತ್ ಸ್ವರೂಪ  
ವಿರುದ್ಧ ಇತಿನಾದಸ್ಯ ನಿರಾಸಃ

ಉಪಾಸನಾದಿಗಳ್ ಅಹಂಕಾರಾದಿ ಗರ್ಭಜ್ಞಃ ಸ್ವರೂಪ ಶಾಸ್ತ್ರ  
ಮಿಶ್ರಯಾದಿರಾಕ್ಷಚೇಯಾದೇ ಅರೋಪಿತ್ತಾರಗಳತ್ತನೈ-

ದೇಶಿಕರವರು ನೋಡುವೇ ಇರ ಸ ಗ್ರಂಥವಿಲ್ಲವು, ಗುರು ವರ. ಸಗಳು ಜೀವಿಸುವ  
ರಾಗಿ, ಸದಾ ಗ್ರಂಥಾವಲೋಕನ ಮತ್ತು ಗ್ರಂಥರಚನಾ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲ  
ವನ್ನು ಕಳೆದರು. ದೇಶಾತ್ಮ ಭ್ರಾಂತಿಯಿಲ್ಲವೆ ವಿವೇಕ ಜ್ಞಾನ ಉಂಟಾದವ  
ನಿಗೆ ಉಪಾಸನವು ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯವಾಗಿ ಕೊಡುವೆಂಬ ದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು  
ತಾವು ಎಲ್ಲೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ಭಕ್ತಿಯೋಗವು ಅಹಂಕಾರ ಗರ್ಭವಾದುದರಿಂದ ಸ್ವರೂಪ  
ವಿರುದ್ಧವೆಂಬ ವಾದದ ಖಂಡನವು

ಉಪಾಸನಾದಿಗಳ್ - ಉಪಾಸನವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳು, ಇಲ್ಲಿ ಅದಿವದ  
ದಿಂದ ಭರನ್ಯಾಸವೂ, ಕಲ್ಪಯೋಗಾದಿಗಳೂ ಸೇಳುತ್ತಿವೆ. ಅಹಂಕಾರಾದಿಗರ್ಭ  
ಜ್ಞಃ ಸ್ವರೂಪ-ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವು ಎಂದು ಪೂರ್ವವಕ್ಷ  
ವನ್ನು ತಂದಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಶಾಸ್ತ್ರಮಿಶ್ರಯಾದಿರಾಕ್ಷಚೇಯೇ-ಶಾಸ್ತ್ರವ  
ನ್ನಜ್ಞೀಕರಿಸುವೇ ಇರುವವರಾಗಿ, ಅರೋಪಿತ್ತಾರಗಳತ್ತನೈ - ಉಪಾಸನೆಗೆ  
ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳನ್ನು ಅರೋಪಿಸಿದರು, ಇಷ್ಟೇ ವಿವಾ ಬೇರೆ ಇಲ್ಲವೆಂಬ  
ಭಾವವು ನಿತ್ಯನೈಮಿತ್ತಿಕಾದಿ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲೂ ಉಪಾಸನಾದಿಕರ್ಮಗಳಲ್ಲೂ,  
ಸಂಜ್ಞವನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ, ಅಹಂಕಾರಿವ್ಯೇ ಎಂದು ಹೇಳುವದರಿಂದಲೂ,  
ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಕೃಪೆಯು ತನಗೆ ಉತ್ತರಕವೆಂಬ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ, ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿ  
ಯನ್ನು ಈ ಉಪಾಯ ದ ಮೂಲಕ ಸಾಧಿಸುವನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವದರಿಂದಲೂ,  
ಮತ್ತು ಕರ್ಮಗಳ ಪ್ರಧಾನ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಕೊಟ್ಟ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ  
ವನ್ನು ದುರುಪಯೋಗ ಮಾಡುವದರಿಂದ ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರ ಗರ್ಭಿತವೆಂದು  
ಭಾವಿಸಿ, “ಮದಿರಾಬಿಂದ ಮಿಶ್ರಮಾನ ಶತಕುಂಭನುಯಕುಂಭಗತ  
ಸಲಿಲಂಪೋಲಿ ಅಹಂಕಾರ ಮಿಶ್ರಂ” ಎಂದು ಶ್ರೀ ವಚನ ಭೂಷಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ  
ರುತ್ತಾರೆ ಈ ಉಪನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ “ಉಪಾಸನವು ತ್ಯಾಜ್ಯವು, ಅಹಂಕಾರಗರ್ಭವಾಗಿರು  
ವದರಿಂದ” ಎಂದು ಅನುವಾನನಾಡಿದರೆ, ಉಪಾಸನವೆಂಬ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅಹಂಕಾರ



ಗರ್ಭತ್ವವೆಂಬ ಹೇತುವೇ ಇಲ್ಲವು; ಆದುದರಿಂದ ಹೇತ್ವಸಿದ್ಧಿದೋಷವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಹೇಗೆಂದರೆ: ... “ಸ್ವಶೇಷ ಭೂತೇನ ಮಯಾಸ್ತೀಯೈಸ್ಸರ್ವ ಪರಿಚ್ಛೇದೈಃ | ವಿಧಾತುಂ ಪ್ರೀತಮಾತ್ಮಾನಂ ಶ್ರೀನಾರ್ ಪುಕ್ರಮತೇ ಸ್ವಯಂ” ಎಂದು ಅಹಂಕಾರ ಮನುಷ್ಯಕಾರ ತ್ಯಾಗಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತನ್ನ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಾರಗಳೂ ಭಗವದಧೀನವೆಂಬ ಅನುಸಂಧಾನ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೂ ಉಪಾಸನ ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬದಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರವು ವಿಧಿಸಿರುವದರಿಂದ, ಹೇತುವೇ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿಲ್ಲದ ವಾದವೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನವಿರುವರಿಗಾದರೋ ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನವೇನು, “ಪರಾತ್ಪುತ ಚ್ಛುತೇಃ” ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ತೋರುವ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯವೇನು, ಇವುಗಳ ಜ್ಞಾನವಿರುವದರಿಂದ, ಸ್ವತಂತ್ರಕರ್ತೃತ್ವರೂಪ ಅಹಂಕಾರ ಜ್ಞಾನವು ಸುತರಾಂ ಉಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಮುಖ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯವು. “ಉಪಾಸೀತ” ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಧಿಗಳು ಇರುವಾಗಲೂ, ಆ ಉಪಾಸನೆಗಳು ನಾನಾವಿಧ ಬ್ರಹ್ಮವಿಧೈಗಳಲ್ಲಿ ನಾನಾವಿಧವಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಿರುವದರಿಂದಲೂ ಈ ವಿಧಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಿರಾಕರಿಸಿ ಅಹಂಕಾರಗರ್ಭವೆಂದು ದೂಷಿಸುವದು, “ಶಾಸ್ತ್ರಮಿಶೈಯಾದಿರುಕ್ತ” ವಿಷಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅನೇಕ ಮಾರ್ಗಗಳೇ ನೋಡಲಾದವರು ಈ ಉಪಾಸನೆಗೆ ತುಂಬಾ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳಿ, ತಾವೂ ಅನುಷ್ಠಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರುಗಳಿಗೂ ವಿಶದವಾಗಿ ಉಪದೇಶಿಸಿ ಇದ್ದರೂ, ಅದು ಅಹಂಕಾರ ಮಿಶ್ರವಾಗಿ ಸ್ವರೂಪ ವಿರುದ್ಧವೆಂಬುದು ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನಜ್ಞೇಕರಿಸದೇ ಹೇಳಿದಮಾತಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀ ನಾರದ ಭಗವಾಽರವರು ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಧೃಮರುಗಳಿಗೂ, ಶ್ರೀ ಕಪಿಲಭಗವಾಽರವರು ತಮ್ಮ ತಾಯಿ ದೇವಹೂತಿಗೂ ಸಹ ಅಹಂಕಾರ ಗರ್ಭವಾದ ವಿಷಯವನ್ನು, ವಿವೇಕವಿಲ್ಲದೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದರೆಂದು ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವೇ? ಆದುದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಾನುಗುಣವಾದ ವಾದವು ಉಪಾದೇಯವೇ ವಿನಾ, ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ದೂರೀಕರಿಸಿದ ವಾದವು ಸರಿಯಾದುದಲ್ಲವೆಂಬುದೂ ಈ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು. ಶಾಸ್ತ್ರಸಮ್ಮತವಾದುದು ಎಂದಿಗೂ ಸ್ವರೂಪ ವಿರುದ್ಧವಾಗಲಾರದು ಸ್ವರೂಪ ವಿರುದ್ಧವಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಮಹಿಮೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದರಲ್ಲಿ ದೋಷವುಂಟೆಂದು ಹೇಳಿದುದನ್ನು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಇಲ್ಲಿ ಆರೋಪಿತ್ತಾರ್ಗಳಿತ್ತನ್ನೆ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು.

ಭಕ್ತಿಯೋಗಕ್ಕೆ ಶರೀರೋಪಾಧಿಯ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಇರುವದರಿಂದ ಸ್ವರೂಪ ವಿರುದ್ಧವೆಂಬ ವಾದದ ಖಂಡನವು.

ಕರ್ನೋಪಾರ್ಜಿತಜ್ಞಳಾನ - ಪ್ರಾರಬ್ಧಕರ್ಮದಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪ್ರಾರಬ್ಧಕರ್ಮಾನುಭವಕ್ಕಾಗಿ ಉಂಟಾದ, ಕರಣ ಕಳೇಬರಜ್ಞಳಾಗಿರ

ಭಕ್ತಿಯೋಗಃ ಔಪಾಧಿಕತ್ವೇನ ಸ್ವರೂಪವಿರುದ್ಧ ಇತಿನಾದಸ್ಯ ನಿರಾಸಃ.

ಕರೋಪಾರ್ಥಿತ್ವಜ್ಞಾನ ಕರಣ ಕಳೇಬರಜ್ಞಾನಗಿರ ಉಪಾಧಿಗಳ್ಳಿ ಕ್ಕೊಂಡು ಅನುಷ್ಠಿಕ್ತೆಯಾಲೆ ಕರ್ಮಯೋಗಾದಿಗಳ ನಿರುಪಾಧಿಕಸ್ವರೂಪ ವಿರುದ್ಧಜ್ಞಾನಾರ್ಥಕ್ಕು ಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನ ದ್ವಯಶ್ರವಣಾದಿಗಳುಮ್ ಮನಃ ಪ್ರಭೃತಿ ಸಾಪೇಕ್ಷಜ್ಞಾನಗ್ನಿಯಾಲೆ ತುಲ್ಯದೋಷಜ್ಞಾನಮ್.

ಉಪಾಧಿಗಳ್ಳಿ ಕ್ಕೊಂಡು - ಇಂದ್ರಿಯಗಳೂ ಶರೀರವೂ ಆಗಿರುವ ಉಪಾಧಿಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ಅನುಷ್ಠಿಕ್ತೆಯಾಲೆ - ಉಪಾಸನವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸ ಬೇಕಾಗಿರುವದರಿಂದ, ಕರ್ಮಯೋಗಾದಿಗಳ - ಕರ್ಮಯೋಗವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳು, ಅವಿಪದದಿಂದ ಜ್ಞಾನಯೋಗ ಭಕ್ತಿಯೋಗಗಳೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು, ಇವುಗಳಿಗೂ ಮನಸ್ಸು ಶರೀರಗಳು, ಅಪೇಕ್ಷಿತವು ನಿರುಪಾಧಿಕ ಸ್ವರೂಪ ವಿರುದ್ಧಜ್ಞಾನ - ಉಪಾಧಿಗಳು ಯಾವವೂ ಇಲ್ಲದ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದವುಗಳು, ಎನ್ನಾರ್ಥ-ಎಂದು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವಾದವನ್ನು ತರುವವರಿಗೆ, ಸ್ವರೂಪ ಜ್ಞಾನ ದ್ವಯಶ್ರವಣಾದಿಗಳುಮ್ - ಆತ್ಮ ಸ್ವರೂಪದ ಯಥಾರ್ಥ ಜ್ಞಾನವೂ, ಗುರುಗಳ ಮೂಲಕ ಮಂತ್ರೋಪದೇಶ ರೂಪದಲ್ಲಿ ದ್ವಯಮಂತ್ರದ ಶ್ರವಣವೂ ಕೂಡ, ಮನಃಪ್ರಭೃತಿ ಸಾಪೇಕ್ಷಜ್ಞಾನಗ್ನಿಯಾಲೆ - ಮನಸ್ಸೇ ಮೊದಲಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಇರುವದರಿಂದ, ಗುರುಗಳಿಂದ ಉಪದೇಶಕ್ಕೆ ಶ್ರೋತ್ರಾದಿಗಳೂ ಬೇಕಾಗಿರುವದರಿಂದ ಎಂಬ ಭಾವವು, ತುಲ್ಯದೋಷಜ್ಞಾನಮ್ - ಪೂರ್ವ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಹೇಳುವ ಉಪಾಯಗಳೂ ಕೂಡ ಸಮಾನ ದೋಷ ಯುಕ್ತವಾದವುಗಳೇ ಎಂದರೆ ಸೋಪಾಧಿಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳೇ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಯು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕರ್ಮಯೋಗವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ತಂದಿರುವುದು ಅದಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕರಣ ಕಳೇಬರ ಸಾಪೇಕ್ಷವೆಂದು ತಿಳಿದು ಸೋಪಾಧಿಕವೆಂದು ಅಕ್ಷೇಪಿಸಿದರು. ಶರೀರೇಂದ್ರಿಯಗಳ ಸಹಾಯವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವದರಿಂದ ಸ್ವರೂಪವಿರುದ್ಧವು ಏಕೆಂದರೆ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವು ನಿರುಪಾಧಿಕವು ಎಂದು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವನ್ನು ತಂದರೆ, ನೀವು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಹೇಳುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿರೂಪವಾದ ಶೇಷತ್ವಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕವಾದ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪದ ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನ, ಮತ್ತು ದ್ವಯಮಂತ್ರೋಪದೇಶ ಇವುಗಳಿಗೆ ಕರಣ ಕಳೇಬರದ ಸಾಪೇಕ್ಷತ್ವ ವಿಲ್ಲೆಯೋ? ಇವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅವುಗಳೂ ನಡೆದುದ ಬಳಿಕ ನೀವು ಆರೋಪಿಸಿದ ದೋಷವೇ ನಿಮಗೆ ಅಭಿರುಕ್ತವಾದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲೂ ಉಂಟೆ? ಉ ಟುಂಬ ಭಾವವು ಯಾವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳಿಗೆಯಾಗಲಿ

(೬) ಭಕ್ತಿಯೋಗ ಶೇಷತ್ವ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯರೂಪ ಸ್ವರೂಪ  
ವಿರುದ್ಧ ಇತಿವಾದಸ್ಯ ನಿರಾಸ:

ಅನಾಲಮ್ ಶೇಷಭೂತನಾಗ್ನಿಯಾಲೇ ತನ್ನೈ ತಾ ರಕ್ಷಿತ್ತು  
ಕೊಳ್ಳೆ ಪ್ರಾಪ್ತನು ಮನ್ರಿಕ್ಕೇ ಅತ್ಯನ್ತ ಪರತನ್ತ್ರ ನಾಗ್ನಿಯಾಲೇ  
ತನ್ನೈ ತಾ ರಕ್ಷಿತ್ತು ಕೊಳ್ಳೆ ಶಕ್ತನು ಮನ್ರಿಕ್ಕೇ ಇರುಕ್ಕಿರ ಇವ  
ನುಕ್ಕು ಸ್ವರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗ ಕರ್ತವ್ಯಮೆನ್ನೊರು ಉಪಾಯತ್ತೈ ವಿಧಿಕ್ಕೈ  
ಯುಮ್, ಅದಿನನಕ್ಕು ಸಾಧ್ಯಮಾಯ್ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಮೆನ್ನ ಪೇರ

ಕರಣ ಕಳೆಬರಗಳಿಲ್ಲದೆ ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವೂ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ,  
ಹೇಗೆಂದರೆ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ನಿರ್ವೇತುಕ ಕೃಪಾಳುವಾದುದರಿಂದ ಶೇಷತ್ವವನ್ನು  
ಸಂಧಾನಪೂರ್ವಕವಾದ ಸ್ವಯತ್ತು ನಿವೃತ್ತ್ಯುಪಾಯಾನುಸಂಧಾನದಿಂದಲೇ ರಕ್ಷಿಸು  
ವನು ಎಂದು ಹೇಳುವಾಗ, ಇವುಗಳು ತಾನೇ ಕರಣ ಕಳೆಬರಗಳ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆ  
ನಡೆಯುತ್ತವೆಯೋ? ಎಂದು ದರಿಂದ, ಇವೆಲ್ಲಾ ತುಲ್ಯದೋಷಯುಕ್ತಗಳೆಂಬ ಭಾವವು

ಭಕ್ತಿಯೋಗವು ತನ್ನ ಶೇಷತ್ವ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯರೂಪ ಸ್ವರೂಪ  
ಪಕ್ಕಿ ವಿರುದ್ಧವೆಂಬ ವಾದದ ನಿರಾಕರಣವು.

ಅನಾಲಮ್-ಎಂಬುದು ಅರ್ಥಾಂಗೀಕಾರವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ, ನೀವು  
ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದುದನ್ನು ಅಜ್ಞೀಕರಿಸಿದರೂ, ಈ ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಕ್ಕೆ  
ಏನು ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುವಿರಿ ಎಂಬ ಭಾವವು ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಪೂರ್ವ  
ಪಕ್ಷಿಗಳು ಪುನಃ ದೂಷಣೆಯನ್ನು ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ:—ಅನಾಲಮ್ - ಹಾಗೆ  
ಒಪ್ಪಿದರೂ, ಶೇಷಭೂತ ನಾಗ್ನಿಯಾಲೇ - ಈ ಅತ್ಮನು ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಶೇಷ  
ನಾದುದರಿಂದ ಎಂದರೆ, “ದಾಸಾಭೂತಾಸ್ವತಸ್ಸರ್ವೇ” ಎಂದು ಹೇಳುವ  
ಹಾಗೆ ದಾಸನಾದುದರಿಂದ, ತನ್ನೈ ತಾ ರಕ್ಷಿತ್ತು ಕೊಳ್ಳೆ ಪ್ರಾಪ್ತನು ಮ  
ನ್ರಿಕ್ಕೇ - ಮತ್ತು ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯತೆಯೂ ಇಲ್ಲ  
ದೆಯೂ, ಮತ್ತು ಅತ್ಯನ್ತ ಪರತನ್ತ್ರ ನಾಗ್ನಿಯಾಲೇ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಸಂಪೂ  
ರ್ಣವಾಗಿ ಅಧೀನನಾಗಿರುವದರಿಂದ, ತನ್ನೈ ತಾ ರಕ್ಷಿತ್ತು ಕೊಳ್ಳೆ ಶಕ್ತನು  
ಮನ್ರಿಕ್ಕೇ - ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಶಕ್ತಿಯೂ ಇಲ್ಲದೆಯೂ, ಇರು  
ಕ್ಕಿರ ಇವನುಕ್ಕು - ಹೀಗಿರುವ ಈ ಜೇತನನಿಗೆ, ಸ್ವರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗ-ತನ್ನ  
ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ, ಕರ್ತವ್ಯಮೆನ್ನ - ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂದು, ಒರು ಉಪಾಯತ್ತೈ

ಪೆರುಗಿರದೆನ್ನು ಶೋಲ್ವುಗೈ ಯುಪಪನ್ನವೋ? ಅನ ಸಿನ್ನು ಭಕ್ತಿಯೋ  
ಗಾದಿಗಳ ಶೇಷತ್ವಾನುರೂಪಜ್ಞೆಗಳಲ್ಲಾ ಮೈಯಾಲೇ ಸ್ವರೂಪತ್ತುಕ್ಕು  
ಅನಿಷ್ಟಾವಹಜ್ಞೆಗಳನ್ನುಮ್, ಅತ್ಯಂತ ಪಾರತನ್ತ್ರ್ಯ ವಿರುದ್ಧಜ್ಞೆಗಳಾಗೈ  
ಯಾಲೇ ಅಸಂಭಾವಿತಜ್ಞೆಗಳನ್ನುಮ್ ಶೋಲ್ವವೊಣ್ಣಾದೋ? ಎನ್ನಿಲ್:-

ವಿಧಿಕ್ಕೈಯುಮ್ - ಉಪಾಸನಾದಿ ರೂಪವಾದ ಒಂದು ಉಪಾಯವನ್ನು ವಿಧಿ  
ಸೋಣವೂ, ಮತ್ತು ಅದು - ಆ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ಹೇಳುವ ಉಪಾಯವು, ಸಾಧ್ಯ  
ವಾಗಿ, ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವೆಂದೂ, ಅದು ಪೇರ್ ಪೆರುಗಿರದೆನ್ನು - ಅದು ಹೆಸ  
ರನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ ಎಂದೂ, ಶೋಲ್ವುಗೈ - ಹೇಳೋಣವು, ಉಪಪನ್ನವೋ-  
ಸಮಂಜಸವಾದುದೋ? ಇದು ಪೂರ್ವ ಪಕ್ಷಿಯ ಆಕ್ಷೇಪವು; ಈ ಚೇತನನು  
ಶೇಷಭೂತನು, ಅತ್ಯಂತ ಪರತಂತ್ರನು; ಶೇಷಭೂತನನ್ನು ಸರ್ವೇಶ್ವರನು,  
ತನ್ನಿಷ್ಟಾನುಸಾರ ವಿಸಿಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು, ಅದುದರಿಂದ ಈ ಚೇತನನಿಗೆ  
ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಯೋಗ್ಯತೆಯಿಲ್ಲವು; ಅತ್ಯಂತ ಪರತಂತ್ರ  
ನೆಂದರೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಈತನನ್ನು ತನ್ನಿಷ್ಟಾನುಸಾರ ಆಚ್ಛಾದಿಸಬಹುದು;  
ಹೀಗೆ ಚೇತನನು ಪರಾಧೀನನಾದುದರಿಂದ ಇಂತಹ ದೀನತ್ವ ಆಶಕ್ತಿಗಳಿರುವ  
ತನಗೆ ರಕ್ಷಣೋಪಯುಕ್ತವಾಗಿ ಈ ಅಸಮರ್ಥನಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿ ಒಂದುಉಪಾಯವು  
ಉಂಟೆಂದೂ, ಯಾವುದೂ ತನಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆ ದುಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವವನಿಗೆ ಅದು  
ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವೆಂದು ನುಡುಕರಣವಾಡುವುದೂ, ಹಾಸ್ಯಾಸ್ಪದವಲ್ಲವೋ ಎಂಬ  
ಭಾವವು. ಯಾವುದು ಸಮಂಜಸವಲ್ಲವೋ ಅದು ಹಾಸ್ಯಾಸ್ಪದವೆ, ಎಂಬ  
ತಾತ್ಪರ್ಯವು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಯ ವೇಲಿರ ಕಾಣಿ  
ಳುವ ಎರಡು ದೋಷಗಳನ್ನು ಆಸಾದಿಸುತ್ತಾರೆ; ಪೇಗಿಂದೆ:- ಅನಸಿನ್ನು-  
ಹೀಗೆ ಅನ ಪರಸ್ಪರವಾದಂತರ, ಶೇಷತ್ವಾನುರೂಪಜ್ಞೆಗಳಲ್ಲಾ ಮೈಯಾಲೇ-  
ಈ ಉಪಾಸನಾದಿ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಗಳು, ತನ್ನ ಶೇಷತ್ವಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದವು  
ಗಳಲ್ಲದುದರಿಂದ, ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಅನಿಷ್ಟಾವಹಜ್ಞೆಗಳನ್ನುಮ್ - ತನ್ನ ಶೇಷವಾ  
ಗಿರುವ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ, ಆತನು ಹೇಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೋ  
ಹಾಗಲ್ಲವೆ ಸ್ವತಂತ್ರನಿಡೆಯುವುದರಿಂದ ಭಗವನ್ನಿಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಿ ಅನಿಷ್ಟ  
ವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದೆಂದೂ, ಮತ್ತು ಅತ್ಯಂತ ಪಾರತನ್ತ್ರ್ಯ ವಿರುದ್ಧಜ್ಞೆ  
ಗಳಾಗೈಯಾಲೇ-ತಾನು ಅತ್ಯಂತ ಪರಾಧೀನವಾಗಿರುವ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಈ ಸಾಧ್ಯೋ  
ಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಗಳು ವಿರುದ್ಧಗಳಾದುದರಿಂದ, ಅಸಂಭಾವಿತಜ್ಞೆಗಳನ್ನುಮ್-

ಇದು ಸರ್ವಮೋಕ್ಷ ಪ್ರಸಜ್ಞಾದಿಗಳಾಲೇ ಮುನ್ನೇ ಪರಿಹೃತಮ್.

ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ತನ್ನ ದಾಸನಿಗೆ ಹೇಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಬೇಕೋ ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಅಯೋಗ್ಯವಾದ ವೆಂದೂ, ಶೋಲ್ಲವೋಕ್ಷಾದೋಹೇಳಬೇಡವೋ? ಎನ್ನಿಲ್ - ಎಂದು ಆಕ್ಷೇಪಗಳನ್ನು ತಂದರೆ, ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಈ ವಾದದಿಂಟಾಗುವ ದೋಷಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ, ಸ್ವಮತದಲ್ಲುಂಟಾಗುವ ಸಾಮಾನ್ಯವನ್ನೂ ಹೇಳಿ, ಆ ಆಕ್ಷೇಪಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಶೇಷಭೂತನಾಗಿ ಪರತಂತ್ರನಾಗಿರುವ ಈ ಜೀತನನು ತಾನೇ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿ ಹೀಗೆ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳನ್ನವಲಂಬಿಸುವುದರಿಂದ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ (೧) ಅನಿಷ್ಟವಹವೆಂಬ ಮತ್ತು (೨) ಅಸಂಭಾವಿತವೆಂಬ ಎರಡು ದೋಷಗಳಿಗೂ ಗುರಿಯಾಗುವನೆಂದು ಪೂರ್ವ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಹೇಗೆಂದರೆ ಶೇಷಭೂತನಾದವನನ್ನು ಶೇಷಿಯು ತನ್ನ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರ ವಿಸಿಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಈತನು ತನ್ನಿಷ್ಟಾನುಸಾರ ಸ್ವತಂತ್ರನು ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಮಾಡಿದರೆ ಭಗವದನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ನಿಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಾನಾದುದರಿಂದ ಅದು ಅನಿಷ್ಟವಹವು. ಈತನು ಪರಾಧೀನನು, ಅಸ್ವತಂತ್ರನು; ಅಂತವನು ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾಜ್ಞಾನುಸಾರವಾಗಿಯೇ ವರ್ತಿಸುವದು ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದುದು; ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ತಾನೇ ಸ್ವತಂತ್ರನು ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಮಾಡುವದು ತನ್ನ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಅಸಂಭಾವಿತವಾದುದು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಈ ಮೇಲಿನ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಗಳಿಗೆ “ಇದು ಸರ್ವಮೋಕ್ಷ” ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಹೀಗೆ ವಾದ ತಂದರೆ ಸರ್ವರಿಗೂ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಸ್ವಯಂ ಒಂದೇಸಲ ಮೋಕ್ಷಕೊಡಬೇಕಾಗಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಇದು ಎಂದರೆ ಈ ಪೂರ್ವ ಪಕ್ಷವು, ಸರ್ವಮೋಕ್ಷ ಪ್ರಸಜ್ಞಾದಿಗಳಾಲೇ ಮುನ್ನೇ ಪರಿಹೃತಮ್ - ಸರ್ವರಿಗೂ, ಮೋಕ್ಷವು ಉಂಟಾಗಬೇಕಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂಬ ದೋಷಯುಕ್ತವಾಗಿ, ಮುನ್ನೇ - ಹಿಂದೆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ಶೋಧನಾಧಿಕಾರದಲ್ಲೇ, ಪರಿಹೃತಮ್ - ಪರಿಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯದ ಆವಶ್ಯಕವಿಲ್ಲದೇನೇ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನು ರಕ್ಷಿಸಿಬಿಡುವನು, ಅದುದರಿಂದ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೇ ಸಾಕು ಎಂದು ಮಾಡಿದ ವಾದವನ್ನು ನಿರಸನಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಮೋಕ್ಷ ಪ್ರಸಜ್ಞಾ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂದು ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದೆವು.

ಇವಳ ಶೆಯ್ ದೊರು ವ್ಯಾಜಮ್ ಕೊಳ್ಳಾದೇ ಮುಕ್ತನಾಕ್ಕಿಲ್, ಅನಾದಿಯಾಗ ಮುಕ್ತನಾಕ್ಕ ಪ್ರಸಜ್ಜಿಕ್ಕುಮ್. ಈಶ್ವರಳ ಕೇವಲ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯತ್ತಾಲೆ ನಿನ್ನೆತ್ತಪೋದು ಮುಕ್ತನಾಕ್ಕಿಲ್, ವೈಷಮ್ಯ ನೈಘೃಣ್ಯಾದಿ ದೋಷಜ್ಜಿಳುಮ್ ವರುಮ್. ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯ ವಿಧಾಯಕೆ ಜಿಳಾನ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಜಿಳು ಮೆಲ್ಲಾಮ್ ನಿರರ್ಥಕಜ್ಜಿಳುಮಾಮ್

( ನೆಯ ಪುಟನೋಡಿ). ಆ ದೋಷವೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. ಸೆರ್ವಮೋಕ್ಷ ಪ್ರಸಜ್ಜಿ ಹೇಗೆ ಎಂಬದನ್ನು ಉಪಪಾದಿಸಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಇವಳ ಶೆಯ್ ದೊರು ವ್ಯಾಜಮ್ ಕೊಳ್ಳಾದೇ - ಈ ಮುಮುಕ್ಷುವು ಮಾಡುವ ಒಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ವ್ಯಾಜರೂಪವಾದ ಭಕ್ತ್ಯುಪಾಯ ಅಥವಾ ಭರಸಮರ್ಪಣವನ್ನು ಆಜ್ಞೀಕರಿಸದೆ, ಮುಕ್ತನಾಕ್ಕಿಲ್ - ಆತನಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ, ಅನಾದಿಯಾಗ ಮುಕ್ತನಾಕ್ಕ ಪ್ರಸಜ್ಜಿಕ್ಕುಮ್ - ಅನಾದಿಯಾಗಿ ಬಹುಕಾಲಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು ಎಂಬ ಆಕ್ಷೇಪವು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು. ಹಿಂದೆಯೇ ಶೇಷತ್ವ ಪಾರತನ್ತ್ರ್ಯ ಜ್ಞಾನವಿತ್ತಲ್ಲಾ ಆಗಲೇ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಏತಕ್ಕೆ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡಲಿಲ್ಲವು? ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಮೊದಲೇ ಜ್ಞಾನವಿದ್ದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಮುಕ್ತರಾಗಿರಬೇಕೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಈ ಆಕ್ಷೇಪಣೆಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗಿ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಯು ಹೇಳಬಹುದು. ಏನೆಂದರೆ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಸರ್ವಸ್ವತಂತ್ರನು, ಜೇತನರು ಅವನಿಗೆ ಅಧೀನರು, ತನಗೆ ಯಾವಾಗ ಇಷ್ಟಬಂತೋ, ಆಗ ಮುಕ್ತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವನು, ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆಕ್ಷೇಪಣೆ ಏನಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಆಗಲೂ ದೋಷ ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈಶ್ವರನು, ಕೇವಲ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದಿಂದ ನಿನ್ನೆತ್ತಪೋದು - ಇಷ್ಟಬಂದಾಗ, ಮುಕ್ತನಾಕ್ಕಿಲ್ - ಮುಕ್ತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವನು ಎಂದರೆ, ವೈಷಮ್ಯ ನೈಘೃಣ್ಯಾದಿಗಳಿಮ್ ವರುಮ್ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನು, ಮುಮುಕ್ಷುಗಳ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸದೇ ತನ್ನಿಷ್ಟಾನುಸಾರ ಅನುಗ್ರಹಿಸುವನು, ತನ್ನ ಶಾಸ್ತ್ರಾನುಸಾರ ವಿಹಿತ ಕರ್ತವ್ಯೋಪಾಯವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸಿದವನೂ ಅನುಷ್ಠಿಸದೇ ಇರುವನೂ, ಮಹಾಭಾಗವತನೂ ಮಹಾ ತಾಮಸನೂ ಎಲ್ಲರೂ ಒಂದೇಯಾಗುವದರಿಂದ ಪಕ್ಷಪಾತಾದಿ ದೋಷಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗುವನು ಎಂಬ ಭಾವವು ಅದೂ ಅಲ್ಲವೆ ಇನ್ನೊಂದು ದೋಷವೂ ತಪ್ಪದು ಎಂದು ಮುಂದಿನ ವಚ್ಯದಿಂದ ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯ ವಿಧಾಯಕಜ್ಜಿ

ಆಗೈಯಾಲಿ ಶೇಷತ್ವಾತ್ ವಕುತ್ತ್ ವಿಷಯತ್ವೈಪ್ಪತ್ತು ಗೈಯಿಲ್

ಳಾನ - ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಿರುವ, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೆಲ್ಲಾ, ನಿರರ್ಥಕ ಜ್ಞಾನಮಾತ್ರ - ವ್ಯರ್ಥಗಳೂ ಆಗಿವೆ. ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ಸ್ವತಂತ್ರನು ತನಗೆ ಮನಸ್ಸು ಬಂದಹಾಗೆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡುವನು ಎಂದರೆ ಆಗ ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೆಲ್ಲಾ ವ್ಯರ್ಥವಾದವು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳೂ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳೂ, ಗೀತೋಪನಿಷತ್ತೂ, ಮಹಾಭಾರತ ಭಾಗವತ, ರಾಮಾಯಣಾದಿಗಳೂ, ಆಳ್ವಾರುಚಾರ್ಯರುಗಳ ದಿವ್ಯ ಪ್ರಬಂಧಗಳೂ, ಎಲ್ಲವೂ ಆಗ ನಿರರ್ಥಕಗಳಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು.

ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆ ಮುಮುಕ್ಷುವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಬಿಡುವನು ಎಂಬ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಮೂರು ದೋಷಗಳು ತಸ್ಪಿದ್ವಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದರು.

೧. ಅನಾದಿ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಸರ್ವಮುಕ್ತಿ ಪ್ರಸಜ್ಞವು ಲೀಲಾ ವಿಭೂತಿಯೇ ಇಲ್ಲವಾಗಬೇಕು. ೨ ವೈಷವ್ಯ ನೈರ್ಘೃಣ್ಯಾದಿ ದೋಷಗಳು ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಉಂಟಾಗಬೇಕು. ೩ ಮೋಕ್ಷಶಾಸ್ತ್ರಗಳೆಲ್ಲಾ ನಿರರ್ಥಕವಾಗಬೇಕು.

ಹೀಗೆ ದೋಷಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದರೆ, ಈ ಚೇತನನ ಸ್ವರೂಪ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಅನೋಘ ಗುಣಗಳಾದ ಶೇಷತ್ವ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯಗಳು ನಿರರ್ಥಕವಾದವು ಆಗಿಲ್ಲವೋ? ಅವುಗಳಿಂದೆನುಸ್ರಯೋಜನವು? ಎಂದು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಗಳು ಕೇಳಬಹುದಾದಾಶಚ್ಛು ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೆ ಹೇಳುವಾಗ (೧) ಉಪಾಯದೇಶಿಯಲ್ಲೂ (೨) ಫಲ ದೇಶಿಯಲ್ಲೂ ಆ ಶೇಷತ್ವ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯಗಳ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ ಶಾಸ್ತ್ರವು ವಿಧಿಸಿರುವ ಹಾಗೆ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನವಿಂದಲೇ ಈ ಶೇಷತ್ವ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯಗಳಿಗೆ ಮಹಿಮೆ ಎಂದು ಆಗೈಯಾಲ್ ಎಂದಾರಂಭಿಸಿ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ :-

ಆಗೈಯಾಲ್ - ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವು ಶೇಷತ್ವ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಅನಿಷ್ಟಾವಹನೆಂದೂ ಅಸಂಭಾವಿತನೆಂದೂ ಹೇಳುವ ವಾದಗಳು ದೋಷಯುಕ್ತಗಳಾಗಿ ಸರಿಯಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ, ಇಶೇಷತ್ವಾಲ್ - ಹೀಗೆ ತಾನು ಶೇಷನಾದುದರಿಂದಲೇ, ವಕುತ್ತ್ ವಿಷಯತ್ವೈ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ತುಂಬಾ ಇಷ್ಟವಾದ ವಿಷಯವನ್ನು ಎಂದರೆ ತಾನು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪರಮಕೃಪಯಾ ವಿಧಿಸಿರುವ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳನ್ನು, ಪತ್ತುಗೈಯಿಲ್ - ಆಶ್ರಯಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಅನುಷ್ಠಾನ

ಔಚಿತ್ಯಮುನ್ಮಾ ಉಡೈಯರ್ವ ಉಡನ್ಮೈಯೈ ರಕ್ಷಿಕ್ಕೈಯಿಲಾಚಿತ್ಯಮು  
ಮುಣ್ಣಾಮ್

ವದರಲ್ಲಿ, ಔಚಿತ್ಯಮುನ್ಮಾ-ಯೋಗ್ಯತೆಯೂ, ಉಡೈಯರ್ವ-ಅಭರಣಕ್ಕೆ-ಯಜ  
ಮಾನನು, ಉಡುನ್ಮೈಯೈ-ತನ್ನ ಅಭರಣವನ್ನು, ರಕ್ಷಿಕ್ಕೈಯಿಲ್ - ರಕ್ಷಿಸು  
ವದರಲ್ಲಿ, ಔಚಿತ್ಯಮುಂ - ಯೋಗ್ಯತೆಯೂ, ಉಣ್ಣಾಮ್ - ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.  
ಹೀಗೆ ಶೇಷ ಶೇಷಿಗಳಿಬ್ಬರಿಗೂ ಈ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನದಿಂದ ಔಚಿತ್ಯ ಉಂಟಾಗು  
ತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ ಶೇಷತ್ವ ಎಂದರೆ ಯಥೇಷ್ಟ ವಿನಿಯೋಗಾ  
ಹತ್ವವು ಅದುದರಿಂದ ಈ ಜೀತನನಿಗೆ ಕರಣ ಕಳೇಬರಾದಿಗಳನ್ನೂ,  
ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನೂ ಶಾಸ್ತ್ರ ಬೋಧಕರಾದ ಗುರುಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು, ಗುರು  
ಮುಖೇನ ತಾನು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಬೋಧಿಸಿರುವಹಾಗೆ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಮಾಡಿ  
ತನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೆಂದು ಈತನನ್ನು ವಿನಿಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾನೆ;  
ಹಾಗೆ ಆತನನ್ನು ಆ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ಮುಖೇನ ಅಶ್ರಯಿಸಿದರೆ, ಸುವೃತ್ತನು  
ಸುಚರಿತದಿಂದ ತಂದೆಯನ್ನು ಪ್ರೀತಿಗೊಳಿಸುವಹಾಗೆ ಈ ಶೇಷನಾದ  
ವೃತ್ತನು ಲೋಕ ಪಿತಾವನ್ನು ಆತನ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಯ ಮೂಲಕ ಅನುಸರಿಸಿ ನಡೆಸಿದ  
ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯದಿಂದ ಸರ್ವಶೇಷಿಯು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗುವನು. ಹೀಗೆ ಶೇಷನಿಗೆ  
ಔಚಿತ್ಯವು, ಶೇಷಿಗೆ ಹೆಗೆ ಔಚಿತ್ಯವೆಂದರೆ, ಈ ಜೀತನನು ತನ್ನ ಅಭರಣವು,  
ತುಂಬಾ ಹೃದ್ಯವು, ಇದು ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ತನ್ನಲ್ಲಿರದೆ ಬೇರೆಕಡೆಯಿತ್ತುವು,  
ಅಸಂಖ್ಯೇಯವಾದ ಅಭರಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಒಬ್ಬ ರಾಜನು ಒಂದು ಅಭರ  
ಣವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿ ತಾನು ಧರಿಸಿದರೆ ಅದರಲ್ಲೇನೋ ಒಂದು ವಿಶೇಷವು ಹೇಗೆ  
ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಆನೇಕ ಬದ್ಧಜೀತನರಲ್ಲಾ ಶೇಷಭೂತ  
ರಾದರೂ, ತಾನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ರಕ್ಷ್ಯವಸ್ತುವಾಗಿರುವವನು  
ತನ್ನಿಷ್ಟಾನುಸಾರ ನಡೆಸಿದ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸಿದವನೆಂದು  
ಆತನನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವರಿಸುವದರಿಂದ ಶೇಷಿಯಾದ ತನಗೆ ಔಚಿತ್ಯವುಂಟಾ  
ಯಿತೆಂಬ ಭಾವವು ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯದಿಂದ ಔಚಿತ್ಯ ಹೊಂದಿದವನನ್ನೇ ಶೇಷ  
ಿಯಾದ ತಾನು ರಕ್ಷಿಸಿದುದರಿಂದ ತನಗೂ ಔಚಿತ್ಯವೆಂಬ ಭಾವವು

ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಹಾನಿಯಿಲ್ಲವು, ವಸ್ತುತಃ  
ಅದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನ ವುಂಟೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ:—ಅತ್ಯಂತ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯತ್ತಾ  
ಲ್-ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಧೀನನಾಗಿರುವದರಿಂದ, ಅವು ಕೂಡು



ಆತ್ಮನು ಪಾರತನ್ತ್ರ್ಯತ್ರಾಲ್ ಅವಳ ಕೊಡುತ್ತ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಚ್ಚುಮನ್ನು ಅನುಕೃತ್ಯ ಅಭಿಮತಜ್ಞಳಾನ ಉಪಾಯಜ್ಞಳೈ ಅನುಷ್ಠಿ ಕ್ಷೈಯುಮ್, ಫಲಮ್ ಪೆರುಗೈಕ್ಕುವ ಕೈಪಾರ್ತಿರುಕ್ಕೈ ವೇಣ್ಣುಗೈ ಯುಮ್, ಸಿದ್ಧಿಕ್ಕುಮ್. ಇಶ್ವೇಷತ್ವಪಾರತಂತ್ರ್ಯಜ್ಞಿಳ್ ಇರಣ್ಣುಮ್

**ತ್ವಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ** - ಆತನು ನಮಗೆ ಸರ್ವ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲೂ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಥಮ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು, ಚುಮನ್ನು - ಮಹಿಮೆ ಎಂದರೆ ಶಿರಸಾವಹಿಮೆ, ಅನುಕೃತ್ಯ ಅಭಿಮತಜ್ಞಳಾನ-ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ತಂಬಾ ಇಷ್ಟ ಗಳಾದ, ಉಪಾಯಜ್ಞಳೈ - ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳಾದ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಗಳನ್ನು, ಅನುಷ್ಠಿ ಕ್ಷೈಯುಮ್ - ಅನುಷ್ಠಿಸೋಣವೂ, ಫಲಮ್ ಪೆರುಗೈಕ್ಕು - ಅದರ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುವವಕ್ಕೂ, ಅವಳ ಕೈಪಾರ್ತಿರುಕ್ಕೈ ವೇಣ್ಣುಗೆಯುಮ್ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಎದುರು ನೋಡುತ್ತಿರಬೇಕಾದುದೂ, ಎರಡೂ, ಸಿದ್ಧಿಕ್ಕುಮ್ - ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತವೆ; ಅವನಿಗೆ ಅಭಿಮತವಾಗಿರುವದನ್ನುನುಷ್ಠಿಸೋಣವು ಶೇಷತ್ವದ ಪ್ರಯೋಜನವೂ, ನೋಕ್ಕುದಿ ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಅವನ ಅನುಗ್ರಹಾನುಸಾರವಾಗಿ ಉಂಟಾಗೋಣವೂ, ಪಾರತನ್ತ್ರ್ಯದ ಪ್ರಯೋಜನವೂ, ಎಂಬ ಭಾವವು ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಈ ಜೀತನನಿಗೆ ಕರೂಣೆಕಳೆಬರ ಯೋಗ, ಜ್ಞಾನ ವಿನೇಕ ದಾನ, ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರದಾನ ದೊವಲಾದ ಸಾಕಾರ್ಯಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ “ಕೃತಪ್ರಯತ್ನಾಪೇಕ್ಷಸ್ತು” ಎಂಬ ಬ್ರಹ್ಮ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು, ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ತನಗೆ ಅಭಿಮತವಾದುದನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸು ಎಂದರೆ ಆ ಸ್ವಾಮಿದತ್ತ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಶಿರಸಾವಹಿಮೆ ಆ ಅಭಿಮತಾನುಷ್ಠಾನವು ಶೇಷತ್ವದಿಂಟಾದ ಪ್ರಯೋಜನ ವಲ್ಲವೇ ಎಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು ಹಾಗೆ ಅನುಷ್ಠಿಸಿ ಬಿಟ್ಟು ಫಲ ಸಂಗದಲ್ಲಿ ಮಮತೆಯನ್ನಿಡದೆ ಇವ್ವು ಪೂರ್ಣಪರತನ್ತ್ರ್ಯನಾಗಿ ಇವ್ವುಕೊಂಡು, ಆತನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುವಿಕೆಯು ಪಾರತನ್ತ್ರ್ಯ ಸೂಕಾಷ್ಠೆಯಲ್ಲವೇ ಎಂಬ ಭಾವವು ಈ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರಜೋದಿತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅನುಷ್ಠಿಸುವದರಿಂದ ಶೇಷತ್ವ ಪಾರತನ್ತ್ರ್ಯಗಳಿರತೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟವೇ ವಿನಾ, ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಯು ಹೇಳುವಹಾಗೆ ಇವುಗಳು ದೋಷಕೃತಗಳಾಗಿ, ಅಹಂಕಾರ ಮನುಕಾರಗಳು ಪ್ರದರ್ಶನವೆಂಬ ಭಾವವಲ್ಲವು. ಮುಂದೆ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾಗಿ ಫಲವಿಶಿಷ್ಟವೂ ಎಂದರೆ ನೋಕ್ಕುನುಭವವಲ್ಲಾ ಕೂಡ ಈ ಶೇಷತ್ವ ಪಾರತನ್ತ್ರ್ಯಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿಯೇ ಈತನ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಫಲದಶೈಯಿಲ್ ಅವನುಗನ್ನ ಕೈಜ್ಜುರೈತ್ತೈ ಯವನಿಟ್ಟಿ ವಳಕ್ಕಾಗ ನಡುತ್ತೈಕ್ಕು ಮುರುಪ್ಪಾಮ್. ಇವೈಯಡಿಯಾಗ ಸ್ವರಕ್ಷಣಾರ್ಥ ಸ್ವವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಗಾದೆನ್ನಾರ್ಕ್ಕು, ತಾಜ್ಜಳ್ ಯಥಾಶಾಸ್ತ್ರಮ್ ಭಗವತ್ತೀ ತ್ಯಾದಿ ಫಲತ್ತೈ ಕೋಲಿ ಅನುಷ್ಠಿಕೈರ ಕೈಜ್ಜುರ್ಯತ್ತಿಲುಮ್, ಸಾಧ್ಯ ಮಾಗ ವಿಧಿಕ್ಕ ಪಡುಗಿರ ಪ್ರಪತ್ತಿ ತನ್ನಿಲುಮ್ ಸ್ವರೂಪ ವಿರೋಧಬುದ್ಧಿ ಯಾಲೇ ಅಧಿಕಾರಮಿಟ್ಟೈಯಾಮ್. ಮಕ್ಕಜನ್ಯಮಾನ ಸಂಬಂಧಜ್ಞಾನಾದಿ

ಈ ಶೇಷತ್ವಪಾರತನ್ತ್ರ್ಯಗಳಿರಡೂ, ಫಲದಶೈಯಿಲ್ - ಮುಕ್ತನಾಗಿ ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿರುವ ದೇಶಿಯಲ್ಲಿ, ಅವನುಗನ್ನ ಕೈಜ್ಜುರ್ಯತ್ತೈ - ಶ್ರಿಯೇಶತನಿ ಅಭಿವತವಾದ ಕೈಜ್ಜುರ್ಯವನ್ನು, (ಇದು ಶೇಷತ್ವದ ವೃತ್ತಿಯು) ಅವನಿಟ್ಟಿವಳ ಕ್ಕಾಗ - ಅವನು ಅಜ್ಞಾಪಿಸಿವರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇವು ಪಾರತನ್ತ್ರ್ಯ ವೃತ್ತಿಯು, ನಡು ತ್ತೈಕ್ಕುಮ್ - ನಡೆಸುವದಕ್ಕೆ, ಉರುಪ್ಪಾಮ್ - ಸಾಧನವಾಗುತ್ತವೆ. ಸರ್ವೇ ಶ್ವರನ ಅಭಿಮತಾನುಸಾರವಾಗಿಯೂ, ಆತನು ವಿಧಿಸಿರುವ ಮಾರ್ಗದಿಗಳಿಗೆ ಅಧೀನವಾಗಿಯೂ ಕೈಜ್ಜುರ್ಯಗಳನ್ನೆಸಗುವವರಿಂದ ಶೇಷತ್ವ ಪಾರತನ್ತ್ರ್ಯಗಳ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿಯೇ ಅನುಷ್ಠಿಸಿದಂತಾಯಿತೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು

ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಗಳು ಹೇಳಬಹುದೇನೆಂದರೆ, ಶೇಷತ್ವಪಾರ ತನ್ತ್ರ್ಯಗಳು ಸಾರ್ಥಕ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕಾದರೆ ಸ್ವರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಯಾವವಿಧ ವಾದ ವ್ಯಾಪಾರವು ಕೂಡದು ಎಂದು ಊಹಿಸಿ, ಆಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ದೋಷಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. - ಇವೈಯಡಿಯಾಗ-ಈ ಶೇಷತ್ವ ಪಾರತನ್ತ್ರ್ಯಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ಸ್ವರಕ್ಷಣಾರ್ಥ ಸ್ವವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಗಾದೆನ್ನಾರ್ಕ್ಕುಮ್ - ತನ್ನ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ತಾನು ವಿನೋದೂ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರಿಸಿ ಮಾಡಕೂಡದೆಂದು ಹೇಳುವವರಿಗೂ (ಹೀಗೆ ಹೇಳುವವರು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಗಳು), ತಾಜ್ಜಳ್ - ತಾವು ಎಂದರೆ ಅಂತಹ ಪೂರ್ವ ಪಕ್ಷಿಗಳೂ ಯಥಾಶಾಸ್ತ್ರಮ್ ಭಗವತ್ತೀತ್ಯಾದಿ ಫಲತ್ತೈಕೋಲಿ - ಶಾಸ್ತ್ರವು ವಿಧಿಸಿರುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಜ್ಜುಲ್ಪಿಸಿ, ಭಗವತ್ತೀ ತ್ಯರ್ಥಮ್ ಭಗವತ್ಕೈಜ್ಜುರ್ಯರೂಪಂ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಫಲವನ್ನು ಕೋಲಿ- ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿ, ಅನುಷ್ಠಿಸುವ ಕೈಜ್ಜುರ್ಯವಲ್ಲ, ಸಾಧ್ಯಮಾಗ ವಿಧಿಕ್ಕಪಡುಗಿರ ಪ್ರಪತ್ತಿ ತನ್ನಿಲುಮ್-ಸಾಧ್ಯವಾಯವಾಗಿ ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಪತ್ತಿಯಲ್ಲೂ ಸಹ ಸ್ವರೂಪ ವಿರೋಧಬುದ್ಧಿಯಾಲೇ - ಈ ಕೈಜ್ಜುರ್ಯವೂ, ಈ ಪ್ರಪ ತ್ತಿಯೂಸಹ ಪ್ರವೃತ್ತಿರೂಪವಾಗಿ ಶೇಷತ್ವ ಪಾರತನ್ತ್ರ್ಯ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ವಿರೋಧ

ವಾದುದರಿಂದ, ಅಧಿಕಾರಮಿಟ್ಟೈಯಾಗಮ್ - ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲವು ಎಂದಾಗುತ್ತದೆ. ಶೇಷತ್ವಪಾರತನ್ತ್ರ್ಯಗಳಿಗೆ ಸ್ವರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಯಾವ ವ್ಯಾಪಾರವು ಕೂಡದು ಎಂದು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಗಳು ಹೇಳಿದರು. ಆದರೇ ಭಗವತ್ಕೃಷ್ಣಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸಬಹುದೂ ಎಂದೂ, ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವು ಪ್ರಸತ್ತಿಯೇವಿನಾ ಉಪಃಸನವಲ್ಲವೆಂದೂ, ಹೇಳುವರು. ಸ್ವರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಯಾವ ವ್ಯಾಪಾರವೂ ಕೂಡದು ಎಂದರೆ, ಭಗವತ್ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಭಗವತ್ಕೃಷ್ಣಾರ್ಥರೂಪಂ ಎಂದು ಸಜ್ಜಲ್ಪಿಸಿ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದೂ, ಪ್ರಸತ್ತಿಯನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸುವುದೂ ಸಹ ಈ ಶೇಷತ್ವಪಾರತನ್ತ್ರ್ಯ ರೂಪಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾದುವು; ಆದುದರಿಂದ ಇವುಗಳಿಗೂ ಕೂಡ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲವೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು ಎಂದು ಆಕ್ಷೇಪಗಳನ್ನು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ, ಈಮೇಲಿನ ಆಕ್ಷೇಪಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನಿಗಮಾಂತ ದೇಶಿಕರವರು "ಸಾಧ್ಯಮಾಗವಿಧಿಕ್ಕೆ ಪಡಾಗಿರ ಪ್ರಸತ್ತಿ ತನ್ನಿಲಾಮ್" ಎಂದ, ಹೇಳಿದರು. ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸತ್ತಿಯು ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವೆಂದು ವಿಧಿಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವರೆಂದು ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದರು. ಅನಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಗಳು ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಹೇಳುವದೇನೆಂದರೆ, (೧) ತಾನು ಶೇಷನು ಶಿಷ್ಯಾಕೃತಿಯು ಶೇಷೀ ಎಂಬ ಸಂಬಂಧ ಜ್ಞಾನವು ಗುರುವಿನ ಮೂಲಕ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಿಸಿದುದರಿಂದಲೂ, (೨) ಸ್ವರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಯಾವುದೊಂದು ವ್ಯಾಪಾರವು ಇಲ್ಲವೆಂಬುದು ಅಶಕ್ತನಾದುದರಿಂದಲೇ ಸಿದ್ಧವಾದುದರಿಂದಲೂ, (೩) ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಸಕ್ತರಾಗಿರುವವರಿಗೆ "ಅಮೃತಸ್ಯ ವಿಷಸೇತುಃ" ಸಂನಾರದಿಂದ ದಾಟಿಸಿ ನೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗ ತೋರಿಸುವವನು ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ, ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಶಾಸ್ತ್ರವಾಕ್ಯ ಶ್ರವಣ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಸರ್ದೇಶ್ವರನ ಉಪಾಯತ್ವದಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣನಂಬಿಕೆ ಸಿದ್ಧಿಸುವುದರಿಂದಲೂ, ಇವು ಮೂರರಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಭಾವನೆಯೇ ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣವಾಗಿ ಪ್ರಸತ್ತಿಯಾಗುವುದರಿಂದ, ಕೃತಿಸಾಧ್ಯಭಾವನೆಯಿಂದ ವಿಧೇಯವಾದುದೂ ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲವಾದುದಾಗಿ ಏನೊಂದು ಅನುಷ್ಠಾನವೂ ಇಲ್ಲವಾದುದಾಗಿ, ಸ್ವರೂಪ ವಿರೋಧವೇನೂ ಇಲ್ಲವು. ಆದುದರಿಂದ ಸ್ವರಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಗಳು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ, ಹಿಂದೆಯೇ ಈ ಆಕ್ಷೇಪಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ವಿಶದವಾಗಿ ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಶರಣಂ ವ್ರಜ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯವು ಅನುವಾದವಲ್ಲವು, ವಿಧಿವಾಕ್ಯವೇ ಎಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುತ್ತೇವೆ ಎಂದು "ವಾಕ್ಯಜನ್ಯಮಾನ" ಎಂಥಾರಂಭಿಸಿದ ವಾಕ್ಯದ ಮೂಲಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ವಾಕ್ಯಜನ್ಯಮಾನ "ಅಮೃತಸ್ಯ ವಿಷಸೇತುಃ" ಓಮ್, ಎಂದರೆ "ಆಯೈವ" ಇತ್ಯಾದಿ ವಾಕ್ಯದಿಂದಂಟಾದ, ಸಂಬಂಧ

ಮಾತ್ರತ್ತಿರಾಟ್ಟಲ್ ಆತಿರಿಕ್ತಮಾಗ “ಶರಣಂ ವ್ರಜ” ಎನ್ನು ವಿಧೇಯ ಮಾ ಗೈಯಾಲೇ ಸಾಧ್ಯಮಾಯಿರುಕ್ಕುಮ್ ಪ್ರಪತ್ತಿಸ್ವರೂಪ ಮೆನ್ನು ಮಿಡಮ್ ಮುನ್ನೇ ಶೊನ್ನೋಮ್. ಆಗೈಯಾಲ್ ತೇಷಭೂತನುಮಾಯ್ ಪರತಂತ್ರನುಮಾನ ಇವನುಕ್ಕು ಯಥಾಧಿಕಾರಮ್ ಸ್ವರಕ್ಷಣಾರ್ಥ ವ್ಯಾಸಾರಂ ಪಣ್ಣಕ್ಕುರೈ ಯಿಲ್ಲೈ.

೭. ಭಕ್ತಿಯೋಗಃ ಪಾರಮೈಕಾಂತ್ಯ ವಿರುದ್ಧತ್ವಾತ್  
ಸ್ವರೂಪ ವಿರುದ್ಧ ಇತಿವಾದಸ್ಯ ನಿರಾಸಃ

ಅನಾಲುಮ್, ಅನನ್ಯಾರ್ಥ ಶೇಷಭೂತನಾಗ ತ್ವನ್ನೈತಳಿನ್ನು ಪರ ಮೈಕಾಂತಿಯಾ ಯಿರುಕ್ಕಿರ ಇವನುಕ್ಕು ದೇವತಾಂತರದ್ವಾರಕಜ್ಞಳಾನ

ಜ್ಞಾನಾದಿ ಮಾತ್ರತ್ತಿಲ್ ಕಾಟ್ಟಿಲ್ - ಶೇಷ ಶೇಷರೂಪಸಂಬಂಧ ಜ್ಞಾನವೇ ಮೊದಲಾದುದಕ್ಕಿಂತ, ಅತಿರಿಕ್ತಮಾಗ - ಬೇರೆಯಾಗಿ, “ಶರಣಂವ್ರಜ” ಶರಣ ಹೊಂದು, ಎನ್ನು - ಎಂಬಡಾಗಿ, ವಿಧೇಯ ಮಾ ಗೈಯಾಲೇ - ವಿಧಿವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟದುದಾದ್ದರಿಂದ, ಶರಣಂವ್ರಜವೆಂಬುದು ಅನುವಾದವಲ್ಲದೆ ವಿಧಿ ವಾಕ್ಯವಾಗಿರುವದರಿಂದ, ಪ್ರಪತ್ತಿಯಸ್ವರೂಪವು, ಸಾಧ್ಯಮಾಯಿರುಕ್ಕುಮ್ - ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಎನ್ನುವಿಡಮ್ - ಎಂಬುವ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು, ಮುನ್ನೇ - ಹಿಂದೆಯೇ. ಶೊನ್ನೋಮ್ - ಈ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲೇ ಹೇಳಿದವು (೨೩೮ನೆಯ ಪುಟ ನೋಡಿ) ಶರಣಂವ್ರಜ ಎಂಬುದು ಯಾವಾಗ ವಿಧಿ ವಾಕ್ಯ ವಾಯಿತೋ, ಪ್ರಪತ್ತಿಯೂ ಕೃತಿಸಾಧ್ಯವಾದ ಸ್ವರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾದ ಪ್ರಪತ್ತ್ಯಿ ಯು ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಆಗಬಹುದಾದರೆ, ಉಪಾಸನೆಯು ಏಕಕರದವು ? ಶೇಷತ್ವ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರಪತ್ತಿಯಿಂದ ಬಾಧಕವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಉಪಾಸನೆಯಿಂದಲೂ ಬಾಧಕವಿಲ್ಲವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ

ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಈಗ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ನಿಗಮನ ಮಾಡಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಆಗೈಯಾಲ್ - ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಶೇಷಭೂತನಾಗಿ ಯೂ ಪರತಂತ್ರನಾಗಿಯೂ ಇರುವ, ಇವನುಕ್ಕು - ಈ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ, ಯಥಾಧಿಕಾರಮ್ - ಅಧಿಕಾರಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಎಂದರೆಶಕ್ತನಿಗೆ ಉಪಾ ಸನೆಯೂ, ಆಶಕ್ತನಿಗೆ ಭರನಾಸವೂ, ಸ್ವರಕ್ಷಣಾರ್ಥ ವ್ಯಾಸಾರಂ - ತನ್ನ ರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು, ಪಣ್ಣಕ್ಕುರೈ ಯಿಲ್ಲೈ - ಮಾಡುವದರಿಂದೇನೂ ಬಾಧಕವಿಲ್ಲವು. ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳಾದ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದನ್ನು ಅನುಸ್ಮಿಸಬೇಕಾದುದೇ ಯುಕ್ತವು.

ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮಜ್ಞಳಮ್, ಅವಶ್ಯ ಇತಿ ಕರ್ತವ್ಯತೈರಾಗ ವುಡೈ  
ತ್ತಾನ ಭಕ್ತಿಯೋಗಾದಿಗಳುಮ್ ಐಕಾಂತ್ಯ ವಿರುದ್ಧಜ್ಞಳನ್ನೋ ? ಶುದ್ಧ  
ಯಾಜಿಗಳಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಪರಮೈಕಾಂತಿತ್ವಮ್ ಕೂಡುವದೆನ್ನಿಲ್ ? ಇದು  
ಭಾಷ್ಯಾದಿಗಳೆಲ್ ನಿಷ್ಕರ್ಷಂ ತೆಳಿಯಾನುಯ ದಿಯಾಗ ನ್ನಚೋದ್ಯಮ್.

೭ ಭಕ್ತಿಯೋಗವು ಪರಮೈಕಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾದುದು  
ರಿಂದ ಸ್ವರೂಪ ವಿರುದ್ಧವೆಂಬ ವಾದದ ನಿರಾಸನವು.

ಅ ನಾಲ್ಕನು - ಶಿವತ್ವ ವಾರತಸ್ಥೈರ್ಯವಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಲ್ಲವೆಂದು  
ಒಪ್ಪಿದರೂ, ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಬಲ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಎನೆಂ  
ದರೆ:—ಅನನ್ಯಾರ್ಥ ಶೇಷಭೂತನಾಗ - ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲದೆ ಇನ್ನು ಯಾವ  
ದೇವತೆಗೂ ಶೇಷಭೂತನಾಗಿರಲು ಅರ್ಹನಲ್ಲವೆಂದು, ತನ್ನೈತೆಳಿನ್ನು - ತನ್ನನ್ನು  
ತಿಳಿದು, ಪರಮೈಕಾಂತಿಯಾಗಿರವ, ಇವನುಕ್ಕು - ಈ ಜೀತನಿಗೆ, ದೇವ  
ತಾಂತರ ದ್ವಾರಜ್ಞಳಾನ - ಬೇರೆ ದೇವತೆಗಳಾದ ಸೂರ್ಯಾಗ್ನಿಗಳೊ ನೊದ  
ಲಾದವರುಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಆರಾಧ್ಯದೇವತೆಗಳಾಗಿ, ವಿಧಿಸಿರುವ, ವರ್ಣಾ  
ಶ್ರಮ ಧರ್ಮಜ್ಞಳಮ್-ತೈವರ್ಣಿಕರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನಾದಿ  
ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕ ಕರ್ಮಗಳೂ, ಅವಶ್ಯ-ಅನಿತ್ಯನೈಮಿತ್ತಿಕ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೇ  
ಇತಿ ಕರ್ತವ್ಯತೈರಾಗ ವುಡೈತ್ತಾನ - ಅಜ್ಞಾನಾಗಿ ಅವಶ್ಯಾನುಷ್ಠೇಯಗಳಾ  
ಗಿರುವ ಭಕ್ತಿಯೋಗವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳು, ಐಕಾಂತ್ಯ ವಿರುದ್ಧಜ್ಞಳನ್ನೋ-  
ಐಕಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಲ್ಲವೋ ? ಈ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂದರೆ;—  
ನಿತ್ಯನೈಮಿತ್ತಿಕಾನ ಪೂಜೆಗಳು ಈ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ಭಕ್ತಿ  
ಯೋಗಕ್ಕೆ ಅಜ್ಞವು. ಪರಮಾತ್ಮಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಐಕಾಂತ್ಯವು ಅವಶ್ಯಕವು ನಿತ್ಯ  
ನೈಮಿತ್ತಿಕಗಳಲ್ಲಿ ಅವ್ಯದೇವತಾರಾಧನವು ವಿಹಿತವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಇಂತಹ  
ಐಕಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಹಾನಿಯು ಅನ್ಯದೇವತಾ ಭಜನವೂ ಇರುವದರಿಂದ ಐಕಾಂ  
ತ್ಯಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವು ಆದುದರಿಂದ ಸ್ವರೂಪವಿರುದ್ಧವು ಎಂಬುದು ಪೂರ್ವ  
ಪಕ್ಷವು ಶುದ್ಧಯಾಜಿಗಳಕ್ಕೋಸ್ಕರ - ಅನ್ಯದೇವತಾ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ ಪರ  
ತತ್ವವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಆರಾಧಿಸಿ ಧ್ಯಾನಮಾಡುವರಿಗಲ್ಲವೋ, ಪರಮೈಕಾಂತಿತ್ವ  
ಮ್ ಕೂಡುವದು ಎನ್ನಿಲ್ - ಪರಮೈಕಾಂತಿತ್ವವು ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ ಎಂದರೆ ? ಇದೂ  
ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಯ ಚೋದ್ಯವೇ. ಭಕ್ತಿಯೋಗದ ಉಪಾಸನೆಗೆ ಪರಮೈಕಾಂತಿ

ಎಜ್ಜಿ ನೇ ಎನ್ನಿಲ್ ? ಪ್ರತರ್ಧನಾದಿ ವಿದ್ಯೆಗಳಿಲ್ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಇಂದ್ರಾದಿ ಶರೀರಕನಾಗ ಮುಮುಕ್ಷುವುಕ್ಕು ಉಪಾಸ್ಯನೆನ್ನರುದಿಯಿಟ್ಟಾರ್.

ತನು ಅವಶ್ಯಕವಾದುದರಿಂದ ನಿತ್ಯನೈಮಿತ್ತಿಕಗಳಲ್ಲಿನ ದೇವತಾಂತರ ಭಜನವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ಪರತತ್ವೋಪಾಸನೆ ಮಾಡಿದರಲ್ಲವೇ ಪರಮೈಕಾಂತತ್ವವು ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತದೇ ? ಎಂದು ಆಕ್ಷೇಪವು ಇದನ್ನು ಖಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯದ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಯಿಲ್ಲದ ಅಜ್ಞಾನದ ವಿದ್ಯಂಭಣೆಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಇದು-ಈ ಸ್ವರೂಪ ವಿದ್ಯದವೆಂಬ ಆಕ್ಷೇಪವು, ಭಾಷ್ಯಾದಿಗಳಿಲ್ - ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಒರೆದಿರುವ ಶಾರೀರಕ ಸೂತ್ರಗಳ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ನಿಷ್ಕರ್ಷೆ ತಿಳಿಯಾಮೈ - ಇದು ಹೀಗೆಯೇ ಸರಿ ಎಂಬ ನಿಷ್ಕರ್ಷೆಯುಳ್ಳ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದಿರೋಣದರ್, ಅಡಿಯಾಗಮೂಲಕವಾಗಿ, ಎ ನ್ನ ಚೋದ್ಯಮ್ - ಬಂದಾಕ್ಷೇಪವು. ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿದ್ದವರಲ್ಲಿ, ಇಂತಹ ಆಕ್ಷೇಪಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. ಎಜ್ಜಿ ನೇ ಎನ್ನಿಲ್ - ಅದು ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ, ಪ್ರತರ್ಧನಾದಿ ವಿದ್ಯೆಗಳಿಲ್ಲೇ - ಪ್ರತರ್ಧನವೇ ಮೊದಲಾದ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ, ಪರಮಾತ್ಮನು, ಇಂದ್ರಾದಿ ಶರೀರಕನಾಗ-ಇಂದ್ರನೇ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳ ಶರೀರವಾಗಿರುವವನಾಗಿ, ಮುಮುಕ್ಷುವುಕ್ಕು ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಗೆ ಉಪಾಸ್ಯನೆನ್ನು - ಉಪಾಸ್ಯನೆಂದು, ಅರುದಿಯಿಟ್ಟಾರ್-ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ, ಏಕಾಂತ್ಯ ಹಾಸಿ ಎಂಬ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವನ್ನು ಎ-ದು ವಿಧವಾಗಿ ವಿಕಲ್ಪಿಸಿ ಪರಿಹರಿಸುತ್ತಾರೆ (೧) ದೇವತಾಂತರ ದ್ವಾರವಾಗಿ ಉಪಾಸನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಪಾರಮೈಕಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವೇ (೨) ಇಲ್ಲವೇ ದೇವತಾಂತರ ದ್ವಾರಾ ಅನುಷ್ಠಿಸುವ ವರ್ಣಶ್ರಮಗಳು ಉಪಾಸನಕ್ಕೆ ಅಭ್ಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ವಿರೋಧವೇ ಎಂದು ವಿಕಲ್ಪಿಸಿ, ಮೊದಲಿನ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುತ್ತಾರೆ ಪ್ರತರ್ಧನಾದಿ ವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ (ಅದಿ ಶಬ್ದದಿಂದ ವಧು ವಿದ್ಯೆಯು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು) ಈ ಪ್ರತರ್ಧನ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನು ನಾನು ಪ್ರಾಣ ಶಬ್ದವನು, ನನ್ನನ್ನು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡು ಎಂದು ಕಾಷೀತಕೃಷ್ಣನಿಷತ್ತು ೩. ೧ ರಲ್ಲಿ “ತನ್ನವೇವ ಮೇವರಂ ವೃಣೀಷ್ಯ ಪ್ರಾಣೋಸ್ಮಿ ಪ್ರಜ್ಞಾ ತ್ವಾ, ಮಾ ಮಾಯುರಮೃತ ಮಿತ್ಯುಪಾಸ್ಯ” ಯೆಂದು ಇಂದ್ರನು ಹೇಳುವ ವಾಕ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಇಂದ್ರಪ್ರಾಣ ಶಬ್ದದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವನು ಯಾರು ಎಂಬ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ಆನಂದತ್ವ, ಅಜರತ್ವ ಅಮೃತತ್ವಾದಿಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಇಂದ್ರಪ್ರಾಣ ಶಬ್ದದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವನು ಜೀವ

ನಾವ ಇಂದ್ರನಲ್ಲವೆಂದೂ ತಚ್ಛರೀರಕನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದೂ ನಿರ್ಧರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇಂದ್ರನೇ ಇವನ್ನು ಮಾಮುಪಾಸ್ವ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಆತನ ಉಪಾಸನೆಯು ಹೇಗೆ ವೋಕ್ಷದಾಯಕವಾದ ಪರಮಾತ್ಮೋಪಾಸನೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಶಬ್ದಾವಿನಲ್ಲಿ ಜೀವ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣ ಲಿಜ್ಜಾನ್ನೇತಿಚೇನ್ಮ, ಉಪಾಸಾಕ್ತೈವಿಧ್ಯಾತ್, ಅಶ್ರಿತತ್ವಾತ್, ಇಹತದ್ಯೋಗಾತ್” ಎಂಬ ಸೂತ್ರದ ಮೂಲಕ ಸಮಾಧಾನವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ತ್ವಾಷ್ಟ್ರವಧೇ ವಿಸು, ಎಲ್ಲಿವರೆಗೂ ಪ್ರಾಣವಿರುತ್ತದೋ ಅಲ್ಲಿವರೆಗೂ ಆಯುಸ್ಸು ಎಂಬುದೇನು, ಹೀಗೆ ಜೀವನಾದ ಇಂದ್ರನೇ ಇಲ್ಲಿ ಉಪಾಸ್ಯನೆಂದು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷತಂದರೆ ಹಾಗಲ್ಲವು. ಏಕೆಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮೋಪಾಸನವು ಮೂರುವಿಧವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆಯಾದುದರಿಂದ; ಹೇಗೆಂದರೆ:—(೧) ಸತ್ಯತ್ವ ಜ್ಞಾನತ್ವ ಆನಂದತ್ವ ದಿವ್ಯಮಜ್ಜಳವಿಗ್ರಹ ಇವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವನನ್ನೇ ಜಗತ್ಕಾರಣನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದು ಉಪಾಸನೆಯು ಒಂದು ವಿಧವು (೨) ಭೋಕ್ತಾವಾಗಿರುವ, ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಾದಿ ಶರೀರಕನಾಗಿರುವವನನ್ನೇ ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದು ಉಪಾಸನೆಯು ಎರಡನೆಯ ವಿಧವು (೩) ಭೋಗ್ಯ ಭೋಗೋಪಕರಣ ಶರೀರಕನಾಗಿರುವವನ ಉಪಾಸನೆಯು ಮೂರನೆಯ ವಿಧವು ಈ ಕೌಷೀತಕೀ ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಈ ಮೂರು ವಿಧ ಪರಮಾತ್ಮೋಪಾಸನೆಯೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. (೧) ಆನಂದೋಜ ಜರೋಜನ್ಮತಃ ಎಂಬುವಲ್ಲಿ ಸ್ವರೂಪಾನು ಸಂಧಾನವೂ (೨) ಮಾಮುಪಾಸ್ವ ಎಂದು ಇಂದ್ರನು ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಭೋಕ್ತೃ ಶರೀರಕನಾಗಿ ಉಪಾಸನವೂ, (೩) ಪ್ರಾಣೋಸ್ಥಿ ಎಂಬುವುದರಿಂದ ಭೋಗ್ಯ ಭೋಗೋಪಕರಣ ಶರೀರಕತ್ವಾನುಸಂಧಾನವೂ ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತವೆ. ಇಂತಹ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯಾದ ಪ್ರತರ್ಧನ ವಿಸ್ಮಯಲ್ಲಿ, ತಾನೇ ಪರಮಾತ್ಮ ಶರೀರನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ತನ್ನನ್ನೇ ಉಪಾಸನಮಾಡು ಎಂದು ಇಂದ್ರನು ಹೇಳಿರುವದು ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇದರಲ್ಲಿ ಅನ್ಯದೇವತೋಪಾಸನರೂಪದೋಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇ ಇಲ್ಲವು ಆದುದರಿಂದ, ಇಂದ್ರಾದಿ ಶರೀರಕನಾಗಿ ಮುಮುಕ್ಷುವುಕ್ಕೂ ಉಪಾಸ್ತೃ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಮಧುವಿಸ್ಮಯಲ್ಲೂ ಸಹ ಅದಿತ್ಯನ ಪೂರ್ವಾದಿ ಅಂಶಗಳು ಕ್ರಮವಾಗಿ ವಸುದ್ರಾದಿತ್ಯ ಮರುತ್ಸಾಧ್ಯರಿಗೆ ಮಧವಾಗಿ ಬಹು ಭೋಗ್ಯವೆಂದೂ ಉಪಾಸ್ಯವೆಂದೂ ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ವಸ್ವಾದಿಗಳಿಗೆ ಸ್ವಶರೀರಕ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಉಪಾಸ್ಯವಾದುದರಿಂದ ಅಂತಹ ಉಪಾಸನೆಯಲ್ಲಿ ಏನೊಂದು ವಿರೋಧವಿಲ್ಲವೆಂದೂ ವಸ್ವಾದಿ ದೇವತಾವಿಶೇಷಗಳಿಗೂ ಮಧು ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ಉಂಟೆಂದು ಶ್ರೀ ಬಾದರಾಯಣರು,

ವಿದ್ಯಾಜ್ಞಮಾನ ವರಾಃ ಶ್ರಮಧರ್ಮಜ್ಞಳಿಲಾಮ್ ಅವೋ ದೇವತೈಗಳೈ ಶರೀರಮಾಗಕ್ಕೊಂಡು ನಿರ್ವಿರ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಆರಾಧ್ಯನೆನ್ನು ನಿಷ್ಕರ್ಷಿತಾರ್.

“ಭಾವನ್ನು ಬಾದರಾಯಣೋಸ್ತುಹಿ” ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ (೧ ೨ ೩೦) ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತಾರೆ ಇಲ್ಲಿ ಮೂ ದೇವತಾಂತರೋಪಾಸನೆ ಎಂಬ ವಿರೋಧವೇನೂ ಇಲ್ಲವು; ತಚ್ಛರೀರಕ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಉಪ ಸ್ಥಾನಾದುದಿಂದ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಮುಂದೆ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷದ ಎರಡನೆಯ ವಿಕಲ್ಪವಾದ ಉಪಾಸನೆಗೆ ಅಜ್ಞಾನದ ನಿತ್ಯನೈಮಿತ್ತಿಕಾನ ಷ್ಠಾನವಲ್ಲಿ ಅನ್ಯದೇವತಾ ಭಜನವಿರುವುದರಿಂದ, ಉಪಾಸನವು ಸ್ವರೂಪ ವಿರೂಪವೆಂಬ ಆಕ್ಷೇಪವನ್ನು ಮುಂದಿನವಾಕ್ಯದಿಂದ ಖಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ, ವಿದ್ಯಾಜ್ಞಮಾನ - ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾರೂಪ ಉಪಾಸನೆಗೆ ಅಜ್ಞಾನದ, ವರಾಃ ಶ್ರಮ ಧರ್ಮಜ್ಞಳಿಲಾಮ್ - ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮಗಳಾದ ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕ ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನಗಳಲ್ಲಿ, ಅವೋ ದೇವತೈಗಳೈ ಶರೀರ ಮಾಗಕ್ಕೊಂಡು ನಿರ್ವಿರ ಪರಮಾತ್ಮನೇ - ಆಮಾ ಸೂರ್ಯ ಆಗ್ನಿ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳನ್ನೇ ಶರೀರವಾಗಿ ಹೊಂದಿರುವ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ, ಆರಾಧ್ಯನೆನ್ನು - ಆರಾಧಿಸಲ್ಪಡುವನೆಂದು, ನಿಷ್ಕರ್ಷಿತಾರ್ - ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಿತ್ಯನೈಮಿತ್ತಿಕ ಕರ್ಮಗಳು ಕರ್ಮಯೋಗಕ್ಕೆ ಅಜ್ಞಾನವೆಂದು ೧೬ ಚ ೨೯ ನೆಯ ಶ್ಲೋಕದ ಅವತಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ “ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕ ಕರ್ಮೀತಿಕರ್ತವ್ಯತಾಕಸ್ಯ ಕರ್ಮಯೋಗಸ್ಯ ಯೋಗಶಿರಸ್ತಸ್ಯ” ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಭಕ್ತಿಯೋಗವಿಷಯ ಎಂದಿಗೂ ಬಿಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವು. ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಕೃತಿ ನಿಷ್ಕನಿಗೂ, ಪ್ರಸಕ್ತಿಗೇನೂ ಅಜ್ಞಾನವಲ್ಲವಿದ್ದರೂ ನಿತ್ಯನೈಮಿತ್ತಿಕಗಳು ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಅಂಟಿರುವುದರಿಂದ ತ್ಯಜಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವು ಈ ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕಾನುಷ್ಠಾನಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ಯದೇವತೆಗಳು ಆರಾಧಿಸಲ್ಪಡುವವಿಲ್ಲವು ಅವರುಗಳನ್ನೇ ಶರೀರವಾಗಿ ಹೊಂದಿರುವ “ಭೋಕ್ತಾರಂ ಯಜ್ಞ ತಪಸಾ” ಎಂಬ ಹೇಳಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಆರಾಧಿಸಲ್ಪಡುವುದರಿಂದ ಸ್ವರೂಪ ವಿರುದ್ಧತ್ವಕ್ಕೇ ಕಾರಣವೇ ಇಲ್ಲವು ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಭಗವಾಽನು “ಅಹುಕ್ರತು ಅಹು ಯಜ್ಞಃ ಸ್ವಧಾಹುಹ ಮೌಷಧಮ್ | ಮಂತೋಹುಹ ಮೇನ್ಯಾಜ್ಯ ಮಹ ಮಗ್ನಿ ರಹುಹುತಮ್” || (೧೬. ೯. ೧೬) ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ವಿಶ್ವಶರೀರಕನಾದುದರಿಂದ ವಿಶ್ವದ ವಸ್ತುಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯಾಭಿಕರಣವು



ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ನಿತ್ಯನೈಮಿತ್ತಿಕಗಳಲ್ಲೂ ಅನ್ಯದೇವತೆಗಳೇ ಶರೀರವಾಗಿವೆಳ್ಳ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಆರಾಧಿಸಲ್ಪಡುವವನೆಂಬ ಭಾವವು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಹಾಗೆ ಎಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ ಎಂದರೆ “ಚರಾಚರ ವ್ಯಸಾಶ್ರಯಸ್ತು ಸ್ಯಾತ್ಮದ್ವ್ಯಸದೇ ಶೋಭಾಕ್ತಿಸ್ತದ್ಭಾವಭಾವಿತ್ವಾತ್” (ಬ್ರ. ಸೂ. ೨. ೩. ೧೭) ಎಂಬುದರ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ, ಸ್ಥಾನವರ ಜನ್ಮನುವಸ್ತುವನ್ನ ಬೋಧಿಸುವ ಸಮಸ್ತ ಶಬ್ದವೂ ಪರಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಂದು ಮುಖ್ಯಸ್ವತ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಎಂದೇ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು ; ಏಕೆಂದರೆ ತೇಜಸ್ವೀ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಆತ್ಮಾವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಪರಬ್ರಹ್ಮಭಾವವು ಇರುವದರಿಂದ, “ಸರ್ವಸ್ಯ ವಸ್ತುನಃ ತಚ್ಛರೀರತಯಾ ತತ್ಪ್ರಕಾರತ್ವಾತ್ ತತ್ತದ್ವಾಚಿನಾಂ ಶಬ್ದಾನಾಂ ತತ್ತ್ವವಪರೈವಸಾನಾತ್” ಎಂದರೆ “ಸಮಸ್ತ ವಸ್ತುಗಳೂ (ಇದರಿಂದ ಚೇತನಾಚೇತನವೆಲ್ಲಾ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು) ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶರೀರವಾಗಿರುವದರಿಂದ, ಇವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಕಾರವು, ಪರಮಾತ್ಮನು ಪ್ರಕಾರಿಯು, ಆದುದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬೋಧಿಸುವ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲೇ ಅನ್ವಯವು” ಎಂದು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆಂಬ ಭಾವವು. ಆದುದರಿಂದ ಸೂರ್ಯ, ಅಗ್ನಿ ಮೊದಲಾದ ಶಬ್ದಗಳು ತತ್ತ್ವಚ್ಛರೀರಕ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೇ ಬೋಧಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಸ್ವಾವಿಮೇಶಿಕರು ಶರಣಾಗತಿ ದೀಪಿಕೆಯಲ್ಲೂ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

“ವಿಶ್ವಂ ಶುಭಾಶ್ರಯವದೀಶ ವಪುಸ್ತ್ವದೀಯಂ ।

ಸರ್ವಾಗ್ರಿರ ಸ್ವಯಿ ಪತಂತಿ ತತೋಸಿ ಸರ್ವಃ ॥

ಸರ್ವೇ ಚ ವೇದ ವಿಧಯ ಸ್ವದನುಗ್ರಹಾರಾಃ ।

ಸರ್ವಾಧಿಕಸ್ತ್ವಮಿತಿ ತತ್ತ್ವವಿದ ಸ್ವದಾಹುಃ ॥

ನಿನಗೆ ದಿವ್ಯ ಮಜ್ಜಳ ವಿಗ್ರಹವು ಹೇಗೆ ಶರೀರವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಸಮಸ್ತ ವಿಶ್ವವೂ ನಿನ್ನ ಶರೀರವು. ಶರೀರವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಶಬ್ದಗಳು ಶರೀರಿಯನ್ನೂ ಸಹ ಬೋಧಿಸುವದರಿಂದ ಎಲ್ಲವು ಇನ್ನು ವ್ಯವಹರಿಸುವ ಶಬ್ದಗಳು ನಿನ್ನನ್ನೂ ಬೋಧಿಸುತ್ತವೆ, ಆದುದರಿಂದ “ಚೇತೀಂಷಿ ವಿಷ್ಣುರ್ಭೂವನಾನಿ ವಿಷ್ಣುರ್ವನಾನಿ ವಿಷ್ಣುರ್ಗರಯೋ ದಿತಶ್ಚ । ನಸ್ಯಸ್ವಮುದಾಶ್ಚ ಸವನ ಸರ್ವಂ ಯದ ಸ್ತಿಯನ್ನಾಸ್ತಿ ಚ ವಿಪ್ರವರೈ” (ವಿ ಪು ೨. ೨. ೩೮) ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ಸಮಸ್ತ ಚಿದಚಿತ್ತುಗಳೂ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಶರೀರವಾದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲಾ ಶಬ್ದಗಳೂ ತತ್ತ್ವಚ್ಛರೀರಕ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೇ ಬೋಧಿಸುವದರಿಂದ ಎಲ್ಲವೂ ವಿಷ್ಣುವೇ ಎಂಬ ಸಾಮಾನ್ಯಾಧಿಕರಣ್ಯವು. ನಿತ್ಯನೈಮಿತ್ತಿಕಾದಿ ವೇದವಿಧಿಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾದ ಅನುಷ್ಠಾನಗಳೆಲ್ಲಾ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅನುಗ್ರಹ ಸುಸಾಮಕಗಳೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತವೆ. ಆದು

ಆಗೈಯಾಲಾ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗ ಶಿಲದೇವತೆಗಳೈಪ್ಪತ್ತಿನಾಲುಮ್, ಫಲಾಂತರ ಕಾನುನೈಯಾಲೇ ತನ್ನಡೈಯ ನಿತ್ಯನೈಮಿತ್ತಿಕಜ್ಜಿಳುಕ್ಕು ಪುರಮ್ಪಾನ ದೇವತಾಂತರಾನ್ವಯಮ್ ವರಿಲುಮ್ ಪರಮೈಕಾಂತಿತ್ವಕ್ಕು ವಿರುದ್ಧಮಾಮ್.

ದರಿಂದ ನಿತ್ಯನೈಮಿತ್ತಿಕಗಳಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯ, ಅಗ್ನಿ, ಇಂದ್ರ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳು ಆರಾಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟರೂ, ತತ್ತಚ್ಚುರೀರಕ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಆರಾಧಿಸಲ್ಪಡುವದರಿಂದ ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೇನೂ ಬಾಧಕವೇನೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು; ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಸಾತ್ವಿಕ ತ್ಯಾಗವೂ ನಡೆಯುವದರಿಂದ ಈಷದಸಿ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಏರ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆದರೆ ಅನ್ಯದೇವತೆಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದ ಆರಾಧನೆಯು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಹೇಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಶಂಕಾವಿನಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಸ್ವಾಮಿ ದೇಶಿಕರವರು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ತರಬಹುದು. ಒಬ್ಬ ರಾಜನು ಪೀತಾಂಬರ ಕವಚವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದರೆ, ಅದರಮೇಲೆ ಒಂದು ಪುಷ್ಪಮಾಲೆಯನ್ನು ಹಾಕಿದರೆ, ಕವಚಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸದೆ ಅದು ರಾಜನಿಗೆ ಹೇಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೋ ಹಾಗೆಯೇ ಸೂರ್ಯಾಗ್ನಿ ರುದ್ರೇಂದ್ರಾದಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿದರೂ, ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಆರಾಧಿಸಲ್ಪಡುವನು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ಹೀಗೆ ನಿತ್ಯನೈಮಿತ್ತಿಕ ಜ್ಞಿಗಳ ಮೂಲಕ ಅನ್ಯದೇವತಾ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಸುವ ಪಂಚಮಹಾಯಜ್ಞಾದಿಗಳು ಪ್ರಪನ್ನನ ಪರಮೈಕಾಂತಿತ್ವಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ನಿತ್ಯನೈಮಿತ್ತಿಕಾದಿಗಳೇ ಆಗಲಿ, ಅಥವಾ ಇತರ ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅನ್ಯದೇವತಾಭಜನವಾಗಲಿ ಪ್ರಪನ್ನನ ಪರಮೈಕಾಂತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಯಾವಾಗ ವಿರೋಧವಾಗಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು, ಆಗೈಯಾಲಾ ಎಂಬ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಎರಡು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ವಿರೋಧವಾಗಬಹುದು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಹೇಗೆಂದರೆ—ಆಗೈಯಾಲಾ - ಹೀಗೆ ನಿತ್ಯನೈಮಿತ್ತಿಕಾನುಷ್ಠಾನಗಳಲ್ಲಿ ತತ್ತದ್ದೇವತಾಶರೀರಕನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಆರಾಧಿಸಲ್ಪಡುವದರಿಂದ, (೧) ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗ ಶಿಲದೇವತೆಗಳೈಪ್ಪತ್ತಿನಾಲುಮ್ - ತತ್ತಚ್ಚುರೀರಕನೆಂಬ ಭಾವನೆಯಲ್ಲದೆ ಆ ಕೆಲವು ದೇವತೆಗಳನ್ನೇ ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕಗಳಲ್ಲಿ ಆರಾಧಿಸಿದರೂ, (೨) ಅಥವಾ ಫಲಾಂತರ ಕಾನುನೈಯಾಲೇ - ಮೋಕ್ಷೇತರ ಫಲಕಾಮನೆಯಿಂದ, ತನ್ನಡೈಯ ನಿತ್ಯನೈಮಿತ್ತಿಕಜ್ಜಿಳುಕ್ಕು ಪುರಮ್ಪಾನ - ತನ್ನ ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕಗಳಿಗೆ ಹೊರಗಾದ ಎಂದರೆ ಸೇರದ, ದೇವತಾನ್ತರಾನ್ವ

ಯಮ್ ವರಿಲುಮ್ - ದೇವತಾಂತರ ಸಂಬಂಧ ಬಂದರೂ ಸಹ ಈ ಎರಡು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೂ, ಪರಮೈಕಾಂತಿತ್ವಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಮಾತ್ರ ಪ್ರಪನ್ನನ ಪರಮೈಕಾಂತಿತ್ವಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಮಾದಾಗುತ್ತದೆ. ನಿತ್ಯನೈಮಿತ್ತಿಕಗಳಲ್ಲೂ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಬೇರೆ ಫಲಗಳಿಗಾಗಿ ಸ್ವತಂತ್ರಿಸಿ ಆ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿದರೀಗ ಐಕಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವು ಇತರ ಕಾಮ್ಯ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಯಾ ಫಲಗಳಿಗಾಗಿ ಆ ಕಾಮ್ಯ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರಿಸಿಯೇ ಆಗಲಿ, ಅಥವಾ ಪರಮಾತ್ಮ ಶರೀರಕವೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದಾಗಲಿ ಆರಾಧಿಸಿದರೂ, ಮೋಕ್ಷೇತರ ಕಾಮ್ಯಫಲಕ್ಕಾಗಿ ಆರಾಧಿಸುವುದರಿಂದ ಐಕಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆ ಅನುಷ್ಠಿಸಿದ ನಿತ್ಯನೈಮಿತ್ತಿಕಗಳು ತನಗೆ ಅಜ್ಞಾ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಥಗಳಾದುದರಿಂದ ಮಾತ್ರೇ ತೀರಬೇಕು, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಪ್ರತ್ಯವಾಯವು ಎಂಬ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಫಲಾಭಿ ಸಂಧಿಯಿಲ್ಲದೆ, ಈ ಅನುಷ್ಠಾನಗಳಿಂದ ಆಯಾದೇವತಾ ಶರೀರಕನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಆರಾಧಿಸಲ್ಪಡುವನೆಂಬ ದೃಢ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ಸಾತ್ವಿಕ ತ್ಯಾಗವೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಬಿಟ್ಟರೆ, ಪರಮೈಕಾಂತಿತ್ವಕ್ಕೂ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲವು, ಸ್ವರೂಪ ವಿರೋಧವೂ ಇಲ್ಲವು.

ಆದರೆ ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ ಅನ್ಯದೇವತಾ ಸಂಬಂಧವೇ ಕೂಡದೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ನಾನಂದೇವಂ ನಮಸ್ಕುರ್ಯಾತ್ ಎಂದೂ “ನಯಷ್ಟವ್ಯಾನುಯಾಯೋ ಯಮ್ ಕದಾಚಿದಪಿ ದೇವತಾಃ” ಎಂದೂ ವಿಧಿಸಿಬಿಟ್ಟು, ಯಾವಜ್ಞೇವಂ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಂ ಜುಹೋತಿ”, ಅಹರಹಸ್ಸಂಧ್ಯಾಮುಪಾಸೀತ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಧಿಗಳ ಮೂಲಕ ಅನ್ಯದೇವತಾ ಸಂಬಂಧವನ್ನೂ ವಿಧಿಸುವದು, ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧವಲ್ಲವೇ? ಎಂಬ ಆಕ್ಷೇಪ ತಂದರೆ, ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸ ಮಹರ್ಷಿಯು ತಮ್ಮ ಪ್ರಿಯಶಿಷ್ಯರಾದ ಬೃಹಸ್ಪತಿಚಾರ್ಯರು ಹೇಳಿದ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಮುಂದೆ ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕಾನುಷ್ಠಾನಗಳಲ್ಲೂ ಸೂರ್ಯ, ಅಗ್ನಿ, ರುದ್ರ, ಇಂದ್ರಾದಿ ಶಬ್ದಗಳೆಲ್ಲಾ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಮೂಲಕವಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೇ ಬೋಧಿಸುವುದರಿಂದ ದೇವತಾಂತರ ಸಂಬಂಧ ಪ್ರಸಜ್ಞವೇ ಇಲ್ಲವಾದುದಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಭಾವನೆಯಿಂದಲಾದರೂ ನಿತ್ಯನೈಮಿತ್ತಿಕ ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ನಡೆಸಿ ಭಗವನ್ನಿಗ್ರಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗದೇ ಇರಿ ಎಂದು ಪರಮ ಸುಹೃತ್ತೈವೇನ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಫಲಾಂತರ ಸಜ್ಞಮುನಿಕ್ಯೇ - ಮೋಕ್ಷೇತರಗಳಾದ ಐಹಿಕ ಫಲಗಳ ಸಜ್ಞವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ, ದೇವತೆಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷಣವಾಗಿ, ವೈತ್ತು-ಇಟ್ಟು ಎಂದರೆ ಭಾವಿಸಿ, ಅಗ್ನಾದಿ ದೇವ ವಿಶೇಷಜಿಹೈ - ಅಗ್ನಿ, ಅದಿ ಶಬ್ದ

ಫಲಾಂತರ ಸಜ್ಜನು ಮುನಿಕ್ಕೇ ಪರಮಾತ್ಮಾವುಕ್ಕು, ವಿಶೇಷಜ್ಞಳೈ ದೇವತೆಗಳೈ ನೈತ್ತು ಅಗ್ನಾದಿ ದೇವ ವಿಶೇಷಜ್ಞಳಿಲೇ ವಿಶೇಷ್ಯ ಪರ್ಮಂತ ಮಾಗ ಅನುಸಂಧಿತ್ತುಮ್, (೧) “ಸಾಕ್ಷಾದಪ್ಯವಿರೋಧಮ್ ಜೈಮಿನಿ.” ಎಜ್ಜಿರ ನ್ಯಾಯತ್ತಾಲೆ ಅಗ್ನೀಂದ್ರಾದಿ ಶಬ್ದಜ್ಞಳೈ ಸಾಕ್ಷಾದ್ಭಗವದ್ವಾ ಚಕಜ್ಞಳಾಗ ಅನುಸಂಧಿತ್ತುಮ್, ಸ್ವಧರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನ ಪಣ್ಣ ಮಿಡ ತ್ತಿಲ್, ನಿಧಿ ಬಲತ್ತಾಲೇ ಪರಮೈಕಾಂತಿತ್ವ ವಿರೋಧಮಿಲ್ಲೆ,

ದಿಂದ ಸೂರ್ಯ, ಇಂದ್ರಾದಿಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರು, ಅಗ್ನಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ದೇವತಾ ವಿಶೇಷಗಳನ್ನು, ವಿಶೇಷ್ಯ ಪರ್ಯಂತಮಾಗ ಅನುಸಂಧಿತ್ತು - ವಿಶೇಷ್ಯನಾದ ಪರಮಾತ್ಮಪರ್ಯಂತವೆಂದು ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡಿ, “ಸಾಕ್ಷಾದಪ್ಯವಿರೋಧಂ ಜೈಮಿನಿಃ” ಎಂದರೆ “ಈ ಸೂರ್ಯ, ಅಗ್ನಿ, ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರೇಂ ದ್ರಾದಿ ಶಬ್ದಗಳೆಲ್ಲಾ ಪುತ್ಯತ್ತಿಮೂಲಕ ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೇ ಬೋಧಿಸುತ್ತವೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದರೂ, ಜೈಮಿನ್ಯಾಚಾರ್ಯರು ಏನೊಂದೂ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದರು” ಎಜ್ಜಿರನ್ಯಾಯತ್ತಾಲೆ - ಎಂಬುವ ನ್ಯಾಯದ ಪ್ರಕಾರ ಅಗ್ನಿ, ಇಂದ್ರ, ಸೂರ್ಯ, ರುದ್ರ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು, ಸಾಕ್ಷಾದ್ಭಗವತ ವಾಚಕಜ್ಞಳಾಕ - ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಭಗವಂತನನ್ನೇ ಬೋಧಿಸುವುದಾಗಿ, ಅನುಸಂಧಿತ್ತು - ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡಿ, ಸ್ವಧರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನಮ್ - ತನಗೆ ವಿಹಿತವಾದ ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮವನ್ನು, ಎಂದರೆ ನಿತ್ಯನೈಮಿತ್ತಿಕಗಳನ್ನು, ಪಣ್ಣ ಮಿಡ ತ್ತಿಲ್-ಅನುಷ್ಠಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ನಿಧಿಬಲತ್ತಾಲೆ - ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಮಾಣದ ಬಲ ದಿಂದ, ಪರಮೈಕಾಂತಿತ್ವಕ್ಕೆ, ವಿರೋಧಮಿಲ್ಲೆ - ವಿರೋಧವಿಲ್ಲವು. ಸಂಧ್ಯಾ ವಂದನಾದಿ ಭಾಷ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಜೈವಿನ್ಯಾಚಾರ್ಯರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಮನಸ್ಸಿನ ಪ್ಲಿಟ್ಟು, ಮಂತ್ರಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅದಿತ್ಯಾಗ್ನಿ ದೇವತೆಗಳ ಪರವಾಗಿ ಅನ್ವಯಿಸದೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಪರವಾಗಿಯೇ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತಾರೆ, ಸಾಕ್ಷಾದಪ್ಯವಿರೋಧಂ ಜೈಮಿನಿಃ - ಎಂಬ ಸೂತ್ರಾಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂದರೆ “ಸ ವಿಷೋಗ್ನಿರ್ವೈಶ್ವಾನರಃ” ಎಂಬ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿ ಶಬ್ದವು ಜಾತರಾಗ್ನಿ ಶರೀರಕನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ವೈಶ್ವಾನರ ಶಬ್ದವು ಹೇಗೆ ಬೋಧಿಸುತ್ತದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಅಗ್ನಿ ಶಬ್ದವು ಉಪಾಸ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಅಗ್ನಿದೇವತೆಯಲ್ಲವು ಅಗ್ನಿಶರೀರಕ ನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದು ಶ್ರೀಬಾದರಾಯಣರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿರು, ಅವರ ಶಿಷ್ಯ

ರಾದ ಜೈಮಿನ್ಯಾಚಾರ್ಯರಾದರೋ, ಸಾಕ್ಷಾತ್ - ವ್ಯತ್ಪತ್ತಿಮೂಲಕ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ತಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೇ ಈ ವೈಶ್ವಾನರ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಸಾಮಾನ್ಯಾಧಿಕರಣ್ಯದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಅಗ್ನಿಶಬ್ದವೂ ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಂದೂ ಹೇಳಿದರೂ, ಅವಿರೋಧ-ವಿರೋಧವೇನೂ ಇಲ್ಲವು, ವ್ಯತ್ಪತ್ತಿಯು ಹೇಗೆಂದರೆ, ವಿಶ್ವೇಚ ನರಾಶ್ಚ-ವಿಶ್ವ ನರಾಃ, ವಿಶ್ವನರಾಣಾಂ ನೇತಾ ವೈಶ್ವಾನರಃ, ಸಮಸ್ತ ಜೀತನಾಜೀತನರಿಗೂ ಯಾರು ನಿಯಂತ್ರವೋ, ಆತನು ವೈಶ್ವಾನರನು, ಈ ದೃಷ್ಟಾಂತಾನುಸಾರವಾಗಿ, ಇದು ಹೇಗೆ ಭಗವದ್ವಾಚಕವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಅಗ್ರಂ ನಯತೀತ್ಯಗ್ನಿಃ ಎಂದು ನಿರುಪಾಧಿಕನಾಗಿ ಮುಂದೆ ನಿಂತು ಉಪಾಯನಾಗಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವವನು ಅಗ್ನಿಯು", ಎಂಬುದು ಸೂತ್ರಾರ್ಥವು. ಹೀಗೆ ಭಾವಿಸಿದುದಾದರೆ ಅನ್ಯದೇವತಾ ಸಂಬಂಧವೇ ನಿತ್ಯನೈಮಿತ್ತಿಕಾನುಷ್ಠಾನಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಆಜ್ಞಾಕೃತ್ಯಾರ್ಥ ಗಳಾಗಿ ಅವಶ್ಯಾನುಷ್ಠೇಯಗಳೇ ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಹಾಗೆಯೇ ಸೂರ್ಯ, ಅದಿತ್ಯ ಶಬ್ದಗಳಿಗೂ ಪರಮಾತ್ಮವರವಾಗಿಯೇ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಿ ರುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯಲ್ಲಿ "ಆಹಸ್ತದವಲಂಕತು, ರಾತ್ರಿ ಸ್ತದವಲಂಕತು" ಆಹಸ್ಸು ರಾತ್ರ್ಯಭಿಮಾನದೇವತೆಗಳು ಪಾಪವನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡಲಿ ಎಂದರ್ಥಹೇಳಿದೆ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುವ ಧಾತ್ವರ್ಥಗಳಿಗನುಸಾರ ವಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದೇ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ, ಅದುದರಿಂದ ಪರಮೈ ಕಾಂತಿತ್ವಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವೇ ಮೊದಲಾದ ಯಾವ ವಿಧ ದೋಷಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಆರೋ ಪಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಪರಿತ್ಯಾಗಮಾಡುವುದು ಪ್ರಬಲ ಭಗವನ್ನಿಗ್ರಹ ಸಿದ್ಧಿಹಾಗೆ ಆಗುತ್ತದೆಂಬುದು ಮುಖ್ಯತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವನ್ನು ತರಬಹುದು; ಸೂರ್ಯ, ಅಗ್ನಿ ಮೊದಲಾದ ಶಬ್ದಗಳು ಮುಖ್ಯ ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯದೇವತೆ ಅಗ್ನಿದೇವತೆಯನ್ನು ಬೋಧಿಸುವಾಗ ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅವುಗಳನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮ ನಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸಿದರೆ, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ, ಅವು ಒಂದುಕಡೆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೂ, ಇನ್ನೊಂ ದುಕಡೆ ತತ್ತದ್ವೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಬೋಧಿಸಿದರೆ ಅವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಒಟಾಗುವದಿಲ್ಲವೇ ? ಹಾಗೇನೂ ಇಲ್ಲವು. ಏಕೆಂದರೆ, ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸದೆ ತತ್ತದ್ವೇವತೆಗಳೆಂದು ಅರ್ಥಹೇಳಿದರೂ ಚಾರ್ವಾಕನು ದೇಹವೇ ಆತ್ಮ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಚಂದನ ಹಾರಾದಿಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದರೆ, ಅದರ ಭೋಗವು ಆತ್ಮನಿಗೇನೆ ಹೇಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ತತ್ತಚ್ಛರೀರಕ ದೇವತೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದರೂ ಅದೂ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲೇ ಅನ್ವಯಿಸುವುದರಿಂದ ಎರಡುವಿಧವಾದ ಅರ್ಥಗಳಿಂದಲೂ ಅವ್ಯವಸ್ಥೆ ಏನೂ ಇಲ್ಲವು.

೮ ಭಕ್ತಿ ವಿಧಿಃ ಅಭಿಚಾರಾದಿ ವಿಧಿವತ್ ಪ್ರಸತ್ತಿ  
ಪ್ರರೋಚನಾರ್ಥ ಇತಿ ಪಕ್ಷಂ ದೂಷಯತಿ

ಅನಾಲಮ್ ಅಭಿಚಾರಾದಿಗಳೆ ವಿಧಿತ್ತ ಕಟ್ಟಿಳ್ಳಿಯಿಲೆ ಶಾಸ್ತ್ರ  
ಪ್ರರೋಚನಾದಿಗಳಿಲ್ ಅಭಿಷಂಧಿಯಲೆ ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷಣತ್ತಿಲೆ

ಅನ್ಯದೇವತೆಯಲ್ಲ ಮಾಡಿದ ಆರಾಧನೆ ಎಲ್ಲವೂ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೇ ಹೋಗಿ ನೇರು  
ತ್ತನೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಮಾಣಗಳುಂಟು ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ

“ಯೇತ್ಸನ್ಯ ದೇವತಾ ಭಕ್ತಾ ಯಜಂತೇ ಶ್ರದ್ಧಯಾನ್ವಿತಾಃ |

ತೇಪಿ ಮಾಮೇವ ಕಾಂತೇಯ ಯಜನ್ತ್ಯವಿಧಿಪೂರ್ವಕಂ || (ಗೀ.೯.೨೩)

ಯೋಯೋ ಯಾಂಯಾಂ ತನುಂ ಭಕ್ತ ಶ್ರದ್ಧಯಾರ್ಜಿತು ಮಿಚ್ಛತಿ |

ತಸ್ಯತಸ್ಯಾಚಲಾಂ ಶ್ರದ್ಧಾಂ ತಾನೇವ ವಿದಧಾಮ್ಹಂ || (ಗೀ.೭.೨೯)

ಲಭತೇಚ ತತಃ ಕಾರ್ನಾ ಮಯೈವ ಪಿತರ್ಹಾ ಪಿತರ್ಹಾ”

“ಅನ್ಯದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ತೋರಿ ಆರಾಧಿಸುವವರೂ ಕೂಡ ನನ್ನನ್ನೇ  
ಆರಾಧಿಸುವರು, ಆದರೆ ಕ್ರಮತಃಪ್ಪಿ ಆರಾಧಿಸುವರು.” ಎಂಬುದೂ “ಯಾರು ಶ್ರದ್ಧೆ  
ಯಿಂದ ನನ್ನ ಶರೀರಗಳಾದ ಅನ್ಯದೇವತೆಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಆರಾಧಿಸಲಿ  
ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವರೋ, ಅವರಿಗೆ ನಿಶ್ಚಲವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನು ಟುಮಾಡುವನೂ ನಾನೇ,  
ಅ ಭಕ್ತರು ಕೋರಿದ ಅರ್ಪಣೆಗಳನ್ನು ಆ ದೇವತೆಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಕೊಡು  
ವವನೂ ನಾನೇ” ಎಂಬುದೂ, ಈ ಶ್ಲೋಕಗಳ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಆದುದರಿಂದ  
ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥದ ಆವ್ಯವಸ್ಥತೆಯೇನೂ ಇದರಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದಿಲ್ಲವು.

ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ವಿಧಿಸಿರುವದ, ಅಭಿಚಾರಾದಿಗಳು ಶಾಸ್ತ್ರ

ಪ್ರರೋಚನಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಪ್ರಸತ್ತಿ

ಪ್ರರೋಚನಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ಎಂಬ ವಾದದ ನಿರಾಸವು.

ಮೊದಲು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವನ್ನು “ಅನಾಲಮ್” ಎಂದಾರಂಭಿಸಿ “ನಿನ್ನಿತ್ತು  
ನಿಂದಿತ್ತದು” ಎನ್ನುವವರೆಗೂ ಅನುವಾದಮಾಡಿ “ಇದುವುಮ್ ಅತ್ಯಂತಾನು  
ಪಪನ್ನಂ” ಎಂದಾರಂಭಿಸಿ ಖಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅನಾಲಮ್- ಹಿಂದಿನ ಐಕಾಂ  
ತ್ಯಪಕ್ಷರೂಪ ಸ್ವರೂಪ ವಿರುದ್ಧ ತ್ವಷ್ಟಿವೇಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೂ, ಅಭಿಚಾರಾ  
ದಿಗಳೆ ವಿಧಿತ್ತ ಕಟ್ಟಿಳ್ಳಿಯಿಲೆ - ತನಗೆ ಶತ್ರುವಾಗಿರುವವರನ್ನು ವಧಿಸುವದ  
ಕ್ಕಾಗಿ, ವೇದದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಿರುವ ಯೋಗಾದಿಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರರೋಚ  
ನಾದಿಗಳಿಲ್ - ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವ, ಅಭಿ

ಉಪಾಸನಾದಿಗಳಿಗೆ ವಿಧಿತ್ತದತ್ತನೈಯನ್ನೋ? ಮುಮುಕ್ಷು ವುಕ್ಕು ಪ್ರಾಪ್ಯ ಪ್ರಾಪಕಜ್ಞಃ ಏಕನಾಗ್ಯಯಾಲೇ ಪ್ರಾಪ್ಯಾನುರೂಪಮಾಗ ಉಪಾಯಮ್ ಸರ್ವೇಶ್ವರಃ ಜರುವನುಮೇ; ಆಗ್ಯಯಾಲನ್ನೋ, (೧) “ಅಥ ಪಾತಕ ಭೀತಸ್ತ್ವಂ ಸರ್ವಭಾವೇನ ಭಾರತ | ವಿಮುಕ್ತಾನ್ಯ ಸಮಾರಂಭೋ ನಾರಾಯಣ ಪರೋಚನ” || ಎನ್ನು ಧರ್ಮದೇವತೈರ್ತ ಪುತ್ರನುಕ್ಕು ಉಪಾಸನಾದಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ಯ ವಿರೋಧಿಗಳೆನ್ನು ನಿನ್ನೆತ್ತು ನಿನ್ನಿ ತ್ತದನ್ನಿಲ್, ಅದುವುಮ್ ಅತ್ಯಂತಾನುಪಪನ್ನಮ್ ;

ಸಂಧಿಯಾಲೇ - ನಿಶ್ಚಯ ಸಜ್ಜಲ್ಪಮೂಲಕ, ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷತ್ತಿಲೇ - ಪ್ರಪ ನ್ನಾಧಿಕಾರಿಯಾಗುವ ವಿಶೇಷವಲ್ಲಿ, ಉಪಾಸನಾದಿಗಳನ್ನು, ವಿಧಿತ್ತ ದತ್ತನೈ ಯನ್ನೋ - ವಿಧಿಸಿರುತ್ತದೆ ಇಷ್ಟುನಾತ್ರವಲ್ಲವೋ? ಮುಮುಕ್ಷುವುಕ್ಕು- ವೋಕ್ತೃರ್ಭಿಗೇ, ಪ್ರಾಪ್ಯಪ್ರಾಪಕಜ್ಞಃ - ಉಪೇಯೋಪಾಯಗಳಿರಡೂ, ಏಕ ಮಾಗ್ಯಯಾಲೇ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನೊಬ್ಬನೆಯಾಗಿರುವದರಿಂದ, ಪ್ರಾಪ್ಯನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ, ಅನುರೂಪಮಾಗ - ಯೋಗ್ಯವಾದ, ಉಪಾಯವು, ಸರ್ವೇ ಶ್ವರಃ ಜರುವನುಮೇ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನೊಬ್ಬನೇ; ಆಗ್ಯಯಾಲನ್ನೋ - ಅದು ದರಿಂದಲ್ಲವೋ, “ಅಥ - ಹಾಗೆ ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ತ್ವಂ - ನೀನು, ಪಾತಕಭೀತಃ - ಪಾಪಭೀತನಾಗಿ, ಉಪಾಸನಾದಿಗಳಿಂದ ಪಾತಕವು ತೊಲಗದೆ ಅದರಿಂದ ಪಾಪ ಭೀತನಾಗಿ ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು, ಹೇ ಭಾರತ - ಓ ಧರ್ಮರಾಜನೇ, ವಿಮು ಕ್ತಾನ್ಯಸಮಾರಂಭಃ - ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟ ಮಿಕ್ಕ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಕಲಾಪವುಳ್ಳವ ನಾಗಿ, ಸರ್ವಭಾವೇನ - ಸಮಸ್ತ ಭಾವನೆಯಿಂದಲೂ ಎಂದರೆ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಪಾಪಕ, ತಂದೆ ತಾಯಿ ಬಂಧು ಬಳಗ ಮುಂತಾದ ಭಾವನೆಗಳಿಂದಲೂ, “ಪಿತಾ ತ್ವಂ ಮಾತಾತ್ವಂ ದಯಿತ ತನಯಸ್ತ್ವಂ” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಸರ್ವ ಭಾವನೆಗಳಿಂದಲೂ, ನಾರಾಯಣ ಪರೋಚನ - ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣ ನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವನಾಗು” ಎನ್ನು - ಎಂಬದಾಗಿ, ಧರ್ಮದೇವತೆಯು, ತ್ವ ಪುತ್ರನುಕ್ಕು - ತನ್ನ ಮಗನಾದ ಧರ್ಮರಾಯನಿಗೆ, ಉಪಾಸನಾದಿಗಳಿಗೆ - ಉಪಾಸನೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು, ಪ್ರಾಪ್ಯ ವಿರೋಧಿಗಳೆನ್ನು ನಿನ್ನೆತ್ತು - ಪರಮಾತ್ಮ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ವಿರೋಧವಾದವುಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ನಿಂದಿತ್ತದು - ಉಪಾ ಸನವನ್ನು ದೂಷಿಸಿದುದು ಎಂದರೆ ಉಪಾಸನವು ಎಂದಿಗೂ ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಹೇತುವಾಗಲಾರದೆಂದು ದೂಷಿಸಿರುತ್ತದೆ, ಎನ್ನಿಲ್ - ಎಂದು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವನ್ನು

ತುಮರೆ, ಇದುವುಮ್ ಅತ್ಯಂತಾನುಪಪನ್ನಮ್ - ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಕೂಡ ತುಂಬಾ ಅಸಮಂಜಸವಾದುದು, ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಾಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂದರೆ ನೇದ ಗಳಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಪಕ್ಷವಿರತನಕ್ಕಾಗಿ ಯಾಗಗಳು ವಿಹಿತಗಳಾಗಿವೆ ಇಂತಹ ಯಾಗ ಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಶತ್ರುವು ಆ ಯಾಗದ ಫಲವಿಂಪ ಸಾಯುವನು ಇದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಿದ್ದವು ಇಂತಹ ಯಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ನಿಕುಂಭಳಾ ಯಾಗವನ್ನು ಇಂದ್ರಜಿತ್ತು ಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದನು ಈ ಮಾರ್ಗ ಹೋಮವನ್ನು ವಿಭೀಷಣನು ತಿಳಿದು, ಈ ಯಾಗಕ್ಕೆ ವಿಘ್ನವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿಸಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಂದ ಹತವಾಗುವಹಾಗೆ ಮಾಡಿದನು. ಯಾವುವಾವರೂ ಒಂದು ವ್ಯಾಧಿಗೆ ಔಷಧ ಕೊಡುವವರಿಂದ ವ್ಯಾಧಿಯು ಗುಣವಾದರೆ ಆಮಾರ್ಗವದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಅಭಿಚಾರಾದಿಗಳೂ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತವೆ ಆದರೆ ಹೀಗೆ ಯಾಗಗಳ ಮೂಲಕ ಶತ್ರುವನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವದು ಕ್ಷತ್ರಿಯನ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೂ ಪರಾಕ್ರಮಕ್ಕೂ ಕುಂಟಕವಾಗಿ ನಿವಿತ್ತವು. ಹಾಗೆಯೇ ಅಸಮರ್ಥನಾಗಿ ಪರಾಧೀನನಾಗಿ ಅಕಿಂಚನನಾಗಿರುವ ಈ ಪ್ರಸನ್ನನು ತನ್ನನ್ನು ಸಮರ್ಥನನ್ನಾಗಿಮಾಡಿ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿಮಾಡಿ ಸಕಿಂಚನನಾಗಿಮಾಡಿ ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡು ಉಪಾಸನದ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾಪ್ಯವನ್ನು ಬಲಾತ್ಕರಿಸಿ ನೇರುವನೆಂಬುದು ಸ್ವರೂಪ ವಿರುದ್ಧವೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು; ಹಾಗಾದರೆ ಉಪಾಸನವನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸುವುದು ಏತಕ್ಕಿಂದರೆ, ಪ್ರಸತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು ವಸ್ತುತಃ ಅದು ಸ್ವರೂಪ ವಿರುದ್ಧವಾದುದಾಗಿ ಗುರುಪಾಯವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಅವಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರಸತ್ತಿಯು ಲಘುವಾಗಿರುವದರಿಂದ, ಇದರಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವು ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಯು ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸಮರ್ಥನೆ ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ವಿಷ್ಣುಧರ್ಮಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆ ಶ್ಲೋಕಾಭಿಪ್ರಾಯವು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಯು ಅಭಿಪ್ರಾಯಾನುಗುಣವಾಗಿ ಹೇಗಿಂದರೆ. ಪಾತಕಭೀತಃ ಎಂದಿರುವದರಿಂದ ಉಪಾಸನಾದಿಗಳನುಷ್ಠಾನವಿಂದ ಪಾತಕವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಭೀತನಾಗಿರುವನಾಗಿ, ಆದರಿಂದಲೇ ವಿನುಕ್ತಾನ್ಯ ಸಮಾರಂಭಃ - ಈ ಉಪಸನಾದಿ ಸಕಲ ಕಾರ್ಯ ಕಲಾಸಗಳಿಂದಲೂ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ನಾರಾಯಣ ಪರೋಭವ - ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನನ್ನೇ ಪ್ರಾಪಕನನ್ನಾಗಿಮಾಡಿ ಪ್ರಾಪ್ಯನನ್ನಾಗಿಮಾಡಿ ಆಶ್ರಯಿಸು; ಎಂಬುದು ಆದುದರಿಂದ ಉಪಾಸನೆಯೂ ಅಭಿಚಾರಾದಿಗಳಹಾಗೆ ಸ್ವರೂಪ ವಿರುದ್ಧವು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಇವನ್ನು ನಾಲ್ಕು ವಿಧವಾಗಿ ವಿಕಲ್ಪಿಸಿ ಖಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ:-



ಎಜ್ಜಿನೇ ಎನ್ನಿಲ್ :- (೧) ಅಭಿಚಾರಾದಿಗಳ ಫಲವಿಶೇಷ ಮಾಡಿ ಯಾಗವಿರಿ ಅನರ್ಥ ಹೇತುಕ್ಕಳಾಯಿ ೨೩೩ ; ಇಜ್ಜಿ ಫಲಂ ನೋಕ್ಷ ಮಾನ ಪಡಿಯಾಲೇ ಅಮ್ಮುಖತ್ತಲ್ ಅನರ್ಥ ಪ್ರಸಜ್ಜಿ ಮಿಲ್ಲೈ. (೨) ಏಕಾಧಿಕಾರಿ ವಿಷಯತ್ತಿಲೇ ಏಕಫಲತ್ತುಕ್ಕು ಗುರು ವಾಯಿರುಪ್ಪದೊನ್ನೈ ಉಸಾಯನಾಗ ಕ್ಕಾಟ್ಟಿಲಘುವಾಯಿರುಪ್ಪದೊನ್ನಿಲೇ ರುಚಿಯೈ

ಅಭಿಚಾರಾದಿಗಳ ಹಾಗೆ ಸ್ವರೂಪ ವಿರುದ್ಧವೆಂಬದು, ಅಭಿಚಾರವು ಅನರ್ಥ ಫಲ ಸಾಧಕವಾಗಿರುವಹಾಗೆ ಈ ಉಪಾಸನವೂ ಅನರ್ಥಫಲವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವದ ರಿಂದ ಸ್ವರೂಪವಿರುದ್ಧವೇ ? ೨ ಭಕ್ತಿ ವಿಧಿಯು, ಪ್ರಪತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸ ಹುಟ್ಟಿ ಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಎಂದರೆ, ಭಕ್ತಿನಿರ್ಮಲವು ಸಾಧನವೇ ಅಲ್ಲದೆ ವೃಥಾಯಾಸ ಜನಕ ವಾಗಿ ಸ್ವರೂಪವಿರುದ್ಧವೇ ? ೩ ಪ್ರಾಸ್ಯನಿಗೆ ಅನುರೂಪವಾದ ಉಪಾಯವಲ್ಲ ದಿರುವದರಿಂದ ಸ್ವರೂಪ ವಿರುದ್ಧವೇ ? ೪. ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ನಿಂದಿತವಾಗಿ ಸ್ವರೂಪ ವಿರುದ್ಧವೇ ? ಪ್ರಥಮತಃ ನೊದಲನೆಯ ವಿಕಲ್ಪವನ್ನು ಬಿಡಿಸುತ್ತಾರೆ

ಎಜ್ಜಿನೇ ಎನ್ನಿಲ್ - ಹೇಗೆಂದರೆ, ಅಭಿಚಾರಾದಿಗಳ - ಶತ್ರುಕೋಲಿ ನೊದಲುವದವುಗಳ, ಅಡಿಯಾಗವಿರಿ - ಮೂಲಕವಾಗಿ ತಾನೇ, ಅನರ್ಥಹೇತು ಕ್ಕಳಾಯಿ ೨೩೩ - ಅನರ್ಥಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದುದಾಯಿತು, ಇಜ್ಜಿ - ಈ ಸಂದ ಭಗದಲ್ಲದರೋ, ನೋಕ್ಷಮಾನಪಡಿಯಾಲೇ-ನೋಕ್ಷವಾದುದರಿಂದ, ಅಮ್ಮು ಖತ್ತಲ್ - ಆ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ಅನರ್ಥ ಪ್ರಸಜ್ಜಿಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿಲ್ಲವು ಅಭಿಚಾ ರಾದಿಗಳು ಕೊಲೆಯಾದ ದುಷ್ಟಫಲಗಳಿಗೆ ಹೇತುಗಳು, ಅದುವರಿಂದ ಸ್ವರೂಪ ವಿರುದ್ಧಗಳೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡರೂ ಹೇಳಬಹುದು. ಉಪಾಸನವು ಅನರ್ಥವ ನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವದಿಲ್ಲವು. ನೋಕ್ಷಫಲದಾಯಕವೆಂದು ಪ್ರಮಾಣಪ್ರಸಿದ್ಧವು ಹೀಗೆ ಅನರ್ಥಫಲವನ್ನು ಭಕ್ತ್ಯುಪಾಯವು ಕೊಡದೇ ಇರುವದರಿಂದ ಸ್ವರೂಪ ವಿರುದ್ಧವು ಹೇಗಾದೀತು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

೨. ಮುಂದೆ ಎರಡನೆಯ ವಿಕಲ್ಪವನ್ನು ಬಿಡಿಸುತ್ತಾರೆ :- ಪ್ರಪತ್ತಿ ಯಲ್ಲಿ ಅಭಿರುಚಿಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ವರ್ತುಲ ಮಾರ್ಗವು ಅದು ಉಪಾ ಯವೇ ಅಲ್ಲವು, ವೃಥಾಯಾಸವಾದುದು, ಅದುವರಿಂದ ಸ್ವರೂಪ ವಿರುದ್ಧ ವೆಂಬ ವಾದವನ್ನು ಬಿಡಿಸುತ್ತಾರೆ :- ಏಕಾಧಿಕಾರಿ ವಿಷಯತ್ತಿಲೇ - ಒಬ್ಬ ಏಕಾಧಿಕಾರಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಏಕಫಲತ್ತುಕ್ಕು - ಒಂದೇ ಫಲವಾದ ನೋಕ್ಷ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ, ಗುರುವಾಯಿರುಪ್ಪದೊನ್ನೈ ಉಸಾಯನಾಗಕ್ಕಾಟ್ಟಿ - ಕಷ್ಟ

ಪಿರಪ್ಪಿಕ್ಕಿರದೆನ್ನೆ ವಿವಕ್ಷಿತ ವಿಪರೀತಮ್. ಅಜ್ಞತ್ತಿಲೇ ಅಜ್ಞಫಲ ನಿರ್ದೇಶನಾಯ್ ಸ್ತುತಿಮಾತ್ರ ಮಾಯಿರೇ ಅಪೋದು ಫಲಿಪ್ಪದು ?

ತರವಾಗಿರುವದೊಂದನ್ನು ಉಪಾಯವೆಂದು ತೋರಿಸಿ, ಲಘುಮಾಯಿರುಪ್ಪ ದೊನ್ರಿಲೇ - ಸುಲಭವಾಗಿರುವ ಇನ್ನೊಂದು ಉಪಾಯದಲ್ಲಿ, ರುಚಿಯೈ - ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನೂ, ಪಿರಪ್ಪಿಕ್ಕಿರದು ಎನ್ನೆ-ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತದೆಂಬುದು, ವಿವಕ್ಷಿತ ವಿಪ ರೀತಮ್ - ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆನೆ ಪ್ರತ್ಯುತ ವಿರುದ್ಧವಾದುದನ್ನೇ ಉಪಪಾದಿಸುವಂತಾದ್ದಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು. ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ:- ಪವತ್ತಿ, ಭಕ್ತಿ ಉಪಾಯಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದನಂತರ, ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಲಘು ಪಾಯವಾಗಿ ಭಕ್ತಿಯ ಗುರೂಪಾಯವಾದರೆ ಲಘುಪಾಯವನ್ನೇ ಮೋಕ್ಷಾಧಿ ಕಾರಿಯು ಸ್ವತಃ ಅವಲಂಬಿಸುವನು ಗುರೂಪಾಯವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಲಘು ಪಾಯವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರರೋಚನೆ ಏತಕ್ಕೆ ? ಲಘುಪಾಯಕ್ಕೂ ಗುರೂಪಾಯಕ್ಕೂ ಒಂದೇ ಫಲವಾದರೆ ಗುರೂಪಾಯದ ಮೂಲಕ ಪ್ರರೋಚ ನೆಯು ಲಘುಪಾಯಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗಿರುವಿಲ್ಲವು. ಇನ್ನೂ ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಲಘುಪಾಯವೂ ನಿಷ್ಕರ್ಷೆಯಿಲ್ಲದ ಉಪಾಯವಾಗಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ, ತನ್ಮೂಲಕ ಪ್ರರೋಚನವಿಂದ ಇನ್ನೂ ಗುರೂಪಾಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಬಹುದೇ ವಿನಃ ಗುರೂಪಾಯಕ್ಕೆ ಎಂದಿಗೂ ಪ್ರರೋಚನ ಭಾವವೂ ಕೂಡುವದೇ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು ಅದುವರಿಂದ ಲಘುಪಾಯವು ಗುರೂಪಾಯ ಪ್ರರೋಚನಾರ್ಥವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಬಹುದೇ ವಿನಃ, ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಗಳು ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ಗುರೂಪಾಯವು ಲಘುಪಾಯ ಪ್ರರೋಚನಾರ್ಥವಾಗಿ ಎಂದಿಗೂ ಆಗ ಲಾರದು. ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ವಿವಕ್ಷಿತವಿಪರೀತಂ ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವೂ ಅಲ್ಲವೆ ಅಭಿಚಾರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಫಲವಿರುವದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರರೋಚನ ವೆಂದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವು ಉಂಟಾಗಬಹುದು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸ ಹೆಚ್ಚುವದಕ್ಕೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ದೃಷ್ಟ ಫಲವೇನೂ ಇಲ್ಲವಲ್ಲಾ ಎಂಬುದೂ ತೋರಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಇನ್ನೂ ವಿವಕ್ಷಿತ ವಿಪರೀತವು ಹೇಗೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ವಿಧವಾಗಿಯೂ ಅಜ್ಞತ್ತಿಲೇ ಎಂಬ ಮಾಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದಲೂ ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಜ್ಞತ್ತಿಲೇ - ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯ ಒಂದು ಅಜ್ಞದಲ್ಲಿ, ಅಜ್ಞ ಫಲ ನಿರ್ದೇಶನಾಯ್ - ಅಜ್ಞಯ ಫಲ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟು ಆಗ ಸ್ತುತಿಮಾತ್ರ ಮಾಯಿರೇ - ಅಜ್ಞದ ಮಾತಾತ್ಮ್ಯಯನ್ನು ಹೇಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಮಾತ್ರವೇ ವಿನಃ

(೨) ಪ್ರಾಪ್ಯತುಕ್ತಿನ್ನದು ಅನುರೂಪಮೆನ್ನುವಿಡಮ್ ಶಾಸ್ತ್ರೇಕ  
ವೇದ್ಯ ಮಾಗೈಯಾಲೇ ಯುಕ್ತಿ ಮಾತ್ರತ್ತಾಲೇ ಪ್ರಾಪ್ಯವಿರೋ  
ಧಮ್ ಶೋಲ್ಲವೊಣ್ಣಾದು. ಆಗಮ ಸಿದ್ಧಜ್ಞಳಿಲೊನ್ನೈ ವಿರುದ್ಧ ತರ್ಕ  
ಜ್ಞಳಾಲೇ ಬಾಧಿಕ್ತಿಲ್ ತುಲ್ಯ ನ್ಯಾಯತ್ತಾಲೇ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಳಮ್  
ಪ್ರಸತ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಮ್ ಪ್ರಮಾಣಮುನ್ರಿಕ್ಕೇ ಯೊಳಿಯುಮ್.

ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಫಲವಾಯಕವಲ್ಲವೆಂಬವಾಗಿ ಅಲ್ಲವೇ, ಅಪ್ಪೋದು ಫಲಿ  
ಪ್ಪದು - ಆಗಲೂ ಸಂಭವಿಸುವದು? ಇದರರ್ಥವೇನೆಂದರೆ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ  
ಪ್ರಸತ್ತಿಯು ಅಬ್ಬವು, ಉಪಾಸನವು ಅಬ್ಬಿಯು; ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಗ  
ಳ್ಳ ಅಬ್ಬದ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವವಕ್ಕಾಗಿ ಅಬ್ಬಿಗೆ ಯಾವ ಫಲವೋ,  
ಆ ಫಲವೇ ಅಬ್ಬಕ್ಕೂ ಹೇಳಿರುವದುಂಟು. ಇದರಿಂದ ಅಬ್ಬಿಯ ಫಲವನ್ನೇ  
ಅಜ್ಞವೂ ಬಾಧಿಸಿಕೊತ್ತುವೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯವಲ್ಲವು. ಆ ಅಬ್ಬದ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯರೂಪ  
ಸ್ತುತಿಯಿಂದ, ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಹಾಗಲ್ಲದೆ ಆ ಅಜ್ಞವೂ ಅಬ್ಬಿಗೆ ಫಲವನ್ನೇ  
ಕೊಡುವವಾದರೆ ಅಜ್ಞೆಯನ್ನು ಯಾರೂ ಅವಲಂಬಿಸದೆ ಆ ಶಾಸ್ತ್ರದ ನೈರರ್ಥ  
ಕವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಸತ್ತಿಯು ಅಜ್ಞವಾಗಿ, ಉಪಾಸನೆಯು  
ಅಜ್ಞೆಯಾಗಿ ಇರುವದರಿಂದ ಎರಡಕ್ಕೂ ವೋಕ್ಷಪ್ರಾಪಕತ್ವವೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ,  
ಮೇಲಿನ ನ್ಯಾಯದ ಪ್ರಕಾರ ಅಬ್ಬವಾದ ಪ್ರಸತ್ತಿಗೆ ಸ್ತುತಿಯಾದವಾದ ಪ್ರರೋಚ  
ನವೂ, ಭಕ್ತಿಯೇ ವೋಕ್ಷದಾಯಕವೆಂದೂ ಏರ್ಪಡುವದರಿಂದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ವಿವ  
ಕ್ಷಿತಕ್ಕೆ ವಿಸರೀತವೆಂಬ ಭಾವವು ಆ ಮುನುಷ್ಕಾರ್ಪ್ಪಕರಣ ಮಹಂ  
ಪ್ರಸದ್ಯೇ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಅಬ್ಬಸ್ತುತಿಯಾಗಿ ಅರ್ಥವಾದವಾಗಿ ಏರ್ಪಡುವವ  
ರಿಂದ ಪ್ರಸತ್ತಿಗೆ ಅನುಪಾಯವು ಏರ್ಪಡುತ್ತದೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು

೩. ಮುಂಜೆ ಮೂರನೆಯ ವಿಕಲ್ಪವಾದ ಪ್ರಾಪ್ಯಕ್ಕೆ ಅನುರೂಪವಾದುದು  
ಭಕ್ತ್ಯುಪಾಯವು ಅಲ್ಲವು, ಆದುದರಿಂದ ಅದು ಸ್ವರೂಪ ವಿರುದ್ಧವೆಂಬ ಸಕ್ಷವನ್ನು  
ಖಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ, ಪ್ರಾಪ್ಯತುಕ್ತ್ಯು-ಸರ್ವೇಶ್ವರನನ್ನು ಹೊಂದುವದಕ್ಕೆ, ಇನ್ನದು  
ಅನುರೂಪಮೆನ್ನುವಿಡಮ್ - ಇದೀಗ ಅನುರೂಪವಾದ ಉಪಾಯವು ಎಂದು  
ತಿಳಿಯುವ ಸಂದರ್ಭವು, ಶಾಸ್ತ್ರವೇದ್ಯಮಾಗೈಯಾಲೇ - ಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದಲೇ  
ತಿಳಿಯತಕ್ಕದಾದುದರಿಂದ, ಯುಕ್ತಿಮಾತ್ರತ್ತಾಲೇ - ಬರೀ ಯುಕ್ತಿ ನ್ಯಾಯ  
ದಿಂದ, ಪ್ರಾಪ್ಯವಿರೋಧವೆಂದು, ಶೋಲ್ಲವೊಣ್ಣಾದು - ಹೇಳಲಾಗುವದಿಲ್ಲವು,  
ಆಗಮ ಸಿದ್ಧಜ್ಞಳಿಲ್ - ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಿರುವದರಲ್ಲಿ, ಒನ್ನೈ - ಒಂದನ್ನು,

ವಿರುದ್ಧವಾದ ತರ್ಕಗಳಿಂದ ಬಾಧಿಸಿದರೆ, ತುಲ್ಯನ್ಯಾಯತ್ತಾಲೇ - ಅದಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾಚಕಾದಗಳಿಂದಲೇ, ಸರ್ವ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೂ ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಸತ್ತಿಶಾಸ್ತ್ರವೂ ಕೂಡ, ಪ್ರಮಾಣವು ನಿಶ್ಚಯ - ಪ್ರಮಾಣವಲ್ಲದೇನೇ ಒಳಿಯುಮ್-ಹೋಗಬಹುದು ಒಂದು ಉಪಾಯವು ಅನುರೂಪವೇ ಅಲ್ಲವೇ ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರವೇ ಪ್ರಮಾಣವು. ಬರೀ ವಾದವಿಂದ, “ತರ್ಮಾಪ್ರತಿಷ್ಠಾನಾದಪಿ ಎಂಬ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ, ಉಪಯೋಗವಿಲ್ಲವು, ಶಾಸ್ತ್ರವೀಗಪ್ರಮಾಣವು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಭಕ್ತ್ಯುಪಾಯವು ಪ್ರಾಪ್ಯಕ್ಕೆ ಅನುರೂಪವಾದುದಲ್ಲವು ಎಂಬ ವಾದವು ಸರಿಯಾದುದಲ್ಲವು, ಶಾಸ್ತ್ರವು ಭಕ್ತ್ಯುಪಾಯವನ್ನು “ತಮೇವಂ ವಿದ್ವಾನಮೃತ ಇಹ ಭವತಿ, ನಾನ್ಯಸಂಧಾ ವಿದ್ಯತೇ ಅಯುಃಸಾಯಿ” ಎಂಬುದರಿಂದ ಅನುರೂಪವಾದ ಉಪಾಯವೆಂದೇ ಹೇಳುತ್ತಿರುವಾಗ, ವಾದದಿಂದ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ದೂರೀಕೃತ ಮಾಡಿದರೆ ಹಾಗೆಯೇ ಎಲ್ಲ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲೂ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ಬಾಧಿಸಿ ಬಿಡಬಹುದು. ಪ್ರಾಪ್ಯನೂ ಪ್ರಾಪಕನೂ ಸರೇಶ್ವರನೇ ಆಗಿರುವಾಗ ಅನುರೂಪವಲ್ಲದ ಭಕ್ತ್ಯುಪಾಯವೆಂಬ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ಬೇರೆ ಏತಕ್ಕೆ ? ಅನಾವಶ್ಯಕವಲ್ಲವೋ ? ಇತ್ಯಾದಿ ವಾದಗಳ ಮೂಲಕ ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ವಿಹಿತವಾದ ಈ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವನ್ನು ಬಾಧಿಸಿದರೆ, ಪ್ರಸತ್ತಿಯ ವಿಷಯವಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಆ ವಾದವನ್ನೇ ತಂದು ಅದನ್ನೂ ಕೂಡ ಬಾಧಿಸಿ ಬಿಡಬಹುದು ಎಂಬ ಭಾವವು ಪ್ರಸತ್ತಿಯು ಮಾತ್ರ ಅನುರೂಪವು ಭಕ್ತ್ಯುಪಾಯವಲ್ಲವು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಪ್ರಮಾಣವೆಲ್ಲವುತ್ಪದಿ” ಹಾಗೆ ಲಘೂಪಾಯವಾದ ಪ್ರಸತ್ತಿಯೇ ಅನುರೂಪವಾದರೆ, ಭಕ್ತ್ಯುಪಾಯವೂ ಗುರೂಪಾಯವಾಗಿ ಕೈಮುತಿಕ ನ್ಯಾಯದಿಂದ ಅನುರೂಪವಾದುದೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಕಾರಣವಿಂದಲೂ ಸ್ವರೂಪ ವಿರೋಧವೆಂದು ವಾದಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

೪ ನಾಲ್ಕನೆಯ ವಿಕಲ್ಪವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರನಿಂದಿತವೆಂಬುದನ್ನು ಖಂಡಿಸುತ್ತಾರ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗವು ವಿಧೇಯವಾಗಿದೆಯೇ ವಿಚಾರ, ನಿಂದಿತವಾಗಿಲ್ಲವು. ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಉಪಾಸನವೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನನ್ನು ಹೊಂದುವ ನಿಶ್ಚಯ ಉಪಾಯವೆಂದು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು ಉದ್ದೇಶಿಸಿರುತ್ತವೆ. ಸ್ವರೂಪ ವಿರೋಧ ವಾದವುಗಳನ್ನು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತವೆಯೇ ? ಅವುಗಳಹಾಗೆ ಸ್ವರೂಪ ವಿರುದ್ಧಗಳಾದರೆ ಅವುಗಳ ಸರಿಯಾದ ಅರ್ಥಗ್ರಹಣಕ್ಕಾಗಿ, ಶ್ರೀ ಬಾದರಾಯಣರು ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರೇ ? ಹಾಗೆ ನಿರರ್ಥಕ ವಿಷಯಗಳಾದರೆ, ನಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕಾಸಕರು ಆ ಸೂತ್ರಾರ್ಥಗಳ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರೀ

೪. “ಅಥ ಪಾತಕ ಭೀತಸ್ತ್ವಮ್” ಎಜ್ಜಿರ ವಿಡತ್ತಿಲುಮ್,  
“ಪಾತಕ” ಶಬ್ದತ್ತಾಲಿ ಉಪಾಸನಾದಿಗಳ್ಳಿ ನಿಂದಿಕ್ಕಿರದೆನ್ನೆಕ್ಕುಮ್

ಭಾಷ್ಯವನ್ನನುಗ್ರಹಿಸುವರೇ? ಸ್ವರೂಪವಿರುವುದಾದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಕಪಿಲಮೂರ್ತಿಯು ತನ್ನ ತಾಯಿ ಯಾದ ದೇವಕೂತಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಿದ್ದರೇ? ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಭಗವಾನ್ ರವರು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಅವನ್ನೇ ಬೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರೇ? ಶ್ರೀ ಭೀಷ್ಮರು ಯುಧಿಷ್ಠಿರನಿಗೆ ಅವನ್ನೇ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಿದ್ದರೇ? ಆದುದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗವನ್ನು ಉಪಾಯವೆಂದು ವಿಧಿಸಿದಿಯೇವಿನಾ ನಿಂದಿಸಲಿಲ್ಲವು. ಅಥಪಾತಕ ಭೀತಸ್ತ್ವಮ್ ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಿಂದಿಸಿದೆಯಲ್ಲಾ ಎಂದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಉಪಾಸನೆಯ ನಿಂದಿತವಲ್ಲವು; ಆದರೆ ಸರಿಯಾದರ್ಥವನ್ನು ನೀವುಗಳು ಗ್ರಹಿಸಿಲ್ಲವೆಂದು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಅಥ ಪಾತಕ ಭೀತಸ್ತ್ವಮ್, ಎಜ್ಜಿರ ವಿಡತ್ತಿಲುಮ್ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೂ, ಪಾತಕ ಶಬ್ದದಿಂದ ಉಪಾಸನಾದಿಗಳನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರವು, ನಿಂದಿಕ್ಕಿರದೆನ್ನೆಕ್ಕುಮ್ - ನಿಂದಿಸುತ್ತದೆಂಬುದಕ್ಕೂ, ಪ್ರಮಾಣಮಿಟ್ಟಿ - ಪ್ರಮಾಣವಿಲ್ಲವು ಹಾಗಾದರೆ ಈ ವಿಷ್ಣುಧರ್ಮಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಪ್ರಾಯವೇನೆಂದರೆ:—“ಧ್ಯಾಯಾತ” “ನಿದಿಧ್ಯಾಸಿತವ್ಯಃ”, “ತಜ್ಜಲಾಃ ಇತಿ ಶಾಂತ ಉಪಾಸಿತ” “ಧ್ಯೇಯೋ ನಾರಾಯಣ ಸ್ವದಾ” “ಹರಿರೇಕ ಸ್ವದಾಧ್ಯೇಯಃ” “ಸ್ಮರತ್ಯ ಸ್ತತತಂ ವಿಷ್ಣುಃ” “ಮನ್ಮನಾಭವ ಮದ್ಭಕ್ತೋ” “ವಿನಿಷ್ಕನ್ತ ಸಮಾಧಿಸ್ತು ಮುಕ್ತಿಂ ತತ್ರೈವ ಜನ್ಮನಿ | ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಯೋಗೀ ಯೋಗಾಗ್ನಿ ದಗ್ಧಕರ್ಮಚಯೋಚಿರಾತ್”, ||

(ವಿ ಪು ೬ ೭. ೩೫), ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಭಕ್ತುಪಾಯವು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಪರಮಪ್ರಿಯವಾದ ಉಪಾಯವೆಂದು ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿ ಪುರಾಣೇತಿ ಹಾಸಗಳಿಲ್ಲಾ ಉದ್ಘೋಷಿಸುತ್ತವೆ. ಇಂತಹ ಉಪಾಯವನ್ನು ಧರ್ಮದೇವತೆಯು ತನ್ನ ಪುತ್ರನಾದ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನಿಗೆ ನಿಂದಿಸಿ ಪಾತಕಕ್ಕೆ ಸಮಾನವೆಂದು ಹೇಳುವ ವಾದವು ಶುದ್ಧ ಅವೈದಿಕವಾದುವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಹಾಗಾದರೆ ಅಶ್ಲೋಕಾರ್ಥವೆನು ಎಂದರೆ, “ಹಾಗಾದರೆ, ತ್ವಂ - ನೀನು, ಪಾತಕ ಭೀತಶ್ಚೇತ್ - ಅನಾದಿ ಕಾಲದಿಂದ ಸಂಚಿತ ಪಾಪಗಳ ಅನಾತ್ಮದಿಂದ ಭಕ್ತುಪಾಯವು ಕೊನೆಗಾಣಿಸುತ್ತದೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂದು ಭಯಪಟ್ಟವನಾದರೆ, ವಿನಮ್ರ ಕ್ರಾನ್ಯ ಸಮಾರಂಭಃ - ಅಂತಹ ಪಾತಕಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಆದರೆ ಬಹು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾದ ಕೃಚ್ರ, ಚಂದ್ರಾಯಣ, ಕೂಶ್ಮಾಂಡ, ಮೈಶ್ವ

ಪ್ರಮಾಣಮಿಲ್ಲಿ. ಆಗೈಯಾಲ್ ಮುಮುಕ್ಷುವುಕ್ಕು ವಿಹಿತಜ್ಞಳಾಗೈ  
ಯಾಲೇ ಭಕ್ತಿಪ್ರಪತ್ತಿಗಳೆಡುಣ್ಣುಮ್ ಯಥಾಧಿಕಾರಂ ಪರಿಗ್ರಹ್ಯಜ್ಞಳ್.

ನರ, ವ್ರಾತಪತಿ, ಸವಿತ್ರೇಷಿ, ಶ್ರವ್ಯದ್ಗ್ನಿಷ್ಠೇಮ ಮೊದಲಾದ ಇತರ ಕರ್ಮ  
ಸಮಾರಂಭಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ತ್ಯಜಿಸುವವನಾಗಿ, ಸರ್ವಭಾವೇನ “ಪಿತೃತ್ವಂ” ಇತ್ಯಾ  
ದಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಸಮಸ್ತ ಭಾವನೆಯೆಲ್ಲಾ, ನಾರಾಯಣ ಪರೋಭವ- ಶ್ರೀ  
ಮನ್ನಾರಾಯಣನಲ್ಲಿ ಶರಣ-ಗತಿಯನ್ನು ಮಾಡು” ಎಂಬುದಾಗಿ ಸಮಂವಸ  
ವಾಗ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥವು. ಇದುವರಿಂದ ಭಕ್ತ್ಯುಪಾಯವು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವು ಎಂಬ  
ದಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವ ಪಕ್ಷಿಗಳಾದ ನಗೆ ಪ್ರಮಾಣವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ.

ಹೀಗೆ ಸಮಾಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಮುಂಜನಗಳಾದ ಪ್ರಮಾಣ ಪೂರ್ವಕ ಸಮಾ  
ಧಾನಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ, ತಾವು ಪ್ರವೃತ್ತಿಸಿದವನ್ನು ನಿಗಮನಮಾಡಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.  
ಆಗೈಯಾಲ್ - ಇಷ್ಟವಾದ ನಾವು ಆಕ್ಷೇಪಗಳಿಲ್ಲಾ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿರುವ  
ದರಿಂದ, ಮುಮುಕ್ಷುವುಕ್ಕು - ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಗೆ, ವಿಹಿತಜ್ಞಳಾಗೈಯಾಲೇ-  
ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಿರುವದರಿಂದ ಇದು ಉಪಾಯ ವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತರ  
ವಾಗಿ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಗಳೆಡು ಯಥಾಧಿಕಾರಂ-  
ಶಕ್ತನಿಗೆ ಭಕ್ತ್ಯುಪಾಯವೂ ಶಕ್ತನಿಗೆ ಪ್ರಪತ್ತಿಯೂ ಎಂದು ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಭಾ  
ಗಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದಾಗಿ ಪರಿಗ್ರಹ್ಯಜ್ಞಳ್ - ಉಪಾದೇಯಗಳು, ಎರ  
ಡರಡರಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದನ್ನು ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯನುಸಾರ ಅವಲಂಬಿಸಬಹು  
ದೆಂಬ ಭಾವವು “ನಿಕಲಿಷ್ಟೋನಿಶಿಷ್ಟಫಲತ್ವಾತ್” ಎಂಬ ಸೂತ್ರಾನುಸಾರ  
ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡರಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಆಗಬಹುದೆಂದು ವಿಧಿಸಿರುವದ  
ರಿಂದ ಎರಡಕ್ಕೂ ಫಲ ಒಂದು ಎಂಬಂತೆನೂ ಕೂಡ ಈ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುಮುಕ್ಷು  
ವುಕ್ಕು - ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಗೆ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಸೂಚಿತವು.

ಮುಂದೆ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಯು ಇನ್ನೊಂದಾಕ್ಷೇಪವನ್ನು ತರಬಹುದೆಂದ, ಅನುವ  
ದಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಭಕ್ತಿಯೋಗವು ಶಿಷ್ಟಪರಿಗ್ರಹವಲ್ಲದುದರಿಂದ ಸ್ವರೂಪ ನಿರುದ್ಧವೆಂಬ  
ದಾದದ ನಿರಸನವು.

೯. ಹಿಂದೆ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಗಳೆಡೂ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸಾಧೋ  
ಪಾಯಗಳಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದುದನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿ, ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಯು ಪುನಃ ಬೇರೆ

೯. ಭಕ್ತೇಃ ಶಿಷ್ಯಪರಿಗ್ರಹಾಭಾವಾತ್ ಸ್ವರೂಪ ವಿರೋಧ  
ಇತಿವಾದಸ್ಯ ನಿರಾಸಃ

ವಿಹಿತಜ್ಞಳೇ ಯಾಗಿಲುಮ್ ಆಚಾರ್ಯ ರುಚಿ ಪರಿಗೃಹೀತಜ್ಞಳೇ ಆಚಾರ್ಯರುಚಿ ಪರಿಗೃಹೀತಜ್ಞಳಲ್ಲಾದಪಡಿಯಾಲೇ ಅತಿಥಿ ಸತ್ಕಾರಜ್ಞಳಲ್ ವಿಹಿತಜ್ಞಳಾನ ಗವಾಲಂಭನಾದಿಗಳ್ ಪೋಲೇ, ಉಪಾಸನಾದಿಗಳ್ ಶಿಷ್ಯ ಪರಿಗ್ರಹ ವಿರುದ್ಧಜ್ಞಳಾಗ್ಯೆಯಾಲೇ ಅನಾದರಣೀಯಜ್ಞಳನ್ನೋ? ಎಜ್ಜಿ ಯುಮ್ ನಿರೂಪಕ ನಾಕ್ಯಮನ್ನು. ಸರ್ವಾಚಾರ್ಯ ಪರಿಗ್ರಹ ವಿಲ್ಲಾದ ಪೋ ದನ್ನೋ. (೧) “ಅಸ್ವರ್ಣ್ಯಲೋಕವಿದ್ವಿಷ್ಣಂ ಭರ್ತುಮಪ್ಯಾಚರೇನ್ನತು”

ಅಕ್ಷೇಪವನ್ನು ಉಪಪಾದಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೇನೆಂದರೆ—ವಿಹಿತಜ್ಞಳೇಯಾಗಿ ಲುಮ್ - ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತ್ಯುಪಾಯವು ಮೋಕ್ಷದಾಯಕವೆಂದು ವಿಧಿಸಿದ್ದರೂ ಆಚಾರ್ಯರುಚಿ ಪರಿಗೃಹೀತಜ್ಞಳಲ್ಲಾದಪಡಿಯಾಲೇ - ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಗಳ ಅಭಿಮತಾನುಸಾರವಾಗಿ ಉಪಾದೇಯಗಳಲ್ಲದುದರಿಂದ, ಅತಿಥಿ ಸತ್ಕಾರಗಳಲ್ಲಿ, ವಿಹಿತಜ್ಞಳಾನ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ, ಗವಾಲಂಭನಾದಿಗಳ್ ಪೋಲೇ - ಅಡಿನ ಮಾಂಸವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಪಶುವಾಡ ಆಡನ್ನು ಭೇದಿಸುವದೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಹಾಗಿ, ಉಪಾಸನವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳು, ಶಿಷ್ಯ ಪರಿಗ್ರಹಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧಗಳಾದುದರಿಂದ, ಅನಾದರಣೀಯಜ್ಞಳನ್ನೋ - ಅನುಪಾದೇಯಗಳ ಲ್ಲವೋ? ಎಜ್ಜಿಯುಮ್ - ಎಂದು ಹೇಳುವ ಅಕ್ಷೇಪವೂ ಕೂಡ, ನಿರೂಪಕ ನಾಕ್ಯವನ್ನು - ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಪಂಡಿತರು ಹೇಳತಕ್ಕ ಮಾತಲ್ಲವು, ಪ್ರಮಾಣ ವೆಂದು ಅಂಗೀಕರಿಸತಕ್ಕ ಮಾತಲ್ಲವು. ಉಪಾಸನವು ನಾಥಮುನಿ ಮೊದಲಾದ ವರುಗಳ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಬಹಳವಾಗಿ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿತ್ತು; ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದುದ ರಿಂದ ಪ್ರಪದನವು ಆಗ ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು ವಾಲ್ಮೀಕಿಮಹರ್ಷಿಯೇ ನಾನಾ ವಿಧವಾದ ಪ್ರಪದನಗಳನ್ನುಪಪಾದಿಸಿ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ಉಪಾಸನಾರೂಪ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವೂ ಹೇಚ್ಚಾಗಿಯೇ ಇತ್ತೆಂಬ ಭಾವವು. ಈಚೆಗೆ ಉಪಾಸನೆಯು ನಮ್ಮ ಆಚಾರ್ಯಮರ್ಗದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದುದರಿಂದ ಈ ಅಕ್ಷೇ ಪವನ್ನು ತಂದು ಸ್ವರೂಪ ವಿರುದ್ಧವೆಂದು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಗಳು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಒಂದು ನಿದರ್ಶನವನ್ನು ಹೇಳಿ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಗಳು ದೂಷಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅತಿಥಿ ಸತ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಆಡನ್ನು ಭೇದಿಸಿ ಅಡಿನಮಾಂಸವನ್ನು ಬಡಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು

ಎನ್ನು ಕಳಿಕ್ಕಲಾವದು ಇಜ್ಜ (೨) “ತಸ್ಮೈ ನನೋ ಮುನಿನರಾಯ ಪರಾಶರಾಯ” ಎನ್ನುವುದಿ ಶ್ಲಾಘ್ಯರಾನ ಶ್ರೀ ಪರಾಶರಾದಿ ಪೂರ್ವ ಚಾರ್ಯರುಗಳ ಅನುಷ್ಠಿಕೈಯಾಲ ಸರ್ವಶಿಷ್ಯ ಬಹಿಷ್ಕಾರಮ್ ಶೋಲ್ಲವೊಣ್ಣಾದು.

ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ ಆಡನ್ನು ಭೇದಿಸುವದು ಶಾಸ್ತ್ರವಿಹಿತವಾಗಿದ್ದರೂ ಹೇಗೆ ಸ್ವರೂಪವಿರುದ್ಧವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಉಪಾಸನ ಎಂಬುದು ಅವರ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ಈ ಗವಾಲಂಬನವು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ “ಅಸ್ವರ್ಗ್ಯಂ ಲೋಕ ವಿದ್ವಿಷ್ಯಂ” ಎಂಬ ಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ ದೂಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಪಶ್ವಾಲಂಬನವು ಯುಗಾಂತರಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಷ್ಠೇಯವು ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾತಿಥಿ ಸತ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ನಿಂದಿತವು. ಈ ನಿರ್ವರ್ತನವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗವನ್ನು ನಿಂದಿಸುವದು ಉಚಿತವಲ್ಲವೆಂದು ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ ಸರ್ವಾಚಾರ್ಯರೂ ಈ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗವನ್ನವಲಂಬಿಸದಿದ್ದರೇ ಆದು ತ್ಯಾಜ್ಯವೇ ಸರಿ ; ಹಾಗಲ್ಲವಲ್ಲಾ, ಅನೇಕ ಮಹನೀಯರು ಆ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತಾರಲ್ಲಾ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಸರ್ವಾಚಾರ್ಯ ಪರಿಗ್ರಹ ಮಿಲ್ಲಾದ ವೋದನ್ನೋ - ಸಮಸ್ತ ಆಚಾರ್ಯರೂ ಅವಲಂಬಿಸದೇ ಹೋದರಲ್ಲವೋ, “ಅಸ್ವರ್ಗ್ಯಂ - ಸ್ವರ್ಗಭೋಗವನ್ನು ಕೊಡದೇ ಇರುವಂಥಾದ್ದಾಗಿಯೂ, ಲೋಕವಿದ್ವಿಷ್ಯಂ - ಲೋಕದ ಜನರಿಂದ ನಿಂದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಂತಾದ್ದಾಗಿಯೂ, ಧರ್ಮಮುಖಿತು - ಇರುವ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಹಿತವಾದ ಕರ್ಮವಾಗಿದ್ದರೂಕೂಡ, ನಾಚರೀತ್ - ಆಚರಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವು,” ಎನ್ನು - ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಕಳಿಕ್ಕಲಾವದು - ತ್ಯಜಿಸಬಹುದು, ಇಜ್ಜ - ಈ ಉಪಾಸನಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಾದರೂ, “ತಸ್ಮೈ-ಶಾಸ್ತ್ರವಿಷಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬಹು ವಿಶದವಾಗಿ, ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಮೈತ್ರೇಯರಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸುವ ವ್ಯಾಜದಿಂದ, ಲೋಕಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ತಿಳಿಯಪಡಿಸಿ ಮಹಾ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ, ಮುನಿನರಾಯ ಪರಾಶರಾಯ - ಭಗವದುಪಾಸಕರಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಪರಾಶರ ಮಹರ್ಷಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು,” ಎನ್ನುವುದು - ಎಂದು ಶ್ರೀ ಯಾಮುನೇಯರು ತಮ್ಮ ಸ್ತೋತ್ರ ರತ್ನದಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿ ಸುವಹಾಗಿ, ಶ್ಲಾಘ್ಯರಾದ ಶ್ರೀ ಪರಾಶರೇ ವೊದಲಾದ ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರುಗಳು, ಅನುಷ್ಠಿಕೈಯಾಲ-ಅನುಷ್ಠಿಸಿದುದರಿಂದ, - ಸರ್ವಶಿಷ್ಯ ಬಹಿಷ್ಕಾರಮ್ - ಸಮಸ್ತ ಶಿಷ್ಯರೂ ಈ



ಭಕ್ತಿಯೋಗಕ್ಕೆ ಬಹಿಷ್ಕಾರವನ್ನು ಹಾಕಿದರು ಎಂದರೆ ಸಮಸ್ತ ಶಿಷ್ಯರೂ ತ್ಯಜಿಸಿದರು ಎಂದು, ಶೋಲ್ಲವೋಣ್ಣಾದು ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವು ಶಿಷ್ಯ ಪರಿಗ್ರಹವಿಲ್ಲ, ಅದುದರಿಂದಲೇ ಸ್ವರೂಪ ವಿರುದ್ಧವೆಂದು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷ ತಂದಿರುವದಕ್ಕೆ, ಕೆಲವು ಮಹನೀಯರೂ ಈ ಉಪಾಯವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತಾರೆಂದು ಶ್ರೀ ಪರಾಶರಾದಿಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿದರು. ಈ ಪರಾಶರರನ್ನೇ ಪರಮಾಚಾರ್ಯರನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ, ಆಚಾರ್ಯವರ್ಗಪ್ರಧಾನರಾದ ನಾಥಮುನಿ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್ವರ ವಧೈ “ತಸ್ಮೈ ನಮೋ ಮುನಿವರಾಯ” ಎಂದು ಯಾಮುನೇಯರು ಕೊಂಡಾಡಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಪರಾಶರಾದಿ ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ಆದಿಪದವಿವ ವ್ಯಾಸ ವಾಲ್ಮೀಕಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟರು. ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಸಾರ, ಪರಾಂಕುಶನಾಥಾದಿಗಳೂ ಭಕ್ತಿವಾರ್ಗವನ್ನೇ ಉಪಾಯವಾಗಿ ಎಣಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಕೆಲವರು ಭಕ್ತ್ಯುಪಾಯವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಪಾಂಡವರು ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಆಜ್ಞಾನುಸಾರ ಇಹಲೋಕ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೆರವೇರಿಸಿ ನಂತರ ನರನಾರಾಯಣಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಉಪಾಸನಕ್ಕಾಗಿ ತೆರಳಿದರೆಂದು ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ, ಹಾಗೆಯೇ ಕೇಶಿದ್ವಜರು ಯೋಗವೇ ಪರಮೋಪಾಯವೆಂದು ತಾವು ಅನುಷ್ಠಿಸಿದವರಾಗಿ ಖಂಡಿಕೈರಿಗೂ ಭಗವಂತನ ಶುಭಾಶ್ರಯೋಪಾಸನೆಯೇ ಉಪಾಯವೆಂಬದಾಗಿ ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲೋ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಜನವು ಇದನ್ನು ಅಭಿಮಾನಿಸಿರುವದರಿಂದ ಅದು ಉಪಾದೇಯವೆಂದು ಹೇಳಲು ಹೇಗಾಗುತ್ತದೆಂದರೆ, ಅಂತಹ ಆಕ್ಷೇಪವು ಪ್ರಸತ್ತಿಯ ವಿಸಯದಲ್ಲೂ ಸಮಾನವಾದುದಾಗುತ್ತದೆ, ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವೂ ಸೂಚಿತವು “ತಸ್ಮೈ ನಮೋ ಮುನಿವರಾಯ” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕಾಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಪರವೇವತಾ ಪಾರಮಾರ್ಥ್ಯಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ೭೪೦ ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ.

ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತ್ಯಧಿಕಾರಿಗಳೇ ಇಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ  
ಸ್ವರೂಪ ವಿರುದ್ಧವೆಂದಾಕ್ಷೇಪಿಸಿ, ಪರಿಹರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಮೊದಲು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವನ್ನು ಅನುವದಿಸುತ್ತಾರೆ. — ಇಪ್ಪಡಿ - ಮೇಲೆ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಸಿ ಹೇಳಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಯುಗಾಂತರಜ್ಞಿಳಿಲ್ - ಇತರ ಯುಗಗಳಲ್ಲಿ, ಎಂದರೆ ಕೃತ, ತ್ರೇತಾ, ದ್ವಾಪರಗಳಲ್ಲಿ, ಇನ್ನೆ - ಈ ಉಪಾಸನಾದಿಗಳು, ಧರ್ಮಜ್ಞಾನಾಲುಮಾ - ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯಗಳಾಗಿ ವಿಧಿಸಿದವುಗಳಾದರೂ, ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಾದರೋ, ಯಥೋಕ್ತಮಾನ ಪರಮಾತ್ಮೋಪಾಸನಾದಿಗಳುಳ್ಳ - ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಮೇರಿಗೆ ಪರ

೧೦ ಕಲಾ ಯುಗೇ ಭಕ್ತ್ಯಧಿಕಾರ್ಯಭಾವಾತ್ ಸ್ವರೂಪ  
ವಿರುದ್ಧತ್ವ ಮಾಕ್ಷುಷ್ಯ ಪರಿಹರತಿ.

ಇಪ್ಪಡಿ ಯುಗಾಂತರಜ್ಞಳಿಲ್ ಇನ್ನೈ ಧರ್ಮಜ್ಞಳಾನಾಲುಮ್ ಕಲಿ  
ಯುಗತ್ತಿಲ್ ಯಥೋಕ್ತಮಾನ ಪರಮಾತ್ಮೋಪಾಸನಾದಿಗಳುಕ್ಕು  
ಅಧಿಕಾರಿಗಳ್ ದುರ್ಲಭರಾಗೈಯಾಲೇ ಇನ್ನೈಯಿಕ್ಕಾಲುತ್ತುಕ್ಕು ಪೊರ  
ನ್ನಮನ್ನೈ ಯನ್ರು, ಆಗೈಯಾಲೇ ಯನ್ನೋ, (೧) “ಕಲಾ ಸಂಕೀರ್ತ್ಯ  
ಕೇಶವಮ್” ಎನ್ನುಮ್ (೨) “ಕಲೇ ದೋಷನಿಧೇ ರಾಜನ್ಮಸ್ತಿ  
ಹೋಕೋ ಮಹಾ ಗುಣಃ | ಕೀರ್ತನಾದೇವ ಕೃಷ್ಣಸ್ಯ ಮುಕ್ತಬಂಧಃ  
ಪರಂವ್ರಜೇತ್ ||” ಎನ್ನುಮ್ ಶೊಲ್ಲಾಗಿರದು ಎನ್ನುವುನೊಣ್ಣಾದು.

ಮಾತ್ಮೋಪಾಸನಾದಿಗಳಿಗೆ, ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ದುರ್ಲಭರಾಗೈಯಾಲೇ -  
ಸಿಕ್ಕದಿರುವದಂದ, ಇನ್ನೈ - ಈ ಉಪಪನ್ನಾದಿಗಳು, ಇಕ್ಕಾಲುತ್ತುಕ್ಕು-  
ಈ ಕಲಿಯುಗಕ್ಕೆ. ಪೊರನ್ನಮನ್ನೈಯನ್ರು - ಉಚಿತವಾದವುಗಳಲ್ಲವು, ಆಗೈ  
ಯಾಲನ್ನೋ - ಅದುದರಿಂದಲ್ಲವೋ, “ಕಲಾಸಂಕೀರ್ತ್ಯ ಕೇಶವಂ”  
ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಕೇಶವನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿ ಎಂದೂ, ಎಂದರೆ ಕಲಿಯುಗ  
ದಲ್ಲಿ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ನಾಮ ಸಂಕೀರ್ತನವನ್ನೇ ಉಪಾಯವನ್ನಾಗಿ ಎಂಬ  
ಭಾವವು, “ಹೇ ರಾಜ - ಓ ರಾಜನೇ, ದೋಷನಿಧೇ - ಅನೇಕ ದೋಷಗ  
ಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಆಕರವಾಗಿರುವ, ಕಲೇಃ - ಕಲಿಯುಗಕ್ಕೆ, ಏಕಃ - ಒಂದಾದ,  
ಮಹಾ ಗುಣಃ - ದೊಡ್ಡ ಗುಣವು, ಅಸ್ತಿ - ಉಂಟು, ಹಿ - ಯಾವಕಾರಣ  
ದಿಂದೆಂದರೆ, ಕೃಷ್ಣಸ್ಯ - ಕೃಷ್ಣ ಭಗವಾನನ, ಕೀರ್ತನಾದೇವ - ನಾಮಸಂಕೀ  
ರ್ತನಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ, ಮುಕ್ತಬಂಧಃ - ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟ ಸಂಸಾರಬಂಧವುಳ್ಳವ  
ನಾಗಿ, ಪರಂ ವ್ರಜೇತ್ - ಪರತತ್ವವನ್ನು ಕೂರಿತು ಹೋಗುವನು,” ಎಂದರೆ  
ಕಲಿಯುಗವು ಅನೇಕ ದೋಷಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಆಕರವೇನೋ ನಿಶ್ಚಯವು, ಅದರೂ  
ಕಲಿಯುಗಕ್ಕೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಮಹಿಮೆಯುಂಟು; ಏನೆಂದರೆ ಹರಿಸಂಕೀರ್ತನ  
ದಿಂದಲೇ ಮನುಷ್ಯನು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಈ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಹೊಂದಬಹುದೆಂಬ  
ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಇಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನಾವೇ ಎಂದು ಏನಕಾರವಿರುವದರಿಂದ ಕಲಿ  
ಯುಗದಲ್ಲಿ ಸಂಕೀರ್ತನವೇ ಉಪಾಯವೇ ವಿನಾ ಉಪಾಸನಾದಿಗಳಲ್ಲವೆಂಬುದು

ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಯ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಎನ್ನುವು ಶೋಧಿಸಿರದು - ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ, ಎನ್ನುವು ನೋಡಾದು - ಎಂದು ಹೇಳಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವು. ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ನಾಮ ಸಂಕೀರ್ತನವೇ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯವು ; ಅದುದರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮೋಪಾಸನವು ಉಪಾಯವಾಗುವದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವು ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕೃತಕೂಲವಾಗಿ ಎರಡು ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ವಿಷ್ಣು ಪುರಾಣದ ಶ್ಲೋಕವು ಯಾವುದೆಂದರೆ :-

“ಧ್ಯಾಯೇತ್ಕೃತೇ ಯಜ್ಞಯಜ್ಞೈಃ ಸ್ತ್ರೀತಾಮಾಂ ದ್ವಾಪರೇಶ್ವರೈಃ |  
ಯದಾಪೋತಿ ತದಾಪೋತಿ ಕಲಾ ಸಂಕೀರ್ತ್ಯ ಕೇಶವಂ” ||

ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ಉಪಾಸನ ಮಾಡುವನಾಗಿ ಯಾವ ಪ್ರಾಪ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವನೋ, ಹಾಗೆಯೇ ತ್ರೇತಾಯುಗದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ನುಡಿಸಿ ಯಾವುದನ್ನು ಹೊಂದುವನೋ ಮತ್ತು ದ್ವಾಪರ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಅರ್ಚಿಸಿ ಯಾವುದನ್ನು ಹೊಂದುವನೋ, ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನೇ ಕೇಶವನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿ ಹೊಂದುವನು ಎಂಬರ್ಥವು ಎರಡನೆಯ ಪ್ರಮಾಣವೂ ಹಾಗೆಯೇ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಅಧರ್ಮವೇ ಧರ್ಮವಾದುದರಿಂದ ಅದು ಅನೇಕ ಬೋಷಯುಕ್ತವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಆದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಗುಣವುಂಟು. ಅದೇನೆಂದರೆ, ಉಪಾಸನ ಯಜ್ಞಾದಿಗಳಾದ ಕಷ್ಟತರವಾದ ಉಪಾಯಗಳೊಂದೂ ಬೇಕಾಗದೆ ಬರೀನಾಮ ಸಂಕೀರ್ತನದಿಂದಲೇ ಪರಮ ಪದವನ್ನು ಹೊಂದು ಬಹುದು ಎಂಬುದು ಆ ಶ್ಲೋಕಾಭಿಪ್ರಾಯವು ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣು ಪುರಾಣದಲ್ಲೂ ಹಾಗೆಯೇ ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. “ಅತ್ಯಂತ ದುಷ್ಟಸ್ಯ ಕಲೇ ರಯಮೇಕೋ ಮಹಾ ಗುಣಃ” (ವಿ. ಪು. ೬. ೨೩೯) “ಸ್ವಲ್ಪೇ ನ ಹಿ ಪ್ರಯತ್ನೇನ ಧರ್ಮ ಸ್ವಿಧೃತಿ ವೈಕಲಾ” (ವಿ ಪು. ೬. ೨. ೩೪) ತುಂಬಾ ದುಷ್ಟವಾದ ಕಲಿಯುಗಕ್ಕೆ ಇದೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಗುಣವುಂಟು, ನಾಮಸಂಕೀರ್ತನರೂಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಸ್ವಿದ್ಧಿಯುಂಟು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಯು ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ನಾಮ ಸಂಕೀರ್ತನವೇ ಉಚಿತವಾದ ಉಪಾಯವೆಂದೂ ಪರಮಾತ್ಮೋಪಾಸನಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಹೇಳಿದನು. ಈ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುವವರಾಗಿ ಅಂಶಹ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಈಗಲೂ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. “ಯಸ್ಯ - ಯಾವ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ, ಚೇತಸಿ ಗೋವಿಂದಃ - ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸದಾ ಗೋವಿಂದನಿರುವನೋ, ತಸ್ಯ - ಅವನಿಗೆ; ಕಲಾ - ಪಾಪ ಭೂಯಿಷ್ಯವಾದ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ, ಕೃತಯುಗಂ - ಧರ್ಮವು ಇರುವ ಕಾಲದಿಂದ ಕೃತಯುಗವಾಗುವವೇ ಆಗುತ್ತದೆ; ಯಸ್ಯ ಹೃದಯೇ -

(೧) ಕಲಾ ಕೃತಯುಗಂ ತಸ್ಯ ಕಲಿಸ್ತಸ್ಯ ಕೃತೇ ಯುಗಂ ।

ಯಸ್ಯ ಚೇತಸಿ ಗೋವಿಂದೋ ಹೃದಯೇ ಯಸ್ಯ ನಾಚ್ಯುತಃ ॥

ಎಜ್ಜರಪಡಿಯೇ ಇಕ್ಕಾಲತ್ತಿಲುಮ್ ಉಪಾಸನಾದಿಗಳುಳ್ಳ ಅಧಿಕಾರಿ  
ಗಳ ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಯೋಜನ ಯೋಗನಿಷ್ಠರಾನ ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರಗಳ  
ಪೋಲೆ ಸಂಭಾವಿತರಿರೇ.

ಯಾವನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ, ನಾಚ್ಯುತಃ-ಅಚ್ಯುತನಿರುವದಿಲ್ಲವೋ ಎಂಬರೆ ಯಾವನು  
ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುವದಿಲ್ಲವೋ, ತಸ್ಯ - ಅಂತವನಿಗೆ, ಕೃತಯುಗೇ -  
ಕೃತಯುಗದಲ್ಲೂ ಕೂಡ, ಕಲಿಃ-ಕಲಿಯುಗವೇ ಆಗುತ್ತದೆ," ಎಜ್ಜರಪಡಿಯೇ  
ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಇಕ್ಕಾಲತ್ತಿಲುಮ್-ಈ ಕಲಿಯುಗದ ಈಗಿನ ಕಾಲದ  
ಲ್ಲೂ, ಉಪಾಸನಾದಿಗಳುಳ್ಳ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ-ಉಪಾಸನ ವೇದಬಾಹ್ಯವುಗಳಿಗೆ  
ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಯೋಜನ ಯೋಗನಿಷ್ಠರಾನ ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರ  
ಗಳ ಪೋಲೆ-ಫಲಕಾಮನೆ ಇಲ್ಲದೇ ಭಗವತ್ತೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ನಡೆಸಿದ ಅನುಷ್ಠಾ  
ನವೇ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಿವುಳ್ಳ, ಮತ್ತು ಭಗವಂತನ ಶುಭಾಶ್ರಯದ ಉಪಾಸನೆ  
ಯಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಠರಾದ ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರುಗಳ ಹಾಗೆ ಎಂದರೆ ಶ್ರೀಮನ್ನಾಥಮುನಿ  
ವುಂಡರೀಕಾಕ್ಷರ ನೊದಲಾವನರುಗಳ ಹಾಗೆ, ಸಂಭಾವಿತರಿರೇ. ಸನ್ಮಾಸಿಸಲು  
ಯೋಗ್ಯರೇಸರಿ. ಪೂರ್ವ ಪಕ್ಷಿಯನ್ನು ವಿಕಲ್ಪಿಸ ಕೇಳುತ್ತಾರೆ. ನೀವು ಕಲಿ  
ಯುಗದಲ್ಲಿ ಸಂಕೀರ್ತನವೇ ಉಪಾಯವು, ಅಧಿಕಾರಿ ದೌರ್ಲಭ್ಯದಿಂದ ಉಪಾಸನ  
ವಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದಿರಲ್ಲಾ, (೧) ಈಗ ಭಕ್ತಿಯೋಗಾಧಿಕಾರಿಗಳಲ್ಲಿನೆಂಬದರಿಂ  
ದಲೇ? (೨) ಇಲ್ಲವೇ ನೀವು ಉಪಾಹರಿಸಿದ ಪ್ರಮಾಣ ಬಳಿದಿಂದಲೇ? (೩)  
ಅಥವಾ ಎರಡು ಕಾರಣಗಳಿವೆವೋ ಎಂದು ಕೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಅಧಿಕಾರಿ  
ಗಳು ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿವೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ, ನಿಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇ ತಪ್ಪು ಎಕೆಂ  
ದರೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಸ್ವಲ್ಪ ವಿರಳವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದೇವಿವಾ, ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ  
ವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುವದಿಲ್ಲವು. ಎಕೆಂದರೆ ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವರೇ  
ಆ ಉಪಾಯವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸುತ್ತಾರೆ. ಎರಡನೆಯ ವಿಕಲ್ಪನಾವ ಪ್ರಮಾಣ  
ಬಲದಿಂದ, ಸಂಕೀರ್ತನಾದೇವ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಅರಧಾರಣವೂ ಇರುವದರಿಂದ ಕಲಿ  
ಯುಗಕ್ಕೆ ಸಂಕೀರ್ತನವೇ ಉಪಾಯವೂ ಉಪಾಸನವಲ್ಲವೆಂದರೆ ಪ್ರಪದನ  
ವನ್ನೂ ಕೂಡ ಉಪಾಯವಲ್ಲವೆಂದೂ ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆಂದು "ಇಜ್ಜನಲ್ಲಾದ

ಇ (ಅ) ಜ್ಞಾನಲ್ಲಾದ ಪೋದು ಸಂಕೀರ್ತನ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತಿಯಾನ ಪ್ರಪ  
ತ್ತಿಕ್ಕುಮ್, (೧) “ಕಿಂನು ತಸ್ಯ ಚ ಮಂತ್ರಸ್ಯ ಕರ್ಮಣಃ ಕಮಲಾಸನ |  
ನಲಭ್ಯತೇಽಧಿಕಾರೀವಾ” ಶ್ರೋತುಕಾಮೋಪಿ ವಾನರಃ” ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿರ್  
ಪಡಿಯೇ ಮಹಾವಿಶ್ವಾಸಾದಿಯು ಕ್ತರಾ ನ ವಧಿಕಾರಿಗಳ ತೇಟ್ಟಿಮಾಗೆ  
ಯಾಲೇ ಅನ್ನಿಡತ್ತಿಲುಮ್ ಇಪ್ಪಸಜ್ಞಮ್ ವರುಮ್.

ಪೋದು” ಎಂದಾರಂಭಿಸಿದ ವಾಕ್ಯದಮೂಲಕ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಜ್ಞಾನಲ್ಲಾದ  
ಪೋದು - ಉಪಾಸನಾಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಸಂಭಾವಿತರೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳದೇ ಹೋ  
ದರೆ, ಸಂಕೀರ್ತನ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತಿಯಾನ - ಸಂಕೀರ್ತನಕ್ಕೆ ಬೇರೇ ಉಪಾಯ  
ವಾದ, ಪ್ರಪದನಕ್ಕೂ ಸಹ, “ಕಮಲಾಸನ-ಓ ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮನೇ, ತಸ್ಯ ಚ  
ಮಂತ್ರಸ್ಯ - ಅಂತಹ ಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳ ದ್ವಯ ಮಂತ್ರದ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ,  
ಕರ್ಮಣಃ - ಅವರ ಅನುಷ್ಠಾನದ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ, ಕಿಂ ನು ಏನು ಹೇಳಲಿವಾ,  
ಅಧಿಕಾರೀವಾ - ಅದನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸುವ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಲಿ, ಶ್ರೋತ.ಕಾಮೋ  
ಪಿವಾನರಃ - ಅದರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂಬ ಅಪೇಕ್ಷೆ  
ಯುಳ್ಳ ಮನುಷ್ಯನೂ ಕೂಡ, ನಲಭ್ಯತೇ - ಸಿಕ್ಕುವದು ಕಷ್ಟವೈಯ್ಯಾ,”  
ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿರ್ದಿಡಿಯೇ - ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ,  
ಮಹಾ ವಿಶ್ವಾಸ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತರಾದ, ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ತೇಟ್ಟಿಮಾ  
ಗೈಯಾಲೇ - ಮರ್ಲಭವಾದದರಿಂದ, ಅನ್ನಿಡತ್ತಿಲುಮ್ - ಆ ಪ್ರಪದನದ  
ವಿಷಯದಲ್ಲೂ, ಇಪ್ಪಸಜ್ಞಮ್ ವರುಮ್ - ನೀವು ಹೇಳಿದಾಕ್ಷೇಪವೂ ಬರು  
ತ್ತದೆ ಪೂರೈಪಕ್ಷಿಗಳು ಹೇಳಿದ ಎರಡಾಕ್ಷೇಪಗಳೂ ದೋಷಯುಕ್ತವಾದವೆಂದು  
ಈ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತೋರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ, ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನಾ  
ದೇವ - ಎಂದಿರುವದರಿಂದ ಇತರೋಪಾಯಗಳನ್ನು ಇದು ವ್ಯಾವರ್ತಿಸಿ ಹೇಳು  
ತ್ತದೆ, ಕೀರ್ತನ ಮಾತ್ರವೇ ಉಪಾಯವೆಂದರೆ ಪ್ರಪದನವೂ ಉಪಾಯವಲ್ಲವೆಂದು  
ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅಧಿಕಾರಿ ದೌರ್ಲಭ್ಯದಿಂದ ಎಂಬಾಕ್ಷೇಪ ತಂದರೆ, ಅಂತಹ  
ದೌರ್ಲಭ್ಯವೂ, ಪ್ರಪದನಾನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೂ ಹೇಳಿರುತ್ತದೆಂದು ಪೌಷ್ಕರ ಸಂಹಿತಾ  
ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಆ ಶ್ಲೋಕ ತಾತ್ಪರ್ಯವೇನೆಂದರೆ ದ್ವಯ  
ಮಂತ್ರವು ಅತಿಶಯವಾದ ಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳದ್ದು ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಆ ದ್ವಯಮಂತ್ರ  
ವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸುವ ಎಂದರೆ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನನುಷ್ಠಿಸುವ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಯೂ

ಅನಪಿನ್ಯ ಉಪಾಸನಾದಿಗಳುಳ್ಳು ವೇರೂರು ವಿರೋಧಮಿಲ್ಲಾ ಮೈಯಾಲಾ ಯಥಾಶಾಸ್ತ್ರಂ ಆತುರಾದಿಗಳುಳ್ಳು ಅವಗಾಹನಾದಿಗಳಿಲ್ಲಾ ಪೋಲಿ ಇವೈ, “ಅಕಿಂಚನೋಽನಸ್ಯ ಗತಿ ಎನ್ರಿರುಕ್ಕು ಮಧಿಕಾರಿಕ್ಕು ಸ್ವಾಧಿಕಾರ ಎರುದ್ಧಜ್ಜಿಳೆನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮ್.

ದುರ್ಲಭವು, ಅವರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂಬವೇಕ್ಕೆ ಇರುವನನೂ ದುರ್ಲಭವು ಎಂಬರು. ಆಮದುವ ಆಕ್ಷೇಪವು ಸರಿಯಾದುದಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. ಹಾಗಾದರೆ ಕೀರ್ತನಾವೇವ ಎಂಬುದರ ತಾತ್ಪರ್ಯವೇನೆಂದು ಕೇಳಬಹುದು. ಕೀರ್ತನವು ಬಹು ಸುಲಭೋಪಾಯವೆಂದು ತೋರಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಏನಕಾರವು. ಮತ್ತು ಆ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಸಂಕೀರ್ತನವನ್ನೇನೂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾದ ಉಪಾಯವಾಗಿ ವಿಧಿಸಲಿಲ್ಲವು ಅದು ಮುಕ್ತಬಂಧನಾಗುವದಕ್ಕೆ ಉಪಾಯಕ್ಕೆ ಸಹಕಾರಿಯಾಗುವದರಲ್ಲಿ ಸಂವೇದವಿಲ್ಲವೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಹಾಗಾದರೆ ಕೆಲವು ಆಪ್ತರು ಭಕ್ತಿಯೋಗವು ಸ್ವರೂಪವಿರದ್ದವೆಂದು ಹೇಳಿದುದರ ತಾತ್ಪರ್ಯವೇನು? ಮತ್ತು ಈ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಈಗ ಅನೇಕ ಪ್ರಸನ್ನರು ಉಪಾಸನವನ್ನು ಆವಲಂಬಿಸದೆ ಪ್ರಪದನವನ್ನು ಅಜ್ಞೋಕರಿಸಿರುವದರ ತಾತ್ಪರ್ಯವೇನು? ಎಂದು ಕೇಳಬಹುದಾಗಿ ಅವಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವನ್ನು “ಅನಪಿನ್ಯ” ಎಂದಾರಂಭಿಸಿ ದಯಪಾಲಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಅನಪಿನ್ಯ - ಹಾಗಾದನಂತರ, ಹೇಗಾದನಂತರವೆಂದರೆ ಉಪಾಸನಾದಿಗಳು ಉಪಾಯವಾಗಲು ಏನೂ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ, ಮುಂದೆ ಇದರರ್ಥವನ್ನು “ಉಪಾಸನಾದಿಗಳುಳ್ಳು ವೇರೂರು ವಿರೋಧಮಿಲ್ಲಾ ಮೈಯಾಲೇ” ಎಂದು ಅನುವಾದ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಉಪಾಸನಾದಿಗಳಿಗೆ ಬೇರೆ ಏನೊಂದೂ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲವೆಂದು, ಯಥಾಶಾಸ್ತ್ರಂ - ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಮೇರೆಗೆ, ಆತುರಾದಿಗಳುಳ್ಳು ಅವಗಾಹನಾದಿಗಳೈ ಪೋಲಿ - ರೋಗಿಷ್ಠರೇ ವೇವಲಾದವರಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಜಲಾಶಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಮುಳುಗಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುವದು ಹೇಗೆ ಸ್ವಾಧಿಕಾರ ಎರುದ್ಧವೋ, ಹಾಗೆಯೇ, ಇವೈ - ಈ ಉಪಾಸನಾದಿಗಳು, “ಅಕಿಂಚನೋಽನಸ್ಯ ಗತಿ” ಎನ್ರಿರುಕ್ಕುಮ್ - ಯಾವಸಾಧನೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆಯಾಗೂ ರಕ್ಷಕರೂ ಇಲ್ಲದೆ ಹೀಗೆ ಅಸಮರ್ಥನಾಗಿರುವ, ಅಧಿಕಾರಿಕ್ಕು - ಅಧಿಕಾರಿಗೆ, ಸ್ವಾಧಿಕಾರ ಎರುದ್ಧಜ್ಜಿಳೆನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮ್ - ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರವಾದ ಅಸಮರ್ಥತೆಗೆ ಎರುದ್ಧವಾದವುಗಳು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೆಂದು ಹೇಳುವದ ಉಚಿತವು. ಅನೇಕ ಪ್ರಸನ್ನರು ಅಸಮರ್ಥರಾದುದರಿಂದ ಉಪಾಸನೋಪಾಯ

ಅತಃ ಭಕ್ತಿಯೋಗಃ ಸ್ವರೂಪಾನುರೂಪ ಏವ.

ಇವ್ಯಧಿಕಾರ ವಿರೋಧ ಮರಿಯಾದೆ ಉಪಾಸನಾದಿಗಳಿಲೇ ಪ್ರವ

ವನ್ನು ಅಜ್ಞೋಕರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವಾದರಿಂದ ಅಂತವರು ಇಂತಹ ಉಪಾಸನೆಗೆ  
ಳನ್ನವಲಂಬಿಸಿ ವದು ಅವರ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಉಚಿತವಲ್ಲವೆಂಬುದೀಗ ಅವರ ಅಭಿ  
ಪ್ರಾಯವೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಂತಹ ಅಸಮರ್ಥರು ಪ್ರಪದನೋಪಾಯ  
ವನ್ನು ಅಜ್ಞೋಕರಿಸುವದೇ ಯುಕ್ತವೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಇದಕ್ಕೆ ಒಂದು  
ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಸಮರ್ಥನು ನಿತ್ಯವೂ ಅವ  
ಗಾಹನ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ವಿಧಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆ ಸಮರ್ಥನಲ್ಲದವ  
ನಿಗೆ ಅವಗಾಹನ ಸ್ನಾನವನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಿ ಉಷ್ಣೋದಕ ಸ್ನಾನವು ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿ  
ರುತ್ತದೆ. “ಶೀತೋದಕಸ್ನಾನಾ ಸಮರ್ಥಸ್ಯ ಉಷ್ಣೋದಕ ಸ್ನಾನಂ”  
ಎಂದರೆ ಶೀತೋದಕದಲ್ಲಿ ಅವಗಾಹನ ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲದ ರೋಗಿಗೆ  
ಉಷ್ಣೋದಕ ಸ್ನಾನಮಾಡಬಹುದೆಂದು ಪಾಂಚರಾತ್ರ ರಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ನಿಗಮಾಂತ  
ದೇಶಿಕರವರೇ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ರೋಗಿಗೆ ಹೇಗೆ ಅಸಮರ್ಥತೆಯಿಂದ ಅವಗಾ  
ಹನ ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಅಸಮರ್ಥನಾದ ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ  
ಉಪಾಸನಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲವು. ಇದೀಗ ಉಪಾಸನೋಪಾಯವನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಿದ  
ಮಹನೀಯರ ತಾತ್ಪರ್ಯವೆಂದುಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಹೀಗೆ ಮಹನೀಯರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ, ವಿಷ್ಣುಧರ್ಮ ಪ್ರಮಾಣ  
ದಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿ ದೌರ್ಬಲ್ಯದಿಂದೀಗ ಉಪಾಯಾಂತರವಾದ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನು ಅಪೇ  
ಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆಂದು ಹೇಳಿದುದರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಬಹುದು. ಬುದ್ಧಿ  
ದೌರ್ಬಲ್ಯಶಬ್ದದಿಂದ ವಿವಕ್ಷಿತವಾದುದು ಅಜ್ಞಾನವೇ ವಿನಾ ಸ್ವರೂಪ ವಿರುದ್ಧ  
ವೆಂಬ ಭಾವವಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅದುದರಿಂದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿರುವ ಅಧಿ  
ಕಾರಾನುಗುಣವಾಗಿ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗವೂ ಉಪಾದೇಯವೇ ಎಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಭಕ್ತಿಯೋಗವು ಸ್ವರೂಪ ವಿರುದ್ಧವಲ್ಲವು ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ  
ಅನುರೂಪ ವಾದುದೇ

ಇವ್ಯಧಿಕಾರ ವಿರೋಧಮರಿಯಾದೆ - ಅಶಕ್ತನಾದವನು ತನ್ನ ಅಧಿಕಾ  
ರಕ್ಕೆ ಈ ಭಕ್ತಿಯೋಗವು ವಿರೋಧವೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ಉಪಾಸನಾದಿಗಳಲ್ಲಿ,  
ಪೂರ್ವತಕ್ಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ - ಪ್ರವರ್ತಿಸುವವನನ್ನು ಕುರಿತು, “ನರಸ್ಯ ಬುದ್ಧಿ

ರ್ತಿಕ್ಕು ಮನುಷ್ಯಪುತ್ರ (೧) “ನರಸ್ಯ ಬುದ್ಧಿ ದೌರ್ಬಲ್ಯಾದುಪಾಯಾಂತರ ಮಿಷ್ಯತೇ” ಎನ್ನದು. ಆಗೈಯಾಲ್ ಇವ್ವುಸಾಸನಾದಿಗಳುಮ್ ಅಧಿಕಾರ್ಯಾಂತರತ್ತುಕ್ಕು ಯಥಾಧಿಕಾರಮನುಗುಣಜ್ಞಃ.

ದೌರ್ಬಲ್ಯಾದುಪಾಯಾಂತರಮಿಷ್ಯತೇ” ಮನುಷ್ಯನ ಬುದ್ಧಿ ದೌರ್ಬಲ್ಯದಿಂದ ಎಂದರೆ ತಾನು ಅಧಿಕಾರಿ ಸಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ ಉಪಾಯಾಂತರವಾದ ಭಕ್ತಿಯೋಗವನ್ನವೇಕ್ಷಿಸುವನು.” ಎನ್ನದು - ಎಂದು ಹೇಳುವನು. ಇಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿ ದೌರ್ಬಲ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಸ್ವರೂಪವಿರುದ್ಧಮೂಲಕವಲ್ಲವು. ತಾನು ಅಧಿಕಾರಿಯಲ್ಲ ಎಂಬ ಜ್ಞಾನಶೂನ್ಯತೆಯು ಎಂಬ ಭಾವವು. ವಿಷ್ಣುಧರ್ಮ ಶ್ಲೋಕಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ:—

“ಸಕೃದೇವಂ ಪ್ರಪನ್ನಸ್ಯ ಕೃತ್ಯಂ ನೈವಾನ್ಯದಿಷ್ಯತೇ |

ಉಪಾಯಾಸಾಯ ಮುಕ್ತಸ್ಯ ವರ್ತಮಾನಸ್ಯ ಮಧ್ಯತಃ |

ನರಸ್ಯ ಬುದ್ಧಿ ದೌರ್ಬಲ್ಯಾದುಪಾಯಾಂತರ ಮಿಷ್ಯತೇ” ||

ಹೀಗೆ ದ್ವಯೋಚ್ಚಾರಣೆ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಒಂದು ಸಲ ಮಾಡಿದ ಶರಣಾಗತಿಯು ಇನ್ನು ಯಾವುದನ್ನೂ ಆಪೇಕ್ಷಿಸುವದಿಲ್ಲವು ಈ ಭರಣ್ಯಾಸಾನುಷ್ಠಾತೃವು ಅನುಷ್ಠಿಸಿದ ಉಪಾಯದಲ್ಲಿ ಅಪಾಯವೇನೂ ಇಲ್ಲದವನಾಗಿ ಮಧ್ಯತಃ ವರ್ತಮಾನಸ್ಯ - ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೂ ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿಗೂ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಪ್ರಪನ್ನನ ಆಜ್ಞಾನವಿಂದಂಟಾದ ಬುದ್ಧಿ ದೌರ್ಬಲ್ಯದಿಂದ ಭಕ್ತಿಯೋಗವನ್ನು ಆಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆಂಬುದು ಈ ಶ್ಲೋಕ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಇಷ್ಟುದೂರ ಉಪಸಾದಿಸಿದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸಿದ್ಧಾಂತಿಸಿ ನಿಗಮನರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಆಗೈಯಾಲ್ - ಹೀಗೆ ಇತರರು ಹೇಳುವ ಕಾರಣಗಳು ಯಾವುದರಿಂದಲೂ ಭಕ್ತ್ಯುಪಾಯವು ಪ್ರಪನ್ನನ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ, ಇವ್ವುಸಾಸನಾದಿಗಳುಮ್ - ಭಕ್ತ್ಯುಪಾಯವು ವಿಷ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ಉಪಾಸನಾದಿಗಳೆಲ್ಲ, ಅಧಿಕಾರ್ಯಾಂತರತ್ತುಕ್ಕು - ಅಕಿಂಚನನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ ಯಥಾಧಿಕಾರಂ - ಅಧಿಕಾರಾನುಗುಣಂ ಎಂದರೆ ಸಮರ್ಥನಾದ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ, ಅನ ಗುಣಜ್ಞಃ-ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ವಿಹಿತವಾದವುಗಳೇ ಅನರು ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಸ್ವರೂಪವಿರುದ್ಧವಲ್ಲವು ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾದುದೇ ಎಂದು ಉಪಸಾದಿಸಿದರು.



ಸ್ವರೂಪಾವಿರುದ್ಧತ್ವೇ ಭಕ್ತಿಪ್ರಪತ್ತೋಃ ತುಲ್ಯತ್ವೇಪಿ ಭಕ್ತ್ಯಪೇಕ್ಷಯಾ  
ಪ್ರಪತ್ತಿಶ್ರೇಯಸೀ.

ಅವಸ್ಥಾಕ್ಕೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಮಿಲ್ಲಾ ಮೈಯಾಲಾದಲ್, ವಿಳಂಬಾಕ್ಷಮನ  
ಲ್ಲಾ ಮೈಯಾಲಾದಲ್, ಇಪ್ಪಪತ್ತಿಯೈ ಸ್ವತಂತ್ರೋಪಾಯಮಾಗ ಹಸ್ತ  
ನವನೈ (೧) “ಶಯಾದ ನೇಳವಿಯರ್” ಎನ್ನುಮ್, (೨) “ಕೃತಕೃತ್ಯ”  
ಎನ್ನುಮ್, (೩) “ಅನುಷ್ಠಿತಕೃತು ಶತೃ” ಎನ್ನುಮ್, ಇವನುಕ್ಕು ಮರ

ಮೇಲೆ ಅವಗಾಹನ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಅನರ್ಹನಾಗಿ ರೋಗಪೀಡಿತನಾಗಿದ್ದರೆ  
ಮಂತ್ರಸ್ಥಾನವು ಹೇಗೋ, ಹಾಗೆ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗದ ಉಪಾಸನೆಗೆ ಅನರ್ಹನಾದವ  
ನಿಗೆ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ, ಸಮರ್ಥನಾದವನಿಗೆ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗವೇ ಸಂ  
ಯಾದ ಉಪಾಯವು, ಅದಕ್ಕೆ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಎಂದರೆ ಭಕ್ತಿ  
ಮಾರ್ಗಕ್ಕೇನೇ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವೂ, ಪ್ರಪತ್ತಿಗೆ ಗೌಣೋಪಾಯತ್ವವೂ ಹೇಳಿದಂತಾ  
ಗುತ್ತದೆ. ಈ ಎರಡು ಉಪಾಯಗಳೂ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಲ್ಲವುಗಳಾಗಿ ವಿಕ  
ಲ್ಪಿಸಿ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಫಲ ಒಂದೇಯಾದರೂ, ಪ್ರಪತ್ತಿಗೆ ಗೌಣಭಾವವು  
ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲವೆಂದು ಪೂರೈಪಕ್ಷವುಂಟಾಗಬಹುದು ಇದಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳು  
ವವರಾಗಿ, ಪ್ರಪತ್ತಿಗೆನೇ ಉತ್ಕರ್ಷವೂ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವೂ ಉಂಟೆಂಬುದಕ್ಕೆ  
ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಭಕ್ತಿಪ್ರಪತ್ತಿಗಳೆರಡೂ ಸ್ವರೂಪವಿರುದ್ಧವಲ್ಲದೆ ಸಮಾನವಾದರೂ  
ಭಕ್ತಿಗಿಂತಲೂ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು.

ಅವಸ್ಥಾಕ್ಕೆ - ಆ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗದ ಉಪಾಸನೆಗಳಿಗೆ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯಮಿಲ್ಲಾ  
ಮೈಯಾಲಾದಲ್-ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಇರುವದರಿಂದಲಾಗಲಿ, (ಇವರು ಯಾರು  
ಎಂಬುದು ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರದ ಕೊನೆಯ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವು)  
ಆಥವಾ, ವಿಳಂಬಾಕ್ಷಮನಲ್ಲಾ ಮೈಯಾಲಾದಲ್ - ಇನ್ನೊಂದು ಜನ್ಮ  
ಮುಂತಾದ ವಿಳಂಬವನ್ನು ಸಹಿಸದೆ ಇರುವವನಾದುದರಿಂದಲೇ ಯಾಗಲಿ, ಸ್ವತಂ  
ತ್ರೋಪಾಯವೆಂದು, ಹಸ್ತನಿವನನೈ - ಆಶ್ರಯಿಸಿದವನನ್ನು, (೧) “ಶಯಾದ  
ನೇಳವಿಯರ್ - ಮಾಡಿದ ಯಜ್ಞವುಳ್ಳವರು” ಎಂದರೆ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನ  
ಮಾಡಿ ಕೃತಕೃತ್ಯರಾದ ಪ್ರಪನ್ನರು, (೨) “ಕೃತಕೃತ್ಯನೆನ್ನುಮ್ - ಉಪಾ

ಣಃ ಸ್ತನಮಾಗ ನಡಕ್ಕಿರ ವ್ಯಾಪಾರಜ್ಞಿ ಅನಭೃಥ ಪರ್ಮಸ್ತ ಕರ್ಮವ್ಯ ಕಲಾಪಜ್ಞಿ ಲಾಗ ಸ್ತುತಿತ್ತಮ್, ಕ್ರತ್ವಂತರಾನುಷ್ಠಾನಮ್ ಪಣ್ಣಿ ನವನುಕ್ಕು ಮೇಲುಳ್ಳ ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕಜ್ಞಿ ಘೋಲೇ ಇವನುಕ್ಕು ಸ್ವ ತಂತ್ರ ವಿಧಿಯಾಲೇ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಾದಿ ಧರ್ಮಜ್ಞಿ ನಡವಾನಿರ್ದಿಷ್ಟಯ್ ದೇ

ಯಾನುಷ್ಠಾನಮಾಡಿದ ಕೃತಕೃತ್ಯನೆಂದೂ, (೩) ಅನುಷ್ಠಿತಕ್ರತುಶರ್ತ ಅನುಷ್ಠಿಸಿದ ನೂರು ಯಜ್ಞಗಳಿಗೆ ಸಮಾನನೆಂದೂ, ಇವನುಕ್ಕು - ಈ ಭರನ್ಯಾಸವನ್ನನುಷ್ಠಿಸಿದ ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ, ಮರಣಾಂತಮಾಗ ನಡಕ್ಕಿರ ವ್ಯಾಪಾರಜ್ಞಿ - ಮರಣವೇ ಕೊನೆಯಾಗ ನಡೆಯುವ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ, ಅನಭೃಥ ಪರ್ಮಸ್ತ ಕರ್ತವ್ಯ ಕಲಾಪಜ್ಞಿ ಲಾಗ - ತೈತ್ತರೀಯದಲ್ಲಿ, “ಯನ್ತರಣಂ ತದವಭೃಥಃ” ಪ್ರಪದನಾನುಷ್ಠಾನವಾದನಂತರ ಮರಣದವರೆಗೂ ಎಂದು ನಡೆಯುವ ಪ್ರಪನ್ನನ ಸರ್ವ ಪ್ರವೃತ್ತಿವಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಒಂದು ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರವಾಗಿ ರೂಪಕವಾಗಿ “ತಸ್ಯೇವಂ ವಿದುಷೋ” ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಪ್ರಕಾರ, ಒಂದು ಯಜ್ಞವಾದನಂತರ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ತವಬ್ಬವಾಗಿ ಅನಭೃಥ ಸ್ನಾನದವರೆಗೂ, ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯಕಲಾಪಗಳಾಗಿ, ಸ್ತುತಿತ್ತಮ್ - ಪ್ರಶಂಸಿಸಿ, ಹೊಗಳಿ, ಕ್ರತ್ವಂತರಾನುಷ್ಠಾನಮ್ - ಈ ಆತ್ಮಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುವ ಕ್ರತುವಿಗಿಂತಲೂ ಬೇರೆ ಯಾಗವ ಅನುಷ್ಠಾನವನ್ನು, ಪಣ್ಣಿ ನವನುಕ್ಕು - ಮಾಡಿದ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ, ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕಜ್ಞಿ ಘೋಲೇ - ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕ ಕರ್ಮಗಳು ಹೇಗೆ ಅಜ್ಞಗಳಾಗಿಯೂ, ಅಜ್ಞಾ ಕೈಜ್ಞಯಗಳಾಗಿ ಆವಶ್ಯಕವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಇವನುಕ್ಕು - ಈ ಭರನ್ಯಾಸವನ್ನನುಷ್ಠಿಸಿದ ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೂ, ಸ್ವತಂತ್ರ ವಿಧಿಯಾಲೇ - ಬೇರೇ ವಿಧಿಯಾದ ಎಂದರೆ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅಜ್ಞಗಳಾಗಿಯಲ್ಲದೆ, ಪ್ರಪದನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಾದ ಅಜ್ಞಾ ಕೈಜ್ಞಯಗಳನ್ನು ಆವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ವಿಧಿಯಾದ, ವರ್ಣಾಶ್ರಮಾದಿ ಧರ್ಮಗಳು, ನಡವಾನಿರ್ಕ ಜ್ಞಿಯ್ ದೇಯಮ್, ಅನುಷ್ಠಿತಗಳಾಗಿರುವಾಗ, ಎಂದರೆ ಇತರಯಜ್ಞಾಧಿಕಾರಿಗೆ ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕಗಳು ಅಜ್ಞಾ ಕೈಜ್ಞಯಗಳು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ ಕರ್ಮಾಜ್ಞಗಳು ; ಈ ಭರನ್ಯಾಸವನ್ನನುಷ್ಠಿಸಿದ ಕೃತಕೃತ್ಯನಿಗಾದರೋ ಈ ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕಗಳು ಈತನ ಭರನ್ಯಾಸರೂಪ ಯಾಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವೇ ಅಲ್ಲವು ಆದರೆ ಈತನನುಷ್ಠಿಸಬೇಕೋ ಎಂದರೆ ಆವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಿಸಬೇಕು. ಅಜ್ಞಾ ಕೈಜ್ಞಯವಿಧಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಭಗವತ್ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಿಸತಕ್ಕದ್ದು ;

ಯುಮ್, ಅನುಷ್ಠಿತಾತ್ಮಯಾಗ ಫಲಶ್ಚೈಪ್ಪತ್ತ ಕರ್ತವ್ಯಾಂತರ ನಿರಪೇಕ್ಷ ನಾಗವುಮ್, ಆಳ್ವಾರ್‌ಗಳುಮ್, ಮಹರ್ಷಿಗಳುಮ್, ಭಗವಚ್ಛಾಸ್ತ್ರಜ್ಞ ಳುಮ್, ವೇದಜ್ಞಳುಮ್, ಘೋಷಿಯಾನಿತ್ರನ.

ಆದುದರಿಂದ ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕ ಕರ್ಮಗಳು ಆಜ್ಞಾ ಕೈಬ್ಬರ್ಯಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನನುಷ್ಠಿಸುತ್ತಾ, ಅನುಷ್ಠಿತಾತ್ಮ ಯಾಗ ಫಲಶ್ಚೈಪ್ಪತ್ತ - ಅನುಷ್ಠಿ ಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಈ ತನ್ನ ಆತ್ಮಾವನ್ನು, “ಓಮಿತ್ಯಾತ್ಮಾನಂ ಯುಂಜೀತ” ಎಂದೂ, “ಪ್ರತ್ಯಗ್ರೂಪೇ ಹವಿಷಿ” ಎಂದೂ ಹೇಳುವಹಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ರಿಬ್ಬರಲ್ಲೂ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ ಆತ್ಮಯಾಗದ ಫಲವಾದ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವ ವನ್ನು ಕುರಿತ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಕರ್ತವ್ಯಾಂತರ ನಿರಪೇಕ್ಷನಾಗವುಮ್ - ಬೇರೇ ಇನ್ನು ಯಾವ ಕರ್ತವ್ಯದಿಂದಲೂ ಇನ್ನು ಯಾವ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನದ ಅವೇಕ್ಷೆ ಯಿಲ್ಲವೆಂದು, ಆಳ್ವಾರ್‌ಗಳೂ, ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ, ಭಗವಚ್ಛಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಳೂ, ವೇದ ಜ್ಞಳೂ, ಘೋಷಿಯಾನಿತ್ರನ - ಉದ್ಘೋಷಿಸುತ್ತಾ ಇನೆ, ವಿಳಂಬವನ್ನು ಸಹಿ ಸತಕ್ಕವನೂ ಮತ್ತು ನಮರ್ಥವಿರುವವನೂ ಉಪಾಸನವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸತ ಕ್ಕದ್ದು. ಇವರಲ್ಲೇನೂ ಸ್ವರೂಪವಿರುವುದಿಲ್ಲವು. ಸ್ವರೂಪಾನುಗುಣವಾದ ಉಪಾಯವೇ, ಆದರೆ ಅವಮರ್ಥನಾಗಿಯೂ ಈ ಜನ್ಮಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚುಕಾಲ ವಿಳಂಬವನ್ನು ಸಹಿಸದವನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದರೆ, ಅಂತನಿಗೆ ಭರಣ್ಯಾಸವೇ ಉಪಾಯವು ಸಕೃದನುಷ್ಠಾನರೂಪದಿಂದಲೇ ಈತನು ಕೃತಕೃತ್ಯನ, ಈತನು ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಇನ್ನೇನನ್ನೂ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಿಲ್ಲವು ಆದರೆ ನಿತ್ಯನೈಮಿತ್ತಿಕ ಗಳಾದ ಆಜ್ಞಾ ಕೈಬ್ಬರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅನುಷ್ಠಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಈ ಭರ ನ್ಯಾಸ ಸಾಧನಕ್ಕಾಗಿ ಹಾಗಿ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೇನೂ ಅಲ್ಲವು. ಭಗವತ್ತೀತ್ಯರ್ಥ ನಾಗಿ ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವವು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಬೇರೆ ವಿಧಿ ಯಿರುವದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬರತಕ್ಕದ್ದು ಎಂಬುದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು ಈ ಭರಣ್ಯಾಸವು ಹೀಗೆ ಸಕೃದನುಷ್ಠೇಯವಾಗಿ ಸುಕರವಾಗಿ, ಪ್ರಮಾದ ರಹಿತವಾಗಿ, ಕರ್ತವ್ಯಾಂತರ ನಿರಪೇಕ್ಷವಾದ ಉಪಾಯವೆಂದು ಆಳ್ವಾರ್‌ಗಳೂ, ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ, ಭಗವಚ್ಛಾಸ್ತ್ರವೂ, ವೇದಗಳೂ, ಕೂಡಾ ಡಿರುತ್ತವೆಂದು ಒಂದೊಂದು ದಿವ್ಯಸೂಕ್ತಿಯನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ

• ಆಳ್ವಾರ್ ಸೂಕ್ತಿಗೆ ಶೆಯ್ಯದ ವೇಳೆವಿರ್ಯ ಎಂಬ ಪಾಠವನ್ನು ಉಪಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆ ಪೂರಾ ವಾಕುರವು ಯಾವುದೆಂದರೆ :-

ಎಯ್ ದ ಕ್ಯಾವಿದ ಲಾವದೇ ಯೆನಕ್ಕೆವ್ವ ತೆವ್ವತ್ತೆಳಾಯ ಎಮಾಯ್ ನಿನ್ರು | ಕೈತವಜ್ಜಳ್ ಶೆಯ್ಯುಜ್ಜಿರುಮೇನಿಯಮ್ಮಾನೇ || ಶೆಯ್ ದ ವೇಳ್ ವಿಯರ್ ವೈಯತ್ತೇವರ ರಾಚ್ಚಿರೀವರ ಮಜ್ಜಳ ನಗರ್ | ಕೈ ತೊಳ ವಿರುನ್ದಾಯದು ನಾನುಜ್ಜಿಣ್ಣೇನೆ ||

ಆಶ್ರಿತರಿಗೆ, ಪ್ರತಿಕೂಲರಾದ ದುರ್ಯೋಧನ, ರಾವಣ, ಕಂಸಾದಿಗಳಿಗೆ ಲ್ಲವೋ ಅವರುಗಳ ಮಧ್ಯೆಯೇ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಕೃತ್ರಿಮಗಳನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ನಿನ್ನನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡು ನೀನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ರಕ್ಷಕರಿಲ್ಲವೆಂದಿರುವ ನಮ್ಮಗಳಿಗೆ ಪುರುಷಾರ್ಥಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಸಾಧನವಾಗಿ ಅನುರೂಪನಾದುದು ಯಾವದೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ನೀನೇ ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿ ಬೇಕಾದ ಉಪಾಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು. ಪ್ರತಿಪಕ್ಷದ ಸಂಬಂಧ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಸಾಧನಾನುಷ್ಠಾನಮಾಡಿ ಕೃತಕೃತ್ಯರಾಗಿ, ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನ ಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ ನಿತ್ಯಸೂರಿಗಳಿಗೆ ಸಮಾನರಾದ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವರು ನಿರಂತರ ವಾಸಮಾಡುವ ಶೀವರಮಬ್ಬಲನಗರೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ ವಾನಮಾಮಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವರುಗಳು ಆಶ್ರಯಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಬಿಡಮಾಡಿಸಿರುತ್ತೀಯೇ ಅವನ್ನು ನಾನು ಕಂಡಿರುತ್ತೇನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಶೆಯ್ ದ ವೇಳ್ವಿಯರ್ ಎಂಬಲ್ಲಿ “ಸರ್ವೇವೇದಾ ಸ್ಸರ್ವವಿದ್ಯಾ ಸ್ಸಶಾಸ್ತ್ರಾಸ್ಸರ್ವೇ ಯಜ್ಞಾ ಸ್ಸರ್ವ ಇಜ್ಯಶ್ಚ ಕೃಷ್ಣಃ | ವಿದುಃ ಕೃಷ್ಣಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಸ್ತತ್ಪ್ರತೋ ಯೇ ತೇಷಾಂ ರಾಜಾ ಸರ್ವಯಜ್ಞಾ ಸ್ಸಮಾಸ್ತಾಃ” || (ಭಾರ) ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕವು ಅನುಸಂಧೇಯವು. ಸಮಸ್ತ ವೇದಗಳೂ ವಿದ್ಯೆಗಳೂ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೂ ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳೂ ಹೀಗೆ ಸಮಸ್ತವಾದ ಉಪಾಯವೂ ಉಪಾಯ ಸಲಕರಣೆಗಳೂ ಎಲ್ಲವೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ. ಹೀಗೆ ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿದ ಬ್ರಹ್ಮವಿತ್ತುಗಳು ಯಾರೋ ಅವರಿಗೆ ಸಮಸ್ತಸಾಧನರೂಪ್ತಯಜ್ಞಗಳೂ ಸಮಾಪ್ತವಾದವೆಂದು ಭಾವಿತಕ್ಕದ್ದು. ಅವರು ಕೃತಕೃತ್ಯರು ಎಂಬ ಭಾವವು ಮಹರ್ಷಿ ಸೂಕ್ತಿಗೆ:—

“ಅನೇನೈವತು ಮನ್ತ್ರೇಣ ಸ್ವಾತ್ಮಾನಂ ಮಯಿನಿಕ್ಷಿಪೇತ್ |

ಮಯಿನಿಕ್ಷಿಪ್ತ ಕರ್ತವ್ಯಃ ಕೃತಕೃತ್ನೋ ಭವಿಷ್ಯತಿ” ||

ಈ ದ್ವಯ ಮಂತ್ರೋಚ್ಚಾರಣೆ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಆತ್ಮಾವನ್ನು ನನ್ನಲ್ಲಿ (ನನ್ನ ಪಾದದಲ್ಲಿ) ಇಡತಕ್ಕದ್ದು. ಹೀಗೆ ಆತ್ಮ ನಿಕ್ಷೇಪರೂಪವಾದ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಕೃತಕೃತ್ಯನಾಗುತ್ತೀಯೆ. ಎಂಬುದು ಈ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥವು. ಇದು ಹಿಂದೆ ಸಾಬ್ಬಪ್ರಪನ್ನಾಭಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವು ಭಗವತ್ಪಾಪಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ “ಅನುಷ್ಠಿತ ಕ್ರತುತತೋ ಭವತ್ಪ್ರೇವ ನಸಂಶಯಃ” ಅಂತಹ ಕೃತಕೃತ್ಯನು ನೂರು ಕ್ರತುಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸಿದವನಿಗೆ ಸಮಾನನು ಎಂದು

ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಅವನಿಗಿಂತ ಅಧಿಕವು ಎಂದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. ಮಹರ್ಷಿ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ: — “ಸರ್ವೇವೇದಾ ಸ್ವರ್ವವಿದ್ಯಾ ಸ್ವಶಾಸ್ತ್ರಾಃ ಎಂಬುದು ಅನುಸಂಧೇಯವು, ವೇದಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ — “ತಸ್ಮೇವಂ ವಿದುಷೋ ಯಜ್ಞಸ್ಯಾತ್ಮಾ ಯಜಮಾನ ಶ್ರದ್ಧಾ ಪತ್ನೀ, ಶರೀರ ಮಿಥ್ಯ, ಮುರೋ ವೇದಿ, ಲೋಮಾನಿ ಬರ್ಹಿ, ವೇದಶ್ಚಿಖಾ, ಹೃದಯಂ ಯೂಪಃ, ಕಾಮ ಮಾಜ್ಯಂ, ಮನುಃ ಪಶು, ಸ್ತಪೋಗ್ನಿ, ಶ್ರಮಯಿತಾ ದಕ್ಷಿಣಾ, ನಾಗ್ವೀತಾ, ಪ್ರಾಣ ಉದ್ಗಾತಾ, ಚಕ್ಷುರಧ್ವರ್ಮ, ಮನೋ ಬ್ರಹ್ಮ, ಶ್ರೋತ್ರಮಗ್ನಿ ದ್ಯಾವದ್ಧಿಯತೇ ಸಾದೀಕ್ಷಾ, ಯದಶ್ಚಾತಿ ಯತ್ಪಿ ಬತಿ ತದಸ್ಯ ಸೋಮಸಾನಂ, ಯದ್ರಮತೇ ತದುಪಸದೋ, ಯತ್ಸಂಚ ರಿತ್ಯುಪವಿತತ್ಯುತ್ಪಿಷ್ಠತೇಚ ಸಪ್ರವರೋಗ್ನೀ, ಯನ್ಮುಖಂ ತದಾಹ ನೀಯೋ, ಯದಸ್ಯ ವಿಜ್ಞಾನಂ ಯಜ್ಞಹೋತಿ ಯತ್ಸಾಯಂ ಪ್ರಾತರತ್ತಿ ತತ್ಸಮಿಥೋ, ಯತ್ಸಾಯಂ ಪ್ರಾತರ್ಮಥ್ಯಂದಿನಂ ಚ ತಾನಿ ಸವನಾನಿ, ಯೇ ಅಹೋರಾತ್ರೇ ತೇ ದರ್ಶಪೂರ್ಣಮಾಸೌ, ಯೇರ್ಧಮಾಸಾಶ್ಚ ಮಾಸಾಶ್ಚ ತೇ ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯಾನಿ, ಯಯತವಸ್ತೇ ಪಶುಬಂಧಾಃ, ಯೇ ಸಂವತ್ಸರಾಶ್ಚ ಪರಿವತ್ಸರಾಶ್ಚ ತೇ ಹರ್ಗಣಾಃ, ಸರ್ವವೇದಸಂನಾ ಏತತ್ಸತ್ರಂ ಯನ್ಮರಣಂ ತದವಭೃಥ ಏತದ್ವೈ ಜರಾಮರ್ಯಮಗ್ನಿ ಹೋತ್ರಂ ಸತ್ರಂ ಯವಿನಂ ವಿದ್ವಾ ನುದಗಯನೇ ಪ್ರಮಿಯತೇ ದೇವಾ ನಾಮೇವ ಮಹಿಮಾನಂ ಗತ್ವಾ ದಿತ್ಯಸ್ಯ ಸಾಯುಜ್ಯಂ ಗಚ್ಛತ್ಯಥ ಯೋ ದಕ್ಷಿಣೇ ಪ್ರಮಿಯತೇ, ಪಿತೃಣಾ ಮೇವ ಮಹಿಮಾನಂ ಗತ್ವಾಚಂದ್ರ ಮಸಸ್ಸಾಯುಜ್ಯಂ ಗಚ್ಛತ್ಕೇತಾವೈ ಸೂರ್ಯಾಚಂದ್ರಮಸೋಮಹಿ ಮಾನೌ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ವಿದ್ವಾ ನಭಿಜಯತಿ ತಸ್ಮಾದ್ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಮಹಿ ಮಾನ ಮಾಪೋತಿ ತಸ್ಮಾದ್ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋಮಹಿಮಾನ ಮಿತ್ಯುಪನಿಷತ್” ಇಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಸವಿದ್ಯೆಯು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಡುವ ಒಂದು ಯಜ್ಞದ ಹಾಗೆ ರೂಪಕದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟು ಅದನ್ನನುಷ್ಠಿಸಿರುವ ಒಬ್ಬ ಮಹಾನು ಭಾವನ ಸ್ವರೂಪಸ್ಥಿತಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಆ ಯಜ್ಞದ ಅಂಗಗಳೆಂದೂ ಆ ಮಹಾನುಭಾವನೂ ತತ್ಸಂಬಂಧಿಗಳೂ ಸಹ ಕೃತಕೃತ್ಯರೆಂದೂ ಉಪದೇಶಿಸ ಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಜೀವಾತ್ಮನೇ ಯಜಮಾನನು ಶ್ರದ್ಧೆಯೇ ಈ ಯಜಮಾನನ ಪತ್ನಿಯು, ಅಪತ್ನೀಕನು ಯಜ್ಞಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವು; ಪತ್ನಿಯು ಜೀಕು, ಶ್ರದ್ಧೆಯೇ - ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ತ್ವರೆಯೇ ಪತ್ನಿಯು, ಶರೀರ ಮಿಥ್ಯಂ - ಶರೀರವೇ ಕಟ್ಟಿಗೆಯು, ಉರೋವೇದಿಃ-ವಕ್ಷಸ್ಥಳವೇ ವೇದಿಕೆಯು,

ಲೋನಾನಿಬರ್ಹಿಃ - ಕೂದಲುಗಳೇ ಆಸ್ತರಣ ದರ್ಭೆಗಳು, ವೇದಶ್ಚಿಖಾ - ಶಿಖೆಯೇ ವೇದವು, ಹೃದಯಂ ಯೂಪಃ - ಹೃದಯವೇ ಪಶುವನ್ನು ಕಟ್ಟುವ ಯೂಪಸ್ತಂಭವು, ಕಾಮ ಆಜ್ಯಂ - ಪರಮಪದದಲ್ಲಿ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವೂ ತತ್ತ್ವೈಕರ್ಯವೂ ಬೇಕೆಂಬ ಕಾಮನೆಯೇ ಆಜ್ಯಾಹುತಿಗೆ ಬೇಕಾದ ತುಪ್ಪವು, ಮನ್ಯುಃ ಪಶುಃ - ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ ಸ್ವರೂಪ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಭೇದಿಸಲು ಅರ್ಹವಾದ ಕೋಪವೇ ಪಶುವು, ಶಮಯಿತಾ ದಕ್ಷಿಣಾ - ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ ಸರ್ವ ಭೂತಗಳೂ ಅನುಕೂಲರಾದುದರಿಂದ ಶತ್ರು ಮಿತ್ರವರ್ಗಗಳ ಭಾವನೆಯೇ ಇಲ್ಲದೆ ಶಾಂತತೆಯಿಂದಿರೋಣವೇ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ದ್ರವ್ಯಸಹಾಯವು, ವಾಕ್ ಹೋತಾ - ಆ ಪ್ರಪನ್ನನ ವಾಕ್ಯೇ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಗುಣಚೇಷ್ಟಿತಗಳ ವಿಷಯವಾದ ವಾಕ್ಯೇ, ಬುಗ್ಗೇದ ಪಠನ ಮಾಡುವ ಹೋತೃವು. ಪ್ರಾಣ ಉದ್ಗಾತಾ - ಅವನ ನಿಶ್ವಾಸೋಚ್ಚ್ವಾಸ ಪ್ರಾಣವಾಯುವು ಸಾಮಗಾನ ಮಾಡುವ ಉದ್ಗಾತೃವು, ಚಕ್ಷುರಧ್ವರ್ಮ್ಯಃ - ಆತನ ಜ್ಞಾನವೇ ಯಜ ವೇದವನ್ನು ಪಠಿಸುವ ಅಧ್ವರ್ಯುವು, ಮನೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ - ಆತನ ಮನಸ್ಸೇ ಈ ನ್ಯಾಸಯಜ್ಞ ನಿರ್ವಾಹಕನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು, ಶ್ರೋತ್ರಮಗ್ನೀತ್ - ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪ ರೂಪ ಗುಣ ವಿಭವಾದಿಗಳನ್ನು ಶ್ರವಣಮಾಡುವ ಕಿವಿಯೇ ಅಗ್ನೀಧ್ರವು, ಯಾವ ದ್ವಿತ್ರಯತೇ ಸಾದೀಕ್ಷಾ - ಆತನು ಜೀವಿಸಿರುವವರೆಗೂ ಯಜ್ಞಾದೀಕ್ಷೆಯು, ಯದಶ್ಚಾತಿ ಯತ್ಪಿಬತಿ ತದಸ್ಯಸೋಮಪಾನಂ - ಆತನು ಏನನ್ನು ಉಟ ಮಾಡುತ್ತಾನೋ ಏನನ್ನು ಕುಡಿಯುತ್ತಾನೋ ಅದೇ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಸೋಮಪಾನವು, ಯದ್ರಮತೇ ತದುಪಸದಃ - ಆತನು ಭಗವದ್ಭಾನರೂಪದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾಗಿ ರಮಿಸುವದೆಲ್ಲಾ ಆ ಯಜ್ಞದ ಉಪಸತ್ತುಗಳು, ಯತ್ಸಂಚರತ್ಯುಪನಿಶ್ಚಿತ್ರಿಷ್ಯತೇಚ ಸಪ್ರವರ್ತ್ಯಃ - ತುಲಸೀ ಪುಷ್ಪಾದಿ ಹರಣಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡುವ ಸಂಚಾರವೂ ಮತ್ತು ಭಗವದಾರಾಧನರೂಪವಾಗಿ ಕೂಡುವದು ಏಳು ವದು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ ನಮಸ್ಕಾರಾದಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಈ ಯಜ್ಞದ ಪ್ರವರ್ಗ್ಯವು, ಯನ್ಮುಖಂ ತದಾಹವನೀಯಃ - ಆತನ ಮುಖವೇ ಆಹವನೀಯಾಗ್ನಿಯು, ಯದಸ್ಯ ವಿಜ್ಞಾನಂ ತಜ್ಞುಹೋತಿ - ಪರಮಾತ್ಮನು ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೆಂಬ ಜ್ಞಾನ ಯಾವುದೋ ಅದೇ ಹೋಮವು, ಯತ್ಸಾಯಂ ಪ್ರಾತರತ್ತಿ ತತ್ಸಮಿಧಃ - ಸಾಯಂಕಾಲ ಪ್ರಾತಃಕಾಲಗಳ ಉಟವೇ ಸಮಿತ್ತುಗಳು, ಯತ್ಸಾಯಂ ಪ್ರಾತರ್ಮಧ್ಯಂದಿನಂ ಚ ತಾನಿ ಸವನಾನಿ - ಸಾಯಂಕಾಲ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಹೀಗೆ ತ್ರಿಕಾಲದಲ್ಲೂ ಅನುಷ್ಠಿಸುವದೆಲ್ಲಾ ತ್ರಿಕಾಲ ಸವನಗಳು, ಯೇ ಅಥೋರಾತ್ನೇ ತೇ ದರ್ಶಘೋರಮಾಸೌ - ಅಹಸ್ಸು ಧಾತ್ರಿಗಳೇ ದರ್ಶ

ಪೂರ್ಣಮಾಸೆಗಳು, ಯೇ ಅರ್ಧಮಾಸಾಶ್ಚ ಮಾಸಾಶ್ಚ ತೇ ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯಾನಿ-  
ಪಕ್ಷಪಕ್ಷಗಳಲ್ಲೂ ಅನುಷ್ಠಿಸುವದೆಲ್ಲಾ ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯಗಳು, ಯೆ ಋತವಸ್ತೇ  
ಪಶುಬಂಧಾಃ - ಋತುಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಷ್ಠಿಸುವದೆಲ್ಲಾ ಪಶುಬಂಧಗಳು, ಯೇ  
ಸಂವತ್ಸರಾಶ್ಚ ಪರಿವತ್ಸರಾಶ್ಚ ತೇ ಹರ್ಗಣಾಃ - ಸಂವತ್ಸರ ಪರಿವತ್ಸರಗಳೇ  
ಅಹರ್ಗಣಗಳು, ಸರ್ವವೇದ ಸಂವಾ ಏತತ್ಸತ್ರಂ - ಈ ಪ್ರಪನ್ನನ ಸಮ  
ಸ್ತುತಾ ಸತ್ರಪರಿಕರಗಳು, ಯನ್ಮರಣಂ ತದವಭ್ಯುಧಃ - ಈ ಪ್ರಪನ್ನನ ದೇಹ  
ವಿಯೋಗವೇ ಯಜ್ಞಪೂರ್ತಿಯಾದನಂತರ ನಡೆಸುವ ಅವಭ್ಯುಧವು, ಅದುದರಿಂದ  
ಏತದ್ವೈ ಜರಾಮಾರ್ಗಮಗ್ನಿಹೋತ್ರಂ - ಈ ಪ್ರಪನ್ನನ ವಾರ್ಧಕಕ್ಕೆ ಅನಂತರ  
ಮರಣಾಂತದವರೆಗೂ ಒಂದು ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರವು, ಯ ಏವಂ ವಿದ್ವಾಃ -  
ಯಾವ ಪ್ರಪನ್ನನು ಈ ನ್ಯಾಸವನ್ನು ಒಂದು ಯಜ್ಞವೆಂದು ತಿಳಿಯುವನೋ,  
ಅವನು ಉದಗಯನೇ ಪ್ರವಿಯಾತೇ-ಉತ್ತರಾಯಣದಲ್ಲಿ ವೃತ್ತಿ ಹೊಂದಿದರೆ,  
ದೇವಾನಾಂ ..ಸಾಯಂಜ್ಯಂಗಚ್ಛತಿ ವೇವಲೋಕದ್ವಾರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನು  
ಹೊಂದುವನು ; ಯೋ ದಕ್ಷಿಣೇ...ಚಂದ್ರಮಸ ಸ್ನಾಯಂಜ್ಯಂಗಚ್ಛತಿ-ದಕ್ಷಿ  
ಣಾಯನದಲ್ಲಿ ವೃತನಾದ ಪ್ರಪನ್ನನು ಪಿತೃಲೋಕ ಚಂದ್ರದ್ವಾರಾ ಗಮನವುಳ್ಳವ  
ನಾಗಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಏತಾವೈ.....ಮಹಿಮಾನಾ  
ಹೀಗೆ ಭರನ್ಯಾಸವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸಿದವನು ಕರ್ತವ್ಯಾಂತರ ನಿರಪೇಕ್ಷನು  
ಇದಕ್ಕೆ ಸಕೃದೇವಂ ಪ್ರಪನ್ನಸ್ಯ ಕೃತ್ಯಂನೈವಾನ್ಯ ದಿಷ್ಯತೇ" ಎಂಬುದು  
ಅನುಸಂಧೇಯವು. ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಸಕೃತ್ಪ್ರವದನಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದ  
ಪ್ರಪನ್ನನ ಅನುಷ್ಠಾನವು, ಬೇರೆಬೇರೆ ಇನ್ನು ಯಾವ ಸಾಧನವೂ ಕೃತ್ಯ  
ವನ್ನೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವದಿಲ್ಲವು ಮತ್ತು ಅನೇನೈವತು ಮನ್ತ್ರೇಣ ಸ್ವಾತ್ಮಾನಂ  
ಮಯಿ ನಿಕ್ಷಿಪೇತ್ | ಮಯಿನಿಕ್ಷಿಪ್ತ ಕರ್ತವ್ಯಃ ಕೃತಕೃತ್ಯೋ ಭವಿಷ್ಯತಿ||  
ಎಂಬ ಸಾತ್ವತ ಪ್ರಮಾಣವಾಕ್ಯವು ಕೃತಕೃತ್ಯನೆಂದು ಹೇಳುವದರಿಂದ ಅನು  
ಸಂಧೇಯವು. ಹಿಂದಿನ ಪ್ರಮಾಣವು ಭಕ್ತಿಯೋಗ ನಿಷ್ಠನು ಕೃತಕೃತ್ಯನೆಂಬುದಕ್ಕೂ  
ಈ ಶ್ಲೋಕವು ಪ್ರಪತ್ತಿನಿಷ್ಠನು ಕೃತಕೃತ್ಯನೆಂಬುದಕ್ಕೂ ನಿರರ್ಥನಂಗ  
ಳಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಮಾಣಗಳು ಉದ್ಘೋಷ  
ಸುತ್ತವೆ ಎಂಬ ಭಾವವು.

ಉಪಾಸನಕ್ಕಿಂತಲೂ ನ್ಯಾಸವು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು.

ಅಗ್ನಿಯಾಲ್ - ಹೀಗೆ ವಹನಗಳೂ ಭವಚ್ಛಾಸ್ತ್ರಗಳೂ ವೇದಗಳೂ  
ಕೂಡ ಪುಸ್ತಕಿಯವನು ಸಿದ್ಧವನು ಕೃತಕೃತ್ಯನೆಂದು ಉಚ್ಛೇಷಿಸುವವರಿಗೂ

ಉಪಾಸನಾತ್ ನ್ಯಾಸಸ್ಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಮ್.

ಆಗ್ನಿಯಾಲ್, (೧) “ತಪಸ್ವಿಭ್ಯೋಽಧಿಕೋಯೋಗೀ ಜ್ಞಾನಿಭ್ಯೋಪಿ  
ಮತೋಧಿಕಃ | ಕರ್ಮಿಭ್ಯಶ್ಚಾಧಿಕೋಯೋಗೀ ತಸ್ಮಾದ್ಬೋಗೀ ಭವ

(೧) “ತಪಸ್ವಿಭ್ಯಃ” ಇತ್ಯಾದಿಗಳಾಲೇ - ಇವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ, ಪ್ರವೃತ್ತಿಧರ್ಮಜ್ಞಳಿಲ್ ಕಾಟ್ಟಿಲ್, ನಿವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮಜ್ಞಳಿಲ್ ಶ್ರೇಷ್ಠಜ್ಞಳಿ ನಾರೋಲುವುಮ್ - ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮಗಳಿಗಿಂತಲೂ ನಿವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮಗಳು ಶ್ರೇಷ್ಠಗಳಾದಹಾಗೂ, ಈ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥವೇನೆಂದರೆ “ತಪಸ್ವಿಭ್ಯಃ”-ಫಲಕಾಮ ನೆಯಿಂದ ಮಾಡುವ ಕೇವಲ ಕೃಛ್ರಚಾಂದ್ರಾಯಣ, ಉಪವಾಸಾದಿಗಳನ್ನನುಷ್ಠಿಸುವವರಿಗಿಂತಲೂ, ಯೋಗೀ - ತನ್ನ ಆತ್ಮೋಪಾಸನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವನು, ಅಧಿಕಃ - ಶ್ರೇಷ್ಠನು, ಜ್ಞಾನಿಭ್ಯೋಪಿ - ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನನಿಷ್ಠನಿಗಿಂತಲೂ, ಯೋಗಿಯು ಶ್ರೇಷ್ಠನೆಂಬುದು, ಮತಃ - ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು, ಕರ್ಮಿಭ್ಯಃ - ಫಲಕಾಮನೆಯಿಂದ ಮಾಡುವ ಕರ್ಮನಿಷ್ಠರುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಕೂಡ, ಯೋಗಿಯೇ ಶ್ರೇಷ್ಠನು, ಎಂದರೆ ಈ ತಪಸ್ವೀ ಜ್ಞಾನೀ ಕರ್ಮಿ ಎಲ್ಲರೂ ಫಲಕಾಮನೆಯುಳ್ಳವರಾದುದರಿಂದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಧರ್ಮನಿಷ್ಠರು, ಯೋಗಿಯಾದರೋ ನಿವೃತ್ತಿಧರ್ಮನಿಷ್ಠನು, ಅದುದರಿಂದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಧರ್ಮವೂ ತನ್ನಿಷ್ಟರೂ ಇವರುಗಳಿಗಿಂತ ನಿವೃತ್ತಿಧರ್ಮವೂ ತನ್ನಿಷ್ಟರೂ ಶ್ರೇಷ್ಠರೆಂಬ ಭಾವವು. ತಸ್ಮಾತ್ - ಆ ಕಾರಣದಿಂದ, ಹೇ ಅರ್ಜುನ - ಓ ಅರ್ಜುನನೇ, ಯೋಗೀಭವ - ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಪತಿ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಪ್ರತ್ಯಗಾತ್ಮೋಪಾಸಕನಾಗು” ಎಂಬುದು ಈ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥವು; ಈ ಉಪಾಸನಕ್ಕೆ ಅಜ್ಞವಾದ ಕರ್ಮಯೋಗದ ಪ್ರಭೇದಗಳಲ್ಲೂ

“ದ್ರವ್ಯಯಜ್ಞಾ ಸ್ತಪೋಯಜ್ಞಾ ಯೋಗಯಜ್ಞಾಸ್ತಥಾಪರೇ |

ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ ಜ್ಞಾನಯಜ್ಞಾಶ್ಚ ಯಶಯಸ್ಸಂಶಿತವ್ರತಾಃ” || (ಗೀ.೪.೨೮), ರಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ತಪಸ್ವಿಗಳೂ, ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ, ಕರ್ಮಿಗಳೂ ಉಂಟು. ಇವರುಗಳು “ತಪಸ್ವಿಭ್ಯೋಽಧಿಕೋಯೋಗೀ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ತಪಸ್ವಿ ಮೊದಲಾದವರುಗಳು ಸೇರಲಿಲ್ಲವು. ಗೀ. ೪. ೨೮. ರಲ್ಲಿ ತಪಸ್ವಿ ಮೊದಲಾದವರು ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆ, ಭಗವತ್ತೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಮಾಡುವದರಿಂದ ನಿವೃತ್ತಿಧರ್ಮ ಪರರು; ತಪಸ್ವಿಭ್ಯೋಽಧಿಕೋಯೋಗೀ ಎಂಬ ಯೋಗಿಗಿಂತ ನಿಶ್ಚಿಂತರಾಗಿ ಭಾವಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರು ಪ್ರವೃತ್ತಿಧರ್ಮನಿಷ್ಠರು ಅದುದರಿಂದ ಈ ತಪಸ್ವಿಗಳ



ರ್ದನ || ಇತ್ಯಾದಿಗಳಾಲೇ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮಜ್ಞಿರ್ಮಾಟಿಲ್ ನಿವೃತ್ತಿಧರ್ಮ  
ಜ್ಞಿ ಶ್ರೇಷ್ಠಜ್ಞಿಗಳನಾರ್ಪಣವುಮ್, ಅನ್ಯ ತನ್ನಿಲ್ ಆತ್ಮವಿಷಯ  
ಮಾನ ಯೋಗಮ್ ಶ್ರೇಷ್ಠಮಾನಾರ್ಪಣವುಮ್, ಆತ್ಮವಿಷಯ  
ಯೋಗಜ್ಞಿರ್ಮಾಟಿಲ್ (೨) “ಯೋಗಿನಾಮಪಿ ಸರ್ವೇಷಾಂ” ಎಜ್ಜಿರ

ಗಿಂತ, ಕರ್ತುಯೋಗದ ಆ ತಪಸ್ವಿಗಳು ಶ್ರೇಷ್ಠರು ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮಾನು  
ಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ಫಲಾಕಾಂಕ್ಷೆಯಿಂದ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನಮಾಡುತ್ತಾನೆ.  
ಫಲಾಕಾಮನೆಯಿಲ್ಲದೆ ಭಗವಂತನುಪೋಲ್ಲಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಾನವನು ನಿವೃತ್ತಿ  
ಧರ್ಮಪರನು. “ನಿವೃತ್ತಿ ಲಕ್ಷಣಂ ಧರ್ಮ ಮೃಷಿರ್ನಾರಾಯಣೋಬ್ರ  
ವೀತ್ | ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಲಕ್ಷಣಂ ಧರ್ಮಂ ಪ್ರಜಾಪತಿ ರಥಾಬ್ರವೀತ್ | ಪ್ರವೃತ್ತಿಃ  
ಪುನರಾವೃತ್ತಿ ನಿವೃತ್ತಿಃ ಪರಮಾಗತಿಃ” ಎಂದು ಮೋಕ್ಷಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ  
ರುವಹಾಗೆ (೨೨. ೩೪) ಪ್ರವೃತ್ತಿಧರ್ಮಗಳು ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಹೇತುವು,  
ನಿವೃತ್ತಿಧರ್ಮಗಳು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಹೇತುವು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮಗ  
ಳಿಗಿಂತಲೂ ನಿವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮಗಳುಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಇದು ಹೇಗೋ  
ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಪತ್ತಿಯ ಉಪಾಸನಕ್ಕಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ಮುಂದೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.  
ಅನ್ಯತನ್ನಿಲ್-ಆ ನಿವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮಗಳಿಗಿಂತಲೂ, ಆತ್ಮವಿಷಯಮಾನ ಯೋಗ  
ಮ್ ಶ್ರೇಷ್ಠಮಾನಾರ್ಪಣವುಮ್ - ತನ್ನ ಜೀವಾತ್ಮವಿಷಯವಾದ ಉಪಾಸ  
ನೆಯು ಹೇಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠವೋ ಹಾಗೆ, ಈ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯೇ, “ತಪಸ್ವಿಭ್ಯೂಧಿಕೋ  
ಯೋಗೀ” ಎಂಬ ಗೀತಾ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವು, ನಿವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮರೂಪ  
ದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ತಪಸ್ಸು ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅನುಷ್ಠಿಸಿಕೊಂಡಿರುವವನಿ  
ಗಿಂತಲೂ ಪ್ರತ್ಯಗಾತ್ಮವಿಷಯವಾದ ಉಪಾಸನಾ ನಿರತನು ಹೇಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠನೋ  
ಹಾಗೆ ಎಂಬ ಭಾವವು; ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯದ ಜೀವಾತ್ಮವಿಷಯವಾದ ಉಪಾಸನೆಗಿಂ  
ತಲೂ, ಅಜ್ಞಿಯಾದ ಮತ್ತು ಭಕ್ತಿಯೋಗದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪರಮಾತ್ಮವಿಷ  
ಯವಾದ ಉಪಾಸನೆಯು ಹೇಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠವೋ ಹಾಗೆ ಎಂದು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯವಿಂಡ  
ದಿಂದ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ:—ಆತ್ಮವಿಷಯ ಯೋಗಜ್ಞಿರ್ಮಾಟಿಲ್ - ಈ  
ಜೀವಾತ್ಮ ವಿಷಯವಾದ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸಗಳಿಗಿಂತಲೂ, ಇಲ್ಲಿ ಬಹುವಚನವೇ  
ಕೆಂದರೆ, ಜ್ಞಾನಪರಿಪಕ್ವಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಈ ಯೋಗಿಗಳು ಉತ್ತರೋತ್ತ  
ರಾಧಿಕೃದಿಂದ ನಾಲ್ಕು ವಿಧವೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. (ಗೀ. ೬. ೨೯ರಿಂದ ನಾಲ್ಕು  
ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಪರಾಂಬರಿಸಿ) “ಯೋಗಿನಾಮಪಿ ಸರ್ವೇಷಾಂ (ಗೀ. ೬. ೩೬)

ಪಡಿಯೇ ವಸುದೇವನಂದನ ವಿಷಯಮಾನ ಯೋಗಮ್ ಶ್ರೇಷ್ಠಮಾನಾ ರೋಲುವುಮ್ ಪರಮಾತ್ಮವಿದ್ಯಾ ವಿಶೇಷಜ್ಞಳಿಲ್ಲಾತ್ತಿಲುಮ್, ನ್ಯಾಸ ನಿಕ್ಷೇಪಾದಿ ಶಬ್ದಜ್ಞಳಾಲೇ ಶೊಲ್ಲಪ್ಪಟ್ಟಿ ವಿದ್ಯಾವಿಶೇಷಮೇ ಸುಕರತ್ವ, ಸಕೃತ್ಕರ್ತವ್ಯತ್ವ, ಶೀಘ್ರಫಲ ಪ್ರದತ್ವಾದಿಗಳಾಲೇ ಶ್ರೇಷ್ಠತಮಮ್.

ಎಜ್ಜಿರ ಶ್ಲೋಕಾರ್ತಿ ಪಡಿಯೇ - ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿನ ಹಾಗೆ, ವಸುದೇವನಂದನ ವಿಷಯಮಾನ ಯೋಗಮ್ - ಪರಮಾತ್ಮನಾದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಭಗವಾಃ ಆಗಿ ವಸುದೇವನ ಕುಮಾರನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದವನನ್ನು ಕುರಿತ ಯೋಗಾ ಭ್ಯಾಸವು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು ಹೇಗೆಂದೇ ಹಾಗೆಯೇ; ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾಗಿ ಶ್ರೇಷ್ಠತಮವಾದುದುಂಟೆಂದು ಮುಂದೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಪರಮಾತ್ಮವಿದ್ಯಾ ವಿಶೇಷಜ್ಞಳಿಲ್ಲಾತ್ತಿಲುಮ್ - ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಹೊಂದುವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಪದೇಶಿಸುವ ಎಲ್ಲಾ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಗಳಿಗಿಂತಲೂ, ನ್ಯಾಸ ಮತ್ತು ನಿಕ್ಷೇಪವೇ ಮೊದಲಾದ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಶೊಲ್ಲಪ್ಪಟ್ಟಿ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿ, ಇಲ್ಲಿನ ಅದಿವದದಿಂದ, ಭರನ್ಯಾಸ, ಪ್ರಸದನ, ಶರಣಾಗತಿ ಮೊದಲಾದ ಶಬ್ದಗಳು ಸೂಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು. ವಿದ್ಯಾ ವಿಶೇಷಮೇ - ನ್ಯಾಸ ವಿದ್ಯೆಯೇ ಶ್ರೇಷ್ಠತಮ್ - ಉಪಾಸನರೂಪ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದೂ, ಅಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲಾ ಉಪಾಯಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠತಮ ವಾದುದು ತೈತ್ತರೀಯದಲ್ಲಿ “ವಸುರಣ್ಯೋ” ಮತ್ತು “ತಸ್ಯೇವಂ ವಿದುಷೋ” ಎಂಬ ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ನ್ಯಾಸವಿದ್ಯೆಯೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಸಾಧನವಾದ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಶ್ರೇಷ್ಠತಮವಾದುದು. ಎಲ್ಲಾ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಗಳೂ “ವಿಕಲ್ಪೋಽವಿಶಿಷ್ಟಫಲತ್ವಾತ್” ಎಂಬ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಿರುವಹಾಗೆ ಒಂದೇ ಫಲವಾದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡುವಾಗ ತರತಮ ಭೇದಗಳು ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಮೂರು ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:—ಸುಕರತ್ವ, ಸಕೃತ್ಕರ್ತವ್ಯತ್ವ, ಶೀಘ್ರಫಲತ್ವಾದಿಗಳಾಲೇ ಶ್ರೇಷ್ಠತಮಮ್, ಸುಕರತ್ವ- ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ತುಂಬಾ ಸುಲಭವೋಪಾಯವು, ಇದಕ್ಕೆ ಅಜ್ಞಗಳೂ ಸುಲಭವಾದುವು ; ಪರಮಾತ್ಮೋಪಾಸನೆಯಾದರೋ ದುಷ್ಕರವು, ಅಜ್ಞಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸುವದೇ ಕಷ್ಟತರವಾದುದು ; ಸಕೃತ್ಕರ್ತವ್ಯತ್ವ - ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಒಂದೇಸಲ ಅನುಷ್ಠಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಉಪಾಸನವಾದರೋ ಯಾವಜ್ಜೀವವೂ ಅವೃತ್ತಿಯಿಂದ ನಡೆಸತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಶೀಘ್ರಫಲಪ್ರದತ್ವ - ದೇಹಾವಸಾನದಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡುವಂಥಾದ್ದು. ಅರ್ತನಿಗೆ ತಕ್ಷಣದಲ್ಲೇ ಫಲಪ್ಪದವು; ಉಪಾ

ನ್ಯಾಸವಿದ್ಯೆಯಿಲೇ ಕಂಠೋಕ್ತಮಾನ ಇನ್ವರ್ಫತ್ತ್ಯೈ (೧) “ತೇಷಾಂತು

ಸನೆಯಾದರೋ ಉತ್ತರಜನ್ಮಉಂಟಾದರೂ ಉಂಟಾಗಬಹುದು, ಚಡಭರತಾದಿ  
ಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದಹಾಗೆ ಶೀಘ್ರ ಫಲತ್ವಾದಿ ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ಅದಿ ಪವದಿಂದ  
ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಇತರ ಕಾರಣಗಳು (೮೩೪ ನೆಯ ಪುಟ  
ವನ್ನು ನೋಡಿ) ಅನಭ್ಯುಗತ ಪ್ರಾರಬ್ಧವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯೂ,  
ಅರ್ದನಾದರೆ ಅಭ್ಯುಗತ ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಶೇಷವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವಶಕ್ತಿಯೂ,  
ಸರ್ವಾಧಿಕಾರತ್ವವೂ, ಅನುಷ್ಠಾನಾನಂತರ ಪ್ರತಿಬಂಧಕಗಳಿಲ್ಲದಿರುವಿಕೆಯೂ ಹೇಳ  
ಲ್ಪಟ್ಟವು; ಇವು ಉಪಾಸನಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲವು. ೧. ಪ್ರವೃತ್ತಿ ರೂಪ ಧರ್ಮಗಳಾದ  
ತಪೋನಿಷ್ಠೆ ಜ್ಞಾನನಿಷ್ಠೆ ಕರ್ಮನಿಷ್ಠೆಗಳಿಗಿಂತ ನಿವೃತ್ತಿರೂಪಧರ್ಮಗಳಾದ  
ತಪೋಜ್ಞಾನ ಕರ್ಮನಿಷ್ಠೆಗಳು ಶ್ರೇಷ್ಠಗಳು ೨. ಈ ನಿವೃತ್ತಿರೂಪ ಧರ್ಮಗ  
ಳಾದ ಇವುಗಳಿಗಿಂತ ಆತ್ಮೋಪಾಸನವು ಶ್ರೇಷ್ಠವು ೩. ಆತ್ಮೋಪಾಸನೆ  
ಗಳಿಗಿಂತ ಪರಮಾತ್ಮೋಪಾಸನವು ಶ್ರೇಷ್ಠವು. ೪. ಪರಮಾತ್ಮೋಪಾಸನೆಗಳ  
ಿಂತ ಭರಣ್ಯಸವು ಶ್ರೇಷ್ಠವು ಅದುದರಿಂದ ಇದು ಶ್ರೇಷ್ಠತಮವೆಂಬ ಭಾವವು.  
“ಚತುರ್ವಿಧಾ ಭಜಂತೇಮಾಂ ಜನಾಸ್ಸುಕೃತಿ ನೋಜುನ | ಆರಿಷ್ಟೀಷಿ  
ಜ್ಞಾಸು ರಥಾರ್ಥೀ ಜ್ಞಾನೀಚ ಭರತರ್ಷಭ” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲೂ ಪ್ರವೃತ್ತಿ  
ಧರ್ಮನಿಷ್ಠರಿಗಿಂತ ನಿವೃತ್ತಿಧರ್ಮನಿಷ್ಠರು ಶ್ರೇಷ್ಠರೆಂಬುದು ದ್ಯೋತಿತವು ಅರ್ತ್  
ನೂ ಅರ್ಥಾರ್ಥಿಯೂ ಇಬ್ಬರೂ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮನಿಷ್ಠರು, ಇವರಿಗಿಂತ ಜಿಜ್ಞಾ  
ಸುಃ, ಪ್ರತ್ಯಗಾತ್ಮೋಪಾಸಕನು ಶ್ರೇಷ್ಠನು, ಇವನಿಗಿಂತ ಜ್ಞಾನಿಯು ಪರಮಾ  
ತ್ಮೋಪಾಸಕನು ಶ್ರೇಷ್ಠನು. ಪ್ರಕರಣವು ಪರಮಾತ್ಮೋಪಾಸನೆಯಾದುದರಿಂದ  
ನ್ಯಾಸವಿದ್ಯಾನಿಷ್ಠನು ಹೇಳಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವು. ನ್ಯಾಸವಿದ್ಯಾನಿಷ್ಠನು ಉಪಾಸಕನಾದ  
ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾನಿಷ್ಠನಿಗಿಂತಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾಗಿ ಶ್ರೇಷ್ಠತಮನು.

ಹೀಗೆ ಭರಣ್ಯಸಕ್ಕೆ ಶ್ರೇಷ್ಠತಮತ್ವವನ್ನು ಹೇಳಲು ಪ್ರಮಾಣಗಳುಂಟೋ  
ಎಂದರೆ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿ ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತ  
ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಾರೆ. ನ್ಯಾಸವಿದ್ಯೆಯಿಲೇ - ನ್ಯಾಸ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ,  
ಕಂಠೋಕ್ತಮಾನ - ಉಪ ನೊದಲಾದವುಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಯಿಲ್ಲದೆ ಕಂಠೋ  
ಕ್ತವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವ, ಇನ್ವರ್ಫತ್ತ್ಯೈ - ಭರಣ್ಯಸವು ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ  
ಶ್ರೇಷ್ಠತಮವೆಂಬ ಈ ಲಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು, “ತೇಷಾಂತು ತಪಸಾಂ” ಎಂದು

ತಪಸಾಂ ನ್ಯಾಸಮತಿರಿಕ್ತಂ ತಪಶ್ಚ ತಮ್, (೨) “ಸತ್ಕರ್ಮನಿರತಾಶ್ಚುದ್ಧಾಸ್ತಾಂಖ್ಯಯೋಗವಿಧಸ್ತಥಾ | ನಾರ್ಹಂತಿ ಶರಣಸ್ಥಸ್ಯಕಲಾಮ್ ಕೋಟಿತಮಾನುಸಿ” ಎನು ಭಗವಚ್ಛಾಸ್ತ್ರಮ್ ಉಪಬೃಹಿತ್ತದು.

ಅಹಿರ್ಬುಧ್ಧ್ಯಸಂಹಿತೆಯೂ, “ಸತ್ಕರ್ಮನಿರತಾಶ್ಚುದ್ಧಾಃ” ಎಂದು ಭಗವಚ್ಛಾಸ್ತ್ರವೂ, ಉಪಬೃಹಿತ್ತದು - ಉಪಬೃಹಣಮಾಡಿ ಹೇಳಿತು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಕಂಡೋಕ್ತವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ ಎಂದರೆ “ತಸ್ಮಾನ್ಯಾಸ ಮೇಷಾಂ ತಪಸಾಮತಿರಿಕ್ತ ಮಾಹುಃ” ಎಂದೂ “ಏತದ್ವೈ ಮಹೋಪನಿಷದಂ” ಎಂದೂ ತೈತ್ತರೀಯ ನಾರಾಯಣೀಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಕಂಡೋಕ್ತವು ಇದರ ಧೃವು, ತಸ್ಮಾತ್ - “ಜ್ಞಾತ್ವಾ ತಮೇವಂ ಮನಸಾ ಹೃದಾಚ ಭೂಯೋನವೃತ್ಯು ಮು ಪಯಾಹಿ ವಿದ್ವಾಃ” ಎಂದು ಹಿಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಮೇರೆಗೆ, ಈ ನ್ಯಾಸ ವಿಧಿಯು ಮೂಲಕ ಪಂಡಿತನಾದವನು ಪುನಃ ಸ್ವಸಾರವನ್ನು ಹೊಂದುವದಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ, ಏಷಾಂತಪಸಾಂ - ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಸತ್ಯ, ತಪಸ್ಸು, ದಮ, ಶಮ, ದಾನ, ಧರ್ಮ, ಪ್ರಜ್ಞಪದ, ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರ, ಮಾನಸ, ಇವೆಲ್ಲಾ ತಪಸ್ಸುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ನ್ಯಾಸಂ-ಭರನ್ಯಾಸವನ್ನು, ಅತಿರಿಕ್ತಂ-ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ವಿಧಿ ಎಂಬುದನ್ನು, ಅಹುಃ - ಹೇಳುತ್ತವೆ, ಇದು ಪರಮ ರಹಸ್ಯವಾದ ಮಂತ್ರವು. ಈ ಶ್ರೋತೃಧರ್ಮವನ್ನೇ ಅಹಿರ್ಬುಧ್ಧ್ಯ ಸಂಹಿತೆಯು ಉಪಬೃಹಣ ಮಾಡಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ ಏನೆಂದರೆ, (೧) ತೇಷಾಂ ತಪಸಾಂ - ಪೂರ್ವಾನವಾಕಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ, ಸತ್ಯಂ - ತಪಸ್ಸು ದಮ ಮೊದಲಾದ ತಪಸ್ಸುಗಳಿಗಿಂತಲೂ, ನ್ಯಾಸಂ - ದ್ವಿತೀಯೆಯಾದರೂ ಪ್ರಥಮಾರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದು ನ್ಯಾಸವಿದ್ಯೆಯು, ಅಥವಾ ನ್ಯಾಸ ಶಬ್ದವು ಪುಲ್ಲಿಂಗವು ಆದಕ್ಕೆ ಒದಲಾಗಿ ನಪುಂಸಕಲಿಂಗವು ಆರ್ಷಪ್ರಯೋಗವೆಂದೂ ಭಾವಿಸಬಹುದು, ನಪುಂಸಕವಾದರೆ ಪ್ರಥಮಾಂತವಾಗಬಹುದು, ಅತಿರಿಕ್ತಂ ತಪಃ - ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ತಪಸ್ಸೆಂದು, ಶ್ರುತಂ - ತೈತ್ತರೀಯ ನಾರಾಯಣೀಯ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. (೨) ಸತ್ಕರ್ಮನಿರತಾಃ - ತಮ್ಮ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಉಚಿತವಾದ ಕರ್ಮವಿಷಯವಾದು ನಿತ್ಯ ನೈವಿತ್ತಿಕ ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾದ, ಶುದ್ಧಾಃ - ಎಂದರೆ ನಿವೃತ್ತಿರೂಪ ಧರ್ಮಾಚರಣೆಯ ನ್ನುಮಾಡಿ, ಕಷಾಯೇ ಕರ್ಮಭಿಃ ಪಕ್ವೇತತೋ ಜ್ಞಾನಂ ಪ್ರವರ್ತತೇ ಎಂದೂ, ಅವಿದ್ಯೆಯಾ ಮೃತ್ಯುಂ ತೀರ್ತ್ವಾ ಎಂದೂ, ಹೇಳಿರುವ

ಭರನ್ಯಾಸಸ್ಯ ಅಧಿಕ ಪ್ರಭಾವಂ ದೃಷ್ಟಾಂತೇನದ್ರುಢ ಯತಿ.

ಅನಗಾಹನಾದಿಗಳಿಲ್ ಸಮರ್ಥನಲ್ಲಾದವನುಳ್ಳು (೧) "ಮಾನಸಂ

ಹಾಗೂ ಪರಿಶುದ್ಧರಾದ, ಸಾಂಖ್ಯಯೋಗವಿದಃ - ಹಾಗೆಯೇ, ಸಂಖ್ಯಾ ಎಂದರೆ ಬುದ್ಧಿಯು, ಸಾಂಖ್ಯವಿದಃ-ಎಂದರೆ ಜ್ಞಾನಯೋಗ ನಿಷ್ಕರೂ, ಯೋಗ ವೆಂದರೆ ಕರ್ಮಯೋಗವು, ಯೋಗವಿದಃ-ಕರ್ಮಯೋಗ ನಿಷ್ಕರೂ ತಥಾ ಎಂಬುದರಿಂದ ಭಕ್ತಿಯೋಗ ನಿಷ್ಕರೂ ಅಥವಾ ಸತ್ಕರ್ಮನಿರತಾಃ ಎಂಬುದರಿಂದ ಕರ್ಮಯೋಗ ನಿಷ್ಕರೂ, ಸಾಂಖ್ಯವಿದಃ ಎಂಬುದರಿಂದ ಜ್ಞಾನಯೋಗ ನಿಷ್ಕರೂ, ಯೋಗ ವಿದಸ್ತಥಾ - ಎಂಬುದರಿಂದ ಭಕ್ತಿಯೋಗ ನಿಷ್ಕರೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟರೆಂದು ಭಾವಿಸ ಬಹುದು, ಅಥವಾ ಯೋಗವಿದಃ ಎಂಬುದರಿಂದ ಕರ್ಮಯೋಗ ಭಕ್ತಿಯೋಗ ಗಳೆರಡೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದೆಂಬ ಸಾರಸಂಗ್ರಹ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತೃವಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು; ಈ ಕರ್ಮಯೋಗ ಜ್ಞಾನಯೋಗ ಭಕ್ತಿಯೋಗ ನಿಷ್ಕರಾದ ಉಪಾಸಕರು, ಶರಣಸ್ಥಸ್ಯ - ನ್ಯಾಸವಿಧ್ಯೆಯಲ್ಲಿರುವ ಎಂದರೆ ಭರನ್ಯಾಸವನ್ನನು ಸ್ಥಿಸಿದವನಿಗೆ, ಕಲಾಂಕೋಟಿತಮೀಮಾಢಿ - ಕೋಟಿ ಅಂಶದಲ್ಲಿ ಒಂದಂಶ ವನ್ನೂ ಕೂಡ, ನಾಹಂತಿ - ಕೋಲಲಾರರು,' ಎನ್ನು - ಎಂದು ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತವು, ಉಪಬೃಹಿತ್ತದು - ಉಪ ಬೃಹ್ಮಣಮಾಡಿ ಹೇಳಿತು, ಹೀಗೆ ಉಪಾ ಸನಕ್ಕಿಂತ ಭರನ್ಯಾಸವೇ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಿದ್ಯೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿದರು.

ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಉಪಾಯವು ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗವು, ಉಪಾಸನೆಯು ; ಭರನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಉಪಾಸನೆಗೆ ತಾನು ಅನರ್ಹನಾದ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಉಪಾಸನೆಯ ಸ್ಥಾನ ದಲ್ಲಿ ಸರ್ವೇಶ್ವರನನ್ನು ಇಟ್ಟು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವ ವಿಷಯವು, ಅದುದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯಾನ್ವಾಯವಾಗಿ ಅಪ್ರಧಾನವಿಷಯವು ಹೀಗಿರುವಾಗ ಅಪ್ರಧಾನಕ್ಕೆ ಹೀಗೆ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಬಹುದೋ? ಇದಕ್ಕೆ ಅಧಿಕ ಪ್ರಭಾವ ಹೇಗೆ? ಎಂಬ ಶಂಕೆ ನಿವಾರಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಸದೃಷ್ಟಾಂತವಾಗಿ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ದಯ ಪಾಲಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಭರನ್ಯಾಸದ ಅಧಿಕ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ದೃಷ್ಟಾಂತಮೂಲಕ ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಅನಗಾಹನಾದಿಗಳಿಲ್ ಸಮರ್ಥನಲ್ಲಾದವನುಳ್ಳು - ಜಲಾಶಯಗಳಲ್ಲಿ

(೧) ಗಾರ್ಗ್ಯ ಸ್ಮೃತಿ.

ವಿಷ್ಣುಚಿಂತನಂ” ಎನ್ನು ಭಗವಚ್ಚಿಂತನತ್ತೈ ಸ್ನಾನಮಾಗ ವಿಧಿತ್ತಾ  
ಲದು ಸ್ನಾನಾಂತರಜ್ಞಳ್ ಪಣ್ಣುಗಿರ ಶುದ್ಧಿಯೈಯುಮ್ ಪಣ್ಣಿ, ಪಾಪಾಂ  
ತರಂಗಳ್ಳಿಯುಮ್ ಶಮಿಪ್ಪಿತ್ತು, ಅಪೋದೆ ಭಗವದನುಭವ ರಸ  
ತ್ತೈಯು ಮುಣ್ಣಾಕ್ಕುಮಾಪೋಲೆ, ಉಪಾಸನಾದಿಗಳಿಲ್ ಸಮರ್ಥನಲ್ಲಾ  
ದವನುಕ್ಕು ಪ್ರಪತ್ತಿಯೈ ವಿಧಿತ್ತಾಲುಮ್, ಇಪ್ರಪತ್ತಿತಾನೇ ಅವೈ ಕೊಡು  
ಕ್ಕುಮ್ ಫಲತ್ತೈಯುಮ್, ಅವೈ ತನ್ನೈಯುಮ್ ಕೊಡಕ್ಕುವತ್ತಾಯ್

ಮಳುಗಿ, ರೋಗ ವಾರ್ಧಕ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಸಮರ್ಥನಲ್ಲದಿರುವವನಿಗೆ  
“ಮಾನಸಂ ವಿಷ್ಣುಚಿಂತನಂ” “ವಿಷ್ಣು ವಿನ ಧ್ಯಾನರೂಪವಾದ ಏಳುವಿಧ ಸ್ನಾನ  
ಗಳಲ್ಲೊಂದಾದ ಮಾನಸ ಸ್ನಾನವು” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವವಾಗ, ಭಗವಚ್ಚಿಂತ  
ನತ್ತೈ - ಭಗವದ್ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಸ್ನಾನಮಾಗ ವಿಧಿತ್ತಾಲ್-ಅವಗಾಹನಸ್ನಾನಕ್ಕೆ  
ಸಮಾನವೆಂದು ವಿಧಿಸಿದರೆ, ಅದು ಸ್ನಾನಾಂತರಜ್ಞಳ್ - ಅವಗಾಹನವೇ  
ಮೊದಲಾದ ಇತರ ಸ್ನಾನಗಳು, ಪಣ್ಣುಗಿರ ಶುದ್ಧಿಯೈಯುಮ್ ಪಣ್ಣಿ -  
ಮಾಡುವ ದೇಹಶುದ್ಧಿಯನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡಿ, ಪಾಪಾಂತರಜ್ಞಳ್ಳಿಯುಮ್,  
ಶಮಿಪ್ಪಿತ್ತು - ವಿರೋಧಿ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ನಾಶಮಾಡಿ, ಅಪೋದೆ - ಕೂಡಲೆ,  
ಭಗವದನುಭವ ರಸತ್ತೈಯುಮ್ - ಭಗವದ್ಧ್ಯಾನಮಾಡಿದುದರಿಂದ ಭಗವದ  
ನುಭವರೂಪ ಆನಂದವನ್ನೂ, ಉಣ್ಣಾಕ್ಕುಮಾಪೋಲೇ - ಹೇಗೆ ಉಂಟು  
ಮಾಡುತ್ತದೋ ಹಾಗೆಯೇ, ಉಪಾಸನಾದಿಗಳಿಲ್ ಸಮರ್ಥನಲ್ಲಾದವ  
ನುಕ್ಕು - ಉಪಾಸನೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥನಲ್ಲದೇ ಇರುವವನಿಗೆ, ಇಲ್ಲಿ  
ಅದಿ ಪದದಿಂದ ಉಪಾಯ ವಿರೋಧಿಸಾಪನಿವರ್ದನವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಪ್ರಪ  
ತ್ತಿಯೈ ವಿಧಿತ್ತಾಲುಮ್ - ಭರನ್ಯಾಸವನ್ನು ವಿಧಿಸಿದರೂ, ಇಪ್ರಪತ್ತಿತಾನೇ-  
ಈ ಭರನ್ಯಾಸವೇ, ಅವೈಕೊಡುಕ್ಕುಮ್ ಫಲತ್ತೈಯುಮ್-ಅ ಉಪಾಸನಾದಿ  
ಗಳು ಕೊಡುವ ಫಲವನ್ನು, ಅವೈತನ್ನೈಯುಮ್ ಕೊಡುಕ್ಕುವತ್ತಾಯ್-ಅವಿಲ್ಲ  
ವನ್ನೂ ಕೊಡುವಂತಾದ್ದಾಗಿ, ಮುಂದಕ್ಕೆ ಈ ಭರನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿರುವ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವನ್ನು  
ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ, ಅದು ಕೊಡುವದನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚುಪ್ರಭಾವವುಳ್ಳ  
ದ್ದೆಂದು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ; ಅಕಿಂಚನನುಕ್ಕುತ್ತಾರಕಮಾಯ್-ಇದು ಭಕ್ತಿ  
ಮಾರ್ಗದಹಾಗೆ ತ್ರೈವರ್ಣಕರಾದ ಸಕಿಂಚನರಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ ಅಕಿಂಚನ  
ರಾದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ರಕ್ಷಕವಾಗಿ, ಅವನ್ ಅಪೇಕ್ಷಿತ್ತಕಾಲತ್ತಿಲೇ ಫಲಾನಿನಾ  
ಭಾವತ್ತೈಯುಡೈತ್ತಾಯ್-ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಉಪಾಸನೆಯ ವಿಪಾಕವೆತೆಯು  
ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲುಂಟಾಗಲಿ ಆಗಬಹುದು ಅಥವಾ ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಾದರೂ ಆಗ

ಅಕಿಂಚನನುಕ್ಕು ಉತ್ತಾರಕಮಾಯ್ ಅವಫ ಅಪೇಕ್ಷಿತ್ತ ಕಾಲತ್ತಿಲೆ ಫಲಾ  
ವಿನಾ ಭಾವತ್ವೈಯುಮ್ ಉಡೈತ್ತಾಯ್, ಇರುಕ್ಕೈಯಾಲೆ ಅಧಿಕ  
ಪ್ರಭಾವ ಮಾಯಿರುಕ್ಕುಮ್.

ಬಹುದು, ಹಾಗೆ ವಿಳಂಬವಿಲ್ಲದೆ, ಅವಫ - ಆ ಭರನ್ಯಾಸ ನಿಷ್ಠನು, ಅಪೇಕ್ಷಿತ್ತ  
ಕಾಲತ್ತಿಲೆ - ಆರ್ದನಾಗಿ ಒಡನೆಯೇ ಬೇಕೆಂದಪೇಕ್ಷಿಸಿದರೆ ಹಾಗೂ, ಅಥವಾ  
ದೃಷ್ಟನಾಗಿ ದೇಹಾವಸಾನವಾದ ಒಡನೆಯೇ ಎಂದರೆ ಅವಾಗಲೇ, ಫಲಾವಿನಾ  
ಭಾವತ್ವೈಯುಡತ್ತಾಯ್ - ಫಲದೊಂದಿಗೇನೇ ಸೇರಿರುವದಾಗಿ, ಇರುಕ್ಕೈ  
ಯಾಲೇ - ಇರುವದರಿಂದ, ಅಧಿಕಪ್ರಭಾವ ಮಾಯ್ ಇರುಕ್ಕುಮ್-ಉಪಾ  
ಸನೆಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಭಕ್ತ್ಯುಪಾಯವೂ  
ಒಂದು ಸಾಧನವೇ ಎಂದು ಹಿಂದೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು ಈಗ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಭರನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ  
ಶ್ರೇಷ್ಠ್ಯವು ಉಪಪನ್ನವು ಯದ್ಯಪಿ ಭಕ್ತ್ಯುಪಾಯವೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿದ್ದರೂ,  
ಅಸಮರ್ಥನಿಗೆ ಇದು ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಅಪ್ರಧಾನವಾದರೂ ಇದಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಮಹಿಮೆ  
ಯುಂಟು ಸ್ನಾನವು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಅವಗಾಹನರೂಪವಾಗಿಯೇ ಇರತಕ್ಕದ್ದು ;  
ಇದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಧಿ ನೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಅಸಮರ್ಥನಾದರೆ ಆಗ ಗೌಣವಾಗಿ ವಿಷ್ಣು  
ಚಿಂತನವನ್ನು ಅವಗಾಹನ ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಸ್ಮೃತಿಯು ವಿಧಿಸಿರುತ್ತದೆ.  
ಹಾಗೆಯೇ ಅಪವಿತ್ರಃ ಪವಿತ್ರೋವಾ ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲೂ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷನ  
ಸ್ಮರಣೆಯು ಬಾಹ್ಯಾಂತರ ಪವಿತ್ರತೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರು  
ತ್ತದೆ. ಮತ್ತು “ಮಾನಸಂ ಪ್ರವರಂ ಸ್ನಾನಂ ಸರ್ವೇ ಶಂಸಂತಿ ಸೂರಯಃ”  
ಎಲ್ಲಾ ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ಮಾನಸವಾದ ಈ ವಿಷ್ಣು ಚಿಂತನ ರೂಪಸ್ನಾನವು ಪ್ರವರಂ  
ತುಂಬಾ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದುದೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಈ ಗೌಣಸ್ನಾನವು ಪ್ರಧಾನ  
ಸ್ನಾನಕ್ಕಿಂತ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದುದು ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ, ಇದು ಅವಗಾಹನಸ್ನಾನ  
ಮಾಡುವಬಾಹ್ಯಪವಿತ್ರತೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದೂ ಅಲ್ಲದೆ, ಈತನು ಮಾಡುವ  
ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಕಗಳಾದ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ,  
ಭಗದನುಭವ ಜನಿತಾನಂದವನ್ನೂ ಕೂಡ ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅದುದರಿಂದ  
ಅವಗಾಹನ ಸ್ನಾನಕ್ಕಿಂತ ವಿಷ್ಣು ಚಿಂತನವು ಹೇಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಭಾವ ಉಳ್ಳದೋ  
ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಗೌಣವಾದ ಭರನ್ಯಾಸವೂ ಕೂಡ ತ್ರೈವರ್ಣಿಕನಿಗೂ ಸಮರ್ಥ  
ನಿಗೂ ಮಾತ್ರ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗಕ್ಕಿಂತ ಪರ್ಣಾಶ್ರಮ  
ಆಭಿಜಾತ್ಯಾದಿ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಬೇಕಿಲ್ಲದೆ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರತ್ವವುಳ್ಳದ್ದೆಂದೆ

ಇಪ್ಪಡಿ ಇವು ಸಾಯತ್ರಿನ್ ಅಧಿಕಾರತ್ರಿಲುಮ್ ಸ್ವರೂಪತ್ರಿಲು ವರುಮ್ ಕೆಲಕ್ಕೆ ಜ್ಞಳ್ ಶಮಿಪ್ಪಿತ್ತೋಮ್, ಇನಿಮೇಲ್ ಪರಿಕರಜ್ಞಳ್ ಮ್ ವರುಮ್ ವ್ಯಾಮೋಹಂ ಶಮಿಪ್ಪಿಕ್ಕಿರೋಮ್—

ಅಥ ಪರಿಕರ ವಿಷಯ ಶಜ್ಞಾ ಪರಿಹರತಿ.

(೧) ಪ್ರಪತ್ತೇಃ ಅನುಕೂಲ್ಯಾದಿ ಪರಿಕರಾಣಾ ಮಾವಶ್ಯಕತ್ವಂ  
ನಾಸ್ತೀತಿ ವಾದ ನಿರಾಸಃ.

ಇವು ಸಾಯತ್ತುಕ್ಕು ಅನುಕೂಲ್ಯ ಸಜ್ಜಲಪಾದಿಗಳ ವೇಣುಮೋ ?

ಗಿಯೂ, ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗದಹಾಗಿ ವಿಳಂಬಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದವಿಲ್ಲದೆ ಅವಿಳಂಬಿತಫಲಪ್ರದ ವಾಗಿರುವದರಿಂದಲೂ ಪ್ರಾರಬ್ಧ ನಾಶಕತ್ವಾದಿಗಳಿರುವದರಿಂದಲೂ, ಅಧಿಕ ಪ್ರಭಾವ ಉಳ್ಳದ್ದೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಭರನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಇಂತಹ ಮಹಿಮೆ ಉಂಟೆಂಬುದನ್ನು “ಸುದುಷ್ಕರೇಣ ಶೋಚೇದ್ಭೋ ಯೇನ ಯೇನೇಷ್ಟಹೇತುನಾ | ಸಸತಸ್ಯಾಹ ಮೇವೇತಿ ಚರಮಶ್ಲೋಕ ಸಜ್ಜರಹಃ||” ಭರನ್ಯಾಸವನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಚರಮಶ್ಲೋಕದ ತಾತ್ಪರ್ಯವೇನೆಂದರೆ ಯಾವನು, ಅವನಂತವನೇಯಾಗಿರಲಿ, ಹೊಂದಲು ಕಷ್ಟತರವಾದ ಯಾವಯಾವ ಮನೋರಥಗಳನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಶೋಕಿಸಿ ದೈನ್ಯದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತಾನೋ ಅವನಿಗೆಲ್ಲಾ ಆಯಾಮನೋರಥ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ನಾನೇ ಸಾಧನವೆಂಬುದು ಚರಮಶ್ಲೋಕಾರ್ಥವೆಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವು ಅಧಿಕವೆಂಬ ಭಾವವು.

ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಇಷ್ಟುದೂರ ಉಪದೇಶಿಸಿದುದು ಯಾವವಿಷಯವು ? ಮುಂದೆ ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಡುವದು ಯಾವದು ? ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಇಪ್ಪಡಿ - ಹೀಗೆ ಮೇಲೆ ಉಪಪಾದಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಇವು ಸಾಯತ್ರಿನ್ - ಈ ಭರನ್ಯಾಸ ರೂಪವಾದ ಉಪಾಯದ, ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲೂ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲೂ, ವರುಮ್ ಕೆಲಕ್ಕೆ ಜ್ಞಳ್ - ಬರುವ ಶಜ್ಞಾಗಳನ್ನು, ಶಮಿಪ್ಪಿತ್ತೋಮ್ - ಪರಿಹಾರ ಮಾಡಿದೆವು ; ಇನಿಮೇಲ್ - ಇನ್ನು ಮುಂದೆ, ಪರಿಕರಜ್ಞಳ್ - ಭರನ್ಯಾಸದ ಅಜ್ಞಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ವರುಮ್ ವ್ಯಾಮೋಹಮ್ - ಉಂಟಾಗುವ ಭ್ರಮೆಗಳನ್ನು, ಶಮಿಪ್ಪಿಕ್ಕಿರೋಮ್ - ಪರಿಹಾರಮಾಡುತ್ತೇವೆ. ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾವಾಕ್ಯವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸುತ್ತಾರೆ



(೧) “ಆರೋಪಾ ಯದಿನಾ ದೃಪ್ತಃ” ಎನ್ನುವ, (೨) “ಮಿತ್ರಭಾವೇನ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಂ ನತ್ಯಜೇಯಂ ಕಥಂಚನ | ದೋಷೋ ಯದ್ಯಪಿ ತಸ್ಯ

ಪರಕರ ವಿಷಯಗಳೆಲ್ಲುಂಟಾಗುವ ಶಙ್ಕಾಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುತ್ತಾರೆ.

(೧) ನೊದಲು ಅನುಕೂಲ್ಯಾದಿ ಪರಿಕರಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಯು ಬೇಕಿಲ್ಲವೆಂಬ ವಾದವನ್ನು ನಿರಸನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಇವ್ಯುಪಾಯತ್ಯುಕ್ತು - ಈ ಭರಣ್ಯಸಕ್ಕೆ, ಅನುಕೂಲ್ಯ ಸಜ್ಜಿಲ್ಪಾದಿ ಗಳ - ಹಿಂದೆ ಪರಿಕರ ವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಅನುಕೂಲ್ಯ ಸಜ್ಜಿ ಲ್ಲವೇ ನೊದಲಾದ ಐದು ಅಬ್ಬಗಳೂ ನೇಣುನೋ?—ಅವಶ್ಯಕವೋ? ಈ ಪೂರ್ವ ಪಕ್ಷರೀತ್ಯಾ ಅವಶ್ಯಕವಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಅನುವಾದ ಮಾಡುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಮೂರು ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. (೧) ಆರೋಪಾ ಯದಿನಾ ದೃಪ್ತಃ ಪರೀಷಾಂ ಶರಣಾಗತಃ | ಅರಿಃ ಪ್ರಾಣಾ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ರಕ್ಷಿತವ್ಯಃ ಕೃತಾತ್ಮನಾ || ಎಂಬುದು ಪೂರಾ ಶ್ಲೋಕವು; ಪರೀಷಾಂ - ಇತರ ಶತ್ರುಗಳ ಮಧ್ಯೆ, ಅರಿಃ - ಶತ್ರುವು, ಶರಣಾಗತಃ - ರಕ್ಷಿಸ್ತೆಯ್ಯಾ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಶರಣಾಗತನಾದವನು, ಆರೋಪಾ ಯದಿನಾದೃಪ್ತಃ - ಬಹು ದೈನ್ಯವುಳ್ಳವ ನಾಗಿಯೇ ಆಗಲಿ ಅಥವಾ ಆ ಶರಣಾಗತಿ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಅಹಂಕಾರಯುಕ್ತ ನಾಗಿಯೇ ಆಗಲಿ ಇದ್ದರೂ ಸರಿಯೇ, ಅಥವಾ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಜುಗುಪ್ಸೆಯಿಂದ ಶರಣಾಗತಿಯ ಉತ್ತರಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಫಲಕಾಮಯಿತ್ವವನೇಯಾಗಲಿ ಅಥವಾ ವಿಳಂಬಾವಿಳಂಬಗಳಿಗೆ ಮನಗೊಡದೆ ದೇಹಾವಸಾನದಲ್ಲಿ ಫಲಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಯೇ ಆಗಲಿ, ಪ್ರಾಣಾ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ - ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮೀರಿ, ಕೃತಾತ್ಮನಾ - ಶಾಸ್ತ್ರಮರ್ಯಾದೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತಲ್ಪಟ್ಟ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವ ನಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಧರ್ಮಸೂಕ್ಷ್ಮವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿರುವವನಿಂದ, ರಕ್ಷಿತವ್ಯಃ - ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪ ಡತಕ್ಕವನೆಂದು ಶ್ರೀರಾಮನು ಹೇಳಿರುವವರಿಂದ, ಪ್ರತಿಕೂಲನಾವ ಶತ್ರುವೂ ಕೂಡ ಶರಣಾಗತನಾದರೆ, ಆಗ ಅನುಕೂಲ್ಯಸಜ್ಜಿಲ್ಪ ಪ್ರತಿಕೂಲ್ಯದ ವರ್ಜ ನವೇ ನೊದಲಾದ ಅಬ್ಬಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಏನು? ಎಂಬ ಭಾವವು, (೨) ಮಿತ್ರ ಭಾವೇನ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಂ - “ಪ್ರಿಯೋಹಿ ಜ್ಞಾನಿನೋತ್ಯರ್ಥಂ ಅಹಂ” (ಗೀ. ೭ ೧೭.) ನಾನು ಜ್ಞಾನಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯನುನೆಂದು ಎಳೆದು ಪರಮ

(೧) ರಾಮಾ ಯುಧ. ೧೨, ೨೨. (೨) ರಾ. ಯು. ೧೨, ೩.

ಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕೆಂದು ಬಂದವನನ್ನು, ಅಥವಾ ಮಿತ್ರಶಬ್ದವು ಸರ್ವಲೋಕ ರಕ್ಷಕನನ್ನು “ಮಿತ್ರಸ್ಯ ಚರ್ಷಣೀಧೃತಃ” ಎಂಬ ಮಂತ್ರದ ಲ್ಲಿನ ಹಾಗೆ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ, ಅದುದರಿಂದ ಸರ್ವಲೋಕ ರಕ್ಷಕನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಅಥವಾ, “ಸುಹೃದಂ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಮೇರೆಗೆ ನಮಸ್ತು ಪ್ರಾಣಿನರ್ಗಕ್ಕೂ ಪರಮ ಸುಹೃತ್ತೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಅಥವಾ ಮಿತ್ರಭಾವೇನ - ಅನ.ಕೂಲ್ಯ ಸಬ್ಬಲಪ್ಪದಿಗಳೊಂದಿಗೆ, “ತ್ಮತ್ರಂ ಯತ್ರ ವಿಶ್ವಾಸಃ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ವಿಶ್ವಾಸಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಸ್ಥಳವೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಅಥವಾ “ತೇನನ್ಯೋತ್ರೇ ಭವತುತೇಯದಿ ಜೀವಿತು ಮಿಚ್ಛಸಿ” ನೀನು ಬದುಕಬೇಕೆಂಬ ಆಶೆಯಿದ್ದರೆ ಅವನೊಂದಿಗೆ ಶರಣಾಗತಿರೂಪ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಬೆಳೆಸು ಎಂದು ಸಿಂತಿಯು ರಾವಣನಿಗೆ ಉಪದೇಶಮಾಡಿದ ಹಾಗೆ ಮಿತ್ರಭಾವೇನವೆಂದರೆ ಶರಣಾಗತ ಭಾವದಿಂದ, ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಂ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ಶರಣಾಗತಿಯ ಮೂಲಕ ಅಶ್ರಯಿಸುವವಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದವನನ್ನು, ಅಥವಾ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಮ್ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಂದವನನ್ನು ಎಂದರೆ ಇಲ್ಲಿಗೆನೇ ಬಂದವನನ್ನು ಅಥವಾ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಂ-ವಿರಾಧವಾದ ವಾದುಕೆಗಳನ್ನು ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಕಾಲನ್ನು ತೊಳೆದುಕೊಂಡು ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವಹಾಗೆ, “ಪರಿತ್ಯಕ್ತಾ ಮಯಾಲಂಕಾ ಮಿತ್ರಾಣಿ ಚ ಧನಾನಿಚ” ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡ. ವಿನೋಧಿರೂಪ ಪ್ರಾತಿಕೂಲ್ಯ ವರ್ಜನವೊಂದಿಗೆ ಬುದ್ಧಿರುವವನನ್ನು, ಅಥವಾ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಂ - “ಮಾತಾಸಿತಾ ಭ್ರಾತಾ ನಿವಾಸತ್ಪರಣಂ ಸುಹೃತ್” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಸರ್ವವಿಧ ಬಂಧವೂ ನಾನೇ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಂದವನನ್ನು ಅಥವಾ ಲಂಕೆಯಲ್ಲೇ ಇದ್ದುಕೊಂಡು “ರಾಘವಂ ಶರಣಾಗತಃ” ಎಂದು ಕೂಗಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಅಲ್ಲಿಗೆನೇ ನಾನೇ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ ನನಗೆ ಉಪಕಾರಮಾಡಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಶರಣಾಗತನಾದಿರುವವರಿಂದ “ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಂ” ಸರಿಯಾಗಿ ಬಂದವನನ್ನು, ಅಥವಾ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಂ - ನನಗೆ ಸ್ತೋತ್ರ, ಅರ್ಚನ, ಪ್ರಣಾಮಾದಿಗಳು ಅಷ್ಟ ಮುಖ್ಯವಲ್ಲವು, ನನ್ನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಶರಣಾಗತಿರೂಪ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವೇ ಮುಖ್ಯವಾದುದರಿಂದ ಅವನ್ನು ಈತನು ಸರಿಯಾಗಿ ಸಕರಿಕರವಾಗಿ ನಡೆಸಿರುವವರಿಂದ “ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಂ” ಅಥವಾ, ಯಾರಾದರೂ ರಕ್ಷಿಸು ಎಂದು ಹೇಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕೋ ಹಾಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರೆ ಸಾಕು ಎಂದು ರಕ್ಷಾಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ಅರಸರ ಪ್ರತೀಕ್ಷೆಮಾಡುವ ನನಗೆ “ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಂ”, ಹೀಗೆ ನನ್ನಿಷ್ಟಾನುಸಾರವಾಗಿ ಸರಿಯಾಗಿ ಬಂದವನನ್ನು, ನತ್ಯಜೀಯಂ ಕಥಂಚನ-ನಾನು ಎಂದಿಗೂ ಯಾವಕಾರಣದಿಂದಲೂ ಬಿಡಲಾರೆನು; ನತ್ಯಜೀಯಂ ಬಂದರೆ ಸಾಕು

ಎಂದಿರುವ ನಾನು ಎಂದಿಗಾಚರೂ ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವೆನೋ ಎಂಬ ಭಾವವು; ಆತನ ಮಾತು ಹಾಗಿರಲಿ, ಅವನು ತನ್ನ ಕಡೆಯವರನ್ನೂ ರಕ್ಷಿಸು ಎಂದು ಕೇಳಿದ್ದರೆ, ಈಗ ಆತನೊಂದಿಗೆ ಬಂದಿರುವ ನಾಲ್ವರನ್ನೂ ಹೇಗೆ ಬಿಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಅವರನ್ನೂ ಬಿಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವು, ಹೀಗಿರುವಾಗ ಈತನನ್ನು ಬಿಡಲು ಸಾಧ್ಯವೋ ಎಂಬ ಭಾವವು; ಕಥಂಚನ. ಆತನನ್ನು ಬಿಡುವದು ತನಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲವು, ಯದ್ಯಪಿ ನಾನು ನರ್ವಶಕ್ತನೇ ಸರಿ, ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ತಾನು ಅಶಕ್ತನು ಎಂಬ ಭಾವವು ಆತನು ಪರಮನೀಚನಾಗಿದ್ದರೂ ಬಿಡುವ ದಿಲ್ಲವೋ ? ಎಂದರೆ ಹೇಗಿದ್ದರೂ ಶರಣಾಗತನಾದ ಸಂತರ ಬಿಡುವದಿಲ್ಲವು ದೋಷೋಯದ್ಯಪಿ ತಸ್ಯ ಸ್ಯಾತ್-ಆ ಶರಣಾಗತನಲ್ಲಿ ದೋಷವಿದ್ದರೂ, ಅದೂ ಇರಲಿ ಎಲೇಗಃ ಅಂಧವನನ್ನೂ ಕೂಡರಕ್ಷಿಸುವದುಮುಂದೆ “ಸತಾಮೇತದಗರ್ಹಿತಂ” ಎಂದು ನಾಲ್ಕನೇನು ಪಾದವಿರುತ್ತದೆ. ಸತ್ಪುರುಷರಿಗೆ ಇದೂಕೂಡ ಎಂದರೆ, ಹೀಗೆ ಶರಣಾಗತನಾದವನು ಒಂದುವೇಳೆ ದೋಷಯುಕ್ತನಾಗಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸದೆ, ರಕ್ಷಿಸುವದು ನಿಂದ್ಯವಾದುದಲ್ಲವು, ಅಥವಾ ದೋಷೋಯದ್ಯಪಿ ತಸ್ಯ ಸ್ಯಾತ್-ಒಂದೆ ಮಾಡಿದ ದೋಷಗಳನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟಿಲ್ಲವೇ ನೀವು ಅವನಲ್ಲಿ ದೋಷವಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳುವಿರಿ, ನಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯಾನುಸಾರ ಶರಣಾಗತನಲ್ಲಿ ದೋಷವೆಲ್ಲಿಯಿದೆ? ಯಾವಾಗ ಶರಣಾಗತನಾದನೋಆಗ “ಪ್ರಾರಬ್ಧೇತದ ಪೂರ್ವ ಪಾಪಮಖಿಲಂ” ಎಂಬ ರೀತ್ಯಾ ಎಲ್ಲವೂ ನಾಶವಾಗುವದರಿಂದ ಅವನೂ ದೋಷಿಯೂ ಅಲ್ಲವು; ಅಂತವನು ಮಹಾ ಸಂತರಾದನು ; ಅಂತವನು ಎಂದಿಗೂ ಪಾಪಕ್ಕೂ ಪದ್ಧತಿ ಬಿದ್ದು ಪಾವಲಿಪ್ತನಾಗನು ; ಒಂದೆ ದೋಷಿಯಾಗಿದ್ದನೆಂದು ಬಿಟ್ಟಿರೇನೇ ಗರ್ಹಿತವೆಂಬುದು, ಅಗರ್ಹಿತಂ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಸೂಚಿತವು ಅಥವಾ ದೋಷೋ ಯದ್ಯಪಿ ತಸ್ಯ ಸ್ಯಾತ್-ಒಂದುವೇಳೆ ಒಂದೆ ಕುಂಬಾ ದೋಷಿಯಾಗಿದ್ದನು, ಅಸರೂಢ ಸಾರ್ವಭೌಮನಾಗಿದ್ದನು; ಅಂತವನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬಹುದೋ, ಹಾಗೆ ಅಂತವನನ್ನೇ ರಕ್ಷಿಸುವದೇ ಸತ್ ಆದ ತನಗೆ ಯಶಸ್ಕರವಾದುದು, ಪುಣ್ಯಮಾಡಿದವನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವದೇನೂ ಅಷ್ಟು ಶ್ಲಾಘ್ಯವಲ್ಲವು, ಮಹಾಪಾಪಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದ ರೇನೇ ಶ್ಲಾಘ್ಯತಮವು. ಅಥವಾ, “ದೋಷೋ ಯದ್ಯಪಿ ತಸ್ಯ ಸ್ಯಾತ್”ಹಿತೈಷಿಗಳಾದ ನೀವು ಅವರಿಂದ ನನಗೆಲ್ಲಿ ತೊಂದರೆಯಾಗುತ್ತದೋ ಎಂದು ಶಙ್ಕಿಸುತ್ತಿರಲ್ಲವೇ; ಹಾಗೆ ಒಂದುವೇಳೆ ನನಗೆ ತೊಂದರೆಯೇ ಆಗಲೇನು ಸತಾಂ - ಕಪೋತಾದಿ ಶರಣಾಗತಶಾಸ್ತ್ರಮರ್ಯಾದಾಭಿಜ್ಞರಿಗೆ, ಇದು ಅಗರ್ಹಿತಂ-ಉಪಾದೇಯವಾದುದೇ; ಭಯಶಙ್ಕಾ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಭೀತರಾದ ನಿಮಗೆ ನಂದ್ಯವಾಗಿ ತೋರಿದರೂ, ಇತರ ಮಹಾನು ಭಾವರೂ, ಕಪೋತಾದಿಗಳೂ, ಅನುಮೋ

ಸ್ಯಾತ್” ಎನ್ನುವಂ, (೩) “ಯದಿವಾ ರಾವಣಸ್ವಯಮ್” ಎನ್ನುವಂ

ದಿಸುವರೇವಿನಾ ನಿಂದಿಸುವರಲ್ಲವು ; ಅಥವಾ ದುಷ್ಟ ನಿಗ್ರಹ ಶಿಷ್ಟಪರಿಪಾಲನಾದಿ ಗಳಿಗಾಗಿಯೇ ಅವತಾರಮಾಡುವ ನೀನು, ಹೀಗೆ ಶರಣಾಗತನೆಂಬ ವ್ಯಾಜದಿಂದ ದುಷ್ಟ ಪರಿಪಾಲನ ಮಾಡಬಹುದೋ ಎಂದರೆ, ಇದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಧರ್ಮ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ಕುರಿತ ಆಕ್ಷೇಪವು; ವಿಶೇಷ ಧರ್ಮವಾದ ಶರಣಾಗತ ಪರಿಪಾಲನರೀತ್ಯಾ, ಅಂತಹ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಶೇಷಧರ್ಮವನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರಮುಖೇನ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದ, ಸತಾಂ ಅಗರ್ಹಿತಂ - ಉಪಾದೇಯವೇ ; ಗರ್ಹಿತವಲ್ಲದುದು ಪೂಜನೀಯವೆಂಬ ಭಾವವು ; ಅದುದರಿಂದ ಸರ್ವಶಕ್ತನಾದ ನನಗೆ ಶರಣಾಗತನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, “ನತ್ಯಜೇಯಂ” ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗಿರುವ ಒಂದು ಅಶಕ್ತತೆಯೂ, ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ನನಗೆ ಆತನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದೋಷವು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣದಿರುವ ಒಂದು ಅವಿಜ್ಞತೆಯೂ ಉಂಟೆಂದು ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ.

(೩) “ಯದಿವಾ ರಾವಣಸ್ವಯಮ್” “ಆನಯೈನಂ ಹರಿಶ್ರೇಷ್ಠ ದತ್ತ ಮಸ್ಯಾಭಯಂನುಯಾ । ವಿಭೀಷಣೋ ವಾ ಸುಗ್ರೀವ ಯದಿವಾ ರಾವಣಸ್ವಯಂ” ಎಂಬುದು ಪೂರಾ ಶ್ಲೋಕವು, ಅಭಯಂ ಸರ್ವಭೂತೇ ಭ್ಯೋ ದದಾಮ್ಯೇತದ್ವ್ರತಂಮಮ ಎಂಬ ತನ್ನ ಸ್ಥಿರಸಜ್ಜಲ್ಪವನ್ನು ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರ ಪ್ರಭವು ತಿಳಿಸಿದ ನಂತರ ಹೇಳುವ ಮಾತು. ಹೇ ಹರಿಶ್ರೇಷ್ಠ-ಓ ವಾನರ ರಾಜನಾದ ಸುಗ್ರೀವನೇ, ಏನಂ - ಶರಣಾಗತನಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೇನೇ ಬಂದಿರುವ ವಿಭೀಷಣನನ್ನು, ಆನಯ - ಕರೆದುಕೊಂಡುಬಾ ; ವಾನರ ರಾಜನೇ ಬಂದು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದನು, ಎಂಬುದರಿಂದ ರಾಮಗೋಷ್ಠಿಗೆ ಸೇರಿದ ನಿನಗೂ ಮಹಾ ಖ್ಯಾತಿಯೂ ತನ್ನೊಲಕ ನನಗೂ ಖ್ಯಾತಿಯೂ ಉಂಟಾಗುವದು; ನನಗೆ ಖ್ಯಾತಿ ಹೇಗೆಂದರೆ, ಇಂತಹ ಘನವಾದ ಸಚಿವರನ್ನು ಪುರುಷಕಾರರೂಪದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿರುತ್ತಾನೆಂಬದಾಗಿ ಯಶಸ್ಸು. ನಿಮ್ಮನ್ನು ಅಲ್ಲವೇ ಪುರುಷ ಕಾರರೂಪದಲ್ಲಿ ಯಾಚಿಸಿದುದು ? ಅದುದರಿಂದ ನೀನೇ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ಇವವು “ಮಹಾ ಪ್ರಾಜ್ಞ”ನಾದ ವಿಭೀಷಣನು ಪರಮ ಭಾಗವತೋತ್ತಮನು, ಅಂತವನಲ್ಲಿ ದೋಷಗಳನ್ನಾ ರೋಪಿಸಿ ಮೋಸಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವನೆಂದು ಭಾಗವತಾಪಚಾರವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡು ತನ್ನಿವೃತ್ತಿಗಾಗಿ ನೀನೇ ಹೋಗಿಕರೆತರುವದೆಂಬುದೂ ಸೂಚಿತವು. ಅಥವಾ ಓ ಸುಗ್ರೀವನೇ

ಶೊಲ್ಲಗಿರ "ರಿಪೂಣಾಮಪಿ ವತ್ಸಲ"ನಾನ ಶರಣ್ಯ ಶರಣಾಗತಃಪ್ರದ್ಯಯ

ನನಗೇನೋ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಲಿ ಬೇಕೆಂಬ ಭಾವವು ; ನನ್ನ ಸತ್ಯಸಜ್ಜಲ್ಪವೂ ಹಾಗೆಯೇ ; ನಿಮಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನನಗೆ ವ.ನಸ್ಸಮಾಧಾನವಿಲ್ಲವು ; ಅದುದರಿಂದ ನನಗೆ ಸಚಿವರಾಗಿರುವವರಲ್ಲಿ ಅಗ್ರೀಕರನಾದ ನೀನೇ ಹೋಗಿಕರತಂದರೆ ನನಗೆ ಮನಸ್ಸಮಾಧಾನವೆಂಬ ಭಾವವಾಗಲಿ ತೋರುತ್ತದೆ. ನಾನು ಈಗ ಉಪ ಪಾದಿಸಿದ ಶರಣಾಗತ ಶಾಸ್ತ್ರರೀತ್ಯಾ, ಮಯಾ - ಅಭಯವನ್ನು ಸರ್ವ ಪ್ರಪನ್ನರಿಗೂ ಏನೋದೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲದೆ ಕೊಡುವದೇ ವ್ರತವಾಗಿರುವ ನನ್ನಿಂದ, ಅಸ್ಯ - ಈ ಶರಣಾಗತನಿಗೆ ಅಭಯವು, ದತ್ತಮ್ - ಶರಣಾಗತಿ ಮಾಡಿದ ತತ್ಕ್ಷಣವೇ, ದತ್ತಮ್ - ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಈಗ ಬಂದಿರುವವನು, ವಿಭೀಷಣೋವಾ-ವಿಭೀಷಣೋವಾ ಧರ್ಮಾತ್ಮಾ ಎಂದೂ, ವಿಭೀಷಣೋ ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞಃ ಎಂದೂ, ಹೇಳಿರುವ ಮೇರಿಗೆ ಕರ್ಮನಿಷ್ಠೆ ಜ್ಞಾನನಿಷ್ಠೆಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿ ಸತ್ಯಗುಣಾಧಿಕೃತ್ವಳ್ಳ ವಿಭೀಷಣನೇಯಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ಯದಿ ವಾ ರಾವಣಸ್ವಯಂ - ಮಾಯಾವಿಯಾಗಿ ನೃಶಂಸನಾಗಿ ದುರುಳನಾಗಿ ಮಹಾ ಪಾಪಿಯಾಗಿರುವ ರಾವಣನೇ ಈ ವೇಷದಲ್ಲಿ ದುಷ್ಟಾಭಿಪ್ರಾಯಯುಕ್ತನಾಗಿ ತಾನೇ ಬಂದಿರಲಿ, ಗ್ರಾಹ್ಯವೇ ಸರಿ ; ಅಥವಾ ಹಾಗೆ ರಾವಣನೇ ಬಂದು ಒಂದುವೇಳೆ ಶರಣಾಗತನಾದರೆ ಇನ್ನೂ ಉತ್ತಮವೇ, ಏಕೆಂದರೆ ಈ ವಿಭೀಷಣನು ತನ್ನವ ರೆಂದು ನಾಲ್ಕು ಜನರನ್ನೂ ಮಾತ್ರ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವದರಿಂದ ಈ ಐದು ಜನಮಾತ್ರ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುವರು, ರಾವಣನೇ ಬಂದು ಶರಣಾಗತನಾದರೆ ತನ್ನ ಲಂಕಾರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಜನರ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬಹುದಾದುದರಿಂದ ನನ್ನ ಉದಾರಭಾವವು ಆತ್ಯಂತವಾಗಿ ಶೋಭಿಸುವದೆಂಬ ಭಾವವೂ ದ್ಯೋತಿತವು ; ಅಥವಾ ಸತ್ಯಗುಣ ನಿಧಿಯಾಗಿರುವ ವಿಭೀಷಣ ರಕ್ಷಣೆಗಿಂತ ಮಹಾಪರಾಧಿಯಾದ ರಾವಣನ ರಕ್ಷಣೆಯು ತನ್ನ ಉದಾರಭಾವಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ಭಾಸಮಾನತ್ವವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವೂ ಸೂಚಿತವು ; ಅಂತೂ ಹೇಗಾದರೂ ಆಗಲಿ ನನ್ನ ವ್ರತಾನುಸಾರ ಕರೆದುಕೊಂಡುಬಾರೈಯ್ಯೆಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಹೀಗೆ ಈ ಮೂರು ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದಲೂ ತೋರುವದು ಏನೆಂದರೆ ಕರುಣಾ ಕರನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಲ್ಲಿ ಪ್ರಣತನಾಗಿ ಶರಣಾಗತಿಮಾತ್ರ ಮಾಡಿದರೆ ಸಾಕು ; ಈ ಶರಣಾಗತನು ಎಂತವನೇ ಆಗಲಿ ಆತನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಬಿಡುತ್ತೇನೆಂದುದೃಢ ಸಜ್ಜಲ್ಪ ಯುಕ್ತನಾಗಿರುವವನು ; ಆತನು ಎಷ್ಟೇ ಅಪರಾಧಿಯಾಗಿ ಮಹಾ ಪಾಪಿಯಾಗಿ

ದೋಷಜ್ಞಿ ಳೈಪ್ಪಾರ್ಕ್ಕುಮೋ? “ಅನಾಲೋಚಿತವಿಶೇಷಾಲೇಷಲೋಕಶರಣ್ಯ” ಎನ್ನ ನೋ ಪೂರ್ವರುಗಳ ಪಾಶುರಮ್ ? ಅಗೈಯಾಲ್ ಇನ್ನೈ ಸಂಭಾವಿತ ಸ್ವಭಾವಜ್ಞಿ ಳಾ ಮಿತ್ತನೈಯನೋ ? ಎನ್ನು ಶಿಲರ್ ಶೊಲ್ಲುವರ್ ಗಳಾ.

ದ್ವರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲವು ; ರಕ್ಷಿಸಿಬಿಡುವೆನೆಂಬ ದೀಕ್ಷಾವ್ರತದಲ್ಲಿರುವಾಗ, ಅನುಕೂಲಾಢಿ ಪರಿಕರಗಳನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವನೋ ಎಂದು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವನ್ನು ಸಪಾದಿಸಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಎನ್ನುಮ್ ಶೊಲ್ಲಾಗಿರ - ಎಂದು ಮೇಲಿನ ಮೂರು ಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುವ, ರಿಪೂಣಾಮಪಿವತ್ಸಲನಾನ - ಶತ್ರುಗಳಲ್ಲೂ ವಾತ್ಸಲ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸುವ, ಆದರೆ ಸ್ವಾವಿಗಿ ಯಾರೂ ಶತ್ರುಗಳು ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲವು, ಮಹರ್ಷಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಅಕ್ರಮಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಪಮೂಲಕ ರಿಪುಗಳಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದರೆವಿನಾ ಅತನಿಗೆ ವಾಸ್ತವವಾಗಿಯೂ ಯಾರೂ ಶತ್ರುಗಳಿಲ್ಲವು ; ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಈತನಿಗೆ ಶತ್ರುಗಳು ಯಾರೆಂದರೆ, ತನ್ನ ಆಜ್ಞೆಗಳನ್ನು ಮೀರಿದ ಕ್ರತ್ಯಾಕರಣಾಕ್ರತ್ಯಾಕರಣರೂಪದೋಷವುಳ್ಳವರು ತನ್ನ ಆಜ್ಞೆಗಳನ್ನು ತಿರಸಾವಹಿಸಿ ಅಶ್ರಯಿಸಿದ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಶತ್ರುಗಳಾದ ದುಷ್ಕರ್ಮಿಗಳು ; ಅಂತವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ವಾತ್ಸಲ್ಯಯುಕ್ತನು. ಶ್ರೀರಾಮನು ತನ್ನ ಶತ್ರುವಾದ ರಾವಣನು ಶರಣಾಗತನಾದರೂ ರಕ್ಷಿಸಿ ಬಿಡುವದಾಗಿ “ಯದಿವಾ ರಾವಣಸ್ವಯಂ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಮತ್ತು, ದುರ್ಯೋಧನನು ಪಾಂಡವರಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟು ಸಂಧಿಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ಮನ್ನಿಸಿಬಿಡುವದಾಗಿ ಮೊದಲು ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿ, ಅನಂತರ ತಾನೇ ಹೋಗಿ ನಾಶವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದುದರಿಂದ ರಿಪೂಣಾಮಪಿವತ್ಸಲನು, ಇಂತಹ ಶರಣ್ಯ-ಶರಣಾಗತನಾದರೆವರು ರಕ್ಷಿಸಿಬಿಡುವನೆಂದಿರುವವನು, ಶರಣಾಗತನ ಡೈಯ ದೋಷಜ್ಞಿ ಳೈಪ್ಪಾರ್ಕ್ಕುಮೋ-ಶರಣಾಗತನಲ್ಲಿ ಅನುಕೂಲ್ಯ ಸಜ್ಜಲ್ಯ, ಪ್ರಾತಿಕೂಲ್ಯವರ್ಜಿತಾದಿಪರಿಕರಗಳಿಲ್ಲನೆಂಬ ದೋಷಗಳನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸುವನೋ? “ಅನಾಲೋಚಿತ ವಿಶೇಷಾಲೇಷಲೋಕಶರಣ್ಯ”-“ಶರಣಾಗತನಲ್ಲಿ ಯಾವವಿಧವಾದ ವಿಶೇಷಗಳನ್ನೂ ನೋಡುವನಾಗಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಲೋಕಕ್ಕೂ ರಕ್ಷಕನು”, ಎನ್ನ ನೋ-ಎಂದಲ್ಲವೇ, ಪೂರ್ವರುಗಳ ಪಾಶುರಮ್-ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರುಗಳಾದ ಫೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರಪ್ರಧ್ಯತಿಗಳ ದಿವ್ಯಸೂಕ್ತಿಯು ? ಅಗೈಯಾಲ್-ಈಮೇಲಿನ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಎಂದೆತತ್ವಗಳಿಗೂ ವಾತ್ಸಲ್ಯಯುಕ್ತನಾಗಿ, ಶರಣಾಗತರೆಲ್ಲಾ ಸಮರಾಗಿ ಅವರಲ್ಲಿ ಏನೆಂದು ವಿಶೇಷವನ್ನೂ ಅಕರುಣಾಸಾಗರನು ನೋಡುವದಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ, ಇನ್ನೈ - ಈ ಅನುಕೂಲ್ಯಸಜ್ಜ

ಇದುಕ್ಕು ಪ್ರಪತ್ತ್ಯುತ್ತರಕಾಲತ್ತಿಲ್ ಅನುಕೂಲ್ಯಾದಿ ಗಳ್ ಅನು  
ವರ್ಮಿಯಾದೊಳಿಯಿಲುಮ್ ಪ್ರತಿಸಮಾಧಾನಂ ಪಿರನ್ನು ಪ್ರಪತ್ತಿ ಫಲ

ಲ್ಪಾದಿ ಪರಿಕರಗಳು, ಸಂಭಾವಿತ ಸ್ವಭಾವಜ್ಞಳಾಮ್ - ಅ ಶರಣಾಗತನಾದ  
ಪ್ರಸನ್ನನಲ್ಲಿ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಾನಾಗಿಯೇ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಸ್ವಭಾವಗಳಾಗುವುವು;  
ಅವುಗಳೇನೂ ಶರಣಾಗತಿಗೆ ಅಡ್ಡವಾಗಿ ಬೇಕಿಲ್ಲವು, ಆಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಂತವನು  
ಅಂತಹ ಅನುಕೂಲ್ಯಾದ್ಯವಸ್ಥೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ಆಗುವನು; ಇತ್ತನೆಯನ್ನೋ -  
ಇಷ್ಟಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲವೋ? ಎನ್ನು - ಎಂಬದಾಗಿ, ಶಿಲರ್ - ಕೆಲವು ಪೂರ್ವ  
ಪಕ್ಷಿಗಳು, ಶೋಲುಮ್ ಗಳ್ - ಹೇಳುವರು; ಎಂದರೆ ಈ ಪರಿಕರಗಳು ಅವಶ್ಯ  
ಕವಾಗಿ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತನಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕೆಂದು ನೀವು ಪರಿಕರ ವಿಭಾಗಾಧಿ  
ಕಾರರಲ್ಲೂ ಸಾಬ್ಬಪ್ರವದನಾಧಿಕಾರರಲ್ಲೂ ಉಪಪಾದಿಸಿದ ಹಾಗಲ್ಲವೆಂಬುದು  
ಪೂರ್ವ ಪಕ್ಷಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು.

ಇದಕ್ಕೆ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಮೇಲೆ  
ಉದಾಹರಿಸಿದ ಮೂರು ಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲೂ ಈ ಪರಿಕರಗಳು ಬೇಡವೆಂದು ಅವುಗಳ  
ಲ್ಲಿನೂ ಹೇಳಿಲ್ಲವು. ಶರಣಾಗತಿಯೇ ಸಾಬ್ಬಪ್ರವದನವಾದುದರಿಂದ ಯಾವಾಗ  
ಶರಣಾಗತಿಯು ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ, ಆಗ ಸಾಜ್ಜವಾಗಿಯೇ ಅನುಷ್ಠಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂಬ  
ಭಾವವು. ಲೋಕದಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಶರಣಾಗತನಾಗುವವನಿಗೆ ಅನುಕೂಲ್ಯಾದಿ  
ಪರಿಕರಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದ ಭಾವವನ್ನೇ ಕಂಡಿರುವದರಿಂದ, ಅಂತಹ ಪರಿಕರ  
ಗಳಿಲ್ಲದೆ ಶರಣಾಗತಿಯಾಗುವವೇ ಇಲ್ಲವು. ಆದುದರಿಂದ ಕೆಲವು ಮಹನೀಯರೂ  
ಕೂಡ ಇಂತಹ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವನ್ನು ಮಾಡುವದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೇನಾದರೂ ಒಂದು  
ವಿಧವಾಗಿ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ಅಂತಹ ಪರಿಕರ  
ಗಳು ಪ್ರಪತ್ತ್ಯುತ್ತರಕಾಲದಲ್ಲೂ ಇರಬೇಕು; ಆದರೆ ಅವುಗಳು ಇದ್ದೇ ತೀರಬೇ  
ಕೆಂಬ ಅವಶ್ಯಕತೆಯು ಇಲ್ಲವು; ಒಂದುವೇಳೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಕಡೆಗೆ ಪರಿತಾಪಾದಿ  
ಗಳಂಟಾಗಿ ಅವುಗಳನ್ನವಲಂಬಿಸಿದವನಾಗುತ್ತಾನೆ, ಅಂತೂ ಮೋಕ್ಷ  
ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಂಟಾಗುವದಕ್ಕೇನೂ ಅಭ್ಯಂತರವಿಲ್ಲವೆಂದು ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳು  
ತ್ತಾರೆ. ಇದುಕ್ಕು - ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಎಂದರೆ ಅನುಕೂಲ್ಯಾದಿ ಪರಿಕರಗಳ  
ಪೇಕ್ಷೆಯು ಶರಣಾಗತಿಗೆ ಬೇಕಿಲ್ಲವೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ, ಪ್ರಪತ್ತ್ಯುತ್ತರ ಕಾಲ  
ತ್ತಿಲ್ ಶರಣಾಗತಿ ಮಾಡಿದ ಉತ್ತರಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನುಕೂಲ್ಯ ಸಜ್ಜಲ್ಪಾದಿ ಪರಿ  
ಕರಗಳು, ಅನುವರ್ಮಿಯಾದೊಳಿಯಿಲುಮ್ - ಶರಣಾಗತಿಕಾಲದಲ್ಲಂತು ಅವ

ಮುಮ್ ಕುರೈವತ್ತಿರುಕ್ಕು ಮೆನ್ನೈ ಯಿಲೇ ತಾತ್ಪರ್ಯಂ ಕೊಳ್ಳಲಾಮ್.  
ಇಚ್ಛಿನಲ್ಲಾದಪೋದು (೧) “ಷಡ್ವಿಧಾ ಶರಣಾಗತಿಃ” ಎನ್ನಮ್, (೨)  
“ನ್ಯಾಸಃ ಪಂಚಾಂಗ ಸಂಯುತಃ” ಎನ್ನಮ್ (೩) “ಸ್ವಾಜ್ಞಿಃ

ಶೈಕವಾಗಿ ಇವ್ವದು ಅನುತರವೂ ಅನುವರ್ತಿಸಿಕೊಂಡ. ಒಂದುವೇಳೆ ಬಾರದೇ ಇದ್ದರೆ, ಇದರಿಂದ ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ ಅವು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಅನುವರ್ತಿಸಿ ಬಂದೇ ಬರುತ್ತವೆಂಬ ಭಾವವು; ಹಾಗೆ ಒಂದುವೇಳೆ ಬಾರದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಪ್ರತಿಸಮಾಧಾನಂಪಿರನ್ನು - ಅನುತಾಪ, ಪ್ರಯಶ್ಚಿತ್ತ ಉಪರಮಗಳು ಉಂಟಾಗಿ, ಪ್ರಪತ್ತಿ ಫಲಮುಮ್ ಕುರೈ ವತ್ತಿರುಕ್ಕುಮ್ - ಶರಣಾಗತಿ ಮಾಡಿದುದರಫಲವು ಏನೊಂದೂ ನ್ಯೂನತೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವದಿಲ್ಲವು, ಎನ್ನೈಯಿಲೇ- ಎಂದು ಹೇಳುವದರಲ್ಲಿ, ತಾತ್ಪರ್ಯಂ ಕೊಳ್ಳಲಾಮ್ - ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನಾಗಿ ಅಜ್ಞೇಕರಿಸಬಹುದು, ಪ್ರಪತ್ಯುತ್ತರಕಾಲದಲ್ಲೂ ಈ ಪರಿಕರಗಳು ಇರಬೇಕೆಂಬುದು ಹಿಂದೆಯೇ ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. (೧,೧೧೭) ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ಪರಾಂಬರಿಸಿ. ಅವುಗಳೆಲ್ಲದೆ ಈತನು ಅಪರಾಧಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಾದರೆ ಪರಿತಾಪಾದಿಗಳುಂಟಾಗಿ, ಕಡೆಗೆ ಈ ಪರಿಕರಗಳುಂಟಾಗಿ, ಮುಂದೆ ಅಪರಾಧಗಳಿಂದ ಉಪರಮವನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ, ಕಡೆಗೆ ಹೇಗಿದ್ದರೂ ಶರಣ್ಯನ ವಾಗ್ದಾನಕ್ಕೆ ಏನೊಂದೂ ನ್ಯೂನತೆಯಿಲ್ಲದೆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನದೇಹಾವಸಾನದಲ್ಲೇ ಹೊಂದುವನೆಂಬ ಭಾವವು. ಅದುದರಿಂದ ಮಹನೀಯರ ಆಕ್ಷೇಪಕ್ಕೆ ಪ್ರಪದನೋತ್ತರಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಅವು ಇರಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಅವರಿಂದ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೇನೂ ಅಭ್ಯಂತರವಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸಿದರು; ಆದರೆ ಶರಣಾಗತ್ಯನುಷ್ಠಾನಕಾಲದಲ್ಲಾದರೂ ಅನುಕೂಲ್ಯಾದಿ ಪರಿಕರಗಳು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದೆಂಬುದು ಸ್ಥಾಪಿತವು.

ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಆಕ್ಷೇಪಿಸುವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಅಜ್ಞೇಕರಿಸಿದರೆ ತೊಂದರೆಯೇನು? ಎಂದರೆ, ಅವರಿಂದುಂಟಾಗುವ ಮುಂದೆ ಉದಾಹರಿಸುವ ಅಹರ್ಬುಧ್ನುಸಾಹಿತೆ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷ್ಮೀತುತ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಅನುಪಪತ್ತಿಯನ್ನು ಮುಂದೆ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ:—ಇಚ್ಛಿನಲ್ಲಾದಪೋದು - ಈಗ ನಾವು ಹೇಳಿದಹಾಗೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸದಿದ್ದರೆ “ಷಡ್ವಿಧಾಶರಣಾಗತಿಃ ಎಂದೂ” ಮತ್ತು “ನ್ಯಾಸಃಪಂಚಾಂಗಸಂಯುತಃ” ಎಂದೂ “ಸ್ವಾಂಗೈಃ ಪಂಚಭಿರಾ



ಪಂಚಭಿರಾವೃತಾಮ್" ಎನ್ನುವ ಅಜ್ಞಾಜ್ಞಿಗಳೈ ವಿಭಜಿತ್ತು ಚ್ಚೊಲ್ಲು  
ಗಿರ ಪಲಪ್ರಮಾಣಜ್ಞಿಳುಕ್ಕುಮ್ ವಿರುದ್ಧಮ್. ಲೋಕತ್ತಿಲ್ ರಕ್ಷ್ಯದ್ರವ್ಯ  
ಸಮರ್ಪಣ ಮರ್ಯಾದೈಕ್ಕುಮ್ ಪೊರುನ್ನಾದೆನ್ನುಮ್ ಇವ್ವಜ್ಞಿಜ್ಞಿಳು  
ಡೈಯ ಸಕೃತ್ಕರಣಾದಿ ಪ್ರಕಾರಜ್ಞಿಳುಮ್ ಮುನ್ನೇ ಶೋನೋಮ್.

ವೃತಾಂ" ಎಂದೂ, ಅಜ್ಞಾಜ್ಞಿಗಳೈ ವಿಭಜಿತ್ತು - ಅಜ್ಞಿಗಳನ್ನಾ ಅಜ್ಞಿ  
ಯನ್ನಾ ವಿಭಾಗಿಸಿ, ಶೋಲ್ಲಾಗಿರ - ಹೇಳುವ ಪಲಪ್ರಮಾಣಜ್ಞಿಳುಕ್ಕುಮ್ -  
ಹಲವು ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಗೂ, ವಿರುದ್ಧಮ್ - ವಿರುದ್ಧವಾದುದು ಆಗುತ್ತದೆ. ಈ  
ಮೂರು ಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ (೨) ಮತ್ತು (೩) ನೆಯದರಲ್ಲಿ ಐದು ಅಜ್ಞಿಗಳು. ನ್ಯಾಸ  
ಆಧವಾ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು "ಅಜ್ಞಿಯೆಂದೂ ಅಜ್ಞಾಜ್ಞಿಗಳೈ ವಿಭಜಿತ್ತು" ಅಜ್ಞಾ  
ಜ್ಞಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಷಡ್ವಿಧಾಶರಣಾಗತಿ: ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ  
ಎಲ್ಲಿ ವಿಭಾಗಿಸಿದೆ ಎಂದಾಕ್ಷೇಪಿಸಿದರೆ, ಅವಿನಾಭೂತನಾಗಿ ಅಜ್ಞಾಜ್ಞಿಗಳ ಸಮು  
ಚ್ಚಯವು ಬಹುವ್ರಿಹಿಯಿಂದ ಏರ್ಪಟ್ಟು ಅವುಗಳು ಯಾವುವು ಎಂಬುದನ್ನು  
ತಿಳಿಸಿ ಅಜ್ಞಿಯುಕ್ತ ಅತ್ಮನಿಕ್ಷೇಪವೇ ಶರಣಾಗತಿ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಅಜ್ಞಾ  
ಜ್ಞಿಗಳ ವಿಭಜನವು ವೃತ್ತವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಭರನ್ನಾ  
ಸದ ಸಕೃದನ ಸ್ಥಾನದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವಿನಾಭೂತತ್ವವು ಉಂಟು. ಏಕೆಂದರೆ ಇಲ್ಲ  
ವಾದರೆ ಅದು ಶರಣಾಗತಿಯೇ ಆಗುವದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. ಆದರೆ ಭರನ್ಯಾಸೋ  
ತ್ತರಕಾಲದಲ್ಲೂ ಅನುವರ್ತಿಸಬೇಡವೋ? ಎಂದರೆ ಅನುವರ್ತಿಸತಕ್ಕದ್ದೇನೋ  
ಯುಕ್ತವು. ಆದರೆ ಆಗ ಮಾಡಿದ ಭರನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಅಂಗತ್ವೇನ ಅಲ್ಲವು, ಏಕೆಂದರೆ  
ಅವು ಯಾವುದಾದರೂ ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವಾಗುವದಿಲ್ಲವು.  
ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಆ ಅಜ್ಞಿವು ಪುನಃ ಉದಿಸುವಹಾಗೆ ಮಾಡಿ ದೇಹಾವಸಾನದಲ್ಲಿ  
ಮುಕ್ತಿಯನ್ನೀಯುವನೆಂಬುದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಈ ಮೇಲಿನ ಅರ್ಹಭುಕ್ತ ವಾಕ್ಯ  
ಲಕ್ಷ್ಮೀತಂತ್ರವಾಕ್ಯಗಳ ಅರ್ಥಗಳು ವಿಶದವಾಗಿ ಹಿಂದೆ ಪರಿಕರವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ  
ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ೯೫೨-೪ ಪುಟಗಳನ್ನು ನೋಡಿ "ಸ್ವಾಂಗೈ ಪಂಚಭಿ  
ರಾವೃತಾಂ" ಎಂಬುದೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀತಂತ್ರವಾಕ್ಯವು, ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ಶೋಧನಾಧಿ  
ಕಾರದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಸನ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ, ಲೋಕತ್ತಿಲ್ - ಲೋಕದಲ್ಲೂ,  
ರಕ್ಷ್ಯದ್ರವ್ಯ ಸಮರ್ಪಣಮರ್ಯಾದೈಕ್ಕುಂ-ರಕ್ಷಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು  
ಸಮರ್ಪಿಸುವ ಮರ್ಯಾದೆಗೂ ಸಹ, ಪೊರುನ್ನಾದು-ಸಮಂಜಸವಾದುದಾಗುವದಿಲ್ಲ  
ವೆಂದೂ, ಇವ್ವಜ್ಞಿಜ್ಞಿಳುಡೈಯ ಸಕೃತ್ಕರಣಾದಿಪ್ರಕಾರಜ್ಞಿಳುಮ್-ಈ ಐದು

ಪ್ರಪತ್ತಿ: ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರತುಲ್ಯಾಯಾದಿ ಕಥಮ್ ಪರಾಪೇಕ್ಷೆ  
ರೂಪಾಜ್ಞ ಸಾಪೇಕ್ಷಾ ?

ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರಮುಮ್ ಸ್ವಾಜ್ಞ ಸಾಪೇಕ್ಷಮಾಯೀರೀ ಯಿರುಪ್ಪದು ;

ಅಂಗಗಳೂ ಒಂದೇಸಲ ಭರನ್ಯಾಸಾನುಷ್ಠಾನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅವಶ್ಯಕವೆಂಬವೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ, ಇಲ್ಲಿ “ಅದಿ” ಶಬ್ದದಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಮುನ್ನೇ - ಹಿಂದೆ, ಪರಿಕರ ವಿಭಾಗ ಸಾಜ್ಞಪ್ರಪದನಾಧಿಕಾರಗಳಲ್ಲಿ, ಶೋನೋಮ್ - ಹೇಳಿದೆವು. ರಕ್ಷ್ಯವಾದ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಶಕ್ತನಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನುಕೂಲ್ಯವಜ್ಞಲ ವೂ, ಪ್ರಾತಿಕೂಲ್ಯವನ್ನು ಬಿಡೋಣವೂ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆಂಬ ವುರ್ಣನೆಯೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಹೇಗೆ ಅವಶ್ಯಕವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅದು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಹಿಂದೆ ೯೭೪ನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಉತ್ತರಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳೇನೋ ಇರತಕ್ಕದ್ದು, ಆದರೆ ಅಜ್ಞಗಳ ಹಾಗೆ ಅವಶ್ಯಕವಲ್ಲವೆಂದೂ ಹಿಂದೆ ಸಾಜ್ಞಪ್ರಪದನಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. (೧೧೧೬ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ.)

ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರ ಸಮಾನವಾಗಿರುವಾಗ, ಅನ್ಯಾಪೇಕ್ಷೆ  
ರೂಪವಾದ ಅಜ್ಞ ಸಾಪೇಕ್ಷತೆಯು ಹೇಗೆ ?

ಹಿಂದೆ ಶರಣಾಗತಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಗೆ ಅನುಷ್ಠಾನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞಗಳ ಅಪೇಕ್ಷೆಯುಂಟೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆದರೆ ಸನತ್ಕುಮಾರ ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಪತ್ತಿಗೆ ಪರಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲಾ ಎಂದರೆ, ಅಜ್ಞಗಳಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಆ ಪ್ರಮಾಣವು ಹೇಳುವದಿಲ್ಲವು, ಅದುದರಿಂದ ಅದರ ಸರಿಯಾದ ಅಧಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂಬುದನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಅಜ್ಞಗಳ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಹೇಗೆ ಇಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆ ಪ್ರಪತ್ತಿಗೂ ಅಜ್ಞಗಳ ಅಪೇಕ್ಷೆಯು ಬೇಕಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ವುರ್ಣಪಕ್ಷವು, ಅದನ್ನು ಖಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ :—ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರಮುಮ್-ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವೂ ಕೂಡ, ಸ್ವಾಜ್ಞಸಾಪೇಕ್ಷಮಾ ಯೀರೀ - ತನಗೆ ಬೇಕಾದ ಅಜ್ಞಗಳ ಸಾಪೇಕ್ಷವಾಗಿಯೇ, ಯಿರುಪ್ಪದು - ಇರುತ್ತದೆ. ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರಬಂಧನವು ಇತರವಿಧ ಬಂಧನವನ್ನು ಸಹಿಸುವದಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಇತರ ಬಂಧನ

ಉಂಟಾದರೆ ತನಗೆ ಅವಮರ್ಯಾದೆಯಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿದು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುತ್ತದೆಂದು “ಅಸ್ತ್ರಬಂಧಸ್ಸಚಾನೈಂಹಿ ನಬಂಧ ಮನುವರ್ಮತೇ” (ರಾಮಾ. ಸುಂ. ೪೮. ೪೯.) ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವದೇನೋ ಸತ್ಯವು. ಹಾಗೆಯೇ ಇದಕ್ಕೆ ಉಪಪಾದನೆಯು ಉಂಟು. ಹೇಗೆಂದರೆ:—

ರಾಕ್ಷಸಾನಾ ಮವಿಸ್ರಂಭಾ ದಾಂಜನೇಯಸ್ಯ ಬಂಧನೇ |

ಯಥಾ ವಿಗಳಿತಾ ಸದ್ಯ ಸ್ತನ್ಮೋಘಾಪ್ಯ ಸ್ತ್ರಬಂಧನಾ |

ತಥಾಪ್ರಂಸಾ ಮವಿಸ್ರಂಭಾತ್ಪ್ರಪತ್ತಿಃ ಪ್ರಚ್ಯುತಾ ಭವೇತ್ ||

ರಾಕ್ಷಸರ ಅವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಆಂಜನೇಯನು ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಬಂಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು ಹೇಗೆ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಿ ಆ ಅಸ್ತ್ರಬಂಧನವು ವ್ಯರ್ಥವಾದುದು ಆಯಿತೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಪನ್ನರ ಅವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಪ್ರಪದನವೂ ಕೂಡ ಜಾರಿಹೋದುದೂ ಎಂದರೆ ವ್ಯರ್ಥವಾದುದೂ ಆಗಬಹುದೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಅದುದರಿಂದ ಈ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಪರಿಕರಗಳ ಅಪೇಕ್ಷೆಯು ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲವು ಎಂದು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವು. ಇದಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಶೀ ದೇಶಿಕರು ಉಪದೇಶಿಸಿರುವದೇನೆಂದರೆ, ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೂ ಅಭಿಮಂತ್ರಣ ಧ್ಯಾನಾದಿಗಳು ಅಜ್ಞಗಳಾಗಿವೆ. ಆದರೆ ಇತರ ಸಹಾಯಗಳು ಯಾವುದೂ ಕೂಡದು ಎಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು; ಅದು ಬಂಧಿಸಿರುವಾಗಲೇ ಇನ್ನೊಂದು ತುಚ್ಛವಾದುದನ್ನು ತಂದು ಬಂಧಿಸಕೂಡದೆಂಬ ಭಾವವು, ಆಂಜನೇಯನ ನಿಗ್ರಹವು ಇನ್ನು ಯಾವುದರಿಂದಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಿರಲು, ಇಂದ್ರಜಿತುವು ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಆತನನ್ನು ಬಂಧಿಸಿದನು, ಅದು ಬಂಧಿಸಿರುವಾಗಲೇ, ಅಜ್ಞರಾದ ರಾಕ್ಷಸರು “ಕೇನ ವಲ್ಕೇನ” ಆ ಶಣಬು ಹೆಗ್ಗದಿಂದ ಆತನನ್ನು ಬಂಧಿಸಿದರು; ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಅವಮರ್ಯಾದೆಯಾದುದರಿಂದ ಅದು ಬಂಧನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಿತು. ಆದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ “ತತಸ್ಸಾಯಂಭುಮೈರ್ಮಂತ್ರೈ ರ್ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರ ಮಭಿಮಂತ್ರಿತಂ” (ರಾ. ಸುಂ. ೪೮. ೪೯.) ಎಂದು, ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ಅಜ್ಞಗಳು ಬೇಕೇಬೇಕು, ಅವು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರಪ್ರಯೋಗವು ಕಾರ್ಯಕಾರಿಯಾಗದೆಂಬ ಭಾವವು. ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಅಜ್ಞಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಯುಂಟೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಪತ್ತಿಗೂ ಸಹ ಅಜ್ಞಗಳು ಅವಶ್ಯಕವೆಂಬ ಭಾವವು. ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರದ ಬಂಧನವು ಹೇಗೆ ಇತರಾಸ್ತ್ರಬಂಧವನ್ನಾಗಲಿ ಶಣವಲ್ಯ ಬಂಧವನ್ನಾಗಲಿ ಸಹಸದೋ, ಅಂತಹ ತುಚ್ಛವಾದ ಬಂಧನದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವು ಹೇಗೆ ವ್ಯರ್ಥವಾಗುತ್ತದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಪತ್ತಿಯೂ ಅನ್ಯದೇವತಾಶ್ರಯಣ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ವ್ಯರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವೂ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಪುನಃ ಪೂರ್ವ ಪಕ್ಷಿಯು ಸನತ್ಕುಮಾರ ಸಂಹಿತಾ ವಾಕ್ಯವನ್ನುದಾ

ಅಗ್ನಿಯಾಲ್ “ಪ್ರಪತ್ತೇಃ ಕ್ವಚಿದಪ್ಯೇವಂ ಪರಾಪೇಕ್ಷಾ ನವಿದ್ಯತೇ | ಸಾಹಿ ಸರ್ವತ್ರ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಸರ್ವಕಾಮಫಲಪ್ರದಾ” ಎನ್ನದುವುಮ್ ಧರ್ಮಾಂತರ ನೈರಪೇಕ್ಷ್ಯಮ್ ಶೋನ್ಮಸಡಿ. ಇಪ್ಪಡಿಯಲ್ಲಾದಪೋದು

ಹರಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಗೆ ಯಾವುದರ ಅನೇಕ್ಷೆಯೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲಾ ಎಂದು ಮೂದಲಿಸಬಹುದೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಅದರ ತಾತ್ಪರ್ಯವು, ಅಜ್ಞಗಳು ಬೇಡವೆಂದಲ್ಲವು; ಇತರ ಉತ್ಕೃಷ್ಟಧರ್ಮಗಳು ಅಧಿಕಾರಿಯಲ್ಲಿರಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮ ನೇನೂ ಇಲ್ಲವೆಂದೂ, ಅಧಿಕಾರಿಯ ಜಾತಿ, ಕುಲ, ಲಿಂಗ, ಗುಣ, ಕ್ರಿಯ, ದೇಶ, ಕಾಲ, ಅವಸ್ಥೆ ಮೊದಲಾದ ತಾರತಮ್ಯಗಳೊಂದನ್ನೂ ಇದು ಅನೇಕ್ಷಿಸುವದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೆಂದು ಮುಂದೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ:— ಪ್ರಪತ್ತೇಃ - ಭರಣ್ಯಸ ರೂಪವಾದ ಉಪಾಯಕ್ಕೆ, ಏವಂ - ಈ ಭಕ್ತ್ಯುಪಾಯದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಿಯು ತ್ರೈವರ್ಣಿಕನೇ ಆಗಿರಬೇಕು ಎಂಬ ನಿಯಮವಿರುವಹಾಗೆ, ಅಲ್ಲದೆ, ಕ್ವಚಿದಪಿ-ಒಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಾಗಲಿ, “ಪರಾಪೇಕ್ಷೆಯು” ಎಂದರೆ ಅಜ್ಞಗಳಲ್ಲದೆ ಅಧಿಕಾರಿಯಲ್ಲಿ ಇತರ ಧರ್ಮಗಳ ಅನೇಕ್ಷೆಯು, ನವಿದ್ಯತೇ - ಇರುವದಿಲ್ಲವು; ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಿಂದ ವಿಶದೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆ, ಸಾಹಿ-ಆ ಪ್ರಪತ್ತಿಯಾದರೋ, ಸರ್ವತ್ರ-ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲೂ, ಸರ್ವೇಷಾಂ - ತ್ರೈವರ್ಣಿಕರು ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಶೂದ್ರ ಚಂಡಾಲರು, ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರು, ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ, ಸರ್ವಕಾಮ ಫಲಪ್ರದಾ - ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಮೋಕ್ಷ ರೂಪ ಚತುರ್ವಿಧ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು. ಸರ್ವತ್ರ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಹಾಗೆ ದಿವ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾದ ನೈಮಿಶಾರಣ್ಯ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಾದಿಗಳಾಗಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮ ವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. ಆದುದರಿಂದ “ಕ್ವಚಿದಪಿ ಪರಾಪೇಕ್ಷಾ ನವಿದ್ಯತೇ” ಎಂಬುದರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. -- ಎನ್ನದುವುಮ್ - ಎಂದು ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದು, ಧರ್ಮಾಂತರ ನೈರಪೇಕ್ಷ್ಯಂ ಶೋನ್ಮಸಡಿ- ಅಧಿಕಾರಿಯಲ್ಲಿ ಪರಿಕರರೂಪ ವಿಶೇಷಣಗಳಲ್ಲದೆ ಇತರ ವಿಶೇಷಣಗಳು ಯಾವುವೂ ಬೇಕಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದಂತೆ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು; ಆ ಧರ್ಮಾಂತರಗಳು ಯಾವುವು ಎಂದರೆ “ನಜಾತಿ ಭೇದಂ ನಕುಲಂ ನಲಿಂಗಂ ನಗುಣಕ್ರಿಯಾಃ | ನ ದೇಶಕಾಲಾ ನಾವಸ್ಥಾಂ ಯೋಗೋಹ್ಯಯನುಪೇಕ್ಷತೇ” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಧರ್ಮಗಳು ಯಾವುವೂ ಬೇಕಿಲ್ಲವು, ಭಕ್ತಿಯೋಗಕ್ಕಾದರೋ ಪರಾಪೇಕ್ಷೆಗಳುಂಟು; ನಿತ್ಯನೈಮಿತ್ತಿಕ ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನದಿಂದ ಸೇರಿದ ಕರ್ಮ

ಯೋಗದ, ತ್ರೈವರ್ಣಿಕಾಧಿಕಾರತ್ವವೂ, ಪರಿಶುದ್ಧಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸಾಬ್ಬಯೋಗಾಭ್ಯಾಸವೂ, ನೊಂದಲಾದವುಗಳ ಅಪೇಕ್ಷೆಯುಂಟು, ಈ ಪ್ರಪತ್ತಿಗಾದರೂ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಅಭ್ಯಾಸಗಳಿಗಿಂತ ಬೇರೆ ಇನ್ನು ಯಾವ ವಿಶೇಷಣಗಳ ಅಪೇಕ್ಷೆಯೂ ಆದಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. ಈ ಪ್ರಮಾಣವು, ಪರಾಪೇಕ್ಷೆಯು ಈ ಪ್ರಪತ್ತಿಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಪರಾಪೇಕ್ಷೆಯು ಯಾವುದು ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಬೇಕಾಗಿರುತ್ತದೆ. “ಏನಂ” ಎಂದಿರುವದರಿಂದಲೂ, ಉತ್ತರಾರ್ಥವು ಪೂರ್ವಾರ್ಥದ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ಸಮರ್ಥನೆ ಮಾಡುವದರಿಂದಲೂ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದು. ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಪರಾಪೇಕ್ಷೆ ಇರುವಹಾಗೆ ಇದಕ್ಕೆ ಬೇಕಿಲ್ಲವೆಂದರ್ಥಮಾಡಿದರೆ ಪರಿಕರಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಯು ಬೇಡವೆಂದಾಗಲಿಲ್ಲವು. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಸಾರಪ್ರಕಾಶಿಕೆಯವರು ಒಂದು ನಿರ್ದರ್ಶನಮೂಲಕ ಬಹು ಚನ್ನಾಗಿ ಉಪಪಾದಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ :—“ನಿಷಿದ್ಧಭಕ್ಷಣಂಜೈಹ್ಮ ಮುತ್ಕರ್ಷೇಚ ವಚೋನ್ಯತಂ | ರಜಸ್ವಲಾ ಮುಖಾಸ್ವಾದ ಸ್ಪುರಾಪಾನ ಸಮಾನಿತು” ಎಂಬಲ್ಲಿ “ನಿಷಿದ್ಧಭಕ್ಷಣಂ” ಕೂಡದೆಂದು ನಿಷೇಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೆ, ಆ ನಿಷಿದ್ಧವಸ್ತುಗಳು ಯಾವುವು ಎಂಬ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಭತ್ತಾಕಂವಿಡ್ವರಾಹಂಚಲಶುನಂಗ್ರಾಮಕುಕ್ಕಟಂ | ಪಲಾಂಡುಂ ಗ್ರಂಜನಂಜೈನ ಮತ್ಯಾಜಗ್ಧಾಪತೇದ್ವಿಜಃ || ಎಂಬ ಬೇರೆ ಪ್ರಮಾಣದ ಮೂಲಕ ಹೇಗೆ ಸಮನ್ವಯಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೂ ಪ್ರಪತ್ತಿಗೆ “ಪರಾಪೇಕ್ಷಾ ನವಿದ್ಯತೇ” ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ, ಆ ಪರಾಪೇಕ್ಷಾ ಎಂತಾದ್ದೆಂಬ ವಿಮರ್ಶೆಯಲ್ಲೂ, “ಪ್ರಪತ್ತಿಂ ಸರ್ವಫಲದಾಂ ಸರ್ವೋಪಾಯಾನಪೇಕ್ಷಿಣೀಂ” “ನರಸ್ಯ ಬುದ್ಧಿದೌರ್ಬಲ್ಯಾದ್ ದೇಹಾಯಾಂತರಮಿಷ್ಯತೇ” ಎಂಬ ಬೇರೇ ಪ್ರಮಾಣಗಳ ಬಲದಿಂದ, ಉಪಾಯಾಂತರಗಳು ಯಾವುದನ್ನೂ ಈ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅರ್ಥಮಾಡುವದು ಸಮಂಜಸವಾದುದೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. “ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಸಮಸ್ತ ಫಲಗಳನ್ನೂ ಕೊಡುವಂತಾದ್ದು ಇತರ ಸಮಸ್ತ ಉಪಾಯಗಳನ್ನೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವದಿಲ್ಲವು ; ಆದರೆ ಮನುಷ್ಯನ ಅವಿಶ್ವಾಸರೂಪ ಬುದ್ಧಿಯ ದೌರ್ಬಲ್ಯದಿಂದ, ಉಪಾಸನಾದಿ ಬೇರೆ ಉಪಾಯವು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ” ಎಂಬುದು ಈ ಮೇಲಿನ ಪ್ರಮಾಣಗಳ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಇದೀಗ ಸರಿಯಾದ ಸಮಾಧಾನವು ಹೀಗೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೆಂದು ಭಾವಿಸದೆ ಹೋದರೆ ಪೂರೈಪಕ್ಷಿಗಳ ಇಷ್ಟಾಪತ್ತಿಗೂ ಕುಂದಕವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಪೂರೈಪಕ್ಷಿಗಳು ಮಹಾವಿಶ್ವಾಸನಾತ್ರ ಪ್ರಪತ್ತಿಗೆ ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಈ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ನೀವು ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅನುಕೂಲ್ಯ ಸಜ್ಜಲ್ಯ

ಇವರ್‌ಗಳಿಶೈನ್ದ ಮಹಾವಿಶ್ವಾಸತ್ತೈಯುಮ್ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿಳಿಯಲೆ ಸಂಭಾವಿತ ಸ್ವಭಾವಮಾಕ್ಕಲಾಮ್.

ಮಹಾ ವಿಶ್ವಾಸೋಪಿನಾಜ್ಞ ಮಿತಿನಾದಸ್ಯ ನಿರಾಸಃ

ಇವ್ವವಕಾಶತ್ತಿಲೇ ವೇರೇ ಶಿಲರ್, ಅಸ್ತಿ ಕನುಕ್ಕು ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥ ವಿಶ್ವಾಸಮ್ ಪಿರಕ್ಕುಮದುಕ್ಕು ಮೇರ್ಟಟ್ಟಿ ಮಹಾವಿಶ್ವಾಸ ಮನೊನುಣೋ ?

ಪ್ರಾತಿಕೂಲ್ಯ ವರ್ಜನ, ಇವುಗಳು ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟರೆ, ಮಹಾ ವಿಶ್ವಾಸವೂ ಬೇಡವೆಂದಾಗಿ, ಅದು ಪ್ರಪನ್ನನಲ್ಲಿ ತೋರಿಬಂದರೆ ಅದೂ ಕೂಡ ನಿಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಹಾಗೆ ಸಂಭಾವಿತ ಸ್ವಭಾವವೆಂದರೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾದ ಧರ್ಮವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಪ್ಪಡಿಯಲ್ಲಾದಪೋದು - ಹೀಗೆ ಅನುಕೂಲ್ಯಾದಿ ಅಜ್ಞಗಳು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದೂ, ಪರಾಪೇಕ್ಷೆ ಬೇಡವೆಂದರೆ ಉಪಾಯಾಂತರಾದಿಗಳು ಬೇಡವೆಂದೂ, ಅರ್ಥಮಾಡದಿದ್ದರೆ, ಇವರ್‌ಗಳಿಶೈನ್ದ - ಈ ಪೂರ್ವ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ, ಎಂದರೆ ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಹೇಳುವ, ಮಹಾವಿಶ್ವಾಸತ್ತೈಯುಮ್ - ಮಹಾವಿಶ್ವಾಸವೆಂಬ ಅಜ್ಞವನ್ನೂ, ಇಕ್ಕಟ್ಟಿಳಿಯಲೇ - ಈ ನ್ಯಾಯದಪ್ರಕಾರವೇ, ಎಂದರೆ ಅನುಕೂಲ್ಯಾದಿಗಳು ನೀವು ಹೇಳುವಹಾಗೆ ಸಂಭಾವಿತ ಸ್ವಭಾವಗಳಾದರೆ, ಅದೇ ನ್ಯಾಯದಪ್ರಕಾರ, ಸಂಭಾವಿತ ಸ್ವಭಾವಮಾಕ್ಕಲಾಮ್ - ಸಂಭಾವಿತ ಸ್ವಭಾವವೆಂದೇ ಹೇಳಬಿಡಬಹುದು. ಮಹಾವಿಶ್ವಾಸವು ಅವಶ್ಯಕವು, ಪ್ರಾಪ್ತನಾದ ಧರ್ಮವಲ್ಲವು ಎಂದು ಹೇಳುವದಾದರೆ, ಅನುಕೂಲ್ಯಾದಿಗಳೂ ಕೂಡ ಸಂಭಾವಿತ ಸ್ವಭಾವವಲ್ಲವು, ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಅಜ್ಞಗಳೇ ಎಂಬ ಭಾವವು.

ಮಹಾವಿಶ್ವಾಸವೂ ಅಜ್ಞವಲ್ಲವೆಂಬ ನಾದದ ನಿರಸನವು.

ಮೊದಲು ಮಹಾವಿಶ್ವಾಸವು ಅಜ್ಞವಾಗಲಾರದೆಂದು ಹೇಳುವವರ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಅನುವಾದ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇವ್ವವಕಾಶತ್ತಿಲೇ - ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೇ, ವೇರೇ ಶಿಲರ್ - ಇನ್ನು ಕೆಲವರು, ಮೇಲೆ ಆಕ್ಷೇಪಿಸಿದವರಲ್ಲದೆ ಬೇರೇ ಕೆಲವರು, ಅಸ್ತಿ ಕನುಕ್ಕು - ವೇದ, ಇತರ ಶಾಸ್ತ್ರ, ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಿಗೆ, ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥ ವಿಶ್ವಾಸಮ್ ಪಿರಕ್ಕುಮ್ - ಶಾಸ್ತ್ರವು ಹೇಳುವದರಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವು ಹುಟ್ಟಿಯೇ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ, ಅದಕ್ಕು ಮೇರ್ಟಟ್ಟಿ -

ಆಗ್ನಿಯಾಲ್ ಇದುವುಮ್ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥ ಸಾಧಾರಣಮಾ ಮತ್ತನೈ ಪೋಕ್ಕಿ, ಪ್ರಪತ್ತಿಕ್ಕು ವಿಶೇಷಿತ್ತು ಅಜ್ಜಿಮಾಗ ವತ್ತೋನೆನ್ನು ನಿನ್ನೆ ಪ್ಪಾರ್ಗಳ್. ಅದುವುಮ್, (೧) “ನವಿಶ್ವಸೇದವಿಶ್ವಸ್ತೇ ವಿಶ್ವಸ್ತೇ ನಾತಿ ವಿಶ್ವಸೇತ್” ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲೇ ವಿಶ್ವಾಸ ತಾರತಮ್ಯಮ್ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮಾಗ್ನಿಯಾಲುಮ್, ಇವ್ವಿಡತ್ತಿಲ್ ಅತಿಶಯಿತ ವಿಶ್ವಾಸಮಜ್ಜಮೆನ್ನಿರ ವಚನತ್ತಾಲುಮ್ ಪರಿಹೃತಮ್.

ಆ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥವಿಶ್ವಾಸಕ್ಕೂ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ, ಮಹಾವಿಶ್ವಾಸಂ ಎನ್ನು-ಎಂಬ ದಾಗಿ, ಒನ್ನುಂಡೋ-ಒಂದುಂಟೋ? ಆಗ್ನಿಯಾಲ್-ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಎಂದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥ ವಿಶ್ವಾಸವಲ್ಲದೆ ಬೇರೇ ಅಧಿಕವಿಶ್ವಾಸವೆಂಬುದು ಇಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ, ಇದುವುಮ್ - ಪ್ರಪತ್ತಿಗೆ ಅಜ್ಜನೆಂದು ಹೇಳುವ ಈ ಮಹಾ ವಿಶ್ವಾಸವೂ ಕೂಡ, ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥ ಸಾಧಾರಣಮಾಮ್ - ಸರ್ವ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥದಲ್ಲೂ ವಿಶ್ವಾಸ ಹೇಗೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಸಾಧಾರಣವಾದುದೇಯಾಗುತ್ತದೆ, ಅತ್ತನೈ, ಪೋಕ್ಕಿ-ಅಷ್ಟ ಲ್ಲದೆ, ಪ್ರಪತ್ತಿಕ್ಕು ವಿಶೇಷಿತ್ತು - ಪ್ರಪತ್ತಿಗೆ ವಿಶೇಷಿಸಿ ಎಂದರೆ ಮಹಾವಿಶ್ವಾಸ ವೆಂದು ಪ್ರಪತ್ತಿಗೆ ಬೇರೆ ಎಂದು ವಿಶೇಷಿಸಿ, ಅಜ್ಜಿಮಾಗವತ್ತೋ - ಅಜ್ಜನು ಹೇಗಾಗುತ್ತದೋ? ಎನ್ನು ನಿನ್ನೆಪ್ಪಾರ್ಗಳ್ - ಎಂದು ಯೋಚಿ ಸುವರು, ಎಂದು ಶಬ್ಧಿಸುವರು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಈ ಶಬ್ಧವನ್ನು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಖಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ:- ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗ ಪ್ರಸನ್ನನಿಗೆ ವಿಶ್ವಾಸ ಉಂಟಾಯಿತೋ ಅದೇ ಸಾಕು. ಇನ್ನು ಬೇರೇ ಮಹಾವಿಶ್ವಾಸ ಒಂದು ಅಜ್ಜಿ ವಾಗಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಗೆ ಅವಶ್ಯಕವೆಂಬುದು ಹೇಗೆ? ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಇರುವ ವಿಶ್ವಾಸವೇ ಸಾಕಾಗಿರುತ್ತದೆಂಬುದು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವು. ಅದುವುಮ್ - ಆ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವೂ ಸಹ, (೧) “ಅವಿಶ್ವಸ್ತೇ - ವಿಶ್ವಾಸವಿಡಲು ಯೋಗ್ಯನಲ್ಲದವನಲ್ಲಿ, ನವಿಶ್ವ ಸೇತ್ - ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನಿಡಬಾರದು, ವಿಶ್ವಸ್ತೇ - ವಿಶ್ವಾಸವಿಡಬಹುದಾದವನಲ್ಲಿ, ನಾತಿವಿಶ್ವಸೇತ್ - ಹೆಚ್ಚು ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನಿಡಬಾರದು”, ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲೇ - ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ, ವಿಶ್ವಾಸ ತಾರತಮ್ಯವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದರಿಂ ದಲೂ, ಇವ್ವಿಡತ್ತಿಲ್ - ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೂ, ಅತಿಶಯಿತ ವಿಶ್ವಾಸಮ ಜ್ಜಮ್ - ಮಹಾ ವಿಶ್ವಾಸವು ಅಜ್ಜನು, ಎಜ್ಜಿರ ವಚನತ್ತಾಲುಮ್ - ಎಂದು

ಹೇಳುವ ಪ್ರಮಾಣ ಬಲದಿಂದಲೂ, ಪರಿಹೃತಮ್-ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿತು. ಆ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷ ಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ ಎರಡು ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದರು:-

(೧) ವಿಶ್ವಾಸದಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯ ಉಂಟು. ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಯು ಹೇಳಿದಹಾಗೆ ವಿಶ್ವಾಸವು ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥದಲ್ಲಿನ ಹಾಗೆ ಸಾಧಾರಣವಾದುದೇ ಎಲ್ಲಾ ಸಂದರ್ಭ ದಲ್ಲೂ ಎಂದು ಹೇಳಿದುದು ಸರಿಯಲ್ಲವು. ಇದಕ್ಕೆ ಉದ್ಯೋಗ ವರ್ತವ್ಯಕ್ಕೆ ವನ್ನು ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ಉದಾಹರಿಸಿದರು. ಅದರಿಂದ ವಿಶ್ವಾಸ ತಾರತಮ್ಯವು ಉಂಟೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧವು. ವಿಶ್ವಾಸ ತಾರತಮ್ಯವೇ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಪಕ್ಷವು ಇಲ್ಲಿ ಖಂಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು

(೨) ಪ್ರಸತ್ತಿಗೆ ಮಹಾವಿಶ್ವಾಸವು ಅಜ್ಞವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣವೇ ಇದೆ. ಪ್ರಮಾಣ ಶರಣರಾದ ನಮಗೆ ಇಂತಹ ಶಬ್ದವಿಗೆ ಕಾರಣವೇ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವೂ ದ್ಯೋತಿಸುವ “ರಕ್ಷಿಷ್ಯತೀತಿ ವಿಶ್ವಾಸಃ” ಎಂಬುದು ಸಾಧಾರಣವಿಶ್ವಾಸವಾಗುವದಿಲ್ಲವು, ಅದು ಮಹಾವಿಶ್ವಾಸವೆಂಬ ಭಾವವು. ಭಗವತ್ಪಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ “ಸೌಲಭ್ಯವೇದೀ ಭಜತೇ ಕಷ್ಟಿತ್ತಂ ಪರಮಾಸ್ತಿಕಃ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಮಹಾವಿಶ್ವಾಸ ಯುಕ್ತನೇ ಪ್ರಪನ್ನನಾಗಿ ಶರಣಾಗತನಾಗುವನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು “ರಕ್ಷಿಷ್ಯತಮಕೂಲಾನ್ ಇತಿ ಯಾ ಸುದೃಢಾನುತಿಃ | ಅನನ್ಯಸಾಧ್ಯೇ ಸ್ವಾಭೀಷ್ಟೇ ಮಹಾವಿಶ್ವಾಸ ಪೂರ್ವಕಂ | ತದೇಕೋಪಾಯತಾಯಾಚ್ಛಾ ಪ್ರಸತ್ತಿಶ್ಚರಣಾಗತಿಃ” ಎಂಬ ಭರತಮುನಿಯ ವಾಕ್ಯವು ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಮಾಣವು (೧೦೫) ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ. ಇಲ್ಲಿ ಮಹಾವಿಶ್ವಾಸ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ವಿಶ್ವಾಸ ತಾರತಮ್ಯ ಉಂಟೆಂದು ಒಂದುವೇಳೆ ಒಪ್ಪಿದರೂ. ಈ ಮಹಾವಿಶ್ವಾಸವು ಒಂದು ಅಜ್ಞವೆಂದು ಹೇಳುವ ಪ್ರಮಾಣವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಒಪ್ಪು ದಿರಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ, ಪ್ರಬಲ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿದ್ದರೆ ಪೂರ್ವ ಪಕ್ಷವು ನಿಲ್ಲದು ಎಂಬ ಭಾವವು.

ಆದರೆ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಯು ವಿದುರವಾಕ್ಯವಾದ “ನನಿಶ್ಚಯೇ ದನಿಶ್ಚಸ್ತೇ” ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಲೋಕಮುಖ್ಯವಾದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸ ತಾರತಮ್ಯ ಉಂಟೆಂದೇನೋ ಅಜ್ಞಾಕರಿಸುವೆವು; ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಬೇಕಾದ ವಿಶ್ವಾಸದಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯವೆಂದೇನು ಎಂದು ಅಜ್ಞಾಪಿಸಬಹುದೆಂದು, ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸ ತಾರತಮ್ಯ ಉಂಟೆಂಬುದಕ್ಕೂ ಅದರಿಂದ ಫಲದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಉಂಟೆಂಬುದಕ್ಕೂ ಶ್ರೀನಾರದ ಭಗವಾನರ ವಾಕ್ಯವನ್ನು “ಇಪ್ಪಡಿ” ಎಂದಾರಂ ಭಿಸಿ ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ.



ಇಷ್ಟು ಪುರುಷ ವಿಶೇಷಜ್ಞಳಿಲೇ ವಿಶ್ವಾಸ ತಾರತಮ್ಯ ಮುಂಡೆನ್ನು  
ಮಿಡತ್ತೈ ಶ್ರೀಮದಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯಿಲೇ (೧) “ಯಸ್ಯ ಯಾ  
ವಾಂಶ್ಚ ವಿಶ್ವಾಸ ಸ್ತಸ್ಯ ಸಿದ್ಧಿಶ್ಚ ತಾನತೀ | ಏತಾನಾನಿತಿ ನೈತಸ್ಯ ಪ್ರಭಾ  
ವಃ ಪರಿಮಾಯತೇ” || ಎನ್ನು ಶ್ರೀ ನಾರದ ಭಗವಾನರುಳಿಚ್ಛಿಯಾರ್ ದಾರ್.

ಇಷ್ಟು - ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ವೇಲೆ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ,  
ಪುರುಷ ವಿಶೇಷಜ್ಞಳಿಲೇ - ಪ್ರಪನ್ನರಾದ ಪುರುಷವಿಶೇಷರಲ್ಲೂ, ವಿಶ್ವಾಸ  
ತಾರತಮ್ಯವು - ಉಂಟು, ಎನ್ನುಮಿಡತ್ತೈ - ಎನ್ನುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಶ್ರೀ  
ಮದಷ್ಟಾಕ್ಷರಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ, “ಯಸ್ಯ - ಯಾವ ಈ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಬ್ರಹ್ಮ  
ವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗೆ, ಯಾವಾಂಶ್ಚ ವಿಶ್ವಾಸಃ - ಎಷ್ಟರವಷ್ಟಿಗೆ ವಿಶ್ವಾಸ ಉಂಟೋ,  
ತಸ್ಯ - ಆ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ, ಸಿದ್ಧಿಶ್ಚ - ಫಲವೂ ಕೂಡ, ತಾನತೀ - ಅಷ್ಟೇಎಂದರೆ  
ಅದಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ” ಮಹಾ ವಿಶ್ವಾಸರೂಪದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವು ಸಂಪೂರ್ಣ  
ವಾಗಿದ್ದರೆ ನೋಕ್ಷಫಲವು; ಮಂದವಿಶ್ವಾಸವಾದರೆ ನೋಕ್ಷಫಲವು ಒಡನೆಯೇ  
ಇಲ್ಲವೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವೂ ತೋರಿ ಬರುತ್ತದೆ; ಇದರಿಂದ, ಏತಸ್ಯ ಪ್ರಭಾವಃ -  
ಈ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯ ಪ್ರಭಾವವು, ಏತಾನಾ ಇತಿ - ಇಷ್ಟೇ ಎಂದು  
ಹೇಳಲು, ನ ಪರಿಮಾಯತೇ - ಪರಿಮಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದಿಲ್ಲವು. ಅದು  
ಅಪರಿಮಿತಪ್ರಭಾವ ಉಳ್ಳದೆಂಬ ಭಾವವು; ಏಕೆಂದರೆ ಪೂರ್ಣವಿಶ್ವಾಸವಿದ್ದುದಾ  
ದರೆ ನಿರತಿಶಯ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನೇ ಉಂಟುಮಾಡುವದರಿಂದ ಎಂಬ  
ಭಾವವು, ಎನ್ನು - ಎಂಬವಾಗಿ, ಶ್ರೀ ನಾರದ ಭಗವಾನರು, ಅರುಳಿಚ್ಛಿಯಾರ್  
ದಾರ್ - ಕೃಪಯಾ ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದುದರಿಂದ ತೀಯತಕ್ಕ ಅಂಶವೇನಾಯಿತು ಎಂದರೆ ಮಹಾ  
ವಿಶ್ವಾಸ ಯುಕ್ತರಿಗೆನೋ ನೋಕ್ಷವು, ಮಹಾ ವಿಶ್ವಾಸದಲ್ಲಿ ನ್ಯೂನತೆಯಿರುವ  
ಮಂದವಿಶ್ವಾಸರಿಗೆಲ್ಲಾ ನೋಕ್ಷವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು ಎಂದು ಪೂರ್ವ  
ಪಕ್ಷಿಯು ಮೂದಲಿಸಬಹುದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಹಾಗೆ ಮೂದಲಿಸಿದರೇನಾಯಿತು?  
ಹಾಗೆ ಹೇಳುವದು ನಮಗೆ ಇಷ್ಟವೇ ಎಂದು ಹೇಳುವಿರೋ, ಆಗ “ಮಿತ್ರ  
ಭಾವೇನ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಂ ನತ್ಯಜೇಯಂ ಕಥಂಕನ” ಎಂಬ ಈಶ್ವರ ಸಜ್ಜ  
ಲ್ಪಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದುದಾಗುವದಿಲ್ಲವೇ. ಎಂದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗಿ, ಈ  
ಮಂದ ವಿಶ್ವಾಸಯುಕ್ತರಿಗೂ ಕೂಡ, ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ನೋಕ್ಷ ಉಂಟೆಂದು ಉಪದೇಶ  
ಸುತ್ತಾರೆ. ಅದರ ಸಮರ್ಥನೆಗಾಗಿ, ವಿಷ್ಣು ಧರ್ಮವಾಕ್ಯವನ್ನೂ, ಸ್ತೋತ್ರ

ಮಂದ ವಿಶ್ವಾಸರಾನ ಪ್ರಪನ್ನಾಭಾಸರ್ಮಿಯುಮ್ ಮುಡಿವಿಲೇ ಸರ್ದೇಶ್ವರಃ ರಕ್ಷಿಕ್ಕುಮ್. ಎಜ್ಞನೇ ಎನ್ನಿಲ್ (೧) ಸಕೃದುಚ್ಚಾರಿತಂ ಯೇನ ಹರಿರಿತ್ಯಕ್ಷರದ್ವಯಂ | ಬದ್ಧಃ ಪರಿಕರಿಸ್ತೇನ ನೋಕ್ಷಾಯ ಗಮ

ರತ್ನದಿಂದ ಎರಡು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಆಳ್ವಾರವರ ತಿರುಮಾಲೆಯಿಂದ ಒಂದು ಪಾಶುರವನ್ನೂ, ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಮಂದವಿಶ್ವಾಸರಾನ - ವಿಶ್ವಾಸದಲ್ಲಿ ನ್ಯೂನತೆ ಯಿರುವ, ಆಕಾರಣದಿಂದ ಪ್ರಪನ್ನಾಭಾಸರ್ಮಿಯುಮ್ - ಪ್ರಪನ್ನವತ್ ಈಷದ್ಭಾಸಂತೇ - ಪ್ರಪನ್ನರ ಹಾಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ತೋರುವಂತವರು ಎಂದರೆ ಪೂರ್ಣಪ್ರಪನ್ನರಲ್ಲದವರನ್ನೂ, ಮುಡಿವಿಲೇ-ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ, ಸರ್ದೇಶ್ವರನು ರಕ್ಷಿಸಿಬಿಡುವನು, “ನೇಹಾಭಿ ಕ್ರಮ ನಾಶೋಸ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯನಾಯೋ ನವಿದ್ಯತೇ” ಎಂಬ ಗೀತಾ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ (೨-೪೦) ಕರ್ಮಯೋಗದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಪೂರೈಸದೇ ಹೋಗಿ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಅನುಸ್ಥಿಸಿದ ಧರ್ಮವೂ ಕೂಡ, ಸಂಸಾರ ಭಯದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಬಹುದೆಂದು ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ, ಕೊನೆಗೆ ವಿಶ್ವಾಸ ಪೂರಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪ್ರಪನ್ನರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಸರ್ದೇಶ್ವರನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವನೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಇನ್ನೊಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೂ, ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ “ನಹಿ ಕಲ್ಯಾಣಕೃತ್ಯಕ್ಲಿತ್ ದುರ್ಗತಿಂ ತಾತ ಗಚ್ಛತಿ” ಸುಕೃತವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಮಾಡಿರುವವನಿಗೂ ಎಂದಿಗೂ ದುರ್ಗತಿ ಎಂಬುವದಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಭಗವಾಂವರು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನೇನೋ ಅನುಸ್ಥಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಪೂರ್ಣವಿಶ್ವಾಸವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ಅಜ್ಞಲೋಪಮೂಲಕ ಶರಣಾಗತಿಯು ಸಿದ್ಧಿಸಲಿಲ್ಲವು. ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಸುಕೃತವು ವ್ಯರ್ಥವಾಗುವದಿಲ್ಲವು. ಕೊನೆಗೆ ಮಹಾ ವಿಶ್ವಾಸವು ಉಂಟಾಗಿ ಶರಣಾಗತಿಯು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಮುಂದೆ ಎಜ್ಞನೇ ಯೆನ್ನಿಲ್ - ಎಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದೆ? ಎಂದಾರಂಭಿಸಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. (೧) ಯೇನ - ಯಾವ ಪುಣ್ಯಶಾಲೆಯಿಂದ, ಹರಿರಿತ್ಯಕ್ಷರದ್ವಯಂ-ಹರಿಃ ಎಂಬ ಎರಡಕ್ಷರವು, ಸಕೃದುಚ್ಚಾರಿತಂ-ಒಂದೇ ಸಲವಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿಸಲ್ಪಟ್ಟುದಾದರೆ, ತೇನ - ಒಂತವನಿಂದ, ನೋಕ್ಷಾಯ ಗಮನಂ ಪ್ರತಿ - ನೋಕ್ಷವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೋಗುವದಕ್ಕಾಗಿ, ಪರಿಕರಃ - ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ದಟ್ಟಿಯನ್ನು ಬಿಗಿಯೋಣವು ಎಂದರೆ ಸಾಧನವು, ಬದ್ಧಃ - ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟು,

ನಮಾ ಪ್ರತಿ" ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲ್ಲವೂ, ಇವತ್ತೈಯಡಿಯೊತ್ತಿನ(೨) "ತ್ವದಂ ಘ್ರಿಮುದ್ವಿತ್ಯ"(೩) "ಉದೀರ್ಣ ಸಂಸಾರ" ಎಜ್ಜಿರ ಶ್ಲೋಕಜ್ಞಿಗಳಿಲ್ಲವೂ,

ಹರಿಶಬ್ದದ ಸಕೃದುಚ್ಚಾರಣೆಯಿಂದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹತ್ತಲು ಪ್ರಥಮ ಸೋಪಾನವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದಹಾಗೆ; ಎಂದರೆ ಯಾವತ್ತಾದರೂ ಒಂದುದಿನ ಅದು ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿ, ಕೊನೆಗೆ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು, ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲ್ಲವೂ - ಇವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲೂ; ಇಲ್ಲಿ ಅದಿವದದಿಂದ, ಮೇಲೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಎರಡುಗೀತಾ ಶ್ಲೋಕಗಳೂ ಮತ್ತು "ಅವಶೇನಾಪಿ ಯನ್ನಾಮ್ನಿ ಕೀರ್ತಿಸೇ ಸರ್ವಪಾತಕೈಃ | ಪುನಾನಿಮುಚ್ಯತೇ ದ್ಯುಃ" ಇಲ್ಲಿ ಭಗವನ್ನಾಮೋಚ್ಚಾರಣೆಯು, ಸ್ಮರಣ, ಜಪ, ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೂ ಉಪಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಅದಿಶಬ್ದವ್ರಯೋಗವು, "ಸಕೃತ್ಪ್ರತೋಪಿ ಗೋವಿಂದೋ ನೃಣಾಂ ಜನ್ಮಶತ್ಪ್ರಶ್ನಾಂತಂ | ಪಾಪರಾಶಿಂದಹತ್ಯಾಶು ತೂಲರಾಶಿ ಮಿವಾನಲಃ", "ಋಚೋ ಯಜೂಂಷಿ ಸಾಮಾನಿ ಯೋಧೀತೇ ಸಕೃದಂಜಸಾ | ಸಕೃದಷ್ಟಾಕ್ಷರಂ ಜಪ್ತ್ವಾ ಫಲಂತಸ್ಯ ಸಮಶ್ನುತೇ", "ವಿಷ್ಣೋರಾಯತನಂ ನಿತ್ಯಂ ಸಾಯಂಪ್ರಾತರ್ದಿನೇ ದಿನೇ | ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ ದ್ವಯಂಕುರ್ಯಾದತ್ಯಮೇಧಫಲಂ ಲಭೇತ್", "ಯಾನಿ ಯಾನಿಚ ಪಾಪಾನಿ ಜನ್ಮಾಂತರ ಕೃತಾನಿಚ | ತಾನಿತಾನಿ ಪ್ರಣಶ್ಯಂತಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಪದೇಪದೇ" ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಅನುಸಂಧೇಯಗಳು. ಇವೇ ಮೊದಲಾದವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು; ಇವತ್ತೈ ಅಡಿಯೊತ್ತಿನ-ಇವುಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವ, ತ್ವದಂಘ್ರಿಮುದ್ವಿತ್ಯ ... ಶ್ಲೋಕಜ್ಞಿಗಳಿಲ್ಲವೂ-ಎಂಬೀ ಎರಡು ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲೂ; ಈ ಶ್ಲೋಕಗಳು ಯಾವುವು ಎಂದರೆ

(೨) ತ್ವದಂಘ್ರಿಮುದ್ವಿತ್ಯ | ಕದಾಪಿ ಕೇನಚಿದೃಢಾತಥಾವಾಪಿಸಕೃತ್ಪ್ರತೋಂಜಲಿಃ | ತದೈವ ಮುಷ್ಣಾತ್ಯಶುಭಾ ನೈರೇಷತಶುಭಾನಿ ಪುಷ್ಣಾತಿನಜಾತು ಹೀಯತೇ || ೨೮ || ಗುರುತರ ಉಪಾಯವಾದ ಭಕ್ತಿಯೋಗದಿಂದ ತುಂಬಾ ಕಷ್ಟದಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾದ ಈ ಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನು ತುಂಬಾ ಲಘುವಾದ ಪ್ರವತ್ತಿಮೂಲಕ ಹೇಗೆ ಹೊಂದುವಿ ಎಂದರೆ ಅದಕ್ಕೂ ಲಘುತರವಾದ ಅಂಜಲೀ ಬಂಧನವೇ ಮೊದಲಾದ ಕಾಯಿಕ ವ್ಯಾಪಾರವೇ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿರುವಾಗ ಪ್ರವತ್ತಿಯು ಸಾಧಿಸಲಾರದೇ

ಎಂದು, ಸಾಧಿಪ್ರಾಯವಾಗಿ ಅಂಜಲಿಯ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ತ್ವದಂಘ್ರೀಮುದ್ದಿಶ್ಯ - ಸರ್ವಲೋಕ ಶರಣ್ಯನೆಂದು ವಿಖ್ಯಾತನಾದ ನಿನ್ನ ಪಾದಕಮಲವನ್ನು ಕುರಿತು, ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರೇಂದ್ರಾದಿಗಳ ಪಾದಕ್ಕೆ ನೋಕ್ಷದಾಯಕ ಪ್ರಭಾವವಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ, ಅವರುಗಳ ಪಾದವಲ್ಲದೆ, ನೋಕ್ಷದಾಯಕನಾಗಿ ಮುಕುಂದನಾದ ನಿನ್ನ ಪಾದಕಮಲವನ್ನು ಕುರಿತು, ಇಲ್ಲಿ ಶುಭಾಶ್ರಯವೆಲ್ಲಾ ಇರುವಾಗ ಅಂಘ್ರಿಯನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಿದುದರಭಿಪ್ರಾಯವು, ಸರ್ವಶರಣ್ಯನ ಪಾದಗ್ರಹಣದಲ್ಲಿ ಆದು “ಮಕರಂದ ನಿರ್ಭರ” ವಾದುದರಿಂದ ನೈರರ್ಥಕ್ಯದ ಮಾತೇ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದು ಸೂಚಿತವು; “ಸಭ್ರಾತುಶ್ಚರಣೌಗಾಢಂ ನಿರೀಡ್ಯ ರಘುನಂದನಃ” (ರಾ. ಅಯೋ. ೩೧.೨) ಎಂಬಲ್ಲಿ ವಿಫಲತ್ವವಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವು, ಕದಾಪಿ - ಯಾವಾಗಲೇಯಾಗಲಿ ಇದರಿಂದ ದೇಶ ಕಾಲಾವಸ್ಥಾನಿಯಮಗಳು ಯಾವುವೂ ಬೇಕಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು; ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳಿಗೆ ದೇಶಕಾಲಾವಸ್ಥಾದಿ ನಿಯಮಗಳುಂಟು, ಅಂಜಲಿ ಮಾಡುವ ದಕ್ಕೆ ಮುಹೂರ್ತವಿಡಕೆಲಸವಿಲ್ಲವು, ಕೇನಚಿತ - ಯಾರಿಂದಲೇಯಾಗಲಿ, ಬ್ರಹ್ಮಣಾದಿಗಳೇ ಅಂಜಲಿ ಮಾಡಬೇಕು, “ಶೂದ್ರಶ್ಚಪಾಕರು” ಮಾಡಕೂಡದೆಂಬ ನಿಯಮವೇನೂ ಇಲ್ಲವು, ಸರ್ವಲೋಕ ಶರಣ್ಯನಿಗೆ ಅಂಜಲಿ ಬಂಧನ ಮಾಡಲು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವು, ಯಥಾತಥಾನಾಪಿ - ಹೇಗೆಯಾಗಲಿ, ಇದರಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಂಜಲಿ ಮಾಡುವದೂ ಕೂಡ ತಿಳಿಯದೇ ಎರಡೂ ಕೈಗಳನ್ನೂ ಸುಮ್ಮನೆ ಜೋಡಿಸಿದರೂ ಸರಿಯೇ; ಪ್ರಣಾಮಾದಿಗಳಿಗಿಂತರೋ ಸ್ವಲ್ಪನಿಯಮಾದಿಗಳುಂಟು, ಸಾಷ್ಟಾಂಗವಾಗಿರಬೇಕು, ಒಂದು ಕೈಯಿಂದ ಪ್ರಣಾಮ ಮಾಡಕೂಡದು ಇತ್ಯಾದಿ ನಿಯಮಗಳುಂಟು; ಅಂಜಲಿಗೆ ಅಂತಹ ನಿಯಮಗಳು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲದುದರಿಂದ “ಯಥಾತಥಾನಾಪಿ” ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗವು; ಸಕೃತ್ಕೃತೋಂಜಲಿಃ - ಒಂದು ಸಲ ಮಾಡಿದ ಅಂಜಲಿಯು, ಈ ಅಂಜಲಿಯನ್ನು “ನಸಂತೇ ನಸಂತೇ ಜೋತಿಷಾಯಜೇತ” ಪ್ರತಿ ನಸಂತ ಋತುವಿನಲ್ಲೂ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿ ವಿಧಿಸಿರುವ ಪದೇಪದೇ ಕರ್ತವ್ಯತೆಯ ಆವಶ್ಯಕತೆ ಯಿಲ್ಲದೆ, ಒಂದು ಸಲ ಮಾಡಿದರೆ ಸಾಕು, ಫಲಸಿದ್ಧಿಯುಂಟುಮಾಡುವ ಪ್ರಭಾವ ಉಳ್ಳದೆಂಬ ಭಾವವು, ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಕೃಪಾಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಸಕೃತ್ಕೃತವಾದರೇನೋಸಾಕು, ಒಂದು ಸಲ ಅಂಜಲಿ ಮಾಡಿರುತ್ತೇನೆ, ಮುಂದಕ್ಕೆ ಏಕೆ ಎಂಬ ಔದಾಸೀನ್ಯವು ಸರಿಯಲ್ಲವು; ಈ ಅಧಿಕಾರಿಯ ಮನದ ತೃಪ್ತಾರ್ಥವಾಗಿ ಆವೃತ್ತಿಯೂ ಆವಶ್ಯಕವು; ಹೀಗೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಒಬ್ಬ ಮಹನೀಯನನ್ನು ಒಂದು ಸಲ ನೋಡಿದುದರಿಂದಲೇ ಫಲಸಿದ್ಧಿಯುಂಟಾದರೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಆತನನ್ನು ಕೃತಜ್ಞತಾಭಾವದಿಂದ ನೋಡಬೇಕಾದ ಆವಶ್ಯಕತೆ ಯಿಲ್ಲವೆಂಬ

ದಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಅಂಜಲಿಯು, ತದೈವ - ಆಗಲೇನೆ, ಉತ್ತರಜನ್ಮಾದಿ ಕಾಲವಿಳಂಬಗಳು ಬೇಕಿಲ್ಲದೆ, ಅಶುಭಾನಿ ಅಶೇಷತಃ ಮುಷ್ಣಾತಿ-ಅಮಜ್ಜಗಳನ್ನು ನಿಶ್ಚೇಷವಾಗಿ ಅಪಹರಿಸುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅಂಜಲಿಯು ಅಶುಭಗಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವ ಚೋರಕೃತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಿದುದರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂದರೆ, ಈ ಸಂಸಾರಯಾದ ಚೇತನನಿಗೆ ಯಾವುದು ಹಿತವೆಂದು ತಿಳಿಯದೆ, ಅಶುಭ ಫಲಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಬಹು ಹಿತವಾದುದೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಅಂಜಲಿಯಿಂದ ಪ್ರಸನ್ನನಾದ ದೇವನು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಅಂತಹ ಅಮಜ್ಜಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅಪಹರಿಸಿ ಬಿಡುವನೆಂಬ ಭಾವವು. ಹಿತವಲ್ಲದನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಿರುವ ಮೊಗುವಿನಿಂದ ತಾಯಿಯು ಹೇಗೆ ಮಗುವು ತಿಳಿಯದಹಾಗೆ ಅದನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿ ಬಿಡುವಳೋ ಹಾಗೆ ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು, (“ಮುಷ್ಣೇಯೇ”) ; ಶುಭಾನಿ ಅಮಜ್ಜಗಳನ್ನು, ಪುಷ್ಣಾತಿ-ಪುಷ್ಪೀಕರಿಸುತ್ತದೆ, ಕದಾಪಿ - ಯಾವಾಗಲೇಯಾಗಲಿ, ಮುಂದಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಕಾಲದಲ್ಲೂ, ನಜಾತುಹೀಯತೇ - ವೃರ್ಧವಾದುದು ಆಗುವದೇ ಇಲ್ಲವು ಅಂಜಲಿಯು ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನೂ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನೂ ಸಹ ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ; ಆದುದರಿಂದ “ಅಂಜಲಿಃ ಪರಮಾಮುದ್ರಾ ಕ್ಷಿಪ್ರಂದೇವ ಪ್ರಸಾದಿನೀ” ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣ ಕಿಷ್ಕಿಂಧಾಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಸೀತಾಸ್ವೇಷಣದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತೇವೆಂದು ವಾಗ್ದಾನಮಾಡಿ ಮರಿತು ಕೃತಾಪರಾಧನಾದ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ ಮಹಾ ಪ್ರಾಜ್ಞನಾದ ಅಂಜನಿಯನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾನೇನೆಂದರೆ:—“ಕೃತಾಪರಾಧಸ್ಯ ಹಿ ತೇ ನಾನ್ಯತ್ಪ್ರಶ್ಯಾಮ್ಯಹಂ ಕ್ಷಮಂ । ಅಂತರೇಣಾಂಜಲಿಂಬಧ್ವಾಲಕ್ಷ್ಮಣಸ್ಯ ಪ್ರಸಾದನಾತ್”॥ ಈಗ ಮಹಾ ಕೋಪದಿಂದ ಬಂದಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಲ್ಲಿ ಮಹಾಪರಾಧವನ್ನು ಮಾಡಿದ ನಿನಗೆ, ಅಂಜಲಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಆತನ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವದಕ್ಕಿಂತ ಉಚಿತವಾದ ಉಪಾಯವನ್ನು ನಾನು ಕಾಣೆನು,” ಎಂದು ಅಂಜಲಿಯ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಪ್ರಸನ್ನತೆಗಾಗಿ ಸಂಮಾರ್ಜನ, ಮಾಲಾಕರಣ, ದೀಪಾರೋಪಣ, ಅಭಿಷೇಕ, ಉತ್ಸವ, ಕೈಂಕರ್ಯಾದಿಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಇವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಕಷ್ಟತರವಾದ ದೇಹಶ್ರಮ, ವಿತ್ತಸಹಾಯ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಬೇಕು; ಅಂಜಲಿಯಾದರೋ ಹಾಗಲ್ಲದೆ ತುಂಬಾ ಸುಕರವಾಗಿ ದೇವದೇವನ ಕ್ಷಿಪ್ರ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಡುವ ಪ್ರಭಾವವುಳ್ಳದು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಈ ಅಂಜಲಿಯು . ಈ ಮುಮುಕ್ಷುವಿಗೆ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ, ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸಾಧನ

ಗಳು ನ್ಯಾಸವೂ ಉಪಾಸನೆಯೂ ಇವೆರಡೇ ಎಂಬ ಹೇಳಿಕೆಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗುವದಿಲ್ಲವೇ ಎಂದರೆ ಈ ಕೇವಲ ಅಂಜಲಿಯೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಸಾಧನವಾಗುವದಿಲ್ಲವು. ಈ ಸಾಧನಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದನ್ನುಂಟುಮಾಡಲು ಸಹಕಾರಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಇದು ಅಶುಭಗಳಾದ ಪಾಪಗಳ ನಿವೃತ್ತಿಗೂ, ಸತ್ವೋನ್ನೇಷಕ್ಕೂ, ಜ್ಞಾನ ಭಕ್ತಿವೈರಾಗ್ಯಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದಕ್ಕೂ, ಹೀಗೆ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಸಹಾಯಕರವಾದುದು; ಆದಿವಾ ಗುರೂಪಸದನ ಭರನ್ಯಾಸಾದಿಗಳಿಗೂ ಸಹಾಯಕರವಾಗಬಹುದೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ಆದರೆ “ಧ್ಯಾಯೇ ಕೃತೇಯಂಜಯಜ್ಞೈಃ ಸ್ತೋತಾಯಾಂ ದ್ವಾಪರೇಚರ್ಚಯೇ | ಯದಾಪೋತಿ ತದಾಪೋತಿ ಕಲಾ ಸಂಕೀರ್ತೈ ಕೇಶವಂ” ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ಉಪಾಸನೆಯಿಂದಲೂ, ತ್ರೇತಾಯುಗದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞಾನುಷ್ಠಾನಗಳಿಂದಲೂ, ದ್ವಾಪರದಲ್ಲಿ ಅರ್ಚಿಸುವದರಿಂದಲೂ ಯಾವ ಫಲಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಬಹುದೋ, ಆ ಫಲಗಳನ್ನೇ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಕೇಶವನ ಸ್ತೋತ್ರಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಹೊಂದಬಹುದೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲ, ಹಾಗೆ ಅಂಜಲಿಯೂ ಕೂಡ ಮೋಕ್ಷಪರ್ಯಂತ ಸರ್ವಾರ್ಥದಾಯಕವೆಂದು ನಂಬಲು ಅಡ್ಡಿ ಏನು ಎಂದರೆ, ಇಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಕೇವಲ ಕೇಶವ ಸಂಕೀರ್ತನೆಯೇ ಮೋಕ್ಷದಾಯಕವೆಂಬರ್ಥವಲ್ಲವು; ಆ ಕೇಶವ ಸಂಕೀರ್ತನೆಯೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿದ ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯಕ್ಕೆ ನಿಷ್ಪಾದಕವೆಂದು ತಿಳಿಯ ತಕ್ಕದ್ದು. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಅಂಜಲಿಯು ಪ್ರಯೋಜನಾಂತರ ವರಾಗಿ ಅದನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಉಪಾಯ ನಿಷ್ಪತ್ತಿಗೂ, ಅನನ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನರಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಉಪಾಯ ನಿಷ್ಪತ್ತಿಗೂ, ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಹೇತುವೆಂಬ ಭಾವವು ಅಂಜಲಿ ಮಾಡಿದವನಿಗೆ “ನೇಹಾಭಿಕ್ರಮ ನಾ ಶೋಸ್ತಿ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ಎಂದಾದರೂ ಒಂದು ದಿನ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟು ಎಂಬುದು ಚರಿತಾರ್ಥವು. ಆದರೆ ಅದು ಭರನ್ಯಾಸದೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದರೆ ಮೋಕ್ಷವೃದ್ಧವು.

(೨) ಉದೀರ್ಣ ಸಂಸಾರದವಾಶುಶುಕ್ಷಿಣಂ ಕ್ಷಣೇನ ನಿರ್ವಾಪ್ಯ ಪರಾಂಚ ನಿರ್ವೃತಿಮ್ | ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ ತ್ವಚ್ಛರಣಾರುಣಾಂಬುಜ ದ್ವಯಾ ನುರಾಗಾಮೃತಸಿಂಧು ಶೀಕರಃ ||೨೯|| ಈ ಶ್ಲೋಕದ ಮೂಲಕ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಂಜಲಿ ಮಾಡಲು ಕೂಡ ಅಶಕ್ತರಾಗಿರುವವರು “ವಿಷಯೇತೇ ಮಹಾರಾಜ ರಾಮವ್ಯಸನ ಕರ್ಶಿತಾಃ | ಅಪಿವೃಕ್ಷಾಃ ಪರಿನ್ಯಾ ನಾಃ ಸಪುಷ್ಪಾಂಕುರ ಕೋರಕಾಃ” || ಎಂದರೆ “ಓದಶರಥನೇ ನಿನ್ನದೇಶದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ವನಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದ ದುಃಖದಿಂದ, ಮನುಷ್ಯರು ಮಾತ್ರವೇ ಕ್ಲೇಶಪಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು ಭಾವಿಸಬೇಡ, ಪುಷ್ಪ, ಚಿಗುರು, ಮೊಗ್ಗುಗಳಿಂದ ಪೂರ್ಣಗಳಾಗಿದ್ದ

ಮರಗಳೂ ಕೂಡ ಬಾಡಿದವು, ಎಂಬ ಸುಮಂತ್ರವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಅನುರಾಗ ಲೇಶವಾತ್ರದಿಂದಲೂ ಕೂಡ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸುಖವಾದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ ಸಹ ಪ್ರಾಪ್ತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೊಂದಬಹುದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಇಲ್ಲಿಯೂ ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿಯೂ, ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. “ತ್ವಚ್ಚ ರಣಾ.....ಶೀಕರಃ” ತ್ವತ್ - ಸ್ವಯಂ ಆನಂದ ಸಾಗರನಾಗಿ ಆನಂದವನ್ನಂಟುಮಾಡುವ ಕೃಪಾಕರನಾದ ನಿನ್ನ, ಚರಣಾರುಣಾಂಬುಜದ್ವಯ - ಕೆಂಪಗಿರುವ ಚರಣಾರವಿಂದಯುಗ್ಮದಲ್ಲಿ, ಅನುರಾಗ - ವಿಶೇಷ ಪ್ರೀತಿಯೆಂಬ, ಅಮೃತಸಿಂಧು - ಅಮೃತ ಸಮುದ್ರದ, ಶೀಕರಃ - ಒಂದು ಕಣವು, ಉದೀರ್ಣ ಸಂಸಾರ ದವಾಶುಶುಕ್ಲಿಣಿಂ - ಈ ಆತ್ಮನನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವಹಾಗೆ ಜಾಜ್ವಲ್ಯಮಾನವಾದ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಕಾಡ್ಗಿಚ್ಚನ್ನು, ಹ್ವಣೇನ - ಒಂದು ಹ್ವಾದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಅಬ್ಬಕಾಲದಲ್ಲೇ, ಕಾಡ್ಗಿಚ್ಚನ್ನು ಆರಿಸುವದು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವು, ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಯಲ್ಲೂ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಾ ಬರುವವರಿಂದ ಶಮನಮಾಡುವದು ಕಷ್ಟವು; ಸ್ವಾಮಿಯ ಚರಣಾರವಿಂದದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪ್ರೇಮವೆಂಬ ಅಮೃತದ ಒಂದು ತುಂತರು ಬಹು ತೀಘ್ರದಲ್ಲೇ “ಸಂಸಾರ ತಾಪತಾಪಿತರಿಗೆ” ಶಮನವನ್ನಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು, ನಿರ್ವ್ಯಾಪ್ಯ - ಆರಿಸಿ, ತಾಪತ್ರಯ ಯುಕ್ತವಾದುದು ಈ ಸಂಸಾರವು; ಆದುದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಈ ತಾಪವು ಕಾಡ್ಗಿಚ್ಚಿನ ತಾಪಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದುದಾಗಿ ಅನೇಕಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿರುತ್ತಾರೆ, ಪರಂನಿರ್ವೃತ್ತಿಂಚಿ-ಸರ್ವ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸುಖವಾದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ ಸಹ, ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ-ಉಪಾಯ ನಿಷ್ಪತ್ತಿಯ ಮೂಲಕ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರೀತಿಯು ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಸಹಾಯವಾಗಿ ಉಪಾಯ ನಿಷ್ಪತ್ತಿಯ ಮೂಲಕ ಮೋಕ್ಷರೂಪವಾದ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವ, ನಿತ್ಯ ಕೈಜ್ಞರ್ಯಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು

(೪) ಮೊಯ್ ತ್ತವಲ್ಲಿ ನೈಯುಳ್ ನಿನ್ರು ಮೂನೈಳುತ್ತು ಡೈಯಪೇರಾಲ್ |

ಕತ್ತಿರಬಂಧು ಮನ್ರೇ ಪರಾಜ್ಞದಿ ಕಣ್ಣು ಕೊಣ್ಣಾಳ್ |

ಇತ್ತನೈ ಯಡಿಯಾರಾನಾರ್ಕ್ಕಿರುಜ್ಜುಮ್ ನೆಮ್ಮರಜ್ಜಿನಾಯ |

ಪಿತ್ತನೈ ಪೆಂಱುಮನ್ನೋ ಪಿರಿನಿಯುಳ್ ಪಿಣಿಜ್ಜಿಮಾರೇ ||೪||

ಮೊಯ್ ತ್ತ-ಜೇನು ಗೂಡಿನಲ್ಲಿ ಹುಳುಗಳು ಮುತ್ತಿರುವಹಾಗೆ ಮುತ್ತಿಕೊಂಡಿರುವವಲ್-ಕಾಲತತ್ತ್ವವಿರುವವರೆಗೂ ಅನುಭವಿಸಿದರೂ ತೀರದಷ್ಟು ಬಲಿಷ್ಠವಾದ, ವಿನೈಯ್ಯುಳ್ ನಿನ್ರು-ಪಾಪರೂಪವಾದಸಮುದ್ರದೊಳಗೆ ನಿಂತು, ಮೂನೈಳುತ್ತು ಡೈಯಪೇರಾಲ್-ಮೂರು ಅಕ್ಷರಗಳುಳ್ಳ ಗೋವಿಂದಾ ಎಂಬ ದಿವ್ಯನಾಮದಿಂದ, ಕತ್ತಿರಬಂಧುಮ್ ಅನೈ-“ಬ್ರಹ್ಮಬಂಧು” ಶಬ್ದವು ನೀಚ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಹೇಗೆ

(೪) “ನೊಯಾತ್ತ್ ನಲ್ಲಿನೈಯುಳ್ ನಿನ್ನು” ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲ್ಲನು ಅಭಿಪ್ರೇತಮಾನ ಪಡಿಯೇ ಇವ್ ಫಲಿಸಿದ್ದಿಕ್ಕು ಕೋಲಿನ ಕಾಲತ್ತು ಕ್ಕುಳ್ಳೇ ಉಪಾಯ ಪೂರ್ತಿಯೈಯುಣ್ಣಾಕ್ಕಿ ರಕ್ಷಿಕ್ಕು ಮೆನ್ನುವಿಡತ್ತೈ

ಹೇಳುತ್ತದೋ ಹಾಗೆ ತುಂಬಾ ನೀಚಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ನೀಚ ಕ್ಷತ್ರಿಯನಾದ ಕ್ಷತ್ರಬಂಧುನಲ್ಲವೇ, ಪರಾಂಗತಿಂ-ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟಗತಿಯಾದ ಪರಮ ಪದವನ್ನು, ಕಣ್ಣು ಕೊಣ್ಣಾಳ-ನೋಡಿಕೊಂಡನು, ಎಂದರೆ ಹೊಂದಿ ಅನುಭವಿಸಿ ದನು ; ಇತ್ತನೈ ಯಡಿಯಾರಾನಾರ್ಕ್ಕು - ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಚಿನ್ನಿಸಿ ಉಪಾಸನಾದಿ ಗಳನ್ನು ಮಾಡದೆ ಬರೀ ಗೋವಿಂದಾ ಎಂದು ಇಷ್ಟಮಾತ್ರ ನಾಮೋಚ್ಚಾರಣೆ ಮಾಡುವ ದಾಸಭೂತರಿಗೆ, ಇರಜ್ಜಿಮ್ - ಕೃಪೆಮಾಡಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸುವ, ನಮ್ ಅರಜ್ಜಿ ಆಯ - ನಮಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿ ಮಹೋಪಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇ ಕೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಶ್ರೀರಂಗನಾಥನಾಗಿರುವ, ಪಿತ್ತನೈ - ಸೌಶೀಲ್ಯ ಗುಣ ಯುಕ್ತನಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು, ಪೆಂಶುಮ್ - ಆತನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ, ಇಲ್ಲೂ ಪರಮ ಪದದಲ್ಲೂ ಸಹ ಅನುಭವಿಸುವ ಅವಕಾಶವಿದ್ದರೂ, ಪಿರಿವಿಯುಳ್ - ಪುನಃಪುನಃ ಜನ್ಮಗಳಿಗೆ ಸಿಲುಕಿ, ಪಿಣಜ್ಜಿಮ್ ಆರ್ - ನರಳುವ ವಿಧಾನವೇ, ಅನ್ನೋ - ಅಯ್ಯೋ ದುಃಖವೇ ಎಂಬ ಭಾವವು ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಹಾ ಪಾಪಿಷ್ಠನಾದ ಕ್ಷತ್ರಬಂಧುವೂ ಕೂಡ ಗೋವಿಂದನಾಮ ಸಂಕೀರ್ತನದಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಕ್ಷತ್ರಬಂಧುವಿನ ವೃತ್ತಾಂತಕ್ಕೆ ಇದೇ ಗ್ರಂಥದ ಗುರುಪರಂಪರಾಸಾರದ ೫೦ ನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ನೋಡಿ. ಈತನಿಗೆ ಸಮಗು ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಶ್ರೀ ನಾರದರ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಲಭಿಸಿ, ಮೂಲ ಮಂತ್ರ ನೊದಲಾದ ಉಪದೇಶಗಳ ಮೂಲಕ ದೊರೆತು, ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟಾಯಿತೆಂಬ ವೃತ್ತಾಂತವಿರುವುದರಿಂದ ಭರನ್ಯಾಸರೂಪೋಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನ ಮೂಲಕವೇ ಲಭಿಸಿರಬಹುದೆಂದು ನಂಬತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲ್ಲನು - ಇವೇ ನೊದಲಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲೂ, ಅಭಿಪ್ರೇತ ಮಾನ ಪಡಿಯೇ - ತೋರಿ ಬರುವಹಾಗೆ, ಇವ್ - ಈ ಮಂದ ವಿಶ್ವಾಸಯುಕ್ತನಾಗಿ ಭರನ್ಯಾಸವನ್ನನುಷ್ಠಿಸಿದವನು, ಕೋಲಿನ ಕಾಲತ್ತುಕ್ಕುಳ್ಳೇ - ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ ಕಾಲದೊಳಗೇ, ಉಪಾಯ ಪೂರ್ತಿಯುಣ್ಣಾಕ್ಕಿ - ಮಹಾ ವಿಶ್ವಾಸದೊಂದಿಗೆ, ಉಪಾಯ ಪೂರ್ತಿಯುಂಟಾಗುವಹಾಗೆ ಮಾಡಿ, ರಕ್ಷಿಕ್ಕುಮ್ - ರಕ್ಷಿಸುವದು. ಇದಕ್ಕೆ ಕರ್ಮಪದವು ಆಮೂರ್ಣ ಶರಣಾಗತಿಯು ಎಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯಮೂಲಕ

(೪) ತಿರುಮಾಳ್ಳೈ.



ನಿನ್ನೈತ್ತು (೫) “ವೃಥೈವ ಭವತೋ ಯಾತಾ ಭೂಯಸೀ ಜನ್ಮ ಸಂತತಿಃ | ತಸ್ಯಾಮನ್ಯತಮಂ ಜನ್ಮ ಸಂಚಿಂತ್ಯ ಶರಣಂ ವ್ರಜ” ಎನ್ನು ದೇವಲನೈ ಕುರಿತ್ತು. (೬) ಶಾಣ್ಕಿಲ್ಯ ಭಗವಾನರುಳಿಚೆಯ್ ದಾನಿರೆ (೭) “ಶರಣ್ಯಂ ಶರಣಂಚ ತ್ವಾ ಮಾಹುರ್ದಿವ್ಯಾ ಮಹರ್ಷಯಃ” | ಎನ್ನುದು

ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ, ಹೀಗೆ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ, ಎನ್ನುಮಿದತ್ತೈನಿನ್ನೈತ್ತು - ಎಂಬ ಸಂದರ್ಭವನ್ನೇ ಪರಾಲೋಚಿಸಿ, “ಭವತಃ-ನಿನಗೆ, ಭೂಯಸೀ ಜನ್ಮ ಸಂತತಿಃ - ಬಹುವಾದ ಜನ್ಮ ಪರಂಪರೆಯು, ವೃಥೈವ - ನಿನಗೆ ವಿಶ್ವಾಸವು ಮಂದವಾದುದರಿಂದಲಾಗಲಿ, ಇಲ್ಲದುದರಿಂದಲಾಗಲಿ ವೃಥಾವಾಗಿಯೇ, ಯಾತಾ-ಕಳೆದು ಹೋಯಿತು, ತಸ್ಯಾಂ - ಆ ಜನ್ಮಸಂತತಿಯಲ್ಲಿ, ಅನ್ಯತಮಂ ಜನ್ಮ - ಈ ಒಂದು ಜನ್ಮವೆಂದು, ಸಂಚಿಂತ್ಯ - ಆಲೋಚಿಸಿ, ಶರಣಂವ್ರಜ - ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದು ಎಂದರೆ ಅನುಷ್ಠಿಸು,” ಎನ್ನು - ಎಂದು, ದೇವಲನೈ ಕುರಿತ್ತು - ದೇವಲನನ್ನು ಕುರಿತು, ಶ್ರೀ ಶಾಂಡಿಲ್ಯ ಭಗವಾನ್, ಅರುಳಿಚೆಯ್ ದಾನಿರೆ - ಕೃಪಯಾ ಉಪದೇಶಿಸಿದರಷ್ಟೇ. ಹಿಂದೆ ಅನೇಕ ಜನ್ಮಸಂತತಿಗಳಿ ದರೂ ನೀನು ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನುನುಷ್ಠಿಸದೇ ಇದ್ದುದರಿಂದ ವೃಥಾವಾದವು. ಈಗ ಲಾದರೂ ಆ ವೃಥಾವಾದ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಇದೂ ಒಂದೂ ವೃಥಾವೆಂದಾದರೂ ಮಹಾ ವಿಶ್ವಾಸವಿರಲಿ, ಇಲ್ಲವಿರಲಿ ನೀನು ಶರಣಾಗತಿ ಮಾಡು ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ, ಮುಂದಕ್ಕೆ ಮಹಾ ವಿಶ್ವಾಸಮೂಲಕ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೊನೆಗೆ ಫಲ ವನ್ನು ಹೊಂದುವಿ ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಆದರೆ ಮಹಾ ವಿಶ್ವಾಸವುಂಟಾಗು ವದು ಬಹಳ ದುಸ್ತರವು, ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಒಂದುವೇಳೆ ಉಂಟಾಗಬಹುದು, ಹೀಗಿ ರುವಾಗ ಪ್ರಪತ್ತಿಗೆ ಅಜ್ಞವೆಂಬುದು ಹೇಗೆ ? ಎಂದರೆ “ಶರಣ್ಯಂ” ಎಂದಾರಂಭಿಸಿ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿ, ಪ್ರಪತ್ತಿಗೆ ಮಹಾ ವಿಶ್ವಾಸವು ಒಂದು ಅಜ್ಞವಾಗುವದರಲ್ಲಿ ನಿಸ್ಸಂದೇಹವೆಂದು ಈ ಮಹಾ ವಿಶ್ವಾಸಾಜ್ಞ ವಿಷಯವನ್ನುನಿಗಮನಮಾಡಿ ಹೇಳು ತ್ತಾರೆ:—(೬) ಶರಣ್ಯಂ - ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿ ದಯಾದಿ ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಾಕರ ನಾಗಿ ಪ್ರಾಪ್ಯವೆಂದೂ, ಶರಣಂಚ - ಆಶ್ರಯಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಗುಣಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನೆಂದೂ, ದಿವ್ಯಾ ಮಹರ್ಷಯಃ - ತತ್ಸಹಿತ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಗಳ ಜ್ಞಾನವಿರುವ ಮಹರ್ಷಿಗಳು, ಶ್ರೀ ಪರಾಶರ ವ್ಯಾಸ ಶೌನಕ ವಾಲ್ಮೀಕಾದಿ ಗಳು ಅಥವಾ ನಿತ್ಯ ಸೂರಿಗಳ ಅವತಾರವಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳು, ಆಹುಃ - ಹೇಳು

ವುಮ್, ಮಹರ್ಷಿಗಳುಳ್ಳೇ ವಿಶ್ವಾಸಮ್ ಕೊಡುವದು, ಇವರ್‌ಗಳ್ ವಾಕ್ಯೈಯಿಟ್ಟು ಮಂದ ವಿಶ್ವಾಸರೈ ತೆಲಿವಿಕ್ಕು ವೇಣು ಹೆನ್ನ ಪಡಿ. (ಇಪ್ಪಡಿ) ವಿಶ್ವಾಸತಾರತಮ್ಯ ಮುಣ್ಣಾಗ್ಗಿಯಾಲೇ ಯಥಾಶಾಸ್ತ್ರಮ್ ಮಹಾ ವಿಶ್ವಾಸಮ್ ಪ್ರಪತ್ತ್ಯಜ್ಞನಾಗ ಕ್ಕುರೈ ಯಿಲ್ಲೈ.

ತ್ತಾರೆ. ಇದು ಚತುರ್ಮುಖನು ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುವ ವಾಕ್ಯವು " ಎನ್ನದುವುಮ್ - ಎಂಬಸ್ತುತಿಮು ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂದರೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ :— ಮಹರ್ಷಿಗಳುಳ್ಳೇ ವಿಶ್ವಾಸಮ್ ಕೊಡುವದು - ಮಹರ್ಷಿಗಳೇ ಮಹಾ ವಿಶ್ವಾಸವು ಸಲ್ಲುತ್ತದೆಂಬುವ ಹೇಳಿಕೆಯುಭಿಪ್ರಾಯವು, ಇವರ್‌ಗಳ್ ವಾಕ್ಯೈಯಿಟ್ಟು - ಇವರುಗಳ್ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಮುಂದುಮಾಡಿ, ಮಂದ ವಿಶ್ವಾಸರೈ - ವಿಶ್ವಾಸದಲ್ಲಿ ನ್ಯೂನತೆ ಯಿರುವವರಿಗೆ, ತೆಲಿವಿಕ್ಕು ವೇಣುಮ್ - ಸರಿಯಾದ ಜ್ಞಾನ ವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂದು, ಎನ್ನಪಡಿ - ಎಂದು ಉಪದೇಶಿಸಿದಹಾಗೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಶರಣ್ಯಂ ಶರಣಂಚ - ಎಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕಾದರೆ, ಆತನೇ ಉಪೇಯನೂ ಉಪಾಯವೂ, ಆತನಲ್ಲದೆ ನಮಗೆ ಬೇರೆ ಗತಿಯಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಆತನೇ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ರಕ್ಷಿಸುವವನೆಂಬ ಮಹಾ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಮಹರ್ಷಿಗಳೇನೋ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ; ಈ ಹೇಳಿಕೆಯಿಂದ ಮಂದ ವಿಶ್ವಾಸರೂಕೂಡ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಪೂರ್ಣವಿಶ್ವಾಸಯುಕ್ತರಾಗಿ ಉಪಾಯ ನಿಷ್ಪತ್ತಿಯುಳ್ಳವರಾಗುತ್ತಾರೆಂಬ ಭಾವವು. ಅದುದರಿಂದ ವಿಶ್ವಾಸ ತಾರತಮ್ಯ ಮುಣ್ಣಾಗ್ಗಿಯಾಲೇ-ವಿಶ್ವಾಸ ತಾರತಮ್ಯ ಉಂಟೆಂಬದು ಶಾಸ್ತ್ರಮುಖೇನ ತೋರಿಬರುವುದರಿಂದ, ಯಥಾಶಾಸ್ತ್ರಮ್ - ಈ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ, ಮಹಾ ವಿಶ್ವಾಸವು, ಪ್ರಪತ್ತ್ಯಜ್ಞನಾಗ ಕ್ಕುರೈಯಿಲ್ಲೈ-ಪ್ರಪತ್ತಿಗೆ ಅಜ್ಞವಾಗುವದಕ್ಕೇನೂ ಅಭ್ಯಂತರ ಅಥವಾ ನ್ಯೂನತೆ ಯಿಲ್ಲವು, ಪೂರೈ ಪಕ್ಷಿಗಳ ಎರಡು ಶಬ್ದಗಳಿಗೂ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. (೧) ವಿಶ್ವಾಸದಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯವೆಂದರೇನು? ಎಂದು ಕೇಳಿದ್ದರು. ಇದಕ್ಕೆ ತಾರತಮ್ಯ ಉಂಟೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. (೨) ಮಹಾವಿಶ್ವಾಸವು ಪ್ರಪತ್ತಿಗೆ ಅಜ್ಞವಲ್ಲವೆಂದ. ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಮಾಡಿದ್ದರು; ಮಹಾ ವಿಶ್ವಾಸವು ಅಜ್ಞವೆಂದು ಈಗ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು.

ಮುಂದೆ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವು ನಷ್ಟವಾಗಲಾ  
ಕಾರಣಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ಅವುಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಹಿಂದೆ ಮಹಾ ವಿಶ್ವಾಸವು ಪ್ರಪತ್ತ್ಯಜ್ಞವಾಗಲಾರದೆಂಬ ವಾದವನ್ನು ನಿರಾ

ಅಥ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಪತ್ತೋಃ ನಿಶ್ವಾಸ ಶೈಥಿಲ್ಯಹೇತೋಃ  
ಅನೂದ್ಯ, ಪರಿಹರತಿ.

ಶಿಲರ್ಪಿವತ್ತಿಲ್ ನಿಶ್ವಾಸಜ್ಞುಲೈಯುಮ್ ಪಡಿಯುಮ್, ಅದಕ್ಕು  
ಪರಿಹಾರಮುಮ್ ಶೋಲ್ಲುಗಿರೋಮ್. — ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಗಳ್ ಬುದ್ಧಿ ಭೇದ  
ತ್ತಾಲೆ ಐಶ್ವರ್ಯಮೋಕ್ಷಜ್ಞಳಾಗಿರ ವಿರುದ್ಧ ಫಲಜ್ಞೆ ಕೊಡುಕ್ಕಕ್ಕೊ  
ಡುಮೋ? ನಿರೈಕ್ಕಿರವನುಡೈಯ ಅಭಿಸಂಧಿ ಭೇದತ್ತಾಲೆ ಒರುವಿರೈ

ಕರಿಸಿ ಅದು ಪ್ರಪತ್ತಿಯ ಅಭಿವೇ ಎಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾಗಿ, ಈ  
ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳಾದ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ನಿಶ್ವಾಸವು ಕಮ್ಮಿಯಾಗುವದಕ್ಕೆ  
ಹೇತುವಾಗಿ ಕೆಲವು ಶಬ್ದಗಳುಂಟೆಂದು ಹೇಳಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಹೇಳು  
ತ್ತಾರೆ. ಶಿಲರ್ಪು-ಕೆಲವರಿಗೆ, ಇವತ್ತಿಲ್ ಈ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳಲ್ಲಿ, ನಿಶ್ವಾಸವು  
ಕುಲೈಯುಮ್ ಪಡಿಯುಮ್-ನಷ್ಟವಾಗುವ ಪ್ರಕಾರವನ್ನೂ, ಅದಕ್ಕೆ ಪರಿಹಾರ  
ವನ್ನೂ, ಶೋಲ್ಲುಗಿರೋಮ್-ಮುಂದೆ ಹೇಳುವೆವು ಇದು ಪ್ರತಿಜ್ಞಾ ವಾಕ್ಯವು.

ನೊವಲು ನಿಶ್ವಾಸ ಶೈಥಿಲ್ಯ ಉಂಟಾಗುವಹಾಗೆ ಮಾಡುವ ಮೃದುವತ್ವವನ್ನು  
ಅನುವಾದ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಭಕ್ತಿಪ್ರಪತ್ತಿಗಳು, ಬುದ್ಧಿಭೇದತ್ತಾಲೆ - ಸಜ್ಜೆ  
ಅಥವಾ ಉದ್ದೇಶ್ಯದ ಭೇದದಿಂದ, ಐಶ್ವರ್ಯ ಮೋಕ್ಷಜ್ಞಳಾಗಿರ - ಅಧಿಕಾರಿಯು  
ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನವೇಕ್ಷಿಸಿದರೆ ಅದನ್ನೂ, ಅಥವಾ ಮೋಕ್ಷವನ್ನವೇಕ್ಷಿಸಿದರೆ ಅದ  
ನ್ನೂ, ಹೀಗೆ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾದ, ವಿರುದ್ಧಫಲಜ್ಞೆ - ವ್ಯತ್ಯಸ್ತಗಳಾದ  
ಫಲಗಳನ್ನು, ಹೇಗೆ ವ್ಯತ್ಯಸ್ತವೆಂದರೆ ಐಶ್ವರ್ಯವೆಲ್ಲಾ ಅಲ್ಪಸ್ಥಿರ ಫಲಗ  
ಳುಳ್ಳವು, ಮೋಕ್ಷವಾದರೋ ನಿತ್ಯವಾಗಿ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಮಹತ್ವಾಗಿರುವದು,  
ಹೀಗೆ ಭಿನ್ನ ಫಲಗಳನ್ನು, ಕೊಡುಕ್ಕಕ್ಕೊಡಮೋ - ಕೊಡಲು ಸಾಧ್ಯವೋ?  
ಒಂದು ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಒಂದು ನಿಯತವಾದ ಫಲವಿರಬೇಕು. ಶರಣಾಗತಿಯೇಯಾ  
ಗಲಿ ಉಪಾಸನವೇ ಆಗಲಿ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಐಹಿಕಾದಿ ಸಂಪತ್ತನ್ನವೇಕ್ಷಿಸಿದರೆ ಆ  
ಫಲವನ್ನೂ ಅಥವಾ ಮೋಕ್ಷವನ್ನವೇಕ್ಷಿಸಿದರೆ ಅದನ್ನೂ, ಹೀಗೆ ಎರಡು ಭಿನ್ನ  
ಫಲವನ್ನು, ಒಂದೇ ಕರ್ಮವು ಹೇಗೆ ಕೊಟ್ಟೀತು? ಎಂದಾಕ್ಷೇಪವು. ಈ ಅಕ್ಷೇ  
ಪವು ಒಂದು ಲೋಕವೃಷ್ಟಾಂತಮೂಲಕ ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ, ಹೇಗೆಂದರೆ  
ನಿರೈಕ್ಕಿರವನುಡೈಯ ಅಭಿಸಂಧಿಭೇದತ್ತಾಲೆ - ಬೀಜಬಿತ್ತುವನ ಸಜ್ಜಲ್ಪದ  
ಭೇದದಿಂದ, ಒರುವಿರೈ-ಒಂದು ಬೀಜವು, ನೇರೊರು ಫಲಶ್ಚೈ ಕೊಡುಕ್ಕ

ನೇರೊರು ಫಲತ್ತೈಕ್ಕೊಡುಕ್ಕೊಡಮೋ? ಎನ್ನು ಶಿಲರ್ ಪಾರ್ ಪ್ಪರ್‌ಗಳ್. ಇದುಕ್ಕು ಪರಿಹಾರಮ್:-ನ್ಯಾಯಜ್ಞಳಾಲ್ ಬಾಧಿಕ್ಕುಮೊಣ್ಣಾದ ಪಡಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾದಿಗಳೈ ಮೊಲೈ ಸ್ವವಿಷಯತ್ತಿಲ್ ಪ್ರಮಾಣಮಾನ ಶಾಸ್ತ್ರಮ್ ಕಾಟ್ಟುಗೈಯಾಲ್ ಇಪ್ಪಡಿ ಕೊಡುಮ್. ಲೋಕತ್ತಿಲುಮ್

ಕೊಡಮೋ - ಭಿನ್ನ ಫಲಗಳನ್ನು ಕೊಡಲು ಸಾಧ್ಯವೋ? ಎನ್ನು ಶಿಲರ್ ಪಾರ್‌ಪ್ಪರ್‌ಗಳ್ - ಎಂದು ಕೆಲವರು ಅಲೋಚಿಸುವರು. ಭತ್ತವನ್ನು ಬಿತ್ತಿ ಒಬ್ಬನು ರಾಗಿ ಪೈರನ್ನೂ, ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ಗೋಧಿ ಪೈರನ್ನೂ, ತನ್ನ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರ ಪಡೆಯುವದು ಹೇಗೆ ಅಸಾಧ್ಯವೋ ಹಾಗೆ ಭಕ್ತಿಯಾಗಲಿ, ಪ್ರಪತ್ತಿಯಾಗಲಿ ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನೂ ಇನ್ನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ ಅವರುಗಳ ಪ್ರಾರ್ಥನಾನುಗುಣವಾಗಿ ಕೊಡಲು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವೆಂಬುದು ಅಕ್ಷೇಪವು. ಇದಕ್ಕೆ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಎರಡು ವಿಧವಾಗಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಶಾಸ್ತ್ರಮರ್ಯಾದೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾನುಮಾನಗಳ ನ್ಯಾಯವು ಕೊಡುವ ದಿಲ್ಲವು, ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಅನೇಕ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಪಜ್ಜಿಗಳು ಲೋಕದೃಷ್ಟಾಂತದಿಂದ ಸಮರ್ಥಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆಯಲ್ಲಾ ಎಂದರೆ, ಸಮರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು. ಆದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಪಜ್ಜಿಗಳನ್ನು ಲೋಕನ್ಯಾಯದಿಂದ ಹೊಡೆದು ಹಾಕುವದು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಇದುಕ್ಕು ಪರಿಹಾರಮ್ - ಇದಕ್ಕೆ ಪರಿಹಾರವು, ಕ್ರಿಯಾಪದವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ಹಿಂದಿನ “ಶೋಲು ಗಿರೋಮ್” ಎಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು; ಅಥವಾ ಪರಿಹಾರವು ಏನೆಂದರೆ ಎಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು, ನ್ಯಾಯಜ್ಞಳಾಲ್ ಬಾಧಿಕ್ಕುಮೊಣ್ಣಾದ - ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾನುಮಾನ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನ್ಯಾಯಗಳಿಂದ ಬಾಧಿಸಕೂಡದ, ಎಂದರೆ ಹೊಡೆದು ಹಾಕಕೂಡದ, ತಿರಸ್ಕರಿಸಬಾರದ ಎಂಬರ್ಥವು, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾದಿಗಳೈಮೊಲೈ ಸ್ವವಿಷಯತ್ತಿಲ್ ಪ್ರಮಾಣಮಾನ ಶಾಸ್ತ್ರಮ್ - ಲೋಕ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವೋ, ಅದಿಶಬ್ದದಿಂದ ಅನುಮಾನವೂ ಹೇಗೆ ಪ್ರಮಾಣಗಳೋ, ಹಾಗೆಯೇ “ಸ್ವವಿಷಯತ್ತಿಲ್” ಎಂದರೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾನುಮಾನಗಳಿಂದಲ್ಲದೆ “ಶಾಸ್ತ್ರೇಣೈವಾವ ಸೇಯೇ” ಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಮಾತ್ರ ವೇತನೀಯತಕ್ಕ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಅಥವಾ ಭಕ್ತಿಪ್ರಪತ್ತಿರೂಪಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಮಾಣಮಾನ - ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿರುವ, ಶಾಸ್ತ್ರಮ್ - ಶಾಸ್ತ್ರವು, ಕಾಟ್ಟುಗೈಯಾಲ್ - ತೋರಿಸುವದರಿಂದ, ಇಪ್ಪಡಿ - ಹೀಗೆ ಎಂದರೆ ಒಂದೇ ಅನುಷ್ಠಾನವು ಅಧಿಕಾರಿಯ ಪ್ರಾರ್ಥನಾನುಗುಣವಾಗಿ ಭಿನ್ನ ಫಲದಾಯಕವಾಗು

ವದು, ಕೂಡುಮ್ - ಉಪಪನ್ನವಾದುದು ಅಥವಾ ಸಮಂಜಸವಾದುದು. ಲೌಕಿಕ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾನುಮಾನಗಳು ನ್ಯಾಯವು. ಅತೀಂದ್ರಿಯ ವಾದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾನುಮಾನಗಳು ಪ್ರಯೋಜನವಾದವಲ್ಲವು. ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಒಬ್ಬನುಂಟು, ಆತನ ಸ್ವರೂಪವಿಂತಾಡುದು, ಸರ್ವೇಶ್ವರನನ್ನ ಹೊಂದುವ ಉಪಾಯಗಳು ಇವು, ಇಂತಹ ನಮ್ಮ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಗೋಚರ ವಲ್ಲದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರವೇ ಪ್ರಮಾಣವು, ಲೌಕಿಕ ತರ್ಕವಾದಗಳು ಅವುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗವಾದವುಗಳಲ್ಲವು. ಶಾಸ್ತ್ರ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿ ಕೊಂಡು ಅವುಗಳನ್ನು ಬೇಕಾದರೆ ಲೋಕತರ್ಕದಿಂದ ಸಮರ್ಪಿಸಬಹುದು. ಇಂತಹ ತರ್ಕವನ್ನು ವೇದವೂ ಕೂಡ ಅನುಮೋದಿಸುತ್ತದೆ; ಹೇಗೆಂದರೆ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನು, ಜಗತ್ತಿಗೆ ಸರ್ವವಿಧಕಾರಣನು ಎಂದು ಸಮರ್ಪಿಸಲು ಯಥೋರ್ಥನಾಭಿ ಸ್ಪೃಜತೇ ಗೃಹ್ಯತೇಚ - ಜಾಡರೆ ಹುಳವು ತಂತು ನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ನಿಮಿತ್ತ ಉಪಾದಾನಾದಿ ಕಾರಣವೋ ಹಾಗೆ ಎಂದು ಲೋಕ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ತರಬಹುದು. ಆದರೆ, “ನಹಿ ವಚನ ವಿರೋಧೇ ನ್ಯಾಯಃ ಪ್ರವರ್ತತೇ” ಎಂಬ ನ್ಯಾಯಾನುಸಾರ ಅತೀಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಲೋಕನ್ಯಾಯವನ್ನು ನುಸರಿಸಿ, ಶಾಸ್ತ್ರವಚನವನ್ನು ಹೊಡೆದು ಹಾಕಕೂಡದೆಂಬ ಭಾವವು. ಅದುದರಿಂದ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವು ಅಧಿಕಾರಾನುಗುಣವಾಗಿ ತನ್ನ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಿರುವದರಿಂದ ಭಿನ್ನ ಫಲಗಳನ್ನು ಕೊಡುವದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವು. ಸ್ವರ್ಗ ಅಥವಾ ಐಹಿಕ ಫಲಗಳನ್ನು ಕೋರಿ ದರೆ ಅವುಗಳೂ, ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಾರ್ಥಿಸಿದರೆ ಅದೂ, ದೊರೆಯುತ್ತವೆಂಬ ಭಾವವು. ಆದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರವೆಂಬುದು ಯಾವುದು ಎಂದು ಕೇಳಬಹುದು ಕೆಲವು ಮಹನೀ ಯರೆಂದು ಭಾವಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವವರ ಹೇಳಿಕೆಗಳಾದ ಪ್ರಜಾಪತಿ ಸ್ಮೃತಿ, ಕಾಪಿಲ ಸ್ಮೃತಿ, ಇತ್ಯಾದಿ ವಾಕ್ಯಗಳೆಲ್ಲಾ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೇ? ಅವುಗಳು ಇತರ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧವಾದವುಗಳಾಗಿವೆಯಲ್ಲಾ? ಹಾಗಾದರೆ ಯಾವವುಗಳನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರ ವಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, “ಅಜ್ಞಾನಿವೇದಾಶ್ಚ ತ್ವಾರೋ ಮೀಮಾಂಸಾನ್ಯಾಯ ವಿಪ್ಸರಃ | ಪುರಾಣಂಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಂಚ ವಿದ್ಯಾಹ್ಯೇತಾ ಚತುರ್ದಶ” ಎಂಬ ಮನುವಾಕ್ಯಾನುಸಾರ ಈ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಪ್ರಮಾಣಗಳು. ಇವುಗಳನ್ನು ನುಸರಿಸಿರುವ ಪಾಂಚರಾತ್ರವೆಂಬ ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತವೂ, ಇವು ಗಳನ್ನು ನುಸರಿಸಿರುವ ಅಲ್ಪಾರಾಚಾರ್ಯ ಸೂಕ್ತಿಗಳೂ ನಮಗೆ ಪ್ರಮಾಣ ಗಳೆ. ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಲೋಕದೃಷ್ಟಾಂತ, ನ್ಯಾಯಗಳಿಂದ ಸಮರ್ಪಿಸಿದರೆ ಸತ್ತರ್ಕವು, ಹಾಗಲ್ಲದೆ ಲೋಕದೃಷ್ಟಾಂತ

ಧರ್ಮಶೀಲನಾಯ್ ಉದಾರನಾನ ರಾಜಾವುಕ್ಕು ವಿಲೈಯಾಗ ಏದೋನು  
ಮೊನ್ನೆ ಕೊಡುತ್ತಾಲ್ ಪೆರುಮ್ ವಿಲೈಕ್ಕಿಡೈಕ್ಕು ವುಮ್ ; ಅದು ತನ್ನೈ  
ಯೇ ಉಪಹಾರ ಬುದ್ಧಿಯಾಲ್ ಕೊಡುತ್ತಾಲ್, ನೇಣ್ಣುವದೆಲ್ಲಾಮ್  
ಕ್ಕಿಡೈಕ್ಕು ವುಮ್ ಕಾಣಾನಿನೋಮ್ ಇಬ್ಬತ್ತಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಗಳ್ ಪ್ರಯೋಜ

ನ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ತಮ ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ದೂರೀಕೃತಮಾಡಿದರೆ ಅಸಮಂ  
ಜಸವಾದ ಕುತರ್ಕಗಳಾಗುತ್ತವೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ಇಂತಹ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು  
ದೂರೀಕೃತಮಾಡಿದ ತರ್ಕವು “ತರ್ಕ್ಕಾಪ್ರತಿಷ್ಠಾನಾತ್” ಎಂಬ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ  
ದಲ್ಲಿ (ಶಾ. ೨ ೧ ೧೧.) ನಿಂದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಸಿಸ್ತೋಪಾಯ  
ಶೋಧನಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ “ಕುತರ್ಕವ್ಯಾಳದಷ್ಟಾನಾಂ ವಿಭ್ರಾಂತೇಂದ್ರಿಯ  
ವಾಚಿನಾಂ | ಅನ್ಯಥಾ ಸ್ತತಿಭಾತಿ” ಎಂದು ಇತಿಹಾಸ ಸಮುಚ್ಚಯದಲ್ಲಿ  
ನಿಂದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

೨. ಮುಂದೆ ಇನ್ನೊಂದು ನಿಧನಾಗಿಯೂ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ  
ಬೀಜದೃಷ್ಟಾಂತದಿಂದ ಭಿನ್ನಫಲ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಂಡಿಲ್ಲವೆಂದಲ್ಲವೇ ಪೂರ್ವಸುಕ್ಷ್ಮವು  
ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅದುದರಿಂದ ಲೋಕದೃಷ್ಟಾಂತದಿಂದಲೇ ಸಮಾಧಾನವು  
ಯುಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಭಿನ್ನಫಲವುಂಟೆಂದು ಬೇರೆ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳ ಮೂಲಕ  
ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ :— ಲೋಕತ್ತಿಲುಮ್ - ಲೋಕದಲ್ಲಿ, ಧರ್ಮಶೀಲನಾದ,  
ಉದಾರ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ರಾಜನಿಗೆ, ವಿಲೈಯಾಗ - ಕ್ರಯವಾಗಿ, ಏದೋನು  
ಮೊನ್ನೆ - ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದನ್ನು (ಒಂದೆರಡು ಸಂಜೆ ಹಣ್ಣನ್ನೇಯಾಗಲಿ)  
ಕೊಡುತ್ತಾಲ್ - ಕೊಟ್ಟರೆ, ಅದು ಪೆರುಮ್ ವಿಲೈಕ್ಕಿಡೈಕ್ಕುಂ-ಅದು ಬಾಳುವ  
ಬೆಲೆಯು ಲಭಿಸುವದು ; ಅದು ತನ್ನೈಯೇ-ಅದನ್ನೇ, ಉಪಹಾರ ಬುದ್ಧಿಯಾ  
ಲೇ-ರಾಜನುಯಾ-ಎಂಬ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ, ಕೊಡುತ್ತಾಲ್-ಕೊಟ್ಟರೆ, ನೇಣ್ಣು  
ವದೆಲ್ಲಾಮ್ ಕಿಡೈಕ್ಕುಮ್-ಈತನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವದೆಲ್ಲಾ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ  
ದನ್ನು, ಕಾಣಾನಿನೋಮ್ - ನಾವು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಕಂಡಿರುವೆವು ; ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ  
ಪ್ರಮಾಣದಿಂದಲೇ ನೇದ್ಯನೆಂಬ ಭಾವವು ; ಒಬ್ಬ ಕವಿಯು ಒಂದು ಅಸದೃಶ  
ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದು ರಾಜನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದರೆ, ಅದರ ಕ್ರಯದಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಿ ಇಟ್ಟು  
ಕೊಟ್ಟರೆ ಅದರ ಬೆಲೆಯಾದ ಒಂದೆರಡು ರೂಪಾಯಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಈತನಿಗೆ ಲಭ  
ಿಸುತ್ತವೆ. ಹಾಗಲ್ಲದೆ ರಾಜನಿಗೆ ಮರ್ಯಾದಾರ್ಥವಾಗಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿದರೆ, ಅತನು  
ಅದರಿಂದ ಸುಪ್ರೀತನಾದರೆ ಈತನು ಕೇಳುವ ಆತಿಥಯವಾದ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳು  
ಲಭಿಸುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ನಡೆದಿರುವದು ನಾವು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಕಂಡಿರುತ್ತೇವೆ

ನಾಂತರ ಪರನುಕ್ಕು ಪ್ರವೃತ್ತಿಧರ್ಮ ಕೋಟಿಯಿಲೇ ನಿರ್ಮು ; ಭಗವಚ್ಚರಣಾರ್ಥಿಗಳುಳ್ಳು ನಿವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮಜ್ಞಳಾಮ್. ಇವ್ವರ್ಧಮ್ ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕಾದಿಗಳಿಲುಮೊಕ್ಕುಮ್.

ಎಂಬ ಭಾವವು. ಅದುದರಿಂದ ಹಾಗೆಯೇ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಗಳು ಅಧಿಕಾರಿಯ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರ ಭಿನ್ನ ಫಲದಾಯಕಗಳಾಗುವದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದಲ್ಲೇ ಒಂದೇ ಕಾರಣವು ಭಿನ್ನ ಫಲಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವದನ್ನು ಇತರ ಲೋಕದೃಷ್ಟಾಂತಗಳಿಂದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಗಳು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಬೆತ್ತದ ಬಿಜಕ್ಕೆ ಅಗ್ನಿ ಸಂಯೋಗ ಉಂಟಾದರೆ ವಿಜಾತೀಯವಾದ ಕದಳಿಯು (ಬಾಳೆಗಿಡ) ಉಂಟಾಗುವದನ್ನೂ ಹಾಗೆಯೇ ದ್ರವ್ಯಾರ್ಜನೆಗೆ ಸಾಧನವಾದ ರತ್ನ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಪುರುಷಭೇದದಿಂದ ನ್ಯೂನಾಧಿಕ ಫಲವುಂಟಾಗುವದನ್ನೂ ಕಂಡಿರುವೆವು. ಹಾಗೆಯೇ ಭಕ್ತಿಪ್ರಪತ್ತಿಗಳೂ ಸರ್ವಫಲಗಳನ್ನೂ ಕೊಡುವುವು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ಅದುದರಿಂದ ಭಕ್ತಿಪ್ರಪತ್ತಿಗಳೂ ಪ್ರವೃತ್ತಿಧರ್ಮರೂಪವಾದ ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮಗಳಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿ, ಐಶ್ವರ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಡಬಹುದು ; ನಿವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮರೂಪವಾದ ಫಲಾಭಿಸಂಧಿಹಿತವಾದವುಗಳಾಗಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಡಬಹುದು, ಎಂದು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತಾ:-- ಇಬ್ಬರಿಪ್ರಪತ್ತಿಗಳ-ಈ ಭಕ್ತಿಪ್ರಪತ್ತಿರೂಪ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳು, ಪ್ರಯೋಜನಾಂತರ ಪರನುಕ್ಕು - ಮೋಕ್ಷವಲ್ಲದೆ ಇತರ ಪ್ರಯೋಜನಗಳನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸುವನಿಗೆ, ಪ್ರವೃತ್ತಿಧರ್ಮಕೋಟಿಯಿಲೇ - ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮಗಳೆಂಬ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮು - ನಿಲ್ಲುವುವು ; ಎಂದರೆ ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮಗಳ ಹಾಗೆ ಫಲಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುವು. ಭಗವಚ್ಚರಣಾರ್ಥಿಗಳುಳ್ಳು - ಭಗವಂತನ ಪಾವಕಮಲಗಳನ್ನೇ ವ್ರಾಪ್ಯವಾಗಿ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವನಿಗೆ, ಪರಮ ಸದದಲ್ಲಿ ಆತನ ಪಾದದ್ವಂದದಲ್ಲಿ ಕೈಬಿಡುಪರಾಗಿ ಎಂಬ ಭಾವವು, ಅವು, ನಿವೃತ್ತಿಧರ್ಮಜ್ಞಳಾಮ್-ನಿವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮಗಳಾಗುವುವು. ಅಧಿಕಾರಗಳ ಅಭಿಸಂಧಿಯ ವ್ಯತ್ಯಾಸದಿಂದ ಒಂದೇ ಅನುಷ್ಠಾನವು ಭಿನ್ನಫಲಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತವೆ ಎಂಬುದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಜಾತೇಷ್ಟಾದಿಗಳೂ ಕೂಡ ಫಲಾಭಿಸಂಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ಅನುಷ್ಠಿಸಲ್ಪಟ್ಟರೆ ನೈಮಿತ್ತಿಕಗಳಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿ ವಿಶೇಷ ಭಗವತ್ತೀಡನ ಮೂಲಕ ಅತಿಶಯಿತ ಫಲವನ್ನುಂಟುಮಾಡಬಹುದು. ಅದೇ ಫಲಕಾಮನೆಯಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟರೆ ಕಾಮ್ಯವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿ ಅನಿತ್ಯಫಲವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಇವುಗಳೂ ಎಂದು ಅಜ್ಞೇಕರಿಸಬಹುದೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ಅದರೆ ಕಾಮ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿ

ಯಥಾಽಭಿಸಂಧಿ ಭೇದಾತ್ ಏತಯೋ ಭಿನ್ನ ಫಲತ್ವಂ,  
ತಥಾ ಭಿನ್ನಾಧಿಕಾರಾದಪಿ ಏಕಫಲಸಾಧನತ್ವಮ್,

ಇಪ್ಪಡಿಯೇ ಅವ್ಯಕ್ತನಾವ್ಯಕ್ತಾದಿಗಳಾಲೇ ವಿಷಮಸ್ತಭಾವಜ್ಞಳಾನ

ಧರ್ಮವಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಿಸಿ, ಅನಿತ್ಯ ಫಲಕಾಮನೆಯಿಂದ ಮಾಡಿದರೂಕೂಡ, ಭಗವತ್ಪಾದಾರವಿಂದದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಶರಣಾಗತಿಯಾದುದರಿಂದ, ಸುಕೃತವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿ ಕಾಲಕ್ರಮದಿಂದ ಸದ್ಗುರೂಪದೇಶಾದಿಗಳು ಲಭಿಸಿ, ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥವಾಗಿ ಪ್ರಪದನವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸಿ, ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠವನ್ನು “ನಹಿಕಲ್ಯಾಣಕೃತ್ಕೃತ್ಕೃತ್ಕೃತ್ಕೃತಿಂ ತಾತಗಚ್ಛತಿ” ಎಂಬ ವಾಕ್ಯಾನುಸಾರ ಪಡೆಂಬಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನವು ಉತ್ತರೋತ್ತರ ನಿವೃತ್ತಿಧರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಹೇತುವಾಗಿ ಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಒಂದೇ ಧರ್ಮವು ಅಭಿಸಂಧಿ ಭೇದದಿಂದ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮವಾಗಿ ನಿವೃತ್ತಿಧರ್ಮವಾಗಿ ಆಗಿ, ಫಲ ಭೇದವನ್ನು, “ಪ್ರವೃತ್ತಿಃ ಪುನರಾವೃತ್ತಿಃ ನಿವೃತ್ತಿಃ ಪರಮಾಗತಿಃ” ಎಂದು ಮೋಕ್ಷಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ಪುನಸ್ಸಂಸಾರಕ್ಕಾಗಲಿ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕಾಗಲಿ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಬಹುದು. ಇವ್ಯರ್ಥಮ್ - ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಎಂದರೆ ಒಂದೇ ಧರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನವು ಭಿನ್ನಫಲಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದೆಂಬುದು, ನಿತ್ಯನೈಮಿತ್ತಿಕಾದಿಗಳಿಲುಮ್ ಒಕ್ಕುಮ್ - ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕಜ್ಞೆಗಳೆಲ್ಲಾ ತುಲ್ಯವಾದುದು, ಸಮಾನವಾದುದು. ನಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ, ಸಂಧ್ಯೋಪಾಸನಾದಿಗಳು ಕೆಲವರಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯವಾಯ ಪರಿಹಾರಾರ್ಥವಾದುದು ಮಾತ್ರವೇಯಾಗಿ, ಇನ್ನು ಕೆಲವರಿಗೆ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿಯೂ ಆಗಬಹುದು. ನೈಮಿತ್ತಿಕಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಜಾತ್ಯೇಷ್ಟಿಯ ನಿದರ್ಶನವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹೀಗೆ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಅಭಿಸಂಧಿ ಭೇದದಿಂದ ಫಲಭೇದ ಉಂಟೆಂಬುದನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರವೂ ಹೇಳುವದರಿಂದಲೂ, ಲೋಕನ್ಯಾಯದಿಂದಲೂ, ಸಮಂಜಸವೇ; ಅದುದರಿಂದಲೂ ಸ್ಥಾಪಿತವು ಎಂಬ ಭಾವವು.

ಇವುಗಳಿಗೆ ಅಭಿಸಂಧಿ ಭೇದದಿಂದ ಭಿನ್ನಫಲತ್ವವು ಹೇಗೋ, ಹಾಗೆ ಅಧಿಕಾರಿ ಭೇದದಿಂದ ಏಕಫಲತ್ವವೂ ಕೂಡುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಸಜ್ಞಕವಾಗಿ ಇನ್ನೊಂದು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಕ್ಕೂ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವು ಹೇಗೆಂದರೆ, ಉಪಾಸನವು ಚಿರಕಾಲ ಸಾಧ್ಯವಾದುದು, ಯಾವಜ್ಜೀವವೂ ನಡೆಸತಕ್ಕದ್ದು, ಮಹಾತ್ರಯತ್ನಸಾಧ್ಯವು, ಈ ದೇಹಾವಸಾನದಲ್ಲೇ



ಉಪಾಸನ ಪ್ರಪದನಜ್ಞಳ ಏಕಫಲಸಾಧನಮಾಗ ಕ್ಯೊಡುನೋ ನನ್ನಿ  
ಲ್ ? ಇದುಕ್ಕುತ್ತರಮ್ ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷತ್ತಾಲೆ ಲೋಕವೇದಜ್ಞಳಿರ್ದ  
ಡಿಯೇ ಸಿದ್ಧಮ್.

ನೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿ ಆದರೂ ಆಗಬಹುದು, ಅಥವಾ ವಿಳಂಬಿಸಬಹುದು ; ಹೀಗೆ  
ತುಂಬಾ ಗುರುತರವಾದುದು ; ಪ್ರಪದನವಾದರೋ ಕ್ಷಣಕಾಲ ಸಾಧ್ಯವಾದುದು,  
ಅತಿ ಸುಲಭವಾಗಿ ಸಕೃದನುಷ್ಠೇಯವು, ದೇಹಾವಸಾನದಲ್ಲೇ ನೋಕ್ಷದಾಯ  
ಕವು ; ಇಂತಹ ಗುರು ಲಘುಗಳಾದ ಉಪಾಯಗಳೆರಡಕ್ಕೂ ಮುಂದುವರಿದು  
ತಲ್ಯಫಲವೆಂದರೆ ಒನ್ನತಕ್ಕದ್ದೇ ಎಂಬಾಕ್ಷೇಪವು ; ಇವಕ್ಕೆ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯ  
ದಿಂದ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ :—ಇಪ್ಪಡಿಯೇ - ಹೀಗೆ ಎಂದರೆ ಹೇಗೆ  
ಅಧಿಕಾರಿಯ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಾನುಗುಣವಾಗಿ ಅನಿತ್ಯ ಫಲವಾಗಲಿ ನಿರಂತರವು ನಿತ್ಯ  
ಫಲವಾಗಲಿ ಒಂದೇ ಅನುಷ್ಠಾನವಿಂ ಪ ಲಭಿಸುತ್ತದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಅದೇ ಣ್ಯಾಯ  
ದಿಂದಲೇ, ಅನ್ಯತ್ಯನಾವೃತ್ತಿ ವಿಷಮಸ್ವಭಾವಜ್ಞಳಾನ - ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ  
ಪ್ರಾರಬ್ಧವೆಲ್ಲಾ ಕಳೆದಂತರವೇ ನೋಕ್ಷನಾಮದಿಂದ ಅನಭ್ಯುಸಗತ ಪ್ರಾರ  
ಬ್ಧವೂ ಕಳೆಯುವದಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದುವೇಳೆ ಅನ್ಯತ್ಯ ಇದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು, ಆದರೆ  
ಪ್ರಪತ್ತಿಗೆ ಅನಾವೃತ್ತಿಯೇ ; ವಿನಾ ಅನ್ಯತ್ಯವಿಲ್ಲವು, ಹೀಗೆ ನ್ಯತ್ಯವಾದ  
ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ, ಉಪಾಸನ ಪ್ರಪದನಗಳು, ಏಕಫಲ ಸಾಧನಮಾಗಕ್ಕೊ  
ಡನೋ - ಒಂದೇ ಫಲವಾದ ನೋಕ್ಷವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ಕೊಡುತ್ತವೆಂದು ಹೇಳು  
ವದು ಸಮಂಜಸವೋ ? ಇದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರಮ್ - ಇದಕ್ಕೂ ಕೂಡ ಸಮಾ  
ಧಾನರೂಪವಾದ ಉತ್ತರವು, ಏನೆಂದರೆ :—ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಶೇಷದಿಂದ, ಲೋಕ  
ವೇದಜ್ಞಳಿರ್ದಡಿಯೇ - ಲೋಕವೃಷ್ಟಾಂತವಿಂ ಪಲೂ ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿತವಾಗಿರು  
ವದರಿಂದಲೂ ತೊಂಬಿರುವದು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಸಿದ್ಧಮ್ - ಸ್ಥಾಪಿತವು.  
ಒಂದೇ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಅಭಿಸಂಧಿ ಭೇದದಿಂದ ಭಿನ್ನಫಲವು ಹೀಗೆ ಸಮಂಜಸವೋ,  
ಹಾಗೆಯೇ ಭಿನ್ನಾನುಷ್ಠಾನಗಳಿಗೂ ಏಕಫಲವೂ ಸಮಂಜಸವು ಇದು ಲೋಕ  
ಮತ್ತು ವೇದಸಿದ್ಧವೆಂದು ಸಜ್ಜಿಹವಾಗಿ ಹೇಳಿದರು. ಆದುದರಿಂದ ನೋಕ್ಷಾರ್ಥ  
ಯಾಗಿರುವವರು, ಉಪಾಸನಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಭಕ್ತ್ಯುಪಾಯವನ್ನು ಕೈಕೊಂ  
ಡರೂ, ಅಥವಾ ಪ್ರಪದನಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಭರಣ್ಯವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡರೂ,  
ಒಂದೇ ಫಲವಾದ ನೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟಾಗುವವೂ ಸಹ ಸಮಂಜಸವೇ, ಇವಕ್ಕೆ  
ಲೋಕವೃಷ್ಟಾಂತ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಮಾಣವೆರಡೂ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಲೋಕ  
ವೃಷ್ಟಾಂತಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪುವ ಕೃಷಿಯಿಂದ ಸಾಕರೆ ಗಾಣವನ್ನು ಇನ್ನೊಬ್ಬನು

ಆರ್ದ್ರದೃಷ್ಟಾಂತಾಂ ಫಲ ನಿಷ್ಪತ್ತಾ ವಿಳಂಬಾವಿಳಂಬ ಶಙ್ಕಾ ಪರಿಹಾರಃ

ಮುಮುಕ್ಷುಕ್ಕಳಾಯ್ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಪಣ್ಣಿನವರ್‌ಗಳುಳ್ಳು  
ಉಪಾಯಮುಮ್ ಮೋಕ್ಷಮುಮ್ ಏಕರೂಪ ಮಾಯಿರುಳ್ಳು ಚ್ಚೈಯ್  
ದೇಯುಮ್ ಸಂಸಾರಿತ್ತಿಲ್ ಅಡಿಚ್ಚೊಟ್ಟುಲ್ ವರುಮ್ ತ್ತರೈಯಿನ್

ವಾಣಿಜ್ಯದಿಂದ ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಯನ್ನೂ ಕ್ಲಿಪ್ತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದಿಸಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಒಂದೇ ಫಲವನ್ನೇ ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ವೇದ ದಲ್ಲೂ ಮಾನಸ ಮಂತ್ರಸ್ಥಾನಕ್ಕೂ ಜಲಾಶಯದಲ್ಲಿ ವಾರುಣಸ್ಥಾನಕ್ಕೂ ಒಂದೇ ಫಲವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ, ಹಾಗೆಯೇ ತ್ರಿವರ್ಣದವರಿಗೂ ಶೂದ್ರರಿಗೂ ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕಗಳು ಭಿನ್ನವಾದವುಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರುಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಫಲದಲ್ಲಿ ಸಮಭಾವವೇ ಉಂಟು ಇದನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ ಶೂದ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ಶೂದ್ರಸ್ವಾಧೀನ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ಅವುಗಳು ಅತಿ ಸುಲಭವಾಗಿದ್ದರೂ ಕಷ್ಟತರಗಳಾದ ಅನುಷ್ಠಾನಪರರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ಅಸೂಯೆಯು ತಪ್ಪಲಿಲ್ಲವು. ಇಂತಹ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳು ಲೋಕಾನುಭವವಿರುವವರಿಗೂ, ಶಾಸ್ತ್ರಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ರಿಂತವರಿಗೂ, ವ್ಯಕ್ತವಾದುದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಉಪಾಹುತವೆ, ಸಿದ್ಧಮ್ ಎಂದು ಇಷ್ಟುಮಾತ್ರವೇ ಹೇಳಿದರು. ಲೋಕವೇದಜ್ಞಿಳಿಲ್ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಲೋಕ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಲೋಕೈತೇ ಅನೇನ ಎಂಬ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿ ಮೂಲಕ ಪ್ರಮಾಣವೆಂದು ಶ್ರೀ ನಿಗಮಾಂತದೇಶಿಕರೇ ಅರ್ಥಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣವು ಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಮಾಣವಾದುದರಿಂದ, ವೇದವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಗೋಬಲೀವರ್ಧನಾಯುರೀತ್ಯಾ ಲೋಕವೆಂದರೆ ಸ್ಮೃತಿ ಎಂದು ಅರ್ಥಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಸ್ಮೃತಿ ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧವೆಂದು ಅರ್ಥಮಾಡಬಹುದು

ಆರ್ದ್ರ ದೃಷ್ಟರಿಗೆ ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಳಂಬಾವಿಳಂಬಗಳು  
ಯುಕ್ತವೋ ಎಂಬ ಶಙ್ಕಾ ಪರಿಹಾರವು.

ಒಂದೇ ಉಪಾಯವಾದ ಭರನ್ಯಾಸವನ್ನೇ ಇಬ್ಬರು ಮುಮುಕ್ಷುಗಳು ಅನುಷ್ಠಿಸಿದ್ದರೂ, ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಮೋಕ್ಷಫಲವು ಒಂದೇಯಾಗಿ ಇದ್ದರೂ, ಆರ್ದ್ರನಾದ ಒಬ್ಬನಿಗೆ ವಿಳಂಬವಿಲ್ಲದೆ ದೇಹಾವಸಾನದಿಂದ ಮೋಕ್ಷವೆಂದೂ, ದೃಷ್ಟನಾದ ಮತ್ತೊಬ್ಬನಿಗೆ ವಿಳಂಬದಿಂದ ದೇಹಾವಸಾನ ಉಂಟಾಗಿ ಮೋಕ್ಷವೆಂದೂ, ಹೀಗೆ ಹೇಳುವುದು ಉಚಿತವೋ ಎಂಬ ಆಕ್ಷೇಪತಂದರೆ ಅದಕ್ಕೂ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು

ತಾರತಮ್ಯತುಕ್ತಿಕೀಡಾಗ ತಮ್ ತಾಮಿಚ್ಚೈಯಾಲಿಕಾಲಮ್ ಕುರುಕ್ಕಿ ರದಿಲ್ ಏತ್ತಚ್ಚುರುಕ್ಕತ್ತಾಲೇ ಫಲತ್ತಿಲ್ ವಿಳಂಬಾವಿಳಂಬಗಳ್ ಕೂಡುಮ್. ಆಳ್ವಾರ್ (ಗಳ್) ನಾಥೆಮುನಿಗಳುಳ್ಳಿಟ್ಟುರು ಭಗವತ್ಪಾಕ್ಷಾ

ಹೇಳುತ್ತಾರೆ :—ಮುಮುಕ್ಷುಕ್ಕಳಾಯ್ - ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಗಳಾಗಿ, ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಪಣ್ಣಿನವರ್‌ಗಳುಳ್ಳು - ಭರನ್ಯಾಸವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸಿದವರಿಗೆ, ಉಪಾಯಮುಮ್ - ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವೂ, ಮೋಕ್ಷಮುಮ್ - ಅದರ ಫಲವಾದ ಮೋಕ್ಷವೂ ಕೂಡ, ಏಕರೂಪಮಾಯಿರುಕ್ಕಚ್ಚೈಯ್ ದೇಯುಮ್ - ಸಮಾನವಾಗಿ ಒಂದೇಯಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ, ಸಂಸಾರತ್ತಿಲ್ - ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ, ಅಡಿಚ್ಚುಟ್ಟುಲ್ - ಸಂಸಾರತಾಪದಿಂದ ಕಾಲು ಬೆಂದು ಹೋಗುವದರಿಂದ ವರುಮ್ - ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ, ತ್ವರೈಯಿ ತಾರತಮ್ಯತುಕ್ತಿಕೀಡಾಗ - ತ್ವರೆಯಲ್ಲಿರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ, ತಮ್ ತಾಮಿಚ್ಚೈಯಾಲೇ-ಅಯಾ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಇಪ್ಪದಿಂದ, ಕಾಲಮ್ ಕುರುಕ್ಕಿರದಿಲ್ - ತನಗೆ ದೇಹಾವಸಾನವೂ ಮೋಕ್ಷವೂ ಉಂಟಾಗಬೇಕಾದ ಕಾಲವನ್ನು ಕೋರುವದರಲ್ಲಿರುವ, ಏತ್ತಚ್ಚುರುಕ್ಕತ್ತಾಲೇ-ಹೆಚ್ಚುಕಡವೆ ಯಿಂದ, ಫಲತ್ತಿಲ್ - ಫಲವುಂಟಾಗುವದರಲ್ಲಿ, ವಿಳಂಬಾವಿಳಂಬಗಳು, ಕೂಡುಮ್ - ಸಲ್ಲುತ್ತವೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಪ್ರಪದನಾನುಷ್ಠಾನವೂ ಒಂದೇ, ಫಲವೂ ಒಂದೇ, ಹೀಗಿರುವಾಗ ಕೆಲವರಿಗೆ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಳಂಬವು, ಇನ್ನು ಕೆಲವರಿಗೆ ವಿಳಂಬವಿಲ್ಲದಿರೋಣವೂ, ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲಾದರೂ ಉಂಟೋ ಎಂಬುದು ಆಕ್ಷೇಪವು. ಕೆಲವರು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿರುವದು ಬೆಂಕಿಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವಹಾಗಿ ಭಾವಿಸುವರು. ಅಂತಹ ಆರ್ತರು ಒಡನೇ ದೇಹಾವಸಾನಮೂಲಕ ಮೋಕ್ಷವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸುವದರಿಂದ, ಶರಣಾಗತರ ಅಭೀಷ್ಟವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಬೇಕೆಂಬ ಕಂಕಣಬದ್ಧನಾಗಿರುವ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಒಡನೇ ಅನುಗ್ರಹಿಸುವನು. ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಕಾಲ ಇಲ್ಲೇ ಇದ್ದು ಭೋಗಗಳನ್ನನುಭವಿಸಿ ದೇಹಾವಸಾನಾನಂತರ ಮೋಕ್ಷಬೇಕೆಂದು ಸಜ್ಜಲ್ಪಿಸಿದವನಿಗೆ ಹಾಗೆಯೇ ದಯಪಾಲಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನನುಷ್ಠಿಸುವಾಗ ಮಾಡಿದ ಸಜ್ಜಲ್ಪಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ವಿಳಂಬವಾಗಿಯೂ ವಿಳಂಬವಿಲ್ಲದೆಯೂ ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟಾಗುವದರಲ್ಲಿ ಏನೊಂದೂ ಅಸಮಂಜಸವಾದುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. ಹೀಗೆ ಪ್ರಪದನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಸಜ್ಜಲ್ಪ ಭೇದದಿಂದ ವಿಳಂಬಾವಿಳಂಬಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧವು. ಹೀಗೆ (೧) ಒಂದು ಅನುಷ್ಠಾನವು ಸಜ್ಜಲ್ಪ ಭೇದದಿಂದ ಭಿನ್ನಫಲವನ್ನು ಕೊಡಲಾರದೆಂಬ, (೨) ಎರಡು ಭಿನ್ನಧರ್ಮಗಳು

ರಾದಿಗಳುಣ್ಣಾಯಿರುಕ್ಕ. ಶಿಲರೈ ಇವೈ ಯನ್ನಿಕ್ಕೇ ಯೊಳಿಗೈಕ್ಕು ಕಾರಣಮ್, ಪ್ರಪತ್ತಿ ಕಾಲತ್ತಿಲ್ ಫಲಸಜ್ಜಲ್ಪತ್ತಿಲ್ ವೈಷಮ್ಯಮ್; ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಕರ್ಮ (ಸಃಕೃತ) ವಿಶೇಷ ಮ ಗವುಮಾಮ್. ಮುನ್ನು ಕೋಲಿನ

ಒಂದೇ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡಲಾರವೆಂಬ, (೩) ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳ ಒಂದೇ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಫಲವು ಒಂದಾದರೂ ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಲ ವ್ಯತ್ಯಾಸವು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂಬವೂರು ಅಕ್ಷೇಪಗಳೂ ಹಿಂದೆ ಬಿಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು.

ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾಗಿ, ಪ್ರಪದನ ಕಾಲದ ಸಜ್ಜಲ್ಪಭೇದದಿಂದ ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಾರಾದಿಗಳು ಕೆಲವರಿಗೆ ಲಭಿಸಬಹುದು; ಇನ್ನು ಕೆಲವರಿಗೆ ಲಭಿಸದೇ ಇರಬಹುದು ಎಂದು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಳವಾರ್-ಶ್ರೀ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್ವರು ಅಳವಾರ್ಗಳ್ ಎಂಬ ಪಾಠವಾದರೆ ಎಲ್ಲಾ (ಹತ್ತ) ಅಕ್ಷಾರುಗಳು, ಮತ್ತು ನಾಡಮುನಿಗಳು, ಉಳ್ಳೆಟ್ಟಾರ್-ಮೊರಲಾದವರಿಗೆ, ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಾರಾದಿಗಳು, ಇಲ್ಲಿ ಅದಿ ಪದದಿಂದ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಾನಂತರ ಬುದ್ಧಿವೂರ್ವಕ ಅಕ್ಕಶ್ಯಕರಣ ಕೃತ್ಯಾಕರಣರೂಪ ಆವರಾಧಗಳಲ್ಲದೇ ಇರೋಣವೂ ಸಹ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇದು ಸಾರಾಸ್ವಾದಿಸಿಯವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು, ಸಾರದೀಪಿಕೆಯವರು ಆ ಭಗವಂತನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದಿಂದಂಟಾಗುವ ಆನಂದವೂ ನಿರಪರಾಧ ಕೈಂಕರ್ಯವೂ, ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುವರು; ಉಂಡಾ ಯಿರುಕ್ಕ-ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲಿವಾಗ, ಶಿಲರೈ-ಇನ್ನು ಕೆಲವರಿಗೆ, ಇವೈ ಯನ್ನಿಕ್ಕೇ ಯೊಳಿಗೈಕ್ಕುಮ್ ಇವೆಗಳಲ್ಲದೇ ಇರುವದಕ್ಕೂ ಎಂದರೆ ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಾರ್ ಲಭಿಸದೇ ಇರುವದಕ್ಕೂ ಮತ್ತು ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವಾದನಂತರ ಬುದ್ಧಿವೂರ್ವಕವಾದ ಅಕ್ಕಶ್ಯಕರಣ ಕೃತ್ಯಾಕರಣರೂಪ ಆವರಾಧಗಳು ಸಂಘಟಿಸುವದಕ್ಕೂ ಕಾರಣವೇನೋರೆ-ಪ್ರಪತ್ತಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಫಲಸಜ್ಜಲ್ಪದಕ್ಕೆ, ವೈಷಮ್ಯಂ-ವೈಷಮ್ಯವು ಕೆಲವರು ಪ್ರಪದನಾನುಷ್ಠಾನಕಾಲದಲ್ಲೇ ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಾರ್ ಉಂಟಾಗಬೇಕೆಂದೂ ಮತ್ತು ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಕರ್ಮದ ಮಾರಾಟವು ತೊಲಗಬೇಕೆಂದೂ ಸಜ್ಜಲ್ಪಿಸಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ; ಅದುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಅಂತಹ ಫಲವು. ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಹಾಗೆ ಸಜ್ಜಲ್ಪಿಸದೇ ಪ್ರಪದನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಅಂತವರಿಗೆ ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಾರ್ವು ಲಭಿಸದೇ ಇರಬಹುದು, ಮತ್ತು ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಕರ್ಮದ ಮಾರಾಟವು ನಶಿಸದೇ ಇರಬಹುದು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಅದುದರಿಂದ ಪ್ರಾರಬ್ಧಸುಕೃತ ವಿಶೇಷವಾಗವುಮಾಮ್-ಪ್ರಪದನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ಸಜ್ಜಲ್ಪಿಸದೆ ಪ್ರಪದನ ನೃಗಾಧಿದವನಿಗೂ ಒಂದುವೇಳೆ ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಾರವು ಲಭಿಸಬಹುದು, ಅಥವಾ

ಫಲಾಂತಮ್ ಸಕೃತ್ಪ್ರಪತ್ತಿಂ ಯಾಲೇ ಸಿದ್ಧಮಾನಾಲುಕ್ ಕೋಲಾದ ಅಂತ  
ತ್ವೈ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಪಿನ್ನು ತೀವ್ರ ಸಂವೇಗಮ್ ಪರಿನ್ದಾರ್ಯ ಪುನಃ ಪ್ರಪತ್ತಿ  
ಪಣ್ಣವುನಾಮ್.

ಪ್ರಾರಬ್ಧಕರ್ಮದ ಸುಕೃತವಿಶೇಷದ ಫಲವಾಗಲೂ ಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದುದು  
ಹಾಗೆ ಕೆಲವರಿಗೆ ಲಭಿಸದೇ ಇರುವುದು ಪ್ರಾರಬ್ಧ ದುಷ್ಕೃತ ವಿಶೇಷವಾಗುವು  
ಮಾಮ್ ಎಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕೂ ಉಪಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು. ಹೀಗೆ  
ಕೆಲವರಿಗೆ ಭಗವತ್ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಉಂಟಾಗುವದಕ್ಕೂ, ಬುದ್ಧಿ ಪೂರ್ವೋತ್ತರಾಘಾದಿ  
ಗಳಿಲ್ಲದಿರುವದಕ್ಕೂ, ಎರಡು ಕಾರಣಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರು:—(೧) ಪ್ರಪದನಕಾಲ  
ದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳಿಗಾಗಿ ಸಜ್ಜಲ್ಪಿಸಿರೋಣವೂ, (೨) ಹಾಗೆ ಸಜ್ಜಲ್ಪಿಸದೇ ಇದ್ದರೂ  
ಉಂಟಾದರೆ. ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಸುಕೃತವಿಶೇಷವೂ ಲಕ್ಷವೂ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು.  
ಅಳವಾರುಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ನಮೂಳ್ವಾರ್ಯರಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವೂ ಜನ್ಮಪ್ರಭೃತಿಯಿಂ  
ದಲೇ ಉಂಟು; ನಿತ್ಯಸೂರಿಗಳವತಾರವಾದುದರಿಂದ; ಮತ್ತು ಆರನೆಯ ಪತ್ತಿ  
ನಲ್ಲಿ ತೀವ್ರವಾಸನಲ್ಲಿ “ಅಗಲಗಿಲ್ಲೇ” ಎಂಬ ಪಾಶುರದಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪ್ರಪದನವನ್ನೂ  
ಅನುಷ್ಠಿಸಿರುತ್ತಾರೆ, ಪರಮಾತ್ಮ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನೂ ಸಜ್ಜಲ್ಪಿಸಿರುವದರಿಂದ  
ಅದೂ ಲಭಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಆಕ್ರೂರಿಗೆ ಅವಗಾಹನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಸಾಕ್ಷಾ  
ತ್ಕಾರವು ಈ ಎರಡು ಕಾರಣಗಳಿಂದಲೂ ಉಂಟಾಗಿರಬಹುದು; ಶ್ರೀ ವಿಜಯರಿಗೆ  
ಪ್ರಾರಬ್ಧಕರ್ಮ ಸುಕೃತಮೂಲಕ ಉಂಟಾಗಿರಬಹುದು.

ಪ್ರಪದನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಜ್ಜಲ್ಪಿಸದೇ ಇರುವದರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ  
ವಿಲ್ಲದಿರೋಣವೂ, ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವೋತ್ತರಾಘಾದ ಸಂಘಟನೆಯೂ ಉಂಟಾಗಬಹು  
ದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆದರೆ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಪದನವು ಸಕೃದನುಷ್ಠೇಯ  
ನೆಂದು ಹೇಳುವದರಿಂದ, ಭಗವತ್ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವೂ, ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವೋತ್ತರಾಘಾದಿ  
ದಿರೋಣವೂ ಉಂಟಾಗುವಹಾಗೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ಏನಾದರೂ ಉಪಾಯ  
ಉಂಟೋ? ಆಗ ಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ಸಜ್ಜಲ್ಪಿಸಲಿಲ್ಲವು. ಆಗ ಸಜ್ಜಲ್ಪಿಸದೇ ನಿಂತು  
ಹೋದವು ಲಭಿಸುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಏನಾದರೂ ಸಾಧನ ಉಂಟೋ?  
ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾಗಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗಿನ ಪ್ರಪದನಾನುಷ್ಠಾ  
ನವು ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿಯಾದುದರಿಂದ ಅದು ಸಕೃದನುಷ್ಠೇಯವೇ. ಅದಾದ  
ರಿಂದ ಆಗ ಪ್ರಾರ್ಥನದೇ ಇರುವ ಅಂಶಗಳಿಗಾಗಿ ಪುನಃ ಪ್ರಪದನವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸಿ  
ಬಹುದೆಂದೂ ಇದರಿಂದ ಮೊದಲನುಷ್ಠಿಸಿದ ಪ್ರಪತ್ತಿಗೆ ಏನೊಂದೂ ತೊಂದರೆ  
ಯಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮುನ್ನು - ಮೊದಲು, ಮೊದಲು ಕೋ

ಅಥ ದೃಷ್ಟಾರ್ಥ ಪ್ರಪತ್ತಿ ವೈಫಲ್ಯ ದರ್ಶನ ಪ್ರಯುಕ್ತಾಽ  
ವಿಶ್ವಾಸ ಶಬ್ದಾಂ ವಾರಯತಿ

ನೇರೇ ಶಿಲರ್ ದೃಷ್ಟಾರ್ಥ ಪ್ರಪತ್ತಿಗಳಿಲೆ ಶಿಲ ಫಲಿಯಾದೊಳಿಯ  
ಕ್ಕಣ್ಣು ಸಕಲ ಫಲಸಾಧನಮಾನ ಪ್ರಪತ್ತಿಯಿಲೆ ಆತಿ ಜಿಜ್ಞಾಸು  
ವಾರ್ಗಳೆ, ಅವರ್ಗಳೆಯು ಮಲ್ಲಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಜ್ಞಿಗಳಿರ್ದಿಗಳಿಲೆ  
ಕರ್ಮ ಕರ್ತೃಸಾಧನವೈಗುಣ್ಯತ್ವಯಿ ಟ್ಟು ತೆಳಿವಿಕ ವೇಣುಮ್, ಇಜ್ಜು

ಲಿನ ಫಲಾಂಶಮ್ - ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ ಫಲಭಾಗವಾದ ಮು  
ಕ್ತಿಯು, ಪ್ರಪತ್ತಿಯಾಲೆ ಸಿದ್ಧಮಾನಾಲುಮ್ - ಆ ಪ್ರಪದನದಿಂದ ನಿಸ್ಸಂ  
ಶಯವಾಗಿ ಲಭಿಸುವದಾದರೂ, ಕೋಲಾದ ಅಂಶತ್ವಪ್ಪತ್ತ - ಆಗ ಅಪೇಕ್ಷಿ  
ಸದೇ ಇರುವ ಭಾಗವನ್ನು ಕುರಿತು, ತೀವ್ರ ಸಂವೇಗಮ್ - ತುಂಬಾ ಪರಿತಾ  
ಪವು, ಪಿರನ್ನಾರ್ಕು - ಹುಟ್ಟಿದವರಿಗೆ, ಪುನಃ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಪಣ್ಣವುಮಾಮ್ - ಪುನಃ  
ಪ್ರಪತ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು. ಮೋಕ್ಷಕ್ಕಾಗಿಯೆ ಪುನಃ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು  
ಮಾಡುವದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲವೇ ಎನಾ, ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಪಾಪಾಂಶವು ಕಳಿಯುವದಕ್ಕಾ  
ಗಿಯಾಗಲಿ, ಬುದ್ಧಿ ಪೂರ್ವಾಫ ಸಂಘಟನೆಯಿಂದ ಪರಿತಾಪ ಹುಟ್ಟಿ ಅದರ ಶಮನ  
ಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತರೂಪದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಪುನಃ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಮಾಡಬಹು  
ದೆಂಬ ಭಾವವು.

ಮುಂದೆ ದೃಷ್ಟ ಫಲಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಫಲಿಸದಿರುವ ಪ್ರಯುಕ್ತ  
ಉಂಟಾಗುವ ಅವಿಶ್ವಾಸ ಶಬ್ದಾನಿವೃತ್ತಿಯು.

ನೇರೇ ಶಿಲರ್ - ಇನ್ನು ಕೆಲವರು, ದೃಷ್ಟಾರ್ಥ ಪ್ರಪತ್ತಿಗಳಿಲೆ-  
ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಗಳಾದ ಪುರುಷಾರ್ಥಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಪತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ, ಶಿಲ -  
ಕೆಲವು ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳು, ಫಲಿಯಾದೊಳಿಯಕ್ಕಣ್ಣು - ಫಲಿಸದೇ ಇರುವ  
ದನ್ನು ಕಂಡು, ಸಕಲ ಫಲಸಾಧನಮಾನ ಪ್ರಪತ್ತಿಯಿಲೆ - ಸರಿಯಾಗಿ ಅನು  
ಷ್ಠಿಸಲ್ಪಟ್ಟರೆ ಸಕಲ ಫಲಗಳನ್ನೂ ಸಾಧಿಸಿಕೊಡುವ ಎಂದರೆ ಚತುರ್ವಿಧ ಪುರು  
ಷಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಸಾಧಿಸಿಕೊಡುವ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಅತಿಶಬ್ದಕ್ಕಿ -  
ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವಾಗಲು ಅರ್ಹವಲ್ಲವೆಂಬ ವಾದಮೂಲಕ ಹೆಚ್ಚಾದ ಶಬ್ದ  
ಯನ್ನು, ಪಣ್ಣು ವಾರ್ಗಳೆ - ಮಾಡುವರು; ಕೆಲವರು ಐಶ್ವರ್ಯ ಸುತಗೇಹಪ್ರಾಪ್ತಿ  
ಗಾಗಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಯನ್ನು ನುಷ್ಠಿಸಬಹುದು; ಅವು ಅವರಿಗೆ ಲಭಿಸದೇ ಹೋದುದರಿಂದ  
ಅದರಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ತೊರೆಯಬಹುದು, ಇದರಿಂದ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಸರಿಯಾದ

కర్మవ్యేగుణ్యమానదు ? మహా విశ్వాసాదిగళా కుర్వగ్ని. కర్మవ్యే  
గుణ్యమానదు ? ప్రపత్తిక్కు జ్ఞాన్న అధికారమ్ న్యూనమాగ్ని  
సాధనవ్యేగుణ్యమానదు ? యథాశాస్త్రమ్ ప్రపత్తినుష్ఠానత్తుక్కు

సాధ్యోపాయవల్లవేందు భావిసువదు సరియల్లవు; ఏకేందరే ప్రపత్తియు  
దృష్టాదృష్టగళాద జతుర్విధ పురుషార్థగళన్నా సాధసికొడువ మా  
హాత్మ్యేయ్యుళ్ళదు, శరణాగతన కేరిరియన్ను సల్లిసువదర్శాగ్నియే  
సర్వేత్తరను బద్ధకేకణనాగిద్దానే. హిగిరువాగ ప్రపత్తియు దృష్టార్థ  
వన్ను సాధసి కొడదే హోదరే, అదన్ననుష్ఠిసువ క్రమదల్లి వ్యేగుణ్య  
లుంటిందు భావిసకక్కద్దు న్యాయవే విసా, అదు ప్రబలవాద లుపాయ  
వాగలేనూ సందేహవిల్లవేందు లుపదేశిసుత్తారే. ప్రపత్తియు ఫలిసదే  
ఇరలు మూరర వ్యేగుణ్య మూలకవేందు అంతక పూర్వపక్షిగళిగే తిళసి,  
అవర అంతక అజ్ఞానవు తొలగువహాగే మాడకక్కద్దేందు ముందిన  
వాక్కదింద తిళిసుత్తారే. అవరగళ్యేయమ్ - అంతక, శాస్త్రజ్ఞాన  
విల్లదే భ్రమేయళ్ళవరన్ను కొడ, అల్లాద శాస్త్రార్థజ్ఞిర్వదియే-  
ఇతర కామ్యశాస్త్రగళల్లి కారిరి వేదలాద యాగగళల్లిరువ, ప్రకార కర్మ  
వ్యేగుణ్యవేను, కర్మ వ్యేగుణ్యవేను, సాధన వ్యేగుణ్యవేను, యిట్టు-  
వేళియిట్టు, ఇవుగళ మూలకవాగి ప్రకాశపడిసి, కేళవిక్కవేణుమ్ -  
సరియూద జ్ఞానవుంటాగువహాగే మాడబేకు. కామ్య భాగదల్లి శాస్త్రవు  
“వృష్టికామః కారిరిర్యాయజ్ఞేత” మళి బేకేంబసేక్షేయ్యుళ్ళవను కారిరి  
రియాగవన్ను మాడబేకేంబ విధి ఇరుత్తదే. ఈ యజ్ఞదల్లి కర్మ కర్మ  
సాధన వ్యేగుణ్యగళల్లిదిద్దరే యజ్ఞపూర్తియల్లి మళియు బరుత్తదే. ఇల్లి  
వాదరే యజ్ఞాబ్జగళల్లి వినాదరూ న్యూనతేయుంటాదరే ఇల్లవు. ఆగ  
కారిరిరి యజ్ఞవు సత్యవాదుదల్లివేంబ భావవు దేగే లుంటాగువదిల్లివో,  
హాగేయే ప్రపత్తియూ సక దృష్టార్థదల్లి ప్రపత్తియు ఫలిసదే హోదరే  
కర్మ కర్మ సాధన వ్యేగుణ్యగళింద హాగాయివేందు భావిసకక్కద్దే  
విసా, అంతక దోషగళల్లిదిద్దరే ప్రపత్తియు అధికారియ దృష్టార్థవన్ను  
హాగే అదృష్టార్థవన్ను సక సాధసికొడువదరల్లి ఈవదసి సందేహవిల్ల  
వేంబ భావవు కామ్య కర్మగళల్లి సాబ్దవాగి యథావిధి అనుష్ఠానదింద  
ఫలసిద్ధియుంటిందు దేగే నంబికియో, హాగేయే ప్రపదనదల్లి ఎందు

ಮೂಲವಾಸ ಸದುಪದೇಶಾದಿಗಳನ್ನಿಕ್ಕೇ ಯೋಗಿಗೈ, ಇವೈಗುಣ್ಯಜ್ಞಳ  
ನಿಕ್ಕೇ ಪ್ರಪತ್ತಿಪಣ್ಣಿನ ಪೋದು ತಕ್ಕಲಿಕ್ಕಣಾಗಕ್ಕೋಲಿನ ದೃಷ್ಟಜ್ಞ  
ಳುಮ್ ಸಿದ್ಧಿಕ್ಕಕ್ಕಾಣಾನೋಮ್.

ಪೂರ್ಣ ನಂಬಿಕೆ ಇರತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ಭಾವವು ಮುಂದೆ ಕರ್ಮ ಕರ್ತೃಸಾಧನ  
ವೈಗುಣ್ಯ ದೋಷಗಳು ಇರುವುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಸರ್ವಾ  
ಧಿಕಾರವಾದುದು, ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಅವಕ್ಕೆ ಕರ್ತೃವೈಗುಣ್ಯವೆಂದರೇನು? ಪ್ರಪದ  
ನವು ಒಂದು ಮಾನಸಿಕ ಬುದ್ಧಿ ವಿಕೇಶವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ, ಹಾಗಾದರೆ  
ಅವಕ್ಕೆ ಕರ್ಮವೈಗುಣ್ಯ ಉಂಟೋ? ಹಾಗೆಯೇ ಅವಕ್ಕೆ ಸಾಧನವೈಗುಣ್ಯವೆಂದ  
ರೇನು? ಎಂದರೆ, ಅವು ಮೂರನ್ನೂ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಜ್ಜು - ಈ ಸಂದರ್ಭ  
ದಲ್ಲಿ, ಕರ್ಮವೈಗುಣ್ಯ ಮಾತ್ರವು-ಎಂದರೇನು? ಮಹಾ ವಿಶ್ವಾಸವೇ, ವೇದ  
ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು, ಕಾರ್ಯಗೈ - ನ್ಯಾಯವಾಗಿರೋಣವು ಎಂದರೆ ಮಹಾ ವಿಶ್ವಾಸ  
ರೂಪವಾದ ಅಜ್ಞಾನೇ ಇಲ್ಲವಾದರಿಂದ ಪ್ರಪದನವು ಫಲಿಸಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳತ  
ಕ್ಕದ್ದು; ಇಲ್ಲಿ ಅವಿಕಲ್ಪದಿಂದ ಕಾರ್ಪಣ್ಯ ವೇದಲಾದ ಅಜ್ಞಗಳ ನ್ಯಾಯತೆಯೂ  
ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಮುಂದೆ ಅಧಿಕಾರಿಯಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯತೆ ಎಫಾದ್ದೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳ  
ಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕರ್ಮವೈಗುಣ್ಯವೆಂದರೇನು? ಪ್ರಪತ್ತಿಕ್ಕು ಜ್ಞಾನ-ಪ್ರಪತ್ತಿಗೆ  
ಹಿಂದೆ ಉಪಪಾದಿಸಿದ ಅಧಿಕಾರವು, ನ್ಯಾಯವಾಗೈ - ಇಲ್ಲದಿರೋಣವು ತಾನು  
ಅನನ್ಯಗತಿಕನಾದುದರಿಂದಲ್ಲವೇ ಪ್ರಪತ್ತಿಗೆ ಯೋಗ್ಯನು, ಹಾಗಲ್ಲದೆ ಶರಣಾಗತಿ  
ಯನ್ನೂ ಮಾಡಬಿಟ್ಟು ಉಪಾಯಾಂತರವನ್ನೂ ಅವಲಂಬಿಸಿದರೆ ಶರಣಾಗತಿಯು  
ಫಲಿಸುವದಿಲ್ಲವು ಸಾಧನವೈಗುಣ್ಯವೆಂದರೇನು? ಯಥಾರಾಸ್ತ್ರಮ್ ಪ್ರಪ  
ತ್ತಿನುಷ್ಠಾನಕ್ಕು - ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ವಿಧಿಸಿದೆಯೋ ಹಾಗೆ ಪ್ರಪತ್ತಿಯನ್ನು  
ಅನುಷ್ಠಾನವಕ್ಕೆ, ಮೂಲವಾಸ - ಕಾರಣವಾದ, ಉಪದೇಶಾದಿಗಳನ್ನಿಕ್ಕೇ  
ಯೋಗಿಗೈ - ಸದ್ಗುರುವಿನಲ್ಲಿರದೆ, ಕಾವ ಗುಣಗತಿಲ್ಲ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಇರುವ  
ಗುರುವಿನ ಲಾಘವ ಅಂತರಿಂದ ಪ್ರವೃತ್ತವಾಗುವ, ಶರಣಾಗತಿ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಷಯ  
ವಾದ ಉಪದೇಶ ಮುಂತಾದವು ಇಲ್ಲವೇ ಹೇಗೋಣವು, ಇಂತಹ ದೋಷಗಳ  
ಇಲ್ಲವಾಗೆ ದೃಷ್ಟಾರ್ಥಕ್ಕೇಯಾಗಲಿ, ಅವ್ಯವಸ್ಥಾರ್ಥಕ್ಕೇಯಾಗಲಿ ಅನುಷ್ಠಾನ  
ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಎಂದಿಗೂ ವಿಫಲವಾಗುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನೈ  
ಗುಣ್ಯಜ್ಞಳನ್ನಿಕ್ಕೇ - ಈ ಮೂರು ವಿಧ ವೈಗುಣ್ಯಗಳೂ ಇಲ್ಲವಾಗೆ, ಪ್ರಪತ್ತಿ  
ಪಣ್ಣಿನ ಪೋದು - ಪ್ರಪತ್ತಿಯನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನವಾಗ, ತಕ್ಕಲಿಕ್ಕಣಾಗೆ ಅ ಪ್ರಪ  
ತ್ತಿಯು ಫಲಿಸಲಿ, ಕೋಲಿನ - ಅನುಷ್ಠಾನ, ದೃಷ್ಟಜ್ಞಳುಮ್ - ಪ್ರಪತ್ತಿ



ಪ್ರಪತ್ತಿಭರ್ತೃಜ್ಞಾನವ, ನತು ಅಜ್ಞಾನ ಇತಿಪಕ್ಷಸ್ತನಿರಾಸ:

ನೇರೇ ಶಿಲರ್ ಪ್ರಪತ್ತಿಶಾಸ್ತ್ರತೋಡುಮ್ ಶಾಸ್ತ್ರಾಂತರಜ್ಞೋಡುಮ್ ನಾಶಿಯರ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಳುಕ್ಕುಮ್ ಪ್ರವರ್ತಕರಾನ ವ್ಯಾಸಾ

ವಾದ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳೂ ಕೂಡ, ಸಿದ್ಧಿಕ್ಕೆ ಕಾಣಾನಿನೋಮ್ - ಸಿದ್ಧಿಸುವದನ್ನು ಕಂಡಿರುವೆವು. ದ್ರೌಪದಿಯ ಮಾನಭಂಗ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಫಲವಾಗಿ ಸಿದ್ಧಿಸಿದ ಹಾಗೂ, ವಿಭಿಷಣನಿಗೂ ಕುಚೇಲನಿಗೂ ದೃಷ್ಟಫಲವು ಅಪೇಕ್ಷಿತವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸಿದ್ಧಿಸಿದಹಾಗೂ, ಧೃವನಿಗೂ ಗಜೇಂದ್ರನಿಗೂ ಸಿದ್ಧಿಸಿದಹಾಗೂ ಪ್ರಕೃತ್ಯವಾಗಿಯೇ ಸಿದ್ಧಿಸುವದೆಂಬ ಭಾವವು ಅದುದರಿಂದ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಸಾಧಕವಾದ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರವಾದ ಸಾಧೋಪಾಯವಾಗುವದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವು.

ಮುಂದೆ ಕೆಲವರು ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯವು “ತಮೋವಂ ವಿದ್ವಾನ್ ಅವ್ಯತ ಇಹ ಭವತಿ, ನಾನ್ಯಃ ಪನ್ಥಾ ಅಯನಾಯವಿದ್ಯತೇ” ಎಂಬುದನ್ನು ತಮಗೆ ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಭಕ್ತ್ಯುಪಾಯ ಮಾರ್ಗವೇ ಮೋಕ್ಷಸಾಧಕವು, ಪ್ರಪತ್ತಿಯಾದರೋ “ಮಾಮೋವ ಯೇ ಪ್ರಪದ್ಯಂತೇ” ಎಂಬ (ಶ್ಲೋ. ೨೧೪) ಗೀತಾ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವವನಿಗೆ ಅಜ್ಞಮಾರ್ಗವೇ ಎಂದು ಭಾವಿಸುವರು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಪ್ರಮಾಣಗಳ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಖಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ

ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಸ್ವತಃ ಅಜ್ಞೆಯಾಗಿ ಉಪಾಯವಲ್ಲವು, ಅಜ್ಞೆಯಾದ ಉಪಾಸನಕ್ಕೆ ಅಜ್ಞಮಾರ್ಗವೆಂಬ ವಾದ ನಿರಾಸವು

ಮೊದಲು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವನ್ನು ಅನುವಾದಮಾಡಿ ಅನಂತರ ಖಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ ನೇರೇ ಶಿಲರ್ - ಇನ್ನು ಬೇರೆ ಕೆಲವರು, ಪ್ರಪತ್ತಿಶಾಸ್ತ್ರತೋಡುಮ್ - ಪ್ರಪತ್ತಿಶಾಸ್ತ್ರದೊಂದಿಗೆಯೂ, ಶಾಸ್ತ್ರಾಂತರಜ್ಞೋಡುಮ್ - ಇನ್ನು ಬೇರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೊಂದಿಗೆಯೂ, ನಾಶಿಯರ - ಎನೊಂದೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲದಹಾಗೆ, ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಜ್ಞಳುಕ್ಕುಮ್ - ಸಮಸ್ತ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಗಳಿಗೂ ಪ್ರವರ್ತಕರಾದ, ವ್ಯಾಸ ಮೊದಲಾದವರು, ಅವಿ ಶಬ್ದದಿಂದ ಪರಾಶರಾದಿಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟರು, ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಯು ತನಗೆ ಸಹಾಯವೆಂದ ಭಾವಿಸಿ ಶೀ ವ್ಯಾಸೋಕ್ತಿಯನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ; ಶೀ ವ್ಯಾಸರಿಗಿಂತ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರೂ, ಜ್ಞಾನಿಯೂ ಮೊದಲಾದವರು, ಆದುದರಿಂದ ಅವರ ದಿವ್ಯವಾದ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ಉದಾಹರಿಸುವದು

ದಿಗಳ" (೧) "ಅಲೋಡ್ಯ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಾಣಿ ವಿಚಾರ್ಯಚ ಪುನಃ ಪುನಃ  
ಇದಮೇಕಂ ಸುನಿಷ್ಪನ್ನಂ ಧೈಯೋನಾರಾಯಣಸ್ಸದಾ" ಎನ್ನಮ್,  
(೨) "ಹರಿರೇಕ ಸ್ವದಾ ಧೈಯೋ ಭವದ್ಭಿಷ್ಣತ್ಯ ಸಂಸ್ಥಿತೈಃ" (೩) "ಸ್ವರ್ದ  
ವ್ಯ ಸ್ತತತಂ ವಿಷ್ಣುಃ" ಎನ್ನಮ್, ಇಪ್ಪಡಿ ನಿಷ್ಕರ್ಷಿಯಾನಿರ್ದ ಸಕೃತ್ಪ್ರ  
ಪತ್ತಿಮಾತ್ರವೇ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನಮಾಗಕ್ಕೂಡನೋ? (೪) "ಮಾಮೇವ

ತಮ್ಮ ನಾದಕ್ಕೆ ಬಲವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ (೧) "ಸರ್ವ ಶಾಸ್ತ್ರಾಣಿ -  
ಸಮಸ್ತ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ, ಅಲೋಡ್ಯ - ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಮರ್ಶಿಸಿ ನೋಡಿ, ಪುನಃ  
ಪುನಃ - ಮುರ್ದುರವಿರೋಧಗಳೂ ಯಾವ ಉಂಟಾಗದೇ ಇರುವದ  
ಕ್ಕಾಗಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ಪುನಃ ಪುನಃ, ವಿಚಾರ್ಯ - ವಿವೇಕೋತ್ಕಣ್ಣನದಿಂದ  
ವಿಚಾರಮಾಡಿ, ಇದಮೇಕಂ ಸುನಿಷ್ಪನ್ನಂ - ಇದೊಂದೇ ಸರಿ ಎಂದು ಚೆನ್ನಾಗಿ  
ನಿಶ್ಚಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಏನೆಂದರೆ, ಧೈಯೋ ನಾರಾಯಣಸ್ಸದಾ - ಮುಕ್ತಿಗೆ  
ಮುಖ್ಯವಾದ ಉಪಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ಯಾವಾಗಲೂ ಧ್ಯಾನಿಸ  
ತಕ್ಕವನು, ಉಪಾಸಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕವನೆಂಬ ಭಾವವು." ಎನ್ನಮ್ - ಎಂಬದಾ  
ಗಿಯೂ, (೨) "ಸತ್ಯ ಸಂಸ್ಥಿತೈಃ - ಸತ್ಯಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸದಾಚಾರ್ಯದಿಂದ  
ಸಪ್ರತಿಷ್ಠಿತರಾಗಿರುವ, ಭವದ್ಭಿಃ - ನಿಮ್ಮಗಳಿಂದ, ಶ್ರೀಹರಿಯೇ, ಏಕೇ - ಒಗ  
ತ್ವಾರಣನಾಗಿಯೂ ಉಪಾಸ್ಯನಾಗಿ ಮೋಕ್ಷಪ್ರದನಾಗಿಯೂ ಆತನೊಬ್ಬನೇ,  
ಸ್ವದಾ - ಯಾವಾಗಲೂ, ಧೈಯಃ - ಉಪಾಸ್ಯನು," ಎನ್ನಮ್ - ಎಂಬದಾ  
ಗಿಯೂ (೩) "ವಿಷ್ಣುವು, ಸ್ತತತಂ - ಯಾವಾಗಲೂ, ಸ್ವರ್ದವ್ಯಃ ಸ್ಮರಿಸಲು  
ಯೇಗ್ಯನು." ಎನ್ನಮ್ - ಎಂಬದಾಗಿಯೂ, ಇಪ್ಪಡಿ ನಿಷ್ಕರ್ಷಿಯಾನಿರ್ದ -  
ಹೀಗೆ ವ್ಯಾಸರು ನಿಷ್ಕರ್ಷಿಸಿ ಹೇಳುವಾಗ, ಸಕೃತ್ಪ್ರಪತ್ತಿಮಾತ್ರವೇ - ಒಂದು  
ಸಲ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಮಾತ್ರವೇ, ಮೋಕ್ಷಸಾಧನಮಾಗಕ್ಕೂಡನೋ? -  
ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವೋ? ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಅಜ್ಞಮಾತ್ರವೇ ಎಂದು  
ಭಾವಿಸಿ, ಅಜ್ಞವೇ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಫಲವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿತೋ? ಅಜ್ಞಿಯು  
ಸಾಧಿಸಬಹುದು ಎಂಬ ತತ್ಪರ್ಯವು. ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಅಜ್ಞವೇ ಸರಿ ಎಂಬ  
ದಕ್ಕೆ ಗೀತಾಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ; ಆದರೆ ಚರಮಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ  
ಪ್ರಪತ್ತಿಯನ್ನು ಅಜ್ಞಿಯಾಗಿಯೂ, ಉದಾಹರಿಸುತ್ತದೆಯಲ್ಲಾ ಎಂಬಾಕ್ಷೇಪ  
ಬಂದಿತೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಅದನ್ನೂ ಕೂಡ ಅಜ್ಞವಾಗಿಯೇ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದೇ

(೧) ಭಾರ. ಅನು. ೧೨, ೩೪, (೨) ಹರಿವಂಶ. ೧೩೨. ೨.

(೩) ಹರಿವಂಶ. ೧೩೨. ೧೪ (೪) ಗೀ. ೭. ೧೪.

ಯೇ ಪ್ರಪದ್ಯಂತೇ" ಇತ್ಯಾದಿಗಳ್ ಆಜ್ಞ ಪ್ರಪತ್ತಿ ವಿಷಯಜ್ಞಾನಾ ರ್ಪೋಲೇ, ಚರಮಶ್ಲೋಕಾದಿಗಳುಮ್ ಸಪರಿಕರ ಪ್ರಪತ್ತಿಯೈ ಭಕ್ತ್ಯಜ್ಞ ಮಾಗ ವಿಧಿಕ್ರರನ ನಾಗ ನೇಣ್ತಾವೋ ವೆನ್ರು ಶೊಲ್ಲವರ್ಗಳ್. ಇದುವು

ನ್ಯಾಯವೆಂದು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. "ಮಾಮೇವಯೇ ಪ್ರಪದ್ಯಂತೇ - "ನನ್ನೊಬ್ಬನನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಕುರಿತು ಯಾರು ಪ್ರಪತ್ತಿಯನ್ನನುಷ್ಠಿಸುವರೋ?" ಇತ್ಯಾದಿಗಳ್ - ಇವೇ ನೊದಲಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳು, ಆಜ್ಞ ಪ್ರಪತ್ತಿ ವಿಷಯಜ್ಞ ಣಾನಾರ್ಪೋಲೇ - ಉಪಾಸನಕ್ಕೆ ಆಜ್ಞವಾದ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಹೇಗೋಹಾಗೆ, ಗೀತಾ ೧೮ನೇ ಅಧ್ಯಾಯದ ೬೬ನೆಯ ಶ್ಲೋಕವಾದ, ಚರಮ ಶ್ಲೋಕಾದಿಗಳುಮ್ - "ಸರ್ವಧರ್ಮಾಃ" ಎಂಬ ಚರಮಶ್ಲೋಕವೂ, ಅದಿ ಪದದಿಂದ ಅದರಹಾಗೆಯೇ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಪತ್ತಿಯಹಾಗೆ ತೋರುವ ಇತರ ಪ್ರಮಾಣಗಳೂ ಕೂಡ, ಸಪರಿಕರ ಪ್ರಪತ್ತಿಯೈ - ಆಜ್ಞಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪ್ರಪತ್ತಿಯನ್ನು, ಭಕ್ತ್ಯಜ್ಞಮಾಗೆ - ಉಪಾಸನಕ್ಕೆ ಆಜ್ಞವಾಗಿ, ವಿಧಿಕ್ರರನನಾಗನೇಣ್ತಾವೋ-ವಿಧಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದಾಗ ಬೇಡವೋ? !ಎನ್ರು ಶೊಲ್ಲವರ್ಗಳ್ - ಎಂದು ಅಕ್ಷೇಪಿಸಿ ಹೇಳುವರು, "ಮಾಮೇವ ಯೇ ಪ್ರಪದ್ಯಂತೇ" ಎಂಬ ಪೂರಾಶ್ಲೋಕವು ಯಾವುದೆಂದರೆ.

ದೈವೀ ಹ್ಯೇಷಾಗುಣಮಯಿಾ ಮನು ಮಾಯಾ ದುರತ್ಯಯಾ ।

ಮಾಮೇವಯೇ ಪ್ರಪದ್ಯಂತೇ ಮಾಯಾಮೇತಾಂತರಂತಿತೇ ॥

ಈ ತ್ರಿಗುಣಾತ್ಮಕವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಲೀಲಾಪರನಾದ ನನ್ನ ಸಂಬಂಧವಾದುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಭೋಗ್ಯತ್ವ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಬಿಡುವದು ತುಂಬಾ ಕಷ್ಟವು, ಅದರ ಬಲೆ ಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದು ಸುಲಭವಲ್ಲವು ನಿರತಿಶಯಾನಂದ ಸುಖವನ್ನೀ ಯುವ ನನ್ನನ್ನು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ಇದು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರತಿ ಬಂಧಕವು. ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಪದನಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದವರು ಇಂತಹ ಪ್ರಬಲ ಪ್ರತಿ ಬಂಧಕವನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ದಾಟುವರು ಎಂಬುದು ಈ ಶ್ಲೋಕ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಇದರಿಂದ ಈ ಶರಣಾಗತಿಯು ಮಾಯಾತರಣಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಉಪಾಸನೆ ಕೈಗೊಡುವದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂಬ ಭಾವವು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕನುಸಾರ ವಾಗಿಯಲ್ಲವೇ ಚರಮಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನೂ ಅನ್ವ ಯಿಸತಕ್ಕದ್ದು? ಅದನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರಪ್ರಪತ್ತಿ ವಿಧಿಯಾಗಿ ಭಾವಿಸಲು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ ವೆಂಬುದು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. ಸರ್ವಸಾಪೇಕ್ಷೋ ಮೋಕ್ಷ ಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಎಂಬುದರಿಂದ ಉಪಾಸನೆಗೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಕಗಳಾದ ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ಬಿಡಿಸುವೆನು ಅಳಬೇಡ ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವಿದ್ದರೂ ಇರಬಹು

ಮನುಪಪನ್ನಮ್ :—(೧) “ಶರಣಂ ತ್ವಾಂ ಪ್ರಪನ್ನಾಯೇ ಧ್ಯಾನಯೋಗವಿವರ್ಜಿತಾಃ । ತೇಷುತ್ಯುಕ್ತಮತಿಕ್ರಮ್ಯ ಯಾಂತಿ ತದ್ವೈಷ್ಣವಂ ಪದಮ್” ಎನ್ನುಮ್, (೨) “ಯದ್ಯೇನ ಕಾಮ ಕಾಮೇನ ನಸಾಧ್ಯಂ

ದೆಂಬುದೂ ಮತ್ತು “ಸರ್ವಧರ್ಮಾಃ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ” ಎಂಬುದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಉಪಾಸನರೂಪ ಉಪಾಯಾಂತರ ತ್ಯಾಗವನ್ನೇನೂ ಹೇಳಿಲ್ಲವು ; ಆ ಉಪಾಯಾಂತರಕ್ಕೆ ಈ ಪ್ರಪದನರೂಪ ಅಜ್ಞಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಾದ ಇತರಗಳ ತ್ಯಾಗವೇ ಬೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂದೂ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಯು ಆಶಯವು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಮುಂದೆ ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ :— ಇದುವುಮನುಪಪನ್ನಮ್-ಈ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವೂ ಕೂಡ ಮೇಲಿನ ಇತರ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಗಳ ಹಾಗೆ ಸಮಂಜಸವಾದುದಲ್ಲವು. ಮೊದಲು ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿ, ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿಯೂ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು. ಅಜ್ಞ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತಾರೆ (೧) “ಧ್ಯಾನಯೋಗವಿವರ್ಜಿತಾಃ - ಧ್ಯಾನಯೋಗವನ್ನವಲಂಬಿಸಲು ಸಃಪೂರ್ಣ ಆಶಕ್ತರಾಗಿರುವ, ಯೇ - ಯಾರು, ತ್ವಾಂ - ಶರಣಾಗತವತ್ಸಲನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು, ಶರಣಂ-ಶರಣಾಗತಿಯ ಮೂಲಕ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನನ್ನಾಗಿ, ಪ್ರಪನ್ನಾಃ-ಆಶ್ರಯಿಸುವರೋ, ತೇಷು - ಭಕ್ತಿಯೋಗ ನಿಷ್ಕರಹಾಗೆ ಅವರೂ ಕೂಡ, ಮೃತ್ಯುಂ - ಸಂಸಾರವನ್ನು ಅತಿಕ್ರಮ್ಯ - ದಾಟಿ, ತತ್ - ಅನಂದಮಯವೆಂದು ಮಹಾ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನೂ ಹೊಂದಿದ, ವೈಷ್ಣವಂ ಪದಂ-ತದ್ವಿಷ್ಣೋಃ ಪರಮಮ್ ಪದಮ್ ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠವನ್ನು, ಯಾಂತಿ-ಹೊಂದ ತ್ತಾರೆ.” ಹೀಗೆ ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗವು ಕೇವಲೋಕ್ತೋಪಾಯವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಉಪಾಸನೆಯ ಗಂಧವೇ ಇಲ್ಲವೆ ಆಸಮರ್ಥವಾದ, ಭಕ್ತಿಗೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಲ್ಲದ ಸ್ತ್ರೀಯರೂ, ಶೂದ್ರಾದಿಗಳೂ ಹೀಗೆ ಸರ್ವರಿಗೂ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಸ್ವತಂತ್ರವಾದ ಉಪಾಯವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ; (೨) “ ಕಾಮಕಾಮೇನ - ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳ ಕಾಮನೆಯುಳ್ಳ, ಯೇನ - ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿ ತ್ರೈವರ್ಣಿಕರೇಯಾಗಿರಬೇಕೆಂಬ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲದಿರುವ ಯಾವ ಅಧಿಕಾರಿಯಿಂದಲೇಯಾಗಲಿ, ಸಾಧನಾಂತರೈಃ - ಜ್ಯೋತಿಷ್ಠಿಮಾದಿ ಬೇರೆ ಸಾಧನಗಳಿಂದ, ನಸಾಧ್ಯಂ - ಅಧಿಕಾರವಿರುವುದು ದ್ರವ್ಯಸಹಾಯಾದಿಗಳಿಲ್ಲದಿರುವುದು, ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಅಸಮರ್ಥತೆಯಿಂದ ಸಾಧಿಸಲು ಅಸಾಧ್ಯವಾದುದು ಥಾವನ ಫಲವುಂಟೋ, ಹೀಗೆ ಕಾಮ್ಯ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೆಸಗಿ ಪಡೆಯಲು ಯಾವ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಲಿ ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ಮನೋರಥವು ಯಾವುದುಂಟೋ ಆದೂ, ಮತ್ತು

ಸಾಧನಾಂತರೈಃ | ಮುಮುಕ್ಷುಣಾ ಯತ್ಸಾಂಖ್ಯೇನ ಯೋಗೇನ ನಚ  
ಭಕ್ತಿತಃ || ಪ್ರಾಪ್ಯತೇ ಪರಮಂ ಧಾಮ ಯತೋನಾ ವರ್ತತೇಯತಿಃ |  
ತೇನ ತೇನಾಪ್ಯತೇ ತತ್ತನ್ನಾಸೇನೈವ ಮಹಾಮುನೇ || ಪರಮಾತ್ಮಾಚ  
ತೇನೈವ ಸಾಧ್ಯತೇ ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ ||” ಎನ್ನುವ, ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಬ್ಧಿ

ಮುಮುಕ್ಷುಣಾ - ಪ್ರಕೃತಿಬಂಧ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಅಧಿಕಾರಿಯಿಂದ  
ಎಂದರೆ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಯಿಂದ, ಇದರಿಂದ ಹಿಂದಿನ ಪೂರ್ವಾರ್ಥದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ  
ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಬುಭುಕ್ಷುಗಳೇವೆನಾ ಮುಮುಕ್ಷುವಲ್ಲವೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವು ; ಮುಖ್ಯ  
ವಾಗಿ ಅರ್ಥಕಾಮ ಪರವನ್ನು ಪೂರ್ವಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ, ಮೋಕ್ಷಕಾಮರನ್ನು ಉತ್ತ  
ರಾರ್ಥದಿಗಳಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು ; ಸಾಂಖ್ಯೇನ - ಜ್ಞಾನ  
ಯೋಗದಿಂದಲಾಗಲಿ, ಯೋಗೇನ - ಕರ್ಮಯೋಗದಿಂದಲಾಗಲಿ ಕೂಡಿದ  
ಭಕ್ತಿತಃ - ಭಕ್ತಿಯೋಗದಿಂದಲಾಗಲಿ, ಯತಿಃ - ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ನಿಯಮನ  
ಪೂರ್ವಕ ಐಹಿಕದಲ್ಲಿ ವೈರಾಗ್ಯ ಉಳ್ಳವನು, ಯತಃ ನಾವರ್ಮತೇ-ಯಾವುದನ್ನು  
ಹೋಗಿ ಸೇರಿದನಂತರ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವದೆಂಬುದಿಲ್ಲವೋ, ಅಂತಹ  
ಪರಮಂಧಾಮ - ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ತದ್ವಿಷ್ಣೋಃ ಪರಮಂ ಪದಂ  
ಎಂದು ಶ್ರುತಿಮಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಶ್ಲಾಘಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠವು, ನಪ್ರಾ  
ಪ್ಯತೇ - ವಿಘ್ನಗಳು ಕಳೆದುಹೋದ ಇರುವದರಿಂದಲೋ, ಅಭ್ಯಾಸ ಸಾಲದಿರುವದರಿಂ  
ದಲೋ, ವಿಶ್ವಾಸ ಸಾಲದಿರುವದರಿಂದಲೋ, ಅಧಿಕಾರ ಶೂನ್ಯತೆಯಿಂದಲೋ  
ನಪ್ರಾಪ್ಯತೇ - ಹೊಂದಲ್ಪಡುವದಿಲ್ಲವೋ, ತತ್ತತ್ - ಅವೆಲ್ಲವೂ, ಎಂದರೆ ಆ  
ಫಲವೆಲ್ಲವೂ, ಓ ಮಹಾ ಮುನಿಯೇ, ತೇನ ತೇನ ಆಮಾ ಅಧಿಕಾರಿಯಿಂದ,  
ನ್ಯಾಸೇನೈವ - ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಪತ್ತಿಯಿಂದಲೇ, ಅಪ್ಯತೇ ಹೊಂದಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.  
ತೇನೈವ - ಆ ಭರನ್ಯಾಸದಿಂದಲೇ, ಪರಮಾತ್ಮಾನಾದ ಪುರುಷೋತ್ತಮನೂ  
ಕೂಡ, ಸಾಧ್ಯತೇ-ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಿ ನಿಂತು ರಕ್ಷಿಸುವಹಾಗೆ ಸಾಧಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾ  
ನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯೋಗವಾದ ಉಪಾಸನದಿಂದಲೂ ಸಾಧಿಸಲಸಾಧ್ಯವಾದುದನ್ನೂ  
ಪ್ರಪತ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಸಾಧಿಸಬಹುದೆಂದೂ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಿ  
ಉಪಾಸನಯಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ತಾನೇ ನಿಂತು ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾಗಿಯೂ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ  
ನಡೆಸಿಕೊಡುವದರಿಂದ, ಭಕ್ತ್ಯುಪಾಯಕ್ಕಿಂತ ಸುಲಭವಾಗಿ ಸಾಧಿಸಿಕೊಡುವ  
ಉಪಾಯವೆಂದು ಹೇಳಿದುದರಿಂದ, ಭರನ್ಯಾಸವೂ ಸ್ವತಂತ್ರವಾದ ಉಪಾಯವೆಂ  
ಬುದು ಸಿದ್ಧವು. ಈ ಶ್ಲೋಕಕ್ಕೆ ಸರ್ವಸಮಂಜಸವಾಗಿ ಹೀಗೆ ಅರ್ಥಹೇಳಿದೆ  
ಭಿನ್ನಭಿನ್ನವಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. “ಯೇನ” “ತೇನ” ಎಂಬ ಶಬ್ದ

ಗಳು ಅಧಿಕಾರಿ ಪರವಾದ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲವು ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಯಾವ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ, ಆ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಎಂದರ್ಥಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಎರಡು ತ್ವತೀಯಗಳು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಹೇಳಿರುವುದೂ ಯೇನ ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿಗೆನೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಹೇಗೆ ? ಇಚ್ಛೆಯು ಅಗಲಾದದೋ ? ಎಂಬ ಅಕ್ಷೇಪಗಳಂಟಾದೀತು. ಇನ್ನು ಕೇವಲ ಭರಣ್ಯಾಸವೇ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ಕೊಡುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ “ಯಮೇವೈಷ ವೃಣುತೇ ತೇನಲಭ್ಯಃ” “ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಯಾವನನ್ನು ಮುಕ್ತಿಗೆ ಯೋಗ್ಯನೆಂದು ವರಿಸುವನೋ ಅವನಿಗೇ ಮೋಕ್ಷವು” ಎಂಬ ಹೇಳಿಕೆಗೆ ವಿರೋಧವಾಗುವದಿಲ್ಲವೋ ಎಂದಾಕ್ಷೇಪಿಸುವರು. ಆ ಶ್ರುತಿಯು ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ತನ್ನಿಷ್ಟಾನುಸಾರ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವನೆಂದು ಹೇಳಲಿಲ್ಲವು. ಯಾವನು ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಸರ್ವೇಶ್ವರನಲ್ಲಿ ಮಾಡುವನೋ, ಆದರಿಂದ ಪ್ರೀತನಾದ ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯು ಈತನು ಮುಕ್ತಿಗೆ ಯೋಗ್ಯನೆಂದು ವರಿಸುವನೆಂಬ ಭಾವವು ಇದಕ್ಕೆ ನಿರರ್ಥಕವಾಗಿ ಬಾಲಕರು ಬರೀ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಹೋಗುವದರಿಂದಲೇ ತೇರ್ಗಡೆಯಾಗುವದಿಲ್ಲವು; ಪರೀಕ್ಷಿಕನು ಯಾವನನ್ನು ತೇರ್ಗಡೆಗೆ ಆರ್ಜನೆಂದು ಚುನಾಯಿಸುವನೋ ಅವನೇ ಅರ್ಹನಾಗುವನು ಎಂದರೆ ಪರೀಕ್ಷಕನು ತನ್ನಿಷ್ಟಬಂದಂತೆ ತೇರ್ಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿಸುವನೆಂದಾಗುತ್ತದೆಯೇ? ಅಥವಾ ಪರೀಕ್ಷೆಯು ನಿರರ್ಥಕವೆಂದಾಗುತ್ತದೆಯೋ? ಎರಡೂ ಆಗುವದಿಲ್ಲವು. ಹಾಗೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವು, ಆದರಿಂದ ಪ್ರೀತನಾದ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಈತನು ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಹೊಂದಲರ್ಹನೆಂದು ವರಿಸತಕ್ಕವನು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯವಾದ “ಪರಮಾತ್ಮಾಚ ತೇ ನೈವ ಸಾಧ್ಯತೇ ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ” ಎಂಬುದು ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತದೆ.

ಆದರೆ, ಇಂತಹ ಸುಲಭೋಪಾಯದ ಉಪದೇಶವು ಗೀತೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲದೇ ಇರಬಹುದೇ ? ಎಂದರೆ; ಅರ್ಜುನನು ೨-೨ ನೆಯ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮೋಹಜ್ಞಾನವು ತೊಲಗಿ, ತನಗೆ ಪರಮ ಶ್ರೀಯಸ್ಸಂಟಾಗುವ ಉಪದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಪತ್ತಿಯನ್ನನು ಸ್ಥಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಪುನಃ ೧೧ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ೪೨, ೪೩, ೪೪ನೆಯ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ತಾನು ಸ್ನೇಹ ಭಾವದಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಮಾರ್ಗಾತ್ಮಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯದೆಯೂ ಮರೆತೂ ಮಾಡಿದ ಸರವಾಪರಾಧಗಳನ್ನೂ ಕ್ಷಮಿಸು ಎಂದು ಇನ್ನೊಂದು ಸಲ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಪತ್ತಿಯನ್ನು ಅನುಸ್ಥಿಸಿರುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ೧೮ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಚರಮ ಶ್ಲೋಕವು ಅಜ್ಞರೂಪ ಶಂಕಾಗತಿಯಾದರೂ ಎರಡಕ್ಕೂ ಅನ್ವಯಿಸುವ ಹಾಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಛಾಲೇ, ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಸಿದ್ಧಿತ್ತಾಲ್, ಇನ್ನಿಷ್ಟೆ ಯುಡೈಯವ ನುಕ್ಕು ತ್ರೀ ವೈಕುಂಠಗದ್ವತ್ತಿರ್ಪಡಿ ಯಾಲೇ ಸ್ವಯಂ ಫಲಮಾಗ “ಧೈಯೋ ನಾರಾಯಣಸ್ಸದಾ” ಎಜ್ಜರ ಅರ್ಥತ್ತಿಲ್ ತೃ ವಿಳುಕ್ಕಾಡ

ಹೀಗಾದನಂತರ ಶ್ರೀ ವಚನ ಭೂಷಣದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತದೆಶೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಅನು ಭವಸರರು, ಕೆಲವರು ಕೈಂಕರ್ಯ ಸರರೆಂದು ಹೇಳುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಸರಿಯಲ್ಲ ವೆಂದು ಸಾರಸಂಗ್ರಹವ್ಯಾಖ್ಯಾತೃವು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ, ಶ್ರೀ ಪಿಳ್ಳೆ ಲೋ ಕಾಚಾರ್ಯರವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪ್ರಕಾರ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯತ್ವನಾದರೋ ಭೋಗ್ಯತ್ವವೇಷದಿಂದಲೂ ಮತ್ತು ಅವರನ್ನು ಕೈಂಕರ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸುವ ರೂಪದಿಂದಲೂ ಆದುದರಿಂದ ಕೆಲವರು ಅನುಭವಸರರು, ಕೆಲವರು ಕೈಜ್ಞರ್ಯ ಪರರು ಎಂಬುದು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಇದು “ಪರಮಾತ್ಮಾಚತೇನೈವ ಸಾಧ್ಯತೇ” ಎಂಬುದರಿಂದ ಭರನ್ಯಾಸವಿಂದಲೇ ಆತನೂ ಸಾಧ್ಯನೆಂದು ಹೇಳಿರು ವುದರಿಂದ ಸಮಂಜಸವಾಗುವದಿಲ್ಲವು ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ಯವು ಹೇಳಿರುವದ ರಿಂದ ಹೀಗೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಹೇಳುವದು ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಮ್ಮತವಲ್ಲವು ” ಎನ್ನುವ - ಎಂದು ಹೇಳುವ, ಇತ್ಯಾದಿವಚನಜ್ಞಛಾಲೇ - ಇಂತಹ ಪ್ರಮಾಣವಚನಗಳಿಂದ, ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಸಿದ್ಧಿತ್ತಾಲ್ - ಈ ಅಪ್ಪುರೂಪವಾದ ಸ್ವತಂತ್ರಪ್ರಪತ್ತಿಯ ಸಿದ್ಧಿಸಿದರೆ, ಈ ನಿಷ್ಕೆಯುಡೈಯವನುಕ್ಕು - ಇಂತಹ ಲಘೂಪಾಯ ನಿಷ್ಕೆ ಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದವನಿಗೆ, ಶ್ರೀಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಅವರು ರಚಿಸಿದ ಶ್ರೀವೈಕುಂಠ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ, ಸ್ವಯಂ ಫಲಮಾಗ - ಸ್ವಯಂ ಅದೇ ಎಂದರೆ ಭಕ್ತಿಯೇ ಫಲವು ಎಂಬವಾಗಿ, “ಧೈಯೋ ನಾರಾಯಣಸ್ಸದಾ” ಎಂಬುದರ, ಅರ್ಥತ್ತಿಲ್ - ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ, ತೃವಿಳುಕ್ಕಾಡು ಅನ್ವಯಿತ್ವಕ್ಕು ವಿರೋಧ ಮಿಟ್ಟಿ - ಸ್ವತಃ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಅನ್ವಯಕ್ಕೆ, ಈ ಎರಡು ಉಪಾಯಗಳ ಸ್ವರೂ ಪಾನುಗುಣವಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಸರೆ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲವು. ಹೇಗೆಂದರೆ, ಧೈಯೋ ನಾರಾಯಣಸ್ಸದಾ ಎಂಬ ವ್ಯಾಸೋಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಧ್ಯಾನವು ಶಕ್ತನಾದ ಭಕ್ತಿಯೋಗಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, “ಭಕ್ತ್ಯಾತ್ಮನನ್ಮಯಾ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ಉಪಾಯ ರೂಪ ಭಕ್ತಿಯೂ, ಅಶಕ್ತನಾದ ಪ್ರಪತ್ತಿ ನಿಷ್ಠನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಫಲ ರೂಪ ಭಕ್ತಿಯೂ ಎಂದು ಅನ್ವಯಿಸಬಹುದೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಅಲ್ಲಿ ಧೈಯೋ ಎಂದು ಇಷ್ಟಮಾತ್ರವೇ ಹೇಳಿ, ಉಪಾಯತ್ವರೂಪದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ಫಲತ್ವರೂಪ ದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಎಂದು ಹೇಳದೇ ಇರುವುದರಿಂದ ಎರಡಕ್ಕೂ ಸಮಂಜಸವಾಗುವ ಹಾಗೆ ಅನ್ವಯಿಸಬಹುದೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಶ್ರೀ ವೈಕುಂಠ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ

ನ್ನಯತ್ತುಕ್ಕು ವಿರೋಧಮಿಟ್ಟಿ. ಇದು ಅರೋಗನುಕ್ಕು ಮಾರೋಗ್ಯಾರ್ಥಿಕ್ಕುಮ್ ಕ್ಷೀರಂ ಸೇವ್ಯ ಮೆನ್ನತ್ತೋಡುಕ್ಕುಮ್.

ಭಾಷ್ಯಕಾರರ ಸೂಕ್ತಿಯು ಯಾವುದೆಂದರೆ “ಮಹಾವಿಭೂತೇ ಶ್ರೀಮತಶ್ಚ ರಣಾರವಿಂದಯುಗಳಮನನ್ಯಾತ್ಮಸಂಜೀವನೇನ ತದ್ಗತಸ್ಸರ್ವ ಭಾವೇನ ಶರಣ ಮನುವ್ರಜೇತ್, ತತಶ್ಚ ಪ್ರತ್ಯಹಮಾತ್ಮೋಜ್ಜೀವನಾಯೈವ ಮನು ಸ್ಮರೇತ್” “ನಿತ್ಯವಿಭೂತಿ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿ ಎಂಬ ಉಭಯ ನಿಯಾಮ್ಯವರ್ಗ ವನ್ನಳ್ಳ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮತಃ - ಲಕ್ಷ್ಮೀಯುಕ್ತನಾದ ಎಂದರೆ ತ್ರಿಮುಖತೆಯಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ಪಾದಕಮಲದ್ವಂದ್ವವನ್ನು ಆತ್ಮೋಜ್ಜೀವನ ವಿಷಯ ದಲ್ಲಿ ಆತನಲ್ಲದೆ ಇನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಆತ ನನ್ನು ಉಪಾಯವನ್ನಾಗಿ ವರಸತಕ್ಕದ್ದು, ತತಶ್ಚ - ಎಂದರೆ ಪ್ರಸದನಾನುಷ್ಠಾ ನಾಂತರದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಾದಿನವೂ ತನಗೆ ಅಲಭ್ಯವಾದುದು ಮುಂದೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಕರುಣೆಯಿಂದ ಲಭಿಸುತ್ತದೆಂಬ ಮನಸ್ತೃಪ್ತಿಯಿಂದ ಆತ್ಮೋಜ್ಜೀವನಕ್ಕಾಗಿ ಆತ ನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಇದರಿಂದ ಫಲರೂಪ ಭಕ್ತಿಯು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೇ ವಿನಾ ಉಪಾಯರೂಪ ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲವು. ಹಾಗಾದರೆ ಧೈಯೋ ನಾರಾಯಣ ಸ್ವದಾ ಎಂಬುದು ಎರಡು ವಿಧ ಉಪಾಯನಿಷ್ಕರಗೂ ಅನ್ವಯಿಸಬಹುದೋ ಎಂದರೆ, ಅನ್ವಯಿಸಿದರೆ ಪ್ರತ್ಯವಾಯುವೇನು ? ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ. ಉಪಾಯ ರೂಪ ಭಕ್ತಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಧೈಯೋ ನಾರಾಯಣಸ್ವದಾ ಎಂಬುದರಿಂದ ಯಾವಜ್ಜೀವವೂ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ಎಂಬರ್ಥವು ಫಲರೂಪ ಭಕ್ತಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಭರನ್ಯಾಸರೂಪ ಸರ್ವದನುಷ್ಠಾನವನ್ನೂ ಮಾಡಿದರೆ ತನಗುಂಟಾಗುವ ಆತ್ಮೋಜ್ಜೀವನಕ್ಕಾಗಿ ಸರ್ವೇಶ್ವರನನ್ನು ಯಾವಜ್ಜೀವವೂ ಧ್ಯಾನಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಸ್ಮರಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಹೀಗೆ ಒಂದೇಪ್ರಯೋಗವು ಎರಡು ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುವದುಂಟೋ ಎಂದರೆ ಒಂದು ದೃಷ್ಟಾಂತ ಮೂಲಕ ಆಗಬಹುದೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ:—ಕ್ಷೀರಮ್-ಹಾಲು, ಅರೋಗನಕ್ಕು-ರೋಗವಿಲ್ಲದವನಿಗೂ, ಅರೋಗ್ಯಾರ್ಥಿಕ್ಕುಮ್-ಅರೋಗ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಅದನ್ನು ಬಯ ಸುವವನಿಗೂ ಸಹ, ಸೇವ್ಯಂ - ಸೇವಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಾದುದು, ಎನ್ನತ್ತೋಡು-ಎಂಬುದರಿಂದಾಗಿ, ಇದು - ಈ, “ಧೈಯಃ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ತೋರಿರುವ ಧ್ಯಾನ ರೂಪ ಭಕ್ತಿಯು, ಒಕ್ಕುಮ್ - ಸಮಾನವು ಹಾಲು ಹೇಗೆ ಅರೋಗ್ಯವಿರುವವ ನಿಗೂ ಅರೋಗ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಅರೋಗ್ಯಬೇಕೆಂದಿರುವವನಿಗೂ ಸಹ ಪುಷ್ಟಿಕರವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುವದು, ಭಕ್ತಿನಿಷ್ಠನಿಗೂ



ಅತಃ ಸದಾ ಭಗವತ್ಸ್ಪರ್ಶೇ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರತ್ವಮ್.

ಸಾಂಜ್ಞಮಾನ ಧ್ಯಾನವಿಶೇಷಮ್ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಮನ್ವೇಯಾಗಿ  
ಲುಮ್, ಭಗವದ್ವಿಷಯತ್ವಿಲ್ ಅಧಿಕಾರಾರೂಪವಾಗ ಅರಿಯಲಾ  
ಮಳವುಮ್ (೧) "ನಿರಂತರಮ್ ನಿನ್ನೈಶ್ವದಗ ನೀ ನಿನ್ನೈಕ್ಯ ವೇಣ್ಡುಮೇ"  
ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿರ್ದಿಯೇ ಅನುಸಂಧಿಕ್ಕವುಮ್ ಕುರೈ ಯಿಲ್ಲೈ.

ಪ್ರಪತ್ತಿನುಷ್ಠಿಸಿದವನಿಗೂ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಬೇಕಾದುದು. ಭರನ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದವನು  
ಕೃತಕೃತನು, ಹಾಲು ಬೋಗ್ಯವಾಗಿರುವ ಆರೋಗ್ಯಾನಿಯನು, ಇವನಿಗೂ  
ಕೃತಜ್ಞತಾಭಾವ ಪ್ರದರ್ಶಕವಾಗಿ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕನುಗುಣವಾದುದಾಗಿ ಭಕ್ತಿ  
ರೂಪ ಧ್ಯಾನವು ಯುಕ್ತವು, ಉಪಸನಾನಿಷ್ಠನು ಹಾಲು ಆವಶ್ಯಕವಾಗಿರುವ  
ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ಬಯಸುವವನ ಸ್ಥಾನೀಯನು; ಇವನಿಗೆ ಭಕ್ತಿರೂಪ ಧ್ಯಾನವು  
ಉಪಾಯರೂಪದಲ್ಲಿ ಆವಶ್ಯಕವೆಂಬ ಭಾವವು.

ಆದುದರಿಂದ ನಿರಂತರ ಭಗವದ್ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಸರ್ವರಿಗೂ ಅಧಿಕಾರವು.

ಭಕ್ತಿಯು ಅಷ್ಟಾಂಗಯುಕ್ತವಾಗಿ ಧ್ಯಾನಯೋಗಿಗೆ ಆವಶ್ಯಕವು. ಆ ಧ್ಯಾನ  
ಯೋಗವು ತ್ರೈವರ್ಣಿಕರಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ? ಹೀಗಿರ ವಾಗ, ಭಕ್ತಿಯು ಸರ್ವಾಧಿಕಾರ  
ಹೇಗೆ? ಎಂದರೆ ಉಪಾಯರೂಪ ಪರಭಕ್ತಿಯು ಉಪಾಸಕನಿಗೇ ಆವಶ್ಯಕವಾ  
ದರೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಭಕ್ತಿಯು ಫಲರೂಪವಾಗಿ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಶೂದ್ರಾದಿ  
ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಸಮಸ್ತರಿಗೂ ಬೇಕಾದುದೇ ಎಂದು ಸಾಂಜ್ಞಮಾನ ಎಂದಾ  
ರಂಭಿಸಿದ ವಾಕ್ಯಮೂಲಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಸಾಂಜ್ಞಮಾನ - ಅಷ್ಟಾಂಗಗಳಿಂದ  
ಯುಕ್ತವಾದ, ಧ್ಯಾನ ವಿಶೇಷವು, ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಮನ್ವೇಯಾಗಿಲುಮ್ - ತ್ರೈವ  
ರ್ಣಿಕರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೈಶ್ಯರಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅಧಿಕಾರವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀ  
ಶೂದ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರವುಳ್ಳದ್ದೆಲ್ಲವೇ ಇವರೂ,  
ಭಗವದ್ವಿಷಯತ್ವಿಲ್ - ಭಗವಂತನನ್ನು ಹೊಂದುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಅಧಿಕಾ  
ರಾನುರೂಪವಾಗ - ಸಮರ್ಥರಾಗಿಯೂ ತ್ರಿವರ್ಣದವರಿಗಿರುವೂ ಇರುವ  
ವರಿಗೆ ಉಪಾಸನವೂ, ತ್ರಿವರ್ಣವಲ್ಲದವರಿಗೂ ಆಶಕ್ತರಿಗೂ ಪ್ರಪತ್ತಿಯೂ, ಹೀಗೆ  
ಅಪರವರುಗಳ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ, ಅರಿಯಲಾಮಳವುಮ್ - ಎಲ್ಲಿನ  
ರಿಗೆ ತಿಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೋ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ (೧) ನಿರಂತರಂ-ಯಾವಾ

ಗಲೂ, ನಿನ್ನೆಪ್ಪದಾಗ - ಹೇಗೆ ಸ್ಮರಣೆಯುಂಟಾಗತಕ್ಕದ್ದೋ ಹಾಗೆ ನೀ - ಕರುಣಾಕುವಾದ ನೀನು, ನಿನ್ನೆಕ್ಕನೇಣ್ಣುಮೇ - ಸಜ್ಜಲ್ಪಿಸತಕ್ಕದ್ದು ” ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿರುವುದೇ - ಇವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಅನುಸಂಧಿಕ್ಕವುಮಾ ಕುರೈಯಿಲ್ಲೆ-ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡುವದರಲ್ಲಿನೂ ನ್ಯಾಯತೆಯಿಲ್ಲವು, ಭರಣ್ಯಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೃತಕೃತ್ಯನಾದ ಪ್ರಸನ್ನನಿಗೂ ಕೂಡ ಉಪಾಸನಾರೂಪದಲ್ಲಿ ತೈಲಧಾರಾವದವಿಟ್ಟಿರುವುದು ಭಗವಂತನ ಸ್ಮರಣೆಯು ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ಭಗವತ್ಸ್ಮರಣೆಯು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಅಪೇಕ್ಷಿತವೇ ಎಂಬ ಭಾವವು, ಈ ತಿರುಚ್ಚಂದ ವಿರುತ್ತದ ಮೂರು ಪಾಶರವು ಯಾವುದೆಂದರೆ :-

“ಇರನ್ನು ರೈಪ್ಪದುನ್ನು ವಾಳಿ ಯೇನು ನೀರ್ ನಿರತ್ತಮಾ ।

ವರನ್ನರು ನಿರುಕ್ಕುರಿಪ್ಪಿಲ್ ವೈತ್ತದಾಗಿಲ್ ಮನ್ನು ಶೀರ್ ।

ಪರನ್ನ ಚಿತ್ತೈ ಯೊನ್ನಿ ನಿನ್ನು ನಿನ್ನ ಪಾದ ಪಚ್ಚುಜಂ ।

ನಿರನ್ನರಂ ನಿನ್ನೆಪ್ಪದಾಗ ನೀನಿನ್ನೆಕ್ಕ ನೇಣ್ಣುಮೇ ॥ ೧೦೧ ॥

ಇದರರ್ಥವು :- ಏನು - ಮಹತ್ತಾಗಿರುವ, ನೀರ್ - ಸಮುದ್ರದ ಹಾಗೆ, ನಿರತ್ತು - “ಅಪ್ರಮೇಯೋ ಮಹೋದಧಿಃ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯುಳ್ಳ, ಅನಾ-“ಸಿತಾತ್ಮಂ ಮಾತಾತ್ಮಂ” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಿರುವವನಿಗೆ ನಮಗೆ ಸರ್ವವಿಧ ಬಂಧವಾದವನೇ, ಇರನ್ನು - ಯಾಚಿಸಿ, ಉರೈಪ್ಪದು ಉಂಡು - ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಒಂದುಂಟು, ವಾಳಿ-ನಿನಗೆ ಮಂಗಳಾಶಾಸನವು, ವರಂತ್ರರುಮಾ - ಈವ್ಯಾತ್ಮಾವಿಗೆ ಕೈಂಕರ್ಯಮಾಡುವ ಪರಮ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದೇ ಸ್ವಭಾವವಾಗಿವುಳ್ಳ, ಮನ್ನು ಶೀರ್ - ಸ್ಮರವಾದ ಕೈಂಕರ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ರೂಪಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು, ತಿರುಕ್ಕುರಿಪ್ಪಿಲ್ ವೈತ್ತದಾಗಿಲ್ - ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟಿರುವುದಾದರೆ, ಪರನ್ನಚಿತ್ತೈ - ಶಬ್ದಾದಿವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು, ಒನ್ನಿನಿನ್ನು-ಮತ್ತೆ ಯಾವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಹಾಗೆ ಹೋಗದೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಸ್ಮರವಾಗಿ ನಿಂತು, ನಿನ್ಪಾದ ಪಂಕಯಂ - ನಿನ್ನ ಪಾದ ಕಮಲವನ್ನು, ನಿರಂತರಂ - ವಿಚ್ಛೇದವಿಲ್ಲದಹಾಗೆ, ನಿನ್ನೆಪ್ಪದಾಗ ಧ್ಯಾನಿಸುವವನಿಗೆ, ನೀನಿನ್ನೆಕ್ಕನೇಣ್ಣುಮಾ - ನೀನು ಸುಕಲ್ಪಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

“ಈ ವೇಲೆ ಉದಾಹರಿಸಿರುವ ಈ ಭಾಷ್ಯಕಾರರವರ ವೈಕುಂಠಗದ್ಯದಲ್ಲಿನ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮೋಚ್ಛೇವನಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಭಗವಂತನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ, ಸ್ವಯಂ ಫಲರೂಪವಾದ ಭಕ್ತಿಯು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು ವಿರುದ್ಧಾಭಿಪ್ರಾಯವಾಗುವದು; ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ವಿಧಿಸಿರುವದರಿಂದ ಸಾಧ್ಯಧ್ಯಾನ ವಿಶೇಷವೇ ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರ್ಯಭರಣ್ಯಾಸೋಪಾಯಸ್ಯ ಉಪಾದೇಯತ್ವ ಕಥನಮ್.

ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಮಿವ್ವುಪಾಯ ನಿಷ್ಕೈಯ್ಯ ತಿರಿಯಗದ್ಯತ್ತಿ  
ಲಾಮ್, ಪೆರಿಯ ಗದ್ಯತ್ತಿಲಾಮ್, ಅರುಳಿಚ್ಚೆಯ್ಯದು ಶ್ರೀವೈಕುಂಠಗದ್ಯ

ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಅವರು ಬರೆದಿರುವ ನಿತ್ಯವೆಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಪೂಜೋಪಕ್ರಮಣ  
ತ್ವಾರ್ಥಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ರೂಪಾನುಧ್ಯಾನೇನ ಧ್ಯಾನಸ್ಥಾನೀತ ಎಂದು ಹೇಳಿ  
ರುತ್ತದರಿಂದ ಉಪಾಸನಮಾತ್ರವೇ ಉಪಾಯವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿಹಾಗೆ ತೋರು  
ತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಪದನ ವಿಷಯವೇ ಹೇಳಲ್ಪಡದೆ ವೇದನ ಮೊದ  
ಲಾದ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಉಪಾಸನವೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಈ ಉಪಾಸನೆಗೆ  
ಅನನ್ಯೋಪಾಯತ್ವ ಪ್ರಯೋಗವಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಉಪಾಸನವೇ ಉಪಾ  
ಯವೇ ಎನಾ ಭರಣ್ಯಾಸವಲ್ಲವು” ಎಂಬುದು ಕೆಲವರ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವು; ಮತ್ತು ಶ್ರೀ  
ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಚರಮಶ್ಲೋಕದ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಪಾಸನಾಪರವಾಗಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ  
ಮಾಡಿಸರೇವನಾ ಭರಣ್ಯಾಸ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಲಿಲ್ಲವು. ಇವೆಲ್ಲಾ ಕಾರಣ  
ಗಳಿಂದಲೂ ಉಪಾಸನವೇ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವೇ ಎನಾ ಭರಣ್ಯಾಸವಲ್ಲವು ಎಂಬುದು  
ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಇದು ಸರಿಯಾದಭಿಪ್ರಾಯವಲ್ಲವೆಂದು ಮುಂದೆ ತಿಳಿ  
ಸುತ್ತಾರೆ. “ಯದ್ಯೇನ ಕಾಮಕಾಮೇನ” ಎಂದಾರಂಭಿಸಿ “ಸಾಧ್ಯತೇ ಪುರು  
ಷೋತ್ತಮಃ” ಎಂದು ಮುಗಿಸಿರುವ ಅಹಿರ್ಬುಧ್ನ್ಯ ವಾಕ್ಯವು ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾಗಿ  
ಈ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವನ್ನು ಖಂಡಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಆದರೂ  
ಸ್ವತಂತ್ರಪ್ರಪತ್ತಿಯೂ ಸಹ ಉಪಾಯವೇ ಎಂಬುದು, ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರಭಿಪ್ರಾ  
ಯವು. ಇವನ್ನು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರೇ ಸ್ವತಂತ್ರಪ್ರಪತ್ತಿಯೂ ಉಪಾಯವೆಂದೂ  
ಅಜ್ಞೋಕರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರೂ ಸಹ, ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಸ್ವತಂತ್ರಪ್ರಪತ್ತಿ  
ಯನ್ನು ಉಪಾಯವಾಗಿ ಅಜ್ಞೋಕರಿಸಲೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಕ್ಕೆ  
ಸಮಾಧಾನೋಕ್ತಿಯಾದುದರಿಂದ, ಅವರೂ ಕೂಡ ಮೂರು ಗದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಾಯ  
ವಾಗಿ ಅಜ್ಞೋಕರಿಸಿರುತ್ತಾರೆಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಹಾಗೆ ಪ್ರಯೋಗವು. ಇವು  
ಪಾಠ್ಯ ನಿಷ್ಕೈಯ್ಯ - ಈ ಭರಣ್ಯಾಸರೂಪ ಉಪಾಯನಿಷ್ಕೆಯನ್ನು, ತಿರಿಯ  
ಗದ್ಯತ್ತಿಲಾಮ್ - ವಿತ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಶ್ರೀರಂಗ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ, ಪೆರಿಯ

ಶ್ರೀಲಿಂಗ ಮಿನ್ನಿವೈಯ್ಯಚ್ಚರಣ್ಣಿಕ್ಕಾಟ್ಟಿ, ಯಿರುನ್ನನಾಳ್ ಪ್ರಾಪ್ಯರಾಜ ಕುಲೈಯಾದೆ ವಳರ್‌ನ್ನು ಪೋರುಮ್ಮಡಿ ಕ್ಕೀಡಾನ ಅನುಸಂಧಾನ ವಿಶೇಷಕ್ಕೆ "ತತಶ್ಚ ಪ್ರತ್ಯಹ ಮಾತೋಜ್ಜೀವನಾಯೈವ ಮಮಸ್ಕರೇತ್" ಎನ್ನು ತುಡಜ್ಜಿ ಅರುಳಿಚ್ಚಿಯ್‌ದಾರ್.

ಗದ್ಯಶ್ರೀಲಿಂಗ - ಪೃಥು ಗದ್ಯಶಬ್ದ ಎಂದರೆ ಶರಣಾಗತಿ ಗದ್ಯದಲ್ಲೂ, ಅರುಳಿಚ್ಚಿಯ್‌ದು - ಅನುಸ್ಥಿತಕೃದ್ವೆಂದು ಹೇಳಿ, ಶ್ರೀ ವೈಕುಂಠ ಗದ್ಯದಲ್ಲೂ, ಇನ್ನಿವೈಯ್ಯ - ಈ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಸತ್ತಿ ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು, ಕುರಣ್ಣಿಕ್ಕಾಟ್ಟಿ - ಸಜ್ಜಿದ ವಾಗಿ ತೋರಿಸಿ, ಇರುನ್ನನಾಳ್ - ಪ್ರಸನ್ನನು ಈ ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿರುವ ತನಕ, ಪ್ರಾಪ್ಯ ರುಚಿಕಲ್ಪಿಯಾದೆ - ಪ್ರಾಪ್ಯನಾವ ಶ್ರೀಯಃಪತಿಯನ್ನು ಹೋಗಿ ಸೇರಿ ಬೇಕೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಆಶೆಯು ನಷ್ಟವಾಗದವಾಗೆ, ವಳರ್‌ನ್ನು ಪೋರುಮ್ಮಡಿಕ್ಕೀಡಾನ-ವೃದ್ಧಿಪೂಗುತ್ತಾ ಹೋಗಿ ಸದಕ್ಕನುಗುಣವಾದ, ಅನುಸಂಧಾನ ವಿಶೇಷವನ್ನು. "ತತಶ್ಚ - ಅನಂತದಲ್ಲಿ, ಪ್ರತ್ಯಹ-ಪ್ರತಿದಿನವೂ, ಆತೋಜ್ಜೀವನಕ್ಕಾಗಿ, ಏವಂ - ಹೀಗೆಯೇ, ಅನುಸ್ಕರೇತ್-ಸ್ಮರಿಸತಕ್ಕದ್ದು." ಎನ್ನುತ್ತಾ ಡಜ್ಜಿ - ಎಂದಾರಂಭಿಸಿ, ಅರುಳಿಚ್ಚಿಯ್‌ದಾರ್ - ಕೃಪಯಾ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸಿ ರುತ್ತಾರೆ ತಿರಿಯು ಗದ್ಯವಾದ ಶ್ರೀರಂಗ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮತಃ ಭಕ್ತಿಯೋಗಕ್ಕೆ ಅಪಮರ್ಥತೆಯನ್ನು, ಭಕ್ತಿತದುಪಾಯತ್ವಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಸುಸುತ್ತಾತ್ಮಗುಣ ವಿಹೀನರೆಂದು ಹೇಳಿ, ಭಗವನ್ನಾಯಾತಿರೋಹಿತ ಸ್ವಪ್ರಕಾಶತೆಯಿಂದಂಟಾದ ಕಾರ್ಪಣ್ಯವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ, ಅವೃಷ್ಟಸಂತಾರೋಪಾಯಃ ಎಂಬುದರಿಂದ ಅನನ್ಯ ಗತಿತ್ವವನ್ನು ತೋರ್ಪಡಿಸಿ, "ನಿಖಿಲಜನ್ತು ಜಾತ ಶರಣ್ಯ" ಎಂದು ಸಂಬೋಧಿಸಿ, ಸಾಧಾರಣ ಜಂತ ಗಣಗೂ ಕೂಡ ಶರಣ್ಯನಾಗಿರುವವನು ಪ್ರಸನ್ನರಾದ ತರುಗೆ ಪರಾಬ್ಜುಬನಾಗುವನೇ ಎಂಬಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿ, "ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣ ತವ ಚರಣಾರವಿಂದಯುಗಳಂ ಶರಣಮಹಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ" ಎಂದು ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ನುಡಿಸಿ, ಹೀಗೆ ಭರಣ್ಯಾಪ ಮಾಡುವಾಗಲೂ ವಿಶ್ವಾಸವು ತವಗಂಟೆಂದು "ನಿಶ್ವಾಸಪೂರ್ವಕಂ ಭಗವಂತಂ ನಿತ್ಯ ಕಿಂಕರತಾಂ ಪ್ರಾರ್ಥಯೇ" ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಪೃಥು ಗದ್ಯವಾದ ಶರಣಾಗತಿ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಥಮತಃ ಶ್ರೀ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಪುರುಷಕಾರತ್ವೇನ ಅನುಸ್ಥಿಸಿ ಅನಂತರ ಶ್ರೀಯಃಪತಿಯ ರಕ್ಷಣೋಪಯುಕ್ತ ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡಿ "ಅಶರಣ್ಯ ಶರಣ್ಯ ಅನನ್ಯ ಶರಣಸ್ತುತಾನ್ವಿತಾರವಿಂದಂಗಳಂ ಶರಣಮಹಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ" ಎಂದು ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ನುಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಇಪ್ರಪನ್ನನುಕ್ಕು (೧) “ಪೂಶಿತ್ತಮ್ ಪೋಕ್ಕಿನೇನ್ ಪೋಡು” ಎಜ್ಜಿರ ಅನನ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನಮಾನ ಪೂಜಾವಿಶೇಷತ್ವೈ, (೨) “ಅಥ ಪರಮೈಕಾಂತಿನೋ ಭಗವದಾರಾಧನ ಪ್ರಯೋಗಂ ವಕ್ಷ್ಯೇ, ಭಗವ

ತ್ತಾರೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಪ್ರತಿಪತ್ತಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅಭಯವನ್ನು “ನಿತ್ಯಕಿಂ ಕರೋ ಭನಿಷ್ಯಸಿ, ನಾತೇಭೂವಕ್ರ ಸಂತಯಾಃ” ಎಂದು ದಯಪಾಲಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಇದನ್ನು ಅನುಸಂಧಾನ ವಿಶೇಷವೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ ; ಏಕೆಂದರೆ ಭರಣ್ಯಸವು ಗುರುಮುಖೇನ ಸಕೃದನುಷ್ಠೇಯವು ಈ ಗದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಶರಣವಾದಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ನಿತ್ಯವೂ ಪಠನ ಮಾಡುವದರಿಂದ ನಿತ್ಯವೂ ಶಂಕಾ ಗತಿಯನ್ನು ನುಪ್ಪಿಸಿದ ಹಾಗೆವು. ಪ್ರತಿದಿನಗಲ್ಲೂ ದ್ವಯಮಾತ್ರೋಚ್ಚಾರಣ ರೂಪ ಜಪತ್ರ ಹೇಗೆ ಭರಣ್ಯಸವಾಗವೆ ಅದರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯ ಅನುಸಂಧಾನವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಗದ್ಯ ಪಠನವೂ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಹಾಗಾದರೆ ಈ ಅನುಸಂಧಾನದಿಂದ ಮಂಟಾಗುವ ಪ್ರಯೋಜನವೇನೆಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಬಹುದು. ಫಲರೂಪ ಭಕ್ತಿಯು ಸದಾ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವವೇ ಪ್ರಯೋಜನವು. ಇದನ್ನೇ ಪ್ರಾಪ್ಯರುಚಿ ಕುಲೈಯಾದೇ ವಳಿನ್ನ್ನು ಪೋರುಮ್ ಪಡಿಕೀಡಾನ ಅನು ಸಂಧಾನ ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ.

ಆದರೆ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ತಾವು ಬರೆದಿರುವ “ನಿತ್ಯ”ವೆಂಬ ಭಗವದಾರಾಧನ ಕ್ರಮಾದಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ “ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷರೂಪಾನುಧ್ಯಾನೇ ನ ಧ್ಯಾಯನ್ನಾಸೀತ” ಎಂದು ಉಪಾಸನ ರೂಪಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನೇ ಉಪದೇಶಿಸುವಹಾಗೆ ತೋರುತ್ತದೆಯಲ್ಲಾ ಎಂದರೆ ಹಾಗಲ್ಲವೆಂದೂ, ಅದು ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಫಲರೂಪ ಧ್ಯಾನವಾದ ಭಗವತ್ಕೈಂಕರ್ಯಕರತಿಯನ್ನೂ ಪರಮೈಕಾಂತಿತ್ವವನ್ನೂ, ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ.

ಇಪ್ರಪನ್ನನುಕ್ಕು-ಈ ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ (೧) “ಪೂಶಿತ್ತಮ್ ಪೋಕ್ಕಿನೇನ್ ಪೋಡು” ಸರ್ವೇಶ್ವರನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆದೆನು” ಎಜ್ಜಿರ - ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ, ಅನನ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನಮಾನ - ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಿ ಇನ್ನು ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕೂ ಅಲ್ಲದ, ಪೂಜಾವಿಶೇಷತ್ವೈ - ಭಗವದಾರಾಧನೆಯುಳ್ಳು, (೨) “ಅಥ-ಅನಂತದಲ್ಲಿ, ಪರಮೈಕಾಂತಿನಃ - ಪರಮೈಕಾಂತಿ, ಭಗವದಾರಾಧನ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು, ವಕ್ಷ್ಯೇ - ಹೇಳುವೆನು ; ಭಗ

ತೈಜ್ಯಜ್ಞೈರ್ಯುಕ್ತರತಿಃ ಪರಮೈಕಾಂತೀ ಭೂತ್ವಾ” ಎನ್ನು ತುಡಚ್ಚ, ನಿತ್ಯತ್ತಿಲೇ “ಅತ್ಯರ್ಥಪ್ರಿಯಾ ವಿರತ ವಿಶದತಮ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷರೂಪಾನು ಧ್ಯಾನೇನ ಧ್ಯಾಯನ್ನಾಸೀತ” ಎನ್ನು ಮರುಳಿಚ್ಛೆಯ ದಾರ್.

ವತ್ಯೈಜ್ಞೈರ್ಯುಕ್ತರತಿಃ - ಭಗವತ್ಯೈಜ್ಞರ್ಯ ಒಂದರಲ್ಲೇ ಆಶೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಇದರಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯೋಪಭೋಗಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದವನಾಗಿ ಇರಬೇಕೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು, ಐಹಿಕಾಸಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದೇ ಭಗವಂತರಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟು ಪರಮೈಕಾಂತೀಭೂತ್ವಾ - ಪರಮೈಕಾಂತಿಯಾಗಿ, ಆತನೊಬ್ಬನಲ್ಲೇ ಮನಸ್ಸು ನಿಟ್ಟುವನಾಗಿ” ಎನ್ನುತುಡಚ್ಚ - ಎದಾರಂಭಿಸಿ, ನಿತ್ಯತ್ತಿಲೇ - ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯ ಕಾರರು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿರುವ ನಿತ್ಯವೆಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ, “ಅತ್ಯರ್ಥಪ್ರಿಯ - ನಿರತಿ ಶಯ ಪ್ರಿಯವಾಗಿ, ಅವಿರತ - ಎಡೆಬಿಡದ, ವಿಶದತಮ - ಅತ್ಯಂತ ವಿಶದವಾದ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷರೂಪ-ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿರುವ, ಅನುಧ್ಯಾನೇನ-ಅನುಸಂಧಾನದಿಂದ ಕೂಡಿ, ಧ್ಯಾಯ - ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ, ಅಸೀತ - ಕೂತುಕೂತಕ್ಕದ್ದು” ಎನ್ನುವ - ಎಂದು, ಅಗುಳಿಚ್ಛೆಯ ದಾರ್ - ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸಿರತ್ತಾರೆ ಇಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯ ವೆಂಬ ಗ್ರಂಥವು ಪ್ರತಿದಿನದಲ್ಲೂ ಪ್ರಪನ್ನನೂ ಭಗವತ್ಯೈಜ್ಞರ್ಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮಾಡತಕ್ಕ ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕ ಅನುಷ್ಠಾನಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಗ್ರಂಥವಾಗಿರುವದರಿಂದಲೂ ಶರಣಾಗತಿ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರತಿವಿಮೃತ್ಯಯನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸಿದ ನಂತರ ಉತ್ತರಕೃತ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಕೈಂಕರ್ಯ ವಿಷಯವಾದುದರಿಂದಲೂ, ಇಲ್ಲಿನ ಧ್ಯಾನವು, ಉಪಾಸನವನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಬೋಧಿಸಲಾರದು; ಅದುದರಿಂದ ಫಲರೂಪ ಭಕ್ತಿಗೆ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಮಾಡತಕ್ಕ ನಿತ್ಯ ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಭಗವದಾರಾಧನ ರೂಪ ಧ್ಯಾನ ವಿಶೇಷವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಇದೂ ಭಗವದಾರಾಧನಾಂಗವಾದ ಫಲರೂಪ ಧ್ಯಾನವೇ ವಿನಾ ಉಪಾಸನವಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. ಪೂರಿತ್ತುಂ ಪೋಕ್ಕಿನೇಕಾಂಬ ಪೂರಾ ಪಾಶುರವು ಯಾವುದೆಂದರೆ:-

ತರಿತ್ತಿರುನ್ನೇನಾಗವೇ ತಾರಾಗಣಪೋರ

ವಿರಿತ್ತುರೈತ್ತವೆನ್ನಾಗತ್ತುನ್ನೈ-ತ್ತಿರಿತ್ತೆಳವಿ

ವಾತಿತ್ತುಜ್ಜೀಟ್ಟುಮ್ ವಳಿಜ್ಜಿ ವಳಿಪಟ್ಟುಮ್

ಪೂರಿತ್ತುಮೋಕ್ಕಿನೇಕ ಪೋದು || ೬೩ || ಇವರರ್ಥವೇನೆಂದರೆ:

ತಾರಾಗಣಂ ಪೋರ ವಿರಿತ್ತುರೈತ್ತ - ನಕ್ಷತ್ರಗಳ ಸಂಚಾರವನ್ನು ಜ್ಯೋತಿಶ್ಚಾಕ್ಷುಷ್ಯಮುಖ್ಯವೆನಿಸಿ ವಿಶದವಾಗಿ ಹೇಳಿದ, ವೆನ್ನಾಗತ್ತುನ್ನೈ - ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ

ಭಯಂಕರನಾಗಿರುವ ಆದಿಶೇಷನಿಗೆ ಆತ್ಮವಾಗಿರುವ ನಿನ್ನನ್ನು, ಎಳುದಿ  
ವಾಶಿತ್ತು ಕೈಟ್ಟುಮ್ - ಬರೆದು, ಓದಿ, ಕೇಳಿ, ಎಂದರೆ ನಿನ್ನ ಮಾಹಾ  
ತ್ಮೆಯೇನು, ದಿವ್ಯಚೇಷ್ಟಿತಗಳೇನು ನೀನು ಹೇಳಿದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೇನು, ಇವುಗಳನ್ನು  
ಬರೆದು, ಓದಿ ಮತ್ತು ಗುರುಗಳಮೂಲಕ ಉಪಾಯ ಯಾವುದೆಂದು ಕೇಳಿ,  
ತಿಳಿದು, ವಣಜ್ಞ - ನಿನ್ನನ್ನು ಶರಣಾಗತಿಯ ಮೂಲಕ ಅಂತಹ ಗುರುವಿನ  
ಮೂಲಕವೆ, ವಳಿಪಟ್ಟುಮ್ - ಅದರ ಅನುಸಂಧಾನಾದಿಗಳೇ ಯಾತ್ರೆಯಾಗಿ,  
ಪೂಶಿತ್ತುಂ - ಉತ್ತರ ಕೃತ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿ ಆತನ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು,  
ಪೋಕ್ಕಿನೇ ಪೋದು - ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆದನು, ಅಕವೇ ತರುತ್ತಿರನ್ನೇ -  
ಆದುದರಿಂದಲೇ ನಾನು ಒಳ್ಳೆ ಸತ್ತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತೇನೆ; ಲೋಕದಲ್ಲಿ  
ಎಲ್ಲರೂ ಹೀಗೆ ಮಾಡುವದಿಲ್ಲವೇ ಎಂದು ಆಳ್ವಾರವರಿಗೆ ಅವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪರಿ  
ತಾಪವೂ, ತಮ್ಮ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನವೂ ಇಲ್ಲಿ ಮೈಲಿತವು. ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯ  
ಕಾರರು ತಾವು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿರುವ ನಿತ್ಯವೆಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಧ್ಯಾನಯುಕ್ತ  
ವಾದ ಪೂಜಾಪೀಠವು ಉಪಾಸನೆಯ ವಿಷಯವಲ್ಲವೆಂದೂ, ಪ್ರಸತ್ತಿ ನಿಷ್ಠೆಗೆ  
ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಯೋಜನವಾದ ಭಕ್ತಿ ಪರೀವಾಹ ಕೈಜ್ಞರ್ಯವೆಂದೂ, ಸಂಧ್ಯಾವಂದ  
ನಾದಿ ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕಗಳೂ ಕೂಡ ಹೇಗೆ ಕೈಜ್ಞರ್ಯಗಳೋ, ಹಾಗೆಯೇ  
ಧ್ಯಾನಯುಕ್ತ ಭಗವದಾರಾಧನೆಯೂ ಕೂಡ ಭಗವತ್ತೀತಜನಕ ಕೈಜ್ಞರ್ಯವೇ  
ಎಂಬ ಭಾವವು. ಹಾಗೆ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಹೇಳಿರುವದು ಪ್ರಮಾಣಪುರಸ್ಕರ  
ವಾಗಿಯೇ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ ಭಗವತ್ಪಾಸ್ತವೂ ಆಳ್ವಾರ್ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳೂ  
ವ್ಯಾಸ ದಕ್ಷಾದಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ ಹಾಗೆಯೇ ವಿಧಿಸಿರುತ್ತಾರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.  
ಹೀಗೆ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಉಪದೇಶಿಸಿರುವ ಪಾಂಚಕಾಲಿಕ ಭಗವದಾರಾಧನ  
ರೂಪ ಅನುಷ್ಠಾನಗಳು ಅವರೇ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ವಿಧಿಸಿದ ಕ್ರಮವಲ್ಲವೆಂದೂ ಶಾಸ್ತ್ರ  
ಪ್ರಮಾಣ ಸಮ್ಮತಿಯೂ, ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಮತ್ತು ಆಳ್ವಾರಾಚಾರ್ಯರುಗಳು ಅನು  
ಷ್ಠಿಸಿರುವದರಿಂದ ಶಿಷ್ಟಾಚಾರ ಸಮ್ಮತಿಯೂ, ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಅಭಿಗಮನಾದಿ ಪಾಂಚಕಾಲಿಕಾನುಷ್ಠಾನಗಳ ಕರ್ತವ್ಯತೆಯು.

ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಸತ್ತಿಯನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸಿದವನಿಗೂ ಕೂಡ ಭಗವದ್ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ  
ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಿ ಫಲರೂಪವಾಗಿ ಅನ್ವಯ ಉಂಟೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸಿ  
ದರು. ಪಾಂಚಕಾಲಿಕ ಅನುಷ್ಠಾನಗಳ ಕರ್ತವ್ಯತೆಯನ್ನು ಪವಾದಿಸಿ, ಅವು ಹೇಗೆ  
ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕರ್ತವ್ಯಗಳಿವೆ, ಹಾಗೆಯೇ ಇದೂ ಎಂದು ಹೇಳಿ  
ಇಂತಹ ಧ್ಯಾನವು ಸ್ವಯಂಪ್ರಯೋಜನವಾಗಿ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರವುಳ್ಳದ, ಎಂಬುದ

ಎನ್ನು ಭಾಷ್ಯಕಾರರ್ ಅರುಳಿಚ್ಚೆಯ್ಯ ಕೇಟ್ಟಿ, ವಂಗಿ ಪುರತ್ತ ನಮ್ಮಿ ಫತ್ತ್  
ತ್ತಿಲೆ ಸಂಗ್ರಹಿತ್ತಾರ್.

ಅರುಳಿಚ್ಚೆಯ್ಯ ಕೇಟ್ಟಿ - ಉಪಪೇಶಿದುದನ್ನು ಕೇಳಿ, ವಂಗಿಪುರುತ್ತನಮ್ಮಿ-  
ವಂಗಿಪುರವ ನಂಬಿರುನರಾ, ನಿತ್ಯತ್ತಿಲೇ. ತಾವು ಬರೆವ ಐನೂರು ಶ್ಲೋಕಗ  
ಳುಳ್ಳ ಪಾಂಚಕಾಲಿಕ ಅನಷ್ಟಾನ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುವ ನಿತ್ಯ ವೆಂಬ  
ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ, ಸಂಗ್ರಹಿತ್ತಾರ್ - ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಪಾಂಚಕಾಲಿಕಾನಷ್ಟಾನವು ಭಗವತ್ಪ್ರವೃತ್ತದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ  
ಎಂದು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ: - ಜಯಃಪ್ಪ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ “ಏಕೋಹಿ ಶ್ರೂ  
ಯತೇ ದೇವ ಕಾಲೋ ಲೋಕೇ ನಚಾ ಪರಾ | ಪಂಚಕಾಲಾ ಸ್ತುಯೋ  
ದ್ವಿಷ್ಟಾಃ ಕಿಸೋ ತನ್ಮೇತ್ರ ಸಂರಯಃ ” ಕಾಲವೆಲ್ಲಾ ಒಂದೇಯಾಗಿ ತೋರು  
ತ್ತೆಯಲ್ಲ, ಪಂಚಕಾಲವೆಂದು ಹೆಸರಿನ ಉಪಪೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತಲ್ಲ, ಆ ಸಂಶ  
ಯವನ್ನು ಹೇಳಲಾಡಿಸು ಎಂದು ನಾರದರಿಂದ ಪ್ರಶ್ನಿಸಲ್ಪಡಲಾಗಿ ಭಗ  
ವಂತನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆಂದರೆ: -

“ಏಕಸ್ಯೇವ ಹಿ ಕಾಲಸ್ಯ ವಾಸರೀಯಸ್ಯ ನಾರದ |

ಅ ಪ್ರಭಾತಾನಿಶಾಂಕಂತ್ಯ ಪಂಚಧಾ ಪರಿಕಲ್ಪನಾ ||

ಪೃಥಕ್ಪರ್ಮವಶಾತ್ಕಾರ್ಯಾ ನಕಾಲಾ ಬಹವ ಸ್ಫುತಾಃ”

ಕಾಲವೆನ್ನೋ ಒಂದೇ, ಅನೇಕವಲ್ಲವು. ಒಂದುದಿನವಲ್ಲೇ ಪ್ರಭಾತಸಮಯ  
ಮೊದಲುಗೊಂಡು ರಾತ್ರಿಯಾಗ ವರಮೂ ಇರುವಕಾಲ ಐವಾಗಿ ಭಾಗಿಸಿ ಆಯಾ  
ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡತಕ್ಕ ಕಾರ್ಯವು ಬೇರೆಬೇರೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು ಎಂದು  
ಭಗವಂತನು ಹೇಳಲು, ಆ ಐವು ಕಾಲಗಳಲ್ಲೂ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ಯಾವುವು ಎಂದು  
ನಾರದರಿಂದ ಪ್ರಶ್ನಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಭಗವಂತನೇ ಪುನಃ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ: -

ಬ್ರಹ್ಮಾನ್ಮಹಾರ್ತಾ ದಾರಭ್ಯ ಪ್ರಾಗಂಶಂ ಏಪ್ರ ವಾಸರೇ | ಜಪ  
ಧ್ಯಾನಾರ್ಚನಸ್ತೋತ್ರೈಃ ಕರ್ಮವಾಕ್ತಿತ್ತ ಸಂಯುತೈಃ | ಅಭಿಗಚ್ಛೇ  
ದ್ವಗದ್ವೇನಿಂ ತಚ್ಚಾ ಭಗವಾನಂ ಸ್ತುತಂ | ತತಃ ಪುಷ್ಪಫಲಾದೀನಾ  
ಮರ್ಥಾಯಾರ್ಜನ ಮಾಚರೇತ್ | ಭಗವದ್ಭಾಗ ನಿಷ್ಪತ್ತಿ ಕಾರಣಂ ಪ್ರಹ  
ರಾತ್ಮರಂ | ತದುಪಾದಾನ ಸಂಜ್ಞಂವೈ ಕರ್ಮಕಾಲ ವದಾಶ್ರಿತಂ | ತತೋ  
ಷ್ಠಾಂಗೇನಯೋಗೇನ ಪೂಜಯೇತ್ಪರಮೇಶ್ವರಂ | ಸಾಧಿಕಂ ಪ್ರಹರಂ ಏಪ್ರ



ಇಚ್ಛಾಕಾಲಸ್ತು ಸಸ್ಪೃಶತಃ | ಶ್ರವಣಂ ಚಿಂತನಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾ ತತಃ ಸಾಫ  
ಸಮನ್ವಿತಾ | ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ ಸಂಜ್ಞಂ ತದ್ವಿದ್ಯಾ ಕಾಲಾಂಶಂ ಮುನಿಸತ್ತಮಂ |  
ದಿನಾವಸಾನೇ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೇ ಪೂಜಾಂ ಕೃತ್ವಾ ಸಮಭ್ಯಸೇತ್ | ಯೋಗಂ  
ನಿಶಾವಸಾನೇಚ ನಿಶ್ರಮೇ ನಾಂತರೀಕೃತಂ | ಪಂಚಮೋ ಯೋಗ ಸಂ  
ಜ್ಞೋಸೌ ಕಾಲಾಂಶೋ ಬ್ರಹ್ಮಸಿದ್ಧಿದ ||

ಇದುವ ಹಗಲಿನ ಕಾಲವು ರಾತ್ರಿಯವರೆಗೂ (೧) ಅಭಿಗಮನ (೨)  
ಉಪಾದಾನ (೩) ಇಚ್ಛಾ (೪) ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ (೫) ಯೋಗವೆಂಬದಾಗಿ ಐದಾಗಿ ವಿಭ  
ಜನಮಾಡಿ, ಆ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಏನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂಬುದು ವಂಗಿ ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ  
ರವಹಾಗೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(೨) ವಾದ್ಯಪ್ರವಣವ: --“ಪಂಚಕಾಲ ನಿಧಿಜ್ಞಾನಾಂ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯಂ  
ಭಗವನ್ನಿಹ | ಕಥಿತಂ ಪಂಚಕೇ ಕಾಲಾ ವಿಧಯಶ್ಚಾಪಿ ಪಂಚಕೇ” ಎಂಬ  
ದಾಗಿ ಚತುರ್ನುಗುಣವು ತೇಜಸ್ವದಲಾಗಿ ಭಗವಂತನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:—  
“ಆದ್ಯಂ ಕರ್ಮಾಭಿಗಮನಮುಪಾದಾನಂ ತತಃ ಪರಂ | ಇಚ್ಛಾಚಿ ಪಶ್ಚಾ  
ತ್ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ ಸ್ತೋತ್ರೋಯೋಗಪ್ರತಃ ಪರಂ | ಪಂಚೈವ ವಿಧಯಶ್ಚೇಷಾಂ  
ಕಾಲಃ ಪಂಚೈವತೇ ಕ್ರಮಾತ್” ಎಂಬದಾಗಿ

(೩) ಕಾತ್ಯತ ಪೌಷ್ಕರಗಣ್ಯೂ ಹೀಗೆಯೇ ಹೇಳುತ್ತಿರುತ್ತದೆ.

(೪) ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಯು ಹೇಳಿರುವದೊಂದರಿ:—“ಬ್ರಾಹ್ಮೇ  
ಮುಹೂರ್ತೇ ಉಶ್ವಾಯ” ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ, “ಅಥಾಗತ್ಯ ಗೃಹಂ ವಿಪ್ರ  
ಸ್ಸನಾಚಮ್ಯ ಯಥಾವಿಧಿ | ಪ್ರಜ್ವಲ್ಯ ವಹ್ನಿಂ ವಿಧಿಸತ್” ಎಂದು ಮುಗಿಸಿ  
ಬೆಳಗ್ಗೆ ಹೋನು ವಸ್ತುಂಥ ಪೂಜಾಕ್ಷಿಕ ಕ್ರಿಯಾಕಲಾಪವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹೇಳಿ,  
“ದೇವಾದೀನಾನ್ ಸಮಸ್ಕರ್ಯಾದುಪಹಾರಂ ನಿವೇದಯೇತ್” ಎಂದು  
ಅಭಿಗಮನವನ್ನು ಹೇಳಿ, “ಉಪೇಯಾದೀಶ್ವರಂಚಾಪಿ ಯೋಗಕ್ಷೇಮಾರ್ಥ  
ಸಿದ್ಧಯೇ | ಸಾಧಯೇ ದ್ವಿವಿಧಾನರ್ಥಾತ್” ಎಂದು ಉಪಾದಾನವನ್ನು ಹೇಳಿ  
“ತತೋ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಸಮಯೇ” ಎಂದುಂಭಿಸಿ, “ನ ವಿಷ್ಣಾರಾಧನಾ  
ತ್ಪುಣ್ಯಂ ವಿದ್ಯತೇ ಕರ್ಮವೈದಿಕಂ | ತಸ್ಮಾದನಾದಿದಮ್ಭಾಂತಂ ನಿತ್ಯ  
ಮಾರಾಧಯೇದ್ಧರಿಂ | ತದ್ವಿಷ್ಣೋರಿತಿ ಮಂತ್ರೇಣ ಸೂಕ್ತೇನ ಪುರುಷೇ  
ಣಚ | ನೈನಾಭ್ಯಾಂ ಸದೃಶೋ ಮಂತ್ರೋ ವೇದೇಷೂಕ್ತಶ್ಚ ತುರ್ಷ್ವಹಿ |  
ನಿವೇದಯಾತ ಸ್ವಾತ್ಮಾನಂ ವಿಷ್ಣವನಲ ತೇಜಸಿ” ಹೀಗೆ ಭಗವದಾರಾ  
ಧನವನ್ನು ಇಚ್ಛಾ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ವಿಧಿಸಿ, (ಇಲ್ಲಿ ಭಗವದಾರಾಧ  
ನವು ಪ್ರಸದನಾನುಸಂಧಾನವೇ ಎಂದೂ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ “ತದ್ವಿಷ್ಣೋಃ ಪರಮಂ

ಪದಂ" ಎಂಬ ಮಂತ್ರವೂ, ಪುರುಷ ಸೂಕ್ತವೂ ಸಹ ವೇದಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಸರ್ವ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ಮಹರ್ಷಿಯಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು.) ಅಲ್ಲಿಂದ ಭೋಜನ, ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಶ್ರಮ, ಅನಂತರ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ ಕ್ರಮವೆಂದು ಹೇಳಲು, "ಭುಕ್ತ್ವೈವಂ ಸುಖಮಾಸ್ಥಾಯ ತದನ್ವಂ ಪರಿಣಾಮಯೇತ್ | ಇತಿಹಾಸ ಪುರಾಣಾ ಭ್ಯಾಮ್ ವೇದಂ ಸಮುಪಬ್ರಹ್ಮಯೇತ್" ಎಂದು ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯವನ್ನು ಹೇಳಿ, "ತಥಾಕ್ಷರೇಣಸ್ವಾತ್ಮಾನಂ ಯೋಜಯೇತ್ಪ್ರಹ್ಮಣೀತಿಹಿ | ಸರ್ವೇಷಾಮೇವ ಯೋಗಾನಾಮಾತ್ಮಯೋಗಃ ಪರಸ್ತ್ವತ್ಯಯೋಗೇನ ವಿಧಿನಾ ಕುರ್ಯಾತ್ಸಯಾತಿ ಪದ ಮಕ್ಷಯಂ" ಎಂದು ಯೋಗವನ್ನು ಹೇಳಿ, ಕೊನೆಗೆ "ತದೇ ತದಖಲೇನೋಕ್ತ ಮಹನ್ಯಹನಿ ಯನ್ಮಯಾ | ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಾಂ ಕೃತ್ಯ ಜಾತ ಮಪವರ್ಗ ಫಲಪ್ರದಂ" ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿ ದಿನವೂ ಪಾಂಚರಾಲಿಕ ಅನುಷ್ಠಾನಗಳನ್ನು ನಡೆಸೋಣವು ಮುಕ್ತಿಪ್ರದವೆಂದು ಹೇಳಿ ಮುಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ

೪ ದಕ್ಷರಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವದೇನೆಂದರೆ :—ಸ್ರಾತರುತ್ಥಾಯ ಕರ್ತು ವ್ಯಮ್ ಯದ್ವಿಜೇನ ದಿನೇದಿನೇ | ತತ್ಸರ್ವಂ ಸಂಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ದ್ವಿಜಾ ನಾಮುಪಕಾರಕಂ" ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎದ್ದು ಪ್ರತಿದಿನದಲ್ಲೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಅಥವಾ ಶ್ರವಣದವರು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ಏನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತೇನೆಂದು ಸಜ್ಜಲ್ಪಿಸಿ, "ಅಜ್ಞಾನಾದಥವಾಲೋಭಾತ್ತತ್ಯಗೇನ ಪತಿತೋ ಭವೇತ್" ಎಂದು ಹೀಗೆ ಈ ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಪ್ರತ್ಯವಾಯವೆಂದು ತಿಳಿಸಿ, "ದಿವಸಸ್ಯಾದ್ಯ ಭಾಗೇನ ಕೃತ್ಯಂ ತಸ್ಯೋಪದಿಶ್ಯತೇ" ಎಂದಾರಂಭಿಸಿ, ದಿವಸವನ್ನು ಎಂಟು ಭಾಗವಾಗಿ ಭಾಗಿಸಿ, ಸಂಧ್ಯಾಹೀನೋಽಶುಚಿರಿತ್ಯ ಮನಹ್ಸರ್ವಸ್ವಕರ್ಮಸು | ಯದನ್ಯತ್ಕುರುತೇ ಕರ್ತು ನ ತಸ್ಯ ಫಲಭಾಸ್ಥನೆ ತ್" ಸಂದ್ಯಾವಂದನೆ ಮಾಡದ ವನು ಯಾವಾಗಲೂ ಅಶುಚಿಯೇ, ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮಗಳಿಗೂ ಅನರ್ಹನು, ಅತನು ಯಾವ ಇತರ ಕರ್ಮವನ್ನೆಸಗದರೂ, ಫಲಭಾಕ್ಯಾಗುವದಿಲ್ಲವು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮುಗಿಸುವದರಲ್ಲಿ, ಸ್ನಾನಾಚಾರ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಗಳ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ಹೇಳಿ "ದೇವಕಾರ್ಯಂ ತತಃಕೃತ್ವಾಗುರುಮಜ್ಞ ಳವೀಕ್ಷಣಂ | ದೇವಕಾರ್ಯಸ್ಯ ಸರ್ವಸ್ಯ ಪೂರ್ವಾಹ್ನಸ್ತು ವಿಶಿಷ್ಠತೇ" ಎಂದು ಅಭಿಗಮನವನ್ನು ಹೇಳಿ, ಅನಂತರ, "ಸಮಿತ್ಪುಷ್ಪ ಕುಶಾದೀನಾಂಸಕಾಲಸ್ಸಮುದಾಹೃತಃ" ಎಂದು ಉಪಾದಾನವನ್ನು ಹೇಳಿ, "ಪಂಚವೇತು ತಥಾ ಭಾಗೇ ಸಂವಿಭಾಗೋ ಯಥಾರ್ಹತಃ | ಪಿತೃದೇವ ಮನ ಸ್ವಾಣಾಂ ಕೀಟಾನಾಂ ಚಾಪಿ ದೃಶ್ಯತೇ" ಹಿಂದೆ ದೇವತಾರ್ಚನವೆಂದು ಹೇಳಿದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲೇ ಇಲ್ಲಿ ಸಂವಿಭಾಗ ಶಬ್ದ ಪ್ರಯೋಗಮಾಡಿರುವದರಿಂದ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನೂ ಹೇಳಿ, "ಇತಿಹಾಸ ಪುರಾಣಾಭ್ಯಾಂ ಪಷ್ಯಂ

ಸಪ್ತಮಭ್ಯಸೇತ್” ಎಂದು ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯವನ್ನು ಹೇಳಿ, “ಅಷ್ಟಮೇ ಲೋಕ ಯಾತ್ರಾಂತು” ಎಂದಾರಂಭಿಸಿ, “ಸರ್ವಭಾಷಾ ವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಂ ಪ್ರೇತೃಜ್ಞಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಿನ್ಯಸೇತ್ | ಏತದ್ವ್ಯಾನಂಚ ಯೋಗಶ್ಚ ಶೇಷೋನ್ಯೋಗ್ರಂಥ ವಿಸ್ತರಃ” ಎಂದು ಮುಗಿಸಿ ಯೋಗವನ್ನು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆ ಈ ಪ್ರಮಾಣಗಳ ಮೂಲಕ ಪಂಚಕಾಲದಲ್ಲೂ ಪ್ರಪನ್ನನು ಮಾಡುವ ನಿತ್ಯಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲಾ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪ್ರವಾದಾರಾಧನರೂಪಗಳೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವು. ಇನ್ನು ಅಷ್ಟಾರುಗಳೂ ಈ ಕ್ರಮವನ್ನೇ ಅಪ್ಪೋಕರಿಸುತ್ತಾರೆಯೆಂಬುದಕ್ಕೆ “ಮರುನ್ದಿಕಳುಂ” ಎಂಬ ಪಾತುರವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದು ಯಾವುದೆಂದರೆ- “ಮರುನ್ದಿಕಳು ಮನನೋಚಿತ್ತು ವಜ್ರ ಮಾತ್ತಿಯೆನ್ನುವುಲನ್ನೆಡಕ್ಕಿಯಿಡರ್ ಪಾರ್ತು ನ್ನುಂ | ತುರುನ್ದಿರು ಮುಪ್ಪೊಳದೇತ್ತಿ ಯೆಲ್ಲೆಯಿಲ್ಲಾ ತೊನ್ನೆರಿಕ್ಕಣ್ ನಿಲೈ ನಿನ್ರಿತೊಣ್ಣರಾನ | ಅರನ್ನಿಗಳು ಮನತ್ತವರ್ ತಜ್ಜಿ ತಿಯೈಪೊನ್ನಿ ಯಣಿಯರಜ್ಜಿತ್ತರವಣ್ಣಿಯಿರೈಕ್ಕೊಳ್ಳುಮ್ | ನಿರನ್ನಿಗಳು ಮಾಯೋನ್ನಿಕಂಡೆನ್ ಕಣ್ಣಿಳ್ ನೀರಮಲಗನೆನ್ರು ಕೋಲೋ ನಿರ್ಮುನಾಳೇ” ಇವರರ್ಥವು. ಮರಮ್ - ಕೊಲೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ, ತಿಗಳುಮ್ - ನಲಿಯುವ, ಉಜ್ವಲಿಸುವ, ಮನಂ - ಮನಸ್ಸನ್ನು, ಒಳಿತ್ತು - ವಾಸನೆಯೊಂದಿಗೆ ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ ವಂಜಮ್ - ಸುಳ್ಳನ್ನು, ಮಾಣ್ಣಿ-ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ, ಐಮ್ಮುಲಜ್ಜಿಳ್ - ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು, ಅಡಕ್ಕಿ - ಶಬ್ದಾದಿ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸದಹಾಗೆ ಅಡಗಿಸಿ, ಇಡರ್ - ದುಃಖೋದರ್ಕವಾದ್ಯಪಾರಂ ತುನ್ಬಂ - ಭಾವವಾದ ಅಗಾಧವಾದ ಪಾಪವನ್ನು, ತುರನ್ನ - ಹತ್ತಾಗಿ ಕೊಯಿಸ, ಇರುಮುಪ್ಪೊಳಿದು - ಎರಡು ಮೂರು ಕಾಲವೆಂದೂ ಪಂಚಕಾಲದಲ್ಲೂ, ಅಭಿಗಮನ, ಉಪಾದಾನ, ಇಜ್ಯಾ, ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ, ಯೋಗ, ಎಂಬ ಐದು ಕಾಲದಲ್ಲೂ, ಏತ್ತಿ - ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಆರಾಧನೆ ಮೂಲಕ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿ, ಎಲ್ಲೆಯಿಲ್ಲಾ ತೊಲ್ ನೆರಿ ನಿಲೈನಿನ್-ಅಳವಿಲ್ಲದ ಹಿಂದಿನ ಸಂಪ್ರದಾಯರೂಪ ಆಚಾರದಲ್ಲಿ ಯಾರಿಂದಲೂ ಕದಲಿಸಲಾಗದಹಾಗೆ ಸ್ಥಿರವಾಗಿರುವ, ತೊಂಡರಾನ-ದಾಸಭಾತರಾದ, ಶೇಷತ್ವವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತಿರುವ, ಅರಿನ್ನಿಗಳುಮ್ ಮನತ್ತವರ್ತಮ್ - ಅನ್ಯಶಂಸ್ಯರೂಪ ಧರ್ಮದಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಲಿರುವ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ, ತ್ರಿ ಮೈಷ್ಣವರುಗಳಿಗೆ, ಕತಿಯೈ - ಪರಮ ಪ್ರಾಪಕ ಪ್ರಾಪ್ಯನಾಗಿರುವ, ಪೊನ್ನಿ - ಕಾರೇರಿಯಿಂದ ಸತ್ಪಲ್ಲಟ್ಟು, ಅಣಿ ಅರಜ್ಜಿತ್ತು-ಲೀಲಾ ವಿಭೂತಿಗೆ ಅಭರಣ ರೂಪವಾದ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ, ಅರವು ಅಣ್ಣಿಯಿಲ್ - ಶೇಷ ಪರ್ಯಂಕದಲ್ಲಿ, ಪಳಿಕ್ಕೊಳ್ಳುಮ್ - ಶಯನಿಸಿರುವ, ಬಿಜ

ಇಪ್ಪಡಿ ಪೆರಿಯ ಜೀಯರುಳ್ಳಿಟ್ಟಾರ್ ನಿತ್ಯಜ್ಞಿಲಮ್ ಕಣ್ಣುಕೊಳ್ಳೆದು. ಇವತ್ತಿಲುಳ್ಳೆ ವೈಷಮ್ಯಜ್ಞಿಳ್ ಆವೋಷಂಹಿತಾ ನಿಶೇಷಜ್ಞಿಲೇ

ಮಾಡಿಸಿರುವ, ನಿರಂತಿಗಳುಮ್ - ಲಾವಣ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವ, ಮಾಯೋನ್ಮೈ - ಆಶ್ಚರ್ಯಭೂತನಾದ ಶ್ರೀರಂಗನಾಥನನ್ನು, ಎನ್ ಕಣ್ಣಿಳ್ - ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗಳು, ಕಣ್ಣು - ಮನದಣಿಯುವನೋಡಿ, ನೀರ್ ಮಲಗೆ - ಆನಂದಾಶ್ರುಗಳು ಪ್ರವಹಿಸುವ ಹಾಗೆ, ನಿರ್ಮಮ್ ನಾಳ್ - ಇರುವ ಕಾಲವು, ಎನ್ನು ಕೋಲೋಲೋ-ಯಾವಾಗ ಲಭಿಸುತ್ತದೋ ತಿಳಿಯದು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಈ ಪಾಶುರದಲ್ಲಿ ಪಂಚಕಾಲದಲ್ಲೂ ಭಗವದಾರಾಧನರೂಪವೃತ್ತಿಯು ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಉದಾಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇವುಗಳನ್ನನುಸರಿಸಲೇ ವಜ್ರಪುರದ ನಂಬಿಯವರಿಗೆ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಉಪದೇಶಿಸಿದರು. ಇದು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿ ತಿಳಿಯಲಿ ಎಂಬ ಉದಾಹರಣೆಯಿಂದ ಶ್ರೀ ವಜ್ರಪುರದ ನಂಬಿಯವರು ತಾವು ಬರೆದ ನಿತ್ಯವೆಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ “ಅಭಿಗೇಷ್ಟಿ ಹರಿಂ ಪ್ಪಾತೇ” ಎಂದಾರಂಭಿಸಿ ಪಂಚಕಾಲಿಕಾನುಷ್ಠಾನಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಉಭಯಕಲೆಯವರೂ ಒಪ್ಪತಕ್ಕದ್ದೇ ಎಂದು ಶ್ರೀ ನಂಬಿಯರೂ ಅನರು ಬರೆದ ನಿತ್ಯವಲ್ಲೂ ಹಾಗೆಯೇ ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—

ಇಪ್ಪಡಿ - ಈ ಪಂಚಕಾಲಿಕವಾದ ಅನುಷ್ಠಾನ ಕ್ರಮವನ್ನು ಪೆರಿಯ ಜೀಯರುಳ್ಳಿಟ್ಟಾರ್ - ಶ್ರೀ ನಂಬಿಯರೇ ಮೊದಲಾದವರು, ಮೊದಲಾದವರು ಎಂಬುದರಿಂದ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣ ಮುನಿಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟರು; ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರವರು ಉಪದೇಶಿಸಿರುವಹಾಗೆ ಪಂಚಕಾಲಿಕ ಭಗವದಾರಾಧನ ರೂಪಾನುಷ್ಠಾನವೇನೋ ಒಪ್ಪತಕ್ಕದ್ದೇ; ಆದರೆ ಇವರುಗಳು ಬರೆದಿರುವ, ನಿತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ, ಕೆಂಡುಕೊಳ್ಳೆದು - ತಿಂದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು. ಇವರು ಬರೆದಿರುವ ನಿತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳಿವೆಯಲ್ಲ, ಹಾಗಾದರೆ ಯಾವ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಕ್ರಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವು ಅವರವರುಗಳು ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬರೆದ ಸಂಹಿತೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ವಾಕ್ಯಗಳು. ಅವುಗಳು ವಿಕಲ್ಪಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಯಾವ ಕ್ರಮವನ್ನಾದರೂ ಈ ಭಗವದಾರಾಧನರೂಪಾನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ಅವಲಂಬಿಸಬಹುದು ಎಂದು ಮುಂದೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಇವತ್ತಿಲುಳ್ಳೆ ವೈಷಮ್ಯಜ್ಞಿಳ್ - ಈ ನಿತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು, ಅವೋಷಂಹಿತಾ ನಿಶೇಷಜ್ಞಿಲೇ - ಅವರುಗಳು ಅನು

ಶೊಲ್ಟುಮ್ ವಿಕಲ್ಪಜ್ಞಳಾಲೇ ಸಜ್ಜತಜ್ಞಳ: ಇಪ್ಪಡಿ ಯಾಗ್ಯಾಲೇ  
(೧) “ನ ದೇವಲೋಕಾ ಕ್ರಮಣಂ” (೨) “ಭವಾಂಸ್ತು ಸಹ ನೈದೇಹ್ಯಾ”

ಸರಿಸಿರುವ ಪಾಂಚರಾತ್ರ ಸಂಹಿತಾ ವಿಶೇಷಗಳಲ್ಲಿ, ಶೊಲ್ಟುಮ್ ವಿಕಲ್ಪಜ್ಞಳಾಲೇ-  
ಹೇಳುವ ವಿಕಲ್ಪಗಳಿಂದ, ಸಂಗತಜ್ಞಳ - ಉಪಾದೇಯಗಳೇ; ಎರಡು ಮೂರು  
ಕ್ರಮಗಳಿಗೆ ಫಲವು ಒಂದೇಯಾದರೆ ಅವುಗಳು ವಿಕಲ್ಪಗಳೆನಿಸುವುವು; ಅವುಗಳೆಲ್ಲಾ  
ಉಪಾದೇಯಗಳೇ; ಅದುದರಿಂದ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದನ್ನು  
ಅನುಲಂಛಿಸಬಹುದೆಂಬ ತತ್ಪರ್ಯವು. ಈಗ ಉಪಾಸನೆಗೂ ಪ್ರಪತ್ತಿಗೂ  
ಫಲ ಒಂದೇಯಾದುದರಿಂದ, ಎರಡು ವಿಧ ಉಪಾಯಗಳೂ ಉಪಾದೇಯಗಳೇ;  
ಅದುದರಿಂದ ಅಧಿಕಾರಾನುಗುಣವಾಗಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದನ್ನು ಅನುಲಂಛಿಸಬಹುದು;  
ಇವರ ಹಾಗೆಯೇ ಆ ನಿತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ  
ಒಂದನ್ನು ಅನುಲಂಛಿಸಬಹುದು; ಅವರಲ್ಲಿ ಅಸಂಗತವಾದುದು ಯಾವುದೂ  
ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. ಹೀಗೆ ನಾನಾ ವಿಕಲ್ಪಗಳಿದ್ದರೂ ಸ್ವೇಚ್ಛಾನುಗುಣ ಪ್ರವರ್ತನೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ತನ್ನ ಮನಬಂದಂತೆ ಅನುಲಂಛಿಸಕೂಡದೆಂದೂ, ಆ ಪ್ರವರ್ತನೆಯು  
ಸ್ವಾಚಾರ್ಯೋಪದಿಷ್ಟಕ್ರಮವೇ ಆಗಿರಬೇಕೆಂದೂ, ಇದೀಗ ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ ಅವಶ್ಯಕತೆವ್ಯವೆಂದೂ, ಕೆಲವು ಪ್ರಮಾಣಮೂಲಕ ಉಪದೇಶಿಸಿ ಪಾಂಚಕಾಲಿಕ ನಿತ್ಯಸ್ತೈಮಿತ್ತಿಕಗಳು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಕರ್ತವ್ಯಗಳೆಂದು ನಿಗಮನಮಾಡಿ  
ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:—ಇಪ್ಪಡಿಯಾಗ್ಯಾಲೇ - ಈ ಭಗವತ್ಕೃಷ್ಣಾರ್ಯವಿಷ್ಣುವ್ಯಯಂ ಪ್ರಯೋಜನತಯಾ ವಿಹಿತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಶ್ರೀ ಸೀತಾರಾಮರಲ್ಲಿ  
ವೂರ್ಣ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಅನುಪ್ರಿಸಿ, ಅನನ್ಯೋಪಾಯತ್ವವನ್ನೂ ಅನನ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನತ್ವವನ್ನೂ ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿ, ಶ್ರೀರಾಮ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಯ ಪ್ರೀತಿನವಿನಾ ತನಗೇ ಬೇರೇ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿದುದನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ:—“ನ ದೇವಲೋಕಾಕ್ರಮಣಂ ನಾಮುತ್ಪಮಹಂ ವ್ಯಣೇ | ಐಶ್ವರ್ಯಂ ವಾಪಿ ಲೋಕಾನಾಂ ಕಾಮಯೇ ನ ತ್ವಯಾಪಿನಾ” ತ್ವಯಾಪಿನಾ - ಸರ್ವವಿಧ ಬಂಧನಾಗಿರುವ ನೀನಲ್ಲದೆ ಎಂದರೆ  
ನಿನಗೆ ಸರ್ವವಿಧ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಯಗಳನ್ನೆಸಗಿ ನಿನ್ನ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿರುವುದು ವಿನಾ ಎಂಬ ಭಾವವು, ಲೋಕಾನಾಂ ಐಶ್ವರ್ಯಂವಾ - ಶ್ರೀಲೋಕಗಳ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನಾಗಲಿ, ಅಥವಾ, ರುದ್ರ ಬ್ರಹ್ಮ ಕುಬೇರಾದಿ ಲೋಕಗಳ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನಾಗಲಿ, ನಕಾಮಯೇ - ನಾನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವದಿಲ್ಲವು, ನಾಮುತ್ಪಮಾ

(೧) ರಾಮಾ. ಆಯೋಧ್ಯಾ. ೩೧. ೫. (೨) ರಾಮಾ. ಆಯೋಧ್ಯಾ. ೩೧. ೩೬.

ಅಹಂವ್ಯಕ್ತೇ-ಜರಾಮರಣ ಮೋಕ್ಷಾಯ ಎಂದು (ಗೀ. ೭. ೨೯) ಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಕೈವಲ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಅಪುನರಾವೃತ್ತಿ ವಶೀಯನ್ನಾಗಲಿ ನಾನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ದಿಲ್ಲವು, ಅಥವಾ ನೆ ದೇವಲೋಕಾಕ್ರಮಣಮುಖ ವಾ ಅಹಂ ವ್ಯಕ್ತೇ-“ದೇವಾ ನಾಂ ಪೂರಯೋಧ್ಯಾ” ನಿತ್ಯಸೂರಿಗಳಿರುವ ಪಟ್ಟಣವು ಅಯೋಧ್ಯೆಯು ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಹಾಗಿ ದೇವಲೋಕವೆಂದರೆ ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠವು ಅವರ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನೂ ಕೂಡ ನಾನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವದಿಲ್ಲವು ಎಂಬರ್ಥವು. ಇದರಿಂದ ಸ್ವಾಮಿ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಯವೂ ತಪ್ಪೀಣನವೇ ಪ್ರಯೋಜನಗಳೇ ವಿನಾ ತನಗೆ ಇನ್ನು ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವೂ ಬೇಕಿಲ್ಲವೆಂಬ ಅನನ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನತ್ವವು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಎಂಬೂ, ಇದರಿಂದ ಪ್ರಪನ್ನನೂ ಸಹ ಮಾಡತಕ್ಕ ಸರ್ವ ವಿಧವಾದ ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕ ರೂಪಗಳೂ ಸ್ವಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲದೆ ಸ್ವಯಂಪ್ರಯೋಜನಗಳಾಗಿ ಭಗವತ್ತೀಣನ ರೂಪವಾಗಿ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂಬುದು ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. “ಭವಾಂಸ್ತು ಸಹ ವೈದೇಹ್ಯಾ ಗಿರಿಸಾನುಷು ರಂಸ್ಯತೇ | ಅಹಂ ಸಗ್ಧಂ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ ಜಾಗ್ರತಸ್ತ್ವಪತಶ್ಚತೇ” ಭವಾಂಸ್ತು - ಸರ್ವಶೇಷಿಯಾಗಿರುವದರಿಂದ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ನೀನಾದರೋ, ವೈದೇಹ್ಯಾ ಸಹ - ನಿನ್ನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಸೀತೆಯೊಂದಿಗೆ, ಗಿರಿಸಾನುಷು - ಈ ಸರ್ವತ ತಪ್ಪಲುಗಳಲ್ಲಿ, ರಂಸ್ಯತೇ - ಇವೆಲ್ಲಾ ನಿನಗೆ, ಲೀಲಾರೂಪವಾದುದರಿಂದ ವಿಕರಿಸು; ಅಹಂ - ನಿನಗೆ ಸಹಜ ದಾಸಭೂತನಾಗಿ ನಿನಗೆ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಯಮಾಡ ವದೇ: ಮುಖ್ಯವೃತ್ತಿಯಾಗಿರುವ ನಾನು, ತೇ ಜಾಗ್ರತಸ್ತ್ವಪತಶ್ಚ - ನೀನು ಎದ್ದೇ ಇರಲಿ, ನಿದ್ರೆ ಮಾಡುತ್ತೇ ಇರಲಿ, ಇಂತಹ ನಿನಗೆ, ಸರ್ವಂ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ-ಸರ್ವದೇಶ ಸರ್ವಕಾಲ, ಸರ್ವಾವಸ್ಥೋಚಿತ ಸರ್ವ ವಿಧ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳನ್ನೂ ನನ್ನ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಲಿವೆ ನಿನ್ನ ಪ್ರೀತಿನಾರ್ಥವಾಗಿ ಮಾಡುವೆನು. ಭಗವತ್ತೀತಿ ಮಾತ್ರವೇ ತನಗೆ ಪ್ರಯೋಜನವೆಂದು ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಯಾವಾಗ ಹೇಳಿಕೊಂಡನೋ, ಆತನು ಸಂಪೂರ್ಣ ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಎಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿಯೋ ಅಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿಯುಕ್ತನಾದನೆಂದು ಸುಪ್ರೀತಃ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಉತ್ತರ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ “ರಾಮಸ್ತ್ವನೇನ ವಾಕ್ಯೇನ ಸುಪ್ರೀತಃ” ಎಂದು ಮಹರ್ಷಿಯು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಶೇಷಭೂತನಾದ ಚೇತನನು ಮಾಡುವ ಕೈಂಕರ್ಯವೂ ಸಾರಾಯಣನಿಗೊಬ್ಬನಿಗೇ ಅಲ್ಲವೆಂದೂ, ಅದಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯುಕ್ತ ಸಾರಾಯಣನೇ ಉದ್ದೇಶ್ಯನೆಂದೂ, ಸಹ ವೈದೇಹ್ಯಾ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಧ್ವಯಮಂತ್ರದ ಉತ್ತರಖಂಡಾರ್ಥವೂ, ಪ್ರಾಪ್ಯಸ್ವರೂಪವೂ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು. ಶ್ರೀರಾಮನು ನಿವ್ರಿಸುವಾಗಲೂ ತಾಳು ನಿವ್ರಿಯಿಲ್ಲದೆ ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾವ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಿಧ ಕೈಂಕರ್ಯಮಾಡಬೇಕಾಗು

೩) “ಯತ್ರ ಕುತ್ರ ಕುಲೇವಾಸೋ ಯೇಷು ಕೇಷು ಭವೋಸ್ತುಮೇ ।  
ತವದಾಸ್ಯೈಕ ಭೋಗೇಸ್ಯಾತ್ಮದಾ ಸರ್ವತ್ರಮೇ ರತಿಃ ॥ ಕರ್ಮಣಾಮನಸಾ  
ವಾಚಾ ಶಿರಸಾವಾ ಕಥಂಚನ । ತ್ವಂ ವಿನಾ ನುನ್ಯ ಮುದ್ದಿಶ್ಯ ಕರಿಷ್ಯೇ

ತ್ವದೇವ ಎಂದು ಆತಂಪ್ರತನಾಗಿ ಕಾಸರುತ್ತೇನೆ ಎಂಬುದರಿಂದ ಆನನ್ಯ ಪ್ರಯೋ  
ಜನಕ್ಕೆ ಪ್ರಸೂಚಿತವು ; (೨) ಮೂ ನನಗೆ ಎಂದರೆ ದಾಸಭೂತನಾಗಿ ಕೈಂಕರ್ಯ  
ಮಾಡುವವನನಗೆ ಸ್ವರೂಪವೂ, ಅವನೇ ನನಗೆ ಪರಮ-ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿ  
ಸರಪ ನನಗೆ, ಯತ್ರ ಕುತ್ರ ಕುಲೇ ವಾಸೇ-ಎಂದಿಲ್ಲ ನುಗುಣವಾಗಿ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ  
ಕುಲವಲ್ಲದೇ ಅಥವಾ ನಿತ್ಯವೂ ಕುಲವಲ್ಲದೇ ವಾಸವು. ಅಷ್ಟು-ಅದರೂ, ಯೇಷು  
ಕೇಷು - ಹು ಗೆಯೇ ಮೂವುನಾದರೂ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ನಿತ್ಯವೂ ಅಂತೆಯಲ್ಲೇ ಆಗಲಿ  
ಭವತಿ ಅಸ್ತು - ಜನ್ಮವೇ ಉಂಟಾಗಲಿ, ಮೇ - ಅಂತಹ ನನಗೆ, ರತಿಃ - ಅಸ  
ಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ, ಸರ್ವತ್ರ - ನಾನೆಲ್ಲೆಡೆ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಪ್ರವೇಶವೂ, ಸದಾ - ನಾನಿರುವ  
ಎಲ್ಲಾ ಕಾಲದಲ್ಲೂ, ತವದಾಸ್ಯೈಕ ಭೋಗೇ - ನಿನಗೆ ಕೈಂಕರ್ಯ ಮಾಡುವ  
ವೆಂಬುವ ಮುಖ್ಯವಾದ ಭೋಗವಲ್ಲ ಎಂದಿಲ್ಲವೇ, ಸ್ಯಾತ್ - ಉಂಟಾಗಲಿ ;  
ಕರ್ಮಣಾ - ಆರಾಧನೆಯಾದ ಮರ್ಮವೆಂದಿಲ್ಲವಾಗಲಿ, ಮನಸಾ - ಮಾನಸಿಕ  
ಆರಾಧನೆಯಾದಧ್ಯಾನವೆಂದಿಲ್ಲವಾಗಲಿ, ವಾಚಾ - ಆರಾಧನೆಯಾದ ಸ್ತುತಿ  
ಯೆಂದಿಲ್ಲವಾಗಲಿ, ಶಿರಸಾವಾ - ನಮಸ್ಕಾರಂಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಶಿರಸ್ಸು  
ನಿಂದ, ಇಲ್ಲ ಮನಸ್ಸು, ವಾಕ್ಯ, ಶಿರಸ್ಸು, ಎಂದ. ಎಲ್ಲಾ ದೇವತಾ  
ಯವಗಳಾದುದರಿಂದ ಕರ್ಮಣಾ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಾಧನಗಳಾದ  
ಕೈಕಾಲುಗಳೂ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯಕಗಳಾದ ಚಕ್ಷುರಾದಿ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು  
ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು, ಅಥವಾ “ಯನ್ಮನಸಾ ಧಾಯತೇ,  
ತದ್ವಾಚಾವದತಿ ತತ್ಕರ್ಮಣಾ ಕರೋತಿ” ಎಂದಿರುವುದರಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ  
ಧ್ಯಾನಿಸಿ, ವಾಕ್ಯನಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಿ, ಆರಾಧನೆಯಾದ ಕರ್ಮವೇ ಎಂದೇ ಅರ್ಥಮಾಡಿ  
ದರೂ ಬಂಧಕವಿಲ್ಲವು, ಕಥಂಚನ - ಯಾವಂಥವೆಂದಿಲ್ಲ, ತ್ವಂ ವಿನಾ -  
ದಾಸನಾದ ನನಗೆ ನೀನೇ ಸಾಧನ, ಅದರಿಂದ ನಿನನ್ನೆ ಬಿಟ್ಟು, ಅನ್ಯ  
ಮುದ್ದಿಶ್ಯ - ಇತರ ತಜ್ಞ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು, ಕಿಂಚಿದಪಿ-ವಿನೋದವನ್ನೂ  
ಎಂಬುದರಿಂದ ನಾನುಗ್ರಹಣವನ್ನೂ ಕೂಡ, ನ ಕರಿಷ್ಯೇ - ನಾನು ಮಾಡುವ  
ದಿಲ್ಲವು, ಹಾಗೆನಾದರೂ ಮಾಡಿದರೆ ನನ್ನ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಕೂಡಕನೆಂಬ ಭಾವವು.

(೩) ದ್ವಿತೀಯ ಜಿತಂತಾ.

ಕಿಂಚಿದಪ್ಯಹಮ್"॥ (೪) "ತನಕ್ಕೇಯಾಗ ವೆನ್ನೈಕ್ಕೊಳ್ಳು ಮಿಾವೆ" ಎಜ್ಜಿರಪಡಿಯೇ ಭಗವತ್ತೀತಿನಾತ್ರಂ ಪ್ರಯೋಜನವಾನ ಕೈಜ್ಜರ್ಯ ತ್ತೀಲೇ ಸ್ವಾಚಾರ್ಯೋಪದಿಷ್ಟವನಾ ಯಿರುಪ್ಪದೊರು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯಪಕ್ರಿಯೈಯೈಕ್ಕೊಂಡು ಯಥಾಕಾಲಮನ್ವಯಿಕ್ಕ ಸ್ರಾಪ್ತಮ್.

ಇಲ್ಲಿಯೂ ಭಗವತ್ತೀತಿನಾರ್ಥವಾಗಿಯೇ ಅನನ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಿ ಭಗವತ್ಕೈಜ್ಜರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂಬುದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

(೪) ತನಕ್ಕೇಯಾಗ - ಸರ್ವಶೇಷಿಯಾದ ತನಗೆ ಮಾತ್ರವೇ, ಎಂದರೆ ಶೇಷಭೂತನಾಗಿ ಕೈಂಕರ್ಯಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸರಕಂತ್ರನಾಗಿರುವ ಹಾಗೆ, ಅನ್ಯ ಜೀವತೆಗಳಿಗೆ ಯಾರಿಗೂ ಶೇಷಭೂತನಾಗದೆ ಎಂಬಧವು ಸೂಚಿತವು, ಎನ್ನೈಕ್ಕೊಳ್ಳುಮಿಾವೆ - ನನ್ನನ್ನು ಅಜ್ಞೋಕರಿಸುವನು, ಇದೇ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಪೂರಾ ಪೂರ ಮತ್ತ ಅರ್ಥಗಳಿಗೆ ೧೨೩೩ ನೆಯ ಪುಟ ನೋಡಿ; ಎಜ್ಜಿರಪಡಿಯೇ - ಎಂಬಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಭಗವತ್ತೀತಿನಾತ್ರವೇ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಿರುವ, ಕೈಜ್ಜರ್ಯತ್ತೀಲೇ - ಕೈಜ್ಜರ್ಯದಲ್ಲಿ, ಇಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಶಬ್ದದಿಂದ ಭಗವತ್ತೀತಿಯಲ್ಲದೆ ಇನ್ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ತಾನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಕೂಡದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಹೀಗೆ ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಯೋಜನವಾದ ಕೈಜ್ಜರ್ಯದಲ್ಲಿ, ಸ್ವಾಚಾರ್ಯೋಪದಿಷ್ಟವನಾಯ - ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಆಚಾರ್ಯರಿಂದ ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾದ, ಇರುಪ್ಪದೊರು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೈ ಕೊಂಡು - ಇಂತ ಶಾಸ್ತ್ರ ವಸ್ತುತೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿರುವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು, ಯಥಾಕಾಲಮ್ - ಶಾಸ್ತ್ರನಿಹಿತವಾದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಎಷ್ಟು ಅವಕಾಶ ಉಂಟೋ ಅಷ್ಟುಕಾಲ, ಅನ್ವಯಿಕ್ಕ ಸ್ರಾಪ್ತಮ್ - ಈ ಅಭಿಗಮನಾರಾಧನವೇನ ನಿಕಸೈಮಿತ್ತಿಕಾರುಷ್ಣಾನಗಳೆನು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧವಿಡುವುದು ಉಚಿತವು ಈತನು ಅನುಲಂಛಿಸುವ ಅಭಿಗಮನಾರಾಧನಾದಿ ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕಾನುಷ್ಠಾನಗಳು ಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದವುಗಳಾಗಬೇಕು ; ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಸ್ವಾಚಾರ್ಯೋಪದಿಷ್ಟವಾಗಿರಬೇಕು. ಅದರಿಂದ ಸ್ವಾಚಾರ್ಯೋಪವೇಶವು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಅದು ಶಾಸ್ತ್ರ ಮರ್ಯಾದೆಗೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿರಕೂಡದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಶಾಸ್ತ್ರ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಮಾರಿದುದಾದರೆ ಸ್ವಾಚಾರ್ಯೋಪದಿಷ್ಟವಾದರೂ ಗ್ರಾಹ್ಯ



ವಲ್ಲವು ಶಾಸ್ತ್ರವ ರ್ಯಾದೆಗೆ ವಿಸ್ತಾರಚರಣೆಯನ್ನು ಬೋಧಿಸುವವರು ಆಚಾರ್ಯ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯರಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. “ಯಶ್ಯಾಪ್ತವಿಧಿಮುತ್ಸೃಜ್ಯವರ್ಮತೇ ಕಾಮಕಾರತಃ | ನ ಸ ಸಿದ್ಧಿಮವಾಪ್ನೋತಿ ನ ಸುಖಂ ನ ಪರಾಂಗತಿಮ್” ಎಂಬ (ಗೀ. ೧೬. ೨೩) ಶ್ಲೋಕವು ಇಲ್ಲ ಅನುಸಂಧೇಯವು. ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಕಲ್ಪ ವೈವಿಧ್ಯಾದಿಗಳು ಬೋಧಿತವಾಗಿರದಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಚಾರ್ಯರಿಗೇಯಾದುದು ಇಷ್ಟವೋ ಹಾಗೆ ನಡೆಸತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ಭಾವವು ಭಗವದಾರಾಧನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವೂ ಪೋಷಣೆಯೂ ಪಚಾರಗಳೂ ಒಂದೇಯಾಗಿದ್ದರೂ, ಪೇಶತಕ್ಕ ಮಂತ್ರಗಳೂ ವೇದವಾದವು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಬಹುದು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಸ್ವಾಚಾರ್ಯಪದಿಷ್ಟವೋ ಅದನ್ನು ಆವಲಂಬಿಸಬಹುದೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಹೀಗೆ ಈ ನಿತ್ಯನೈಮಿತ್ತಿಕ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ ಭಗವದಾರಾಧನೆ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಚರಿಸುವಾಗ ಯಾವವಿಧ ಫಲದಲ್ಲಿಯೂ ಮಮತೆಯಿಲ್ಲದೆ ಕೇವಲ ಭಗವತ್ತೀರ್ತನಾರ್ಥವಾಗಿ ನಡೆಸತಕ್ಕದ್ದೆಂಬುದು ಉಪದೇಶವು. ಆದರೆ “ಪ್ರಯೋಜನ ಮನುದ್ದಿಕ್ಯ ನಮಂದೋಪಿ ಪ್ರವರ್ಮತೇ” ಎಂದಿರುವಾಗ ಏನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲದೆ ಕೈಬಿಡುವುದು ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಯಾವ ಮಂದಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನೂ ಮಾಡಲಾರನು, ಹೀಗಿರುವಾಗ ಅನನ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನಭಾವ ಹೇಗೆ ಕೂಡುತ್ತದೆ? ಮತ್ತು ಪ್ರಪನ್ನನಾದವನೇನೋ ಇಂತಹ ಕೈಬಿಡುವುದನ್ನು ಫಲಾಭಿಸಂಧಿ ಇಲ್ಲದೇ ನಡೆಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಬಹು ಆಯಾಸ ಸಾಧ್ಯವಾದ ಇಂತಹ ಕೈಬಿಡುವುದರಲ್ಲಿ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಮಮತೆಯು ಹೇಗೆ ಹುಟ್ಟಲಾರದೆ ಇದ್ದೀತು? ಎಂದರೆ, ಸಾಧನಾದ ಸ್ವಾಮಿಯು ತನ್ನ ದಾಸನ ಕೈಬಿಡುವುದರಲ್ಲಿ ಮಮತೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಪರಮಲಾಭವಲ್ಲವೋ? ತನಗೆ ಇಂತಹ ನಿರತಿಶಯ ಸುಖಾನುಭವವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಸ್ವಾಮಿಯು ಸುಪ್ರೀತನಾಗುವದೂ ಪರಮಲಾಭವಲ್ಲವೋ? ಎಂಬ ಭಾವವು. ಹೀಗೆ ಭಗವತ್ತೀರ್ತನಾರ್ಥವಾಗಿ ಪಾಂಚಕಾಲಿಕ ಸರ್ವ ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕಾದಿಗಳಿಲ್ಲವನ್ನೂ ಪ್ರಪನ್ನನು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಎಂಬುದು ಮುಖ್ಯ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಈ ಪ್ರಪನ್ನನು ಫಲಾಭಿಸಂಧಿ ರಹಿತನಾಗಿಯೇ ಕೇವಲ ಭಗವತ್ತೀರ್ತನಾರ್ಥವಾಗಿಯೇ ಈ ಅಭಿಗಮನಾದಿಗಳಾದ ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಇದು, ಏನಾದರೂ ಸತ್ಪಲಗಳನ್ನು ಕೊಡದೆ ಹೋಗುವದಿಲ್ಲವು. ವಿಭೀಷಣನು ಶ್ರೀರಾಮನಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಕೇವಲ ಭಗವತ್ತೀರ್ತನಾರ್ಥವಾಗಿಯೇ ಮಾಡಿದರೂ, ಉತ್ತರಕ್ಷಣದಲ್ಲೇ ಅದು ಲಂಕಾರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಹೇತುವಾಯಿತೋ ಹಾಗೆಯೇ ಇಲ್ಲಿ ಅಭಿಗಮನಾರಾಧನಾದಿಗಳೂ ಅನೇಕ ದುಷ್ಕೃತಗಳು ದೂರವಾಗುವವಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಬಹುದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಅಭಿಗಮನಾದಿ ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕಾನಾ ಮನೇಕಾನರ್ಥ  
ಪರಿಹಾರಕತ್ವಸ್ಯ ಕಥನಮ್.

ಇಷ್ಟು ನಿತ್ಯಮಾಗ ನಿಕ್ಕರ ಭಗವದಭಿಗಮನಾದಿಗಳಿಲ್ ಲೋ  
ಕಾಯತಿಕರೈಪೋಲಿ ಖ್ಯಾತಿ ಲಾಭ ಪೂಜೈಗಳುಳ್ಳಾಗವಾದಲ್, ತತ್ತ್ವ  
ಜ್ಞಾನ ವೈರಾಗ್ಯಗಳಿಲ್ಲದಾರೈಪೋಲಿ ಪ್ರಯೋಜನಾಂತರತ್ತುಕಾಗವಾ  
ದಲ್, ಪೂರ್ಣೋಪಾರಂಭಲ್ಲದಾರೈ ಪೋಲಿ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಮಾಗವಾ  
ದಲ್, ಅನಿಕ್ಕೇ ಮುಕ್ತರೈಪೋಲಿ ಸ್ವಾಮ್ಯಭಿಮತತ್ತೈ ನಡೆವ ವೇಣು

ಅಭಿಗಮನಾದಿ ನಿತ್ಯನೈಮಿತ್ತಿಕಗಳು ಅನೇಕ ಅನರ್ಥ  
ಪರಿಹಾರಕಗಳು

ಇಷ್ಟು - ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ನಿತ್ಯಮಾಗವಿಧಿಕ್ಕರ - ಪತಿ  
ನಿತ್ಯವೂ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ವಿಧಿಸಿರುವ, ಭಗವದಭಿಗಮನಾದಿಗಳಿಲ್ - ಭಗ  
ವಂತನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವುದೇ - ಮೊದಲಾದವುಗಳು. ಲೋಕಾಯತಿಕರೈ  
ಪೋಲಿ - ದೇವರು, ವೇದಗಳು, ಬೀವಾತ್ಮ ಮೈಕುಂತ ಮೊದಲಾಗಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ  
ಕಾಣಿಸದೇ ಇರುವವು ಮಾವುವೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವವರಾಗಿ ಬರೀ ಐಹಿಕ  
ಪ್ರಯೋಜನಗಳೇ ಪ್ರಯೋಜನಗಳೆಂದು ಹೇಳುವ ಜಾರ್ವಾಕದ ಹಾಗೆ, ಖ್ಯಾತಿ  
ಲಾಭ ಪೂಜೈಗಳುಳ್ಳಾಗ ವಾದಲ್ ತನಗೆ ಉಂಟಾಗುವ ಖ್ಯಾತಿ, ಲಾಭ  
ಮತ್ತು ಮರ್ಮದೇ ಇಂತಹ ಐಹಿಕ ಪ್ರಯೋಜನಗಳಾಗಿರುವಾಗಿ, ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನ  
ವೈರಾಗ್ಯಗಳಿಲ್ಲದಾರೈಪೋಲಿ - ಮುಕ್ತಿದುರಾಕನಾದ ಶ್ರಮೇಶರತಿಯೊಬ್ಬ  
ನಿಧಾನೆಂಬ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವೇನು, ಐಹಿಕೋಪಭೋಗಗಳೂ ಸ್ವರ್ಗವೂ ಸುಖ  
ಗಳೂ ನಶ್ವರಗಳು ಆದುದರಿಂದ ಅವುಗಳು ತಜ್ಞನಾದವುಗಳೆಂಬ ವೈರಾಗ್ಯ  
ವೇನು, ಇಂತಹ ಚ್ಚಾನಗಳಿಲ್ಲದ ಅಜ್ಞಾನ ಹಾಗೆ, ಪ್ರಯೋಜನಾಂತರತ್ತುಕಾಗ  
ವಾದಲ್ - ಮೋಕ್ಷೇತರನಾದ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥೋಪಭೋಗಗಳಾಗಿಯಾಗಲಿ, ಪೂರ್ಣೋ  
ಪಾರಂಭಲ್ಲದಾರ್ ಪೋಲಿ - ಸಂಧ್ಯಾಮಯಾಸುಷ್ಮಾನವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ  
ವಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಿಸದೇ ಇರುವವರ ಹಾಗೆ, ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಮಾಗವಾತಲ್ - ಮೋಕ್ಷ  
ವನ್ನು ಸುಖ ವಿಸುವವರಾಗಿ ಮಾಡುಗಲಿ, ಅನಿಕ್ಕೇ - ಅಲ್ಲದೆ ಎಂದರೆ  
ಇಂತಹ ಪ್ರಯೋಜನಗಳಿಲ್ಲದವೆಯಾದೂ ಇಲ್ಲದೆ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಮುಕ್ತ  
ರೈಪೋಲಿ - ಮುಕ್ತರು ಹೇಗೆ ಅನುಷ್ಠಿಸುತ್ತಾರೋ ಹಾಗೆ, ಅವರು ಹೇಗೆ

ಮೆಚ್ಚಿರ ರುಚಿಯಾಲೆ ಯಥಾ ಶಾಸ್ತ್ರಮ್ ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಯೋಜನಮಾಗ  
ವಿಳಿನ್ದಾಲ್ ಇವ್ಯಭಿಗಮನಾದಿಗಳ್, (೧) ಅನ್ಯಾಭಿಗಮನಮುಂ (೨) ಅ  
ನ್ಯಾರ್ಥ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯುಂ (೩) ಅನ್ಯ ಯಜನಮುಂ (೪) ಅನ್ಯ ಶಬ್ದಜ್ಞಳುಂ  
(೫) ಅನ್ಯ ಚಿಂತೆಯು ಮಾಗಿರ ಛಿದ್ರಜ್ಞಳ ಪುನರಾಹ್ನಿಕೃತ್ಯಕೃಡಕ  
ಮಾಯಿರುಕ್ಕುಮ್.

ಅನುಸ್ಮಿತಾರ್ಥ ಸತಿ ಸ್ವಾಭಿಮತತ್ಯ ನದತ್ತಮೇವ ಮೆಚ್ಚಿರ ರುಚಿ  
ಯಾಲೇ-ಸ್ವಾಮಿವಾಚ ೨೪೩೮ಕ್ಕೆ ಇವ್ಯವಾದ ಕೃತ್ಯಾರ್ಥವನ್ನು ಮಾಡಬೇ  
ಕೆಂಬ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ, ಯಥಾಶಾಸ್ತ್ರಮ್-ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ನೇರಗೈಸ್ವಯಂ  
ಪ್ರಯೋಜನಮಾಗ-ಕೈವಲ್ಯಮ್ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನೇ ಇನ್ನು ಮಾನ ಪ್ರಯೋ  
ಜನಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಅಲ್ಲದೆ, ಇಳಿನ್ದಾಲ್-ಕೈವಲ್ಯಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶವಿದ್ದರೆ, ಇವ್ಯಭಿ  
ಗಮನಾದಿಗಳ್-ಈ ಸ್ವಾಮಿಯ ಅರಾಧನೆ ಮಾಡಲಾದವಳು, (ಇವೇ ಕರ್ತೃ  
ಪದವು) (೧) ಅನ್ಯಾಭಿಗಮನಮುಂ - ಅನ್ಯದೇವತಾರ್ಥವೂ (೨) ಅನ್ಯ  
ರ್ಥಪ್ರವೃತ್ತಿಯುಮ್ - ಐಹಿಕಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೂ, (೩) ಅನ್ಯ ಯಜನ  
ಮುಮ್ - ಅನ್ಯ ದೇವತೆಯನ್ನು ಸ್ತೋತಿಸಿ ಮಾಡುವೂ, (೪) ಅನ್ಯ ಶಬ್ದಜ್ಞ  
ಳುಮ್ - ಅನ್ಯದೇವತಾನಾಮ ಗ್ರಹಣವೂ, (೫) ಅನ್ಯ ಚಿಂತೆಯುಮ್ -  
ಇತರ ಅಭಿಮಾನ ಚಿಂತೆಯೂ, ಆಗಿರ - ಇವೆ ಮಾಡಲಾದವುಗಳಾದ, ಛಿದ್ರ  
ಜ್ಞಳ - ತರಳಗಳೂ, ಪುನರಾಹ್ನಿಕೃತ್ಯಮ್-ಪ್ರವೇಶವೇ ಇರುವವಕ್ಕೆ, ಕಡಕ  
ಮಾಯಿರುಕ್ಕುಮ್ - ತಡೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅಭಿಗಮನ ಕಡಕವೂ, ಈ  
ಅರ್ಥವೇಷಕಗ್ ಸ್ವನೇಶಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗಿರುವ ದೇವೋಪವಿಶ್ವವು ಎಂಬ  
ತಾತ್ಪರ್ಯವು ಕೊನೆಗೆ ಪ್ರವೇಶಕ್ಕೆ ಸೇರಿ ಸ್ವಾಮಾತ್ಮತೆಯೊ ಹಾಗೆ  
ಅಭಿಗಮನಾದಿ ಪಂಚಕರೂ, ಈ ಅನ್ಯಾಭಿಗಮನಾದಿ ಪಂಚಕರವು ಬಳಗಿ  
ಪ್ರವೇಶಿಸುವಹಾಗೆ ಅಡ್ಡಿನಾಪ ತ್ತವೆ ಎಂಬ ನಮನ ಐದು ವಿಷಯಗಳ ಪ್ರಕ  
ರವನ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದುದು ಅಲ್ಲದೆ ಐದೂ ಈ ಅಭಿಗಮನಾದಿ ನಿತ್ಯವಾದ  
ಅಜ್ಞಾ ಕೈವಲ್ಯಾರ್ಥವನ್ನಾಧರಿಸಿದ ತೀವ್ರಗ್ರಹಣ ಎಂಬ ಹೇಳಿಕೆಗೆ ಫಲಾಭಿ  
ಸಂಧಿಸಿತವಾದ ಈ ಅಭಿಗಮನಾದಿ ಕೈವಲ್ಯಾರ್ಥವೂ ಸ್ವಾಮ್ಯವೂ ಒಳಗುವ  
ಪ್ರಯೋಜನವೆಂದು ಉಪನೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಭಗವಂತಾಧನೆಯೂ ಸಂಧ್ಯಾವಂದ  
ನಾದಿ ಸತ್ಯನೈಮಿತಿ ಕಾರಣವಾಗಿ ಅಜ್ಞಾಕೈವಲ್ಯವೂ; ತನಗೆ ಸಮಕೋವಿಲ್ಲ  
ವೆಂದು ಇತರರ ಕೈವಲ್ಯ ಭಗವಂತಾರಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸುವದೂ, ಅದರಲ್ಲೂ  
ಪ್ರಪನ್ನನಾಗಿ ಭಗವಂತಾರಾಧನೆಯನ್ನು ತಾನೆ ಮಾಡದಿರುವದೂ ವಿಶೇಷ ನಿಂದ  
ವೆಂದು ಇದರಿಂದ ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು.

ಅನ್ಯಾಭಿಗಮನಾದಿ ಪಂಚಕಾನಾಂ ಪ್ರಪನ್ನ ವಿರುದ್ಧತ್ವೇ  
ಪ್ರಮಾಣಾನಿ.

೧. ಅನ್ಯಾಭಿಗಮನ ಮಾಗಾದೆನ್ನು ಮಿಡತ್ವೈ (೧) ಇನಿಪ್ಪೋಯ್  
ಒರುವ ತನಕ್ಕುಪ್ಪಣೆನ್ನು ಕಡೈತ್ತಲೈ ನಿರೈ ನಿ ಶಾಯೈ ಯಳಿವು  
ಕಣ್ಡಾಯ್” ಎನ್ನು ಪೆರಿಯಾಳ್ವಾರರುಳಿಚ್ಚೆಯ್ಯಾಡುಂ

ಅನ್ಯಾಭಿ ಗಮನಾದಿ ಪಂಚಕಗಳು ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ  
ವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣಗಳು.

೧ ಅನ್ಯಾಭಿಗಮನಂ - ಅನ್ಯದೇವತಾರಾಧನೆಯು, ಆಗಾದು - ಈ ಪ್ರಪ  
ನ್ನನಿಗೆ ಸ್ವರೂಪವಿರುದ್ಧವು, ಎನ್ನುಮಿಡತ್ವೈ - ಎಂಬ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು (೧)  
“ಇನಿಪ್ಪೋಯ್” ಎನ್ನು - ಎಂಬ ಪಾಶುರದಲ್ಲಿ, ಪೆರಿಯಾಳ್ವಾರವರು ತಾವು  
ಬರೆದ ತಿರುಮೋಳಿಯಲ್ಲಿ, ಅರುಳಿಚ್ಚೆಯ್ಯಾಡುಂ - ಅಪ್ಪಣೆಕೊಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ:-  
ಆ ಪಾಶುರವು ಯಾವುವೆಂದರೆ:- ಉನಕ್ಕುಪ್ಪಣೆ ಶೆಯಾದಿರುಕ್ಕುವ ತವ  
ಮುಡಿಯೇನಿನಿಪ್ಪೋ ಯೊರುವನ್ | ಉನಕ್ಕುಪ್ಪಣೆನ್ನು ಕಡೈತ್ತಲೈ ನಿರೈ  
ನಿ ಶಾಯೈ ಯಳಿವು ಕಣ್ಡಾಯ್ | ಪುನ ತಿನೈಕ್ಕಿಳ್ಳಿಪ್ಪುದುವನಿ  
ಕಾಟ್ಟಿಯು ಪೊನ್ನಡಿ ವಾಳ್ ಗ ವೆನ್ನು | ಇನಕ್ಕುರುವರ್ ಪುದಿಯಡುಣ್ಣು  
ಮೆಳಿಲ್ ಮಾಲಿರುಂಶೋಲೈ ಯೆನ್ನಾಯ್ ||

ಅರ್ಥವು ಇನಕ್ಕುರುವರ್-ಪ್ರಿಯರೂ ಪುರುಷರೂ ಬಾಲರೂ ವೃದ್ಧರೂ  
ಹೀಗೆ ಗುಂಪುಕೂಡಿಬಂದಿರುವ ಗದ್ದೆ ಹೊಲಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಮಾಡುವ ಕೊರವರ ಜಾತಿ  
ಯವರು, ಉನ್ ಪೊನ್ನಡುವಾಳ್ ಗ ಎನ್ನು-“ಉನ್ನಡಿ ಶೇವನದಿ ಶೆನ್ನಿತಿರು  
ಕಾಪ್ಪು” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ನಿನಗೆ ಮಜ್ಜಳಾಶಾಸನಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ  
ಪಲ್ಲಾಣ್ಣನ್ನು ಹಾಡಿ, ಪುನಮ್ ತಿನೈಕ್ಕಿಳ್ಳಿ - ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟ ಭತ್ತದ ತೆನ್ನೆ  
ಯನ್ನು ಕೊಯಿದು ತಂದು, ಪುದು ಅನಿ - ಆ ಪೈರನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳು  
ವದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಹೊಸ ಅಕ್ಕಿಯಿಂದ ನಿನಗೆ ಭೋಗ್ಯವಾಗಿರುವಹಾಗೆ ಹವಿ  
ಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿ, ಕಾಟ್ಟಿ - ನಿನಗೆ ನಿವೇದನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಪುತಿಯಡುಣ್ಣುಮ್  
ಎಳಿಲ್ - ಶೀಘ್ರವ್ವನ್ನು ಬೆಣ್ಣೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ತೆರದಿ ಈ ಕೊಸ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು  
ಭುಜಿಸುವ ಸೊಬಗನ್ನು ಹೊಂದಿದ, ಮಾಲಿರುಂಶೋಲೈ ಎನ್ನಾಯ್ -

(೧) ಪೆರಿಯಾಳ್ವಾರ್ ತಿರುಮೋಳಿ ಪ. ೩. ೩.

ಮಾಲಿರೂಪೋಲಿ ಎಂಬ ದಿವ್ಯದೇಶದಲ್ಲಿ ಬಿಜಮಾಡಿಸಿರುವ ಎನ್ನಪ್ಪನೇ, ಉನಕ್ಕು - ಶೇಷಿಯಾದ ನಿನಗೆ, ಪಣಿಶೆಯಾದ - ಶೇಷಧೂತನಾದ ನಾನು ನಿತ್ಯ ಕೈಜ್ಞರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವಹರಿದ, ಇರಕ್ಕುಮ್ - ನೀನಲ್ಲದೆ ಏಳಿತ್ತಾಯನಾಗಿರುವ ನಾನು "ಸಂತಮೇನಂ ತತೋನಿದುಃ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ಸತ್ತೈಯನ್ನು ಹೊಂದಿ, ತವಮುಡೈಯೇ-ಅಂತಹ "ಕಿಂಕರತ್ವಾಧಿ ರಾಜ್ಯಂ" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ಕೈಜ್ಞರ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವ ಸುಕೃತವನ್ನು ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಹೊಂದಬೇಕೆಂದಿರುವೆನು; ಇನಿ - ಹೀಗಿರುವಾಗ ಇನ್ನುಮೇಲೆ, ಪೋಯ್ - ಆಶ್ರಿತ ವತ್ಸಲನಾಯ್ ಶರಣಾಗತರ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಬದ್ಧಾದರನಾಗಿರುವ ನಿನ್ನನ್ನಾದರಣೆಮಾಡಿ ಅನ್ಯತ್ರಹೋಗಿ, ಒರುವರ್ತನಕ್ಕು-ನಮ್ಮಹಾಗೆ ಜೀವಕೋಟಿಗೆ ಸೇರಿ, ನಮಗಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪಹೆಚ್ಚು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಸ್ವಾಮಿ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಹೊಂದಿ ಅಲ್ಪಾಸ್ಥಿರ ಫಲಪ್ರದರಾಖ ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರೇಂದ್ರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನನ್ನು, ಪಣಿನ್ನ - ನಿನ್ನ ಪಾದದಲ್ಲೇ ಇಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ತಲೆಯನ್ನು ಅಂತವರಿಗೆ ಜಾಗಿಸಿ, ಕಡೈತ್ತಲೈ - ನಿನ್ನ ಬಾಗಿಲು ಕಾಯುವದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಅವರ ನಿವಾಸದ ಕೊನೆಯ ಬಾಗಲಲ್ಲಿ, ನಿರೈ-ಕೈಜೋಡಿಸಿ ನಿಂತಿರುವದು ನಿಶಾಯೈ-ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯ ತೇಜಸ್ಸಿಗೆ, ಅಳಿವುಕಂಡಾಯ್-ಹಾನಿಕರವಾದುದಲ್ಲವೇ? ಯಾವಾಗ ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಹಾನಿ ಉಂಟುಮಾಡುವಹಾಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡನೋ; ಆಗ ನನ್ನ ಸ್ವರೂಪವೂ ಹಾಳೇ ಆಯಿತು ಎಂಬ ಭಾವವೂ ಸೂಚಿತವು. ಪ್ರಥಮತಃ ನಿನಗೆ ನಾನು ದಾಸನು ಎಂಬ ಜ್ಞಾನಬೇಕು, ಅನಂತರ ದಾಸನಿಗೆ ಉಚಿತವಾದ ವೃತ್ತಿಯನ್ನವಲಂಬಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಅಶೆಯುಂಟಾಗಬೇಕು, ಅದುದರಿಂದ ತನ್ನ ಶೇಷಿಗೆ ತಾನು ಕೈಜ್ಞರ್ಯಮಾಡುವದೇ ತನಗೆ ಸತ್ತೈಯನ್ನೀಯುವಂತಾದ್ದು, ಅದಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ತನ್ನ ಆತ್ಮೋಜ್ಜೀವನಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಸ್ಥಿರಶ್ರದ್ಧೆಯುಂಟಾಗಬೇಕು. ಇಂತಹ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳ ನಾನು ಅನ್ಯದೇವತೆಗಳ ಕಾಲಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಅವರ ಬಾಗಿಲಕಾದು ನನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡಿಕೊಂಡು, ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಗೆ ಕುಂದಕವಾಗುವ ಹಾಗೆ ಎಂದಿಗಾದರೂ ಮಾಡುವೆನೇ ಎಂಬುದು ಆಳ್ವಾರ್ರವರ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಇದರಿಂದ ಅನ್ಯಾಭಿಗಮನವು ಪ್ರಪನ್ನನ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವೆಂಬುದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

೨. ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ ಇತರ ಏಕೀಕೈಯಿಂದ ಪ್ರವರ್ತಿಯು ಕೂಡದು; ಎನ್ನು ಮಿಡತ್ತೈಯುಮ್ - ಎನ್ನುವ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು (೨) ಕೂರೈ - ವಸ್ತುವು, ಶೋರು - ಅನ್ನವು, ಕೂರೈ ಶೋರು ಎಂಬುದನ್ನು ಬಟ್ಟೆ ಮತ್ತು ಅನ್ನವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ನಿಕೃಷ್ಟವಾಚಕ ಶಬ್ದಗಳ, ಇನ್ನೈ-ಇವುಗಳನ್ನು, ವೇಣ್ಣುವದಿಟ್ಟೈ - ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವದಿಲ್ಲವು, ಏಕೆಂದರೆ ಇವು ಜನ್ಮಕಾಲದಲ್ಲೇ ಸ್ವಾರಭ್ಯ

೨. ಅನ್ಯಾರ್ಥ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಯಾಗಾದೆನ್ನು ಮಿಡತ್ವೈಯುಮ್ (೨)  
 “ಕೂರೈ ಶೋರಿನೈ ವೇಣ್ಡುವದಿಲ್ಲೈ” ಎನ್ನರುಳಿಚ್ಚೈಯಾದಾರ್.

ಕರ್ನಾನುಗುಣವಾಗಿ ಸ್ವಾಮಿ ಸಜ್ಜಲ್ಪಾನುಸಾರವಾಗಿ ಏರ್ಪಟ್ಟವಾದುದರಿಂದ  
 ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವದಿಲ್ಲನೆಂಬ ಭಾವವು; ಪೂರಾ ಪಾರುರವು ಯಾವುವೆಂದರೆ:—“ನೆಡು  
 ಮೈಯಾಲು ಲಗೇಳು ಮಳನ್ನಾಯ್ ನಿನ್ಮಲಾ ನೆಡಿಯಾ ಯಡಿಯೇನೈ ।  
 ಕ್ಕಡಿಮೈ ಕೊಳ್ಳದಕ್ಕೈ ಯುರನೇಣ್ಡಾ ಕೂರೈ ಶೋರಿನೈ ವೇಣ್ಡುವ  
 ದಿಲ್ಲೈ । ಅಡಿನು ಯೆನ್ನುಮಕ್ಕೋಯಿನೈಯಾಲೇ ಯಜ್ಜಿಜ್ಜಿ  
 ಯಮೈವೋದರುಚ್ಚಿ ಣ್ಡಾಯ್ । ಕೊಡುಮೈ ಕಂಸನೈ ಕೊನ್ನು ನಿನ್ಮದೈ  
 ಕೋತ್ತವನೈ ಕೋಳ್ಳಿಡುತ್ತನೈ ॥ ಇದರರ್ಥವು. ನೆಡು ಮೈಯಾಲ್  
 ಉಲಗೇಳುಂ ಅಳನ್ನಾಯ್ - ಸರಿಚ್ಚೈದ್ಯವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನಾಗಿ,  
 ಸಮಸ್ತ ರೋಕವನ್ನು ಅಳಿವಿರುತ್ತೀಯೇ, ಬಲಿಯ ಎದುರಿಗೆ ವಾಮನನಾಗಿ ತನ್ನ  
 ಮೂರು ಹೆಜ್ಜೆಯ ಭೂವಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾನ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬಹುದು; ಅದು ಅನ್ಯಾರ್ಥ  
 ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಾಗಲಿಲ್ಲವೋ ಎಂದರೆ, ನಿನ್ಮಲಾ - ಹೀಗೆ ವಂಚಿಸಿ ಬಲಿಯಿಂದ  
 ಮೂರು ಹೆಜ್ಜೆಯ ನೆಲವನ್ನು ಪಡೆದು ದೋಷವೋ ಎಂದರೆ ಸ್ವಪ್ರಯೋಜನ  
 ವಿಲ್ಲದೆ ಸರಸ್ವಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಮಾಡಿದುದರಿಂದ ದೋಷರಹಿತನಾದವನು,  
 ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಪವಿತ್ರಗಳಾದ ಪಾದಗಳಿಂದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಪಾವನಮಾಡಿದ  
 ದರಿಂದಲಾಗಲಿ ನಿನ್ಮಲಾ; ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಆಕ್ರಮಿಸಿ ಎಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನಪಾದದ  
 ನೆರಳಿನಲ್ಲಿರುವಹಾಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದುದರಿಂದ ಸರ್ವಕ್ಕೂ ಧಾರಕ ಪೋಷಕ  
 ಭೋಗ್ಯನಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ನೆಡಿಯಾಯ್ - ಆಶ್ರಿತರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸರ್ವಾಧಿಕ  
 ನಾಗಿ, ಸರ್ವಾಧಿಕನು ಹೇಗೆಂದರೆ ಸ್ವರೂಪ ರೂಪಗುಣ ವಿಭವೈಶ್ವರ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ  
 ಸರ್ವಾಧಿಕನಾಗಿ, ಕೊಡುಮೈ ಕಣ್ಣು ನೈಕೊನ್ನು - ತೆಂಗಿನಿಂದ ಕೊಲ್ಲಲು ಯತ್ನಿಸಿ  
 ಮತ್ತು ಅಕೆಯ ಮಕ್ಕಳುಗಳಲ್ಲಿ ಅರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೊಂದು, ಹೀಗೆ ಕ್ರೂರ  
 ಪಾಪವನ್ನಾದ ಕಂಸನನ್ನು ಕೊಂದು ನಿರ್ವಿಠಾದೈ - ನಿನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ವಸುದೇವನ  
 ಕೊತ್ತವ ತಳ್ಳಿಕೊಳ್ - ಬೀಗಹಾಕಲ್ಪಟ್ಟ ಬಲಿಷ್ಠವಾದ ಬೇಡಿಯ ಬೀಗ  
 ವನ್ನು, ವಿಡುತ್ತಾನೇ - ತೆಗದು ಹಾಕಿದವನೇ. ಹೀಗೆ ಕ್ರೂರನಾಗಿ ಅತಿ ಬಲಿ  
 ಷ್ಠನಾಗಿರುವ ಕಂಸನನ್ನು ಕೊಂದವನಿಗೆ, ಈ ನನ್ನ ಕ್ರೂರಗಳಾದ ಕಾಮಕ್ರೋಧ  
 ಗಳೆಂಬ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಕೊಂದು, ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದುಂಟಾದ ಸಂಸಾರವೆಂಬ

(೨) ಪರಿಯಾಳ್ವಾರ್ ತಿರುಮೋಳಿ ಚ. ೧. ೪.

ಬೇಡಿಯನ್ನು ಛೇದಿಸುವದು ನಿನಗೊಂದು ಕಷ್ಟವೇ ಎಂಬ ಭಾಷವು ಸೂಚಿತವು ಕಂಪನಾದರೋ ನಿನಗೆ ಶತ್ರುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದವನು, ನಾನಾದರೋ, ಅಡಿಯೇನೈ - ನಿನಗೆ ಸರ್ವ ವಿಧದಲ್ಲೂ ಪರತಂತ್ರನಾಗಿ ಶೇಷಭಾವದಿಂದ ದಾಸನಾಗಿರುವ ನನ್ನನ್ನು, ಅಡಿಯೈ ಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ - ಅಂತಹ ದಾಸಭೂತನ ಅಲ್ಪ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಾಗಿ ನಾನು ಮಾಡುವ ಅಲ್ಪ ಕೈಜ್ಞರ್ಯವನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸುವದರಲ್ಲಿ. ಶೇಷಭೂತನ ಸ್ವರೂಪಾನುರೂಪವಾದ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವದರಲ್ಲಿ, ಐಯುರವೇಷ್ಣಾ - ನೀನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸಂದೇಹ ಪಡಬೇಡ; ಹೀಗೆ ನನ್ನ ಅಲ್ಪ ಕೈಜ್ಞರ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕೇ, ನನಗೆ ಅನುಗ್ರಹವುಂಟಾಗಿ ನನಗೆ ಅದು ಧಾರಕ ಪೋಷಕವಾಗಿ ನನಗೆ ಸತ್ತಾದಾಯಕವಾಗುತ್ತದೆ, ಆ ಕೈಜ್ಞರ್ಯವೇ ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಯೋಜನವೇ ವಿನಾ ಇನ್ನು ಯಾವ ಐಹಿಕಾದಿ ಪುರುಷಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಲಿ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನೇನಾದರೂ ತೊಂದರೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೋ ಎಂದು ಸಂದೇಹ ಪಡಬೇಡ ಎಂಬ ಭಾಷವು; “ನಶೇ ದುಃಖಂ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ ನಿವಸಂತೀ ತ್ವಯಾ ಸಹ” ಎಂದು ಸೀತೆಯು ಶ್ರೀರಾಮನಲ್ಲಿ ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಹಾಗೆ, ಶ್ರೀ ಆಳ್ವಾರವರೂ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ, ಅದನ್ನೇ ಮುಂದೆ ವ್ಯಕ್ತ ಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ, ಕೊರುಶೋರಿವೈ - ಅನ್ನ ಬಟ್ಟೆ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಐಹಿಕಗಳನ್ನು, ವೇಣ್ಣುವದಿಲ್ಲೈ - ಆಪೇಕ್ಷಿಸುವದಿಲ್ಲವು; ಅದೇನು ಹಾಗೆ ಎಂದರೆ ನಿನಗೆ ಮಾಡುವ ಕೈಜ್ಞರ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಮುಂದೆ, ಯಾವ ಇತರ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳೂ ಇಲ್ಲವು. ದೇಹಕ್ಕಿಂತ ಆತ್ಮಾ ವಿಲಕ್ಷಣನಾದುದರಿಂದ, ಶಬ್ದಾದಿಗಳು ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಾಗಿ ಲಾರವು. ಸ್ವಾವಿ.ಗೆ ಪರತಂತ್ರನಾಗುವದರಿಂದ ಸ್ವಾನುಭವವು ಪುರುಷಾರ್ಥವಲ್ಲವು; ಜೀವಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪವು ನಿತ್ಯಶಾಗಿರುವದರಿಂದ, ಸ್ವರೂಪನಾಶವು ಪುರುಷಾರ್ಥವಲ್ಲವು. ಜ್ಞಾನಗುಣಕನಾಗಿರುವದರಿಂದ ಗುಣನಾಶವು ಪುರುಷಾರ್ಥವಾಗುವದಿಲ್ಲವು. ಹಾಗಾದರೆ ಪುರುಷಾರ್ಥವು ಏನು ಎಂದರೆ ಶೇಷಭೂತನಾದ ಈತನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ನಿತ್ಯಕೈಜ್ಞರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವಹಾಗೆ ಅನುಗ್ರಹವೇ ಪುರುಷಾರ್ಥವು; ಅಂತಹ ಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸು ಎಂದು ಬೇಡುತ್ತಾರೆ. ಅಡಿಯೈನನ್ನಮ್ - ದಾಸ್ಯವೆನ್ನುವ, ಆ-ಅಂತಹ, ಕೋಯಿನ್ನೈಯಾಲೇ - ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವದರಿಂದ, ಅವೈ-ನಿರ್ವಾಹವಿಲ್ಲದೆ ಈ ಅನ್ನ ಬಟ್ಟೆ ಮೊದಲಾದವು, ಅದರ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ, ಅಜ್ಜಿ ಜ್ಜೀ - ಅಲ್ಲಲ್ಲೇ, ಪೋದರುಮ್ ಕೆಂಡಾಯ್ - ಬರುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲವೇ, ಇದರಿಂದ ಐಹಿಕಗಳಲ್ಲಿ ತ್ರಸನ್ನನಿಗೆ ಈ ಪರಿ ಅಭಿಲಾಷೆಯು ಕೂಡದು. “ಪರಿತ್ಯಕ್ತಾ ಮಯಾಲಂಕಾ ಮಿತ್ರಾಣಿಚ ಧನಾನಿಚ” ಎಂದೂ, ತ್ಯಕ್ತಾ ಪುತ್ರಾಂಶ್ಚ ದಾರಾಂಶ್ಚ ಎಂದೂ, ವಿಭೀಷ

೩. ಅನ್ಯ ಯಜನ ಮಾಗಾದೆನ್ನು ಮಿಡತ್ತೈ (೩) “ಉನ್ನಿತ್ತು ಮತ್ತೊರು ದೇಯ್‌ವಮ್ ತೊಳಾಳವನ್ನೈ ಯಲ್ಲಾಲ್” ಎನ್ನಮ್,

ಐನು ಹೇಳಿದಹಾಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಐಹಿಕಗಳೂ ತುಚ್ಛವೂ ಅಲ್ಲದೆ ಸಾಕಷ್ಟು ದ್ವಂದ್ವಗಳೂ ; ಅದರಿಂದ ಐಹಿಕಗಳು ಅನುಕೂಲವೇ ಆಗಲಿ ಪ್ರತಿಕೂಲವೇ ಆಗಲಿ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನಿಡಕೂಡದು. ಸೀತೆಯ ಹಾಗೆ “ನೈಷಾಪಶ್ಯತಿ ರಾಕ್ಷಸ್ಯೋ ನೈತಾ ಪುಷ್ಪಫಲದ್ರುಮಾಃ” (ರಾ. ಸುಂ. ೧೬. ೨೫) ಪ್ರತಿಕೂಲರಾದ ರಾಕ್ಷಸೀಯರನ್ನೂ ಆಕೆಯು ನೋಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವು; ಅನುಕೂಲಗಳಾದ ಮನೋಹರಗಳಾದ ಪುಷ್ಪ ಫಲಗಳುಳ್ಳ ವೃಕ್ಷಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣಿತ್ತಿ ನೋಡಲಿಲ್ಲವು ; ಇನ್ನು ಯಾರನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಮನಸಾ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳೆಂದರೆ “ಏಕಸ್ಥಹೃದಯಾನೂನಂ ರಾಮನೋವಾನುಪಶ್ಯತಿ” ಶೀರಾಮನನ್ನೇ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು ಎಂಬುದು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಪನ್ನನೂ ಇಂತಕ್ಕದ್ದೆಂಬುದು ಇದೇ ಎಂಬ ಸೂಚಿತವು.

೩. ಅನ್ಯದೇವತಾರಾಧನೆಯು ಕೂಡದು, ಎಂದರೆ ಸ್ವರೂಪವಿರುದ್ಧವು ಎನ್ನುವ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್‌ವರು(೩) “ಉನ್ನಿತ್ತು ಮತ್ತೊರು” ಎಂಬ ಪಾಠದಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಮೂರಾ ಪಾಶುರಕ್ಕೂ ಅವರ ಅರ್ಥಕ್ಕೂ ಒಳನೆಯ ಪುಟ ನೋಡಿ. ಇಲ್ಲಿ ಪತಿವ್ರತಾ ಧರ್ಮವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡಿರುವ ಇವಳು, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪಾದಾರವಿಂದದಲ್ಲಿ ನೀವುಗಳು ಐಕಾಂತಾ ನಿಸಂಧಾನಮಾಡಿರಿ ; ಅವನು ನಮಗೆಲ್ಲಾ ರಕ್ಷಕನೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ಅನ್ಯ ದೇವತಾ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದಹಾಗೆ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿರಿ ; ಅದರಿಂದ ಆ ಪತಿವ್ರತೆಗೆ ಶಾಂತಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ—ಅವನೈ ಯಲ್ಲಾಲ್ “ಮಿತ್ರಭಾವೇನ ಸಂಕ್ರಾಪ್ತಂ ನಶ್ಯಜೀಯಂ” ಎಂದೂ “ಅಭಯಂ ಸರ್ವಭೂತೇ ಭ್ಯೋ ದದಾಮಿ” ಎಂದೂ ಕಂಕಣ ಬದ್ಧನಾಗಿರುವ ಮಹೋದಾರನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಈಕೆಯ, ಮತ್ತೊರು ದೇಯ್‌ವಮ್ - ನಮ್ಮಹಾಗೆಯೇ ಜೀವ ಕೋಟಿಗೆ ಸೇರಿ ಪ್ರಜಾಪತಿ ಪಶುಪತಿ ಎಂದು ಸ್ವಾಮಿಯು ಕೊಟ್ಟ ನಾಮಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ ನಮ್ಮಹಾಗೆ ಬದ್ಧರಾದ ದೇಶತೆಗಳು ಯಾರನ್ನೂ, ತೊಳಾಳ್-ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಲಾರಳು ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ, ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಪತಿವ್ರತಾ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಅನನ್ಯ ದೈವತ್ವವು ಪ್ರಕಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಪತಿವ್ರತಾ



(೪) “ತೇನ ನೆವ್ವುರುಮಾನಕ್ಕಲ್ಲಾರ್ನುವುಮ್ ಪೂಶನೈಯುಮ್ ತಗುಮೇ”

ಶಿರೋಮಣಿಯಾದ ಸೀತೆಯು ಇದನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿರುತ್ತಾಳೆ:—“ಅನನ್ಯದೈವತ್ವ ಮಿಯಂ ಕ್ಷಮಾಚ ಭೂಮಾಚ ಶಯ್ಯಾ ನಿಯಮಶ್ಚ ಧರ್ಮೇ” ಹೀಗಿರುವ ದೀಗ ಪತಿವ್ರತಾತ್ವವು ಪ್ರಪನ್ನನೂ ಹಾಗೆಯೇ ಇರಬೇಕು; ಆತನಲ್ಲದೆ ಇನ್ನು ಯಾರನ್ನೂ ಸ್ಮರಿಸಕೂಡದು; ಇಯಂ ಕ್ಷಮಾಚ - ತತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಮುಂಚಿತ ವಾಗಿ ಪ್ರಾರಬ್ಧಾನುಗುಣವಾಗಿ ಎಷ್ಟು ಕ್ಲೇಶ ಉಂಟಾದರೂ ಸೀತೆಯ ರಾಕ್ಷಸಿ ಗಳ ಬಾಧೆಯನ್ನು ಸಹಿಸಿದಹಾಗೆ, ಇಯಂ ಕ್ಷಮಾಚ ಎರಬೇಕು; ಪ್ರಾರಬ್ಧಾ ನುಗುಣವಾಗಿ ಈ ಲೋಕದ ಸುಖಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೂಡ ಕೊಡದೆ, ಒಂದುವೇಳೆ ಭೂಮಾಚಶಯ್ಯಾ ತತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಯವರೆಗೂ ಆದರೂ, ಇಷ್ಟವಾಗಿಯೇ ಭಾವಿಸ ತಕ್ಕದ್ದು; ನಿಯಮಶ್ಚ ಧರ್ಮೇ-ಶಾಸ್ತ್ರಜೋದಿತಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯನೈಮಿತ್ತಿಕ ಗಳನುಷ್ಠಾನವು; ಇವೆಲ್ಲಾ ಧರ್ಮಗಳೂ ಪತಿಪ್ರತಿಯ ಹಾಗೆ ಇರತಕ್ಕದ್ದೆಂಬುದು ಸೂಚಿತವು” ಎನ್ನು - ಎಂಬದಾಗಿಯೂ, ಮತ್ತು

೪. ಈ ಶ್ಲೋಕದಿಂದ ಪುಷ್ಪಾರ್ಚನೆ ಮೊದಲಾದ ಸಕಲಾರಾಧನೆಗಳೂ ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿಗಳುಳ್ಳ ದೇವಲೋಕಕ್ಕೂ, ಮನುಷ್ಯಾದಿಗಳುಳ್ಳ ಇಹಲೋಕವೆಲ್ಲ ಕ್ಕೂ ಕಾರಣಭೂತನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗಲ್ಲದೆ ಇನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ಸಲ್ಲದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪೂರಾ ಪಾತುರವು ಯಾವುದೆಂದರೆ:—“ತೇವು ಮೆಪ್ಪುರುಳು ಮ್ಪಡೈಕ್ಕ ಪೂವಿಲ್ ನಾನ್ಮುಕನೈ ಪಡೈತ್ತ. ತೇನ ನೆವ್ವುರು ಮಾನುಕ್ಕಲ್ಲಾಲ್, ಪೂವುಂಪೂಶನೈಯುಮ್ ತಗುಮೇ” ತೇವುಮ್ - ರುದ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಸೇರಿದ ಸಮಶ್ಚ ದೇವಜಾತಿಯಕ್ಕೂ, ಎಪ್ಪುರುಳುಮ್ - ಮನುಷ್ಯಾದಿ ಸಕಲಗಳಾದ ಇಹಲೋಕ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ, ಪಡೈಕ್ಕ - ಸೃಷ್ಟಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ, ಪೂವಿಲ್ ನಾನ್ಮುಕನೈ ಪಡೈತ್ತ - ತನ್ನ ನಾಭಿಕಮಲದಲ್ಲಿ ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನೇ ಉಂಟುಮಾಡಿದ, ದೇವ್ ಎಂಬಿರುಮಾನಕ್ಕು ಅಲ್ಲಾಲ್ - ಲೀಲಾಸಕ್ತನಾದ ಅಥವಾ ದೇದೀಪ್ಯಮಾನ ತೇಜೋಮಯನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗಲ್ಲದೆ ಇನ್ನು ಯಾವ ಅನ್ಯದೇವತೆಗಾಗಲಿ, ಪೂವುಮ್ ಪೂಶನೈಯುಮ್ - ಪುಷ್ಪಾರ್ಚನೆಯು ಆರಾಧನೆಯೂ ಸಹ, ತಗುಮೇ - ಸಲ್ಲುತ್ತದೆಯೇ, ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಪೂಜೆಯ ಸಲ್ಲತಕ್ಕದ್ದೇ ಎನಾ ಶಿಶುಪಾಲನಿಗೆ ತಗುಮೇ ಅಥವಾ ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿಗಳಿಗೂ ಕಾರಣ ಭೂತನಾದವನಿಗೆ ಸರಿಯೇ ಎನಾ ಆತನಿಂದುಂ

ಎನ್ನುವಾ, (೫) “ಈನ್ನೋಳಿರುಕ್ಕ ಮಣೈ ನೀರಾಟ್ಟಿ” ಎನ್ನುವಾ

ಟಾದ ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ಸರಿಯೇ ಎಂಬ ಬಾವನು ಭೀಷ್ಮರು ರಾಜಸೂಯ ಸಭೆ ಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:—“ಕೋನಾರ್ಹಂ ಮನ್ಮತೇ ಕೃಷ್ಣಂ ಕೋವಾಪ್ಯೇನಂ ನ ಪೂಜಯೇತ್” (೪. ೧. ೩೩.) ಯಾರುತಾನೇ ಕೃಷ್ಣನು ಪೂಜೆಗೆ ಅರ್ಹ ನಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವರು? ಯಾರು ತಾನೇ ಆತನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದೇ ಇರುವರು? ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಕೃಷ್ಣನೇ ಪೂಜೆಗೆ ಅರ್ಹನೇ ವಿಸಾ ಇತರರಲ್ಲವೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರು ತ್ತಾರೆ; ಅದೇನು ಹಾಗೆ ಎಂದರೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:—“ಅಭೂತ ಸಂಪ್ಲವೇಪ್ರಾಪ್ತೇ ಪ್ರಲೀನೇ ಪ್ರಕೃತೌ ಮರ್ಹಾ । ಏಕಸ್ತಿಷ್ಠತಿ ಸರ್ವಾತ್ಮಾ ಸತು ನಾರಾಯಣ ಪ್ರಭುಃ” || (ಸಭಾ ೪೦. ೪೨. ೨೫.) “ಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಭೂತಗಳೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ದೆಶೆಯಲ್ಲಿ ಲೀನವಾದಾಗ ಒಬ್ಬನಲ್ಲವೇ ಆ ಸೂಕ್ಷ್ಮದೆಶೆಯಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಆತ್ಮಾ ವಾಗಿ ನಿಂತಿರುವ ಪ್ರಭುವಾದ ನಾರಾಯಣನು, ಅಂತವನೇ ಅವತಾರಿಯಾಗಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನಾಗಿರುವಾಗ ಆತನಿಗಲ್ಲದೆ ಇನ್ನು ಯಾರಿಗೆ ಪೂಜೆಯು ಅರ್ಹವೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ” ಎನ್ನುವಾ - ಎಂಬದಾಗಿಯೂ, ಮತ್ತು (೫) ಈನ್ನೋಳಿರುಕ್ಕ- ಶುಕ್ರೂಷೆ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯಳಾಗಿ “ಮಾತೃದೇವೋ ಭವ” ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯು ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ದೇವತಾ ಸದೃಶಳಾದ ಹೆತ್ತವೆಯಿರುವಾಗಲೇ, ಮಣೈ ನೀ ರಾಟ್ಟಿ - ಮರದಿಂದ ಮಾಡಿದುದಕ್ಕೆ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿಸಿ, ಎನ್ನುವಾ - ಎಂಬ ದಾಗಿಯೂ ; ಮೂರಾ ಪಾಶುರವು ಯಾವುದೆಂದರೆ:—

ಓ ಓ ಉಲಗಿನತಾಯಲ್ವೇ, ಈನ್ನೋಳಿರುಕ್ಕಮಣೈ ನೀರಾಟ್ಟಿ, ಪಡೈತ್ತಿ ಡನ್ನಂಡು ಮಿಳ್ಳಾ ತಾಳನ್ದು ತೇರ್ನ್ನು ಉಲಗಿಕ್ಕಮ್ ಮುದರ್ ಪೆರುವಾ ಕಡವುಳ್ ನಿರ್ಫ, ಪುಡೈಪ್ಪಲ್ಲದಾನರಿ ದೆಯ್ವಮ್ ಪೇಣುದಲ್, ತನದು ಪುಲ್ಲರಿವಾಣ್ಕೈ ಪೊರುನ್ನಕ್ಕಾಟ್ಟಿ ಕೊಲ್ವನ ಮ್ಪ ದಲಾ ವಲ್ಲನ ಮುಯಲುಮ್ ಇನ್ನೆಯ ಶೆಯ್ಗೈಯಿನ್ ಪುದನ್ ಪಳಿ ತೊನ್ನಾ ಮಾಯ ಪ್ಪಿರುವಿಯುಳ್ ನೀಜ್ಜಾಪ್ಪನ್ ಮಾಮಾಯತ್ತ ಮುನ್ನು ಮಾನಳಿರ್ನ್ನೇ ||

ಅರ್ಥವು:—ಉಲಗು - ಲೋಕವನ್ನು, ಪಡೈತ್ತು - ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಸಿ, ಇಡನ್ನು - ವರಾಹಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಅಂಡಭಿತ್ತಿಯಿಂದ ಕೋರೆದಾಡೆಯಿಂದ ಎತ್ತಿ, ಉಣ್ಣು-ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನುಂಗಿ ಎಂದರೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮದೆಶೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನಲ್ಲಿ

(೬) "ಮತ್ತಿ ಜಿಲ್ಲೋರ್ ಪುದುದ್ದೆಯ ವಮ್ ಕೊಣ್ಣಾಡುನ್ನೋಣ್ ಪೆತ್ತ

ವಿಕೇಭವಿಸಿಕೊಂಡ, ವುಮಿಳ್‌ನ್ನು-ಪುನಃ ಅವಂತರ ಸೃಷ್ಟಿದಶೆಯಲ್ಲಿ ಹೊರಗೆ ಹಾಕಿ, ಅಳಿನ್ನು - ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಲೋಕವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಆಳಿದು ಆಕ್ರಮಿಸಿ, ತೇರ್‌ನ್ನು-ಅಂತರ ರಕ್ಷಣೋಪಾಯವನ್ನು ಬಿಂತಿಸಿ, ಅಳಿಕ್ಕುಮ್ - ರಕ್ಷಿಸುವ, ಮುದಲ್ - ಆದಿಕಾರಣನಾಗಿ, ಪೆರುಂ ಕಡವುಳ್-ಪರದೇವತೆಯಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು, ನಿರ್ವ - ಸರ್ವ-ಶರಣನಾಗಿರುವಾಗ, ಅವನೈ ವಿಟ್ಟು-ಅಂತಹ ಕರುಣಾಸಾಗರನಾಗಿ ಸರ್ವಶಕ್ತನಾಗಿರುವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಪುಡೈ-ವಿಭೂತಿ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ಪಲ-ಕೆಲವು ಪ್ರಕಾರವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ತಾನ್-ಸರ್ವೇಶ್ವರನನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸಬೇಕಾಗಿರುವ ತಾನೆ, ಅರಿ-ತಿಳಿದ, ದೆಯ್‌ವಮ್-ದೇವತೆಗಳನ್ನು, ಪೇಣುದಲ್ - ಅದರನೋಣವು, ತನದು - ತನ್ನ, ಪುಲ್ - ಕ್ಷುದ್ರವಾದ, ಅರಿವು - ಬುದ್ಧಿಯು, ಎಂದರೆ ಅಜ್ಞಾನವು ಎಂಬರ್ಥವು, ಅಣ್ಣೈ ಪೊರನ್ನು ಕಾಟ್ಟು - ದೊಡ್ಡವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಾಕುವಹಾಗೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸಿ, ಈ ನೋಳ್ - ಹೆತ್ತ ಜನನಿಯು, ಇರುಕ್ಕು - ಬದುಕಿರುವಾಗಲೇ, ಅವಳನ್ನು ಆನಾ ದರಿಸಿ, ಮಣೈ ನೀರಾಟ್ಟು - ಒಂದು ಮರದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಬೊಂಬೆಗೆ ಅಭಿಷೇಕಾದಿ ಉಪಚಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಶೆಯ್‌ಗೈ - ಶುಶ್ರೂಷಾದಿ ಆರಾಧನರೂಪದ ಅನುಷ್ಠಾನವು, ಕೊಲ್ವನ ಮುದಲಾ - ಹಿಂಸೆಯೇ ಮೊದಲಾದ, ಅಲ್ಲನ - ನಿಸಿದ್ಧಗಳಾದ, ಮುಯಲಾಮ್ ಇನ್ನೆಯಾ - ಇಂತಹ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದುದು, ಅಳಿ - ಆ ದೇವತೆಗಳು ಕೊಡುವ ಫಲಪ್ರದವೋ, ತುನ್ನಿನ್ನು - ದುಃಖ ಮಿಶ್ರವಾದ ಸುಖವು; ಆದುದರಿಂದ, ಅಂತಹ ಕ್ಷುದ್ರ ದೇವತೆಗಳ ಆಶ್ರಯಣವು, ತೊಲ್ - ಆಪಾದಿಯಾಗಿ ಬಂದ, ಮಾ - ಮಹತ್ವಾಗಿ ದುರ್ನಿವಾರವಾದ, ಮಾಯಮ್ - ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ, ಪಿರಿವಿಮುಳ್-ಸಂಸಾರ ದೆಶೆಯಿಂದ, ನೀಜಾ - ಬಿಡುಗಡೆಯಿಲ್ಲದೆ, ಪಲ್ - ಅನೇಕ ವಿಧವಾದ, ಮಾ - ದುರ್ನಿವಾರವಾಗಿ ಮಹತ್ವಾದ, ಮಾಯತ್ತು - ಮೋಹಜನಕಗಳಾದ ಶಬ್ದಾದಿ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ, ನಳಿರ್‌ನಂದು - ದುಃಖಿಸಿಕೊಂಡು, ಅಳುನ್ನುಮಾ-ಕಟ್ಟಿಹೋಗಲು ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ, ಉಲಗಿನದು - ಲೋಕದ, ಇಯಲ್ವು - ಸ್ವಭಾವವು, ಓಟ - ಅಹೋ ಎಷ್ಟು ಆಶ್ಚರ್ಯವಾದುದು, ಹೀಗೆ ಸರ್ವ ಶೇಷಿಯಾಗಿ ಪರವೋದಾರವಾಗಿ ಆಶ್ರಿತ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಬದ್ಧಾದರನಾಗಿರುವ ಸರ್ವೇಶ್ವರನನ್ನು ಸರ್ವಕಾಲದಲ್ಲೂ ಆರಾಧನೆ

ತಾಯಿರುಕ್ಕು ಮಣ್ಣೆ ನೆನ್ನೀರಾಟ್ಟುತಿರೋ ಮಾಟ್ಟಾಹ ತಗವತ್ತಿರೆ” ಎನ್ನು  
ಮ್, ಇತ್ಯಾದಿಗಳಾಲೇ ಅರುಳಿಚ್ಚಿ ಯ್ ದಾರ್‌ಗಳ್. ಸಪ್ತರ್ಷಿ ಸಂವಾದತ್ತ

ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುವದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಅಸಮರ್ಥರಾಗಿ ಅಜೀತನಪ್ರಾ  
ಪ್ತರಾದ ಅನ್ಯದೇವತಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವರಿಸಿ, ಈ ಸಂಸಾರ ದೆಶೆಯಲ್ಲಿ ದುಃಖಾ  
ನುಭವದಲ್ಲೇ ನರಳುವಹಾಗಿ ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆಯೇ, ಈ ಲೋ  
ಕದ ಸ್ವಭಾವವೇ ಹೀಗೆಯೇ, ಎಂಬದಾಗಿ ಶೋಕಿಸುತ್ತಾರೆ. “ಮುತ್ತಿಜ್ಜೋರ”  
ಇತ್ಯಾದಿ (ಪರಿ. ೧೧. ೬. ೬) ಹೇಯಿರುಕ್ಕು ನೆಡುವೆಳ್ಳಮ್ ಪೆರುವಿಶುಂ  
ಬಿನ್ ಮಿಾತೊಡಿ ಹೈರುಗು ಕಾಲಮ್ | ತಾಯಿರುಕ್ಕುಮ್ ವಣ್ಣಮೇ  
ಯುಮ್ಮೈತರ್ ವಯಿಱ್, ಗಿರುತ್ತಿ ಯುಯ್ಯಕ್ಕೊಂಡಾರ್ | ಪೋಯಿರುಕ್ಕು  
ಮುಱ್, ಜಿಜ್ಜೋರ್ ಪುದುದೈಯ್ ವಮ್ ಕೊಂಡಾಡುಂ ತೊಣ್ಡೀರ್ | ಪೆಱ್ಱ  
ತಾಯಿರುಕ್ಕು ಮಣ್ಣೆ ನೆನ್ನೀರಾಟ್ಟುದಿರೋ ಮಾಟ್ಟಾಹ ತಗವತ್ತಿರೇ||  
ಇದರರ್ಥವು ಹೇಯಿರುಕ್ಕುಮ್ ಎನ್ನುಮಿತ್ಯಾದಿಗಳಾಲೇ - ಎಂಬಿವೇ ಮೊದ  
ಲಾದ ವಾಶುರಗಳ ಮೂಲಕ, ಅರುಳಿಚ್ಚಿ ಯ್ ದಾರ್‌ಗಳ್ - ಅಲ್ವಾರುಗಳು ಹೇಳಿ  
ರುತ್ತಾರೆ. ಮುಂವೆ ಅಲ್ವಾರುಗಳ ದಿವ್ಯ ಸೂಕ್ತಿ ಪ್ರವಣಗಳು ಮಾತ್ರವೇ  
ಅಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯದೇವತಾ ಯಜನವನ್ನು ಮಹರ್ಷಿಯೂ ನಿಂದಿಸಿರುತ್ತಾರೆಂದು ಭಾರತ  
ಅನುಶಾಸನ ಪರವದಲ್ಲಿ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಕಶ್ಯಪ ಮಹರ್ಷಿಯ ಶಪಥ  
ವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಕರಣವೇನೆಂದರೆ, ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳಾದ ಅತ್ರಿ, ಅರುಂ  
ಧತೀ ಸಮೇತರಾದ ವಸಿಷ್ಠರು, ಕಶ್ಯಪ, ಭರವ್ಯಾಚ, ಗೌತಮ, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ,  
ಜಮದಗ್ನಿ, ಮೊದಲಾದವರು ವನದಲ್ಲಿ ಬಹು ಪ್ಲಾತ್ತಿನಿಂದ ಪೀಡಿತರಾಗಿ ಸಂಚರಿ  
ಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಬಹುಸ್ಥೂಲ ಶರೀರಕನಾಗಿ ಶುನಸ್ಸುಖನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಸನ್ಯಾಸ  
ವೇಷಧಾರಿಯಾದ ಇಂವ್ರನನ್ನು ಕಂಡು, ಆತನೊಂವಿಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಆಹಾರವನ್ನು  
ಹುಡುಕುವರಾಗಿ ಒಂದು ಪದ್ಮಪರಸ್ಪನ್ನ ಸೇರಿದರು ಅಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಸಂಭೂತ  
ಳಾದ ಒಬ್ಬ ರಾಕ್ಷಸಿಯು ಇರಲು, ಇವರ.ಗಳು ಆಕೆಯನ್ನು ಒಂದೊಂದು ಕಮಲ  
ಗೆಡ್ಡೆಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲು, ಆಗ ರಾಕ್ಷಸಿಯು ನಿಮ್ಮ ಹೆಸರುಗಳೇನು,  
ಹಾಗೆ ಹೆಸರಾಗಲು ಕಾರಣವೇನೆಂದು ಕೇಳಲು, ಎಲ್ಲರೂ ಕಾರಣವೂತ  
ವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿ ಒಂದೊಂದು ತಾವರೆ ಗೆಡ್ಡೆಯನ್ನು ಪಡೆದರು. ಶುನ  
ಸ್ಸುಖನು ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿದಾಗ, ಅದು ರಾಕ್ಷಸಿಗೆ ಸಮರ್ಪಕವಾಗದಿರಲು,  
ಇಂದ್ರನು ಕುಪಿತನಾಗಿ, ತನ್ನ ತ್ರಿದಂಡದಿಂದ ಹೊಡೆಯಲು, ಆಕೆಯು ಭೂಮಿ  
ಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಭಸ್ಮವಾದಳು. ಅನಂತರ ಹುಹರ್ಷಿಗಳು ಆ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಮುಂದು

ಲುಮ್, (೭) “ವಿಷ್ಣುಂ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ದೇವೇಶಂ ಸರ್ವ ದೇವ (ಲೋಕ) ನಮಸ್ಕೃತಮ್ | ತ್ರೈಲೋಕ್ಯ ಸ್ಥಿತಿ ಸಂಹಾರ ಸೃಷ್ಟಿ ಹೇತುಂ ನಿರೀತ್ಯ ರಮ್ | ಅಧಾತಾರಂ ವಿಧಾತಾರಂ ಸಂಧಾತಾರಂ ಜಗಮ್ಗುರುಮ್ | ವಿಹಾಯ ಸ ಭಜತ್ಯ ಸ್ಯಂ ಬಿಸಸ್ತೈನ್ಯಂ ಕರೋತಿ ಯಃ || ವಿಷ್ಣು ಥರ್ಮ ಪರೋ ನ ಸ್ಯಾತ್ ವಿಷ್ಣು ಥರ್ಮ ಪಶಾಜ್ಞುಖಃ | ಕೃಧರ್ಮ ವ್ರತ (ವೃತ್ತ) ಶೀಲ ಸ್ವಾತ್ ಬಿಸಸ್ತೈನ್ಯಂ ಕರೋತಿಯಃ” || ಎನುಮ್ ಶೊಲ್ಲಪಟ್ಟಿದು.

ಆದ್ದುಕಗಳನ್ನು ತೀರಿಸಿ ಕ್ಷುದಾತುರರಾಗಿ ಬಂದು ನೋಡಲು ತಾವರೇಗೆಡ್ಡೆಗಳೊಂದೂ ಇರಲಿಲ್ಲವು ಆಗ ಆ ಮಹರ್ಷಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಶಪಥಮಾಡುತ್ತಾರೆನೆಂದರೆ ಯಾವನು ಈ ತಾವರೇಗೆಡ್ಡೆಗಳ ಚಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿರುತ್ತಾನೋ ಅವನು ಇಂತಹ ಅನರ್ಥಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಲಿ, ತಾವು ಎಂದಿಗೂ ಈ ಚೋರಕೃತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಲಿಲ್ಲವೆಂಬದಾಗಿ ಹೇಳುವ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಮಹರ್ಷಿ ಕಶ್ಯಪರು ಮಾಡುವ ಶಪಥವು ಇದು. ಆಗ ಇಂದ್ರನು ಆ ಮಹರ್ಷಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಈ ರಾಕ್ಷಸಿಯು ನಿಮಗೆ ತೊಂದರೆ ಮಾಡಿಯಾಳೆಂಬ ಭಯದಿಂದ ನಿನ್ನೊಂದಿಗೆ ಶುನಸ್ಸಖನಾಗಿ ಬಂದು ಆಕೆಯನ್ನು ಕೊಂದು ನಿಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿರುವೆನು. ನಿಮ್ಮ ರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ನಿನ್ನೊಂದಿಗೆ ಇದ್ದೆನು. ಬಿಸಸ್ತೈನ್ಯವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಪರೀಕ್ಷಾರ್ಥವಾಗಿ ಮಾಡಿದವನು ನಾನೇ, ನೀವು ಯಾರೂ ಅಲ್ಲವು ಇದರಿಂದ ನೀವು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದೇನೆಂದರೆ ಎಂತಹ ಕಷ್ಟವಾದ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಲೋಭವನ್ನು ಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೊರಟುಹೋದನು. “ಯಃ - ಯಾವನು, 'ಬಿಸಸ್ತೈನ್ಯಂ ಕರೋತಿ - ತಾವರೆ ಗೆಡ್ಡೆಯ ಕಳುವನ್ನು ಮಾಡಿರುತ್ತಾನೋ, ಸಃ - ಅವನು, “ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ದೇವೇಶಂ - ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ದೇವತೆಗಳು, ಇವರುಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಸ್ವಾವಿಯಾದ, ಸರ್ವದೇವ ನಮಸ್ಕೃತಮ್ - ಬ್ರಹ್ಮರುಪ್ರೇಂವ್ರಾದಿ ಸಕಲದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ ನಮಸ್ಕೃತನಾದ, ತ್ರೈಲೋಕ್ಯ ಸ್ಥಿತಿ ಸಂಹಾರ ಸೃಷ್ಟಿ ಹೇತುಮ್ - ಮೇಲಿನ ಏಳುಲೋಕ, ಮಧ್ಯದ ಏಳುಲೋಕ, ಕೆಳಗಿನ ಏಳುಲೋಕ ಇವುಗಳು ತ್ರಿಲೋಕಗಳು, ಇವುಗಳ ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ ಪ್ರಳಯಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಭೂತನಾದ, ನಿರೀತ್ಯ ರಂ - ತನಗೆ ಯಾರೂ ನಿಯಾಮಕರಿಲ್ಲದೆ ಸರ್ವನಿಯಾಪಕನಾದ, ಅಧಾತಾರಂ - ಆಸಮಂತ್ ಧಾರಕಂ, ಎಲ್ಲದಕ್ಕೂ ಅಧಾರ ಭೂತನಾಗಿರುವ, ಸ್ಥಿತಿ ನಿಯಾಮಕನಾದ, ವಿಧಾತಾರಂ - ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಾದ, ಸಂಧಾತಾರಂ - ಸಂ - ಏಕೇಕೈತ್ಯ ಧಾತಾರಂ ಎಂದರೆ ಪ್ರಳಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವನಾದ, ಜಗ

೪. ಅನ್ಯಕೀರ್ತನ ಮಾಡಿದೆಯೆ ಮಿಡತ್ತೆ (೧) “ವಾಯವನೈ ಯಲ್ಲದು ವಾಳ್ತಾದು”

ದ್ವಾರಂ - ಲೋಕಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಆದಿ ಗುರುವಾಡ, ವಿಷ್ಣುಂ - ಶ್ರೀ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವನ್ನು, ವಿಹಾಯ - ಬಿಟ್ಟು, ಅನ್ಯಂ - ತುಚ್ಛವಾದ ಅನ್ಯದೇವತೆಯನ್ನು, ಭಜತು - ಭಜಿಸಲಿ ; ತಾವರೇದಂಟನ್ನು ಕಳವು ಮಾಡಿದವನಿಗೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಅನ್ಯದೇವತಾ ಭಜನಮಾಡಿದ ಮಹಾದೋಷಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟಾಗಲಿ ಎಂಬ ಭಾವವು ಇದರಿಂದ ಅನ್ಯದೇವತಾ ಭಜನವು ತುಂಬಾ ದೋಷಾವಹವಾದುದೆಂದೂ ಮಾತಾ ಪಿತ್ಯ ಗುರುವಧಿಗಳಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಮಹಾ ಪಾತಕವೆಂದೂ ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು, ಯಃ - ಯಾವನು, ಬಿಸಸ್ತೈನ್ಯಂಕರೋತಿ - ಕಮಲಗಳ ಕಳವನ್ನು ಮಾಡಿರು, ತಾನೋ, ಸಃ - ಅವನು, ವಿಷ್ಣು ಧರ್ಮ ಪರನು, ನ ಸ್ಯಾತ್ - ಆಗಬೇಡ ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲವು, ವಿಷ್ಣು ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಪರಾಜ್ಞುಬಿನೂ ಆಗಲಿ, ಕುಧರ್ಮ (ವೃತ್ತ) ವ್ರತಶೀಲಸ್ಯಾತ್ - ಕೆಟ್ಟಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯುಂಟಾಗಲಿ; ಎಂದರೆ ತಾನು ಕಳ್ಳತನ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ತನಗೆ ಈ ಮಹಾದೋಷಗಳೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲಿ ಎಂಬ ಭಾವವು.”

೪ ಅನ್ಯಕೀರ್ತನ ಮಾಡಿದೆಯೆ ಮಿಡಮ್ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನಲ್ಲದ ಇತರರ ಸಂಕೀರ್ತನವು ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ ಕೂಡದೆಂಬ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, “ವಾಯವನೈ ಯಲ್ಲದು ವಾಳ್ತಾದು” ವಾಗ್ವಂದಿಯವು ಆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನನ್ನಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೂ ಯಾರನ್ನೂ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಲಾರದು ಎಂದರೆ ಸರ್ವ ವಿಧದಲ್ಲೂ ಮಹೋಪಕಾರಕನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅನ್ಯರನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುವದು ನಿಂದಿತವು ಎಂಬ ಭಾವವು ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಕೃಪಮಾ ದಯಪಾಲಿಸಿದ ಕರಣ ಕಳೇಬರಗಳಿಗೈಸಾರ್ಥಕವು. ಅನನ್ಯಾರ್ಹತೆಯಿಂದ ಆತನಿಗೇ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಿರುವದೇ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. “ವಾಯವನೈ ಯಲ್ಲದು ವಾಳ್ತಾದು, ಕೈಯುಲಗೆಮ್ ತಾಯವನೈ ಯಲ್ಲದು ತಾನೊಳಾ ; - ಪೇಯ್ ಮುಲೈ ಎಚ್ಚೊಣಾಗವುಣ್ಣಾನುರುವೊಡು ಪೇರಲ್ಲಾಲ್ ಕಾಣಾಕಣ್, ಕೇಳಾಶೆವಿ ||೧೧|| ವಾಯವನೈ ಯಲ್ಲದುವಾಳ್ತಾದು - ವಾಕ್ಯ ಆತನನ್ನಲ್ಲದೆ ಇತರ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಮಾಡದು ; ಕೈಯು ಉಲಕಂ ತಾಯವನೈಯಲ್ಲದು - ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನಾಗಿ ಆಳಿದವನಲ್ಲದೆ ಯಾರನ್ನೂ, ತಾನೊಳಾ - ನಮಸ್ಕರಿಸಲಾ

ದಿರದು ಎಂದರೆ ಆತನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸದೆ ನಿಲ್ಲಲಾರದು, ಪೇಯ್ ಇತ್ಯಾದಿ - ರಾಕ್ಷಸಿಯಾದ ಪೂತನೆಯು ಸ್ತನದ ವಿಷವನ್ನುಂಡವನ ಪರಮ ಲಾವಣ್ಯಯುಕ್ತ ದಿವ್ಯ ಮಜ್ಜೆಗಳ ವಿಗ್ರಹವನ್ನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಯಾವುದನ್ನೂ ನೋಡದು ಎಂದರೆ ಆತನ ದೇಹ ಲಾವಣ್ಯವು ಕಣ್ಣನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಭಾವವು; ಹಾಗೆಯೇ ಶಿವಿ. ಕಿವಿಯೂ, ಆತನ ಪೇರಲ್ಲಾಲ್-ದಿವ್ಯ ನಾಮಗಳನ್ನಲ್ಲದೆ, ಬೇರೆ ಯಾವುದನ್ನೂ, ಕೇಳಾ - ಕೇಳದು, ಅಲ್ಲಾಲ್-ಎನ್ನುವದರಿಂದ ಏಕಕ ಕಾಮಗಳಾದ ಸುಂದರ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ನೋಡೋಣ ಆಕೆಯ ಸಂಗೀತವನ್ನು ಕೇಳೋಣ ಇಂತಾದ್ದರಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. ಆತನು ಹೃಷೀಕೇಶನಾದುದರಿಂದ ನನ್ನ ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೂ ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆಂಬ ಭಾವವು. ೧೨೪೨-೪೩ನೆಯ ಪುಟಗಳನ್ನು ನೋಡಿ.

(೨) “ಶೋನ್ವಾಲ್ ವಿರೋಧ ಮಿದಾಗಿಲು ಜ್ಞೋಲ್ಲವ್ ಕೇಣ್ಣೋನೋ |

ನನ್ನಾವಿಲ್ ಕಿವಿಯಾ ನೊರುವರ್ ಕ್ಕುಜ್ಞೋಡುಕ್ಕಿಲೇ |

ತೆನ್ನಾತೆನಾನೆನ್ನ ವಣ್ಣು ಮುರಲ್ ತಿರುವೇಜ್ಞಡ |

ತ್ತೆನ್ನಾ ನೈಯೆನ್ನಪ್ಪ ನೆನ್ನೆರುಮಾನುಳನಾಗವೇ ||೧||

“ಶೋನ್ವಾಲ್-ಹಿತವನ್ನು ಹೇಳಿದರೂ, ವಿರೋಧಮ್ - ಹಿತವೆಂದರೆಯದೆ ಅಹಿತವಾದುದೆಂದು ಭಾವಿಸುವರು; ಆತ್ಮಾದಾಸನು, ವಿಷ್ಣುವು ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಎಂಬ ಪ್ರಹ್ಲಾದೋಕ್ತಿಯು ತಂದೆಯಾದ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವಿಗೆ “ವಕ್ಸ್ವಾಮಿ ಸಾರಭೂತಂ ತವಾಜ್ಞಯಾ”(ವಿ ಪು. ೧.೧೭.೧೪)ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ, ಸಾರಭೂತವಾದುದೂ ಸಹ, ಅಹಿತವು; ಹಾಗೆಯೇ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾದ ರಾಮನೊಂದಿಗೆ ಪ್ರೇರವು ಬೇಡ, ಸೀತೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಶರಣಾಗತನಾಗಿ ಸುಖವಾಗಿ ಬಾಳು ಎಂದು ಹೇಳಿದ ತಮ್ಮ ನುಡಿಯು ರಾವಣನಿಗೆ ಅಹಿತವಾಯಿತು, ಹಾಗೆಯೇ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ತನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಲೆಂದು ಉದಾರ ಭಾವದಿಂದ ಕೊಟ್ಟ ನಾಲಿಗೆಯಿಂದ ತುಚ್ಛರಾದ ರಾಜರು, ತುಚ್ಛರಾದ ಅನ್ಯದೇವತೆಗಳು ಇಂತವರನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಬೇಡಿರಿ, ಓ ಕವಿಗಳೇ ತಿರುವಲಿ ಯಲ್ಲಿರುವ ತಿರುವೇಜ್ಞಡ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನೇ ಸ್ತುತಿಸಿ. ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಅದು ನಿವ ಗೆ ವಿರೋಧವು ಎಂಬ ಭಾವವು; ಆದರೂ ಶೋಲ್ವಾಲ್ ಕೇಣ್ಣೋನೋ ಆದರೂ ನೀವು ಈಗ ಮಾಡುತ್ತಿರುವದು ನಿಮಗೆ ಸ್ವರೂಪವಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ನಿಮಗೆ ಹಿತವಾದಲು ಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ಅಸುರ ಪುತ್ರರಿಗೆ ಹಿತಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಹೇಳುವೆನು, ದಯವಿಟ್ಟು ಲಾಲಿಸಿ, ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಪ್ರವನ್ನರ-ಮಾತು ಹಾಗೆರಲಿ, ವಣ್ಣು - ಕೇಟಿವಾದ ಭ್ರಮರವೂ ಕೂಡ ಮಧುಪಾನಮಾಡಿ, ತೆನ್ನಾ ತೆನ್ನಾ ಮುರಲ್ ಎಂದು ಝೇಂಕಾರಮಾಡುತ್ತಿರುವ, ತೆನ್ನಾ ಎಂದರೆ ತೇ

(೨) “ಶೊನ್ನಾಲ್ ವಿರೋಧಮ್” ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲೇ ಅರುಳಿಚ್ಚಿ ಯ್ ದಾರ್.

ಸಾ-ನಮ್ಮಗಳ ನಾಲಿಗೆಯು ಶ್ರೀನಿವಾಸನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದುದರಿಂದ, ಹೇನುತುಪ್ಪವು ಎಂದೇನಾದರೂ ಹೇಳುತ್ತವೆಯೋ ಎಂಬ ಹಾಗೆ ರೋಂಕರಿಸುವ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಅಥವಾ ತಮಗೆ ಅಮೃತ ಸದೃಶ ಮಧುವನ್ನಿತ್ತು ದಂದೇನಾದರೂ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುತ್ತವೋ ಎಂಬುವಹಾಗೆ ಇಂಪಾದ ಶಬ್ದಮಾಡುತ್ತಿರುವ ತಿರುನೇಜ್ಜಿಡತ್ತು-ತಿರು ಮಲೆಯಲ್ಲಿರುವವನಾಗಿ, ಎನ್ನಾನೆ-ನನ್ನ ಸ್ತುತಿಗೆ ವಿಷಯನಾಗಿ, ಎನ್ನಪ್ಪ - ನನಗೆ ಮಹೋಪಕಾರಕನಾಗಿ ದಾಯಧನರೂಪದಲ್ಲಿ ಪರಮ ನಿಶ್ಚ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು ಕೊಡುವತಂದೆಯಾಗಿ, ಎಂಬೆರುಮಾರ್ - ನನಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿ ಪರಮ ಪ್ರಾಪ್ಯ ನಾದ ಶ್ರೀನಿವಾಸನು, ಉಳೆನಾಕೆ-ನನ್ನ ಈ ಪಾಶುರಗಳ ರೂಪವಾದ ಗಾನವನ್ನು ಕೇಳುವದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಬಿಜಮಾಡಿಸಿರುವಾಗ, ಭಕ್ತನ ಗಾನವನ್ನು ಕೇಳುವದೇ ತನಗೆ ಸ್ವರೂಪವೆಂದು ಭಾವಿಸಿರುವನೆಂಬುದು ಸೂಚಿತವು, ಹೀಗಿರುವಾಗ, ಎಫ ನಾನಿಲ್ - ತನ್ನ ನಾಲಿಗೆಯ ಸತ್ತಿಗೆ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಿ, ಇಫ ಕವಿ - ಈ ಮಧುರವಾಗಿರುವ ಪಾಶುರರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಕವಿತ್ವವನ್ನು, ಕವಿತ್ವವೇನೋ ಹೌದು, ಮಧುರ ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ ಯಾವಾಗ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಸ್ತುತಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಕವಿತ್ವವು ಇಡಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ ಅಗ ಅದು “ಮಧುರಾದಪಿ ತನ್ನೆಧುರಂ” ಎಂಬ ಭಾವವು; ಇಂತಹ ಕವಿತ್ವವನ್ನು, ಯಾರ್ - ಅನನ್ಯಾರ್ ಶೇಷಭೂತನಾದ ನಾನು, ಒರುವರುಳ್ಳುಮ್ - ಇನ್ನು ಯಾರಿಗೂ, ಎಂದರೆ ಇತರ ಕವಿಗಳು ಮಾಡುವಹಾಗೆ ಅನ್ಯದೇವತೆಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ಇಹಲೋಕದ ರಾಜರುಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ಕೊಡುಕ್ಕಿಲೇ - ಕೊಡುವದಿಲ್ಲವು, ಓ ಶ್ರೀನಿವಾಸನೇ ನಿನಗೇನೇ ನಿರುಪಾಧಿಕ ದಾಸಭೂತನಾದ ನಾನು, ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ದಯಪಾಲಿಸಿದ ಸತ್ತಿಯಿಂದ ನಾಲಿಗೆಯು ಪವಿತ್ರತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಈ ಪಾಶುರಗಳ ಮೂಲಕ ಅನಂದದಿಂದ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ, ಇಂತಹ ಕವಿತ್ವವನ್ನು ಅನರ್ಹರಾದ ಫರಿಗೆ ಕೊಡಲು ನನಗೆ ಶಕ್ತಿ ಎಲ್ಲಿಯದು ಎಂಬುದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು ಅಸೇವ್ಯ ಸೇವಯರೂಪದಲ್ಲಿ ಅನರ್ಹರಾಗಿರುವರನ್ನು ಅಲ್ಪಫಲಗಳಿಗಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸುವದು ಸ್ಥಾಯವಲ್ಲವೆಂದೂ, ನಮ್ಮನ್ನು ಈ ಒಳ್ಳೇಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬರುವಹಾಗೆ ಉಪಕರಿಸಿರುವ ಶ್ರೀನಿವಾಸನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವದು ಯುಕ್ತವೆಂದೂ, ನಿಮಗೆ ಹೇಳಿದರೆ ನಿಮಗೆ ರಚಿಸಿದು ಮತ್ತು ವಿರೋಧವು. ಭಗವಂತನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವದೇ ನಾಲಿಗೆಗೆ ಸಾರ್ಥಕ್ಯವೆಂದು ಒಂದು ಕೀಟವಾದ ಭ್ರಮರವೂಕೂಡ ತೆನ್ನಾ ತೆನ್ನಾ,



೫. ಅನ್ಯ ಚಿಂತನ ಮಾಗಾದೆನ್ನು ಮಿಡತ್ತೈ (೧) “ಶಿನ್ದೈ ಮತ್ತೊ  
ನ್ರಿನ್ರಿರತ್ತತಲ್ಲಾತ್ತನ್ನೈ ದೇವಪಿರಾ ನರಿಯುಮ್ ” ಎನ್ನುಮ್,

ಎಂದು ರೈಂಕರಿಸುವದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಭಗವಂತನ ಸ್ತೋತ್ರದಿಂದ ನಾ-ನಾಲಿ  
ಗೆಯು, ತೇರ್ - ಮಧುವಿನೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಮಧುರೆವಾದುದು ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತಿರು  
ವಾಗ, ಸ್ವಾಮಿಯು ನನಗೆ ಸರ್ವೋಪಕಾರಕನಾಗಿ, ಇಂಪಾದ ಈ ಆತನ ಸ್ತೋತ್ರ  
ದಿಂದ ಸತ್ತೆಯನ್ನು ದಾಸನು ಹೊಂದಿರುವಾಗ, ಆತನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವದನ್ನು  
ಬಿಟ್ಟು, ದಂದ್ರವಾದ ಕಾಸಿಗಾಗಿ ಆನರ್ಹರಾದ ರಾಜರೇನು, ಇತರೆ ಧನಿಕರೇನು,  
ಇಂತವರನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವೆನೇ ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು” ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲ್ - ಇವೇ  
ಮೊದಲಾದ ಪಾಶುರಗಳಲ್ಲಿ, ಅರುಳಿ ಚ್ಚಿಯ್‌ದಾರ್ - ಕೃಪಯಾ ಅಪ್ಪನೆಕೊಡಿ  
ಸಿರುತ್ತಾರೆ, ಯಾರು ಎಂದರೆ ಪೂಡುತ್ತಾಳ್ವಾರ್ ಮುದಲ ತಿರುವಂದಾದಿಯಲ್ಲೂ,  
ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್‌ವರು ತಿರುವಾಯ್ ಮೊಳಿಯಲ್ಲೂ ಎಂಬ ಭಾವವು.

ಅನ್ಯಚಿಂತನಮಾಗಾದೆನ್ನು ಮಿಡತ್ತೈ-ಶ್ರೀ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಲ್ಲದೆ ಇತರ  
ದೇವತಾಚಿಂತನವು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂಬುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ “ ಶಿನ್ದೈ ಮತ್ತೊನ್ರಿ ”  
ಎನ್ನು - ಎಂಬುವ ಪಾಶುರದಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

(೧) ಈ ಪೂರಾಪಾಶುರವು ಯಾವುದೆಂದರೆ :-

ಶಿನ್ದೈಮುತ್ತುರಿನ್ರಿನ್ರಿರತ್ತತಲ್ಲಾತ್ತನ್ನೈ ದೇವಪಿರಾ ನರಿಯುಮ್ |

ಶಿನ್ದೈ ಯಿನಾರ್ಕ್ಕಿಯ್ ವದಾನರಿಯಾದನ ಮಾಯಜ್ಜೊನ್ನಮಿಲ್ಲೈ |

ಶಿನ್ದೈಯನಾರ್ಕ್ಕಿಲ್ಲಿನಾರ್ಕ್ಕಿಯಕ್ಕೆಯಾನಿಲತ್ತೇವರ್ ಕುಳುವಣಜ್ಜುಮ್ |

ಶಿನ್ದೈಮುಗಿಳ್ ತಿರುವಾರನ್ ವಿಳೈ ಯುರೈತೀರ್ತ್ತನುಕ್ಕುಮ್ಹುಪಿನ್ನೇ ||

ಇದರರ್ಥವು :- ಶಿನ್ದೈಯಿನಾಲ್ - ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ, ಶೊಲ್ಲಿನಾಲ್ -  
ವಾಕ್ಯಿನಿಂದ, ಶಿಯ್ ಕೈಯಾಲ್ - ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಎಂದರೆ ಮನೋವಾಕ್ಯಾಯದ  
ಮೂಲಕವಾಗಿ, ಮಹಾ ಭಾಗವತೋತ್ತಮರ, ಕುಳು - ಸಂಘವು, ವಣಜ್ಜುಂ -  
ಬಂದು ನಮಸ್ಕರಿಸುವ, ಶಿನ್ದೈ - ಅವರುಗಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು, ಮುಗಿಳ್ - ಸಂತೋಷ  
ಪಡಿಸುವ, ತಿರುವಾರನ್ ವಿಳೈ - ತಿರುವಾರವಿಳೈ ಎಂಬಲ್ಲಿ, ಉರೈ - ಬಿಜಮಾಡಿ  
ಸಿರುವ, ತೀರ್ತನುಕ್ಕು - ಮಹಾ ಪರಿಶುದ್ಧನಾಗಿರುವ ಪುರುಷೋತ್ತಮನಿಗೆ, ಅಮ್ಹು  
ಪಿಳ್ - ಶೇಷಭೂತನೆಂದಾದ ಬಳಿಕ, ಶಿನ್ದೈ-ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು, ಮುತ್ತುರಿನ್ರಿ-ಬೇರೆ  
ಯಾವುದನ್ನೂ, ತಿರತ್ತತಲ್ಲಾ - ಉದ್ದೇಶ್ಯವಾಗಿ ಭಾವಿಸದೇ ಇರುವ, ತನ್ನೈ-  
ಸ್ವಭಾವವನ್ನು, ತೇವ್ ಕುರಾ - ಸೂರಿ ಸೇವ್ಯನಾದ ಸರ್ವಜ್ಞನಾದವನು

(೨) “ಅ(ವ) ರುನ್ದ್ರೇವತ್ ಮತ್ತು ಳರಿನ್ದ್ರೇನ್ ಮನತ್ತಿರೈಯುಮ್ ಕರುತೇ” ಎನ್ನು ಮರುಳಿಚ್ಚೆಯಾದಾರ್.

ತಾನೇ, ಅರಿಯುಮ್ - ತಿಳಿಯುವನು, ಶಿನ್ದೈಯನಾಲ್ - ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ, ಶೆಯ್ವ ಮಾಯಳ್ಳಳ್ - ಮಾಡುವ ವಂಚನೆಗಳನ್ನು, ತಾಳ್ - ಆ ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ, ಸ್ವಾಮಿಯು ತಾನೇ, ಅರಿಯಾದನ ಒನ್ನುಮ್ ಇಲ್ಲೈ - ತಿಳಿಯದೇ ಇರುವದು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲವು.

ತಿರುವಾರ್ ವಿಳೈ ಎಂಬ ಊರಲ್ಲಿ ಬಿಜಮಾಡಿಸಿರುವ ಸ್ವಾಮಿಯು ಎಂತವನೆಂದರೆ “ಯನ್ಮನಸಾ ಧ್ಯಾಯತಿ ತದ್ವಾಚಾವದತಿ ತತ್ಕರ್ಮಣಾಕರೋತಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ಮನೋವಾಕ್ಯಮಗಳೆಲ್ಲಾ ಒಂದೇರೀತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಾಪಟ್ಟಿವಿಲ್ಲದಿರುವ ಮಹಾ ಭಾಗವತರು ಬಂದು ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿದುದರಿಂದ, ಪರಮ ಪೀತನಾಗಿ, ತಾನು ಆನಂದವಯನಾಗಿರುವದರಿಂದ ಅವರುಗಳನ್ನೂ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ “ಆನಂದಯಾತಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ, ಅವರಿಗೆ ಪರಮ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಅವರುಗಳ ಮನೋರಥವನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಈತಿರುವಾರ್ ವಿಳೈಯಲ್ಲಿ ಬಿಜಮಾಡಿಸಿರುವನು; ಹೀಗೆ ಈ ಮಹಾ ಪರಿಶುದ್ಧರಾದ ಮಹಾ ಭಾಗವತೋತ್ತಮರಾದ ಪ್ರಪನ್ನರು ಈತನೇ ಪ್ರಾಪ್ಯನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಪದೇಪದೇ ಬಂದು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದುದರಿಂದ, ಈತನೇನಾದರೂ ತೀರ್ತ್ತನಾಗಿ, ಮಹಾಪರಿಶುದ್ಧನಾದನೋ ಎಂಬಹಾಗೆ ಬಿಜಮಾಡಿಸಿರುವನು; ಭಾಗವತೋತ್ತಮರು ತೀರ್ಥರು; ಅದುದರಿಂದ ಸ್ವಾಮಿಯ ಪಾದವನ್ನೂ ಕೂಡ “ತೀರ್ಥೀ ಕೌರ್ವನ್ತಿ” ಪರಿಶುದ್ಧವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದುದರಿಂದ ಅತನೂ ತೀರ್ತನು ಇಂತವನಿಗೆ ನಾನು ಅನ್ಯನ್ಯಾರ್ಥ ಶೇಷನೆಂದು ನಂಬಿ, ಈ ತಿರುವಾರ್ ವಿಳೈಯ ಸ್ವಾಮಿಯೇ ಪರಮ ಪ್ರಾಪ್ಯನೆಂದು ನಂಬಿ ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವೆನು. ಅನ್ಯದೇವತೆಯನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯಿಸಿ, ಇಲ್ಲಿ ಭಾಗವತರೆಲ್ಲಾ ತಾವು ಆಶ್ರಯಿಸಿದಹಾಗೆ ನಾನು ಆಶ್ರಯಿಸಿರುತ್ತೇನೆಂದು ವಂಚಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಬಂದವ ನಲ್ಲವು, ಇದೇ ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಪರಮ ಪದವನ್ನೂ ಬೇಡದೆ ಬಂದವನು. ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾರು ಎಂದರೆ ಅತನ ಮನಸ್ಸೇ; ಅತನು ಸರ್ವಜ್ಞನಾದುದರಿಂದ ನಮ್ಮಗಳ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಕೂಡ ತಿಳಿಯುವ ಸರ್ವಜ್ಞತೆಯು ಅತ ನಲ್ಲುಂಟು. ಅದನ್ನು ಮರೆಮಾಚಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವು. ಅತನನ್ನೇ ಬೇಕಾದರೆ ಕೇಳಿ ತಿಳಿಯಬಹುದು ಎಂಬ ಭಾವವು. ದುಷ್ಯಂತನು ಶಕುಂತಲೆಯನ್ನು ಮದುವೆ

ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಶಾಪಗ್ರಸ್ತನಾಗಿ ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದುದರಿಂದ ಕೋಪಗೊಂಡು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. ನಿನ್ನ ವ್ಯಾಪಾರವೇ ಒಂದು ವಿಧವಾಯಿತು, ಬಾಯಲ್ಲಿ ಈಗ ಹೇಳುವದು ಬೇರೆ ವಿಧವಾಯಿತು. ಈ ಕಾಟಿಲ್ಯವನ್ನು ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ತಿಳಿಯದೆ ಇರುವದಿಲ್ಲವು ಎಂದು ಮೂದಲಿಸುತ್ತಾಳೆ :— ಏಕೋಹಮಸ್ತೀತಿ ಚ ಮನ್ಯಸೇತ್ತ್ವಂ ನ ಹ್ಯಚ್ಛಯಂನೇತ್ಸಿ ಕವಿಂ ಪುರಾಣಮ್ | ಯೋ ನೇದಿತಾ ಕರ್ಮಣಃ ಪಾಪಕಸ್ಯ ತಸ್ಯಾಂತಿಕೇತ್ತ್ವಂ ವೃಜಿನಂ ಕರೋಷಿ | ಆವತ್ತು ನನ್ನನ್ನು ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದುದು ಗೋಪ್ಯವಾದುದರಿಂದ ಯಾರೂ ತಿಳಿಯಲಾರರು ; ಅದುದರಿಂದ ನಿರಾಕರಿಸಿ ಕಳುಹಿಸಿ ಬಿಡೋಣವೆಂದು ಈ ಅನಾಥಳಾಗಿ ಪತಿವ್ರತಾಧರ್ಮದಲ್ಲಿರುವವಳನ್ನು ತ್ಯಾಗಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧವನ್ನು ನಿನ್ನಹೃದಯಾಂತರ್ಮರ್ತಿಯಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ತಿಳಿಯಲಾರನೆಂದು ಭಾವಿಸಿರುತ್ತೀಯೇ ; ನೀನು ಮಾಡುವ ದುಷ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಸರ್ವಜ್ಞನಾಗಿರುವದರಿಂದ ಕಣ್ಣಾರ ನೋಡುತ್ತಿರುವನು ಎಂದು ಪತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಶಕುಂತಲೆಯು ಹೇಳಿದಹಾಗೆಯೇ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವದನ್ನೂ ಕೂಡ ಆತನು ತಿಳಿಯಲು ಶಕ್ತನು. ಅದುದರಿಂದ ಏನೊಂದೂ ವಂಚನೆ ಯಿಲ್ಲವು ಈ ಸ್ವಾಮಿಯೇ ನನಗೆ ಪ್ರಾಪ್ಯನೆಂಬುದು ಸತ್ಯವು. ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದುದರಿಂದ ಅನ್ಯಚಿಂತನವು ಸರ್ವಥಾ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು. ಎನ್ನರಮ್ - ಎಂಬ ದಾಗಿಯೂ, ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್ರವರು ಅರುಳಿಚ್ಛೆಯಾದಾರ್ - ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸುತ್ತಾರೆ. (೨) ಅನ್ಯ ಚಿಂತನವು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುವರಾಗಿ ತಿರುಮಂಗೈಯಾಳ್ವಾರವರೂ ಹಾಗೆಯೇ ಹೇಳುತ್ತಾರೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ “ಪರು ದೇವರ್” ಎಂಬ ವಾಕ್ಯವಿರುವ ಪೂರಾಪಾಶುರವು ಯಾವುದೆಂದರೆ :—

ಪೆರುನೀರುಮ್ ವಿಣ್ಣುವ್ ಮಲೆಯು ಮುಲಗೇಳ್ವುಮ್ |

ಒರು ತಾರಾ ನಿನ್ನುಳೊಡುಕ್ಕಿ ಯನಿನ್ನೈ ಯಲ್ಲಾಲ್ |

ವರುದೇವರ್ ಮುತ್ತುಳರೆನ್ನೆನ್ನನತ್ತಿರೈಯು |

ಜ್ಗರು ತೇನಾ ಕಣ್ಣು ಪುರತ್ತು ರೈಯಮ್ಮಾನೆ ||೨||

ಇದರರ್ಥವು :— ಪೆರುನೀರುಮ್ - ಅಗಾಧವಾಗಿ ವಿಶಾಲವಾಗಿರುವ ಸಮುದ್ರವನ್ನೂ, ವಿಣ್ಣುಮ್ - ಆಕಾಶವನ್ನೂ, ಮಲೆಯುಮ್ - ಕುಲಾಚಲಗಳನ್ನೂ ಉಲಗೇಳುಮ್ - ಲೋಕಗಳನ್ನೂ, ಒರುತಾರಾ-ಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಾಲೆಯಾಗಿಯಾಳ್ವವನಾಗಿ ಅಥವಾ ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಒಬ್ಬ ಮಾಲೆಯಾಗಿ ಕ್ರಮ

ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಳ್ಳವನೇ ಎಂದು ಸಂಭೋಧನೆಯಾಗಿಯಾಗಲಿ ಭಾವಿಸಬಹುದು. ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಉದರದಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮದಶೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿರುವ ದೆಂಬುದು ನಿನಗೇನೂ ಶ್ರಮವಿಲ್ಲವು ಒಂದು ಮಾಲೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿದಹಾಗೆ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಒಂದು ಹಾರವನ್ನು ಧರಿಸಿ ನಿಂತಿರುವುದು ಹೇಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ ಎಂದರೆ ನಿನ್ನ ಉದರದಲ್ಲಿರುವ ಜೀತನರು ತನ್ನನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ದೃಢಸಜ್ಜೆ ಲ್ಲವುಳ್ಳವನು ತಾನು ಎಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಹಾರವನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿರುವಹಾಗೆ ಇದೆ ಎಂಬ ಭಾವವೂ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ನಿನ್ನೊಳೊಡುಕ್ಕಿ - ನಿನ್ನ ಉದರದ ಏಕದೇಶದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟು ಕೊಂಡಿರುವ, ನಿನ್ನೆಯಲ್ಲಾಲ್ - ನಿನ್ನ ಮೂಲಕವಲ್ಲದೆ, ವರುದೇವರ್ ಮಗ್ಗುಲಿ ಆರೆ-ನಾನು ಆಶ್ರಯಣೀಯನೆಂದು ಬಂದು ನಿಂತಿರುವ ದೇವತೆಯು, ಮತ್ತೂ ಆರೆಸು - ಬೇರೆ ಉಂಟೆಂದು, ಮನತ್ತು - ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ, ಇರೈಯುಮ್ - ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಲಿ, ಕರುದೇಶ - ಪೂರ್ವಪಕ್ಷರೂಪದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ನೆನಿಸಲಾರೆನು, ಸ್ಮರಿಸುವದಿಲ್ಲವು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮನೆಂದೂ, ಪರಮೇಶ್ವರನು ಅಥವಾ ಈಶನೂ ಎಂದೂ, ಮಹೇಂದ್ರನೆಂದೂ ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಹೆಸರು ಧರಿಸಿ ಬಂದಿರುವ ದೇವತೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ತನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಇವರಿಗೆ ಒಳ್ಳೇ ಆಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಸಜ್ಜಲ್ಪಿಸಿದುದರಿಂದ, ಅವ ನಿಂಟ ಎಂಬಲು ರೂಪದಲ್ಲಿ ಇವರು ಉಗಲಲ್ಪಟ್ಟವರು; ಹೀಗೆ ಆತನಿಂದಲೇ ಸತ್ತಿ ಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ತಾವೇ ಆಶ್ರಯಣೀಯರೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಈ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ನಾನು ಎಂದಿಗಾದರೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಾದರೂ ಸ್ಮರಿಸುವನೇ? ಒಂದು ವೇಳೆ ಇವರೇ ನಾದರೂ ಆಶ್ರಯಿಸಲು ಯೋಗ್ಯರಾಗಬಹುದೋ ಎಂಬ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವನ್ನು ಮಾಡಿ ಯಾಗಲಿ ಸ್ಮರಿಸುವನೋ ? ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು; ಕಣ್ಣುಪುರತ್ತುರೈ ಯೆಮ್ಮಾನೇ - ಕಣ್ಣುಪುರದಲ್ಲಿ ಬಿಜಮಾಡಿಸಿರುವ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಪ್ರಳಯಾಪತ್ತಿ ನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಉದರದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿ ಜೀತನರು ತನ್ನನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ನಿರಂತರಯ ಸುಖವನ್ನು ಹೊಂದಲಿ ಎಂಬ ಸರಮ ಕೃಪಯಾ ಕರಣ ಕಳೇಬರ ಯೋಗ, ಸಜ್ಜಾಸ್ತ್ರ, ಸದುಪದೇಶಕರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟು, ಅರ್ವಾಪತಾರಿಯಾಗಿ ತಿರುಕ್ಕಣ್ಣು ಪುರದಲ್ಲಿ ಬಿಜಮಾಡಿಸಿ, ಈ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಪ್ರಳಯವನ್ನು ಹೋಗಿ ಲಾಡಿಸಬೇಕೆಂದು ವನಮಾಲೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿ ಸತ್ಯ ಸಜ್ಜಲ್ಪನಾಗಿ ನೆಲಸಿರುವಾಗ, ಇತರರಾದ ನಮ್ಮ ಹಾಗೆಯೇ ಸಂಸಾರಿಗಳಾಗಿರುವ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಲಾದರೂ ಸ್ಮರಿಸುವನೇ ? ಎಂಬತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಈ ಅಭಿಗಮನಾದಿ ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕಗಳು ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ ಅನೇಕಾನರ್ಥಗಳು

**ಅಭಿಗಮನಾದಿಷು ಅನಧಿಕೃತಾನಾ ಮುಕ್ತಾನರ್ಥ  
ನಿವಾರಣಂ ಕಥಮ್ ?**

ಇಸ್ಸಮಾರಾಧನಾದಿ ಕ್ರಮಜ್ಞಳಿಲ್ ಅನಧಿಕೃತರ್ಮ ಮಿಕ್ಕಾಲಜ್ಞಳಿ  
ಲ್ಲಾತ್ತಿಲುಮ್ ತಜ್ಞಳುಕ್ಕುಯೋಗ್ಯಮಾನ ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕಜ್ಞಳಾಲುಮ್,

ತೊಲಗಲು ಸಹಕಾರಿಯಾಗಬಹುದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇಂತಹ ಪ್ರಯೋಜನವು, ಆರಾಧನೆ ಮೊದಲಾದ ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸಲು ಯೋಗ್ಯತೆಯುಳ್ಳ ತ್ರೈವರ್ಣಿಕರಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಪ್ರಪನ್ನರಾದ ಸ್ತ್ರೀಶೂದ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ಇಂತಹ ಸುಕೃತವಿಶೇಷವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಅನ್ಯಾಯವನ್ನು ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಎಂದಿಗಾದರೂ ಮಾಡಿಯಾನೋ? ಹಾಗಾದರೆ ಅಂತಹ ಅನಧಿಕೃತರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

**ಹಾಗಾದರೆ ಅಭಿಗಮನಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ಅನರ್ಥ  
ನಿವಾರಣೆಯು ಹೇಗೆ ?**

ಬೃಹ್ಮಣ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೈಶ್ಯರಾದ ತ್ರೈವರ್ಣಿಕರಿಗೆ ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕಗಳು ಅವುಗಳಲ್ಲೇ ಸೇರಿದ ಅಭಿಗಮನಾರಾಧನಾದಿಗಳೇನೋ ಉಂಟು, ಅವುಗಳಿಂದ ಅನರ್ಥನಾಶರೂಪ ಪ್ರಯೋಜನ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಆದರೆ “ಜಪ ಸ್ತುತಪ್ರೀರ್ಥಸೇವಾ ಪ್ರವ್ರಜ್ಯಾ ಮಂತ್ರಸಾಧನಂ ದೇವತಾರಾಧನಂ ಚೇತಿ ಸ್ತ್ರೀಶೂದ್ರ ಪತನಾನಿ ಷಟ್” ಜಪ, ತಪ, ಪತಿಶುಶ್ರೂಷೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಿಗಳು ಸಂನ್ಯಾಸವೂ ಮಂತ್ರೋಪಾಯವೂ ದೇವತಾರಾಧನವೂ ಈ ಆರನ್ನೂ ಸ್ತ್ರೀಶೂದ್ರರು ಅನುಷ್ಠಿಸಿದುದಾದರೆ ಅವರಿಗೆ ಪತನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಅಭಿಗಮನಾರಾಧನೆಗಳಲ್ಲಿ ಶೂದ್ರರಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಪ್ರಪನ್ನರಾದ ಅವರುಗಳಿಗೂ ಭಗವತ್ಕೃಪಾರ್ಜುನ ಭಾಗವತ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಜುನ ಸಿದ್ಧಿಯುಂಟಾಗುವ ಪ್ರಕಾರವನ್ನೂ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಮೂಲಕವೂ, ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನೂ ಅದರ ಮುಂದಿನವಾಕ್ಯವಾದ “ಇವ್ಸರ್ಥತ್ವೈ” ಎಂಬುದರ ಮೂಲಕವೂ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಭಾಗವತಕೃಷ್ಣಾರ್ಜುನಮೂಲಕ ಭಗವತ್ಕೃಷ್ಣಾರ್ಜುನ ಸಿದ್ಧಿ ಎಂದುಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಸ್ಸಮಾರಾಧನಕ್ರಮಜ್ಞಳಿಲ್ - ಈ ಭಗವದಾರಾಧನೆಯ ಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ, ಅನಧಿಕೃತಕರ್ಮ - ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲದ ಸ್ತ್ರೀಶೂದ್ರರಿಗೂ ಸಹ, ಇಕ್ಕಾಲಜ್ಞಳಿಲ್ಲಾತ್ತಿಲುಮ್ - ಈ ಎಲ್ಲಾ ಕಾಲದಲ್ಲೂ, ತಜ್ಞಳುಕ್ಕುಯೋಗ್ಯಮಾನ - ಇಲ್ಲಿ ತಜ್ಞಳುಕ್ಕು ಎಂಬುದು ಮುಂದೆ ಬರುವ ಪರಮ ಭಾಗ

ಸಂಕೀರ್ತನಾದಿಗಳೆಂಬವು, ಸಮಾರಾಧನಾದಿ ಯೋಗ್ಯರಾನ ಪರಮ ಭಾಗವತರೂಪ ಪರತಂತ್ರರಾಯ್ ಯಥಾಧಿಕಾರಂ ವಲ್ಲತೇವೈ ಶೆಯ್‌ದುಮ್ ಇಕ್ವೈಜ್ಯರೈ ಮಿಳನಾದೊಳಿಯಲಾವ್.

ವತರಾನ್ - ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವು, ಪರಮ ಭಾಗವತರಾದ ತಮಗೆ ಯೋಗ್ಯ ಗಳಾದ ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕ ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನಗಳಿಂದಲೂ, ಸಂಕೀರ್ತನಾದಿಗಳಾ ಲುಮ್ - ಸ್ತೋತ್ರಗಳೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಮೂಲಕ ಕೀರ್ತನ ಅಥವಾ ಭಗವ ನ್ನಾಮ ಸಂಕೀರ್ತನಗಳಿಂದಲೂ. ಅದಿ ಪದದಿಂದ ಗುರು ಪರಂಪರಾನುಸಂಧಾನ, ಅಷ್ಟೋತ್ತರ ಶತಸಹಸ್ರಾದಿಗಳಮೂಲಕ ಅರ್ಚನ, ಭಗವತ್ಪುಬಂಧಸೇವೆ, ಪುಷ್ಪ ತುಲಸ್ಯಾದ್ಯಾಹರಣ, ಮಾಲಾಕರಣ, ದೀವಾರೋಪಣ, ಭಗವನ್ಮಂದಿರ ಸಂಮಾ ರ್ಜನಾದಿ ವಿವಿಧ ಕೈಜ್ಞರ್ಯಗಳು ಸೂಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು, ಇಂತಹ ಅನುಷ್ಠಾನಗಳಿಂದ ಸಮಾರಾಧನಾದಿ ಯೋಗ್ಯರಾದ - ಅಭಿಗಮನಾದಿ ಭಗವದಾರಾಧನೆಗೆ ಅರ್ಹ ರಾದ, ಪರಮ ಭಾಗವತರ್ಕು - ಪರಮ ಭಾಗವತರಿಗೆ, ಪರತಂತ್ರರಾಯ್ - ಅಧೀನರಾಗಿ, ಶೇಷಭೂತರಾಗಿ ಎಂಬರ್ಥವು, ಯಥಾಧಿಕಾರಮ್ - ತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರಾನುಗುಣವಾಗಿ, ವಲ್‌ತೇವೈಶೆಯ್‌ದುಮ್ - ತನಗೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿ ರುವ ಕೈಜ್ಞರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ, ಇಕ್ವೈಜ್ಯರ್ಯಂ - ಇಂತಹ ಕೈಜ್ಞರ್ಯವು ಎಂದರೆ ಅಭಿಗಮನಾದಿ ಕೈಜ್ಞರ್ಯಮೂಲಕ ಉಂಟಾಗುವ ಅನರ್ಥನಾಶಕರೂಪಕೈಜ್ಞ ರ್ಯವು, ಇಳಿವಾದೊಳಿಯಲಾವ್ - ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗುವಂಥಾದ್ದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳ ಬಹುದು ಎಂದರೆ ಈ ರೂಪವಾಗಿ ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬರ್ಥವು. ಮಹಾ ಭಾಗವತರಿಗೆ ಶೇಷಭೂತರಾಗಿ ಅವರಿಂದ ಆಜ್ಞಾ ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕೈಜ್ಞರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವದರಿಂದಲೂ ಅವರಿಗೇ ಶೇಷಭೂತರಾಗಿ ಕೈಜ್ಞರ್ಯಗಳನ್ನೆಸಗುವದರಿಂದಲೂ ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತದೆ ಅದುದರಿಂದಲೇ ಸ್ತ್ರೀಶೂದ್ರರಿಗೆ ತ್ರೈವರ್ಣಿಕರಹಾಗಿ ಯಾವ ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕ ಗಣನುಷ್ಠಾನ ಮತ್ತು ಭಗವದಾರಾಧನೆಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇಲ್ಲವು. ಸ್ತ್ರೀಗೆ ಮಹಾ ಭಾಗವತ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲೇ ಪತಿಯೇ ಆಗಿ, ಆತನ ಕೈಜ್ಞರ್ಯರೂಪವಾದ ಭರ್ತೃಶು ಶ್ರೂಷೆಯ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಸಮಸ್ತ ಅನರ್ಥಗಳ ವಿನಾಶವುಂಟಾಗುವದರಿಂದಲೂ, ಶೂದ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ಮಹಾ ಭಾಗವತನಿಗೆ ಪರತಂತ್ರರಾಗಿ ಮಾಡುವ ಕೈಜ್ಞರ್ಯಗ ಳಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಅನರ್ಥಗಳ ವಿನಾಶವೂ ಉಂಟಾಗುವದರಿಂದಲೂ, ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸ ಮಹ ರ್ಷಿಯು, ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಯೋಷಿತಸ್ಸಾಧು ಧನ್ಯಾಸ್ತಾಸ್ತಾಭ್ಯೋ ಧನ್ಯ ತರೋಸ್ತಿ ಕಃ" ಎಂದೂ "ಶೂದ್ರಸ್ಸಾಧುಃ" "ಶೂದ್ರ ಧನ್ಯೋಸಿಜಾಬ್ರ ವೀತ್" ಎಂದೂ, ಎಂದರೆ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀರುಗಳು ಬಹಳ ಸಾಧುಗಳೂ

ಇವ್ಯರ್ಥತ್ರೈ (೧) “ಆರಾಧನಾನಾಂ ಸರ್ವೇಷಾಂ ವಿಷ್ಣೋರಾರಾಧನಂ ಪರಮ್” । ತಸ್ಮಾತ್ಪರತರಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ತದೀಯಾರಾಧನಂ ಪರಮ್” । ಎನ್ನಮ್, (೨) “ಕುನ್ರಮೆಡುತ್ತ ಪಿರಾ ನಡಿಯಾರೋಡು ಮೊನ್ನಿ ನಿನ್ರ

ಧನ್ಯರೂ, ಅವರಿಗಿಂತ ಧನ್ಯರು ಯಾರಿದ್ದಾರೆಂದೂ, ಹಾಗೆಯೇ ಶೂದ್ರನೂ ಸಾಧುವು ಧನ್ಯನು ಎಂದೂ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. (ವಿ. ಪು. ೬. ೨. ೭-೮); ಏಕೆಂದರೆ ತಿಳಿಸಿ ತ್ತಾರೆ :—“ಸ್ವಲ್ಪೇನಹಿ ಪ್ರಯತ್ನೇನ ಧರ್ಮಸ್ಸಿದ್ಧಿಃ ನೈಕಲೌ । ಶೂದ್ರೈಶ್ಚ ದ್ವಿಜಶುಶ್ರೂಷಾ ತತ್ಪರೈರ್ದ್ವಿಜ ಸತ್ತವಾಃ । ತಥಾ ಸ್ತ್ರೀಭಿರನಾಯಾ ಸಾತ್ ಪತಿ ಶುಶ್ರೂಷಯೈವಹಿ” ಶೂದ್ರರಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮವಿತ್ತುಗಳ ಶುಶ್ರೂಷೆಯಿಂದಲೇ, ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಪತಿಶುಶ್ರೂಷೆಯಿಂದಲೇ, ಹೀಗೆ ಅಲ್ಪಾಯಾಸದಿಂದಲೇ ಇಂತಹ ಧರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನರೂಪಸಿದ್ಧಿಯು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ, ಎಂದು ಮಹರ್ಷಿಗಳನ್ನು ಕೂತು ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಸ್ತ್ರೀಗಳಿಗೆ ಭರ್ತೃ ಶುಶ್ರೂಷಯೇ ಪರಮ ಧರ್ಮನೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಲೀ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಮಹರ್ಷಿಯ ದಿವ್ಯಸೂಕ್ತಿಗಳಿಗಾಗಿ (ರಾ. ಅಯೋಧ್ಯಾ. ೨೪-೨೫. ೨೬) ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಪರಾಂಬರಿಸಿ. ಹೀಗೆ ಭಾಗವತಾರಾಧನದಿಂದಲೇ ನಿತ್ಯಕರ್ಮ ಭಗಮಸಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅನಧಿಕೃತರಾದ ಸ್ತ್ರೀ ಶೂದ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ಇವುಗಳೆಂದುಂಟಾಗುವ ಫಲವೇ ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸುತ್ತಾರೆ

ಇವ್ಯರ್ಥತ್ರೈ - ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ, ಭಗವತ್ಕೃತ್ಯಾರೂಪ ಭಗವದಾರಾಧನದಿಂದ ಯಾವ ಭಗವತ್ತೀತಿಯು ಸಿದ್ಧಿಸಿ ಅನರ್ಥನಿವೃತ್ತಿಗಳಂಟಾಗುತ್ತವೋ, ಅದೇ ಭಾಗವತ ಕೃತ್ಯಾರೂಪ ಮೂಲಕವೇ ಅನಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಎಂಬ ಭಾವವು, (೧) ಸರ್ವೇಷಾಂ - ಸಮಸ್ತವಾದ ಆರಾಧನಾನಾಂ ಮಧ್ಯೇ - ಆರಾಧನೆಗಳಲ್ಲಿ, ವಿಷ್ಣೋರಾರಾಧನಂ - ವಿಷ್ಣುವಿನ ಆರಾಧನೆಯು, ಪರಂ - ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದೆಂದು, ಪ್ರೋಕ್ತಂ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ, ತಸ್ಮಾತ್ - ಆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಆರಾಧನೆಗಿಂತಲೂ, ಪರಂ-ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು, ತದೀಯಾರಾಧನಂ - ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತರ ಆರಾಧನೆಯು, ಪರತರಂ - ತುಂಬಾ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದಾಗಿ, ಪ್ರೋಕ್ತಂ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ, ಎನ್ನಂ - ಎಂಬದಾಗಿಯೂ, (೨) ಈ ತಿರುವಾಯ್ ಮೊಳೆಯ ಹತ್ತು ಪಾಶುರಗಳನ್ನೂ ಅರ್ಥದೊಂದಿಗೆ ಪಠನ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಸರ್ವವಿಧದಲ್ಲೂ ವಿಜಯ ಉಂಟೆಂದು ಫಲಶ್ರುತಿಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಕುನ್ರಮೆಡುತ್ತ - ಇಂದ್ರನ ಕ್ರೂರಕೃತ್ಯದಿಂದ ರಕ್ಷಿಸುವ

ತಡಗೋಪನುರೈ ಶೆಯಲ್"ಎನ್ನುಂ (೩) "ಏತ್ತಿ ಯಿರುಪ್ಪಾರೈ ವೆಲ್ಲುಮೇ, ಮತ್ತವರೈ ಶಾತ್ತಿಯಿರುಪ್ಪಾರ್ತವಮ್" ಎನ್ನುಮ್, ಅರುಳಿಚ್ಚೆಯ್ ದಾರ್ ಗಳ್.

ದಕ್ಕಾಗಿ ಗೋವರ್ಧನೋದ್ಧರಣಮಾಡಿದ, ಪಿರಾಳ - ಸರ್ವ ವಿಧದಲ್ಲೂ ಮಹೋಪಕಾರನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ, ಅಡಿಯಾರೋಡುಮ್ - ದಾಸರಾದ ಭಕ್ತರೊಂದಿಗೆ, ಒನ್ನಿನಿನ್ - ವಿಶೇಷ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಏಕೀಭವಿಸಿ ನಿಲ್ಲುವ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ತಡಗೋಪ - ಶ್ರೀ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರವರಾದ ತಮ್ಮ, ಉರೈಶೆಯಲ್-ವಾಚಿಕರೂಪ ಕೈಂಕರ್ಯವಾಗಿ, ಮುಂದೆ, "ನನ್ನಿ ಪುನ್ನೆನ್ನ ವೋರಾಯಿ ರತ್ತುಳಿವೈ | ನೆನ್ನಿತರುಮ್ ಪತ್ತುಮ್ ಮೇವಿ ಕರ್ಪಾರ್ ಕೈ" ಎಂದು ಉತ್ತರಾರ್ಧದಿರತ್ತದೆ ; ಓರ್ ಆಯಿರತ್ತುಳ್ - ಅದ್ವಿತೀಯವಾದ ಸಾವಿರ ಪಾಶುರಗಳಲ್ಲಿ, ನನ್ನಿ ಪುನ್ನೆನ್ನ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ವಿಜಯ ಸೂಚಕ ದಿವ್ಯ ಚೇಷ್ಟಿತಗಳಿಂದ ಪೂರ್ಣವಾದ, ಇವೈ ಪತ್ತುಮ್ - ಈ ಹತ್ತು ಪಾಶುರಗಳನ್ನೂ, ಮೇವಿಕರ್ಪಾರ್ ಕೈ - ಅರ್ಧಸಹಿತವಾಗಿ ಅಭ್ಯಸಿಸುವರಿಗೆ, ನೆನ್ನಿತರುಮ್ - ಸಮಸ್ತ ವಿಜಯಗಳನ್ನೂ ಅವು ಕೊಡುತ್ತವೆ, ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರವರು ತಮಗೆ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಭಕ್ತರೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿನಾಡುವ ವಾಚಿಕ ಕೈಜ್ಜರ್ಯವೇ ತಮಗೆ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿ ಭಾವಿಸಿರುತ್ತಾರೆ" ಎನ್ನುಮ್ - ಎಂಬದಾಗಿಯೂ ಮತ್ತು (೩) ಇದು ಉತ್ತರಾರ್ಧವು. ಪೂರ್ವಾರ್ಧವು--

"ಮಾರಾಯತಾನವನೈ ವಳ್ಳುಗಿರಾಲ್ ಮಾರ್ ಪಿರಣ್ಣು

ಕೂರಾಕಕ್ಕೀರಿಯ ಕೂಳಿರಿಯೈ-ವೇರಾಕೆ" ಎಂದು.

ಮಾರಾಯತಾನವನೈ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಶತ್ರುವಾಗಿ ಆಚರಿಸಕೂಡದೆಂದು ತಿಳಿಯದ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು, ವಳ್ಳುಗಿರಾಲ್-ಕ್ರೂರಗಳಾದ ಉಗುರುಗಳಿಂದ, ಮಾರ್ - ವಕ್ಷಸ್ಥಳವನ್ನು, ಇರಣ್ಣುಕೂರಾಗ-ಎರಡು ಭಾಗವಾಗಿ, ಕೀರಿಯ - ಸೀಳಿದ, ಕೋಳ್ ಅರಿಯೈ - ಮಹಾ ವರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಶ್ರೀನರ ಸಿಂಹ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು, ಏತ್ತಿ ಇರುಪ್ಪಾರೈ - ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುವ ಮಹಾ ಭಾಗವ ತೋತ್ತಮರ ಮತ್ತು, ಅವರೈ - ಅಂತಹ ಭಾಗವತೋತ್ತಮರನ್ನು, ಶಾತ್ತಿಯಿರುಪ್ಪಾರ್ - ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವವರ, ಅಥವಾ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುವವರ, ತವಮ್-ಸುಕೃತವು, ವೆಲ್ಲುಮೇ - ಜಯಶೀಲವಾದುದು, ಇಲ್ಲಿ ಭಗವದಾರಾಧನ ಸ್ತೋತ್ರ



ಇಕ್ಕೈಜ್ಜಿರ್ಕ್ಕೈ ತಾಜ್ಜಿಳ್ ಅನುಷ್ಠಿತ್ತು ಉಕ್ಕಪ್ಪಾರ್ ಕ್ಕುಮ್, ಇದು ಕಣ್ಣು ಉಕ್ಕಪ್ಪಾರ್ ಕ್ಕುಮ್, ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರಂ ಪಣ್ಣು ವಧಿಕೃತ

ಮಾಡುವವರಿಗಿಂತಲೂ, ಇಂತಹ ಭಾಗವತರನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವವರು ಮಹಾ ಸುಕೃತಕಾಲಿಗಳು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಎನ್ನುಮ್ - ಎಂಬದಾಗಿಯೂ, ಅರುಳಿಚೆಯ್ ದಾರ್ಗಳ್ - ಕೃಪಯಾ ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ; ಯಾರು ಎಂದರೆ ಪಾದೋತ್ತರ ಕರ್ತಾವಾದ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸ ಮಹರ್ಷಿಯೂ, ನಾನ್ಮುಕನ್ಮಿರುವನ್ನಾದಿ ಕರ್ತಾವಾದ ತಿರುಮಳಶೈಯಾಳ್ವಾರ್ವರೂ ಎಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು.

ಹೀಗೆ ಭಗವದಾರಾಧನಾದಿ ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕಗಳಲ್ಲಿ ಅನಧಿಕೃತರಿಗೂ, ತದಧಿಕೃತರ ಆಶ್ರಯದ ಮೂಲಕ, ಅಧಿಕೃತರಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವದು ಯಾವ ಫಲವೋ, ಆ ಫಲವೇ ಬರೀ ಆಶ್ರಯದ ಮೂಲಕವೇ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂದು ಶ್ರೀ ಆಳ್ವಾರಾದಿ ದಿವ್ಯ ಸೂಕ್ತಿಪ್ರಮಾಣಗಳ ಮೂಲಕ ತೋರ್ಪಡಿಸಿದರು. ಪ್ರಪನ್ನರಾದ ಅಧಿಕೃತರಿಗೆ ಹೇಗೆ ಅನರ್ಥ ನಿವೃತ್ತಿರೂಪಪ್ರಯೋಜನವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಮಹಾ ಭಾಗವತಾಶ್ರಯದಿಂದಲೇ ಅನಧಿಕೃತ ಪ್ರಪನ್ನರಿಗೂ ಅನರ್ಥ ನಿವೃತ್ತಿಯು ದೊರೆಯುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯ ಬೇಕಿಲ್ಲವೆಂಬುದಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ದೃಷ್ಟಾಂತ ಮೂಲಕ ಸಮರ್ಥನೆ ಮಾಡಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:—ಇಕ್ಕೈಜ್ಜಿಯ್ ಜ್ಜಿಳ್ಳೈ - ಈ ಭಗವದಾರಾಧನಾದಿ ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕಗಳನ್ನು, ತಾಜ್ಜಿಳ್ ಅನುಷ್ಠಿತ್ತು - ತಮಗೇ ಅಧಿಕಾರವಿರುವದರಿಂದ ಅನುಷ್ಠಿಸಿ, ಉಕ್ಕಪ್ಪಾರ್ ಕ್ಕುಮ್ - ಭಗವತ್ತೀಡುವವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆಂದು ಸಂತೋಷಪಡುವವರಿಗೂ, ಇದು ಕಣ್ಣು ಉಕ್ಕಪ್ಪಾರ್ ಕ್ಕುಮ್ - ತಮಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ, ತಾವು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ ಭಾಗವತರು ಇವುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವದನ್ನು ನೋಡಿ, ತಮಗೂ ಭಗವತ್ತೀಡಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟಿರಾರುವವರಿಗೂ, ಭೋಗಮ್ ಏಕರೂಪಮ್ - ಅದರಿಂದಂಟಾಗುವ ಆನಂದವೂ ಫಲವೂ ಒಂದೇ ವಿಧವಾದುದು; ಅದನ್ನು ಈಗ ಸಾಧಿಸಿದ ಒಂದು ದೃಷ್ಟಾಂತಮೂಲಕ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಅಭಿಗಮನಾದಿ ಆರಾಧನೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವವರಿಗೆಗೆ ಉಂಟಾಗುವ ಆನಂದವು ಸುಮ್ಮನೆ ಅವುಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರುವ ಅಥವಾ ಅಲ್ಪಸಹಾಯವನ್ನು ಮಾಡುವ ಅನಧಿಕೃತರಿಗೆ ಹೇಗೆ ಉಂಟಾದೀತು? ಎರಡೂ ಒಂದೇ ಹೇಗೆ ಆದೀತು? ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಒಂದೇ ವಿಧ ಫಲವೆಂದರೆ ಒಪ್ಪತಕ್ಕದ್ದೇ ಎಂಬ ಸಂದೇಹವು ಬಾಧಿಸಬಹುದು. ಹಾಗೆ ಸಂದೇಹಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲವೆಂದು ಒಂದು ದೃಷ್ಟಾಂತ

ನಾನು ಈಶ್ವರನುಕ್ಕುಮ್ ಮುಕ್ತರುಕ್ಕುಮ್ ಪೋಲೆ, ಭೋಗನೋಕ ರೂಪಮ್. (೧) “ಧರ್ಮಶ್ಚ ತೋನಾ ದೃಷ್ಟೋನಾ ಸ್ಮೃತೋನಾ ಕಥಿತೋನಾ | ಅನುನೋದಿತೋನಾ ರಾಜೇಂದ್ರ ಪುನಾತಿ ಪುರುಷಂಸದಾ” ಎಜ್ಜರ ಪಾವನತ್ವಮ್ಪೋಲೆ ಭೋಗ್ಯತ್ವಮುಮ್ ಕುರೈ ಯಿಲ್ಲೈ-

ಮೂಲಕ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಿಂದೆ ಮುಕ್ತರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಅನಂದವು ಒಂದೇ ಸಮನಾದುದೆಂದೂ, ಆ ಅನಂದವು ಪರಮಾತ್ಮನ ಅನಂದಕ್ಕೂ ಸಮನೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು, ಅದೃಷ್ಟಾಂತಮೂಲಕವೇ ಇದನ್ನೂ ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತಾರೆ:—ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರಂಪಣ್ಣವಧಿಕೃತನಾನು ಈಶ್ವರನುಕ್ಕುಮ್ - ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ನಡೆಸುವ ಅಧಿಕಾರವುಳ್ಳ ಸರ್ವಶ್ವರನಿಗೂ, ಮುಕ್ತರುಕ್ಕುಂಪೋಲೆ - ಮುಕ್ತರಿಗೂ ಭೋಗವು ಹೇಗೆ ಏಕರೂಪವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಕೈಜ್ಜರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವಿರುವವರಿಗೂ ಅವರನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವ ಅನಧಿಕಾರಗಳಿಗೂ ಭೋಗವು ಏಕರೂಪವು ಆದುದರಿಂದ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವು ಬೇಕಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. ಹಾಗೆ ಈ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೂ ಅನಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೂ ಭೋಗವು ಏಕರೂಪವೆಂದು ಶ್ರೀವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಯು ಹೇಳುತ್ತಾರೆಂದು ಭಾರತ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಮುಂದೆ ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. “ಧರ್ಮಃ - ಧರ್ಮವು, ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಧಿ ನಿಷೇಧರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದು, ಶಾಸ್ತ್ರವಿಹಿತವಾದ ಅನುಷ್ಠಾನವು, ಶ್ರುತೋನಾ - ಉಪದೇಶರೂಪದಲ್ಲಿ ಕೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರಾಗಲಿ, ದೃಷ್ಟೋನಾ - ಅಂತಹ ಕೈಜ್ಜರ್ಯವು ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟಿರಾಗಲಿ, ಸ್ಮೃತೋನಾ - ಹಿಂದೆ ನಡೆದುದನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರಾಗಲಿ, ಕಥಿತೋನಾ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರಾಗಲಿ, ಅನುನೋದಿತೋನಾ - ಬಹು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಡೆಯಿತು ಎಂದು ಅದನ್ನು ಅಜ್ಞೇಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರಾಗಲಿ, ಹೇ ರಾಜೇಂದ್ರ - ಓರಾಜ ಶ್ರೇಷ್ಠನೆ, ಸದಾ - ಯಾವಾಗಲೂ, ಪುರುಷಂ - ಅಧಿಕಾರಿಯನ್ನು, ಪುನಾತಿ-ಪವಿತ್ರೀಕರಿಸುತ್ತದೆ. ಪಾಪಗಳು ತೊಲಗುವದರಿಂದ ಪರಿಶುದ್ಧನಾಗುತ್ತಾನೆ ಧರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ತಾನೇ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಆವಶ್ಯಕತೆಯು ಇರುವದಿಲ್ಲವು, ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದರೂ ಸರಿಯೇ, ಅಥವಾ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡಿದರೂ ಸರಿಯೇ, ಅದನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದರೂ ಸರಿಯೇ, ಅದನ್ನು ಕುರಿತು ಪಠಿಸಿದರೂ ಸರಿಯೇ, ಅಥವಾ ಅದನ್ನು ಅಜ್ಞೇಕರಿಸಿದರೂ ಸರಿಯೇ ಈತನಿಗೆ ಪಾಪಪರಿಹಾರಮೂಲಕ ಪವಿತ್ರತೆ ಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಎಜ್ಜರ ಪಾವನತ್ವಂ ಪೋಲೆ ಎಂಬ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಪಾವನತ್ವವು ಈ ಎಲ್ಲರಿಗೂ

ಹೇಗೆ ಸಮವೋ, ಹಾಗೆಯೇ, ಭೋಗ್ಯತ್ವಮುಮ್ ಏಕರೂಪವಾಗ - ಈ ಭಗವದಾರಾಧನಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವಿರುವವರಿಗೂ, ಅಧಿಕಾರ ವಿಲ್ಲದವರಿಗೂ ಭೋಗ್ಯತ್ವವು ಸಮವೆಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕೇನೂ ಕುರೈಯಿಲ್ಲ - ಕುಂದಕವಿಲ್ಲವು. ಅದರೆ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯೋಮ ಯಜ್ಞಾನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಮಾಡುವವನಿಗೆ, ಸ್ವರ್ಗಪ್ರಾಪ್ತಿ ಫಲವುಂಟು, ಅಂಥಾನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದವನು ಅದನ್ನು ನೋಡುವದರಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಸ್ವರ್ಗಪ್ರಾಪ್ತಿ ಹೊಂದುವನೆಂದರೆ ಅಸಂಗತವಲ್ಲವೋ, ಎಂದಾಕ್ಷೇಪ ತಂದರೆ, ಅಲ್ಲಿ ಫಲವು ಮುಖ್ಯ ಕಲ್ಪವಾದ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವೇ ಹೇಳಿತೇ ಏನು ಅನು ಕಲ್ಪವಾದ ನೋಡುವದೇ ಮೊದಲಾದುದಕ್ಕೆ ಹೇಳಿಲ್ಲವು ಆದುದರಿಂದ ನೋಡುವವನಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗವಿಲ್ಲವು ಆದರೆ ಪಾಪನಶ್ಚವೇನೋ ಉಂಟು. ಇದು ಪ್ರಪನ್ನ ವಿಷಯವು, ಅಂತಹ ಸ್ವರ್ಗಪ್ರಾಪ್ತಿ ವಿಷಯವಾದುದಲ್ಲವು. ಪ್ರಮಾಣವು ಪಾಪ ನಶ್ಚಫಲ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಏಕರೂಪವೆಂದು ಹೇಳುವದರಿಂದ, ನಮಗೆ ಅದು ಗ್ರಾಹ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಆದುದರಿಂದ ಭಗವದಾರಾಧನಾದಿ ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕಗಳನ್ನು ಅನಧಿಕೃತರು ತಾವೇ ಮಾಡದಿದ್ದರೂ, ಹಾಗೆ ಅನುಷ್ಠಿಸುವ ಮಹಾ ಭಾಗವತರನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ, ಅವರುಗಳು ಮಾಡುವದನ್ನೇ ಅನುಮೋದಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಸಹಾಯಗಳನ್ನು ಅವರ ಆಜ್ಞಾಧಾರಿಗಳಾಗಿ ತಿರಿಸುವಹಿಸಿ, ನಡೆಸುವದರಿಂದಲೇ ಅಂತಹ ಫಲವೇ ಎಂದರೆ ಅನರ್ಥನಿವೃತ್ತಿಯು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂದು ಸಮರ್ಥಿಸಿ ಸಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಹೀಗೆ ಭಗವದಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಶೂದ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಪತಿವ್ರತಾಸ್ತ್ರೀಯ ಪತಿಯನ್ನೇ ಪರದೈವವೆಂದು ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವದರಿಂದ, ಪತಿಯು ಅನುಷ್ಠಿಸುವ ಭಗವದಾರಾಧನಾದಿ ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕಗಳಿಂದಲೇ ಆಕೆಗೂ ಅನಿಷ್ಟ ನಿವೃತ್ತಿಯ ಮೂಲಕ ಪಾಪನಶ್ಚವೂ, ಶೂದ್ರಾದಿ ಅನಧಿಕೃತರಿಗೂ ಮಹಾ ಭಾಗವತನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದರೆ, ಆ ಭಾಗವತನು ಅನುಷ್ಠಿಸುವ ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕಗಳಿಂದಲೇ ಅವರಿಗೂ ಪಾಪನಶ್ಚವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಆದರೆ ಪ್ರಪನ್ನರಾದ ಸ್ತ್ರೀ ಶೂದ್ರಾದಿಗಳಿಗೂ ಭಗವದನುಸ್ಮರಣೆಯು ಅವಶ್ಯಕವು. ಧೈಯೋನಾರಾಯಣಸ್ಸದಾ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವಂತಾದ್ದು. ಅದರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅಧಿಕಾರವುಂಟು ಈ ಧ್ಯಾನವು ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಮಾಡುವದೇ ಪ್ರಶಸ್ತವು. ಆದರೆ ಈ ಅನಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಮೂಲಮಂತ್ರೋಚ್ಚಾರಣೆಯು ಸರಿಯಲ್ಲವಲ್ಲ, ಹೀಗಿರುವಾಗ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರವಾದ ಈ ಭಗವದನುಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಅವರುಗಳು ಯಾವಂತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂಬುದನ್ನು ಮುಂದೆ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ :-

ಅನಧಿಕೃತ ಪ್ರಪನ್ನೈಃ ಭಗವದನುಸ್ಮರಣಂ ಕಥಂ ಕರ್ತವ್ಯಂ ?

ಅಪ್ಪಡಿಯೇ (೧) “ತಸ್ಮಾತ್ಪ್ರಾಣವಂ ಶೂದ್ರೋ ಮನ್ನಾನಾನಿ ನಕೀರ್ದಯೇತ್” ಎನ್ನು ಮಹಾ ಭಾರತತ್ತಿಲುಮ್, (೨) ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಜಪ ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಪ್ರಕೃತ್ಯೇವ ವಿಧೀಯತೇ | ನ ಸ್ವರಃ ಪ್ರಾಣವೋಜ್ಞಾನಿ ನಾ

ಅನಧಿಕೃತರಾದ ಪ್ರಪನ್ನರಿಂದ ಭಗವದನುಸ್ಮರಣೆಯು  
ಹೇಗೆಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ?

ಅಪ್ಪಡಿಯೇ - ಭಗವದಾರಾಧನಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಧಿಕೃತರಾದವರಿಗೆ ಪಾಂಚಕಾ ಲಿಕ ಭಗವದನುಸ್ಮರಣೆ ಎಂಬ ಮೂಲಮಂತ್ರಾದಿ ರಹಸ್ಯಗಳ ಮೂಲಕ ಧ್ಯಾನವೂ ಸಹ ಹೇಗೆ ಆವಶ್ಯಕವೋ ಹಾಗೆಯೇ, ಮುಂದೆ ಅನಧಿಕೃತರಾದ ಸ್ತ್ರೀ ಶೂದ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ಭಗವದನುಸ್ಮರಣವು ಆವಶ್ಯಕವೆಂದು ಹೇಳಿ ಭಗವದನುಸ್ಮರಣ ರಸ ತ್ತುಕ್ತು - ಭಗವದನುಸ್ಮರಣವಿಂದುಂಟಾಗುವ ಆನಂದಕ್ಕೀನೂ ಅವರಿಗೂ, ಕ್ಷುರೈಯಿಲ್ಲೆ - ನ್ಯೂನತೆಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ; ಅದಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ (೧) ತಸ್ಮಾತ್-ಆಕಾರಣದಿಂದ ಶೂದ್ರನು ಮನ್ನಾನಾನಿ - ನನ್ನ ನಾಮಗಳನ್ನು, ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಸಹಸ್ರ ನಾಮಾನಿಗಳಲ್ಲಿ, ಸಪ್ರಾಣವಂ ಪ್ರಾಣವ ಸಹಿತವಾಗಿ, ನ ಕೀರ್ದಯೇತ್-ಉಚ್ಚರಿಸಬಾರದು ಆತನು, ಹರಿಃ ಓಂ ಎಂದು ಹೇಳಕೂಡದು, ಓಂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾಯನಮಃ, ಓಂ ಶ್ರೀ ರಾಮಾಯನಮಃ ಎಂದೂ ಹೇಳಕೂಡದು, ದೇವರ ನಾಮಗಳನ್ನೇ ಉಚ್ಚರಿಸ ಬಾರದು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಲ್ಲವು ; ಓಂ ಎಂದು ಪ್ರಾಣವಮೊಂದಿಗೆ ಉಚ್ಚರಿಸ ತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು ” ಎನ್ನು ಭಾರತತ್ತಿಲುಮ್ ಎಂದು ಭಾರತದಲ್ಲೂ (೨) ಮತ್ತು, ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ - ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿ ತ್ರೈವರ್ಣಿಕ ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳಿಗೆ, ಸುಮ್ಮನೆ ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಎಂದಿವರೂ ಹೀಗೆ ಅರ್ಧವನ್ನು ಗೋಬಲೀವರ್ಧನ್ಯಾಯ ದಿಂದ ಮಾಡುತ್ತದೆ, ಎಕೆಂದರೆ ಮುಂದೆ ಸ್ತ್ರೀಣಾಂತು ಶೂದ್ರಜಾತೀನಾಂ ಎಂದು ಶೂದ್ರಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಬೇರೇ ವಿಧಾನವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ, ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಜಪಃ - ಮೂಲ ಮಂತ್ರ ಜಪವು, ಪ್ರಕೃತ್ಯೇವ - ಮಂತ್ರವೆಷ್ಟೋ ಅಷ್ಟ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಎಂದರೆ ಸ್ವರದಿಂದ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯೂ ಕೂಡದು, ಪ್ರಾಣ ದಿಂದ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯೂ ಕೂಡದೆಂಬುದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಇದನ್ನೇ ಮುಂದೆ

(೧) ಭಾರ. ಅಶಂ.೧೧೨. ೧೪. (೨) ನಾರದೀಯೇ,

ಸ್ಯನ್ಯ ವಿಧಯಸ್ತಥಾ | ಸ್ತ್ರೀಣಾಂತು ಶೂದ್ರಜಾತೀನಾಂ ಮಂತ್ರ ಮಾ  
ತೋಕ್ತಿ ರಿಷ್ಯತೇ” ಎನ್ನು ನಾರದೀಯಾದಿಗಳಿಲ್ಲಮ್, (೩) “ನನೋ  
ನಾರಾಯಣೇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಶ್ವಪಾಕಃ ಪುನರಾಗಮತ್” ಎನ್ನು ಶ್ರೀ ವರಾಹ  
ಪುರಾಣತ್ತಿಲ್ಲಮ್, (೪) “ವಾಯಿನಾಲ್ ನನೋ ನಾರಣಾನೆನ್ನು ಮತ್ತ  
ಕತ್ತಿಡಕ್ಕೈಗಳೈ ಕ್ಕೊಪ್ಪಿ” ಎನ್ನುಮ್, (೫) ನಾಮಂ ಶೋಲ್ಲಿಲ್ ನನೋ

ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ :—ನ ಸ್ವರಃಪ್ರಣವೋಜ್ಞಾನಿ - ಉದಾತ್ತಾದಿ ಸ್ವರದೊಂದಿಗೆ  
ಉಚ್ಚಾರಣೆಯಿಲ್ಲದೆಯೂ, ಪ್ರಣವಿಲ್ಲದೆಯೂ, ಅನ್ಯನ್ಯಾಸ ಕರನ್ಯಾಸಾದಿಗಳಿಲ್ಲ  
ದೆಯೂ ಇರತಕ್ಕದ್ದು, ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ನಾಸ್ಯನ್ಯ ವಿಧಯಃ - ಬೇರೆ ಇನ್ನು  
ಯಾವ ವಿಧಿಗಳೂ ಇಲ್ಲವು, ಋಷಿ ಭಂದಸ್ಸುಗಳೂ ಇಲ್ಲವು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಈ  
ಪ್ರಮಾಣವನ್ನೇ ಮುಂದೆ ಪುನಃ ಮೂಲಮಂತ್ರಾಧಿಕಾರದಲ್ಲೂ ಉದಾಹರಿಸಿರು  
ತ್ತಾರೆ ಅಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಗಳ ಉಪದೇಶವು ವೈದಿಕ, ವೈದಿಕ ತಾಂತ್ರಿಕ, ತಾಂತ್ರಿಕ  
ವೆಂದು ಮೂರು ವಿಧವೆಂದೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ವೈದಿಕವಾಗಿಯೂ, ಕ್ಷತ್ರಿಯರಿಗೆ  
ವೈದಿಕ ತಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿಯೂ, ವೈಶ್ಯ ಶೂದ್ರರಿಗೆ ತಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿಯೂ ಇರತಕ್ಕ  
ದ್ದೆಂದು ಪಾಂಚರಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಸಿ, ಮೂಲಮಂತ್ರವು ಪ್ರಣವ  
ಚತುರ್ಥಿಗಳಿಲ್ಲದುದಾದರೆ ಮಂತ್ರಾಧಿಕಾರವಿಲ್ಲದ ಸರ್ವರಿಗೂ ಉಪಯುಕ್ತವಾದುದು  
ದಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.” ಎನ್ನು - ಎಂಬದಾಗಿ, ನಾರದೀಯಾ  
ದಿಗಳುಮ್ ನಾರದೀಯ ಪುರಾಣವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲೂ (೩) ನನೋ  
ನಾರಾಯಣೇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ - ಪ್ರಣವ ಚತುರ್ಥಿಗಳಿಲ್ಲದೆ ಸ್ವರದಿಂದಲೂ ಉಚ್ಚರಿ  
ಸದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ನನೋನಾರಾಯಣಾ ಎಂದು ಇಷ್ಟಮಾತ್ರ ಉಚ್ಚರಿಸಿದರೆ,  
ಶ್ವಪಾಕಃ-ನಾಯಿ ಮಾಂಸವನ್ನು ತಿನ್ನುವ ಚಂಡಾಲನೂ ಕೂಡ, ಪುನರಾಗ  
ಮತ್ - ಪುನಃ ಹಿಂತಿರುಗಿಬಂದನು, ಹಾಗೆ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸಿದುದರಿಂದ  
ಅಧೋಗತಿಯಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿದನು ಎಂಬ ಭಾವವು,” ಎನ್ನು - ಎಂಬದಾಗಿ,  
ಶ್ರೀವರಾಹ ಪುರಾಣದಲ್ಲೂ, (೪) “ವಾಯಿನಾಲ್” ಇತ್ಯಾದಿ-ಇದರ ಅರ್ಥ  
ತಾತ್ಪರ್ಯಗಳಿಗೆ ೧೨೫೨-೮ ನೆಯ ಪುಟಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಎನ್ನುಮ್-ಎಂಬ  
ದಾಗಿಯೂ (೫) ತಿರುಮುಚ್ಚೈಯಾಳ್ವಾರ್ ಆನುಗ್ರಹಿಸಿರುವ ಪೆರಿಯ ತಿರುಮೋಳಿ  
ಆರಾಂಪತ್ತುಪತ್ತಾನ್ನಿರುದೊಳಿಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪಾಶುರದಲ್ಲೂ “ನಾಮಮ್  
ಶೋಲ್ಲಿಲ್ ನನೋ ನಾರಾಯಣಮೇ” ಎಂದು ಪಲ್ಲವಿರೂಪದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತದೆ.

(೩) ವರಾಹಪುರಾಣ ೧೩೯-೫೩ (೪) ಪೆರಿ.ತಿರು. ೪.೫ ೨.(೫) ಪೆರಿ. ೬. ೧೦. ೧

ನಾರಾಯಣನೋ" ಎನ್ನುವ, ಶೋಲ್ಮಗಿರಪಡಿಯೇ ತಿರುಮಂತ್ರವಾಗಿರ ಎಟ್ಟಕ್ಕಣ್ಣಾನ ಕರುಮ್ಮಿಲೇ ವೇರ್ ಪ್ಪುತ್ತುಮ್ ತಲೈ ಯಾಡೈ ಯುಮ್ ಕಳಿನ್ದಾಲ್ ನಡುವುಳ್ಳ ಅಂಶಮ್ ಸರೋಪಜೀವ್ಯ ಮಾಗಿರಾ ಪ್ಪೋಲೆ ಪ್ರಪತ್ತಿ ನಿಷ್ಕರಿಲ್ಲಾರ್ಕ್ಕುಮ್ ಸರ್ವಕಾಲತ್ತಿಲಾಮ್ ಭಗವದನು

ಹೀಗೆ "ನಾಮಮ್ ಶೋಲ್ಮಿಲ್" ಪರಮಪುರುಷನ ನಾಮಗಳನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿ ಆತನು ಎಂತವನೆಂದರೆ, ತ್ರಿಯೇಪತಿಯಾಗಿ, ಆಶ್ರಿತಸುಲಭನಾಗಿ ಅತಿ ಮಾನುಷ ಚೇಷ್ಟೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ವಿರೋಧಿನಿರಸನ ಶೀಲನಾಗಿ ಉಭಯವಿಭೂತಿಯುಕ್ತನಾಗಿರುವ ಪರಮಪುರುಷನ ನಾಮವನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ ನಮಗೆ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿಯುಂಟು. ಅದನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ "ನಮೋ ನಾರಾಯಣನೋ" ಮೂಲಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ "ನಮೋನಾರಾಯಣ" ಎಂಬುದಾಗಿ ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ಮೊದಲು ಪಾಶುರದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಂಡೇ ನಾರಾಯಣಾನೆನ್ನುಮ್ ನಾಮಮ್ " ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ಥೂರಿತವು" ಶೋಲ್ಮಗಿರಪಡಿಯೇ - ಹೇಳಿರುವ ಮೇರೆಗೆ, ತಿರುಮಂತ್ರವಾಗಿರ - ಮೂಲಮಂತ್ರವಾಗಿರ ನ, ಎಟ್ಟಕ್ಕಣ್ಣಾನ - ಎಂಟು ಗೆಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳ, ಕರುಮ್ಮಿಲೇ - ಕಬ್ಬಿನಲ್ಲಿ, ವೇರ್ ಪತ್ತುಮ್ - ಮೂಲಭಾಗವನ್ನೂ, ಬುಡವನ್ನೂ, ತಲೆಯಾಡೈ - ಅಗ್ರಭಾಗವಾದ ಸೋಗೈಯನ್ನೂ, ಕಳಿನ್ದಾಲ್ - ತೆಗದುಹಾಕಿದರೆ, ನಡುವುಳ್ಳ ಅಂಶಮ್ - ಮಧ್ಯಭಾಗವು, ಸರೋಪಜೀವ್ಯ ಮಾಗಿರಾಪ್ಪೋಲೆ - ಸಮಸ್ತರಿಗೂ ಸತ್ತೆಯನ್ನು ಕೊಡುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಭೋಗ್ಯವಾಗಿರುವಹಾಗೆ, ಪ್ರಪತ್ತಿ ನಿಷ್ಕರಿಲ್ಲಾರ್ಕ್ಕುಮ್ - ಪ್ರಪತ್ತಿಯನ್ನನುಷ್ಠಿಸುವ ರಿಲ್ಲರಿಗೂ, ಸ್ತ್ರೀ ಶೂದ್ರಾದಿಗಳೆಲ್ಲರಿಗೂ ಎಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು, ಭಗವದನುಸ್ಮರಣದಿಂದಂಟಾಗುವ, ರಸತ್ತುಕ್ಕು-ಆನಂದಕ್ಕೆ ಎಂದರೆ ಆನಂದಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲವು. ಇಲ್ಲಿ ತಿರುಮಂತ್ರವು ಅಮೃತವೆಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೋಕ್ಷಾನಂದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದರಿಂದ ಸ್ವಾದುತಮವಾದ ಕಬ್ಬಿಗೆ ಹೋಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಅದು ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರವಾದುದರಿಂದ ಎಂಟು ಗೆಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳದ್ದು; ಸರ್ವರಿಗೂ ಭೋಗ್ಯವಾಗುವದಕ್ಕೆ ಕೆಳಗಿನ ಕರಿಣವಾದ ಗಂಟಿನ ಭಾಗವನ್ನು ಮೇಲಿನ ರುಚಿಯಿಲ್ಲದ ತೆಂಡೆಭಾಗವನ್ನೂ ಕಬ್ಬಿನಲ್ಲಿ ತೆಗದುಹಾಕಿದರೆ, ಸರ್ವರಿಗೂ ಹೇಗೆ ಭೋಗ್ಯವಾದುದಾಗುತ್ತದೆಯೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಮೂಲಮಂತ್ರದ ಮೂಲಭಾಗವಾದ ಪ್ರಣವವನ್ನೂ, ಅಗ್ರಭಾಗವಾದ ಚತುರ್ಥಿಯನ್ನೂ ತೆಗದುಹಾಕಿದರೆ, ಸರ್ವಾಧಿಕಾರವುಳ್ಳದಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು. ಪ್ರಣವಚತುರ್ಥಿ

ಸ್ಮರಣರಸತ್ತುಕ್ಕು ನಿರೋಧಮಿಲ್ಲೈ. ಸಪರಿಕರಮಾನ ನಿಲಕ್ಷಣಭಕ್ತಿಯೋಗ  
ಮಾಗಲಿರೆ ಶಿಲರ್ಮ ನಿರೋಧಮುಳ್ಳದು. ಕ್ಷಣಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯಮಾನ ಪ್ರಪ

ಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಿರೋಧಮಿಲ್ಲೈ ಎಂದು ಹೇಳುವದರಿಂದ, ಪ್ರಣವ ಚತುರ್ಥಿ  
ಗಳು ಇದ್ದರೆ, ಸಾಂಚರಾತ್ರಾದಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಗೆ ವ್ಯತ್ಯಸ್ತವಾದುದರಿಂದ  
ಈ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ನಿರೋಧವೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ; ಸ್ತ್ರೀ ಶೂದ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಣ  
ವವು ಕೂಡದೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಮಹಾಭಾರತ ವಚನವನ್ನೂ, ಸ್ವರ ಕೂಡದೆಂಬುದಕ್ಕೆ  
ನಾರದೀಯವಚನವನ್ನೂ, ಪ್ರಣವಚತುರ್ಥಿಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸರ್ವವಿಷಯವಾಗುತ್ತ  
ದೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ ವಾರಾಹ ವಚನವನ್ನೂ, ಉದಾಹರಿಸಿ, ಅಲ್ಪಾರುಗಳಭಿಪಾ,  
ಯವೂ ಹಾಗೆಯೇ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ ತಿರುಮಂಗೈಯಾಳ್ವಾರನರ ಪಾಶುರವನ್ನು  
ಉದಾಹರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಭಕ್ತಿಯೋಗಕ್ಕೀಗ ತ್ರೈವರ್ಣಿಕರೇ ಆಗಿರಬೇಕೆಂಬ ಆವ  
ಶ್ಯಕವೆಂದೂ ಇತರರಿಗೆ ಕೂಡವೆಂಬ ನಿರೋಧೋಕ್ತಿಯುಂಟು; ಈ ಪ್ರಪತ್ಯುಪಾ  
ಯದಲ್ಲಾದರೋ ಹಾಗಿಲ್ಲವು ; ಭಗವದನುಸ್ಮರಣರೂಪ ಆನಂದವು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ  
ವಾಗಿ ಉಂಟು. ಈ ಸರೋಪಜೀವ್ಯವಾಗಿರುವ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವು ಭಕ್ತಿಯೋಗಕ್ಕಿಲ್ಲ  
ವೆಂಬ ಭಾವವು. ಸರ್ವಕಾಲತ್ತಿಲುಮ್ ಎಂದು ಹೇಳುವದು ದೇಹಯಾತ್ರಾದಿ  
ಆವಶ್ಯಕಗಳಾದ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಕಾಲವಲ್ಲವ ಮಿಕ್ಕ ಎಲ್ಲ ಕಾಲಗಳಿಲ್ಲೂ  
ಭಗವದನುಸ್ಮರಣಮಾಡುವದು ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ ಉಚಿತವಾದುದೆಂದು ಇದರಿಂದ ಹೇಳ  
ಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರಿಗೆ ಸರ್ವಲೋಕಶರಣ್ಯನಾದ ಶ್ರೀ ರಂಗಣಾ  
ಥನು ಉಪದೇಶಿಸಿದನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಭಗವದನುಸ್ಮರಣವು “ವಿದ್ವಾಂಸ  
ಏವ ಮಾನಸೇ ರಮಂತೇ” ಎಂಬ (ತೈ ನಾ) ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯದ ಹಾಗೆ, ಪರಮಾ  
ನಂದಪ್ರದವೆಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕಾಗಿಯೇ, ಭಗವದನುಸ್ಮರಣರಸತ್ತುಕ್ಕು ಎಂಬ  
ಪ್ರಯೋಗವು. ಈ ಸ್ವತಂತ್ರಪ್ರಪತ್ಯುಪಾಸನಮಾಡಿದ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಪನ್ನರೂ  
ಈ ಭಗವದನುಸ್ಮರಣವನ್ನು ಪ್ರಣವಚತುರ್ಥಿಗಳಿಲ್ಲದ ಮೂಲ ಮಂತ್ರ ಜಪದಿಂದ  
ಮಾಡಬಹುದು. ಇದೀಗ ಮಹತ್ತಾದ ಉಪಕಾರವು ಈ ಅನುಕೂಲವು ಭಕ್ತಿ  
ಯೋಗಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲವೆಂದೂ ತ್ರೈವರ್ಣಿಕರು ಮಾತ್ರವೇ ಸಪರಿಕರವಾದ ಭಕ್ತಿ  
ಯೋಗವನ್ನವಲಂಬಿಸತಕ್ಕದ್ದೇವನಾ, ಇತರರು ಅನುಷ್ಠಿಸಿದುದಾದರೆ ನಿರೋಧ  
ವೆಂದು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ:—ಸಪರಿಕರಮಾನ - ಶ್ರವಣ  
ಮನನಾದಿ ಅಂಗಗಳಿಂದ ಸೇರಿದ, ಮಿಕ್ಷಣವಾದ, ಏಕಕ್ಕೆ ಮಿಲಕ್ಷಣವೆಂಬರೆ  
“ಭಜನಸುಖಮೇಕಸ್ಯ ವಿಪುಲಂ” ಎಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತೈಲಧಾರಾವಚ್ಚಿನ್ನು  
ಸತತ ಧ್ಯಾನಹಿಂದ ಉಂಟಾಗತಕ್ಕ ಆನಂದವು ಅಸದೃಶವಾದುದು, ಅದುದರಿಂದ

ದನಂ, ಸಿದ್ಧಮಾನವಳವಿಲುಮ್, (೧) “ದ್ವಯಮುರ್ಥಾನುಸಂಧಾನೇನ ಸಹ ಸದೈವಂ ವಕ್ತಾ” ಎನ್ನು ಶರಣ್ಯ ನರಾಳಿ ಚಿಯಾದಾನಿರೇ.

ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಭಕ್ತಿಯೋಗವೀಗ ಶಿಲರ್ಕು - ಕೆಲವರಿಗೆ ಎಂದರೆ ಸ್ತ್ರೀ ಶೂದ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ, ವಿರೋಧವುಳ್ಳದು ಇಂತಹ ಭಗವದ್ಭಾಷಣರೂಪ ಅನುಸ್ಮರಣೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಪನ್ನರಿಗೂ ಅರ್ಥವು ಉಂಟೆಂದೂ, ಅವನ್ನು ಪ್ರಣವ ಚತುರ್ಥಿ ರಹಿತ ವೂಲಮಂತ್ರ ಜಪವೆವ ನೂತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ, ದ್ವಯಮಂತ್ರೋಚ್ಚಾರಣ ಮೂಲಕವಾಗೂ ನಡೆಸಬಹುದೆಂದೂ, ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಶರಣ್ಯನಾದ ಶ್ರೀ ರಜ್ಜುನಾಥೋಕ್ತಿಯೇ ಇದೆ ಎಂದೂ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ:— ಕ್ಷಣಮಾತ್ರಸಾಧ್ಯಮಾನ-ಅಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಕೃದನುಷ್ಠಾನದಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾದ ಇಲ್ಲಿ ಕ್ಷಣವೆಂಬುದು ಬೌದ್ಧನು ಹೇಳುವ ಕ್ಷಣವಲ್ಲವು, ಅಲ್ಪಕಾಲವೆಂಬರ್ಥವು; ಏಕೆಂದರೆ ಪ್ರಪದನಾನುಷ್ಠಾನವು ಬೌದ್ಧನು ಹೇಳುವ ಕ್ಷಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಗುವ ದಿಲ್ಲವು. ಪ್ರಪದನಂ-ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು, ಸಿದ್ಧಮಾನ ವಳವಿಲುಮ್- ಸಿದ್ಧಿಸಿ ಈತನು ಕೃತ ಕೃತ್ಯನೆಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಂಡರೂ ಉತ್ತರಕೃತ್ಯವಾಗಿ, ಭಗವದನುಸ್ಮರಣವೂ ಈ ಕೃತಕೃತ್ಯನಾದ ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, “ಏವಂ - ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ವಿರಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ಐಹಿಕದಲ್ಲಿ ಮಮತೆಯನ್ನು ತೊರೆದು, ಭಗವಂತನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾ, ಸದಾ - ಯಾವಾಗಲೂ ಎಂದರೆ ತನಗೆ ನಿರ್ವಾಹವಿಲ್ಲದೆ ದೇಹಯಾತ್ರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಕಾಲವೇನು, ಈತನಿಗೆ ನಿಯತಕರ್ಮಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನವೇನು, ಇಂತಹವುಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸಿ ಮಿಕ್ಕ ಎಲ್ಲಾ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಎಂಬರ್ಥವು, ಅರ್ಥಾನುಸಂಧಾನೇನ ಸಹ - ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಬೋಧಿತವಾದ ಸಮಸ್ತ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ತಿಳಿದು ಅನುಸಂಧಾನದೊಡನೆ ದ್ವಯಂ - ದ್ವಯಮಂತ್ರವನ್ನು, ವಕ್ತಾ - ಉಚ್ಚರಿಸುವವನಾಗಿ” ಎನ್ನು - ಎಂಬದಾಗಿ, ಶರಣ್ಯ - ಸರ್ವಲೋಕ ಶರಣ್ಯನಾದ ಶ್ರೀರಜ್ಜುನಾಥನು, ಅರುಳಿ ಚಿಯಾದಾನಿರೇ - ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರವರಿಗೆ ಪರಮಕೃಪಯಾ ಉಪದೇಶಿಸಿದನಲ್ಲವೇ? ಶ್ರೀ ಯತಿನರ್ಯರು ಶ್ರೀರಜ್ಜುನಾಥನನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ದಯಪಾಲಿಸಿದ ಉತ್ತರವು. ಹೀಗೆ ದ್ವಯಮಂತ್ರಾರ್ಥಾನುಸಂಧಾನದೊಂದಿಗೆ ಸದಾ ದ್ವಯಮಂತ್ರವನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸುತ್ತಾ, ತನ್ನನ್ನೇ ನಿರಂತರ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ “ಅತ್ಮೀನ ಶ್ರೀರಜ್ಜುನೇ ಸುಖಮಾಸ್ತು” ದೇಹವಾತದವರೆಗೂ ಈ ಶ್ರೀರಜ್ಜುನರಲ್ಲಿ ಸುಖದಿಂದ ಇದ್ದುಬಿಡು ಎಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದರು. ಈಪ್ರಸ



ದನವು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಿದುದರಿಂದ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗಕ್ಕಿಂತ ಅತಿ ಸುಲಭೋಪಾಯವಾಗಿ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರವಾಗಿರುವ ಪ್ರಭಾವಸೂಚಿತವಾದುದರಿಂದ, ಮುಂದೆ ಪ್ರಭಾವ ವ್ಯವಸ್ಥಾಧಿಕಾರವು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆಂಬುದು ಸೂಚಿತವು. ಆದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಪ್ರಪನ್ನನು ತನಗೆ ಸ್ವರೂಪವಾದ ಭಗವದನುಸ್ಸ್ಮರಣಕ್ಕೆ ಪರಿಕರ ರಹಿತ ಮೂಲ ಮಂತ್ರೋಚ್ಚಾರಣೆಯಹಾಗೆ ದ್ವಯವನ್ನೂ ಕೂಡ ಉಚ್ಚರಿಸಬಹುದೆಂದು ಇದರಿಂದ ಸೂಚಿತವು. ಆದರೆ ಶರಣೋಕ್ತಿಯು ಪರಮ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿತ್ತಾದ ಶ್ರೀ ಯತಿವರ್ಯರಿಗೆ ಹೇಳಿದುದು ಅದು ಹೇಗೆ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರವುಳ್ಳದು ಎಂದು ಹೇಳಲಾದೀತು ಎಂದರೆ ಶ್ರೀ ಯತಿವರ್ಯರೇ ಈ ದ್ವಯಮಂತ್ರದ ಉಪದೇಶವನ್ನು ತಮ್ಮ ಗುರುವಾದ ತಿರುಕ್ಕೋಟೈಯೋರ್ ನಂಬಿಯವರಿಂದ ಹೊಂದಿದ ಒಡನೆಯೇ ತಮ್ಮನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಪನ್ನರಿಗೂ ಉಪ ದೇಶಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಆ ಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮಾತ್ರವೇ ಇದ್ದರೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವು. ಶ್ರೀ ಯತಿವರ್ಯರ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಿಯಶಿಷ್ಯನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರನಾದ ದಾಸಿಯು ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಲು ಪ್ರಮಾಣವಿಲ್ಲವು. ಇದರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಸಾರ ಪ್ರಕಾಶಿಕಾ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತನು ಹೀಗೆ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ:—  
 “ದ್ವಯಪ್ರತಿಪಾದ್ಯತಯಾಪಿ ಭಗವತೋ ನಿರಂತರ ಧ್ಯಾನಸ್ಯ ಭಗವತ್ಯೈ ವೋಕ್ತೃತ್ವಾತ್ಪ್ರದ್ವಯಸ್ಯ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರತ್ವಾತ್ಪ್ರೇಷಾಂ ಭಗವದ್ಧ್ಯಾನಂ ಸಂಭವತ್ಯೇವ” ಭಗವಂತನ ನಿರಂತರ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ದ್ವಯಮಂತ್ರ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಯೂ ನಡೆಸಬಹುದೆಂದು ತಾನೇ ಸ್ವತಃ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ, ಆ ದ್ವಯ ಮಂತ್ರಕ್ಕೆ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರತ್ವವಿರುವದರಿಂದಲೂ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಪನ್ನರಿಗೂ ಭಗವ ದ್ಧ್ಯಾನವೂ ಉಂಟೇ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಸದೈವ ವಕ್ತಾ - ಯಾವಾಗಲೂ ದ್ವಯಮಂತ್ರವನ್ನೇ ಪಠಿಸುವನಾಗಿ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ನಿಸಿದ್ಧ ವಾದ ಮತ್ತು ಕಾಮ್ಯ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ಪ್ರನರ್ತಿಸಕೂಡದೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟ ವಾಗಿ ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು. ಇವು ಪ್ರಪನ್ನರಿಗೆ ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ಸ್ವರೂಪವಿರುದ್ಧವು. ದ್ರವ್ಯಾಶೆಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮನೆಮನೆಗೆ ಎಂದಿಗೂ ತಿರುಗಕೂಡದು, ಮತ್ತು ದ್ರವ್ಯಾರ್ಜನೆಗಾಗಿ ನಾನಾವಿಧ ಕ್ಲೇಶಗಳನ್ನೂ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳ ಕೂಡದೆಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು. ಸದೈವಂ ವಕ್ತಾ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಪ್ರಪನ್ನನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಈತನ ಕೆಳಗಿನ ತುಟಿಯು ದ್ವಯೋಚ್ಚಾರಣೆಯಿಂದ ಅದರುತ್ತರಬೇಕೆಂದು ಕೆಲವು ಮಹನೀಯರು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಬರೀ ಮಂತ್ರೋಚ್ಚಾರಣೆಯೇ ಸಾಲದು, ಅದರ ಉಪದೇಶಜ್ಞಾನವೂ ಅವಶ್ಯಕ ನೆಂಬುದು “ದ್ವಯಮರ್ಥಾನುಸಂಧಾನೇನ” ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವು.

ಭಕ್ತಪ್ರಪನ್ನಯೋ ಸ್ವಾಧನತ್ವಫಲತ್ವರೂಪ ಭಗವದ್ಧ್ಯಾನಮಾವತ್ಯಕ  
ಮಿತಿ ಉಪಸಂಹರತಿ.

ಆಗೈಯಾಲ್ “ಧೈಯೋ ನಾರಾಯಣಸ್ಸದಾ” ಎನ್ನುದುವುಮ್  
ಯಥಾಧಿಕಾರಂ, ಶಿಲರ್ಕ್ಕು ಉಪಾಯಮಾಗುವುಮ್, ಶಿಲರ್ಕ್ಕುಫಲಮಾಗ  
ವುಮ್, ಕೊಳ್ಳುಗೈಯಾಲಿದು ಸ್ವತಂತ್ರಪ್ರಪತ್ತಿಕ್ಕು ವಿರುದ್ಧಮನ್ನು.

ಇದು ಅನುಷ್ಠಾನಮಂತ್ರವಾದುದರಿಂದ ಗುರುಮುಖೇನ ಇದರರ್ಥದ ಉಪದೇಶ  
ವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಆ ಗುರುವಿನ ಉಚ್ಚಾರಣಾನುಚ್ಚಾರಣರೂಪವಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಿಸ  
ತಕ್ಕದ್ದೆಂಬುದೂ ಸೂಚಿತವು. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪ್ರಪತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವಿರುವದ  
ರಿಂದಲೂ, ಇದು ಅನುಷ್ಠಾನಮಂತ್ರವಾದುದರಿಂದಲೂ, ಇದಕ್ಕೆ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರತ್ವ  
ಉಂಟೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವು.

ಭಕ್ತಪ್ರಪನ್ನರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಸಾಧನತ್ವಫಲತ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಧ್ಯಾನವು  
ಆವಶ್ಯಕನೆಂಬುದರ ಉಪಸಂಹಾರವು.

ಆಗೈಯಾಲ್ - ಹೀಗೆ ಭಗವದನುಸ್ಮರಣವು ಪ್ರಪದನಾನುಷ್ಠಾನಮಾಡಿ  
ಕೃತಕೃತ್ಯನಾದವನಿಗೂ ಕೂಡ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿರುವದರಿಂದ, ಧೈಯೋ ನಾರಾ  
ಯಣಸ್ಸದಾ” ಎನ್ನುದುವುಮ್ - ಎಂಬುದೂ ಕೂಡ, ಯಥಾಧಿಕಾರಮ್ - ಧ್ಯಾನಿ  
ಸುವನಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿರುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಎಂದರೆ ತ್ರೈವರ್ಣಿಕನಾಗಿ ಸಮರ್ಥನಾಗಿ  
ದ್ದರೆ, ಶಿಲರ್ಕ್ಕು - ಕೆಲವರಿಗೆ, ಉಪಾಯಮಾಗುವುಮ್ - ಉಪಾಯರೂಪ  
ದಲ್ಲಿ ಐಕಾಂತ್ಯದಿಂದ ಉಪಾಸನರೂಪವಾಗಿಯೂ, ಶಿಲರ್ಕ್ಕು ಫಲಮಾಗುವುಮ್ -  
ಇನ್ನು ಕೆಲವರಿಗೆ ಸ್ತ್ರೀ ಶೂದ್ರಾದಿಗಳಿಗೂ ಮತ್ತು ಅಸಮರ್ಥರಿಗೂ, ಫಲಮಾಗ  
ುವುಮ್ - ಪ್ರಪದನರೂಪವಾಗಿ ತದನಂತರ ಭಗವದನುಸಂಧಾನರೂಪವಾ  
ಗಿಯೂ, ಕೊಳ್ಳುಗೈಯಾಲೇ - ಅಜ್ಞೀಕರಿಸುವದರಿಂದ, ಇದು - ಸದಾ ಭಗ  
ವದನುಸಂಧಾನವು, ಸ್ವತಂತ್ರಪ್ರಪತ್ತಿಕ್ಕುಮ್ ವಿರುದ್ಧಮನ್ನು - ವಿರುದ್ಧವಾ  
ದುದಲ್ಲವು. ಈ “ಧೈಯೋ ನಾರಾಯಣಸ್ಸದಾ” ಎಂಬ ಮಹಾ ಭಾರತ  
ವಚನದಿಂದ ಉಪಾಯವು ಭಕ್ತಿಯೋಗವಾದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಉಪಾಸನರೂಪದಲ್ಲಿ  
ಭಗವದ್ಧ್ಯಾನವು ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಹಾಗಲ್ಲದೆ ಉಪಾಯವು  
ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಪತ್ತಿಯಾದರೆ, ಆಗಲೂ ಧ್ಯಾನವು ಉಪಾಯರೂಪದಲ್ಲಿ ಕೃತಕೃತ್ಯ  
ನಾದ ಪ್ರಯತ್ನ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ ಸ್ವರೂಪದಾಯಕವಾಗಿ ಭಗ  
ವದನುಸಂಧಾನವು ಆಯಾ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಕೂಡಿತು ಹೇಳಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಮೂಲ

ಮಂತ್ರ ಅಥವಾ ದ್ವಯಮಂತ್ರೋಚ್ಚಾರಣೆಗಳ ಮೂಲಕ ನಡೆಸತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ಭಾವವು. ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ಒಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಉಪಾಯರೂಪವಾಗಿಯೂ, ಇನ್ನೊಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಫಲರೂಪವಾಗಿಯೂ, ಧೈಯನೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

“ಧೈಯೋ ನಾರಾಯಣಸ್ತದ್ವಾ” ಎಂಬ ಭಾರತ ವಚನಾನುಸಾರವಾಗಿ ಉಪಾಸನ ಒಂದೇ ಉಪಾಯವಾಗಿ ಕಂಡರೂ, ಪ್ರಪದನವೆಂಬುದು ಇನ್ನೊಂದು ಸರ್ವಾಧಿಕಾರವುಳ್ಳ ಉಪಾಯವು, ಅದಕ್ಕೂ ಕೂಡ ಬಲಾತ್ಕಾರವಾಗಿ ಭಾರತ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸಬಹುದೆಂದು ಹೇಳಿ, ಆಗ ಧ್ಯಾನವೆಂದರೆ ಭಗವದನುಸ್ಮರಣವೆಂದು ಹೇಳಿದಿರಿ; ಶ್ರುತಿಯೂಕೂಡ ಉಪಾಸನವನ್ನೇ ಉಪಾಯವಾಗಿ “ನಾನ್ಯಃಪನ್ಥಾ ವಿದ್ಯತೇ ಅಯನಾಯ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲೂ, ಗೀತಾಭಾಷ್ಯದಲ್ಲೂ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಉಪಾಯವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವುದು ಉಪಾಸನವೇ. ಪ್ರಪದನವು ಹೇಗೆ ಉಪಾಯವು ಎಂದಾಕ್ಷೇಪ ತಂದರೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು ಏನೆಂದರೆ—ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರವರು ವಶೀಕರಣ ಪರಂಪರೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಕಡೆಗೆ “ತಸ್ಯ ಚ ವಶೀಕರಣಂ ತಚ್ಛರಣಾಗತಿರೀವ” ಎಂದು ಪ್ರಪದನವೂ ಉಪಾಯವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರಲ್ಲಾ, ಎಂದರೆ, ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲೂ, ಶ್ರೀ ಗೀತಾಭಾಷ್ಯದಲ್ಲೂ ಹೇಳಿರುವ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಅಜ್ಞ ಪ್ರಪತ್ತಿಯೇ ವಿನಾ, ಅಜ್ಞರೂಪದಲ್ಲಿಲ್ಲವು; ಗೀತೆಯ ೭ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ೧೪ನೆಯ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ “ಮಾನೋವ ಯೇ ಪ್ರಪದ್ಯಂತೇ ಮಾಯಾ ಮೇತಾಂ ತರಂತೀ” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರವರು ಮಾಯಾಮುತ್ಸಜ್ಯ ಮಾನೋವೋ ಪಾಸತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ ಎಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಿರುವದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಅಂಗೆ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಎಂದು ಹೇಳದಂತಾಯಿತು, ಮತ್ತು “ಸರ್ವಧರ್ಮಾ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ” ಎಂಬ ಚರಮಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಾನೋಕಂ ಶರಣಂ ವ್ರಜ” ಎಂದು ವಿಧಿಸಿರುವ ಪ್ರಪದನವೂ ಅಜ್ಞ ಶರಣಾಗತಿಯೇ; ಆದುದರಿಂದ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರಿಗೆ ಉಪಾಸನವೇ ಉಪಾಯವೆಂಬ ಭಿಪ್ರಾಯವೇ ವಿನಾ ಪ್ರಪದನವಲ್ಲವೆಂದು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವನ್ನು ತರಬಹುದೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲೂ ಶ್ರೀ ಗೀತಾ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲೂ ಹೇಳಿರುವ ಪ್ರಪದನವು ಅಜ್ಞರೂಪ ಶರಣಾಗತಿಯೇ, ಇದನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಒಪ್ಪತಕ್ಕದ್ದೇ. ಒಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞನಾದುದು ಇನ್ನೊಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞಿಯಾಗಕೂಡದೆಂಬ ನಿಯಮವೇನೂ ಇಲ್ಲವು. ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಅಜ್ಞಿಯು ಇದನ್ನೇ ಶರಣಾಗತಿ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವರೇ ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರೀ ಯಾಮುನೇಯರೂ “ಸರ್ವಧರ್ಮ

ನಿಜೋಕ್ತಿ" ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಯನ್ನು ಅಜ್ಞಯಾಗಿಯೇ ಭಾವಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಅಂತೂ ಎರಡು ವಿಧ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೂ ಪ್ರಪದನವು ಅವಶ್ಯಕವು ; ಉಪಾಸನರೂಪಕ್ಕೆ ಅಜ್ಞವು, ಭರಣ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಅಜ್ಞಯು. ಅದುದರಿಂದ ಪ್ರಪದನ ಮೂಲಕ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಮಾಡದೆ ಎಂದರೆ ಪ್ರಪನ್ನನಾಗದೇ ಮೋಕ್ಷವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಶ್ರೀ ನಿಗಮಾಂತದೇಶಿಕರವರು "ಪ್ರಪನ್ನಾದನೈಷಾಂ ನದಿಶತಿ ಮುಕುಂದೋ ನಿಜಪದಂ" ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಈ ಎರಡು ವಿಧೋಪಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದರು ಎಂದರೆ ಭತನ್ಯಾಸವನ್ನೇ ಅನುಷ್ಠಿಸಿದರೆಂಬುದು, ಕ್ಷಣಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯಮಾನ ಪ್ರಪದನಂ ಸಿದ್ಧಮಾನ ವಳಿವಿಲುಮ್ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಡುತ್ತದೆ. ಅದುದರಿಂದ ಪ್ರಪದನವು ಎರಡು ಆಕಾರವುಳ್ಳದ್ದೆಂದೂ ಅಜ್ಞರೂಪವಾದುದನ್ನು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯ ಗೀತಾ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಉಪಾಪಾದಿಸಿದರೆಂದೂ ಅಜ್ಞರೂಪವಾಗಿ ಶ್ರೀಮದ್ರಾವಣಾಪಾಂಚರಾತ್ರಿ, ಪದ್ಮಪುರಾಣಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಬೋಧಿತವಾದುದನ್ನು ಶರಣಾಗತಿ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶಿಸಿದರೆಂದೂ ಮುಂದಿನವಾಕ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಸಿ, ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರಿಗೆ ಎರಡು ವಿಧವಾದ ಉಪಾಯಗಳೂ ಅಭಿಮತವಾದವುಗಳೇ ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಅಕ್ಷೇಪಣೆಯನ್ನು ತರಬಹುದು. ಒಂದೇ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಎರಡು ವಿಧವಾದ ಆಕಾರ ಹೇಗೆ ? ಪ್ರಪದನವು ಎರಡು ಕಡೆಯಲ್ಲೂ ಅಜ್ಞವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಅಥವಾ ಅಜ್ಞ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಭಕ್ತಿರೂಪಧ್ಯಾನವು ಎರಡಕ್ಕೂ ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಹೇಳಿ ಪ್ರಪದನವೇ ಅಜ್ಞಯಾಗಿ ಮೋಕ್ಷಸಾಧಕವೆಂದೂ ಹೇಳಬಹುದು, ಅಥವಾ ಭಕ್ತಿರೂಪಧ್ಯಾನವೇ ಎರಡುಕಡೆಯಲ್ಲೂ ಅಜ್ಞ ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಭೂತವಾಗಿ ಅಜ್ಞವಾಗಿ ಎರಡು ಕಡೆಯಲ್ಲೂ ಪ್ರಪದನವು ಎಂದು ಭಾವಿಸುವದಾದರೂ ಯುಕ್ತವು. ಈ ಮೂರ್ತ ಪಕ್ಷಕ್ಕೂ ಸಹ "ಇಪ್ರಪತ್ತಿ ಅಜ್ಞಮಾನ" ಎಂದಾರಂಭಿಸಿ ಹೇಳಿರುವ ವಾಕ್ಯ ಮೂಲಕ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಶರಣಾಗತಿಯು ಅಜ್ಞವಾಗಿಯಾಗಲಿ, ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿಯಾಗಲಿ ಮೋಕ್ಷಸಾಧಕವೆಂಬುದಕ್ಕೆ "ಸಾಧನಾಂತರ ಘುಕ್ತವಾ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಸ್ವಯಮೇವ ವಾ | ಸಾಧಯೇನ್ನುಕ್ತಿ ಕಾಮಾಸಾಂ ವಿಷುಕ್ತಿಂ ಪ್ರಣವೋ ಯಥಾ" ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿರುವದರಿಂದಲೇ, ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರೂ ಸಹ ಈ ಎರಡುವಿಧ ಆಕಾರಗಳನ್ನೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ತಸ್ಯ ಚ ವಶೀಕರಣಂ ತಪೈರಣಾಗತಿರೀದ" ಎಂದು ಹೇಳಿದರು ; ಇದಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶನವು ಪ್ರಣವೋಪಾಸನೆಯು ; ಇವೇ ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕ ಭಾಂದೋಗ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ

ಪ್ರಪತ್ತೇ ರಜ್ಜು ಜ್ಞರೂಪಯೋಃ ತ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರಾಭಿ  
ಮತತ್ವಕಥನಮ್

ಇಪ್ರಪತ್ತಿ ಅಜ್ಞಮಾನವೇಷತ್ವೈರ್ಭಾಷ್ಯಾದಿಗಳಿಲೇ ಉದಾಹರಣ್ಣಿ  
ರುಳಿನಾರ್; ಸ್ವತಂತ್ರಮಾನವೇಷತ್ವೈಗದ್ಯತ್ವಿಲೆ ಅರುಳಿಚ್ಛೆಯಾದಾರ್.

ಹಾಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರೋಪಾಸನೆಯಾದರೂ ಆಗಬಹುದು ; ಪುಣ್ಯಾಹವು ಸ್ವತಂತ್ರ  
ಕರ್ಮವಾಗಿಯಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಇತರ ಕರ್ಮಗಳಾದ ಚೌಲ, ಉಪನಯನ, ವಿಹಾ  
ದಾದಿಗಳಿಗೆ ಅಜ್ಞವಾಗಿಯಾಗಲಿ ಹೇಗೆ ಆಗಬಹುದೋ ಹಾಗೆ, ಶರಣಾಗತಿಯು  
ಅಜ್ಞರೂಪವಾಗಿರುವ ಆಕಾರವನ್ನು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲೂ ಶ್ರೀ ಗೀತಾಭಾಷ್ಯದಲ್ಲೂ  
ಹೊರಪಡಿಸಿದರು, ಅಜ್ಞರೂಪವಾಗಿರುವ ಆಕಾರವನ್ನು ಶರಣಂ ತ್ಯಾಂ  
ಪ್ರಪನ್ನಾಯೇ ಧ್ಯಾನಯೋಗಂ ವಿವರ್ಮಿತಾಃ | ಪರಮಾತ್ಮಾ ಚ ತೇನೈವ  
ಸಾಧ್ಯತೇ ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ | ಉಪಾಸನರೂಪ ಧ್ಯಾನಯೋಗಕ್ಕೆ ಅಸಮರ್ಥ  
ರಾದ ಪ್ರಪನ್ನರು ಅಜ್ಞರೂಪ ಪ್ರಪತ್ತಿನಃಷ್ಠಾನದಮೂಲಕ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನೈ  
ದಿದರೆಂದು ಹೇಳಿರುವ ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳ ಪಂಕ್ತಿಲನವ ಮೂಲಕ,  
ಸ್ವಾನುಷ್ಠಾನವೂರ್ವಕವಾಗಿ ಶ್ರೀ ಶರಣಾಗತಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆಂದು  
ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:—

ಪ್ರಪದನಕ್ಕೆ ಅಜ್ಞಾ ಜ್ಞಭಾವ ಉಂಟೆಂಬುದು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರಿಗೆ  
ಅಭಿಮತವು.

ಇಪ್ರಪತ್ತಿ - ಈ ಪ್ರಪದನವು, ಅಜ್ಞಮಾನವೇಷತ್ವೈ - ಉಪಾಸನ  
ಮಾರ್ಗಗಳಿಗೆ, ಅಜ್ಞಮಾನವೇಷತ್ವೈ - ಅಜ್ಞವಾಗಿರುವ ಆಕಾರವನ್ನು,  
ಭಾಷ್ಯಾದಿಗಳಿಲೇ-ಶ್ರೀಭಾಷ್ಯಗೀತಾಭಾಷ್ಯಗಳಲ್ಲಿ, ಉದಾಹರಣ್ಣಿರುಳಿನಾರ್-  
ಕೃಪಯಾ ಶ್ರೀಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಉದಾಹರಿಸಿದರು ಸ್ವತಂತ್ರಮಾನವೇಷತ್ವೈ -  
ಪ್ರಪದನವೇ ಸ್ವತಂತ್ರವಾದ ಉಪಾಯವಾಗಿರುವ ಆಕಾರವನ್ನು, ಗದ್ಯ  
ತ್ವಿಲೇ ಅರುಳಿಚ್ಛೆಯಾದಾರ್ - ಶರಣಾಗತಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೃಪಯಾ ಉಪ  
ದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಪ್ರಪದನವು ಎರಡು ಆಕಾರವುಳ್ಳದ್ದೆಂಬುದು ನಿಶ್ಚಯ  
ವೆಂಬುದನ್ನು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರೇ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಶರಣಾಗತಿ ಗದ್ಯದ  
ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ “ಅಪ್ರಪಂ ನೋತ್ತಮೋಸ್ತಂ ಮೇ” ಎಂದಾರಂಭವು ನಿಶ್ಚಯ  
ಸ್ವಾಮಿನಾಶ್ವ” ಎಂದು ಮುಗಿಸಿರುವ ಶರಣೋಕ್ತಿಯನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ಪಠ್ಯಾ  
ಲೋಚಿಸಿದರೆ, ಇದು ವ್ಯಕ್ತಗಡುತ್ತದೆ ಇಲ್ಲಿ “ಸಕೃದೇವಪ್ರಪನ್ನಾಯ ತಸ್ಮಿ

(೧) “ಕ್ಲೇಶಾನಾಂ ಚ ಕ್ಷಯಕರಂ ಯೋಗಾದನ್ಯನ್ನ ವಿದ್ಯತೇ”

ಸ್ಥಿತಿ ಚಯಾಚತೇ | ಅಭಯಂ ಸರ್ವಭೂತೇಭ್ಯೋ ದದಾಮ್ಯೇತದ್ವ್ರತಂ ಮಮ” ಎಂದು ಶ್ರೀ ವಿಭೀಷಣಾಳ್ವಾರವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನಾಗಿ ತಾನು ಹೇಳಿರುವ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಪತ್ತಿ ನಿಷ್ಠನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೆಂದು ಸುಸ್ಪಷ್ಟವು. ಅರ್ಜುನನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನವತಾರಿಯಾಗಿ “ಸರ್ವಾಧರ್ಮಾ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಮಾನೇಕಂ ಶರಣಂವ್ರಜ | ಅಹಂ ತ್ವಾ ಸರ್ವ ಪಾಪೇಭ್ಯೋ ನೋಕ್ಷ್ಯ ಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಮಾಶುಚಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು ಅಜ್ಞ ಪ್ರಪತ್ತಿ ವಿಷಯವೆಂದು ಅಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮಾಡಿದರೂ, ಈ ಶರಣಾಗತಿ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಎರಡು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿಸಿ ಶರಣನು ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಪತ್ತಿ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ, “ಸರ್ವಾಧರ್ಮಾಪರಿತ್ಯಜ್ಯ” ವೆಂಬಶ್ಲೋಕವೂ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಪತ್ತಿಯನ್ನೂ ಕೂಡ ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯಬೇಡವೆಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ “ಇತಿ ಮಯೈವಹಿ ಉಕ್ತಮ್” ಎಂದು ಶರಣನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ “ಸರ್ವಾಧರ್ಮಾ” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕವು ಎರಡು ವಿಧವಾದ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನೂ ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ನಿಸ್ಸಂದೇಹವು. ಆದುದರಿಂದಲೇ “ಸಕೃದೇವ” ಎಂಬುದು ಹೇಗೆ ಶ್ರೀ ರಾಮಾಯಣ ಚರಮಶ್ಲೋಕವೋ ಹಾಗೆಯೇ “ಸರ್ವಾಧರ್ಮಾ” ಎಂಬುದು ಗೀತಾಚರಮಶ್ಲೋಕವಾಗುವದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವು, ಹೀಗೆ “ಸರ್ವಾಧರ್ಮಾ” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞ ಪ್ರಪತ್ತಿಯೂ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಪತ್ತಿಯೂ ಎರಡೂ ಏನಕ್ಷಿತವು. ಹಾಗೆಯೇ ಗೀತೆಯ ೭-೧೪ ಶ್ಲೋಕವಾದ “ಮಾನೇನಯೇ ಪ್ರಪದ್ಯಂತೇ” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲೂ ಸಹ ಎರಡೂ ಏನಿಕ್ಷಿತವು. ದಾಸನು ಆ ಶ್ಲೋಕಕ್ಕೆ ಬರೆದಿರುವ ಆಚಾರ್ಯಹೃದಯಾನ್ವೇಷಣೇ ಎಂಬ ಗೀತಾ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಪರಾಂಬರಿಸಬಹುದು.

ಹಾಗಾದರೆ ಶ್ರೀ ಭಾರತ ಅನುಶಾಸನ ಪರ್ವದಲ್ಲೂ, ಐಷ್ಠ್ಯಧರ್ಮದಲ್ಲೂ ಭಕ್ತಿಯೋಗವೊಂದೇ ಉಪಾಯವೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲ, ಆ ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೂ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೂ ಏಕ ಕಂಠವು ಹೇಗೆ? ಎಂಬ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಬಂದೀತೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಈ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಭಕ್ತಿಯೋಗ ನಿಷ್ಕರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕುರಿತು ಹೇಳಿದುದಾದುದರಿಂದಲೂ, ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಬೇರೇ ವಿಧಿ ಬಲದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದುದರಿಂದ ಏನೊಂದೂ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲವೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟೋಪಾಯ ಶೋಧನವಿಷಯವನ್ನು ಮುಗಿಸುತ್ತಾರೆ—(೧) ಕ್ಲೇಶಾನಾಂಚ ಕ್ಷಯಕರಂ - ಮುಖ

(೨) "ನ ಕರ್ಮಣಾಂ ಕ್ಷಯೋಭೂತ ಜನ್ಮನಾ ಮಯುತೈರಪಿ | ಯತೇ ಯೋಗಾತ್ ಕರ್ಮಕ್ಷಯೋಗಾಗ್ನಿಃ ಕ್ಷಪಯೇತ್ಪರಂ ||" ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಮ್ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಪತ್ತಿವಿಧಿ ಬಲತ್ರಾಲಿ ಅಧಿಕಾರ್ಯಂತರ ವಿಷಯಜ್ಞ ಳಾಗ ಕೃಡವನ. ಇಪ್ಪದಿ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ವಿಷಯಮಾಗ ಮತ್ತಮ್ ಪಿರ ಗಳಗಾದರೋ ನಾಶಕವಾದುದು, ಕ್ಷಯಶಬ್ದದಿಂದ ಕ್ರಮೇಣ ನಾಶವಾಗುತ್ತ ದೆಂಬ ಭಾವವು ಸೂಚಿತವು, ಯೋಗಾದನ್ಯತ್ - ಭಕ್ತಿಯೋಗದ ಉಪಾ ಸನಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಾದುದು ಯಾವುದೂ, ನ ವಿದ್ಯತೇ - ಇರುವದಿಲ್ಲವು" ಎಂದೂ, (೨) ಹೇ ಭೂಪ - ಓ ರಾಜನೇ, ಜನ್ಮನಾಮಯುತೈರಪಿ - ಅಸಂಖ್ಯಾಕಗ ಳಾದ ಜನ್ಮಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡ, ಯೋಗಾದನ್ಯತೇ - ಭಕ್ತಿಯೋಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ, ಕರ್ಮಣಾಂಕ್ಷಯಃ - ಪುಣ್ಯಪ ಪಗಳಿಗೆ ನಾಶವು, ನ - ಇಲ್ಲವು. ಕರ್ಮಕ್ಷಯಂ - ಕರ್ಮವೆಂಬುವ ಒಣಗಿದ ತೃಣಕಾಷ್ಠಾದಿಗಳುಳ್ಳ ವನವನ್ನು, ಯೋಗಾಗ್ನಿಃ ಪರಂ-ಭಕ್ತಿಯೋಗದ ಉಪಾಸನರೂಪ ಬೆಂಕಿಯು ಮಾತ್ರವೇ, ಕ್ಷಪಯೇತ್ - ನಾಶಮಾಡಲು ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಉಳ್ಳದು" ಇತ್ಯಾದಿಗಳುಮ್. ಎಂಬವೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳು, ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಪತ್ತಿ ವಿಧಿಬಲತ್ರಾಲಿ-ಸ್ವತಂತ್ರ, ಪ್ರಪತ್ತಿಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಪ್ರಮಾಣಬಲದಿಂದ, ಅಧಿಕಾರ್ಯಂತರ ವಿಷಯಜ್ಞ ಳಾಕಕೃಡವನ- ಭಕ್ತಿಯೋಗನಿಷ್ಠನನ್ನು ಮಾತ್ರ ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಇದರಿಂದ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಉಪಾಯವಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾ ವವು ಯೋಗಾದನ್ಯತ್ ಎಂಬ ಮತ್ತು ಯತೇ ಯೋಗಾತ್ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋ ಗಗಳು ಪ್ರಪತ್ತಿಯನ್ನು ವ್ಯಾವರ್ತಿಸಿ ಹೇಳುವದಿಲ್ಲವು. ಉಪಾಸನಕ್ಕೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ವಿಮ್ನ ಅಧಿಕಾರಿಯಾದವನಿಗೆ ಹೇಳಿದ ವಾಕ್ಯಗಳಾದುದರಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಉಪಾಸನ ವಿಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. ಉಪಾಸನಕ್ಕೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಅಧಿಕಾರವೂ ಇಲ್ಲದೇ ಇರುವವನಿಗೆ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಮಾರ್ಗವೆಂದು ಬೇರೇ ವಿಧಿಗಳಿರು ವದರಿಂದ, ಇದರಿಂದ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಉಪಾಯವಾಗಲು ಯಾವ ವಿರೋಧವೂ ಇಲ್ಲ ವೆಂಬ ಭಾವವು. ಹೀಗೆ ಅರ್ಥಮಾಡದೆ ಯೋಗ ಒಂದೇ ಉಪಾಯವು, ಇಮ್ಮ ಯಾವುದೂ ಅಲ್ಲವೆಂದು ಅರ್ಥಮಾಡಿದರೆ, ಆಗ ಪ್ರಪತ್ತಿಯೂ ಉಪಾಯವೆಂದು ಹೇಳುವ ಪ್ರಮಾಣಗಳೆಲ್ಲಾ ನಿರರ್ಥಕಗಳಾಗುವುವೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಈಗ ಈ ರಹಸ್ಯಪ್ರಯಪ್ರಕರಣಕ್ಕೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿ ತೋರಿಬಂದ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆಲಾ ದರಿಹಾರವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾಯಿತು. ಇವೂ ಅಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಶಬ್ದಗಳನ್ನು, ಅವುಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ತಾವು ಬರೆದಿರುವ ನಿಕ್ಷೇಪರಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹು

ಕೃಮಾ ಕಲಕ್ಕಜ್ಞಃ ಪರಿಹಾರಮ್ ನಿಕ್ಷೇಪ ರಕ್ಷೆಯುಲೇ ಕಣ್ಣು ಕೂಳೆ ವದು.

ರಹಸ್ಯತ್ರಯೇ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಸ್ಯಾನುಸಂಧೇಃ ತ್ವಂ

ಇಸ್ರಾಧ್ಯೋಪಾಯಂ ಶೋಧಿತಮಾನ ಕಟ್ಟಿಳ್ಳಿಯಿಲೆ ರಹಸ್ಯತ್ರಯ ತ್ವಿಲ ಯಥಾಸ್ಥಾನ ಮನುಸಂಧೇಯಮ್

ದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಇಪ್ಪಡಿ - ಹೀಗೆ ಹಿಂದೆ ಉಪಪಾದಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲೇ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ವಿಷಯವಾಗಿ, ಮತ್ತುಮ್ - ಈಮೇಲೆ ಪ್ರಕರಣಾಮಗುಣವಾಗಿ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟವಲ್ಲದೇ ಬೇರೇ, ಪಿರಕ್ಕುಮ್ - ಉಂಟಾಗುವ, ಕಲಕ್ಕಜ್ಞಃ ಪರಿಹಾರಮ್ - ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರವನ್ನು, ನಿಕ್ಷೇಪರಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣುಕೂಳೆದು - ಕಾಣಬಹುದು. ಈ ಉಪಾಯಕ್ಕೆ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ಸರಿಯೋ? ಭಕ್ತಿಯೂ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೂ ಸಹ ಒಂದೇ ಉಪಾಯವಲ್ಲವೋ? ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೊಂದು ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವೆನ್ನುವದಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲಿಗಿಲ್ಲದಿದ್ದ ಯಾರೂ ಅದನ್ನು ಅನುಸ್ಥಿಸಿದಹಾಗೆ ಕಾಣಬರುವದೇ ಇಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಉಪಾಯವೆಂದು ಭಾವಿಸುವುದು ಹೇಗೆ? ಅದುದರಿಂದ ಫೂರ್ವಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದುದಲ್ಲವೇ? ಪ್ರವೃತ್ತಿರೂಪಜ್ಞಾನವೇನು ಸ್ಫುಟಿರೂಪವೇ? ಅನುಭವರೂಪವೇ? ಸ್ಫುಟಿರೂಪವೆಂದರೆ ಸಕೃತ್ಸ್ಮೃತಿರೂಪವಾದುದೇ? ಅಥವಾ ತೈಲದಾರೆಯಹಾಗೆ ಸ್ಫುಟಿ ಸಂತ್ಯಾನರೂಪವಾದುದೇ? ಇತ್ಯಾದಿ ತದ್ಭಾಗಳು; ಇವುಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರವು ನಿಕ್ಷೇಪರಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ದೊರಕುತ್ತವೆ ಎಂಬ ಭಾವವು

ರಹಸ್ಯತ್ರಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯದ ಅನುಸಂಧಾನದ ಸ್ಥಳಗಳು.

ಈ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವು, ಶೋಧಿತಮಾನ ಕಟ್ಟಿಳ್ಳಿಯಿಲೆ - ಶೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಅದರ ವಿಷಯವಾದ ಸಂಶಯಗಳು ಪರಿಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ರಹಸ್ಯತ್ರಯದಲ್ಲಿ, ಯಥಾಸ್ಥಾನಂ - ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟವೆಯೋ ಅವನ್ನು, ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡಬಹುದು ಸುಲಭವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದಾದುದರಿಂದ ತಾವು ಅವುಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಆಮತ್ಯಕತೆ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ, ಅದ್ಭುತಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ: - ಮೂಲಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ, ನಮಃ ಎಂಬ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಅಖಂಡ ನಮಸ್ಕೃತವು ಪ್ರಪದನವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ ಇದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಮಂತ್ರಾರ್ಥಿಯಿಂದ ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯರು ಪಂಚಪಾಂಡವರೂ ತುಂಬಾ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ, "ಗಚ್ಛ ದ್ವಮೇನಂ ತರಣಂತರಣ್ಯಂ ಪುರ ಪರ್ಷಭಾಃ ಓ ಪುರುಷ ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ



ಪಾಂಡನರುಗತಿಯು ನಿಮ್ಮ ಬಂಧಾವಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಸಾಮಾನ್ಯನಲ್ಲವು, ಆತನೇ ಮಾಧವನು, ಶ್ರೀಯುತತಿಯು, ಆತನೇ ಸರ್ವಲೋಕ ಶರಣ್ಯನಾದುದರಿಂದ ಆತ ನಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ" ಎನ್ನಲು, ಆಗ, "ದ್ರೌಪದ್ಯಾಸ್ಸಹಿತಾಸ್ಸೇರ್ವೇ ನಮಶ್ಚಕ್ರಾಂಜನಾದರ್ಶನಂ" ಆಗ ದ್ರೌಪದೀ ಸಮೇತರಾಗಿ ಅವರಿಲ್ಲರೂ ಜನಾರ್ದನನ್ನು ಶರಣ ಹೊಂದಿದರು, ಎಂಬ ವಾಕ್ಯವನ್ನೂ, "ನಮಸಾ ಯೋ ಕರೋದ್ದೇನೇ ಸಸ್ತಧ್ವರ ಇತೀರಿತಃ" ನಮಸ್ಕಾರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಯಾವನು ಭರನ್ಯಾಸ ಮಾಡ ತ್ತಾನೋ, ಆ ಯಾಗವೀಗ ಉತ್ಕೃಷ್ಟಯಾಗವೆಂದು ಹೇಳಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ" ಎಂಬ ಅಹಿರ್ಬುದ್ಧಿ ವಾಕ್ಯವನ್ನೂ ಅಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ದ್ವಯದಲ್ಲಿನ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವು ಶರಣಸುಹಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಸೂಚಿತವು. ಚರಮಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ "ಮಾನೇಕಂ ಶರಣಂ ವ್ರಜ" ಎಂಬ ವಿಧ್ಯುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವು ಸೂಚಿತವು. ಹೀಗೆ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ವನ್ನು ಹೇಳಿದ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಬಹು ಸುಲಭವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದಾದುದರಿಂದ ಯಥಾಸ್ಥಾನಂ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ಹೀಗೆ ಈ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೂ ತಾವು ಈಗ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ರೀತಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾ ಗಿಯೇ ಇರುತ್ತವೆಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ "ಇಹ್ಯಶೋಧಿತಮಾನ ಕಟ್ಟಿಕ್ಕಿ ಯಿಲೇ" ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು ಈ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಉಪಸಂಹಾರಮಾಡಲು ಹೊರಟು ಹಿಂದಿನ ಕ್ರಮವನ್ನು ನುಸರಿಸಿ ಒಂದು ಪಾಠಾರ ಮತ್ತು ಒಂದು ಶ್ಲೋಕ ಇವುಗಳ ಮೂಲಕ ಅಧಿಕಾರಾರ್ಥವನ್ನು ಸಜ್ಜಿಹಿಸಿ ಹೇಳಿ ಪರಿಸಮಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮುಂದಿನ ಪಾಠಾರದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನ ವಶೀಕರಣಕ್ಕಾಗಿ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ; ಅವರೆ, "ಯಮೇವೈ ಪವೃಣಾತೇ ತೇನ ಲಭ್ಯಃ" ಪರಮಾತ್ಮನು ಯಾವನನ್ನು ವರಿಸುವನೋ ಅವ ನೀನೇ ಪ್ರಾಪ್ತನು ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯು ಹೇಳುವಾಗ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯದ ಅವಶ್ಯ ಕತೆ ಏಕೆ? ಎಂಬ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಕ್ಕೂ ಹಾಗೆಯೇ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವಿಂದ ಪ್ರೀತನಾಗಿ ಯಾವನು ನಿತ್ಯವಿಘಾತಿಯಲ್ಲಿರಲು ಯೋಗ್ಯನೆಂದು ವರಿಸುವನೋ ಆತನಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಲಭ್ಯನೆಂಬುದು ಶ್ರುತ್ಯಭಿ ಪ್ರಾಯವಾದುದರಿಂದ ಏನೆಂದೂ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಉಪಾ ಯಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಭಗವಂತನು ಪ್ರೀತನಾಗುವಹಾಗಿ ಮಾಡಿದರ ಫಲಕಾರಿಯು ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನದಹಾಗಿ ಕೇವಲ ಪ್ರಗ್ವತ್ತಿಮಾತ್ರ ಯಿದ್ದು ದಾದರೆ ಫಲಕಾರಿಯಾಗದು. ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಅನೇಕ ತರುಣರು ಹೋಗಬಹುದು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವ ಪಂಡಿತನು ಯಾವನನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅವನು ಬರೆದಿರುವ ಉತ್ತರಗ

ವರಿಕ್ಕಿನ್ನನನ್ ಪರಫ ಯಾವರೈ ಯೆನ್ನು ಮರೈಯದನಿಲ್ |  
 ವಿರಿಕ್ಕಿನ್ನದುಮ್ ಕುರಿಯೊನ್ನಾಲ್ ವಿನ್ನೈಯರೈಯಾದಲಿನಾಮ್ |  
 ಉರಕ್ಕಿನ್ನನನ್ನೆ ರಿಯೋರುಮ್ಪಡಿ ಕಳಿಲೋರ್ ನ್ತುಲಕಮ್ |  
 ತರಿಕ್ಕಿನ್ನ ತಾರಕನಾರ್ ತಗವಾನ್ರಿರಿಕ್ಕಿನ್ನ ನಮೇ ||೩||

ಇಂದ ಯೋಗ್ಯನೆಂದು ಭಾವಿಸುವನೋ ಅವನು ಮಾತ್ರ ಹೇಗೆ ತೇರ್ಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆಯೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

**ಅರ್ಥ**—ಪರಫ - ಸ್ವರೂಪದ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು, ಯಾವರೈ - “ನಾಯಮಾತ್ಮಾಪ್ರವಚನೇನ ಲಭ್ಯೋ ನ ಮೇಧಯಾ ನ ಬಹುನಾತ್ರ ತೇನ ಯಮೇವೈಷವ್ಯಭುತೇ ತೇನ ಲಭ್ಯಃ (ಕರ ೧. ೨ ೨೩ ಮುಂ. ೩ ೨. ೩) ಎಂದು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಹಾಗಿ ಯಾವನೊಬ್ಬನನ್ನು, ವರಿಕ್ಕಿನ್ನನಫ - ವರಿಸುತ್ತಾನೆಯೋ, ಮರೈಯದನಿಲ್ - ಮೇದದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಮುಂಡಕ ಕರೋಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ, ವಿರಿಕ್ಕಿನ್ನದುಮ್ - ವಿಸ್ತರಿಸಿ, ಪ್ರಕಾಶಿಸುವಹಾಗಿ ಹೇಳಿರುವ ಆತನ ವರಿಸುವಿಕೆಯೂ ಕೂಡ, ವಿನ್ನೈಯರೈ - ಅನಾದಿ ಕರ್ಮ ಪ್ರವಾಹದಿಂದ ಭಗವನ್ನಿಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿರುವಹಾಗಿ ಪಾಪ ಭೂಯಿಷ್ಠರಾದವರಾಗಿರುವದರಿಂದಲೇ, ಕುರಿಯೊನ್ನಾಲ್ - ವ್ಯಾಜರೂಪದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಪತ್ತಿರೂಪ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದರ ಅನುಷ್ಠಾನಮೂಲಕವಾಗಿ ಯೇ ಈ ವ್ಯಾಜವಾದ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವಿಲ್ಲದೆ ತಾನು ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಿ ವರಿಸುವದಿಲ್ಲವೆಂಬ ತತ್ಪರ್ಯವು, ಅದಲಿಲ್ - ಆ ಕಾರಣದಿಂದ, ನಾಮ್-ಸಾವ ರಾಧಿಗಳಾದ ನಾವು, ಉರೈಗಿನ್ನ - ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ನನ್ನಿರಿ - ಪರಮ ಪ್ರಾಪ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿಸುವುಗಳಾದ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಒಳ್ಳೆ ಉಪಾಯಗಳಾದ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಸಕ್ತಿಗಳು, ಓರುಂ ಪಡಿಗಳಿಲ್ ಓರ್ ನ್ತು - ಯಾವ ಹ್ರಕಾರದಿಂದ ವಿಚಾರಮಾಡಿ ತೀರುತಕ್ಕದ್ದೋ ಹಾಗೆ ವಿಚಾರಮಾಡಿ, ಉಲಗನ್ನರಿಕ್ಕಿನ್ನ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ಜಗದ್ಧಾರಕನಾದ, ತಾರಕನಾರ್ - ಸಂಸಾರ ಸಮುದ್ರ ವನ್ನು ದಾಟಿಸುವ, ತ್ರಿಯಾಸತಿಯ, ತಕವಾಲ್ - ಅತ್ರಿತರನ್ನು ಆತ್ಮರ್ಥ ಪ್ರಿಯರನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸುವ ಪರಮ ಕೃಪೆಯಿಂದ, ತರಿಕ್ಕಿನ್ನನಮ್ - ಉಚ್ಚಿತ ರಾದೆವೆಂದು ನಿರ್ಭರರಾಗಿರುವೆವು.

**ತಾತ್ಪರ್ಯ**—ಇಲ್ಲಿ ಸರ್ವೇಶ್ವರನನ್ನು ಪರಫ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದು, “ಅಕ್ಷರಾತ್ಪರತಃ ಪರಃ” ಎಂದು ಮುಂಡಕ (೨-೧-೨)ದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಹಾಗಿ ಜಗತ್ತಿನ ಎಲ್ಲಾ ಭೂತಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಸದ್ವಿಷ್ಣುವೆಂದೂ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ

ಬ್ರಹ್ಮ ರೂಪಾದಿಗಳಾಗಿ ಈ ಶೋಕದ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞರಾಗಿ ಮೋಕ್ಷಪ್ರದತ್ವ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದ ಅಸಮರ್ಥರನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದರೆ ತನ್ನ ಇಷ್ಟಾರ್ಥ ಸಿದ್ಧಿಸದು; ಪರತ್ವಾದಿ ಆಶ್ರಯೋಪಯುಕ್ತ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಹೋದಧಿಯನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿದರೇನೇ ಮನೋರಥ ಪೂರ್ಣವೆಂಬುದು ಸೂಚಿತವು. ಇಂತಹ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯೊಂದಿಗೆ “ಸ ಚ ಮನು ಪ್ರಿಯಃ” ಎಂದೂ “ಜ್ಞಾನೀತ್ವಾತ್ಮೈಯಮೇ ಮತಂ” ಎಂದೂ ಅತ್ರಿತರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪರಮ ಕಾರುಣಿಕನು ಆತನು ಎಂದು ತೋರಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ, ತಗವಾಲ್ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು ಅಂತ್ಯದಲ್ಲೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಇವೆರಡು ಗುಣಗಳಾದ ಸರ್ವ ಶಕ್ತಿತ್ವ ಕಾರುಣ್ಯಗಳಿರುವವನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದರೆ ಫಲದಲ್ಲಿ ಈಷದಪಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲವು ಎಂದು ತರಿಗಿಸ್ತನಮೇ ಎಂಬುದರಿಂದ ನಿರ್ಭರತ್ವವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಅದರೆ ಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ನರಳುತ್ತಿರುವ ಜೀವ ವರ್ಗವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದು ಸುವ್ರತವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ ಈ ಕರುಣಾನಿಧಿಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಬೇಕೋ ? ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ “ನಾಯಮಾತ್ಮಾ ಪ್ರವಚಿನೇನ ಲಭ್ಯೋ ನ ಮೇಧಯಾ ನ ಬಹು ನಾ ಶ್ರುತೇನ, ಯಮೇವೈಷ ವೃಣತೇ ತೇನ ಲಭ್ಯಃ” ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯಿರುವದರಿಂದ ಆತನು ಸರ್ವಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿ, ತನಗೆ ಯಾರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೋ ಅವರಿಗೆ ತಾನು ಪ್ರಾಪ್ಯನು” ಎಂಬುದರಿಂದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ಸ್ವತಂತ್ರನು ಮುಕ್ತಿ ಕೊಡುವನು. ಈ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಪತ್ತಿರೂಪ ನಿರರ್ಥಕೋಪಾಯಗಳಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು ಎಂದು ಅಕ್ಷೇಪವನ್ನು ತರಬಹುದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸುತ್ತಾರೆ: ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿ ತನ್ನ ಇಷ್ಟಬಂದಂತೆ ಮುಕ್ತಿ ಕೊಡುವನು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಬಿಟ್ಟರೆ, ಕರುಣಾನಿಧಿಯಾಗಿಯೂ ಸಮರ್ಥನಾಗಿಯೂ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿಯೂ ಇರುವದರಿಂದ ಸರ್ಮರಿಗೂ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರಬೇಕಾಗಿತ್ತು ಹಾಗಲ್ಲದೆ ಲೆಖುಮಾಡಲು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವ ಜೀವಕೋಟಿಯು ಬಂಧದಲ್ಲೇ ನರಳುತ್ತಾ ಇದೆ. ಹಾಗಲ್ಲವು, ಇಷ್ಟಬಂದಹಾಗೆ ಕೆಲವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಮುಕ್ತಿ ಕೊಡುವನು ಎಂದರೆ ವೈಷಮ್ಯ ನೈರ್ಭೃಣ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುವನು. ಅದುದರಿಂದ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಪ್ರಧಾನ ಕಾರಣಭೂತನು ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ಯಾದರೂ ತಾನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಇಷ್ಟಬಂದಂತೆ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನೀಯುವದಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಎರಡು ವಿಧವಾದ ಉಪಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವದನ್ನಾದರೂ ತಾನು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ತಾನು ಪ್ರೀತನಾಗುವಹಾಗೆ ಅನುಷ್ಠಿಸಿದರೇನೇ ಅವನ್ನು ವ್ಯಾಜೀಕರಿಸಿ, ಮುಕ್ತಿಯನ್ನೀಯತಕ್ಕವನೆಂದೂ, ಅದರಿಂದಲೇ ಮುಕುಂದನೆಂಬ ನಾಮಧೇಯವು ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಸಲ್ಲತಕ್ಕದ್ದೆಂದೂ ಸೂಚಿಸುವ,

ಕಾಘಿಯೇ ಹಿರಗಿನ್ರದುಮ್ ಕುರಿಯೊನ್ನಾಲ್ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ಇದರಿಂದ ಎರಡು ವಿಷಯವು ಸೂಚಿತವು,—(೧) ವ್ಯಾಜರೂಪವಾಗಿ ಭಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಪ್ರಪತ್ತಿರೂಪ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವೂ ಅವಶ್ಯಕವು. (೨) ಆ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವು ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಮ್ಮತವಾದುದಾಗಿ ಅದರಿಂದ ಪರಮ ಕಾರುಣಿಕನು ಪ್ರೀತನಾಗಬೇಕು. ಅದುದರಿಂದ ಯಾವೇ ವೈಷ ವೈಣುತೇ ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯು ಇದನ್ನೇ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತದೆ. ಬರೀ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವು ಸಾಲದು, ಅದರಿಂದ ಭಗವಂತನು ಪ್ರೀತನಾಗಿ ಈ ಅಧಿಕಾರಿಯನ್ನು ವಂಸಿದರೆ, ಆಗೇಗೆ ತೇನ ಲಭ್ಯನು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆಯಾದುದರಿಂದ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಶಬ್ದಾವಿಗೇ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲವೆಂದುಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಗೀತೆಯಲ್ಲೂ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ. ಈ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವನ್ನೇ ಬಹುನಿಪುಣತರವಾಗಿ ಶೀರ್ಷ್ಠನು ಅಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಶೀಘ್ರಾಪ್ಯಕಾರರು ಆ ಶ್ಲೋಕಗಳ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಈ ಕಠಶ್ರುತಿಯನ್ನೇ ಉದಾಹರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವು ಯಾವುವೆಂದರೆ :—

ನಾಹಂನೇದೈರ್ನ ತಪಸಾ ನ ದಾನೇನ ನ ಚೇಜ್ಯಯಾ ।

ಶಕ್ಯ ಏವಂ ವಿಧೋ ದ್ರಷ್ಟುಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾನಸಿ ಮಾಂ ಯಥಾ ।

ಭಕ್ತ್ಯಾತ್ಮನನ್ಯಯಾ ಶಕ್ಯ ಅಹಮೇವಂ ವಿಧೋಜುನ ।

ಜ್ಞಾತುಂ ದ್ರಷ್ಟುಂ ಚ ತತ್ತೇನ ಪ್ರವೇಷ್ಠುಂ ಚ ಪರಂತಪ ॥

(ಗೀ ೧೧. ೫೩. ೫೪) ನನ್ನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದ ಬರೀ ವೇದಗಳಿಂದಲೂ ಎಂದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಗುರುಗಳ ಮೂಲಕ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವದೇನು, ಅದನ್ನೇ ಪ್ರವಚನಮಾಡುವದೇನು, ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ಅಧ್ಯಯನ ಹೇಳುವದೇನು, ಇವುಗಳಿಂದಲೂ, ಬರೀ ಯಾಗದಾನಹೋಮತಪಸ್ಸುಗಳಿಂದಲೂ ನನ್ನನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವು. ಇನ್ನು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯನೆಂದರೆ, ಅವೈಭವಿತ ಐಕಾನ್ತ್ಯ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸುಯಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಯಲೂ ಶಕ್ಯನು, ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಲು ಶಕ್ಯನು, ಯಥಾ ವತ್ತಾಗಿ ಪರಿಪೂರ್ಣನಾದ ನನ್ನನ್ನನುಭವಿಸಲು ಸಾಧ್ಯನು. "ಎಂಬುದು ಅರ್ಥವು, ಈ ಶ್ಲೋಕಗಳು ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನೂ, ಅದರಿಂದ ಭಗವಂತನು ಸುಪ್ರೀತನಾಗಿ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವು ಪೂರ್ಣವಾಗುವವಾಗೆ ಮಾಡಿ ಪ್ರಾಪ್ಯನಾಗುವನೆಂಬರ್ಥವನ್ನೂ ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ರಾಜ್ಯಾಡಳಿತಗಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯರಾಗಿರುವವರನ್ನು ಚುನಾಯಿಸುವದರಲ್ಲಿ ರಾಜನೇ ಯದ್ಯಪಿ ಸ್ವತಂತ್ರನಾದರೂ ತನಗೆ ಯಾವುದೊಂದು ಪಕ್ಷಪಾತ ಬುದ್ಧಿಯೂ ಇಲ್ಲವೆಂದೂ ತೋರಿಸಲು, ಸಿವಿಲ್ ಸರ್ವಿಸ್ ಪರೀಕ್ಷೆ ಯೆಂಬ ಒಂದು ವ್ಯಾಜವನ್ನು

ಏರ್ಪಡಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ತೇರ್ಗಡೆ ಹೊಂದಿದವನ್ನೇ ಹೇಗೆ ವರಿಸುತ್ತಾನೋ ಹಾಗೆಯೇ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ಸಹ ತನಗೆ ಯಾವ ಪಕ್ಷಪಾತಗಳೂ ಇಲ್ಲವೆಂದೂ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಪ್ರಾಯಾನುಷ್ಠಾನಗಳನ್ನೇ ವ್ಯಾಜೀಕರಿಸಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತ ರೀತ್ಯಾ ಸಂಯೋಗವಿಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ ಎಂದೇ ಹೇಳುವುದು. ಅನುಗ್ರಹಿಸುವನು. ಆದುದರಿಂದ ನ್ಯಾಯವು ಅನುಕರಣವೆಂದು ಕಾರಿಯೊನ್ನಾಲ್ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತದೆ. ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾದರೂ “ಯಮೇವೈಷ ವೃಣುತೇ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ವರಣವು ಶ್ರೀಯಃಪತಿಯು ನಿರ್ವೇತುಕನಾಗಿ ಮಾಡುವದಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಹೇತುನಾಪೇಕ್ಷೆಯಾಗಿಯೇ ನಡೆಸುವನೆಂದೂ, ಉಪಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವರು ಹೇಳುವುದೇನೆಂದರೆ:— “ಪ್ರಿಯತಮ ಏವ ಹಿ ವರಣೇ ಯೋಜ್ಯ ಭವತಿ, ಯಸ್ಯಾಯಂ ನಿರತಿಶಯ ಪ್ರಿಯಸ್ಥ ಏವಾಸ್ಯ ಪ್ರಿಯತಮೋ ಭವತಿ; ಪ್ರೀತಿ ರೂಪತಾಪನ್ನ ಭಕ್ತಿರೇವ ವರಣ ಹೇತು ತಯಾ ಶ್ರುತ್ಯಭಿಪ್ರೇಕ್ಷಾ; ನ ತು ನಿರ್ದೇತುಕಂ ವರಣಂ” ಇದರ ಅರ್ಥವೇನೆಂದರೆ, “ಯಾವನು ತುಂಬಾ ಪ್ರಿಯತಮನಾಗುವನೋ ಅವನು ತಾನೇ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಂದ ವರಿಸಲು ಯೋಗ್ಯನಾಗುವನು; ಪ್ರೀತಿ ರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಭಕ್ತಿಯಾಗ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಂದ ವರಿಸಲ್ಪಡುವದಕ್ಕೆ ಹೇತುವಾಗುತ್ತದೆಂಬುದೇ “ಯಮೇವೈಷ ವೃಣುತೇ” ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು; ಕಾರಣವೇನೂ ಇಲ್ಲದೇನೇ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ವರಿಸುವನೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಲ್ಲವು” ಆದುದರಿಂದ ವರಮ ಪುರುಷವರಣೇಯತೆಗೆ ಹೇತು ಭೂತಗಳಾದ ಈ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಶಂಕೆಯೂ ಯುಕ್ತವಲ್ಲವು; ಭಕ್ತಪ್ರಾಯವು ಸ್ವರೂಪವಿರುದ್ಧವೆಂದೂ, ಪ್ರಸತ್ತಿಯು ಪೂರ್ವಿಕರಾದ ಮುನಿ ಜನಗಳು ಅನುಷ್ಠಿಸಲಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಇತ್ಯಾದಿ ಆಕ್ಷೇಪಗಳಿಲ್ಲಾ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಮಾಡುವಂತವುಗಳೆಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಉದ್ಯೋಗಿಸುವನೆಂದೂ ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಶಾಸ್ತ್ರಜೋದಿತಗಳಾಗಿ ಯಿರುವದರಿಂದ ಅವುಗಳು ನಲ್ ನೆರಿ ಉತ್ಕೃಷ್ಟಮಾರ್ಗಗಳೆಂದು ಹೇಳಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ಓರುಮೈದಿಗಳಿಲ್ ಓರ್ ಫಲ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಹಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಿಸಿ ಈ ಅನುಷ್ಠಾನಗಳು ಶ್ರೀಯಃಪತಿಯನ್ನು ವಶೀಕರಣಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಉಪಾಯಗಳೆಂಬ ಅನುಸಂಧಾನ ಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ ಈ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸಿ ಪ್ರಪನ್ನನಾಗದೇ ಇದ್ದರೆ ಈ ಕರುಣಾಸಾಗರನು ಮೋಕ್ಷವನ್ನೀಯನು ಎಂದು “ಪ್ರಪನ್ನಾದನ್ಯೇಷಾಂ ನ ದಿಶತಿ ಮುಕುಂದೋ ನಿಜಪದಮ್” ಎಂದು ಸ್ವಾಮಿಯವರೇ ಕಂಠೋಕ್ತವಾಗಿ ಹಿಂದೆ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಗಳೇ ಮೋಕ್ಷ ಸಾಧಕಗಳಾದ ಉಪಾಯಗಳು ಎಂಬುದೇ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಎಂಬ ಭಾವವು,

ಆಗಲಿ, ಇವುಗಳನ್ನೇನೋ ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯಗಳೆಂದೇ ಅಜ್ಞೇಕರಿಸೋಣ; ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಮ್ಮತವಾಗಿಯೇ ಸರಿಯಾಗಿಯೇ ಅನುಷ್ಠಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದೂ ಒಪ್ಪೋಣ; ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಮಾಡಿದರೂ ಭಗವಂತನು ಸುಪ್ರೀತನಾಗದೇ ಹೋದರೂ ಆಗಲೂ ಅವು ನಿರರ್ಥಕಗಳಲ್ಲವೋ? ಎಂದರೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ; ಉಲಗಮ್ ದರಿಕ್ಕಿನ್ರತಾರಕನಾರ್ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು; ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತಿಗೂ ಆತನೇ ಧಾರಕನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಆತನ ಪ್ರಶಾಸನೆ ನಿಯಮನದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ “ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯಾ ವಿಭೃತಾ ತಿಷ್ಠತ್ಯ” “ಏಷ ಸೇತುರ್ವಿಧರಣಃ” “ಏಷಾಂ ಲೋಕಾನಾಂ ಅಸಂಭೇದಾಯ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ಈ ಲೋಕ ನಿಯಮನದಲ್ಲಿ ಬದ್ಧಕಂಕಣನಾಗಿ ಕೂತಿರುವಾಗ, ತನ್ನ ನಿಯಮನಾನುಸಾರ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಮಾಡಿದ ಜ್ಞಾನಿಯನ್ನು ಎಂದಿಗಾದರೂ ಮರತಾನೋ? “ಜ್ಞಾನೀತ್ವಾತ್ಮೈವಮೇವತಂ” ತಾನು ಎಲ್ಲಾದಕ್ಕೂ ಆತ್ಮಾವಾಗಿರುವದು ಹಾಗರಲಿ, ಆತನೇ ತನಗೆ ಆತ್ಮ ಎಂದು ಭಗವಂತನು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ “ಮಿತ್ರಭಾವೇನ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಂ ನ ತ್ಯಜೇಯಂ ಕಥಂಚನ” ಎಂದೂ ಹೇಳಿರುತ್ತಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಆತನನ್ನು ತಾರಕನಾರ್ ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ, ಸಂಸಾರ ತಾರಕನು ಎಂದರ್ಥವನ್ನಾಗಲಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಅಥವಾ “ಏತಂ ಸೇತುಂ ತೀರ್ತ್ತಾ” (ಛಾ. ೮. ೪. ೧.) ಎಂಬಲ್ಲಿ “ತರತಿಶ್ಚ ಪ್ರಾಪ್ತಿವಚನಃ” ಎಂದು ಭಾಷ್ಯವಿರುವುದರಿಂದ ತಾರಕನಾರ್ ಎಂಬುವದರಿಂದ ತಾನೇ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಎಂದೂ ಅರ್ಥ ಹೇಳಬಹುದು. ಅಥವಾ “ಸಂಸಾರಸಾಗರ ನಿನುಗ್ನ”ರಾದವರ ಉತ್ತರಣೆಯಲ್ಲಿ ಬಧಾದರನಾದುದರಿಂದಲಾಗಲಿ “ತಾರಕನಾರ್”ನೆಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರಬಹುದು. ಇದರಿಂದ ಆತನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟಾಗುವದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವೆಂಬುದೂ ಸೂಚಿತವು. ಹಾಗೆ ತಾನು ಪ್ರಾಪ್ಯವಾಗಿ ಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನೂ ಸಾಕ್ಷೀತಿಯನ್ನೂ ದಯಪಾಲಿಸುವದೂ ತನ್ನ ಕೃಪಾಪ್ರಭಾವವೇ ವಿನಾ ಬೇರೆಯಲ್ಲ ಎಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ “ತಕವಾಲ” ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ಆದರೆ ಈ ಅನಾದಿ ಕರ್ಮ ಪ್ರವಾಹಮೂಲಕ ವಿನೈಯರೇ, ಮಸಾಪರಾಧಿಗಳ ಭಯವಿಲ್ಲವೋ ಎಂದರೆ ಪ್ರಪನ್ನನಾದ ಬಳಿಕ ಆತನನ್ನೇ ನಿರಂತರ ಧ್ಯಾನಮಾಡುತ್ತಾ ಆತನ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಬಳಿಕ “ತಸ್ಮಿನ್ ಪ್ರಸನ್ನೇ ಕಿಮಿಹಾಸ್ತ್ಯಲಭ್ಯಂ....ನಿಸ್ಸಂತಯೋಮುಕ್ತಿ ಫಲಪ್ರಸಾತಃ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಮೇರೆಗೆ ಅನಿಷ್ಟನಿವೃತ್ತಿಮೂಲಕ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಈಷದಪಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವೆಂದು ಸೂಚಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ “ತರಕ್ಕಿನ್ರ ನಮೇ” ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

**ಅವತಾರಿಕೆ:**—ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಸ್ವತಃ ಸರ್ವಜ್ಞನು, ಸರ್ವಶಕ್ತನು, ಸ್ವತಂತ್ರನು, ಇದಲ್ಲದೆ ನಮಗೆಲ್ಲಾ ಸಹಜವಾದ ಪರಮ: ಸುಹೃತ್ತು; ಶೇಷಿಯು, ಕರುಣಾಸಾಗರನು; ನಾವು ಆತನಿಗೆ ಸಹಜವಾಗಿರುವ ಆಸ್ವತಂತ್ರರಾಗಿರುವ ಮಕ್ಕಳು, ದಾಸರು, ಸಂಸಾರ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಒದ್ದಾಡುತ್ತಿರುವವರು. ಇಂತವರು ಆತನನ್ನು ಈ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಗಳನ್ನನುಷ್ಠಿಸಿ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೇ? ಹಾಗೆ ಬೇಡಿದನಂತರ ರಕ್ಷಿಸೋಣವು ಆತನ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಕುಂದಕವಲ್ಲವೇ? ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವು ಆವಶ್ಯಕವೆಂದರೆ, ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯಕ್ಕೂ ಏಕತ್ವಕ್ಕೂ ವಿರೋಧವಲ್ಲವೇ? ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯದಿಂದ ವಶ್ಯನೆಂದರೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯವು ಹೇಗೆ ಕೂಡುತ್ತದೆ? ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವೂ ಆವಶ್ಯಕವೇ ಎಂದರೆ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವಿಲ್ಲದೆ ರಕ್ಷಿಸಲು ಆತನಿಗೆ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಆತನ ಸರ್ವಶಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ನ್ಯೂನತೆಯಲ್ಲವೋ? ಇತ್ಯಾದಿ ಅನೇಕ ಆಕ್ಷೇಪಗಳಿಲ್ಲಾ ಸರಿಯಾದ ಆಕ್ಷೇಪಗಳಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

**ಮೇಲೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಶೋಧನವು ಸ್ವಾಚಾರ್ಯ**

**ಕೃಪಾಲಬ್ಧವಾದುದೆನ್ನುತ್ತಾರೆ.**

ಸತ್ತರ್ಕಗಳಲ್ಲದ ಆಕ್ಷೇಪಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಿರ್ಮೂಲಮಾಡುವ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ ತರ್ಕವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲೇ ಶಿಕ್ಷಿತರಾಗಿರುವದೂ ಅಲ್ಲದೆ, ಕೆಮ್ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ಕಲುಷಿತವಾದ ನೀರು ಚೆಲ್ಲದ ಬೀಜದಿಂದ ನೈರ್ಮಲ್ಯವನ್ನು ಹೇಗೆ ಹೊಂದುತ್ತದೋ, ಹಾಗೆ ತಮ್ಮ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಸಾರತಮವಾದ ಉಪದೇಶದಿಂದ ಅಂತಹ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಕಲುಷಿತವಾಗದಹಾಗೆ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವರು; ಅವರುಗಳ ತರ್ಕ ನೈವುಣ್ಯತೆಯೆಲ್ಲಾ ಸಾರಭೂತವಾದ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತವಾದ ಸತ್ತರ್ಕವು. ಅಂತಹ ಸತ್ತರ್ಕದಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಇಂದ್ರಜಾಲರೂಪ ಕುತರ್ಕಗಳ ಕಾಲುಷ್ಯವೆಲ್ಲಾ ತೊಲಗಿ ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ಜ್ಞಾನವಿಕಾಸವುಳ್ಳವರು. ಅಂತಹ ಪರಮಾಚಾರ್ಯರ ಕೃಪಾವೂರ್ಣವಾದ ಉಪದೇಶವು, ಲಭಿಸಿದುದರಿಂದ ಈ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ಶೋಧನವನ್ನು ತಾವು ಮಾಡಿರುವದಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

**ಅರ್ಥ:**—ನಮ್ಮ ಮಹನೀಯರಾದ ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞರಾದ ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರುಗಳು ನಮಗೆ ಪರಮಕೃಪಯಾ ಸದುವಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಏನನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆಂದರೆ:—ನಃ-ನಮ್ಮಗಳಿಗೆ, ಸಾಧ್ಯಾಂ - ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವಾದ, ಭಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಪ್ರಪತ್ತಿಮಾರ್ಗವನ್ನು, ಪ್ರಕರಣವು ಪ್ರಪತ್ತಿಮಾರ್ಗವಾದುದರಿಂದ, ಸಾಧ್ಯಾಂ ಎಂಬುದರಿಂದ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಎಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ಶೋಧನವು ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾದ ಶಿಕ್ಷಿತರನ್ನು ವಶೀ

ಉತ್ತಪ್ರಕಾರ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಶೋಧಕತ್ವಂ ಸ್ವಾಚಾರ್ಯ  
ಕೃಪಾಲಬ್ಧಮಿತ್ಯಹ.

ತತ್ತದ್ಧೈತುಕ ಹೇತುಕೇ ಕೃತಧಿಯಸ್ತರ್ಕೇಂದ್ರಜಾಲಕ್ರಮೇ |

ಬಿಭ್ರಾಣಾಃ ಕಥಕಪ್ರಧಾನ ಗಣನೇ ನಿಷ್ಕಾಂ ಕನಿಷ್ಠಾಶ್ರಯಾಮ್ |

ಆಧ್ಯಾತ್ಮಶ್ರುತಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಕತಕೈರದ್ವಾ ಏತದ್ಧುಶಯಾ |

ಸಿದ್ಧೋಪಾಯವಶೀಕ್ರಿಯಾಮುಚಯ ನ ಸ್ವಧ್ಯಾಪ ಸಮದ್ವ್ಯಾಕಾರಃ ||೫||

ಇತಿ ಕವಿತಾರ್ಥಿಕಸಿಂಹಸ್ಯ ಸರೈತ್ತನ್ತ್ರಸ್ಯತಂತ್ರಸ್ಯ ಶ್ರೀನೇದಾನ್ವಜಾರ್ಯಸ್ಯ ಕೃತಿಷಾ  
ಶ್ರೀಮದ್ರಹಸ್ಯತ್ರಯಸಾರೇ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ಶೋಧನಾಧಿಕಾರಶ್ಚ ತುಷ್ಟಿಂಶಃ ||

ಕರಣೋಪಾಯವನ್ನಾಗಿ, ಇತಿ - ಎಂಬದಾಗಿ, ಸಮಧ್ಯಾಪಯಃ - ನೇದಾಂತ  
ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಾರ್ವಭೌಮರಾದ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಚನ್ನಾಗಿ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಕಲಿಸಿರುತ್ತಾರೆ,  
ಬಹು ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿ ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿ, ಯಾವದೊಂದು ಶಬ್ದಗಳಿಗೂ, ಅವಕಾಶ  
ವಿಲ್ಲದಹಾಗೆ ಕೃಪಯಾ ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಎಂತವರೆಂದರೆ ಹೇಳು  
ತ್ತಾರೆ:—ಪೂರ್ವಾರ್ಥದಿಂದ ದುಷ್ಟ ಹೇತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಕುತರ್ಕಗಳನ್ನು  
ಮಾಡುವ ಯುಕ್ತಿವಾದಗಳಿಗೆ, ಸರಿಯಾದ ಯುಕ್ತಿಗಳನ್ನೇ ಹೇಳಿ, ಅವರು  
ಗಳ ವಾದಗಳನ್ನು ಜಯಿಸುವ ತರ್ಕವಿದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಚನ್ನಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಿತರಾಗಿರುವ  
ತಾರ್ಕಿಕಾಗ್ರೇಸರರು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, (೧) ತತ್ತದ್ಧೈತುಕ ಹೇತುಕೇ -  
ತತ್ತತ್ - ಆಯಾ ಎಂದರೆ ನಾನಾ ವಿಧವಾದ, ಹೈತುಕ - ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ದೂರೀ  
ಕೃತಮಾಡಿ, ಬರೀ ಯುಕ್ತಿಗಳಾದ ಹೇತುಗಳನ್ನು ಎಂದರೆ ಕಾರಣಗಳನ್ನು  
ಹೇಳಿ ವಾದಮಾಡುವರು, ಕುತರ್ಕಗಳ ಮೂಲಕ ವಾದಮಾಡುವವರು ಹೈತು  
ಕರು, ಅಂತವರೇ, ಹೇತುಕೇ - ಕಾರಣವಾಗಿವುಳ್ಳ, ತರ್ಕೇಂದ್ರಜಾಲಕ್ರಮೇ -  
ತರ್ಕ - ಇಂತಹ ತರ್ಕವೆಂಬ, ಇಂದ್ರಜಾಲಕ್ರಮೇ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಮೋಸಗೊ  
ಳಿಸುವ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ, ಕೃತಧಿಯಃ-ಶಿಕ್ಷಿತವಾದ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರಾಯದಿಂದಲೇ,  
ಕಥಕ ಪ್ರಧಾನ ಗಣನೇ - ತಾರ್ಕಿಕಾಗ್ರೇಸರರನ್ನು ಗಣನೆ ಮಾಡುವದರಲ್ಲಿ,  
ಕನಿಷ್ಠಾಶ್ರಯಾಮ್ - ಕಿರುಬೆರಳಿನ, ಆಶ್ರಯವನ್ನು, ಬಿಭ್ರಾಣಾಃ - ಧರಿಸಿರುವಂ  
ತಹ ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರು, ತಾರ್ಕಿಕರಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಯಾರು ಎಂದು ಹೆಚ್ಚಿರಲನ್ನು  
ಕಿರುಬೆರಳಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಎಣಿಸುವಾಗ, ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರುಗಳಾದ ಯಾಮು  
ನೇಯರೂ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರೂ, ಹಾಗೆಯೇ ಈಚೆಗೆ ನಡಾದೂರಮ್ಮಾಳ್  
ಕಿಡಾಂಬಿ ಅಪ್ಪುಳ್ಳಾರ್ ಮೊದಲಾದವರೂ ಎಂಬ ಭಾವವು; ಅವರುಗಳ ಉಪದೇಶ  
ದಿಂದ ತರ್ಕಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೀಣತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಕವಿತಾರ್ಥಿಕ ಸಿಂಹರೆಂದು  
ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ತಾವೂ ಸಹ ಸೂಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟರು. ಹೀಗೆ ಪರಪಕ್ಷಕುತರ್ಕಗಳನ್ನು  
ಅಂತಹ ಯುಕ್ತಿವಾದಗಳಿಂದಲೇ ನಿರ್ಮೂಲ ಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರೆಂಬ ಭಾವವು.



ಅದರಿಂದ ಅಂತಹ ಯುಕ್ತವಾದ ಮಾತ್ರವೇ ಅಷ್ಟು ಪ್ರಶಸ್ತವಲ್ಲವು. ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವೂ ಉಂಟೆಂದು ಉತ್ತರಾರ್ಥದಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪರವಾದಿಗಳ ತರ್ಕವಾದರೋ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದ ಕುತರ್ಕವು ನಮ್ಮವರ ತರ್ಕವಾದರೋ ವೇದಾಂತಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನದಿಂದ ಸುಪ್ರತಿಷ್ಠಿತವಾದ ಸತ್ತ್ವವು; ಅಂತಹ ತರ್ಕದಿಂದ ಸರ್ವಸಂಶಯಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಅಂತಃಕರಣವುಳ್ಳವರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ (೨) ಅಧ್ಯಾತ್ಮಶ್ರುತಿಸಂಪ್ರದಾಯಕತೆಕೈಃ-ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಶ್ರುತಿ - ವೇದಾಂತ ನಿಷ್ಕೆಯನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಶ್ರುತಿಗಳು ಇವು ಯಾವುವೆಂದರೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ದರ್ಶನಪನಿಷತ್ತುಗಳು, ಇವುಗಳ ಸಂಪ್ರದಾಯ - ಗುರುತಿಷ್ಠಾಕ್ರಮದಿಂದ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಉಪದೇಶಗಳೆಂಬ, ಕತಕೈಃ ಕಶ್ಚಲವಾಗಿ ಕೆರೆಯುಂಟಿರುವವಾಗೆ ಕೆಂಪಗೆ ಕಲಾಪಿತವಾದ ನೀರನ್ನು ಶುದ್ಧಮಾಡುವ ಸತ್ತ್ವಕರೂಪಗಳಲ್ಲಿರುವ ಚಿಲ್ಲದ ಬೀಜಗಳಿಂದ, ಅದ್ವೈತ - ಬಹು ಚೆನ್ನಾಗಿ, ವಿಶುದ್ಧಾಶ್ರಯಾಃ - ನಿರ್ಮಲವಾದ ಮನಸ್ಸುಗಳನ್ನುಳ್ಳವರು, ಇಂತಹ ಬೋಧೆಯುಕ್ತವಾದದಿಂದಲೂ, ಮತ್ತು ವೇದಾಂತ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನದಿಂದಲೂ ಗೆಲ್ಲಲು ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳ ತಾರ್ಕಿಕಾಗ್ರೇಷರರಾದ ತಮ್ಮ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳು ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯದಿಂದಲೇ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯವನ್ನು ವಶ್ಯನೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಉಪದೇಶವು ಯಾವುವೆಂದರೆ. —“ತಸ್ಯ ಚ ವಶೀಕರಣಂ ತಚ್ಚರಣಾಗತಿರೇವ” ಎಂಬ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರ ಪ್ರಸಿದ್ಧೋಕ್ತಿಯು. ಆ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾಗಿ ಕರುಣಾನಿಧಿಯಾದ ಶ್ರೀಯಃಪತಿಯನ್ನು ವಶೀಕರಣಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ, ಆತನ ಪಾದಾರವಿಂದದಲ್ಲಿ ಅನುಷ್ಠಿಸಿದ ಶರಣಾಗತಿಯೇ ಇತರ ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವು ಇದು ಎರಡು ವಿಧವು (೧) ಅಜ್ಞರೂಪದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತವಾದವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು (೨) ಅಜ್ಞರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಯುಕ್ತವಾದವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಮೊದಲನೆಯದು “ಮಾನೋವಯೋ ಪ್ರಪದ್ಯಂತೇ” ಎಂದು (ಗೀತಾ ೭-೧೪) ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲೂ, “ಮಾನಮಸ್ತುರು ಮಾನೋವೇಷ್ಯಸಿ” ಎಂದು (ಗೀತಾ ೯-೩೪) ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲೂ, “ಮಾನೋಕಂ ಶರಣಂ ವ್ರಜ” ಎಂದು ಗೀತಾ ೧೨-೬೬ನೆಯ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲೂ, ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಉಪಪಾದಿತವು. ಅಜ್ಞರೂಪ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು (ಗೀ ೧೨. ೬೬) ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲೂ ಕಠಶ್ರುತಿಯಲ್ಲೂ, ವಸುರಣ್ಯೋ ಮಂತ್ರದಲ್ಲೂ, ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತದಲ್ಲೂ, ರಾನಾಯಣ, ಭಾರತ, ಭಾಗವತಗಳಾದ ಇತಿಹಾಸಗಳಲ್ಲೂ, ಇನ್ನೂ ಶಾಂಡಿಲ್ಯ ಸ್ಮೃತಿ, ಅಹಿರ್ಬುದ್ಧ್ಯಸಂಹಿತೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲೂ ಉಪಪಾದಿತವು. ಹಾಗಾದರೆ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಪತ್ತಿಯು ಹೇಳಲ್ಪಡುವುದರಿಂದ ಈ ಸಮಸ್ತ ವ್ಯಾಧಿಗಳಿಗೂ ಭೇಷವಿಲ್ಲದಂತೆ ರಕ್ಷವಾದ ಇದನ್ನು

ಅಲ್ಲಿನ ಒಂದು ವಿಧವಾದ ಪ್ರಬಲರೋಗಕ್ಕೆ ಭೇಷಜವೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ, ಇತರ ರೋಗಗಳಿಗೂ ಭೇಷಜವಲ್ಲವೆಂದು ಊಹಿಸಲು ಕಾರಣವಿಲ್ಲವು. ಅದುದರಿಂದ ಗೀತಾ ಚರಮಶ್ಲೋಕವು ಎರಡು ವಿಧ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನೂ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತದೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮೇಲಿನ ಶ್ರೀಭಾಷ್ಯ ಕಾರರ ದಿವ್ಯಸೂಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟೇ, ಈ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಬಹುದಾದ ಸರ್ವ ಸಂಶಯಗಳೂ ನಿಲ್ಲಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲವು. ಶ್ರೀ ಯಾಮುನೇಯರು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಮೊದಲಾದ ತಾರ್ಕಿಕಾಗ್ರೇಸರರು ಇತರ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಮ್ಮ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಜಯಿಸಿ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅವರುಗಳನುಗ್ರಹಿಸಿರುವ ಸಿದ್ಧಿತ್ರಯ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಾದಿಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಆ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನೇ ತಾವೂ ಉಪಸಾದನೆಮಾಡಿ, ಶತದೂಷಣೀ ಪರಮತತರ್ಥಂಗನ್ಯಾಯಸಿದ್ಧಾಂಜನ, ನಿಕ್ಷೇಪ ರಕ್ಷೆ ಮುಂತಾದ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುತ್ತೇನೆಂಬಂಶವೂ ಸೂಚಿತವು. ಅದುದರಿಂದ ತತ್ತದ್ವೈತುಕಹೇತುಕೇತರ್ಯೇಂದ್ರಜಾಲಕ್ರಮೇ ಕೃತಧಿಯಃ ಎಂದು ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದರು. ಬರೀ ತರ್ಕವು ಶಾಸ್ತ್ರಸಮ್ಮತವಿಲ್ಲದದಾದರೆ ಕುತರ್ಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಜ್ಞಾನವು ದೊರೆಯುವದಿಲ್ಲವೆಂದು “ತರ್ಯಾಽಪ್ರತಿಷ್ಠಾನಾದಪಿ” (೨.೧.೧೧.) ಎಂಬ ಬ್ರಹ್ಮ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಯು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ ಶ್ರೀದೇಶಿಕರೂ ಸಜ್ಜಲ್ಪ ಸೂಕ್ತೋದಯದಲ್ಲಿ, ತರ್ಯೋನಪ್ರತಿಷ್ಠತಿ, ಕೇವಲತರ್ಕವೇ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಜ್ಞಾನವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಜಗನ್ನಿತ್ಯಾದ್ಯಶೃತ್ವಾತ್ ರಜ್ಜುಸರ್ಪವತ್ ಎಂದು ಅನುಮಿತಿ ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಾಧಿಸಿದರೆ ಅದೇ ಯುಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಮಿತ್ಯಾ ದ್ಯಶೃತ್ವಾತ್ ಎಂದು ಪ್ರತಿದ್ವಂದ್ವಿಯಾಗಿ ಅನುಮಿತಿ ಹೇಳಲು ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರೆಂಬ ಭಾವವು. ಇಂತಹ ಹೇತುಗಳಿಂದ ಸಾಧಿಸುವದಿಲ್ಲಾ ಇಂದ್ರಜಾಲಕ್ರಮವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈ ಇಂದ್ರಜಾಲ ಕ್ರಮವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಅಕ್ಕಿಯಾಳ್ವಾಕ ನೆಂಬ ಅದ್ವೈತಿ ಸನ್ಯಾಸಿಯು, ಯಾಮುನೇಯರನ್ನು ವಾದಕ್ಕೆ ಕರೆದು, ಹೇಳುತ್ತಾರೇನೆಂದರೆ.—ನೀವು ಮೂರು ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು, ಅಹುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಅಲ್ಲವೆಂದು ನಾನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಡುವೆನು, ನೀವು ಅಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದುದನ್ನು ನಾನು ಹೌದು ಎಂದು ಸಾಧಿಸುವೆನು ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿ, ಇಂತಹ ಇಂದ್ರಜಾಲೋಕ್ತಿಗೆ ತತ್ಸದೃಶವಾದ ಯುಕ್ತಿಯೇ ಪರಮ ಭೇಷಜವಾಗಿ ತಿಳಿದು ಯಾಮುನೇ ಯರು ಅದು ರಾಜನ ಸಭಾಂಗಣವಾದುದರಿಂದ, “ರಾಜನು ಸಾರ್ವಭೌಮನೆಂದೂ, ರಾಜಪತ್ನೀ ಪತಿವ್ರತೆಯೆಂದೂ” ತಿಳಿಸಿ, ಇದನ್ನು ಅಲ್ಲವೆಂದು ಸಾಧಿಸಿ ನೋಡೋಣವೆಂದೂ, “ನಿಮ್ಮ ತಾಯಿಯು ಬಂಜೆ

ಯಲ್ಲವು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಬಂದೆಯೆಂದು ಸಾಧಿಸಿ ಎಂದೂ, ಹೇಳಲು; ಒದಕ್ಕೆ ರಾಜ ಪುರೋಹಿತನು ಬಹಳ ಲಜ್ಜಿತನಾಗಲು; ಯುಕ್ತಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅನಂತರ ಶಾಸ್ತ್ರವಾದ ಗಳಲ್ಲೂ ಜಿತರಾದರೆಂಬ ವೃತ್ತಾಂತ ಉಂಟು. ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರಿಗೆ ವಿದ್ಯಾಗುರುಗಳಾದ ಯಾದವಪ್ರಕಾಶರೂ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಶ್ರೀ ಕೂರೇ ಶರೋಂದಿಗೆ ವಾದಮಾಡಿ ಸೋತು ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನವಲಂಬಿಸಿ ಶ್ರೀ ವೈಷ್ಣವ ಯತಿಗಳಾಗಿ ಯತಿಧರ್ಮ ಸಮುಚ್ಚಯವೆಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದು ಪ್ರಖ್ಯಾತರಾದರೆಂಬ ವೃತ್ತಾಂತವುಂಟು. ಹಾಗೆಯೇ ವೇದಾಂತಿ ಎಂಬ ನಾಮಧೇಯ ವುಳ್ಳ ಅದ್ವೈತಿಗಳು ಶ್ರೀ ಪರಾಶರ ಭಟ್ಟರಿಂದ ವಾದದಲ್ಲಿ ಜಿತರಾಗಿ ಶ್ರೀ ವೈಷ್ಣವ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಾಗಿ ನಂದೇಯರೆಂಬ ಯತಿಯಾಗಿ ಮಹಾಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದರೆಂಬ ಇತಿಹಾಸ ಉಂಟು. ಆದುದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರುಗಳೆಲ್ಲಾ ಕಥಕಪ್ರಧಾನ ಗಣನೆ ಯಲ್ಲಿ ದತ್ತಕನಿಷ್ಠಕಾಂಗುಳಿಯುಳ್ಳವರು ; ತಾರ್ಕಿಕಾಗ್ರೇಸರರು ಯಾರೆಂದು ಗಣನೆ ಮಾಡುವದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದಾದ ಕೆರುಬಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಎಣಿಸಲ್ಪಡುವವರು; ತಮ್ಮ ಹಾಗೆ ತಾರ್ಕಿಕ ಸಿಂಹರಾದ ನಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ತಾರ್ಕಿಕ ಶಿಖಾಮಣಿಗಳು ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ನಿಷ್ಕಾಂ ಕನಿಷ್ಠಾಶ್ರಯಾಂ ಬಿಭ್ರಾಣಾಃ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ಗಣನೆಯಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಠ ಬೆರಳಿಗೆ ಪ್ರಾಥಮ್ಯ ವೆಂಬುದು “ಪುರಾ ಕವೀನಾಂ ಗಣನಾಪ್ರಸಂಗೇ” ಕಾಳದಾಸ ಕವಿಯೇ ದತ್ತ ಕನಿಷ್ಠಕನೆಂದೂ, ಆತನಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಎರಡನೆಯ ಕವಿಯೇ ದೊರೆಯದೇ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಅನಾಮಿಕಾ ಎಂಬ ಎರಡನೆಯ ಬೆರಳು “ಅನಾಮಿಕಾ ಸಾರ್ಥವತೀ ಬಭೂವ” ಎಂದು ಅನಾಮಿಕಾ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಅರ್ಥವತ್ತಾದುದೆಂದು ಕವಿ ಗಳು ವರ್ಣಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅಗ್ರೇಸರತ್ವವನ್ನು ಹೇಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಕನಿಷ್ಠಾಶ್ರಯಾಂ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು.

ನಮ್ಮ ಈ ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರುಗಳ ಮಹತ್ವವು ಬರೀ ತರ್ಕ ನೈಪುಣ್ಯದಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲವು. ಹಾಗೆ ಬರೀ ತರ್ಕನೈಪುಣ್ಯವುಳ್ಳ ಮನಸ್ಸು ನೀರು ಕೆಂಪಗಿರುವ ಕೆರೆಯಹಾಗೆ ನಿರ್ಮಲವಾಗಿರದು ಇತರ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ಮನಸ್ಸು ಹೇಗೆ ಶಬ್ದಾವಿಲ ವಾಗಿರುತ್ತದೋ ಹಾಗೆಯೇ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರಾದ ತಾರ್ಕಿಕ ಶಿಖಾಮಣಿಗಳೋ ಎಂದರೆ, ಅಧ್ಯಾತ್ಮಶ್ರುತಿಸಂಪ್ರದಾಯ ಕತಕ್ಕೇ ವಿಶುದ್ಧಾ ತಯೆರು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಸಾರಭೂತಾರ್ಥಗಳ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನ ಉಪದೇಶ ಮೂಲಕ ಗುರುಶಿಷ್ಯಕ್ರಮದಿಂದ ಒದಗಿದ ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಚಿಲ್ಲದ ಬೀಜಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಲೀ ಕೃತಗಳಾದ ಮನಸ್ಸನ್ನುಳ್ಳವರು. ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಿಗೆ, ಕಲುಷಿತವಾದ ಮತಿ ಗಳ ಹಾಗೆ ಅಪಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದವರು. ದ್ವೈಪಾಯನರು ತಮ್ಮ ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾದ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದವರು. ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ಉಪದೇಶ ಮೂ

ಲಕ ಗ್ರಹಿಸಿದನರು. ಆದುದರಿಂದ ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರವರೇ ಸೆಜ್ಜಲ್ಪ ಸರ್ಯೋದಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತವು “ನಾಥೋಪಜ್ಞಂ ಪ್ರವೃತ್ತಂ ಬಹುಭಿರುಪಚಿತಂ ಯಾಮುನೇಯಪ್ರಬಂಧೈಃ | ಶ್ರುತಂ ಸಮ್ಯಗ್ಕತೇಂದ್ರೈರಿದಮಖಿಲತಮಃಕರ್ಶನಂ ದರ್ಶನಂ ನಃ||” (೪೯) ಹೀಗೆ ಈ ಮೂರು ಮಹನೀಯರುಗಳಾದ ನಾಥಮುನಿ, ಯಾಮುನಮುನಿ, ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜಮುನಿ ಇವರುಗಳ ಸತ್ತ ರೂಗಳಿಂದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾದ ನಮಾನ ಶಬ್ದಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಅವಲಂಬಿಸಿ ಯಾವ ದೋಷಗಳೂ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಸಕಲಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಲ್ಲಿರುವ ಶಬ್ದಾರೂಪ ಅಂಧಕಾರವೆಲ್ಲಾ ತಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಬೆಳಕಿನಿಂದ ತೊಲಗಿರುತ್ತವೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರವರು ದಯಪಾಲಿಸಿದ ಸರ್ವಸಮಂಜಸಾರ್ಥಗಳು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ವೇದಾರ್ಥಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಸಮಂಜಸಾರ್ಥಗಳೇ ಗುರುತಿಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ಬಂದುದೇ ಶ್ರುತಪ್ರಕಾಶಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಗಳಾಗಿ ಹಾಗೆಯೇ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ರಮದಿಂದ ಶ್ರೀ ನಡಾದುರಮ್ಮಾಳ್, ತಮ್ಮ ಮಾತುಲರು ಅವರಿಂದ ತಮಗೂ ಹೀಗೆ ಪರಂಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಬಂದಿರುತ್ತವೆ ಎಂಬುದ ಸೂಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇಂತಹ ಮಹನೀಯರ ಸರೋತ್ಪನ್ನವಾಚ ಪರಮಹಿತವಾದ ನಿಷ್ಕಂಶಮವಾದ ಉಪದೇಶವು ಯಾವುದೆಂದರೆ:—ಕರುಣಾಸಾಗರನಾದ ಅಶ್ವತತ್ಸಲನಾದ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾದ ಶ್ರೀಯಃಪತಿಯನ್ನು ಪಶೀಕರಣಕ್ಕಾಗಿ, ಸೀತೆಯು ರಾವಣನಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, “ಪ್ರಸಾದಯಸ್ವತ್ವಂ ಚೈನಂ ಶರಣಾಗತವತ್ಸಲಂ” ಸಾಧೋಪಾಯದಿಂದ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು ಆವಶ್ಯಕವು. ಇದನ್ನು ತಮ್ಮ ವಾದಮೂಲಕವಾಗಿ ಮಾತ್ರವೇ ಉಪಪಾದಿಸಿದುದಲ್ಲವು. ಈ ಅರ್ಥಗಳು ತಮಗೆ ವಾದಿಸದಾದೂರಮ್ಮಾಳ್, ಆಶ್ರೀಯ ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರಾದ ಗುರುವರರುಗಳಿಂದ ಪರಮಹಿತದಿಂದ ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು. ಆದುದರಿಂದ ಸರ್ವರೂ ಇದೇ ಪರಮಹಿತವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಸರ್ವಮಾದರದಿಂದ ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕ ವಿಷಯವೆಂದು ಪರಮಕೃಪಮಾ ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಸಾರದೀಪಿಕಾವ್ಯಾಖ್ಯಾತ್ರವು ಈ ಅಧಿಕಾರದ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತಾರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿರುತ್ತಾರೆ, ಹೇಗೆಂದರೆ:—“ಇಪ್ಪಡಿ ಇವ್ವಧಿಕಾರತ್ತಿಲ್ (೧) ಪ್ರಪತ್ತಿಯಿಲ್ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರತ್ವಮುನ್, (೨) ವಿಶ್ವಾಸಾದಿಗಳಂಗಿಯನ್ನು ನಿಷ್ಕೇಷಮೇಲಾಗಿ ಎನ್ನು ಮಿಡಮುನ್, ಮತ್ತು (೩) ಮುಣ್ಣಾನ ಶಬ್ದಾ ವಿಶೇಷಪರಿಹಾರಜ್ಞಳುನ್, (೪) ಭಕ್ತ್ಯಾದಿಗಳುಳ್ಳು ಸ್ವರೂಪವಿರುದ್ಧತ್ವಾದಿ ಶಬ್ದಾಪರಿಹಾರಮುನ್, (೫) ಸ್ವರಕ್ಷಣಾರ್ಥವ್ಯಾಪಾರಂ ವಿಹಿತಮೆನ್ನು ಮಿಡಮುನ್, (೬) ವಿಹಿತತ್ವಾಧ್ಯಕ್ತಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಗಳಿರುಣ್ಣುನ್ ಯಥಾಧಿಕಾರಂ ಸಂಗಿ ಸ್ತುತಿಗಳೆನುನ್. (೭) ಭಕ್ತಿಯು ಮಾಚಾರ್ಯರುಚಿ ಪರಿ

ಗೃಹೀತಮೆನ್ನುಮ್, (೮) ಕಲಿಯಂಗೆತ್ತಿಲುಮ್ ಭಕ್ತಿ ಕೃಧಿಕಾರಿಗಳ ಸಂಭಾ  
ವಿತರೆನ್ನುಮ್, (೯) ಅಶಕ್ತಾಧಿಕಾರಿಕ್ಕು ಭಕ್ತಿ ಸ್ವಾಧಿಕಾರವಿರುದ್ಧಮೆನ್ನುಮ್,  
(೧೦) ನ್ಯಾಸವಿಚ್ಛೆಯೇ ಸರ್ವವಿದ್ಯೆಗಳಿಲೆ ಶ್ರೇಷ್ಠಮೆನ್ನುಮ್, (೧೧) ಪರಿಕರ  
ವಿಷಯಶಬ್ದವು ಪರಿಪಾರಜ್ಞಳಮ್ (೧೨) ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಗಳಿರಣ್ಣುಮ್ ಅಭಿ  
ಸಂಧಿ ಭೇದಕ ಲೆ ವಿರುದ್ಧ ಫಲಸಾಧನಮಾಗಕ್ಕೂಡುಮೆನ್ನುಮ್. (೧೩)  
ಪ್ರಯೋಜನಾಂತರಪರಕ್ಕು ಇಷ್ಟೆ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮೋಪಾಯಿಲೆ ನಿರ್ದು  
ಮೆನ್ನುಮ್, (೧೪) ಅನ್ಯಾಭಿಗಮನಾದಿಗಳಾಗದೆನ್ನುಮ್, (೧೫) ಪ್ರಪ  
ನ್ನರ್ದು ಸರ್ವಕಾಲದ್ದುಮ್ ಭಗವದನುಸ್ಮರಣರೂಪ ಫಲಭಕ್ತಿಯು  
ವರ್ದನತ್ತುಕ್ಕು ವಿರುದ್ಧ ಲ್ಲೈಯೆನ್ನುಮ್ ಶೋಲಿತ್ತಲೈಕ್ಕಟ್ಟಿನಾರ್

ಈ ಅಧಿಕಾರ ಲ್ಲಿ ಎನೇನು ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅಧಿಕಾರ  
ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಾಣಿಸಿರುವ ವಿಷಯ ಸೂಚನೆಗಳಿಂದಲೂ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು.

ಅಧಿಕಾರಾರ್ಥಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವನ್ನು ಸಾರದೀಪಿಕೆಯವರು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಶ್ಲೋಕಗಳ  
ಮೂಲಕ ಹೇಳಿರುವುದನ್ನು ಸಾರವಿವರಣೆಯವರು ಉದಾಹರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ:—  
“ಬದ್ಧಿಸೌಕರ್ಯಾ ಸಾರದೀಪಿಕಾಯಾ ಮುಕ್ತಾಧಿಕಾರಾರ್ಥ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ  
ಕಾರಿಕಾಲಿಖ್ಯಂತೇ—“ ಪ್ರಪತ್ತೇವೈದಿಕತ್ವೇಪಿ ಸರ್ವವರ್ಣಾಧಿಕಾರತಾ  
ವಿಶ್ವಾಸಃ ಪ್ರಾರ್ಥನಾಚಾತ್ಮ ರಕ್ಷಾಭರ ಸಮರ್ಪಣೇ ||೧|| ಪರಮಸತ್ಯತ  
ತ್ವಾಸ್ಮೇ ನ್ಯಾಸೋಜ್ಞೇನ ವಿಧೀಯತೇ | ಅಂಗ ಪಂಚಕ ಸಂಪನ್ನಂ  
ರಕ್ಷಾಭರಸಮರ್ಪಣಮ್ ||೨|| ಪ್ರಪತ್ತಿಶಾಸ್ತ್ರವಿಹಿತಂ ಸರ್ವದೇಶಿಕ ಸಮ್ಮ  
ತಂ | ನಸ್ವರೂಪವಿರುದ್ಧತ್ವಮ್ ಭಕ್ತ್ಯಾದೇರ್ವಿಹಿತತ್ವತಃ ||೩|| ನಾಹಂ  
ಕಾರಾದಿ ಗರ್ಭತ್ವಮಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರೇಷು ಕಥ್ಯತೇ | ಸಶೇಷತಾ ವಿರುದ್ಧತ್ವ ಪಾರ  
ತಂತ್ರನಿರೋಧಿತೇ ||೪|| ಶೇಷತ್ವಂ ಪಾರತಂತ್ರಂಚ ಮುಕ್ತಾವಶಿ  
ವಿಕ್ರತಮ್ | ನಚೈಕಾಂತ್ಯ ವಿರುದ್ಧತ್ವಂ ತ್ರೀಶಸಂರಾಧನತ್ವತಃ ||೫||  
ಪ್ರಾಪ್ಯಾನುರೂಪತಾ ಭಾವೋ ನಾನೈಷಾಂ ಯುಕ್ತಿಗೋಚರಃ | ಶಾಸ್ತ್ರ  
ದೇವಾ ವಸೇಯಾತೋ ಭಕ್ತಿಪ್ರಾಪ್ತೋ ಚಿತಾನುತಾ ||೬|| ಪರಮರ್ಷಿ  
ಗೃಹೀತತ್ವಾನ್ನೈವಾಚಾರ್ಯ ಬಹಿಷ್ಕೃತಾ | ಕಲಾನಿಷೇಧೋ ನೈವಾಸ್ಯಾ  
ಸ್ತದಶಕ್ತೀರ್ವಿರುದ್ಧತೇ ||೭|| ಸಂಭಾವಿತಸ್ವಭಾವತ್ವಂ ನಾಂಗಾ ನಾಂ ವಿಹಿತ  
ತ್ವತಃ | ಸಂಭಾವಿತತ್ವೇ ಚಾಂಗಾ ನಾಂ ವಿತ್ವಾಸೇ ಪ್ರೇತದಾ ಪತೇತ್ ||೮||  
ವಿಶ್ವಾಸ ತಾರತಮ್ಯ ಸಂಭವಾಲ್ಲೋಕಶಾಸ್ತ್ರಯೋಃ | ಮಹಾನೇವಹಿ  
ವಿಶ್ವಾಸಃ ಪ್ರಪತ್ತೇ ರಂಗಮಿಷ್ಯತೇ ||೯|| ತತ್ಕಾಲೇ ಮಂದ ವಿಶ್ವಾಸಾ ನಪಿ  
\* ಲೋಕೋಧಿಕಾರಿಣಃ | ಕ್ರಮೇಣ ಪೂರ್ಣ ವಿಶ್ವಾಸಾ ನೈತ್ಯಾಪಾತಿ ದಯಾ  
ಧಿಃ ||೧೦|| ಉಪಾಯಾಂತರ ಶಕ್ತ್ಯಾದಿ ವಿಳಂಬ ಕ್ಷಮತಾ ಫಲೇ | ನ್ಯಾ

ಸಾದೇ ಭಜನೇ ಹೇತು ನೃವಿತ್ಯಾಸಾದಿ ಶೂನ್ಯತಾ ||೧೧|| ಕ್ಷೇಚಿತ್ಪ್ರಪನ್ನೇ  
ಭಗವತ್ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಾದಿ ದೃಶ್ಯತೇ | ನ್ಯಾಸೇ ಸಜ್ಜಲ್ಪ ವೈಷಮ್ಯಾತ್ಪಾರಬ್ಧ  
ಸೌಕೃತಾತ್ಪುರಾ || ೧೨ || ಕೇಚಿತ್ಪ್ರಪ್ತಫಲಾಸಿದ್ಧ್ಯಾನ್ಯಾಸೇನುನಿಹಿತೇ  
ಫಲೇ | ಕರ್ಮ ಕರ್ಮಾದಿ ವೈಗುಣ್ಯಾತ್ಪಲಾಸಿದ್ಧಿರ್ಹಿ ಸರ್ವತಃ || ೧೩ ||  
ವಿರುದ್ಧ ಫಲ ಹೇತುತ್ವ ಮಭಿಸಂಧಿವಶಾದ್ಭವೇತ್ | ಏಕಸ್ಯ ರಾಜ್ಞಿ ದಾ  
ತವ್ಯ ಜಂಬೀರ ಫಲನೀತಿತಃ ||೧೪|| ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮಾಸ್ತೋಭಕ್ತಿ ಪ್ರಪ  
ತ್ತೀ ಕಾಮಕಾಮಿನಾಂ | ನಿವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮಾ ತಾನೇನ ಭಗವತ್ಪರಣಾರ್ಥಿನಾಂ ||  
ಅನೃತ್ಯನಾವೃತ್ತಿ ವಶಾದ್ವಿಷಮಾನವಿ ತಾನ್ ||೧೫|| ಮೋಕ್ಷೈಕ ಫಲದಾ  
ಸ್ಯಾತಾಂ ಅಧಿಕಾರಿ ಏಕೇಷತಃ ||೧೬|| ಉಪಾಯ ಫಲಯೋರೇಕ ರೂಪ  
ತ್ವೇಪಿ ಪ್ರಪನ್ನಯೋಃ | ಫಲೇವಿಕಂಚಾವಿಕಂಚಾ ತ್ವರಾಯಾ ಸ್ಪಾರ  
ತವ್ಯತಃ ||೧೭|| ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯ ಪ್ರಸನ್ನೋಯಸ್ಸಿದ್ಧೋಪಾಯಃ ಫಲ  
ಪ್ರದಃ | ತದ್ವಿದ್ವಸಾಧ್ಯಯೋಃ ಕಾರ್ಯಂ ಫಲಂ ಶಾಸ್ತ್ರೇಷು ವರ್ದ್ಯತೇ ||೧೮||  
ಹರಿರೇಕಸ್ಯದಾ ಧ್ಯೇಯಃ | ಇತ್ಯಾದ್ಯುಕ್ತಾನುಸಾರತಃ | ಅಂಗಪ್ರಪತ್ತಿ ಪರತಾಂ  
ಶ್ಲೋಕಸ್ಯಾಹುರ್ನತನ್ನತಂ ||೧೯|| “ಹರಿರೇಕಸ್ಯದಾಧ್ಯೇಯ” ಇತ್ಯಾದಿರ್ಹಿ  
ವಿಧೀಯತೇ | ಸ್ವತಂತ್ರನ್ಯಾಸನಿಷ್ಕಸ್ಯ ಫಲರೂಪ ಮುಪಾಸನಮ್ ||೨೦|| ಕೈಂ  
ಕರ್ಮೇಕ್ರಿಯಮಾಣೇತು ಖ್ಯಾತಿಲಾಭ ವಿವರ್ಜಿತಃ | ಪ್ರಯೋಜನಾಂತರಾನಿ  
ಚ್ಯುರ್ಮೋಕ್ಷಂಚಾಪಿ ಫಲಂತ್ಯಜೇತ್ || ೨೧ || ಸ್ವಯಂಪ್ರಯೋಜನತ್ವೇನ  
ಮುಕ್ತವತ್ಸರ್ವಮಾಚರೇತ್ | ಅನ್ಯಾಭಿಗಮನಂ ತ್ಯಾಜ್ಯಂ ತಥಾನ್ಯಾರ್ಥ  
ಪ್ರವೃತ್ತಯಃ ||೨೨|| ಅನ್ಯಪೂಜಾನ್ಯಕೀರ್ತಿತ್ವ ತ್ಯಾಜ್ಯಮನ್ಯ ವಿಚಿನ್ತನಮ್ |  
ಏಕೇಷಾಂ ವಿನಿವೃತ್ಯರ್ಥಂ ಹರಾವಭಿಗಮಾದಿಕಮ್ ||೨೩|| ವಿಧೀಯತೇಸ್ಯ  
ಶಾಸ್ತ್ರೇಷು ಕಾಲೇಷೂಕ್ತೇಷು ಪಂಚಸು | ಅನರ್ಹಾಣಾಮಪಿ ನೃಣಾಂ ದೇ  
ವಾಭಿಗಮನಾದಿಷು ||೨೪|| ಸ್ವಯೋಗ್ಯನಿತ್ಯ ಕೃತ್ಯೈರಾಸ್ಥಿತಿ ಶ್ರುತೃಷ  
ಯಾಪಿನಾ | ವಿಲಕ್ಷಣೋಭಕ್ತಿಯೋಗಃ ಸ್ತ್ರೀಶೂದ್ರಾಣಾಂ ನಿಷಿದ್ಧತೇ ||೨೫||  
ಸರ್ವೇಷಾಂ ಸರ್ವದಾ ಕಾರ್ಯೋ ದೇಹಾನುಷ್ಠುತಿಲಕ್ಷಣಃ | ಕ್ಲೇಶಾನಾಂಚ  
ಕ್ಷಯಕರಂ ಯೋಗಾದನ್ಯ ನ್ನ ವಿದ್ಯತೇ ||೨೬|| ಇತ್ಯಾದಿಷು ಪ್ರಪನ್ನೇಭ್ಯ  
ಇತರತ್ರನಿಯಮ್ಯತೇ || ಇತಿ.

ಶ್ರೀಮದ್ರಹಸ್ಯತ್ರಯಸಾರ್ಥ ಇಪ್ಪತ್ತುನಾಲ್ಕನೆಯ

ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯಶೋಧನಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ

ತಿರುನಾರಾಯಣಪುರಂ ವಿಜಯರಾಘವತರ್ಮನ

ಅಚಾರ್ಯಹ ದಯಾನೀಷಿಣೇ







